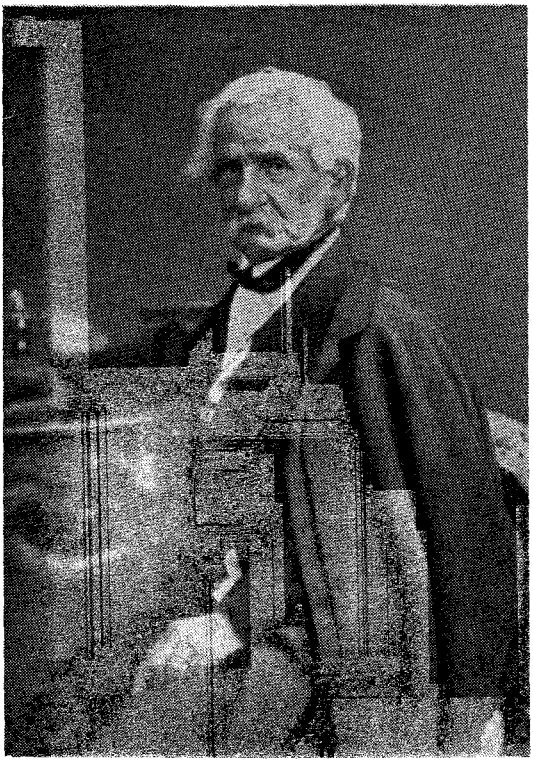

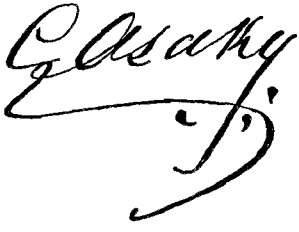

GHEORGHE ASACHI

O P E R E

I

Ediție critică și prefață
de
N. A. U R S U

Inv. 4766
1 = 4764
2 = 4765

BCU Cluj-Napoca
4060 021 0145

VERSURI ȘI TEATRU

SCRIITORI ROMÂNI
EDITURA MINERVA
București, 1973

707997

BIBLIOTECA CENTRALĂ
CLUJ
UNIVERSITARĂ

PREFAȚĂ

„D. Aga Gh. Asachi este bărbatul acela care în vremi grele s-au străduit pentru luminarea neamului său, D-lui este acel carele pentru literatura Moldaviii au făcut singur mai mult decît toți moldovenii împreună." Caracterizarea aceasta lapidară, făcută de tînărul Mihail Kogălniceanu, la 1840[1], cînd prelua de la înaintașul său rolul de spiritus rector al noii generații, animată de idealurile politice și sociale ale veacului al XIX-lea, reprezintă nu numai un omagiu adus activității bogate și fructuoase desfășurată de Asachi pînă atunci, ci mai ales o dreaptă situare a lui în istoria culturii și a literaturii române. Căci, într-adevăr, Asachi a fost și a rămas pentru posteritate un deschizător de drumuri în variate domenii ale culturii românești moderne, răspunzînd astfel unei imperioase necesități a timpului, iar prin întreaga lui activitate a urmărit cu perseverență instruirea și educația morală și patriotică a poporului căruia aparținea. Chiar dacă inițiativele și întreprinderile sale nu au fost întotdeauna încununate de succes, ele nu sînt însă și lipsite de o adîncă semnificație. Așa cum observa pe drept cuvînt E. Lovinescu[2], Gh. Asachi nu trebuie judecat numai după ceea ce a realizat, ci și în lumina inițiativelor și a intențiilor sale.

Viața și activitatea acestui pionier al culturii noastre moderne au format în decursul vremii obiectul mai multor monografii și studii speciale, precum și al unui mare număr de pagini cu caracter de sin-

[1] Vezi „Dacia literară", 1840, p. 280.

[2] E. Lovinescu, *Gh. Asachi. Viața și opera sa*, București, 1927, p. 237.

teză, în toate tratatele și manualele de istorie a României, de istorie a literaturii, a teatrului, a artelor plastice, a presei și a învățămîntului românesc, în prefețele unor ediții ale operelor sale și în diverse alte lucrări. Ca atare, trecînd peste unele fapte bine cunoscute și peste amănunte, ne vom opri în paginile următoare numai asupra momentelor și aspectelor mai importante din viața și activitatea lui, pentru a le prezenta în lumina bibliografiei asachiene celei mai noi și a datelor aflate în unele manuscrise și documente necunoscute, autografe ale lui Asachi, descoperite și studiate de noi cu prilejul alcătuirii ediției de față. Vom folosi cu precădere informațiile oferite de prima versiune a autobiografiei sale, rămasă în manuscris[1], care — spre deosebire de versiunile publicate de el — conține o serie de date noi privitoare la studiile și la activitatea de pînă la 1828.

Despre originea etnică a familiei Asachi se știu lucruri puține și, în bună parte, controversate.[2] Se pare totuși că Asăcheștii au fost, atît pe linie paternă cît și pe linie maternă, descendenți ai unor familii de români originare din Transilvania.

Prin 1787—1788, Lazăr Asachievici — tatăl lui Gh. Asachi — era preot în localitatea Herța. După izbucnirea războiului ruso-austro-turc din 1787—1792, trupele austriece ocupă ținuturile din nordul Moldovei și intră victorioase în Iași, dar sînt în curînd obligate de turci să se retragă în Bucovina. Cu acest prilej, se refugiază în Bucovina și numeroși moldoveni declarați în cursul evenimentelor adversari ai turcilor. Printre aceștia se afla și Lazăr Asachievici, căruia i se încredințează funcția de preot militar al „corpului de arnăuți moldovalah" organizat atunci sub auspiciile comandamentului trupelor austriece. După luarea cetății și a raielei Hotinului de la turci și trecerea lor sub administrația austriacă, în 1788, prințul de Saxa-Coburg, comandantul suprem al armatei austriece, recomandă lui Dositei Herescu, episcopul de Rădăuți, pe Lazăr Asachievici pentru funcția de prim-protopop al Hotinului, răsplătindu-i astfel meritele ca preot militar. La terminarea războiului însă, cetatea și raiaua Hotinului trec din nou în stăpînirea turcilor. O dată cu retragerea administrației austriece, pleacă de la Hotin și proto-

[1] *Esquisse biographique*, manuscris autograf al lui Asachi, probabil din anul 1857. Biblioteca Academiei R.S. România, ms. francez 3.

[2] Vezi E. Lovinescu, *op. cit.*, p. 9-12, Nestor Vornicescu, *Arhimandritul Leon Asachi*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei", XXXVIII, 1962, nr. 3-4, p. 213—218, și F. Levit, *Gheorghe Asachi*, Chișinău, 1966, p. 10-14.

popul Lazăr Asachievici, pentru a se stabili la Lemberg, unde prin 1795 îndeplinea funcţia de preot ortodox la spitalul din localitate[1].

Acestea sînt împrejurările în care Gh. Asachi, cel dintîi copil al preotului Lazăr[2], născut la 1 martie 1788, în Herţa, îşi începe în 1796, deci la vîrsta de opt ani, studiile la un colegiu din Lemberg.[3] După absolvirea colegiului, urmează tot acolo şi cursurile Facultăţii de filozofie a Universităţii, unde în 1803 şi 1804 promovează examenele anului întîi şi o parte dintre examenele anilor al doilea şi al treilea. Nu a terminat însă facultatea şi, în consecinţă, nu a putut obţine titlul de doctor în filozofie şi nici diploma de inginer şi arhitect, cum va afirma el mai tîrziu.[4] Nevoit să vină la Iaşi, unde tatăl său fusese chemat şi numit între timp, de către mitropolitul Veniamin Costache, în 1803, prim-protopop al mitropoliei Moldovei, Gh. Asachi nu va rămîne aici decît un an. Îmbolnăvindu-se de friguri şi fiind sfătuit de medici să schimbe clima, el pleacă, în iunie 1805, la Viena, împreună cu fratele său mai mic, Daniel-Clemens.

Principalul motiv al plecării lui Asachi la Viena era însă cu totul altul. După cum va mărturisi mai tîrziu, el sosea în capitala imperiului habsburgic „avec le projet de se perfectionner dans sa spécialité et en général dans les hautes mathématiques. À cet effet, il suivit le cours astronomique du célèbre professeur Tobie Bürg"[5]. Profesorul Bürg îl apreciază şi îi face favoarea de a preda cursurile şi în limba latină, cu care Asachi era familiarizat din timpul studiilor la Lemberg. Dar evenimentele războiului franco-austro-rus şi intrarea trupelor franceze în Viena fac să se întrerupă cursurile profesorului Bürg, „les élèves d'astronomie devinrent soldats d'Autriche, et Asaky désirant servir de même son pays, qui était devenu le théâtre de la guerre entre la Russie et la Turquie, s'appliqua aux études de l'art militaire"[6]. În acelaşi timp, tatăl său obţine pentru el gradul de locotenent în

---

[1] Pentru detalii, vezi N. Vornicescu, *op. cit.*, p. 219—227.

[2] Lazăr Asachievici a mai avut doi băieţi: Daniel-Clemens, mort prin 1813—1814, şi Petru, care a ocupat mai tîrziu posturi mari în administraţia ţinutului Dorohoi, precum şi o fată sau chiar două fete. Vezi N. Vornicescu, *op. cit.*, p.226.

[3] *Esquisse biographique*, f. 1[r].

[4] Vezi Şt. Bîrsănescu, *Gheorghe Asachi şi studiile sale la Universitatea din Lwow*, în „Iaşul literar", 1957, nr. 7, p. 107—111, şi F. Levit, *op. cit.*, p. 15-19.

[5] Johann-Tobias Bürg (1766—1834) a fost, între anii 1792—1813, astronom ajutor şi profesor de matematici superioare la Universitatea din Viena. În 1818 a fost ales membru corespondent al Academiei de ştiinţe din Paris.

[6] *Esquisse biographique*, f. 1[v].

corpul inginerilor armatei ruseşti din Moldova[1] şi aşteaptă întoarcerea lui în patrie.

Cursul evenimentelor, după tratatul de la Tilsit, din 1807, schimbă însă cu totul planurile lui Asachi şi, spre binele lui şi al Moldovei din acel timp, el se hotărăşte să-şi continuie studiile într-o direcţie nouă, de data aceasta umanistă, dîndu-şi seama că patria sa „avait besoin avant tout d'être éclairée par des études classiques propres à réveiller l'esprit de nationalité roumaine, que le gouvernement fanariote s'efforçait d'éteindre. À cet effet, désirant d'abord se retremper à la source de cette nationalité, il se rendit à Rome, où il arriva au mois de juin de l'année 1808"[2].

Şederea lui Asachi în Italia, pînă în 1812, a avut o influenţă covîrşitoare asupra formaţiei sale intelectuale, artistice şi politice. Se poate cu uşurinţă constata că aproape tot ce a gîndit şi a întreprins Asachi mai tîrziu poartă pecetea studiilor sale umaniste făcute la Roma, care încununează de fapt pregătirea temeinică, mai ales în domeniul ştiinţelor, însuşită la Lemberg şi la Viena. El este primul român care, venind în contact nemijlocit cu cultura italiană, se entuziasmează de bogăţia, frumuseţea şi superioritatea ei (vezi poezia *La Italia)* şi devine un militant al dezvoltării culturii româneşti moderne în spirit italian. Orientarea aceasta italienistă pe care Asachi voia să o dea culturii şi, îndeosebi, literaturii române, într-o perioadă în care ele începuseră să se dezvolte sub influenţa tot mai puternică a limbii şi culturii franceze, explică în oarecare măsură neînţelegerea şi respingerea operei lui literare de către contemporani şi chiar de către posteritate.

La Roma, Asachi continuă să studieze pictura, „qu'il avait cultivée dès sa première jeunesse"[3], dar preocupările lui principale devin acum arheologia, studiile clasice şi limba şi literatura italiană. Face călătorii, vizitează muzee şi monumente arhitectonice, frecventează biblioteci, arhive, teatre şi unele saloane literare. Abatele Tarenghi îl iniţiază în arta poetică, iar versurile sale în limba italiană, printre care sonetul compus cu ocazia zborului aerostatic al doamnei Blanchard şi publicat în „Giornale del Campidoglio", nr. 154, din 26 decembrie 1811, i-ar fi adus calitatea de membru extraordinar al Academiei literare din Roma, titlu cu care va semna cu mîndrie primele lui scrieri. În autobiografia recent descoperită el menţionează numele

[1] Gh. Asachi, *Notiţie biografică*, ed. a 2-a, Iaşi, 1863, p. 6.

[2] *Esquisse biographique*, f. 1[v].

[3] *Ibidem.*

unor presonalităţi literare şi artistice cu care a avut relaţii atunci: „ses rélations et le commerce qu'il entretenait avec plusieurs célébrités, telles que le savant baron G. Humboldt[1], Rossi[2], Canova[3], Thorvaldsen[4], Rauch[5], Lovedi (?)[6] et Bianca Milesi, l'initièrent plus facilement à l'archéologie et aux études spéciales rélatives à la colonnisation de la Dacie par Trajan"[7].

Un loc aparte în viaţa petrecută de Asachi în Italia îl ocupă episodul dragostei lui pentru Bianca Milesi, fiica unei familii burgheze din Milano, stabilită prin 1810 la Roma. Tînără frumoasă, inteligentă, instruită şi cu o educaţie aleasă, Bianca îi inspiră o iubire profundă, care s-a menţinut în limitele prieteniei şi ale unor manifestări inspirate de literatura arcadică. Pe Asachi iubirea aceasta l-a înălţat sufleteşte, „l-a tras din vulgul compatrioţilor", a reuşit „să-l facă din pictor poet" şi i-a dovedit peste ani că „amorul care naşte din virtute este nemuritor". Cea mai bună parte a poeziei sale lirice este inspirată de dragostea pentru Bianca, numită — în manieră arcadică — *Leuca*. Primul lui ciclu de poezii erotice scrise în limba italiană era intitulat *La Leucaida*[8]. Petrarchizînd, el va rămîne credincios acestei iubiri ideale pînă la sfîrşitul vieţii.

Prin intermediul legăturilor sale cu Bianca Milesi, care era membră a unei organizaţii secrete revoluţionare, Asachi a avut desigur ocazia să cunoască mai îndeaproape lupta patrioţilor italieni pentru unitate politică şi independenţă naţională. În salonul familiei Milesi şi în alte saloane pe care le-a frecventat el a întîlnit o societate în care se discutau, firesc, nu numai probleme artistice şi literare, ci şi problemele politice la ordinea zilei. Contactul acesta cu mişcarea politică italiană a contribuit în mare măsură la creşterea conştiinţei

[1] Filologul, filozoful şi omul de stat german Wilhelm von Humboldt (1767—1835) a fost în anii 1801—1808 însărcinat cu afaceri al Prusiei la Roma.

[2] Acesta este probabil Giovanni Gherardo de Rossi (1754—1827), comediograf, poet şi erudit italian (a avut şi preocupări arheologice), care se bucura de admiraţie şi stimă în saloanele literare şi artistice ale Romei de atunci.

[3] Antonio Canova (1757—1821), celebrul sculptor şi pictor italian.

[4] Bertel (Albert) Thorvaldsen (1770—1844), marele sculptor danez, a lucrat la Roma între anii 1797—1819.

[5] Christian Daniel Rauch (1777—1857), celebrul sculptor german, între anii 1804—1811 se găsea la Roma.

[6] O corectură făcută de Asachi în grafia acestui nume îngreuiază lecţiunea lui sigură. Un *Lovedi* sau *Loredi* nu figurează în dicţionarele enciclopedice obişnuite. Este vorba, probabil, de o persoană mai puţin cunoscută.

[7] *Esquisse biographique*, f. 1[v].

[8] *Ibidem*. Vezi şi George Sorescu, *Gh. Asachi*, Bucureşti, 1970, p. 43-57 şi 125—136.

sale naţionale. Aflînd de la generalul Miollis, comandantul garnizoanei franceze din Roma, pe care l-a cunoscut tot prin intermediul Biancăi, de planul lui Napoleon de a reface vechiul regat al Daciei, Asachi îşi întrerupe studiile la Roma şi, cu gîndul de a juca în proiectatul regat rolul unui mare restaurator, se îndreaptă spre patrie, unde soseşte la 30 august 1812.

După cincisprezece ani de studii la Lemberg, Viena şi Roma, în limbile polonă, latină, germană şi italiană (cunoştea însă şi limbile franceză, engleză şi rusă), Gh. Asachi era, în 1812, la vîrsta de 24 de ani, românul cu cel mai larg orizont ştiinţific şi literar, nu numai din Moldova, ci şi din celelalte provincii româneşti. Acest lucru rezultă şi din conţinutul bibliotecii lui din acea perioadă, pe care îl putem astăzi cunoaşte după catalogul alcătuit în anul 1822 de prietenul său Alexandru Balş şi copiat mai tîrziu de el însuşi[1]. Fără să punem numaidecît semnul egalităţii între conţinutul unei biblioteci şi cultura posesorului ei, observăm totuşi că biblioteca lui Gh. Asachi din acel moment este mărturia preocupărilor sale multilaterale din vremea studenţiei şi din anii imediat următori, precum şi a unor studii sistematice în anumite domenii.

Alături de numeroase cărţi româneşti cu conţinut laic apărute la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi în primele decenii ale secolului al XIX-lea, biblioteca lui Asachi cuprindea la 1822 un număr impresionant de cărţi în limbile latină, italiană, franceză, germană şi engleză. Multe dintre ele erau manuale, tratate şi diverse alte lucrări de ştiinţe naturale, de fizică, de matematică, de construcţii civile şi militare şi de arhitectură, cu care se pregătise el ca inginer şi arhitect. Vom cita, spre exemplu, tablele de logaritmi ale lui Jean François Callet, ale lui Joseph Jérome Lalande şi ale lui Vega, *Lezioni di matematiche* ale lui Marie, tratatul de topografie al lui Louis Puissant, geometria lui Gaspard Monge, cursul de matematici al lui Étienne Bézout, fizica lui Mathurin Brisson, operele lui Galileo Galilei, *Naturalis historia* a lui Pliniu, *Elementa phisicae* şi *Philosophia naturalis* ale lui Muschenbroek, *Hidraolica* lui Vock, *Baupraktik* a lui Loch, *Praktische Feldmesskunst* a lui Redburg, *Mathematischer Lexikon*, *Baulexikon* al lui Poch, *Principes de botanique*, *Traité de géodésie*,

[1] Vezi *Catalogue des livres appartenants à George Asaky, rédigé par Alexandre Balsche. 1822*, copie autografă a lui Gh. Asachi. Biblioteca Academiei R.S. România, ms. francez 13. Acest preţios catalog cuprinde 385 de titluri, însumînd aproximativ 550 de volume. Identificarea cărţilor respective este în multe cazuri dificilă sau chiar imposibilă, pentru că uneori sînt menţionaţi numai autorii, iar alteori numai titlurile, cu prescurtări sau omisiuni.

Traité de nivellement, *Traité de l'arpentage*, *La science de l'arpenteur*, *Erfahrungen über Magnetnadel*, tratatul de arhitectură al lui Reuter și altele.

Fiind un poliglot, Asachi avea în bibliotecă un mare număr de dicționare și gramatici, printre care *Vocabolario della Crusca*, *Dictionnaire de l'Académie française* (probabil ediția în două volume, apărută la Nîmes, în 1777), *Vocabolario latino-italiano*, *Vocabolario italiano-latino*, *Dictionnaire français-anglais*, un dicționar rus, un *English dictionary*, un *Bröckers Wörterbuch*, gramatica franceză a lui Wailly, gramatica italiană a lui Salvatore Corticelli și cea a lui Weidinger, gramatica latină a lui Lhomond, o *Lateinische Grammatik* și altele.

Dintre numeroasele cărți de arheologie și istorie menționăm operele lui Caesar, Cornelius Nepos, Salustiu, Plutarh (în traducere franceză), Suetoniu și Eutropiu, apoi *Historia byzantina*, *Chronika polska* (probabil opera lui Joachim Bielski), *Historia Transylvaniae* a lui Bethlen, *Roman history* a lui Goldsmith (și în traducere germană), *The history of America*, *Histoire de l'empire de la Russie*, *Histoire de Russie*, *Delle rivoluzioni d'Italia* a lui Carlo Denina, *Scriptores rerum Transylvanarum*, *Scriptores rerum Hungaricarum*, *Siebenbürgische Geschichte*, *Mithologie der Griechen und Römer*, *Antiquitates grecae et romanae*, *Historia moscovitica*, *Supplex Libellus Valachorum*, scrierile lui Fr. J. Sulzer, Jean-Louis Carra și Andreas Wolf și altele.

Majoritatea cărților în limbi străine erau însă de literatură. Din literatura greacă, de exemplu, Asachi avea *Iliada* lui Homer în traducerea italiană a lui Vincenzo Monti, apărută în 1810, poeziile lui Anacreon „en trois langues", poeziile lui Pindar în traducere latină, cu textul grecesc paralel, *Cei șapte la asaltul Tebei* a lui Eschil, în traducere italiană, *Electra* lui Sofocle, de asemenea în traducere italiană, *Ciropedia* lui Xenofon în traducerea engleză a lui Andrew Ramsay, romanul *Dafnis și Hloe* al lui Longos, în traducere franceză, probabil cea a lui Paul-Louis Courrier, apărută în 1810, precum și o antologie, se pare, intitulată *Théâtre des grecs*.

Din literatura latină avea, în original, operele integrale sau parțiale ale lui Plaut, Terențiu, Cicero, Lucrețiu, Virgiliu, Horațiu, Ovidiu, Tibul, Catul, Petroniu, Fedru, Marțial, Pliniu cel Tînăr, Apuleius și alții. Operele lui Horațiu le avea și într-o traducere italiană, probabil cea a lui Francesco Cassoli, publicată la Reggio, în 1786, *Eneida* lui Virgiliu în traducerea italiană a lui Annibale Caro (1507—1566), *Bucolicele* lui Virgiliu într-o versiune franceză, probabil cea a lui Pierre-François Tissot, apărută în 1800, poeziile lui Properțiu în traducerea franceză a lui Charles-Louis Mollevaut (1776—1844),

epigramele lui Marțial într-o traducere italiană, *Ars amandi* a lui Ovidiu într-o traducere franceză.

Bine reprezentată în biblioteca lui Asachi era și literatura italiană. Avea operele lui Dante, Petrarca, Boccaccio, Pulci *(Morgante maggiore)*, Sannazaro *(Arcadia)*, Ariosto, Casa *(Il Galateo)*, Bernardo Tasso, Torquato Tasso, Chiabrera *(Delle guerre dei Goti ovvero Gotiade)*, Tassoni *(La secchia rapita)*, Stigliani, Filicaia, Zappi *(Rime)*, Forteguerri *(Il Ricciardetto)*, Metastasio, Casti *(Novelle* și *Gli animali parlanti)*, Minzoni *(Rime)*, Parini, Pignotti *(Favole)*, Savioli *(Poesie)*, Alfieri, Foscolo *(Le ultime lettere di Jacopo Ortis)*, Gherardo de Rossi *(La vita d'Angelica Kauffmann)* și ale altora, care nu se pot identifica pe baza indicațiilor sumare din catalog. Epopeea *Gerusalemme liberata* a lui Tasso o avea și în traducerea franceză a lui Pierre Baour-Lormian, apărută în 1795. De asemenea, avea și o traducere franceză a prozei lui Tasso. Din Goldoni avea numai traducerea franceză a comediei *Il servitore di due padroni*.

Analizînd poeziile italiene ale lui Asachi, Ramiro Ortiz a presupus că el trebuie să fi avut la îndemînă un îndreptar italian de versificație, unul dintre numeroasele „rimarii" folosite în mod obișnuit de poeții italieni mai mărunți din acea vreme.[1] Într-adevăr, în biblioteca lui Asachi se afla un astfel de „rimario", acela al lui Girolamo Ruscelli, apărut în 1559, care este precedat de un mic tratat de versificație intitulat *Del modo di comporre in versi nella lingua italiana*. Dicționarul de rime al lui Ruscelli a fost republicat de numeroase ori și a avut multă căutare pînă în pragul secolului al XIX-lea.

Titlul *Quadrio volgar poesia* din catalog produce oarecare nedumerire. Ce carte avea Asachi în bibliotecă? Un volum din scrierea lui Francesco Saverio Quadrio, *Della poesia italiana*, apărută în 1734 și reluată în *Della storia e della ragione d'ogni poesia*, 1739—1752 (7 volume), sau *Istoria della volgar poesia*, prima istorie a poeziei italiene, apărută în 1697 și retipărită, cu corectări și adaosuri, în 1714, care este însă opera lui Gian Mario Crescimbeni, nu a lui Quadrio? Se va fi publicat, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, un compendiu al lucrării lui Quadrio cu titlul menționat de Asachi?

O altă lucrare prețioasă de critică și istorie literară italiană pe care o avea Asachi în bibliotecă este cea a lui Appiano Buonafede, *Ritratti poetici, storici e critici di vari moderni uomini di lettere*, apărută în 1796.

---

[1] Vezi Ramiro Ortiz, *Poeziile italiene ale lui Asaki*, în „Plaiuri românești", I, 1929, nr. 2, p. 51-52.

Din literatura franceză, avea fabulele lui La Fontaine, tragediile lui Racine, satirele și *Le Lutrin* ale lui Boileau, *Télémaque*, cunoscutul roman al lui Fénelon, într-o ediție franceză și engleză, *Abrégé des études* de Rollin, probabil un compendiu al lucrării lui Charles Rollin, *Traité des études ou De la manière d'enseigner et d'étudier les Belles-Lettres, par rapport à l'esprit et au coeur*, operele lui J.B.L. Gresset, *Contractul social* și un *Discours* al lui Rousseau (fie *Discours sur les sciences et les arts*, fie *Discours sur l'origine de l'inégalité parmi les hommes)*, operele lui Marmontel, *Études de la nature* ale lui Bernardin de Saint-Pierre, *Génie du christianisme*, opera lui Chateaubriand, *Leçons françaises de littérature et de morale* ale lui Noël și altele. O *Poétique française*, menționată fără numele autorului, ar putea fi cea publicată de Marmontel în 1763, iar *Gradus ad Parnassum*, înregistrat tot fără numele autorului, poate fi mai curînd îndreptarul de versificație franceză al lui Noël, apărut în 1810, decît îndreptarul similar de versificație latină al iezuitului Paul Aler, publicat în 1702, sau culegerea de studii de pianistică a compozitorului italian Clementi Muzio, apărută sub acest titlu în anii 1817-1826. Autorii unui *Dictionnaire de la fable* și ai cărților intitulate *Bagatelles dramatiques* și *Romans* (sau *Romances*) *historiques* nu au putut fi identificați.

Alte literaturi erau mai slab reprezentate în biblioteca lui Asachi. Din cea engleză avea doar *Paradise Lost* al lui Milton, *Gulliver's Travels*, cunoscuta scriere a lui Jonathan Swift, într-o traducere franceză, *Letters of Abelard and Eloisa*, poemul lui Pope, romanul lui Oliver Goldsmith, *The Vicar of Wakefield*, *Letters of Lady Montagu*, desigur ale doamnei Elizabeth Robinson Montagu (1720—1800), publicate în 1809—1813, și un *Treatis on Theatres*, neidentificat.

Din literatura germană, pe lîngă scrierile lui Gessner, avea tragediile *Coriolanus* și *Augustus* ale lui Heinrich Joseph Collin, romanul *Usong* al lui Albrecht von Haller, drama istorică *Der Friede am Pruth* a lui Franz Kratter, pe care Asachi a folosit-o mai tîrziu ca model pentru mica sa nuvelă istorică intitulată tot *Pacea la Prut*, apărută în 1867[1], și alte cîteva scrieri ale unor autori la fel de obscuri.

Din literatura rusă avea teatrul lui Sumarokov, probabil în traducere franceză, iar din literatura polonă, poeziile lui Niemcewicz.

În sfîrșit, dintre scrierile cu conținut filozofic și juridic menționăm celebra operă a lui Pufendorf, *Du droit de la nature et des gens*,

[1] Informația o deținem de la Horst Fassel, lector de limba germană la Universitatea din Iași, căruia îi mulțumim și pentru faptul că a transcris titlurile germane din catalogul bibliotecii lui Asachi.

apoi *Saggio filosofico di Loche*, *Logica di Condillaco*, *Aristotelis de anima*, opera lui Seneca filozoful și altele.

Această succintă prezentare[1] a bibliotecii lui Asachi din anii tinereții oferă, după cum am văzut, numeroase date concrete pentru o mai precisă definire a formației sale enciclopedice, pentru explicarea crezului său iluminist și pentru determinarea surselor multor scrieri și ale ideologiei lui literare.

Evenimentele politice naționale și internaționale care au avut loc în timpul și imediat după întoarcerea sa în Moldova îl obligă pe Asachi să coboare din sfera iluziilor făurite la Roma pe terenul unei triste realități. În locul visatului regat al întregii Dacii el își găsește chiar și mica patrie înjumătățită, iar conducerea ei dată din nou în mîna fanarioților. Prețuind totuși cultura lui aleasă și faptul că era poliglot, domnitorul Scarlat Calimah, om instruit, îl numește în 1813 „référendaire au département des affaires étrangères, qu'il géra pendant six mois"[2]. Asachi însă nu consimte să slujească unui regim politic ostil intereselor patriei sale: „Le système de ce gouvernement fermier était avillissant pour un patriote nourri à l'école classique, ce fut là ce qui détermina Asaky à revenir à son projet primitive, savoir celui de réformer la nation et de relever son moral par l'établissement des écoles en langue nationale, car les princes grecs qui, depuis un siècle s'étaient emparés du gouvernement du pays, avaient supprimé les écoles nationales, en les remplacant par une classe hélénique, où l'on enseignait seulement aux jeunes boyards la langue grecque et sa littérature"[3].

Punerea în practică a acestui proiect al lui Asachi era însă o întreprindere foarte grea la acea dată, cînd dregătoriile statului și învățămîntul erau în mîna grecilor, care întreținеau opinia că limba română nu este și nu poate deveni aptă să servească predării în școală a unor cunoștințe mai înalte. Ca atare, bizuindu-se pe sprijinul unor familii de boieri patrioți și iubitori de cultură, în fruntea cărora se afla mitropolitul Veniamin Costache, el a trebuit să lucreze cu mult tact, pentru a nu da naștere la suspiciuni și a pune astfel în primejdie crearea unui început de învățămînt superior în limba română. Următoarea pagină din autobiografia sa ne oferă o serie de detalii prețioase privitoare la materiile predate și la deosebita semnificație politică a

[1] Spațiul nu ne-a permis să menționăm toate titlurile înregistrate în catalogul respectiv. Cei interesați ar putea găsi în el încă multe informații prețioase.

[2] *Esquisse biographique*, f. 2[r].

[3] *Ibidem*.

rezultatelor obținute în clasa de inginerie înființată de Asachi în 1813: „Il y avait cependant une branche à laquelle le défaut de la connaissance de la langue du pays et des procès compliqués des délimitations empêchaient les étrangers de participer. C'est de cette circonstance qu'Asaky s'est servi pour la mise à exécution de son projet. En conséquence, il proposa au prince régnant de fonder une classe spéciale en langue française pour la formation des arbitres doués des connaissances de géodésie et des lois de la délimitation, laquelle classe ne pouvant être fréquentée que par les fils de boyards, dont les études se bornaient alors à apprendre la langue française, et que cette nouvelle classe leur offrirait en outre l'occasion de s'exercer dans cette langue. Le prince reconnaissant l'utilité de cette classe, l'approuva et Asaky en fut nommé le professeur.

L'appât de ce double avantage peupla bientôt la nouvelle classe d'un grand nombre d'élèves, parmi lesquels se trouvaient le fils du prince Callimaque, actuellement ambassadeur ottoman à Vienne, les fils des Stourdza, des Ghyka, des Balsche. Considérant cette classe comme enseignant un art et non comme une science, les philosophes grecs (c'est ainsi que les professeurs grecs prétendaient être appelés) consentirent à le recevoir dans l'édifice de leur collège. Le cours commença l'automne de l'année 1813 en langue française, mais Asaky s'appliqua à traduire successivement en roumain l'arithmétique, l'algèbre, la géométrie et la géodésie, les premiers ouvrages en cette langue, qui furent plus tard publiés. Mais aussitôt que l'application de la théorie à la pratique, le dessin topographique et architectonique eurent réuni l'utile à l'agréable, et que les élèves eurent commencé à l'apprécier, pour hâter leur instruction Asaky proposa de changer son enseignement en langue nationale. Dès lors le nombre des élèves s'accrût par l'admission des fils des bourgeois, et cette classe composée d'une trentaine d'élèves, après quatre années d'application sérieuse, exposa l'année 1817 dans un examen public un résultat qui étonna et satisfit les indigènes et déconcerta les grecs par l'utilité positive qu'il présenta."[1] Unele copii după cursul de matematici predat de Asachi atunci, tradus după cel al lui Bézout, pe care am văzut că-l avea în bibliotecă, se păstrează și astăzi.[2]

[1] *Ibidem*, f. 2^r—3^r.

[2] Vezi Fl. Cîmpan, *Despre algebra tipărită și cea în manuscris a lui Gh. Asachi*, în „Revista Universității «Al. I. Cuza» și a Institutului politehnic din Iași", II, 1955, fasc. 1-2, p. 317—324, și *Geometria și trigonometria lui Gh. Asachi*, în „Analele științifice ale Universității «Al. I. Cuza» din Iași", secțiunea I (Matematică-Fizică-Chimie), tom. II, 1956, fasc. 1-2, p. 333—340.

Acestui succes răsunător obținut prin introducerea limbii române în învățământul superior Asachi îi consacră sonetul publicat întîi la începutul volumului *Bordeiul indienesc* (Iași, 1821), traducerea tatălui său din Bernardin de Saint-Pierre, și retipărit mai tîrziu sub titlul *La introducerea limbei naționale în publica învățătură.*

În aceeași perioadă, Asachi face o nouă breșă în „străinomania" societății moldovenești a timpului, prin reprezentarea, la 27 decembrie 1816, a pastoralei *Mirtil și Hloe*, tradusă de el din Florian. Acest prim spectacol de teatru în limba română a avut loc pe o scenă improvizată în salonul casei hatmanului Constantin Ghica din Iași, cu concursul și sub privirile satisfăcute ale acelorași boieri luminați și patrioți, în frunte cu mitropolitul Veniamin, care îl sprijiniseră pe Asachi și în acțiunea de introducere a limbii române în învățămînt.

După succesul obținut cu prilejul examenului clasei de inginerie, „qui a convaincu le public de la possibilité et de l'utilité de l'enseignement en langue nationale, Asaky projeta de commencer l'instruction publique par sa base, à savoir par l'instruction du clergé, dont l'état dégradé materiellement et moralement le rendait impropre à exercer une influence salutaire sur le peuple"[1]. În acest sens, el alcătuiește în 1819 un proiect de reorganizare a învățămîntului în seminarul de la Socola, înființat de mitropolitul Veniamin Costache încă din 1804, dar care nu putea prospera din cauză că nu avea profesori buni. „Ce projet, apprecié par le jeune boyard Michel Stourdza, depuis lors prince régnant, le plus instruit de tous les boyards et avec lequel Asaky, depuis son retour d'Italie, se trouvait dans des relations intimes[2], fut communiqué au métropolitain Benjamin, le plus respectable et digne prélat de l'église moldave, qui joignait à sa piété des sentiments exemplaires de patriotisme"[3]. Proiectul este aprobat, iar Asachi „consacra six mois à visiter en Transylvanie les établissements et les hommes instruits de sa nation, et il revint à Iassy au mois de novembre 1820 avec quatre professeurs qui répondaient parfaitement à leur vocation"[4].

Șirul inițiativelor și al înfăptuirilor lui Asachi este însă întrerupt, în februarie 1821, de răscoala eteriștilor. Fiind nevoit să se refugieze peste Prut, de teama turcilor, împreună cu tatăl său, cu mitropolitul

[1] *Esquisse biographique*, f. 3^{r}.

[2] Mihail Sturza (1795—1884), care era cu șapte ani mai tînăr decît Asachi, îndeplinea atunci funcția de epitrop al școlilor din Moldova.

[3] *Esquisse biographique*, f. 3^{r}-3^{v}.

[4] *Ibidem*, f. 3^{v}

Veniamin şi cu alţi moldoveni, el se va dedica în anii 1821 şi 1822 mai mult studiilor şi creaţiei literare. Cu prilejul unei vizite făcute în acest timp la mănăstirea Putna, „il fit une étude spéciale de l'histoire et des hauts faits du prince Étienne-le-Grand, qui s'y trouve enterré, et dont il publia plus tard des extraits historiques"[1].

Cu privire la căsătoria lui Asachi, în versiunea recent descoperită a autobiografiei sale aflăm următoarea precizare, singura pe care o face el în privinţa aceasta: „L'année 1819 il épousa M-lle Hélène Teyber, née à Dresde"[2]. În loc să elucideze problema, această afirmaţie face să devină şi mai enigmatice împrejurările şi data căsătoriei lui Asachi, precum şi legitimitatea primilor săi trei copii.[3] Elena Asachi, care avea o frumoasă cultură muzicală, a desfăşurat mai tîrziu, în cercul artistic şi literar al soţului ei, o bogată activitate pentru cultivarea gustului muzical al moldovenilor.

Dispunem astăzi de informaţii preţioase care ne permit să facem pe baza lor cîteva aprecieri şi asupra realizărilor lui Asachi de pînă la această dată în domeniul creaţiei literare. În manuscrisul său autograf din anii 1819—1821, descoperit recent[4], şi în cel din 1822, tot autograf[5], cunoscut mai demult, dar necercetat pînă acum, se află 45 de poezii româneşti elaborate de Asachi în această perioadă, dintre care 27 sînt inedite. Fondul acesta bogat de poezii elaborate pînă la 1822 ne obligă să revedem unele afirmaţii privitoare la locul lui Asachi în istoria poeziei şi a literaturii române în ansamblu, căci opera lui literară, creată în decursul a peste cincizeci de ani, este inegală ca valoare artistică şi, prin forţa lucrurilor, în a doua parte a vieţii sale nu mai putea fi în întregime sincronă cu idealul artistic şi aspiraţiile politico-sociale ale generaţiei mai noi. Ca poet, el trebuie apreciat în primul rînd pe baza versurilor româneşti aflate în manuscrisele de la 1819—1822 (eventual şi a celor italiene din perioada respectivă[6]) şi prin raportare la poezia contemporanilor săi de atunci, adică la poezia lui Conachi, a lui Nicolae şi Iancu Văcărescu şi a lui Barbu

[1] *Ibidem.*

[2] *Ibidem.*

[3] Vezi E. Levinescu, *op. cit.*, p. 38-40, şi Gh. Ungureanu şi colab., *Figuri de arhivişti români: Gheorghe Asachi (1788—1869)*, Bucureşti, 1969, p. 235—236.

[4] Vezi Gh. Ungureanu, *Un manuscris necunoscut al poeziilor lui Gh. Asachi*, în „Cronica", IV, 1969, nr. 44, din 1 noiembrie, p. 6,8. Acest manuscris se află în biblioteca Arhivelor Statului din Iaşi, cota 1901.

[5] Biblioteca Academiei R.S. România, ms. rom. 3059 (fost ms. 1771).

[6] Vezi George Sorescu, *op. cit.*, p 125—153, şi *Raccolta delle poesie di G. Asaky, Alviro-Dacico*, manuscris autograf, Biblioteca Academiei R.S. România, ms. 3743, f. 1-22.

Paris Mumuleanu. Încercînd să stabilim în acest context noutatea şi valoarea artistică a primelor poezii ale lui Asachi, vom constata că meritele pe care şi le revendică el mai tîrziu nu sînt exagerate. „De la cele întâi a mele compuneri — declară Asachi în *Proimiul* la partea a doua a culegerii sale de poezii din 1854 — am luat de model versul italian şi a sale felurite construcţii, încît sonetul, oda, anacreontica, versurile numite sdruciole (lunecătoare) şi alte de mine cea întâia dată s-au întrebuit în poezia română." Nutrit deci la o bună şcoală poetică şi avînd, după cum am văzut, un larg orizont literar, Asachi depăşeşte pe contemporanii săi de la 1820 nu numai prin noutatea şi varietatea speciilor şi a structurilor poetice introduse de el prima dată în cultura românească, ci şi prin arta lui de versificator. O mărturie a faptului că Asachi a început prin a-şi lucra poeziile cu migală, studiind materialul lingvistic cu aceeaşi grijă şi cu aceleaşi mijloace pe care le întîlnim la toţi adevăraţii poeţi, este şi dicţionarul său de rime, intitulat *Rimario moldavo*, început încă din anul 1813.[1]

Primele poezii ale lui Asachi, atît cele româneşti, scrise după 1812, cît şi cele italiene, dintre care unele au fost compuse în timp ce se afla la Roma, iar cele mai multe imediat după întoarcerea sa în ţară, stau aproape în întregime sub semnul experienţei lui literare arcadice şi al durerii pricinuite de dragostea neîmpărtăşită şi de despărţirea sa de Bianca. Luîndu-şi numele arcadic de Alvir (Alviro-Dacico, Alviro Corintio-Dacico, Alvir Dachienu), iar pe al Biancăi arcadizîndu-l sub forma Leuca (pronunţat şi Lefca sau Leufca), el îşi cîntă dragostea şi durerea despărţirii de Bianca în maniera tipică a arcadicilor şi a poeţilor petrarchizanţi italieni din secolul al XVIII-lea. În primele lui versuri apar frecvent aceleaşi nume convenţionale de păstori şi păstoriţe, specifice poeziei arcadicilor: File, Filide, Nice, Nicon, Tirsi, Silvia. Maniera idilică, împrumutată de la maeştrii săi arcadici, în care îşi compune Asachi primele versuri, poate crea impresia că poezia lui erotică este artificială, lipsită de sensibilitate. Cu toate acestea, ne putem convinge uşor că poezii inedite ca [*Ah, viaţă plin' de jele*], [*Iată ceasul cel cumplit*], care este de fapt traducerea cantonetei *La partenza* a lui Metastasio, [*Ah, de-acuma n-a să vie*], [*Umelită alăută*], [*Dulce ape cristaline*], [*În adînci gînduri*], traducerea unui sonet al lui Petrarca, *Anacreontică*, traducerea poeziei *All'amica lontana* a lui Lodovico Savioli, *Meditaţie*, traducerea meditaţiei *L'isolement* a lui Lamartine, *Prepus*, [*Ah, cine ştie cînd o-i mai vedè*], *Adio* şi

[1] Vezi N.A. Ursu, *„Rimario moldavo", dicţionarul de rime al lui Gh. Asachi*, în „Iaşul literar", XI, 1960, nr. 12, p. 87-88.

altele, iar dintre cele tipărite în 1836, dar scrise în aceeași perioadă cu cele precedente, *La pictor*, traducerea unei ode a lui Anacreon, *Dorul*, *Dorul întîlnirei* și altele, mai ales din ciclul celor italiene, sînt strigăte delicate ale unei dureri adevărate, profunde, și, în același timp, o dovadă că Asachi nu era lipsit de talent poetic, chiar dacă poeziile respective sînt în general traduceri sau prelucrări. Titlul manuscrisului de poezii din 1820 declară în mod expres formația sa la școala poetică a arcadicilor: *Alăuta a lui Alvir Dachienu, poeta Arcadiii din Roma*. Mai tîrziu însă, rușinîndu-se parcă de experiența sa arcadică și anacreontică din tinerețe, de versuri ca cele din [*Mă iubesc doui junele*], [*D-este nicicacum nu-m pasă*] și altele, Asachi va lăsa la o parte multe poezii „compromițătoare", atît din ciclul celor italiene, cît și dintre cele românești, iar celor publicate le va aduce unele modificări, le va curăța de tot ceea ce ar fi putut să întunece seninătatea dragostei lui ideale pentru neuitata Leuca. În felul acesta, istoria literară a fost lipsită, pînă în ultimii ani, cînd s-au descoperit poeziile sale din tinerețe, de unele date prețioase privitoare la începuturile literare ale lui Gh. Asachi.

Înlăturarea domniilor fanariote, în 1822, reprezenta pentru Asachi, ca și pentru toți patrioții români, împlinirea unui vis secular și o chezășie a multor înfăptuiri pe calea dezvoltării politice și sociale a poporului nostru. Cu acest prilej, el compune cu entuziasm oda *La moldoveni. La restatornicirea domnilor pămînteni*, străbătută de un cald și mobilizator sentiment patriotic. Noul domn al Moldovei, Ioan Sandu Sturza, „lui confia la mission diplomatique à Vienne avec le titre d'agent politique de Moldavie, poste d'autant plus important que la Russie avait suspendu l'exercice de sa protection en Moldavie jusqu'à l'évacuation de ce pays par les troupes turques. Il géra ce poste jusqu'au printemps de l'année 1827. Indépendamment des affaires de sa charge, qui le mettait en relation directe avec le prince Metternich et le célèbre F. Gentz[1], il s'occupa beaucoup de la recherche de documents historiques concernant le peuple roumain et ses droits, étant favorisé dans cette occupation par deux savants, le baron Hammer de Pürgstall[2], célèbre orientaliste, et l'historiographe baron Vodniamsky."[3]

[1] Friedrich Gentz (1764—1832), publicist german din Prusia, care după 1802 a trăit în Austria, lucrînd în diplomație. Între 1813—1828 a avut relații cu domnitorii munteni, a călătorit în țările române și a publicat note despre călătoriile respective.

[2] Joseph Hammer-Purgstall (1774—1856), istoric german din Austria, autor al unor lucrări celebre de orientalistică.

[3] *Esquisse biographique*, f. 4[r].

În timpul şederii la Viena, Asachi descoperă în una din arhivele imperiului austriac documentul prin care Vasile Lupu a înzestrat cu trei moşii academia înfiinţată de el la mănăstirea Trei Ierarhi din Iaşi. Deoarece moşiile respective erau stăpînite pe nedrept de călugării greci, el a început în baza acelui document un mare proces, care s-a terminat abia în 1846, în favoarea învăţămîntului public. Tot atunci află şi de existenţa, în posesia moştenitorilor lui, a preţioaselor manuscrise ale lui Ion Budai-Deleanu, pentru cumpărarea cărora a insistat în repetate rînduri, pînă cînd — la sfîrşitul vieţii — a reuşit să le aducă în ţară.

Dintr-o scrisoare descoperită recent, adresată la 12 aprilie 1825 bancherului sibian Hagi Constantin Popp, cu care era în relaţii de prietenie, aflăm şi de intenţia lui Asachi de a-şi tipări atunci poeziile: „Pendant notre séjour de Baden, Vous m'aviez engagé de faire imprimer les poésies vallaques. Disposé de suivre les conseils d'un juge aussi compétent, j'ai songé à la maniére de l'exécution, et me suvins, que l'an 1819 me truvant à Hermanstadt, Mr. Thierry, que j'ai connu dans sa librairie, m'avait témoigné le désir de publier à ses frais des ouvrages vallaques. S'il l'est toujours disposé, chargez vous d'arranger cette affaire, je lui livrerai le manuscrit d'un recueil des poésies liriques de 5 à 6 feuilles in 8°, et qu'il me mande les conditions. Comme homme des lettres et *rumân*, je pense que vous vous y interesserez volontierement." Şi în post-scriptum: „Si Mr. Thierry ne trouvait pas son compte dans l'impression, je fais imprimer ici ce recueil avec d'autres pièces que je prépare."[1]

În 1825 moare tatăl său, a cărui figură luminoasă de părinte, de cetăţean şi de om de cultură o evocă în elegia *La moartea părintelui meu*.

După întoarcerea în ţară, „Asaky fut nommé membre au département des affaires étrangères"[2], iar peste puţin timp domnitorul Ioan Sandu Sturza „associa Asaky à la curatelle des écoles, en le nommant référendaire"[3]. În această calitate, el lucrează, împreună cu Gh. Săulescu şi Vasile Fabian, la organizarea şi deschiderea, la începutul anului 1828, a şcolii elementare şi a gimnaziului de la Trei Ierarhi din Iaşi. Ca de obicei, Asachi celebrează acest important eveniment în cîteva poezii, dintre care semnificativă pentru concepţia sa pedagogică este îndeosebi oda intitulată *Restaurarea şcoalelor naţionale în Moldova, la 1828*.

[1] Biblioteca Centrală de Stat, ms. A-206-38 (inv. 1654).

[2] *Esquisse biographique*, f. 4[r].

[3] *Ibidem*, f. 4[v].

Prevederile tratatului de la Adrianopole, încheiat în 1829 în urma unui nou război dintre Rusia și Turcia, deschideau principatelor române perspective mai largi de dezvoltare. În noile condiții politice, Asachi nu va scăpa nici un prilej de a continua punerea în practică a proiectului său inițial de redeșteptare națională și de luminare a compatrioților. Înfăptuirile lui de pînă la 1840, mai ales, dar și de mai tîrziu, pînă către sfîrșitul îndelungatei sale vieți, sînt mărturia unei munci susținute și a unei lupte neabătute pentru progres social și cultural, nu prin revoluție, ci prin reforme și prin instruirea și educarea maselor, așa cum îl înțelegeau majoritatea iluminiștilor secolului al XVIII-lea, cărora Asachi le-a rămas credincios atît pe plan teoretic cît și prin latura practică a întregii lui activități.

Ca referendar al școlilor, funcție pe care o va deține pînă în 1849, Asachi desfășoară o vastă acțiune de organizare și îndrumare a învățămîntului public în Moldova. El extinde rețeaua școlilor elementare și gimnaziale românești în Iași și în ținuturi, elaborează regulamente, programe analitice și manuale școlare, reorganizează de cîteva ori învățămîntul[1]. Pentru a ne opri numai asupra momentelor mai importante din activitatea sa de organizator al învățămîntului public, menționăm mai întîi faptul că între anii 1833 și 1835 a condus lucrările pentru înființarea Academiei Mihăilene din Iași, în care învățămîntul mediu reorganizat de cîteva ori se va completa mai tîrziu cu unele ramuri ale învățămîntului superior. La insistențele sale se înființează, în 1834, prima școală de fete din Moldova. Convins de necesitatea învățămîntului practic, cu caracter politehnic, el înființează în 1840, în colaborare cu Mihalic de Hodocin, Școala de arte și meșteșuguri din Iași, contribuind prin aceasta la spulberarea concepției greșite a unei bune părți a tineretului moldovean de atunci că practicarea unei meserii este o îndeletnicire înjositoare.

Un punct de onoare în activitatea pedagogică a lui Asachi îl constituie înțelegerea democratică a necesității înființării de școli și pentru minoritățile naționale. În calitate de referendar al școlilor el susține propunerea comunității armene din Iași de a se înființa o școală elementară pentru populația armeană, care s-a și deschis în anul 1842, iar la rîndul său propune înființarea de școli elementare pentru populația evreiască.

Un alt merit însemnat al activității sale pe tărîmul învățămîntului public este lupta hotărîtă pe care a dus-o pentru menținerea lim-

[1] Vezi N.C. Enescu, *Gheorghe Asachi, organizatorul școlilor naționale din Moldova*, București, 1962.

bii române ca limbă de predare în învățămîntul de toate gradele. Cînd boierimea reacționară, în frunte cu domnitorul Mihail Sturza, temîndu-se de avîntul ideilor naționale și de urmările pe care le putea avea accesul copiilor săraci în Academia Mihăileană, cere înlocuirea românei cu franceza ca limbă de predare în Academie, Asachi stă în fruntea susținătorilor limbii române și combate cu tărie pretinsele argumente ale adversarilor. În toiul acestei lupte el scrie fabulele *Momița la bal masche* și *Castorii*, în care critică pe cei care disprețuiesc valorile naționale și arată cît de ridicolă și de dăunătoare intereselor patriei ar fi practicarea învățămîntului în altă limbă decît româna.

Printr-o *Înștiințare* din 17 aprilie 1829 Asachi anunță neîntîrziata apariție a unei gazete în limba națională, iar la 1 iunie 1829 începe editarea primei gazete politice și literare din Moldova, *Albina românească*. După cum va mărturisi mai tîrziu, prin adjectivul *românesc* din titlul gazetei el urmărea un efect politic superior: „Il est à remarqué que le nom classique de Roumain, qui est le véritable nom du peuple, etait tombé en désuétude dans le pays et ne s'appliquait à cette époque qu'aux cultivateurs, les habitans de la classe moyenne et les boyards préféraient s'appeler Moldaves. C'est un fait avéré que depuis la publication de cette gazette le nom de Roumain a été restauré en Moldavie; ce nom devenu aujourd'hui le Palladium de la nation et auquel elle rattache son existence et sa gloire."[1]

Modestă la început, activitatea publicistică a lui Asachi își va lărgi treptat capacitatea și orizontul preocupărilor, contribuind în mare măsură la instruirea și orientarea politică, literară și artistică a românilor din prima jumătate a secolului trecut. În 1837, el adaugă *Albinei românești* suplimentul literar intitulat *Alăuta românească*. În aprilie 1839 începe publicarea *Foii sătești*, în care știrile oficiale se împletesc cu sfaturi gospodărești și cu mici articole de popularizare a științei. Cu scop exclusiv de popularizare a științei și a tehnicii contemporane, el începe, în septembrie 1840, publicarea gazetei *Icoana lumei*. În 1841, publică revista *Spicuitorul moldoromân*, redactată în limbile franceză și română. La începutul anului 1850, Asachi schimbă titlul *Albinei românești* în *Gazeta de Moldavia*, sub care nume a apărut pînă în 1858, iar în anii 1858 și 1859 editează ultima sa gazetă, *Patria*.

Pentru a întregi imaginea activității lui Asachi ca redactor și editor de periodice, se cuvin menționate și *Calendarele pentru români*, cu bogatele și interesantele lor suplimente intitulate *Almanah de*

[1] *Esquises biographique*, f. 5[r].

învățătură și petrecere, publicate cu regularitate, sub redacția lui, de la 1847 pînă la 1870, precum și *Adaosurile literare la Monitorul oficial al Moldovei*, publicate în anii 1860 și 1861. Cu toată rara lor apariție, aceste almanahuri și adaosuri literare suplineau în mare măsură lipsa unor reviste; în ele apar aproape toate nuvelele istorice ale lui Asachi, precum și multe poezii, piese de teatru și diverse articole ale lui și ale altora.

La sfîrșitul anului 1849, cu prilejul încetării apariției *Albinei românești*, Asachi face o scurtă privire retrospectivă asupra celor două decenii de existență a gazetei, în care întîlnim următoarea apreciere a sensului și a rezultatelor activității sale publicistice: „Purcegînd pe o cale nebătută, luptîndu-se cu greutățile limbei neprelucrate pentru a tracta asemene materii, combătînd cu pregiudețe înrădăcinate, astă foaie au petrecut un curs de 21 ani, timp neîndelungat pentru o sarcină atît de grea ce este a recăpăta cele negrijite în cursul unui veac, a păși împreună cu spiritul contimpuran, a învie amorul amorțit a naționalității, a răspîndi în patrie reflexul luminilor străine, a urmări cursul evenimentelor politice ce în zgîțiiturile lumei înrîurează și preste ungheriul pămîntului în care soarta ni-au așezat, și prin tratarea acestor multiforme materii a contribui la dizvoltarea limbei noastre și a deschide cariera literaturei născînde. Întru cît astă foaie periodică au putut răspunde la a ei menire, vor giudeca contimpuranii, unii cu părtinire, alții cu asuprire; istoriei numai este dat a pune în cumpăna nepărtinitoare fructul ostenelelor noastre și, la neagiuns, a nu trece cu vedere plecările ce ne-au însuflețit pentru luminarea și gloria patriei."[1]

Paralel cu intensa activitate desfășurată în domeniul învățămîntului și al publicisticii, Asachi se ocupă și cu pictura, pe care o pune tot în slujba educației patriotice a contemporanilor. Am văzut mai sus că el studiase artele plastice atît la Viena cît și la Roma, de unde își adusese o colecție de tablouri originale sau copiate în muzeele pe care le vizitase. În timpul ședерii la Viena ca agent diplomatic, el litografiază portretul țarului Alexandru I și cere sprijinul lui Hagi Constantin Popp din Sibiu pentru a obține o copie a portretului lui Mihai Viteazul, despre care bănuia că se află zugrăvit în biserica Mihai-vodă din București, spre a-l litografia. Probabil că tot atunci, preocupat de viața și faptele marelui domn muntean și al tuturor românilor, a compus el tragedia intitulată *Mihail, domnul și iroul*

[1] Suplimentul extraordinar al „Albinei românești", nr. 102, din 29 decembrie 1849, p. 433—434.

românilor, pe care i-o va nimici incendiul din 1827. În 1833, după ce creează la Institutul Albinei, cum se numea tipografia lui din Iași, o secție de litografie, Asachi multiplică tabloul *Muma lui Ștefan cel Mare împiedecă pe fiul său de a intra în Cetatea Neamțu, la 1484*, pe care îl concepuse încă pe cînd se afla la Roma, și-l difuzează însoțit de o broșură explicativă, iar în 1834 difuzează al doilea tablou istoric, intitulat *Ștefan cel Mare a Moldovii cuvintează al său testament politicesc, la anul 1504*. Aceste două tablouri inspirate de trecutul glorios al Moldovei au fost primite cu entuziasm de contemporani, fapt care îl determină pe Asachi să inițieze o serie de tablouri istorice, o adevărată istorie a Moldovei în imagini.

Un alt aspect al grijii manifestate de el pentru dezvoltarea gustului și a preocupărilor artistice ale moldovenilor îl constituie promovarea învățămîntului artistic și publicarea în periodicele lui a unor descrieri de tablouri, sculpturi și alte opere de artă văzute la Roma sau în alte părți. După reorganizarea învățămîntului național în Moldova, Asachi introduce și desenul ca obiect de studiu, iar la Academia Mihăileană instituie o clasă de pictură și una de arhitectură. Pentru cîțiva dintre elevii buni ai acestor clase a obținut burse de perfecționare în străinătate. În gazetele și *Almanahurile de învățătură și petrecere* editate de Asachi se găsesc numeroase litografii concepute de el sau de colaboratorii lui.[1]

La fel de bogată este activitatea desfășurată de Asachi și ca inițiator și îndrumător al teatrului național în Moldova. După succesul simbolic obținut în 1816 și după cele cîteva spectacole în limba română care au mai avut loc, probabil, pînă în anul 1821, noi reprezentații dramatice românești în Moldova nu s-au mai organizat decît începînd din 1834, cînd le inițiază tot Gh. Asachi. La 10 aprilie 1834, cu prilejul plecării definitive din principatele române a generalului Kiseleff, a avut loc la Iași o serbare oficială în cinstea lui. O echipă de diletanți alcătuită și pregătită de Asachi a jucat atunci sceneta *Serbarea păstorilor moldoveni*, cu cîntece și dansuri, al cărei text nu s-a păstrat, dar din relatarea „Albinei românești" asupra spectacolului rezultă că era o compoziție ocazională, o alegorie de felul celor pe care Asachi le va alcătui și cu alte prilejuri. Nu trecu mult și a doua ocazie se și ivi. La 26 august 1834 a avut loc la Iași încoronarea domnitorului Mihail Sturza, eveniment în cinstea căruia Asachi pregă-

[1] Vezi Remus Niculescu, *Gheorghe Asachi și începuturile litografiei în Moldova*, în „Studii și cercetări de bibliologie", I, 1955, p. 69 și urm., și H. Blazian, *Gh. Asachi*, București, 1956.

teşte reprezentaţia scenetei alegorice *Dragoş, întâiul domn suveran a Moldovii*, alcătuită tot de el. Şi textul acestei scenete s-a pierdut.

Talentul actoricesc pe care-l dovedeau elevii şcolii de la Trei Ierarhi, dintre care unii jucaseră în scenetele menţionate, precum şi progresul acestor elevi în clasa de muzică vocală, înfiinţată încă din 1831, îl determină pe Asachi să pună la Iaşi bazele unui conservator filarmonic-dramatic. Cursurile acestui conservator, la care el însuşi era profesor de declamaţie, au început la 15 noiembrie 1836. După cîteva luni de studiu, entuziaştii elevi au putut da, la 23 februarie 1837, prima lor reprezentaţie, cu drama *Lapeirus* şi comedia *Văduva vicleană*, ambele prelucrate de Asachi după August von Kotzebue. Cu această ocazie el compune un tablou alegoric în versuri, care s-a rostit ca prolog. Încurajaţi de public, după succesul obţinut la prima reprezentaţie, elevii pregătesc un nou spectacol, cu drama *Petru Rareş* de Gh. Asachi, la 8 aprilie 1837, încununat de acelaşi succes. Se putea afirma că teatrul naţional românesc fusese creat şi în Moldova.

În stagiunea 1837—1838, pe lîngă creşterea simţitoare a numărului spectacolelor în limba română, elevii conservatorului reprezintă cu succes, la 20 februarie 1838, opera *Norma* de Bellini, prima operă cîntată în limba română pe o scenă din Moldova. Lipsit însă de un sprijin mai susţinut al oficialităţii, conservatorul înfiinţat de Asachi îşi va înceta în curînd activitatea. Trupele care se mai organizează în stagiunile următoare, pînă în 1840, cînd teatrul trece sub direcţia lui Negruzzi, Alecsandri şi Kogălniceanu, sînt slabe, resimţindu-se îndeosebi de lipsa conservatorului. Critica aspră pe care „Dacia literară" o face repertoriului şi nivelului artistic scăzut al spectacolelor teatrului naţional din Iaşi este pe deplin îndreptăţită şi încheie prima fază a acestui teatru, a începuturilor, numită pe drept cuvînt *faza Asachi*. Convins că „scoposul teatrului este, prin mijloace desfătătoare înfăţoşînd oarecare însămnate întîmplări a oamenilor, a-i învăţa moralul, a-i face de a preţui virtutea şi faptele cele lăudate, a defăima răul şi a critica deprinderile vrednice de rîs, spre a se feri de ele" *(Înainte cuvînt* la drama *Lapeirus)*, Asachi va continua totuşi să compună scenete ocazionale *(Înturnarea plăieşului din Anglia* şi *Ţiganii)*, sau să dramatizeze diferite episoade din istoria patriei (*Turnul Butului, Petru Rareş, Elena Dragoş de Moldavia, Voichiţa de Românie* şi altele), pînă în ultimii ani ai vieţii.

Trecînd sumar în revistă activitatea de pionier desfăşurată de Asachi în viaţa culturală a Moldovei din prima jumătate a secolului trecut, am subliniat mereu caracterul progresist al acestei activităţi.

Ea are însă și unele limite, unele aspecte contradictorii[1]. Aparținînd unei generații mai vechi decît cea de la 1840 și mîndru de ceea ce realizase pînă atunci cu sprijinul unor familii de boieri iubitori de cultură sau în spiritul prevederilor Regulamentului organic (la a cărui elaborare, în anii 1829—1830, el contribuise în mod substanțial), Asachi nu mai poate înțelege pe deplin idealurile politice ale noii generații. „Un neam nou au răsărit — constată el cu adîncă tristețe, în 1839, la vîrsta de 51 de ani — cu nouă dorință și idei nouă; sunetul numirilor celor vechi au trecut, precum m-am trecut și eu însumi; poate că sînt de puțini cinstit, de mulți defăimat și de nime iubit!" *(Meditația unui îmbătrînit poet)*. Deși proiectează această tristă imagine în viitor, ea începuse să fie o realitate chiar din anul în care scria articolul respectiv. Depășit de evenimentele pe care nu le mai putea înțelege, revoluția de la 1848 îl găsește alături de reacțiune, în slujba domnitorului Mihail Sturza, de care îl lega amiciția din tinerețe și o îndelungată colaborare. În 1849 demisionează din postul de referendar al școlilor și din cel de arhivist al statului, pe care îl deținea din 1832, iar slujbele oficiale pe care le mai îndeplinește după această dată sînt ocazionale și fără prea mare importanță. Concurența străină îi ruinează fabrica de hîrtie de la Piatra-Neamț, pe care o înființase încă din 1841, iar noile tipografii și edituri din Iași limitează mereu activitatea Institutului Albinei. În anii luptei pentru unirea principatelor române se află în partida antiunionistă, cu toate că el este cel care ar fi propus să se prevadă în Regulamentul organic posibilitatea unirii Moldovei cu Țara Românească: „C'est dans le comité moldave et sur la proposition d'Asaky que fut emise la première idée de l'union des Principautés, qui cependant n'a pas eu d'autre suite que l'insertion de l'article 425 de ce Réglement, relatif aux droits de combourgeoisie entre les moldaves et les valaques"[2]. De altfel, după înfăptuirea acestui mare act politic Asachi va cînta evenimentul în frumoasa *Odă la Dumnezeu. Pentru incolumitatea patriei române*, care se termină cu următoarea strofă:

„Strînge Țările-Unite prin un nod nemuritor,
Cum origine au una, fie a lor și fericire;
Toți românii să închege de frați numai un popor,
Că puterea stă-n *Unire!*"

O dată cu retragerea lui Asachi din viața publică a Moldovei, de fapt după 1848, începe să se aștearnă uitarea peste el și peste contribuția sa considerabilă în procesul renașterii politice și culturale a

[1] Vezi și G. Ibrăileanu, *Spiritul critic în cultura românească*, Iași, 1909, capitolul intitulat *Amestec de curente contradictorii: G. Asaki*.

[2] *Esquisse biographique*, f. 5[v].

românilor. Încercările lui repetate de a se menține în atenția generațiilor noi sînt zadarnice. O veche antipatie față de el a lui Mihail Kogălniceanu și a altor reprezentanți ai noii generații de intelectuali și oameni politici, alimentată îndeosebi de atitudinea lui Asachi în cursul evenimentelor de la 1848 și din epoca Unirii, a făcut ca numele celui care a întemeiat învățămîntul național în Moldova să nu fie nici măcar pomenit în discursurile oficiale prilejuite de înființarea, în 1860, a Universității din Iași. De asemenea, celui care preconizase, încă din 1839, ca unitatea limbii române literare să fie legiuită „de un giudeț amfiction ce să poate închega din gramaticii români a Transilvaniii, a Țării Românești și a Moldovei" *(Omul literat)*, și care a desfășurat timp de o jumătate de secol o bogată activitate de ctitor al culturii naționale nu i s-a acordat cinstea de a fi ales, în 1866, membru activ sau de onoare al Societății literare române, devenită apoi Academia Română. Dar ingratitudinea manifestată față de el în ultimele două decenii ale vieții nu-i sting dragostea de patrie, de oameni, și nu-l împiedică să lucreze cu pasiunea din tinerețe pentru dezvoltarea culturală și educația morală și civică a compatrioților. Din 1849 și pînă la 12 noiembrie 1869, cînd moare, Asachi s-a consacrat mai ales activității literare și publicistice, în pofida faptului că cercul colaboratorilor și al cititorilor săi se micșora de la an la an. Acum își scrie majoritatea nuvelelor istorice, a poeziilor epice și a pieselor de teatru, își adună poeziile în volumele din 1854 și 1863, fabulele în volumul din 1862, iar nuvelele în volumul din 1867, după ce le publicase în 1859 și în franțuzește, pentru a face cunoscută și străinătății istoria patriei sale. În *Almanahurile de învățătură și petrecere* și în foiletoanele „Gazetei de Moldavia", ale „Patriei" și în alte publicații editate de el în această perioadă Asachi desfășoară o interesantă activitate de publicist. Cu tot aerul ei uneori vetust, alteori plin de naivitate, publicistica lui din ultima parte a vieții dovedește că Asachi nu a abdicat nici măcar o clipă de la convingerile sale iluministe și patriotice din tinerețe.

Opera literară a lui Gh. Asachi, bogată și variată, dar inegală ca valoare artistică, este în primul rînd ecoul imediat al preocupărilor sale iluministe. Atît din punct de vedere teoretic cît și în mod practic, ea a constituit pentru autor un mijloc de a acționa cu eficiență sporită în scopul educației morale și artistice a societății și al dezvoltării conștiinței naționale a compatrioților. Privită sub acest aspect, opera lui ne oferă imaginea luminoasă și pilduitoare a scriitorului

militant, pentru care funcția socială a literaturii și artei este componenta principală a crezului său literar, după cum declară el însuși mai ales în oda *Prolog*. *La patrie* și în meditația *Omul literat*. Dacă însă, cu tot deosebitul ei interes documentar, literatura lui Asachi nu mai poate, decît cu unele excepții, să fie gustată, să emoționeze pe cititorul de astăzi, faptul se explică sau, mai bine zis, se scuză nu numai prin posibilitățile artistice în general sărace ale autorului, ci și prin nivelul artistic relativ scăzut al întregii literaturi române din prima jumătate a secolului trecut, cînd toți scriitorii noștri făceau, într-un fel sau altul, operă de pionierat. Fără a încerca să-i descoperim calități artistice pe care nu le are, considerăm că nu este drept nici să ignorăm cu totul valoarea literară a operei lui Asachi, cum sînt tentați să procedeze uneori istoricii literari mai puțin avizați sau cei care o judecă numai după criterii estetice.

Format ca scriitor în spiritul literaturii apusene din secolul al XVIII-lea, dar mai cu seamă sub influența literaturii italiene de atunci, în opera literară a lui Asachi se oglindesc curentele și manierele literare predominante în literatura respectivă din acea perioadă. La sfîrșitul secolului al XVIII-lea și în primele decenii ale secolului al XIX-lea literatura italiană, sub influența celei franceze, engleze și germane, străbate drumul de la clasicismul întîrziat la romantism. Contactul lui Asachi cu literatura clasicismului întîrziat și familiarizarea lui încă din timpul studiilor la Lemberg cu cultura greacă și latină fac ca opera sa literară să se resimtă de o puternică influență clasică, să abunde în motive mitologice greco-romane, în comparații cu elemente din istoria antică etc. Dar clasicismul lui Asachi își trage seva și direct de la sursă, din literatura greacă și latină, precum și din literatura Renașterii italiene și a secolului al XVII-lea francez. În poezia sa ocazională el nu a avut modele numai în poeții italieni din secolul al XVIII-lea și de la începutul secolului al XIX-lea, ca Metastasio, Savioli, Parini, Alfieri sau Monti, ci mai ales pe anticul Horațiu. *Cintia*, din poezia *Alvir către Cintia*, amintește de Properțiu, iar *Lesbia* de Catul. Lirica lui erotică este în mare măsură sub influența lui Petrarca. Opera sa mărturisește de asemenea influența lui Dante, Tasso, Ariosto sau Menzini. *Satira asupra omului* este imitată după Boileau, iar fabulele sînt în majoritate traduceri sau adaptări după Fedru, La Fontaine, Pignotti și Krîlov.[1]

[1] Pentru amănunte și comentarii mai largi privitoare la raportul dintre clasicismul, preromantismul și romantismul operei lui Gh. Asachi, vezi G. Ibrăileanu, *op. cit.*, D. Caracostea, *Izvoarele lui G. Asaki*, București, 1928, și *Le*

Propunîndu-şi să iniţieze în literatura română o poezie modernă, la nivelul celei europene, Asachi s-a inspirat din poezia clasică latină şi a luat ca model pe cea italiană. „Îndreptat de pilde clasice şi de firea limbei — spune el în *Înainte-cuvînt* la ediţia de poezii din 1836 — m-am sîrguit a urma sistemei care cere ca poezia, ce este productul cel mai ales a cugetării prin simţire înălţată, să răsune prin ziceri elegante şi armonioase, încît de asemene prelucrată fiind limba va putea odineoare a să arăta vrednică de a ei strălucită spiţă cu acea italiană." Mai explicit mărturiseşte Asachi influenţa italiană asupra poeziei lui în prefaţa ediţei din 1854, republicată — cu mici modificări — şi la ediţia din 1863: „De aceea, lipsit de modele clasice în limba română a deosebitelor feluri de compuneri, m-am îndreptat, pre cît se putea, după regulile poeziei italiene, ce sînt mai conforme cu geniul limbei noastre", precum şi în „proimiul" la partea a doua a ediţiei din 1854: „studiul clasicilor italieni m-au convins că nice o limbă mai mult decît acea italiană ar putea înlesni şi dizvolta mai cu samă literatura şi în particular poezia română".

Prin intermediul literaturii italiene Asachi ia contact şi cu poezia anacreontică. Dovedind un gust artistic mai rafinat decît al primilor Văcăreşti şi al lui Conachi, dar mai ales fiind petrarchizant, el nu este dominat de senzualism în anacreonticele lui, ci le imprimă un caracter moralizator. Această atitudine se vede şi din alegerea poeziilor pe care le traduce ori le prelucrează după Anacreon sau după diferiţi anacreontici italieni.

Deşi familiarizat încă din timpul studiilor cu literatura preromantică şi, în oarecare măsură, cu cea romantică, evoluţia lui Asachi spre romantism este destul de greoaie. Note romantice întîlnim şi în poezia sa din tinereţe, dar o încercare de a trata anumite subiecte în manieră romantică se observă la Asachi abia mai tîrziu, în poezia epică şi în nuvelele istorice, cele mai multe scrise după anul 1850. Dintre marii preromantici el mărturiseşte ca maeştri pe Ossian, Gray, Young, Gessner şi Florian, iar dintre romantici a cunoscut pe Schiller, Goethe, Byron, Lamartine, Victor Hugo şi Adam Mickiewicz. După Gray, prin intermediul lui J.M. Chénier, Asachi prelucrează poezia *Elegie scrisă pe ţinterimul unui sat*, tipic preromantică. Din

---

Préromantisme de G. Asaki, în „Langue et littérature", vol. I, nr. 1, 1940, p. 18-72, D. Popovici, *Romantismul românesc*, Bucureşti, 1969, p. 126—146, D. Păcurariu, *Clasicismul românesc*, Bucureşti, 1971, p. 59-63, Mircea Anghelescu, *Preromantismul românesc*, Bucureşti, 1971, passim, şi Paul Cornea, *Originile romantismului românesc*, Bucureşti, 1972, p. 320—343.

Schiller, sărbătorit de Asachi în 1859, cu prilejul centenarului nașterii, traduce *Credința*, *Cucoarele lui Ibicus* și *Împărțala pământului*, după Goethe prelucrează elegia *Eufrosina*, din Lamartine traduce, în 1821, meditația *L'isolement*, iar mai tîrziu oda *Către o jună moldovană*, iar după Mickiewicz adaptează poeziile *Turnul lui But*, *Jijia*, *Sirena lacului* și *Moșii*.

Lirica erotică a lui Asachi, așa cum am mai spus, aparține în majoritate tinereții sale și este în întregime consacrată dragostei lui pentru Bianca Milesi. Deși motivele poetice sînt împrumutate din Anacreon, Horațiu, Petrarca și din poezia italiană și franceză din secolul al XVIII-lea și de la începutul secolului al XIX-lea, varietatea ritmului și armonia versurilor, audcînd ceva din muzicalitatea poeziei italiene, denotă o delicată sensibilitate artistică și faptul, remarcat pe drept cuvînt de Șerban Cioculescu, că Asachi era „un excelent meșteșugar al versului"[1]. Apoi, poezia erotică a lui Asachi aduce, pentru prima dată în literatura română, o dragoste idealizată. Cîntîndu-și iubirea pentru Bianca, poetul închină, de fapt, un imn frumuseții, dragostei și virtuții. Ca și Petrarca, el vede în femeia iubită întruparea frumosului și a perfecțiunii morale. Faptul că mai multe dintre versurile sale, cum de asemenea a arătat Șerban Cioculescu, pot fi comparate cu unele versuri ale lui Eminescu din perioada maturității lui artistice este cel mai frumos omagiu care i se poate aduce poetului Asachi.

Cu toate influențele străine menționate, opera literară a lui Asachi nu este lipsită de originalitate. Prelucrările sau imitațiile lui după diferiți scriitori străini sînt originale localizări, adaptări ale operelor respective la circumstanțele vizate de el și în sensul concepției sale despre menirea literaturii. Nuvelele sale istorice, precum și multe dintre poeziile și piesele lui de teatru sînt opere cu totul originale, inspirate de trecutul glorios al patriei, de folclor sau de diferite evenimente contemporane.

Multe dintre versurile lui Asachi au caracter ocazional și, în același timp, profund patriotic. Aproape nu există eveniment mai important petrecut în Moldova, în tot cursul vieții sale, căruia el să nu-i fi consacrat o poezie. Subliniind însemnătatea evenimentului respectiv, semnificația lui educativă sau politică, Asachi — căruia îi plăcea să apară în postura de poet al oficialității, cum de fapt a și fost în cursul domniilor lui Ioan Sandu Sturza, Mihail Sturza și Gri-

[1] Șerban Cioculescu, în *Istoria literaturii române moderne*, București, 1944, p. 24.

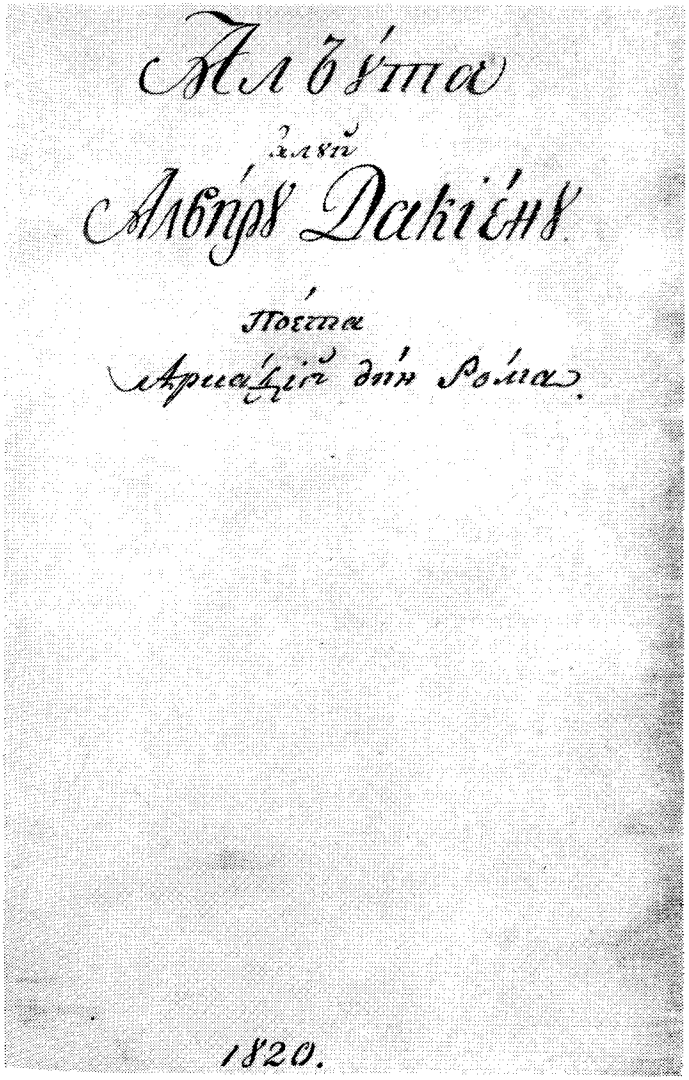
Λαὐτα
τοῦ
Ἀλβήρ Dachiéni
Ποίτα
Ἀρκαδίϊ ἀπὸ Ρώμα.
1820.

Foaia de titlu a manuscrisului autograf *Alăuta a lui Alvir Dachienu, poeta Arcadiii din Roma. 1820*
(Arhivele Statului din Iași)

BIBLIOTECA CENTRALĂ
CLUJ
UNIVERSITARĂ

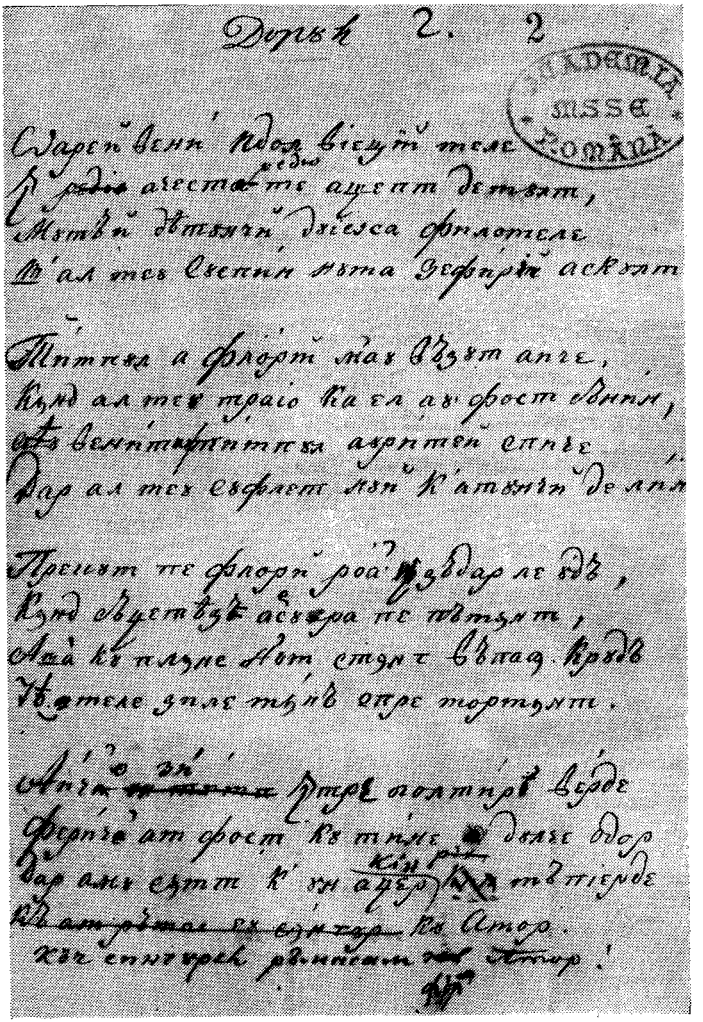

Pagină din *Versuri lirice*, manuscris autograf din 1822
(Biblioteca Academiei R.S. România)

Pagină din *Rimario moldavo*, dicționarul de rime al lui Gh. Asachi
(Biblioteca Academiei R.S. România)

BIBLIOTECA CENTRALĂ
CLUJ
UNIVERSITARĂ

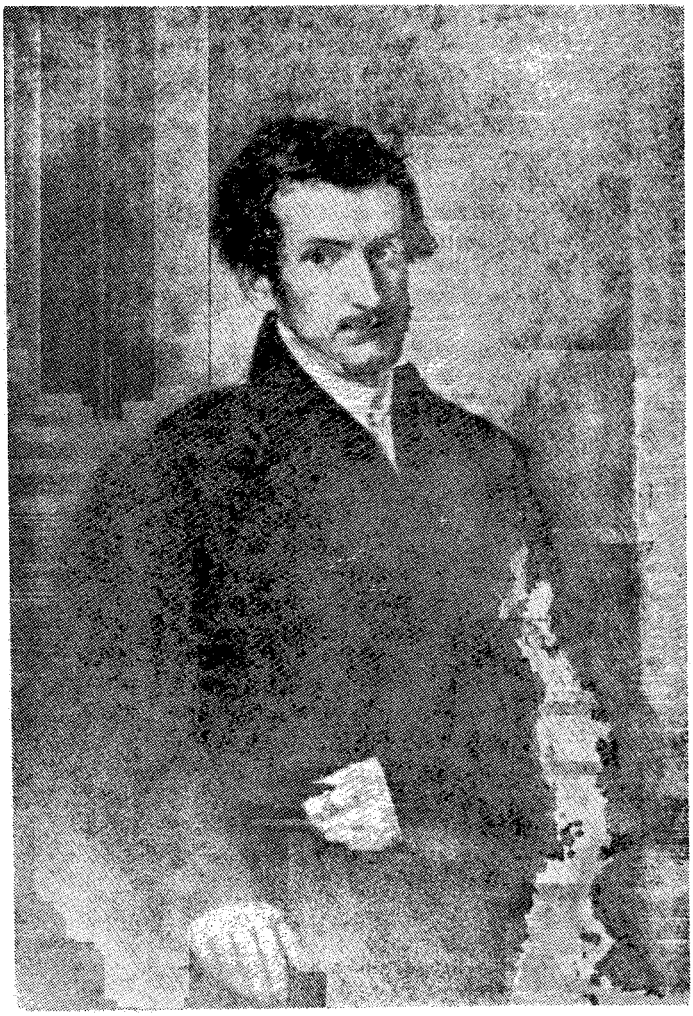

Portretul lui Gh. Asachi din 1826, executat de Iosif Bayer
(Muzeul de artă din Ploiești)

gore Ghica — găsea prilejul să adreseze chiar și suveranilor săi unele îndemnuri, să le sugereze anumite idei iluministe. Cugetările ostașului de gardă, de exemplu, din următoarele versuri ale odei *Privegherea ostașului moldovan*, sînt sfaturi discrete date domnitorului:

„Nu-i virtute mai puțină, pentru cugetul mărit,
A-ndrepta în pace Patria către scopul cel dorit,
Între mii cărări streine nemirita a alege,
A domni cu dreptul cuget, prin energie și lege,
Luminării, fericirei a fi viu îndemnător,
Și-n temeiul de legi nouă a urzi un nou popor!"

Dragostea de patrie, de trecutul ei glorios, pe care — în manieră romantică — o aduce mereu în fața contemporanilor, prin intermediul tuturor modalităților artistice abordate, formează în concepția lui Asachi un adevărat program literar, recomandat în repetate rînduri și celorlalți poeți ai timpului. „Patria, care vă-ascultă, tema muzei voastre fie", spune el în *Pleiada*, *Oită către poeții români*, la 1845. Aceeași chemare adresată poeților de a cînta — plini de speranță — frumusețile naturii, trecutul istoric și viitorul fericit al patriei cuprinde și poezia *Muza către poetul „Panoramei Moldovei"*, de la 1850. Dar versurile cele mai elocvente în acest sens, un adevărat testament literar al poetului septuagenar, sînt dedicate, în 1861, lui Vasile Alecsandri, celui mai mare poet al epocii, pe care Asachi îl prețuia în mod deosebit:

„Tu, în căruia sîn Zeul a aprins sînta scînteie
Să dai faptelor prin muză traiul cel nemuritor,
Între teme înmiite nu-i afla mai naltă-idee
De aceea ce dictează sîntul patriei amor.
A românilor virtute deci prin versul tău să-nvie,
Ca nepoților d-esemple și de glorie să fie!"

(Poetul)

Deși lipsa de perspectivă politică l-a împiedicat pe Asachi să înțeleagă pe deplin sensul revoluționar al evoluției societății românești contemporane, în poezia și publicistica lui și-a găsit oarecare ecou și lupta pentru libertate și dreptate socială a țăranului exploatat. În *Elegie scrisă pe ținterimul unui sat*, de pildă, întîlnim următoarea apostrofă la adresa exploatatorilor:

„O, voi carii n-aveți stimă pentru omul umelit,
Nobili plini de fantazie, mîndri-n titlul ruginit,
De ce-n ură-aveți săteanul, cînd a fruntei lui sudoare
A produs mărirea voastră ș-avuțiilor odoare?"

Scoțînd în evidență calitățile sufletești ale țăranului, poetul atrage atenția asupra faptului că exploatarea și lipsa mijloacelor de educație împiedică dezvoltarea bogatelor talente ale omului din popor:

„Poate că sub astă țărnă este-o inimă-ngropată
Care-avea în cursul vieței fantazie înfocată,
Suflet bun, cu dreptate, ce prin sfatul înțelept
Patriei ar fi fost razim prin cuvinte și cu pept.
Îns', aleu, lui nu-i lucise a științelor făclie,
Și talantul de preț mare i s-a stîns din sărăcie!"

Interesul lui Asachi pentru țăranul exploatat nu depășește însă limitele convingerilor sale umanitariste, nu evoluează spre o critică mai vehementă a exploatării. El a văzut țăranul prin prisma literaturii arcadice, înfrățit cu natura, gustînd cu plăcere din tihna vieții păstorești și fiind astfel mulțumit cu soarta lui. Grăitoare în acest sens sînt poeziile *Cîntecul unei păstorițe de la munte*, *Cîntecul plăieșului moldovan* și, mai ales, idilele *Piatra Teiului* și *Înturnarea plăieșului din Anglia*.

O critică mai cuprinzătoare a societății timpului face Asachi în satire și fabule. *Soția de modă*, de exemplu, este o reușită ridiculizare a parvenitismului. Raportările poetului la moda, obiceiurile și preocupările moșierimii moldovenești din prima jumătate a secolului trecut dau satirei un farmec deosebit. În satira *La a mea pungă*, imitată după Ignatie Krasicki, biciuiește corupția, în aceeași manieră în care o face Alecsandri în *Istoria unui galbîn și a unei parale*. *Satiră asupra omului* este o încercare a poetului de a face un rechizitoriu societății moldovenești contemporane, biciuind frivolitatea, vanitatea, credulitatea, ipocrizia, parvenitismul, cosmopolitismul, corupția administrației, cămătăria, exploatarea și altele.

O trăsătură specifică a poeziei lui Asachi (vezi *Încrederea în Dumnezeu*, *Moartea lui Isus*, *Evlavia casnică*, *Învățătorul și urmașii săi*, *Odă*, *Odă pindară la Dumnezeu*), ca și a prozei sale, îndeosebi a meditațiilor, o constituie conștiința creștină a autorului, care se explică atît prin mediul familial în care a crescut și prin educația primită în colegiul de la Lemberg, cît și prin literatura secolului al XVIII-lea pe care a frecventat-o, impregnată de panteism. Dar, ca și la scriitorii panteiști pe care-i imită, prezența sau invocarea divinității în literatura lui Asachi este doar cadrul foarte larg în care el își propune, de fapt, să instruiască și să facă educație morală și patriotică.

Considerîndu-le simple traduceri sau prelucrări lipsite de valoare după diferiți autori străini, exegeții operei lui Asachi au acordat

puțină atenție fabulelor sale. Adevărul este că multe au, prin felul în care sînt adaptate la realitățile românești din acel timp, o pronunțată notă de originalitate sau sînt în întregime originale, iar verva și versificația lor sprintenă fac ca unele dintre ele (*Momița la bal masche*, *Castorii*, *Minciunile* etc.) să fie chiar memorabile. În multe cazuri (*Acii doi catîri*, *Stomahul și mădulările*, *Broaștele care cer un împărat*, *Painginii*, *Momița* și altele) morala fabulelor reflectă într-o anumită măsură atitudinea conservatoare a autorului.

Contactul lui Asachi cu folclorul românesc a fost nemijlocit și datează din tinerețe. În recenzia culegerii de poezii populare a lui Alecsandri, publicată în 1852, el declară că în 1822 avea o mică colecție de poezii populare, la care în 1823 s-a adăugat un manuscris de 30 de coale cu cîntece românești, oferit de folcloristul sîrb Vuk Karagici, cu care se împrietenise în timpul șederii sale ca agent diplomatic la Viena. Tot acest material îi este nimicit însă de incendiul din 1827, „încît acele cîntări rămaseră iar numai în gura poporului, ca melodia patetică în fluierul păstorilor, iar adunarea lor în sarcina literaților mai ferice de a le asigura de urgia timpului și a evenimentelor". Asupra frumuseții doinelor, „cari atît de chiar zugrăvesc starea patriei noastre", s-a oprit Asachi în repetate rînduri, atît în versurile, cît mai ales în nuvelele și în publicistica sa.

Materialul folcloric trece însă sub pana sa printr-o originală prelucrare. Baba Dochia, din cunoscuta legendă, de exemplu, devine, în poezia *Dochia și Traian*, o fată frumoasă, fiica lui Decebal, care, ca o nouă Dafne, se transformă în stîncă tocmai cînd împăratul Traian, îndrăgostit de ea, vŏia s-o cuprindă. Acțiunea acestei legende, ca și partea finală a legendei *Turnul lui But*, are loc pe muntele Ceahlău (Pionul), în jurul căruia, cum a observat G. Călinescu[1], Asachi urmărea să creeze o mitologie cu elemente autohtone, să transpună în mediu dacic mitologia elină. Influența poeziei populare este evidentă și în versificația legendelor, baladelor și a altor poezii create sau prelucrate de el.[2]

O bună parte din opera literară a lui Gh. Asachi o constituie nuvelele sale istorice. Scrise cu scopul de a populariza evenimentele de seamă și figurile reprezentative ale trecutului istoric al Moldovei, care să servească contemporanilor drept exemple de abnegație

[1] Vezi G.Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, 1941, p. 105.

[2] Vezi Al. Bistriținu, *Gh. Asachi și folclorul*, în „Limbă și literatură", I, 1955, p. 12–36.

şi de patriotism, nuvelele sale evocă, dacă nu cu artă, totuşi cu multă căldură, oameni şi fapte rămase în legendă. Lui Ştefan cel Mare şi neuitatelor lui bătălii cu turcii îi consacră nuvela *Valea-Albă*. Bogdan-voievod, vrednicul fiu al lui Ştefan cel Mare, este înfăţişat, în nuvela cu acelaşi nume, apărînd prestigiul şi hotarele patriei sale. Legenda întemeierii Moldovei, cu o „esplicare mai naturală", adică în lumina faptelor istorice, este reluată în bucata intitulată *Dragoş*. Lupta pentru independenţă faţă de turci şi politica de înfrînare a boierimii lacome şi trădătoare dusă de Petru Rareş, „carele apăra pe popor despre asupririle boierilor", a stat cu deosebire în atenţia autorului, atît în întinsa nuvelă, cît şi în teatru. Relaţiile prieteneşti dintre moldoveni şi popoarele vecine de la răsărit, cazacii şi ruşii, sînt — printre altele — evocate în nuvelele *Rucsanda doamna*, *Elena Moldovei* şi *Mazepa în Moldova*, iar ospitalitatea proverbială a românilor este subliniată în nuvela *Svidrighelo*. În felul acesta Asachi reuşeşte să alcătuiască un compendiu de istorie aproape complet, realizînd o dorinţă a sa din tinereţe, „de a compune istoria Moldovei". După cum am văzut mai sus, popularizarea figurilor şi a evenimentelor asupra cărora s-a oprit a făcut-o nu numai prin nuvele, ci şi prin dramatizările şi tablourile sale istorice.

Lipsindu-i, în general, inventivitatea şi puterea de evocare plastică, Asachi nu s-a putut ridica prea mult deasupra documentelor, pe care uneori le-a interpretat eronat, n-a reuşit să transforme în fragmente de viaţă diferitele episoade istorice asupra cărora s-a oprit. De aceea încercarea lui de a trata subiectele nuvelelor în manieră romantică nu reuşeşte, dovedindu-se şi aici tributar literaturii italiene, poemelor lui Ariosto şi nuvelei istorice cu aspect de roman cavaleresc de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea.[1] Ca şi în opera lui Ariosto, la care adeseori raportează Asachi unele situaţii din nuvelele sale, adevărul istoric este de multe ori sacrificat în favoarea aventurii; la tot pasul întîlneşti prinţi vagabonzi, intriganţi, viteji, vrăjitoare, călugări fanatici, întîmplări miraculoase, tirade sentimentale erotice sau patriotice, dese raportări la mitologia greco-latină şi la istoria antică, iar modul de comportare al moldovenilor, cazacilor sau tătarilor este cam acelaşi cu al cavalerilor evului mediu. Notele specific romantice se împletesc şi în nuvelele lui Asachi cu particularităţile clasicismului întîrziat. Sub raport stilistic, nuvelele sale constau aproape numai din naraţiuni şi descrieri; rareori foloseşte monologul, iar dialogul lip-

[1] Vezi G. Călinescu, *ibidem*.

seşte cu desăvîrşire. Sînt apoi prea bogate, în comparaţie cu pasajele *literare*, comentariile strict istorice, arheologice şi, uneori, filologice. De aceea, fiind mai curînd nişte fragmente de istorie romanţată, nuvelele lui Asachi sînt în mod impropriu numite *nuvele*.[1] Poate că autorul însuşi le-a numit astfel în lipsa unui termen mai potrivit. Însemnătatea lor constă mai ales în faptul că sînt printre primele încercări de nuvelă istorică în literatura română.

Publicistica lui Gh. Asachi, risipită în numeroasele lui periodice şi rămasă aproape necunoscută, constituie fără îndoială partea cea mai interesantă şi mai valoroasă a prozei sale. În unele cazuri ea ne dezvăluie un prozator autentic şi, totodată, întregeşte în mod substanţial imaginea iluministului, a moralistului şi a cetăţeanului Asachi.

Meditaţiile sale în proză, copleşite uneori de sentimentul religios, de resemnare în faţa voinţei implacabile a soartei, sînt de obicei prilejuite, ca şi meditaţiile în versuri, de Anul Nou sau de anumite sărbători ori evenimente mai importante. Două dintre cele mai reuşite, *Meditaţia unui îmbătrînit poet* şi *Cerul stelit*, sînt adevărate poeme în proză[2], iar *Datinele naţionale*, *Concordia sau unirea cetăţană*, *Folosinţa publică*, *Jurămîntul patriei*, *Demnitatea naţională*, *Datoria omului a lucra prin bune esemple*, *Stima poporului nostru* şi altele sînt calde pledoarii pentru o înţeleaptă educaţie morală şi civică.

Amintirile şi însemnările de călătorie ocupă de asemenea un loc important în publicistica sa. Aşa cum s-a demonstrat de curînd[3], Asachi a fost un reporter talentat, căruia nu-i scăpa amănuntul semnificativ (vezi jurnalul călătoriei la Petersburg şi descrierile unor călătorii făcute în Italia sau prin Moldova) şi nici prilejul de a face asociaţii şi comentarii care vizau, uneori poate prea direct, instruirea şi educaţia morală, estetică şi patriotică a cititorilor. Amintirile din Italia, mai ales, au un farmec deosebit, prin faptul că sînt pline de nostalgia anilor săi tineri, cînd descoperea minunile Cetăţii eterne, frumuseţile Italiei, „uricul" poporului român, şi o întîlnea pe Bianca.

---

[1] Vezi Petre V. Haneş, *Între nuvelă şi istorie*, studiu publicat întîi drept prefaţă la ediţia nuvelelor istorice ale lui Asachi, Bucureşti, 1915, apoi în culegerile mai noi ale studiilor sale de istorie literară.

[2] Vezi Valeriu Ciobanu, *Aspecte ale operei lui G. Asachi*, în „Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor", X, 1961, nr. 4, p. 647, şi Mihai Zamfir, *Proza poetică românească în secolul al XIX-lea*, Bucureşti, 1971, p. 102—103 şi 126—127.

[3] Vezi George Ivaşcu, *Asachi—reporter*, în „Contemporanul", nr. 39, din 25 septembrie 1964, p. 3, şi *Reflector peste timp. Din istoria reportajului românesc*, I (1829—1866), Bucureşti, 1964, p. XXXVIII—XXXIX.

Prin recenziile și diversele lui cronici sau notițe literare, dramatice, muzicale, filologice și politice, Asachi a fost mereu prezent în viața societății românești contemporane, militînd cu perseverență pentru dezvoltarea multilaterală a culturii noastre moderne și pentru înfăptuirea idealurilor sale progresiste.

În mod firesc, prin variatele sale scrieri și, mai ales, prin intermediul periodicelor editate de el, Gh. Asachi a contribuit în măsură considerabilă la dezvoltarea limbii române literare. Problema creării unei limbi literare care să corespundă necesităților impuse de trecerea tot mai intensă a poporului român la o viață de cultură materială și spirituală modernă și care să fie comună românilor din toate provinciile a constituit una dintre preocupările sale principale. Ca și Eliade Rădulescu, pînă a nu deveni italienizant, Asachi susținea că la baza limbii române literare moderne trebuie să stea limba cărților bisericești, întrucît ea ajunsese să aibă la acea dată un caracter relativ unitar, iar îmbogățirea și cultivarea acestei limbi trebuie să se facă prin împrumutul neologismelor absolut necesare din latină și din limbile romanice, precum și prin promovarea în limba literară a elementelor populare și a unor arhaisme care ar mai putea fi încă repuse în circulație. Opiniile juste ale lui Asachi privitoare la dezvoltarea limbii literare n-au fost însă susținute de practica scrisului său. Luînd ca bază limba cărților bisericești și urmărind îmbogățirea ei cu elemente populare, el nu a reușit să evolueze prea mult în raport cu limba veche și nu a știut să selecteze din graiul moldovenesc ceea ce putea să contribuie la cultivarea limbii literare moderne, fără a-i amenința unitatea printr-o abundență de elemente regionale. Neținînd în suficientă măsură seama de contribuția lui Eliade Rădulescu și a scriitorilor din cercul „Daciei literare" la unificarea limbii literare moderne, Asachi se izolează, rămînînd în raport cu contemporanii săi de pe la mijlocul secolului trecut un *arhaizant* și, în același timp, un *moldovenizant* exagerat.

O influență sensibilă asupra limbii poetice a lui Gh. Asachi a avut *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei, cunoscută de el probabil din perioada studiilor la Lemberg, căci este de presupus că opera lui Dosoftei, tipărită la Uniev, se bucura de mare prețuire în cercul românilor, mai ales ortodocși, pe care împrejurările îi obligau să trăiască în regiunea în care a petrecut ultimii săi ani și s-a stins mitropolitul poet. Din limba lui Dosoftei a luat Asachi cuvinte ca *derează*, *înteri*, *lucoare*, *smîntă*, *vipt*, *vîntă*, *zoare*, un fonetism ca *voaie*, și altele. Apropierile care există între

limba lui Asachi și cea a lui Dosoftei se explică și prin faptul că amîndoi aparțin aceluiași grai moldovenesc de nord.

Cu toate că a fost un latinist în problema originii poporului român, Asachi nu împărtășește ideile latiniștilor privitoare la dezvoltarea și scrierea limbii române. În raportul din 15 mai 1833 asupra gramaticii latiniste a lui Gh. Săulescu, el consideră că „a supune limba la o sistemă străină, cu de-a sîla a o îmbrăca în forme clasice numai pentru dragostea maicii de la care să trage este o tirănie filologhică mai grea a să statornici decît acea politică". Cu mai multă ușurință l-au influențat însă teoria și practica *puristă* sau *analogistă* a latiniștilor, promovate în Moldova de Săulescu. În opera sa întîlnim adeseori calcuri ca *adevăro-asemănat* „verosimil", *anuscris* „letopiseț", *armistare* „armistițiu", *conchema* „convoca", *dișterare* „expatriere", *împreunălucra* „colabora", *însuși-domnitor* „autocrat", *vasfrîngere* „naufragiu" și altele. Către sfîrșitul vieții, Asachi se pronunță pentru o ortografie inspirată de cea a limbii italiene, iar din scrisul său încep să dispară o serie de cuvinte de origine slavă, turcă sau greacă, în locul cărora folosește corespondentele lor de proveniență latino-romanică. De exemplu, în ultimele ediții ale operelor lui înlocuiește pe *birui* cu *învinge*, *cetitor* cu *lector*, *cioban* cu *păstor*, *dușman* cu *nemic*, *evlavie* cu *pietate*, *grai* cu *rost* (sau *voce*), *har* cu *grație*, *hărăzi* cu *consacra*, *hotărî* cu *decreta*, *izbîndă* cu *triumf*, *în zadar* cu *în van* (sau *în darn*), *nădejde* cu *speranță*, *odihnă* cu *repaos*, *pildă* cu *esemplu*, *prieten* cu *amic*, *primejdie* cu *pericol*, *prosfora* cu *sacrificiu*, *război* cu *resbel*, *rod* cu *product* (sau *fruct*), *sclav* cu *șerb*, *sfînt* cu *sînt*, *stăpîn* cu *domn*, *stihie* cu *element*, *strămoș* cu *străbun*, *trandafir* cu *roză*, *treabă* cu *lucru*, *trup* cu *corp*, *vrednic* cu *demn*, *vreme* cu *timp*, *zugrav* cu *pictor* și altele.

Dacă opera literară a lui Gh. Asachi se citește astăzi cu mai puțină plăcere, faptul acesta se datorește și limbii sale greoaie. Cu toate că este unul dintre ctitorii literaturii române moderne și ai presei în limba română, nu s-ar putea spune că el a contribuit în mod substanțial la creșterea potențialului artistic al limbii noastre literare, pentru că nu a reușit să dea limbii operei sale mlădierea, cursivitatea și chiar eleganța pe care o are limba română literară în scrisul unora dintre contemporanii lui. Sînt însă și cazuri în care Asachi dovedește multă ușurință și chiar talent în mînuirea limbii.

Epoca în care și-a început Gh. Asachi activitatea se caracterizează printr-o mare frămîntare economică, politică și culturală. Într-un timp cît mai scurt trebuiau înfăptuite și la noi unele prefa-

ceri sociale, trebuiau create și dezvoltate numeroase forme de cultură și instituții moderne. Totul aproape ne lipsea și totul trebuia făcut deodată. Zorile unei noi orînduiri i-au găsit pe români fără școli naționale, fără literatură națională, fără teatru, fără presă, fără tot ceea ce putea contribui la luminarea poporului și la întărirea luptei pentru libertate națională și socială. Pentru realizarea acestora era neapărată nevoie de oameni cu pregătire multilaterală, enciclopedică, bun patrioți și, mai ales, spirite întreprinzătoare. Un astfel de om, pe măsura necesităților vremii, a avut Moldova în persoana lui Gh. Asachi, după cum Muntenia i-a avut pe Gh.Lazăr și Ion Eliade Rădulescu, iar Transilvania pe reprezentanții Școlii ardelene. Conștient de faptul că a răspuns, cu întreaga lui capacitate, înaltei chemări a epocii sale și că pietrele puse de el la temelia culturii noastre naționale îi vor păstra o amintire nepieritoare, Gh. Asachi a putut pe drept cuvînt spune, după Horațiu, în *Epilogul* volumului de poezii din 1863:

„Înălțat-am monumentul încă-n junea Românie,
Decît bronzul, fierul, piatra mult mai trainic am durat.
Pre el timpului fortune în turbata lor mînie
N-or putea ca să-l oboare pe cursul îndelungat.
Nu, de tot nu mor..."

N. A. URSU

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

După moartea lui Gh. Asachi, opera sa literară a fost reeditată la intervale de timp relativ mari. Fără a ne opri aici la diferitele antologii în care au fost reproduse și scrieri de-ale lui Asachi, menționăm ediția *fabulelor* sale, apărută în două plachete, în 1896, la Iași, în editura librăriei „Frații Șaraga", care reproduce ediția lui Asachi din 1862, iar drept prefață are autobiografia autorului, ediția *poeziilor*, îngrijită, prefațată și publicată de Nicolae Iorga, în 1908, la Vălenii-de-Munte, în care este reprodusă la început, în întregime și întocmai, ediția lui Asachi din 1836, apoi, sub titlul *Bucăți răzlețe*, sînt reproduse, după ediția lui Asachi din 1854, poeziile publicate ulterior, și ediția *nuvelelor istorice*, apărută în 1915, la București, în editura „Minerva", îngrijită și prefațată de P.V. Haneș, care reproduce în întregime și întocmai ediția lui Asachi din 1867. Prin anii 1926—1928, P.V. Haneș republică separat, în diferite colecții de popularizare, cîteva dintre nuvelele istorice ale lui Asachi *(Alexandru cel Bun, Dragoș, Mazepa în Moldova, Rucsanda Doamna, Svidrighelo* și *Valea-Albă)*, iar în 1945, în colecția „Pagini alese" a editurii „Cartea românească", D. Murărașu tipărește o plachetă cu selecțiuni din poeziile lui Asachi.

În 1957, la aproximativ o jumătate de secol de la apariția ediției Șaraga, Iorga și Haneș, a apărut la Editura de stat pentru literatură și artă, în colecția „Biblioteca pentru toți", o ediție mai cuprinzătoare, îngrijită și prefațată de subsemnatul, care conține, sub titlul *Scrieri*

literare, în două volume, o bună parte dintre poeziile şi nuvelele istorice ale lui Asachi şi selecţiuni *din teatrul şi din publicistica sa.*[1]

În sfîrşit, vom cita ediţia intitulată *Scrieri alese*, apărută în 1961 la Editura tineretului, în colecţia „Biblioteca şcolarului", îngrijită şi prefaţată de subsemnatul, cu profil asemănător celui al ediţiei din 1957, dar de proporţii mai mici, precum şi ediţia nuvelei istorice *Petru Rareş*, îngrijită şi prefaţată de Emil Manu şi apărută în 1970, la Editura militară, în colecţia „Columna".

Cu toate calităţile indiscutabile ale unora dintre ediţiile menţionate, ele au neajunsul comun că nu oglindesc în suficientă măsură şi bogata activitate publicistică a lui Asachi. În consecinţă, alcătuirea unei ediţii mai cuprinzătoare, dacă nu completă, a operei lui Gh. Asachi, care să faciliteze o mai bună cunoaştere a activităţii literare şi a celei publicistice a acestui pionier al literaturii şi al culturii româneşti moderne, a rămas pînă astăzi un deziderat al istoriei noastre literare. Întocmirea unei atare ediţii, cu aparatul critic de rigoare, se impune şi prin faptul că ediţiile originale ale scrierilor lui Asachi şi diferitele broşuri sau periodice în care este risipită o bună parte din opera lui au devenit cu timpul adevărate raritaţi bibliografice.

În ediţia de faţă, concepută în două volume, ne-am propus să adunăm tot ce este reprezentativ pentru activitatea de scriitor şi de iniţiator şi îndrumător cultural a lui Gh. Asachi. Primul volum cuprinde *versurile* şi *teatrul*, întrucît cu astfel de producţii şi-a început el activitatea literară, iar volumul al doilea, *nuvelele istorice* şi *diverse* alte scrieri, îndeosebi dintre cele cu caracter publicistic, de politică şcolară, prefeţe etc. Ambele volume au la sfîrşit cîte o secţiune intitulată *Note şi variante*. În nota consacrată fiecărui text editat menţionăm în ce manuscris se află sau unde a fost publicat şi republicat de către autor, stabilim modificările pe care autorul le-a operat în textul respectiv de la manuscris la ediţie sau de la o ediţie la alta, iar pe baza cercetărilor de pînă acum şi a unor investigaţii personale, efectuate cu prilejul întocmirii prezentei ediţii, facem referinţe la eventualele modele sau izvoare de inspiraţie ale diverselor scrieri şi la ecoul lor în societatea românească a timpului. În notele acelor poezii cărora le-am stabilit noi modele străine am fost nevoiţi să facem pe loc şi demonstraţia de rigoare, reproducînd — pentru comparaţie — pasaje mai mari sau mai mici din textele respective. În rest, facem doar simple trimiteri la autorii şi locurile în care se află discutată problema

[1] Menţionăm şi ediţia îngrijită de I. Varticean şi F. Levit şi prefaţată de F. Levit, apărută la Chişinău, în 1957, cu titlul *Opere alese*, care cuprinde majoritatea poeziilor, fabulelor şi nuvelelor istorice ale lui Asachi.

legăturilor dintre scrierile lui Asachi şi diferite modele sau izvoare străine. La sfîrşitul volumului al doilea, ediţia are o bogată *bibliografie*, pe cît posibil completă, a scrierilor lui Asachi şi a scrierilor privitoare la viaţa şi activitatea lui, precum şi un *glosar*, în care sînt explicate numeroasele cuvinte arhaice, regionale şi chiar neologice, mai greu de înţeles, folosite în întreaga lui operă.

Prima culegere de versuri a lui Gh. Asachi a apărut în 1836, la Iaşi, în tipografia Albinei, cu titlul *Poezii a lui Aga Gh. Asachi, mădulari Academiei de Roma*. Volumul, al cărui *Înainte-cuvînt* îl reproducem în prezenta ediţie, are în partea a doua şi o colecţie de fabule, iar la sfîrşit un *Vocabulari sau lămurirea unor cuvinte întrebuinţate în aceste versuri*.

Tot în 1836, Asachi tipăreşte în tipografia Albinei şi primul său volum de fabule, intitulat *Fabule alese, pe românie aduse de Aga Gh. Asachi, mădulari Academiei de Roma*. Aceasta este, de fapt, a doua ediţie a fabulelor sale (aşa cum o socoteşte şi autorul însuşi), prima fiind cea din volumul de poezii. De altfel, Asachi a realizat volumul separat de fabule cu acelaşi zaţ cu care s-au tipărit ele şi în volumul de poezii, la care a adăugat, culese din nou, la sfîrşit, fabulele *Roza şi spinul* şi *Picătura şi rîul*, incluse iniţial în rîndul poeziilor anacreontice, precum şi o *Înainte cuvîntare* de 20 de pagini, care nu este altceva decît traducerea mai mult sau mai puţin fidelă a eseului lui La Fontaine intitulat *La vie d'Ésope le Phrygien*. În faţa foii de titlu volumul are o litografie în care este reprezentat *Esop zicînd fabule*. Exemplarul din această ediţie a fabulelor lui Asachi aflat în Biblioteca centrală a Universităţii din Iaşi, cota II 17822, are pe copertă lipită o etichetă cu următorul text tipărit: „Premie la examen public al Academiei Mihăilene. Ieşii, în 10 mai 1836". Prin urmare, la data respectivă primele volume de versuri ale lui Asachi erau apărute.

În 1844, la Institutul Albinei, Asachi publică o nouă ediţie a fabulelor sale, cu titlul *Fabule versuite de Gh. Asachi, mădular Academiei de Roma şi a mai multor soţietăţi învăţate. Ediţia a triea, adăogită*. Volumul cuprinde două părţi, iar drept prefaţă are următoarea notă: „Cele întăi fabule versuite în limba română s-au făcut cunoscute publicului prin tipărirele cuprinse în partea întăi a acestei culegeri. În astă ediţie se adaoge şi partea a doua, cu dorinţă de a putè cîştiga îngăduirea de care se învrednicisă pîrga Apologului român." La sfîrşitul volumului se află un *Vocabular de oarecare cuvinte întrebuinţate în astă carte*.

Ediţia a doua a poeziilor lui Asachi apare în 1854, la Institutul Albinei, cu titlul *Culegere de poezii a lui Gh. Asachi. Ediţia a doua*,

adăogită (vezi *prefața* acestei ediții, în prezentul volum). Această ediție are trei părți, cu paginații proprii. Prima cuprinde numai poezii românești. A doua, intitulată *Raccolta di poesie. Culegere de poezii. Parte II*, cuprinde — paralel — textul românesc și italian al mai multor poezii despre care Asachi afirmă că le-ar fi scris în tinerețea sa (vezi *proimiul* acestei părți, în prezentul volum). Sînt însă aici și unele poezii scrise mai tîrziu, prin anii 1850—1852[1]. Partea a treia, intitulată *Culegere de poezii germane și franceze traduse din limba română*, cuprinde, paralel cu textul românesc, versiunea franceză sau germană a unor poezii ale lui Gh. Asachi traduse, cu diferite prilejuri, în limbile respective.

Către sfîrșitul vieții, Asachi își publică din nou volumele de versuri. În 1862, la Institutul Albinei, apare ultima ediție a fabulelor

[1] Versiunea italiană a poeziilor publicate de Asachi în ediția din 1854 (partea a doua) se păstrează și în manuscrisul autograf intitulat *Raccolta delle poesie di G. Asaky, Alviro-Dacico, scelte tra molte altre per essere stampate* și datat *Iassy, 30 agosto 1853* (Biblioteca Academiei R.S. România, ms. 3743, f. 1-22). Din acest manuscris însă, Asachi nu a mai reprodus în volum patru sonete (vezi f. 9^{v}, 10^{r}, 11^{v}, 15^{r}) și o cantonă dedicată prințesei Rallo Callimachi, în 1819 (vezi f. 19^{r}-21^{v}). În schimb, în volum se află sonetul *Prosforat memoriei de Leufca, născută Bianca Milesi, moartă în Paris, la 1849*, alături de versiunea italiană care lipsește din manuscris. Cele cinci poezii inedite din acest manuscris italian al lui Asachi au fost publicate de Claudio Isopescu, în 1928 și 1930 (vezi studiile sale, *Il poeta romeno G. Asachi a Roma, 1808—1812*, extras din „Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani", Roma, 1928, p. 20—21, și *Il poeta Giorgio Asachi in Italia*, Livorno, 1930, p. 60—61 și 71—75).

George Sorescu, *Gh. Asachi*, București, 1970, p. 131—136, a stabilit că versurile italiene din manuscrisul intitulat *Raccolta* sînt extrase de Asachi dintr-un caiet al său mai vechi, intitulat *La Leucaide d'Alviro Corintio-Dacico ossia l'Aga Georgio Asaky. Roma, il dì 8 aprile 1812*, care cuprindea mai multe dintre primele sale versuri italiene. O copie a acestui manuscris, astăzi pierdut, se află în prezent în posesia sa. Nu am putut vedea dacă poeziile italiene inedite din acest manuscris au corespondente între poeziile în limba română ale lui Asachi, pentru că George Sorescu a refuzat să ni-l pună la dispoziție sau să ne comunice mai detaliat conținutul lui.

Deși sumară, descrierea făcută de Sorescu manuscrisului pe care-l posedă cuprinde totuși anumite elemente care ne permit să emitem, deocamdată cu titlu de ipoteză, o părere diferită de a sa cu privire la datarea manuscrisului respectiv. Considerîndu-l „cel mai vechi manuscris poetic al lui Asachi" (p. 136), Sorescu nu explică nepotrivirea din titlu între data pusă de autor ca termen de început al colecției *(8 aprilie 1812)* și rangul boieresc de *agă* cu care semnează Asachi. Or, după cum se știe, el a primit titlul de agă la *20 septembrie 1827*. Rezultă de aici că manuscrisul a fost alcătuit după această dată (sau poate numai titlul i-a fost scris mai tîrziu). Este posibil ca manuscrisul lui Asachi să fi fost mai vechi sau ca autorul să fi transcris unele poezii după un manuscris al său mai vechi, dar aceste lucruri nu pot fi probate cu copia pe care o posedă Sorescu, după cum nu

sale, intitulată *Fabule. Întăia oară versuite în limba română de Gh. Asachi. A patra ediție, adăogită cu viața lui Esop.* Ediția aceasta, avînd doar cîteva texte în plus, o reproduce pe cea din 1844, cu aceeași notă explicativă și același vocabular. *Viața lui Esop Frigianul*, pe care Asachi o publică în fruntea volumului, este de fapt traducerea, de data aceasta fidelă, a textului lui La Fontaine menționat mai sus.

Ultima ediție a poeziilor lui Asachi a apărut la Institutul Albinei române, în 1863, cu titlul *Culegere de poezii a lui Gh. Asachi. Ediția a treia, adăogită.* Avînd doar cîteva texte în plus, ea păstrează întocmai structura ediției din 1854.[1]

---

poate fi dovedit cu ea nici faptul că foaia de titlu a manuscrisului original a fost scrisă de Asachi mai tîrziu. În catalogul bibliotecii lui Asachi din 1822 (vezi ms. fr. 13, din Biblioteca Academiei R.S. România, f. 8^{v}), la nr. 369, este menționat un manuscris cu titlul *Raccolta di rime*. Probabil că era un manuscris cu poezii ale sale în limba italiană, pe care l-a pierdut mai tîrziu, poate în incendiul din 1827. După cît se pare însă, majoritatea poeziilor italiene ale lui Asachi au fost scrise relativ tîrziu, prin anii 1835—1845, chiar dacă ele se referă la fapte ori poartă date din tinerețea sa. Surprinzător este mai ales faptul că între poeziile italiene din *La Leucaida* și din *Raccolta* și poeziile românești din cele două manuscrise din anii 1819—1822 sau din ediția de la 1836 nu se poate stabili aproape nici o legătură *textuală*. Nemaiavînd primele lor texte, unele dintre poeziile scrise într-adevăr în tinerețe vor fi fost reconstituite din memorie. Părerea că și versiunile românești ale poeziilor italiene publicate de Asachi în 1854 sînt mai tîrzii (au fost publicate tot în 1854) a emis-o Șerban Cioculescu, în *Istoria literaturii române moderne*, București, 1944, p. 20.

Neavînd la dispoziție și manuscrisul aflat în posesia lui George Sorescu, nu am putut edita, cu aparatul critic corespunzător, poeziile italiene ale lui Asachi și nici nu am putut reproduce în notele poeziilor corespunzătoare românești versiunile lor italiene aflate în *Raccolta* și în partea a doua a ediției din 1854. Considerăm însă că editarea *tuturor* poeziilor italiene ale lui Asachi ar putea fi și ar trebui făcută într-un volum separat, de către un bun cunoscător al limbii italiene, care să poată sesiza și corecta numeroasele greșeli de ortografie și de limbă italiană aflate în ele.

1 Prin 1865 nu era încă broșat întregul tiraj al acestei ediții. Numai astfel se explică faptul că în unele exemplare ale cărții, cum este cel de la Biblioteca Academiei R.S. România, cota II 103399, se află la sfîrșitul părții a treia, după *Epilog*, adăugate două foi, cu paginile 105—108, în care Asachi a publicat trei poezii în limba italiană și anume: sonetul intitulat *Roma, 22 maggio 1811, giorno anniversario natale di Leuca (Bianca Milesi)*, care se găsește, scris de mîna lui Asachi, pe o pagină din volumul *Amori* al lui Lodovico Savioli, Pisa, 1793 (dăruit de Bianca Milesi lui Asachi și păstrat astăzi în Biblioteca centrală din Turnu-Severin), și în *Raccolta* (ms. 3743, citat mai sus, f. 9^{v}), de unde l-au publicat C.I. Istrati, *Din trecutul nostru*, București, 1901, extras din „Literatura și arta română", XIII, 1909, p. 22, și Claudio Isopescu, în 1930 (vezi mai sus), precum și poeziile *A Dante* și *All'egregia compagnia filarmonica italiana* (vezi, în acest volum, și notele poeziilor *La Dante* și *Companiei filarmonice a operei italiene*).

În secțiunea *Versuri* a prezentei ediții am reprodus, sub titlul *Culegere de poezii*, ales de autor, versurile cuprinse în partea întîi a ediției din 1863, precum și versiunile românești ale poeziilor cuprinse în părțile a doua și a treia ale ediției respective și nepublicate în partea întîi. Ordinea poeziilor este cea din ediția de bază. Pentru a oglindi și mai bine structura volumului ales de noi ca ediție de bază, am păstrat și diviziunile stabilite de autor *(ode, elegii, sonete, anacreontice, cîntece, imne, meditații, satire, balade* și *legende)*, chiar dacă ele sînt în unele cazuri arbitrare și cuprind numai poeziile publicate în prima parte a culegerii lui Asachi. Menționăm că diviziunile respective sînt și în ediția din 1854, iar o parte dintre ele *(ode, sonete, anacreontice, imne și cîntice, elegii și idile)* și în cea din 1836. Ordinea poeziilor reproduse din părțile a doua și a treia ale ediției de bază este cea din volum. Diferențele textelor românești republicate în aceste părți față de corespondentele lor din partea întîi au fost menționate la variante. Nu am considerat necesar să reproducem în note traducerile unor poezii ale lui Asachi în limbile franceză, germană sau italiană, aflate în partea a treia a ediției de bază, chiar dacă în majoritatea cazurilor ele sînt făcute de Asachi însuși. Existența acestor traduceri și împrejurările în care au fost făcute sînt însă menționate în note.

Sub titlul *Fabule* am reprodus textele din ediția lui Asachi din 1862, păstrînd cele două diviziuni stabilite de autor *(partea I* și *partea II)*, ca și în ediția din 1844 (vezi mai sus). Ordinea lor este cea din ediția de bază.

De la sfîrșitul secolului trecut se află în Biblioteca Academiei R.S. România, cota ms. rom. 3059 (fost ms. rom. 1771, f. 1-12), manuscrisul autograf intitulat *Versuri lirice a lui Gh. Asachi* (24 p.), provenit din biblioteca mitropolitului Iosif Naniescu. Pe foaia de titlu are însemnarea, tot autografă, dar mai tîrzie: *souvenir de l'année 1822* (nu *de l'armée*, cum greșit s-a citit și figurează în diferite lucrări privitoare la Asachi). Deși prețios, conținutul acestui manuscris nu a atras pînă acum atenția cercetătorilor.

În ultimul timp s-a descoperit încă un manuscris autograf al lui Asachi, cu versuri din anii 1819—1821, intitulat *Alăuta a lui Alvir Dachienu, poeta Arcadiii din Roma. 1820* (66 p.). Semnalarea lui a fost făcută de Gh. Ungureanu, *Un manuscris necunoscut al poeziilor lui Gh. Asachi*, în „Cronica", IV, 1969, nr. 44, din 1 noiembrie, p. 6,8. Se află în prezent în biblioteca Arhivelor Statului din Iași, cota ms. 1901.

Aceste două manuscrise autografe din tinerețea lui Asachi cuprind 45 de poezii, dintre care *27 sînt inedite*, una a fost publicată în 1821

(La introducerea limbei naționale în publica învățătură), alta în 1829 *(Grierul și furnica)*, 12 în ediția de poezii din 1836 *(Dafne, Pentru compunerile poetice în limba națională, Amorul plagat, La pictor, Amorul nemernic, Primăvara, anacreontică, Dorul, Dorul întîlnirei, Păseruica stinghere, Primăvara, Oaia și mielul* și *Broaștele care cer un împărat)*, iar patru mai tîrziu, în „Albina românească" din 1841 și 1848 și în *Almanah*, 1849 *(Iarna, Nestatornicia lucrărilor lumei, Filozofie naturală* și *Repegiunea timpului)*. Sub titlul *Din manuscrise* am reprodus toate cele 27 de poezii inedite, în ordinea în care se găsesc ele în manuscrisele respective (întîi ms. 1901, apoi ms. 3059). În cazurile în care aceeași poezie se află în ambele manuscrise *([Ah, viață plin' de jele]*, *Prepus* și *Adio)*, am editat varianta mai completă sau mai îngrijită sub aspect stilistic. Modificările, uneori mult mai tîrzii, operate de Asachi pe textele acestor poezii inedite au fost menționate în aparatul critic. În ediție am reprodus textul lor inițial.

Ediția de față cuprinde, în cadrul secțiunii *Versuri*, și o diviziune intitulată *Din periodice*. Aici am adunat, din „Albina românească", din „Gazeta de Moldavia", din „Patria" și din alte publicații cu caracter periodic editate de Asachi, un mare număr de poezii, îndeosebi fabule, pe care autorul, din diferite motive, nu le-a inclus în ultimele lui ediții, ori au fost scrise după 1862—1863. Cele mai multe dintre aceste poezii au caracter ocazional. Unele sînt semnate cu numele întreg sau cu inițiale, altele au apărut fără semnătură. Atribuirea acestora din urmă lui Asachi am făcut-o pe baza unei atente cercetări a conținutului lor, a circumstanțelor în care au fost scrise, precum și a limbii și stilului lor, în care am descoperit particularități ale scrisului lui Asachi. Ordinea poeziilor din această diviziune este cea cronologică a primei lor apariții. În două cazuri *(Cele două părîie* și *Viitorul)*, am editat totuși textele republicate de Asachi, la intervale de timp nu prea mari, pentru că micile modificări făcute de autor cu prilejul retipăririi lor le-au îmbunătățit. Tot în această secțiune am inserat, la rîndul cronologic al primei lor apariții, și cele două poezii *(Vioreaua de martie* și *Către un patriot filantrop)* pe care Asachi le-a inclus în ediția din 1854, dar nu le-a mai reprodus în cea din 1863. Am editat, firește, textul lor republicat de Asachi în ediția din 1854.

Am plasat în ediție, contrar procedeului obișnuit, poeziile reproduse din manuscrise înaintea celor adunate din periodice, pentru că sînt anterioare celor publicate. În felul acesta se va putea mai ușor urmări, și pe baza versurilor neincluse de Asachi în volume, evoluția

limbajului său poetic, a măiestriei artistice și a concepției sale privitoare la finalitatea poeziei.

Pentru caracterul lor documentar foarte prețios, întrucît cuprind unele explicații care înlesnesc înțelegerea justă a poeziei lui Asachi, am reprodus la începutul secțiunii *Versuri* toate prefețele autorului la volumele sale de poezii.

Dintre numeroasele traduceri, adaptări și scrieri dramatice originale ale lui Asachi am selectat, în secțiunea *Teatru* a acestei ediții, numai pastorala *Mirtil și Hloe*, pentru că — deși este traducere — reprezintă actul de naștere al teatrului în limba română, drama *Petru Rareș* (textul din 1837; vezi nota respectivă), deoarece este prima dramă istorică națională jucată pe o scenă românească, idilele *Piatra Teiului*, *Întîmplarea plăieșului din Anglia* și *Țiganii*, semnificative prin caracterul lor ocazional, și drama istorică *Voichița de Românie*, cu subiect original. Ordinea în care le-am editat este cea cronologică a traducerii, compunerii sau reprezentării lor. Restul pieselor de teatru ale lui Asachi, dintre cele care s-au păstrat, tipărite sau în manuscris (*Lapeirus*, *Fiul pierdut*, *Pedagogul*, *Armindina la Neapoli*[1], *Camarierul di doi stăpîni*[2], *Petru Rareș*[3], *Turnul Butului*, *Elena Dragoș de Moldavia*, *Petru I, țarul Rusiei, la Iași* și *Desperația unui eremit*) sînt fie traduceri sau adaptări lipsite de valoare, fie dramatizări puțin izbutite ale unor subiecte tratate și în nuvelele istorice sau legendele cu același titlu. Ca atare, nu le-am mai inclus în această ediție. Pentru interesul lor istorico-literar, am reprodus însă — la începutul secțiunii *Teatru* — prefețele lui Asachi la toate piesele de teatru publicate de el, iar în note am adunat, tot pentru interesul lor documentar, cronicile dramatice și alte relatări privitoare la reprezentațiile care au avut loc cu piesele respective.

Diferitele ediții ale nuvelelor istorice ale lui Gh. Asachi și principiile după care au fost selectate textele incluse în secțiunile *Nuvele istorice* și *Varia* sînt prezentate la începutul volumului al doilea, într-un suplimant la această notă asupra ediției.

Menționăm faptul că atunci cînd anumite texte au mai fost publicate de Asachi și după includerea lor în volumele alese de noi ca ediții de bază, am reprodus textele respective după ediția de bază, iar eventualele modificări ulterioare ale autorului au fost consemnate în aparatul critic.

---

[1] Biblioteca Academiei R.S. România, ms. rom. 2889, f. 1—48.
[2] Traducere din Goldoni. Arhivele Statului din Iași, ms. 327.
[3] A doua piesă de teatru cu acest nume, tipărită în 1853 și 1863.

Datorită faptului că Asachi, care era un poliglot, întîmpina unele dificultăți în folosirea limbii materne, iar în scrisul său considera drept norme ale limbii române literare o serie de particularități arhaice și regionale moldovenești, pe care însă nu le utiliza cu consecvență, scrierile lui prezintă un pronunțat caracter dialectal și numeroase inconsecvențe lingvistice. În oarecare măsură, acestea din urmă se datoresc și modului nesupravegheat în care au fost tipărite aproape toate scrierile sale. În această situație, aplicînd în transcrierea textelor normele ortografiei actuale, a trebuit să păstrăm particularitățile dialectale și inconsecvențele respective, chiar cînd sînt evidente greșeli gramaticale, pentru a oferi cititorilor imaginea reală a limbii lui Asachi. Urmărind, așadar, stabilirea pe cît posibil exactă a realității lingvistice prezente în textele editate, am interpretat diferitele lor particularități grafice în felul următor:

— *a*, în grafii etimologizante ca *sange*, *sant* și altele, a fost transcris *î*, deci *sînge*, *sînt* „sfînt";

— *ă* (ъ, în textele cu alfabet chirilic) a fost transcris *î*, în grafii ca *ătăta*, *cănd*, *mănecat*, *păne* și altele, dar a fost păstrat în *călcăi*, *întăi*, *pănă*, *rădica*, pentru că în aceste cazuri grafiile respective reprezintă pronunțarea acestor cuvinte în graiul moldovenesc;

— *ă*, în grafii ca *hârtie*, *mână*, *pârți*, *pâtimire* și altele, a fost interpretat atît *ă* cît și *î*, deci *hîrtie*, *mînă*, *părți*, *pătimire*;

— pe *e* (la început de cuvînt sau de silabă), în grafii ca *boer*, *erta*, *eși*, *fluer*, *întemeere*, *mîngîere*, *trebue*, *voe* și altele, l-am transcris *ie*, deci *boier*, *ierta*, *ieși*, *întemeiere*, *mîngîiere*, *trebuie*, *voie*;

— în grafii ca *fer*, *ferbe*, *ferbinte*, *împedeca*, *mez*, *pele*, *pept*, *perĭ*, *petre*, *verme*, *vespe* și altele, *e* (precedat deci de labială) a fost păstrat, pentru că se pronunță ca atare; singura abatere de la acest principiu este transcrierea *viers* a cuvîntului *vers* „glas, melodie" (scris de Asachi și *viers*), pentru a-l diferenția de neologismul *vers*; cînd însă textul conține grafia *ie* în cuvintele menționate, precum și în cazul lui *mieu*, am transcris-o, firește, ca atare;

— grafii ca *amează*, *feare*, *peatră* și altele au fost transcrise *amiază*, *fiare*, *piatră*;

— grafii ca *acea*, *întea*, *scîntea*, *trea* și altele de acest fel au fost transcrise *aceea*, *întăia*, *scînteia*, *treia*;

— grafiile *deacă*, *seau*, *țeară* au fost transcrise *dacă*, *sau*, *țară*;

— pe *e*, în grafii etimologizante ca *amegi*, *aşezeminte*, *feceau*, *însercinare*, *întei*, *mulţemi*, *numer*, *rescumpăra*, *respuns*, *reu*, *seu*, *sunetor*, *ureşte*, *taberă*, *ţeri*, *ţeran* şi altele, l-am transcris *ă*, deci *amăgi*, *aşezăminte*, *făceau*, *însărcinare*, *întâi*, *mulţămi*, *număr*, *răscumpăra*, *răspuns*, *rău*, *său*, *sunător*, *urăşte*, *tabără*, *ţări*, *ţăran*; a fost păstrat însă în grafii, sporadice, ca (să) *adepe*, (să) *aibe*, (să) *arete*, *îngrăşet*, (să) *rebde*, *reţe* (pl. lui *raţă*), (să) *sepe*, *treì*, care reprezintă pronunţarea cuvintelor şi formelor respective în graiul moldovenesc din regiunea natală a lui Asachi, precum şi în grafiile *pasere* şi *strein* (alături de *pasăre* şi *străin*), care apar frecvent în limba veche şi în limba literară a epocii, reprezentînd pronunţarea lor în unele graiuri; pe *vel* (scris de Asachi numai aşa) l-am transcris *văl*, considerînd că ne aflăm în faţa unei grafii etimologizante; în rime însă *(vel — muncel)* l-am păstrat ca atare; tot în rime am păstrat şi grafii ca *ved — red*;

— *e* (şi *é*), în grafia *vec*, a fost transcris *ea*, deci *veac*;

— *e* (şi *ê*), în grafii ca *întêi*, *întelni*, *rêdica*, *rêndui*, *sêu*, *vêdŭ* şi altele, a fost interpretat atît *ă* cît şi *î*, deci *întâi*, *întîlni*, *rădica*, *rîndui*, *său*, *văd*;

— pe *i*, în grafii etimologizante ca *înălţind*, *oţeri*, *ripă*, *riu*, *sin*, *sirgui*, *stirpi*, *suride*, *ţărînă*, *văzind*, *zină* şi altele, l-am transcris *î*, deci *înălţînd*, *oţărî*, *rîpă*, *rîu*, *sîn*, *sîrgui*, *stîrpi*, *surîde*, *ţărînă*, *văzînd*, *zînă*; atare grafii au fost însă păstrate în rime: *ripă — aripă*, *pripă*, *riu — fiu*, *sin — crin*, *Franklin*, *venin*, *ţărine — ţine* şi altele;

— *i*, în grafii, sporadice, ca *arzitor*, *astizi*, *iariş*, *învaţi*, *păstreazi*, *ripì* şi altele, a fost transcris *ă*, deci *arzător*, *astăzi*, *iarăş*, *învaţă*, *păstrează*, *răpì*;

— grafiile *copii*, *fii* (plurale articulate) şi *companii*, *civilizaţii*, *direcţii*, *naţii*, *patrii* şi altele (genitive singulare) au fost transcrise *copiii*, *fiii*, *companiii*, *civilizaţiii*, *direcţiii*, *naţiii*, *patriii*;

— grafia *s'il*, care poate să reprezinte atît pe *să-l* cît şi pe *s-îl*, a fost transcrisă *să-l*;

— grafii ca *chiema*, *privighiere*, *vechie* şi altele de acest fel au fost transcrise *chema*, *privighere*, *veche*;

— grafii ca *doă*, *doue*, *greotate*, *noă*, *noue*, *nuoue*, *zioă* şi altele de acest fel au fost transcrise *două*, *greutate*, *nouă*, *ziuă*;

— *o* (şi *ó*), în grafii ca *fórte*, *furióse*, *icónă*, *nópte*, *tóte*, *ploe*, *sóre*, *vóce* şi altele, a fost transcris *oa*, deci *foarte*, *furioase*, *icoană*, *noapte*, *toate*, *ploaie*, *soare*, *voace*; în rime au fost păstrate însă grafii ca *ploie — voie*, *surore — zbore*;

— *ô*, în grafii ca *fôră*, *fôntână* şi altele, a fost interpretat atît *ă* cît şi *î*, deci *fără*, *fîntînă*;

— *u* (și *ŭ*) final, lipsit de valoare fonetică, a fost înlăturat; grafii ca *altariŭ*, *boeriŭ*, *ceriŭ*, *feliŭ* și altele, care alternează cu corespondentele lor fără *-ŭ* (*altarĭ*, *boerĭ* sg., *cerĭ*, *felĭ*, *vînători* sg. și altele), au fost transcrise *altari*, *boieri*, *ceri*, *feli* etc.; ca atare, am păstrat și grafii, sporadice, ca *ochilori*, *undelori* și altele;

— grafii ca *arip*, *inim*, *mar*, *margin*, *palatur*, *plînger*, *strigăr*, *suspinăr*, *zăfir* și altele (pentru formele respective de plural nearticulat), întîlnite mai ales în manuscrisele lui Asachi din anii 1819—1822, au fost transcrise cu *-i*, cum erau de fapt pronunțate;

— grafia *fiiŭ*, arhaizantă și etimologizantă, a fost transcrisă *fiu*;

— grafia *sunt*, (și *sûnt*), sporadică, a fost transcrisă *sînt*;

— *ch* din textele cu alfabet latin, în grafii ca *archipelag*, *chemie*, *chimeră*, *China*, *chirurg*, *chor*, *echo*, *epochâ*, *Grachi*, l-am transcris *h*, deci *arhipelag*, *hemie*, *himeră*, *Hina*, *hirurg*, *hor*, *eho*, *epohă*, *Grahi*;

— *ge*, *gi* din textele cu alfabet latin, în grafii ca *dugeană*, *gibaci*, *îngit*, *ligeoaie* și altele au fost interpretate *ghe*, *ghi*, deci *dugheană*, *ghibaci*, *înghit*, *ligheoaie*;

— pe *m*, în grafii ca *îm'florit*, *îmfocat* și altele, l-am transcris *n*, deci *înflorit*, *înfocat*;

— pe *n*, în grafii ca *înpărți*, *înpinge*, *înprumuta* și altele, l-am transcris *m*, deci *împărți*, *împinge*, *împrumuta*;

— pe *s*, urmat de *b*, *d*, *g*, *v*, *l*, *m*, *n*, *r*, l-am transcris *z*;

— *s* intervocalic, în grafii ca *buse*, *desuni*, *entusiasm*, *filosofie*, *miser*, *musă*, *poesie* și altele, a fost transcris *z*, deci *buze*, *dezuni*, *entuziasm*, *filozofie*, *mizer*, *muză*, *poezie*;

— grafii etimologice sau pseudoetimologice ca *albastri*, *artisti*, *monstri*, *pedestri*, *vested*, *vostri* și altele, au fost transcrise *albaștri*, *artiști*, *monștri*, *pedeștri*, *veșted*, *voștri*; tot cu *ș* am transcris și grafia *scoală*, care — din cauza omografiei cu formele cunoscute ale verbului *scula* — se pronunța desigur *școală*, așa cum atestă aproape toate textele epocii;

— grafiile *de cea* sau *di cea* au fost transcrise *de ce*, respectiv *di ce*;

— grafii ca *d'odată*, *'nalt*, *'nainte*, *ne'ncetat*, *vr'un*, *vr'o* și altele au fost transcrise *dodată*, *nalt*, *nainte*, *nencetat*, *vrun*, *vro*, însă *făr'* și *păn'* (care alternează cu *făr* și *păn*) au fost menținute ca atare.

În numeroase cazuri, punctuația a trebuit să fie corectată sau modernizată.

Accentul cuvintelor, notat de obicei în textele scrise cu alfabet chirilic, pînă pe la 1830, sau chiar mai tîrziu, a fost menționat numai în cazurile în care se abate de la normele limbii literare actuale.

Greşelile evidente de copist sau de tipar au fost corectate în mod tacit, orientîndu-ne uneori după variantele mai vechi.

Numele proprii au fost transcrise aşa cum se scriau ele în epocă, adică fonetic. Transcrierea lor ca în limbile de origine sau ca în limba română de astăzi ar impune, în unele cazuri, renunţarea la anumite particularităţi fonetice ale limbii române literare a epocii atestate în grafia lor, iar pe de altă parte cititorul de astăzi ar fi lipsit astfel de posibilitatea de a afla cum se scriau şi se pronunţau atunci numele respective.

O problemă specială prezintă însăşi grafia numelui *Asachi*. Autorul a semnat toată viaţa, deci şi în textele scrise cu caractere latine, numai *Asaki*. Ar fi trebuit deci să optăm pentru grafia *Asaki*, aşa cum au procedat autorii unor studii privitoare la viaţa şi activitatea lui Gh. Asachi. Datorită însă faptului că în cultura românească s-a impus de multă vreme grafia *Asachi*, am menţinut-o şi noi, pentru a nu mai complica lucrurile.

Fiind în general cunoscute sau uşor de găsit în dicţionarele enciclopedice, nu am explicat în note sau în glosar numeroasele nume mitologice, istorice şi geografice întîlnite în scrierile lui Asachi. Excepţiile sînt puţine şi în cazuri cu totul speciale, iar explicaţiile respective, date în note, au fost aproape întotdeauna reproduse din glosarele anexate de Asachi la unele dintre volumele sale.

În transcrierea variantelor am aplicat în mare măsură aceleaşi principii de interpretare a diverselor grafii, ca şi în transcrierea textelor editate. Uneori a trebuit totuşi să transliterăm ori să reproducem întocmai acele grafii care nu permit o interpretare sigură. Nu am considerat însă necesar să încărcăm aparatul critic cu tot felul de amănunte privitoare la grafia şi punctuaţia scrierilor lui Asachi, asupra cărora am atras atenţia mai sus.

În cuprinsul notelor şi al aparatului critic am folosit următoarele prescurtări:

Alăuta = *Alăuta a lui Alvir Dachienu, poeta Arcadiii din Roma. 1820*, manuscris autograf al lui Asachi din anii 1819—1821. Biblioteca Arhivelor Statului din Iaşi, ms. 1901.

Almanah = *Almanah de învăţătură şi petrecere*, adaosul literar al *Calendarului pentru români* editat la Iaşi, de la 1842 pînă la 1846 de către Mihail Kogălniceanu, iar de la 1847 pînă la 1870 de către Gh. Asachi.

Caracostea, *Izvoare* = D. Caracostea, *Izvoarele lui G. Asaki*, Bucureşti, 1928.

Caracostea, *Le préromantisme* = D. Caracostea, *Le préromantisme de G. Asaki*, în „Langue et littérature", vol. I, nr. 1, 1940, p. 18-72.

Călinescu, *Ist. lit. rom.* = G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Fundația regală pentru literatură și artă, București, 1941.

Chițimia, *Mickiewicz* = Ion Constantin Chițimia, *Adam Mickiewicz et l'écrivain roumain G. Asaki*, în „Romanoslavica", I, 1958, p. 124—135.

Culegere I = *Culegere de poezii a lui Gh. Asachi. Ediția a doua, adăogită*, Iași, Tipografia Institutul Albinei, 1854.

Culegere II = *Culegere de poezii a lui Gh. Asachi. Ediția a treia, adăogită*, Iași, Tipografia Institutului Albinei române, 1863.

Fabule I = *Fabule alese, pe românie aduse de aga Gh. Asachi, mădulari Academiei de Roma*, Ieșii, În Tipografia Albinei, 1836.

Fabule II = *Fabule versuite de Gh. Asachi, mădular Academiei de Roma și a mai multor soțietăți învățate. Ediția a triea, adăogită*, Iași, Institutul Albinei, 1844.

Fabule III = *Fabule. Întăia oară în limba română versuite de Gh. Asachi. A patra ediție, adăogită cu viața lui Esop*, Iași, Institutul Albinei, 1862.

Guțu, *Traduceri* = G. Guțu, *Gh. Asachi și traducerile din latinește*, în „Orpheus", IV, 1928, nr. 4, p. 219—229.

Laslo, *Horațiu* = Nicolae Laslo, *Horațiu în literatura română*, în „Gînd românesc", III, 1935, nr. 11-12, p. 532—550.

Levit, *Asachi* = F. Levit, *Gheorghe Asachi*, Editura „Cartea moldovenească", Chișinău, 1966.

Lovinescu, *Asachi* = E. Lovinescu, *Gh. Asachi. Viața și opera sa, ediție definitivă*, Editura Casei școalelor, București, 1927.

ms. = manuscrisul

Ms. 3075 = *Studj e memorie di Giorgio Asaky Moldavo*. Biblioteca Academiei R.S. România, ms. 3075.

Ms. 5297 = *Extract de deosebite compuneri clasice, compilate la Roma, 1809, de Gh. Asachi*. Biblioteca Academiei R.S. România, ms. 5297.

Poezii = *Poezii a lui aga Gh. Asachi, mădulari Academiei de Roma*, Ieșii, În Tipografia Albinei, 1836.

Raccolta = *Raccolta delle poesie di G. Asaky, Alviro-Dacico, scelte tra molte altre per essere stampate*. Biblioteca Academiei R.S. România, ms. 3743, f. 1-22.

Sorescu, *Asachi* = George Sorescu, *Gh. Asachi*, Editura „Minerva", Bucureşti, 1970.

tip. = tipărit

v. = vezi (înaintea unui nume, a unui titlu de operă sau înaintea unui cuvînt); vers (înaintea unei cifre)

Versuri lirice = *Versuri lirice a lui Gh. Asachi. Souvenir de l'année 1822*, manuscris autograf. Biblioteca Academiei R.S. România, ms. 3059.

Zamfir, *Proza* = Mihai Zamfir, *Proza poetică românească în secolul al XIX-lea*, Editura Minerva, Bucureşti, 1971.

În aparatul critic am folosit următoarele semne speciale:

[ ]= cuvînt sau pasaj eliminat (prin tăiere) de către autor, ori numai propus spre eliminare, prin faptul că are scris deasupra, dedesubt sau alături una sau mai multe variante;

[...] = cuvînt sau pasaj suprimat de către editor;

(?) = cuvînt sau pasaj ilizibil sau cu lecţiune nesigură.

Împlinindu-mi o plăcută datorie, mulţumesc în mod deosebit soţiei mele, Despina Ursu, cercetător ştiinţific, şi colegului Andrei Rusu, redactor responsabil de carte, pentru sugestiile preţioase şi ajutorul acordat la elaborarea acestei ediţii.

N.A.U.

VERSURI

ÎNAINTE-CUVÎNT

[*la* Poezii, *Iași, 1836*]

Toate limbele au început a lor carieră literală prin poezie, pentru că simțirea, ce este a ei mumă, timpuriu să deșteaptă în om, cînd cunoștințile să cîștigă numai prin îndelungate ostenele.

Această plecare către versuire să însamnă și între români, mai ales de cînd raza culturei au început a ni lumina. De asemene au fost și acele întăi a mele îndeletniciri, din care, ca o pîrgă literală, cîte au scăpat de focul anului 1827, cutez astăz a da la lumină următoarea culegere.

Îndreptat de pilde clasice și de firea limbei, m-am sîrguit a urma sistemei care cere ca poezia, ce este productul cel mai ales a cugetării prin simțire înălțată, să răsune prin ziceri elegante și armonioase, încît de asemene prelucrată fiind limba, va putea odineoare a să arăta vrednică de a ei strălucită spiță cu acea italiană.

Întăile mele compuneri românești sînt din 1812, din care unele pe rînd, răzlețite, s-au fost publicat. Înaintindu-mă cu această cercare, în deosebite feliuri scrisă, doresc a îndemna pe iubitorii de poezie ca prin a lor talant să îndeplinească un ram atîta de plăcut, carile spre bine va înrîuri asupra limbei și haractirul compatrioților.

Ieșii, 1 martie 1836 *Gh. Asachi*

PREFAȚĂ

[*la* Culegere de poezii, *Iași, 1854*]

După un curs de patruzeci patru ani, de cînd datează cele întăie a mele compuneri poetice, iacă azi le reproduc în o nouă ediție. Ele sînt în multe priviri necomplecte, ca toate lucrările începătoare; căci, fiind poezia înnăscută în popor, la români, în cele întăi perioade, plăiașul muntelui, ca acel a lui Teocrit, era totodată păstor și poet, precum omul de oaste, ca Bardul Scoției, cînta a sale și a strămoșilor fapte, încît compunerile lor, fiind efectul impresiilor improvizate, nu s-au putut păstra în scris, decît prin tradiția doinelor celor numeroase, ce și astăzi încîntă auzul nostru.

De aceea, lipsit de modele clasice în limba română a deosebitelor feluri de compuneri, m-am îndreptat, pre cît se putea, după regulile poeziei italiene, ce sînt mai conforme cu geniul limbei noastre.

De nu reclam ca merit întăimea unor asămene compuneri, cu dreptul este a nu le se refuza îngăduința în priivirea smintelor ce din asămenea cauză se cuprind în astă culegere, și care se vor putea îndrepta de acii ce sînt chemați a conlucra cătră înființarea unei literaturi române.

În astă ediție s-au mai adaos cîteva compuneri originale italiene, din epoha giuniei mele, și alte traduceri din română în limbele franțeză și germană.

Iașii, 1854 *Gh. Asachi*

PROIMIU

[*la* Culegere de poezii, *partea a II-a, Iași, 1854*]

Dacă studiul limbei italiene interesează foarte mult pe toți acii carii se ocupă cu literatura nouă, cu cît mai mult se cuvine el să fie obiectul de cercetări serioase pentru un român, carele vorbește în mare parte limba ce în timpuri antice se întrebuia de legioanele romane și de coloniștii veniți din Italia în Dacia, fiindcă autorii învățați și multe fapte vederează că limba latină volgare din acele timpuri este muma de toate cele limbi care pe rînd s-au înformat în provințiile supuse de armele romane și care apoi, dupre deosebite localități, au luat mai în urmă caractere particulare. Și așa precum în Italia latina volgare s-au transformat în cea toscană (italiană), în Galia în cea franceză, în Spania în cea castelană, ea s-au prefăcut în Dacia în limba română.

Dorința de a atinge din fîntîna cercărei filologice și amorul pentru lucrurile antice m-au îndemnat, încă în cele întăi a mele giunețe, a merge la Roma cea mărită, unde m-am ocupat în asemene îndeletniciri de la anul 1807 pănă și acel 1812.

Rezultatul unor asemine cercetări au fost încredințarea ce am avut despre afinitatea cea mare care, cu toată trecerea veacurilor și întrerumperea comunicației, s-au pastrat între locuitorii Romei și între acii a Daciei, nu numai în limbă, ce încă și în datini, în tradiții, chiar și

în muzică poporană, fiindcă mai multe cîntice a locuitorilor transteverini (de Roma), precum şi danţul numit tarantela şi alte asemene astăzi se cîntă şi se dănţuiesc de locuitorii români a Daciei. Pre lîngă aceste, studiul clasicilor italieni m-au convins că nici o limbă mai mult decît acea italiană ar putea înlesni şi dizvolta mai cu samă literatura şi în particular poezia română. Drept aceea, de la cele întăi a mele compuneri, am luat de model versul italian şi a sale felurite construcţii, încît sonetul, oda, anacreontica, versurile numite sdruciole (lunecătoare) şi alte de mine cea întăia dată s-au întrebuit în poezia română.

În mezul acestor îndeletniciri literare, am cercat şi oreo compunere în vers italian, între care am fost adus aproape de capăt un mic poem epic întitulat Ştefanoida, *adecă un episod din faptele lui Ştefan cel Mare, princip suveran a Moldovei. Dar astă lucrare, cu multe alte compuneri române, s-au făcut prada incinderei cei mari din anul 1827, care din neferice au mistuit cea mai mare parte a capitaliei Iaşi. Ist foc însă, cruţînd cîteva bucăţi care ar putea în vreun mod contribui către istoria literaturei născînde a românilor, numai pentru ist motif m-am îndemnat a le alătura la colecţia poeziilor mele, reclamînd însă mai întăi îngăduinţa cetitorului binevoitor.*

Gh. Asachi

Iaşi, august 1854

PREFACIA

[*la* Culegere de poezii, *Iași, 1863*]

După un curs de cincizeci-patru ani, de cînd datează cele întăie a mele compuneri poetice, iacă azi le reproduc în o nouă a 4-a ediție. Ele sînt în multe priviri necomplecte, ca toate lucrurile începătoare, că, deși poezia e înnăscută în popor la români, la noi, ca Bardul Scoției, ostașul era totodată și poet, încît mesteria sa de frunte fiind arma, eco a împătimirei sale nu s-a putut pastra decît prin tradiția doinelor celor numeroase ce și astăzi încîntă auzul nostru și care cu mult succes s-a reprodus de D.V.Alecsandri.

De aceea, lipsit de modele clasice în limba română a deosebitelor feliuri de compuneri, m-am îndreptat, precît se putea, dupre regulile poeziei italiene, ce sînt mai conforme cu geniul limbei noastre.

De nu reclam ca merit asemene compuneri, cu dreptul este a nu li se refuza îngăduința în privirea întăimei cuprinse în astă culegere.

În astă ediție s-a mai adaos cîteva compuneri originale italiene, din epoha petrecerei mele în Roma, și alte traduceri din română în limbele franceză și germană.

Gh. Asachi

Iașii, 1863

CULEGERE DE POEZII

ODE

PROLOG
LA PATRIE

Un viu dor mă-naripează şi mă-ndeamnă din giunie
Ca să cerc pe alăută românească armonie.
Acest vers, ce sun-aice, lui Apolo nu-i strein,
Fiind gemine cu rostul ce-i urzit din cel latin.
Armoni-a strîns pe oameni în plăcuta societate,
Adunînd pre ii din codruri în statornica cetate;
De cîntarea lui Orfeos munţii Traciei s-umpleau,
Şi de sunetul cel dulce crude fiare se-mblînzeau.
Însaşi ruga de evlavie unei inimi credincioase
Către Domnul se înalţă pe aripi armonioase,
Ş-o simţire legănată prin al muzelor organ,
Mîngîietă, cursul trece pe al vieţei ocean.
Spre virtute versu-mbie, despre rele face ură,
Fermăcîndu-ni adapă d-o înalt-învăţătură.

O, români, români ai Daciei, ce purtaţi un mîndru semn
De-origină, istoria acum fie-ni îndemn!
În vechime maica Roma, ce-a fost doamnă-n toată lume,
Ni-a lăsat legi şi pămînturi, vorba sa şi-naltul nume.
Oare darul ce de timpuri şi de barbari s-a pastrat,
Cînd senină soarta luce, fi-va astăzi defăimat?
Nu, prin muze ş-a virtutei dorul dulce şi fierbinte,
În noi lumea să cunoască strănepoţi romanei ginte.

Tu, Moldavio mănoasă, ce pre mine ai născut,
Adăpost dă giunei muze care ist vers a țesut;
Pe-nverzit și tînăr laur, ce din țărnă-acum răsare,
Cu puternic scut să-l aperi de-a fortunelor turbare;
Cum va prinde rădăcină și în urmă va-nflori,
Din a sale frunzi, cunună muza ție va urzi;
O cunună cungiurată de-ale vîntei line raze,
Ce de foc, de fer, de timpuri, trainic soarta o păstrează.
Cînd atunce al tău nume, nemurirei consfințit,
Va luci la fiii patriei, chiar ca-n ceri un nou planit

LA ITALIA

1809

Vă urez, frumoase ţărmuri ale-Ausoniei antice,
Cungiurate de mări gemeni, împărţite de-Apenin,
Unde lîngă laurul verde creşte-olivul cel ferice,
Unde floarea nu se trece sub un ceri ce-i tot senin,
Unde mîndre monumente ale domnitoarei ginte
Înviază mii icoane la aducerea aminte!

Vă urez... că cine poate fără dor, făr-umilinţă,
Acea pulbere să calce, al eroilor mormînt,
Ce în curs de ani o mie a stătut în biruinţă
Ş-astăzi vii sînt prin esemple de virtute şi cuvînt,
Încît în asemănare nu a fost, subt orice nume,
Mai măreţ, nimic, nici trainic, de cînd omul
este-n lume!

Pe a Tibrului şes Roma tăbărîtă-i ca un munte
Din palaturi surupate şi mormînturi adunat,
Între care Capitolul o căruntă nalţă frunte
Ce de barbari şi de timpuri cu respect i s-a pastrat;
Unde un popor de statui, a lui Fidias urzire,
Vînta Greciei ş-a Romei îmi arată la privire.

Între surupate temple, obelisce şi coloane,
Ca un turn de fer întreagă stă colona lui Traian;

Pre ea văd: Istrul se pleacă Iasienei legioane,
Cum cu patria sa pere-a Decebalului oștean
Și cum în deșearta Dacie popor nou se-ntemeiază,
De-unde limba, legi și nume a românilor derează.

Cînd în codru vechi stejarul a răpus de bătrînețe,
Din a sa mănoasă țărnă cresc plăcute floricele;
Așa dup-a Romei paos, în alese frumusețe,
Răsărit-au noi lucefiri: Ariost și Rafaele,
Galileu, Columb, ș-Italiei, ce prin genia lor luce,
Ca-n vechime lumea astăzi necurmat tribut aduce.

În grădin-asta Eŭropei, unde rostul dulce sună,
Și pictura, armonia, prin un farmec a supus
Pe a lumei sclavi și domnii, carii pururea s-adună,
Plini de dorul amirărei, de la nord și de l-apus,
Un român a Daciei vine la străbuni, ca să sărute
Țărna de pe-a lor mormînturi și să-nveţe-a lor virtute!

LA MOLDOVENI

La restatornicirea domnilor pămînteni
1822

Vers înalt de bucurie să răsune împregiur!
Astăzi gemetul Moldovei în armonii se prefacă,
Astăzi soarta îmblînzită ni urează cu ogur,
Şi din clime seninoase se întoarnă lină pace,
Se întoarnă sînte drituri, ce-s odoare unui neam,
Spre a cărora domnire de mult rugi noi înalţam.

Pentru-a noastră fărdelege; pre cetăţi şi pre cîmpii,
Din a tunetului sferă, cu-nfocată aspră mînă,
Săgeta a morţei înger mii de fulgere şi mii
Ce pre creştetele mîndre sfărîmat-au în ţărînă,
Într-atîta că urgia şi văpaia nu a stîns
Calde rîuri de crunt sînge ş-un amar noian de plîns.

Însă Domnul al puterei, ce pre omul păcătos
Pentru lucrul cel nevrednic ş-ovelite fapte ceartă,
Îmblînzitu-s-a acuma şi, părintele duios,
Spre a noastră vindecare, ni loveşte şi ni iartă;
Dar la cuget şi privire ni-a lăsat un trainic semn
De-nfrînare despre rele şi spre dreptul de îndemn.

Ca un călători nemernic, zbucimat de-al mărei val,
Cînd în noaptea-ntunecoasă nici o stea în ceri nu vede,

Dacă-aproape de pieire de-ntîmplare află-un mal,
Cu mîni ambe îl apucă ş-abia şie însuşi crede;
Dar săltînd pre el din undă, care moartea i minea,
Domnului el dă mărire că patria-şi va vedea.

O puternică fortună pe Moldov-a fost împins
Să plutească pe o mare de pericoli presurată,
Şi poporul fără cîrmă, de mii tunete atins,
Aştepta a sa sfărmare şi peire-nfricoşată;
Obosite elemente mug şi sun-azi mai încet,
Vîntul stă, s-alină marea, de port ni-am apropiet.

Ni s-arată la vedere un frumos liman vecin,
Favorabil zefir suflă şi lucesc senine stele;
Însă cursul cela este de mii stînce încă plin
Şi trezvie cere dreaptă, cu-ndoite opintele,
Că o luntre struncinată ce-a scăpat din ocean,
Dacă uită privegherea, va peri chiar în liman.

Fericiţi strămoşii noştri, prin păzire-acestei legi,
Spre a patriei scutire nu cruţau jertfiri, nici sînge,
Şi în volbura turbată stat-au pururea întregi,
Ca o stîncă-n mezul mărei ce sumeţe ape-nfrînge;
Ori de triumfuri să fie a Moldaviei pămînt
Viu izvor întru vechime, iar acum uitat mormînt?

Pe Moldova, cînd ferice era-n pace şi-n război,
Schiţi, panoni, sarmaţi ş-Asia n-a putut nicicum să sfarme;
Prin a ei virtute gustă nemurire între noi:
Înţeleptul Alexandru, Ştefan fulger întru arme,
Dar pe-a timpurilor aripi fericiri şi măriri fug;
Fii, Moldovo, neînvinsă, puind patimele-n giug!

Patrioţi, veniţi cu toţii lîngă tronul cel dorit,
Să-ncheiem spre-a lui tărie giurămînturile sfinte!
Dup-un curs de ani o sută, ziua ceea a venit,
Întru care fiul patriei fi-va domn şi-al ei părinte.
Patria maică-n a ei floare a fost nouă agiutori;
Fericiţi de fii cînd astăzi vor fi ei cunoscători!

Auritele palaturi nalță turnuri cătră nor
Ș-a strămbunilor mărire din surpări vor să răsară;
Necurmat va să răverse avuțiilor izvor:
Înflorire, fericire și repaos preste țară,
Cînd ni-a fi temei și cîrmă, sub un domn bun, înțelept,
Legea, patria, *unirea* și un cuget chiar și drept.

RESTAURAREA ŞCOALELOR NAŢIONALE ÎN MOLDOVA

la 1828
Epitropiei învăţăturilor publice
Imitat

EDUCAŢIE

Copăceii încă tineri, ce de tot s-a părăsit
La voinţă şi-ntîmplare în salbatica pădure,
Mai nainte de a creşte, vor să piară nesmintit
De a fiarelor calcare sau de barbară secure,
Zăcînd pedecă în codru dărîmate pe pămînt.
Dacă însă îngrijerea, cu o mînă îndurată,
Îndrepta-v-ar a lor viţă, atunci cînd nuiele sînt,
Din vlăstarea tinerică, o tulpină înformată
Să făcea stejar puternic, ce, sporind din an în an,
Agiungea a fi coloană prin biserici au prin case,
Adăpost în timp de iarnă călătoriului sărman.
Al său trunchi durat în punte, au în plutitoare vase,
Ar da rîurilor lege şi-a lor curs ar înfrîna,
Ar căra odorul Indiei, răzbătînd prin grea fortună,
Sau, format vas de resbele, cu străinii s-ar lupta,
Fulgerînd pe luciul mărei ca un nour ce detună.

Se asamănă şi fiii cu copacii de pe plai,
Fii ce cresc în rătăcire şi răpun în răutate,
Şi-n loc moartea să le plîngem, suspinăm de a lor trai,
Ce-i spre dauna şi ruşinea familiei întristate!
Dacă timpuriu moralul mintea lor ar fi-nzestrat,
Atuncea din sînul meser ar ieşi genii măreţe.
Cela ce pe drumul public pe călători a prădat,

De avea îndemn, mijloace ca virtutea să înveţe,
Cu primejdia vieţei, patriei sale era scut,
Sau pe amvona rostirei, prin ritorice cuvinte
Învingînd pe nedreptate, Demosten s-ar fi făcut,
Şi a văduvei sărmane ar fi razăm şi părinte.

Din abaterea femeiei cîte rele-n lume vin,
Cînd ea cumpără şi vinde ale sale frumuseţe,
Mestecînd înşălăciunea ş-a plăcerilor venin!
O asemenea femeie, de putea virtuţi să-nveţe,
Putea fi matroana Romei sau vestală la altar,
A lui Colatinus soaţă sau de Grahi a născătoare,
Şi prin fapte de virtute, scutind traiul de amar,
Fericirea-n sînul casei nu s-ar face trecătoare.

Dar sămînţa, cît de bună, căzînd pre petros pămînt,
Rourată de mii lacrimi, între suspinări crescută,
Va da numai poame-amare, umbră şi uitat mormînt,
Cînd o mînă priitoare a ei creştere n-agiută.
Vre un bine-a face-n patrie este omul mult datori,
Aşa faptă pe el nalţă cătră vrednica sa treaptă,
Şi s-asamănă acela unui *înger scutitori*,
Care duce tinerimea pe-a vieţei cale dreaptă.

Vouă, dar, măreţe inimi, ce, spre a giunimei spori,
Aşăzat-aţi şcoale-n ţară, mulţămire se cuvine;
Dacă omului în lume firea dă un născători,
De la *Voi* adevărata tinerimei viaţa vine!

LA VASUL LUI VIRGILIUS

Imitație dupre Oratius

Călăuză de-ar fi ție zîna-n Cipru domnitoare
Ș-a Elenei frații gemeni în ceri stele lucitoare,
Iar Eol să înfrîneze vînturile destramate,
În adîncă groapă astăzi turbăciunea lor să-nvingă,
Rog ca numai blîndul Iapix, cu suflări înaripate,
L-a Atenei țărmul teafăr legănînd să te împingă,
Vasule, căruia Roma pe Virgil încredințează;
Și a inimioarei mele giumătatea o păstrează.

De-ntreite zale-ncinsă era inima cea crudă
Ce întâi a mers în luntre pe turbata cale udă,
Ce întâi fără de teamă a privit în grea fortună,
Luptînd calde Africane cu repedele Acvilonu,
Ce văzu pe triste Iade și pre Notul, care-adună
Munți de unde preste unde, marea-unind cu orizonu,
Încît luciul Adriatic, fulgerat și plin de spume,
Chiar s-asamănă cu Haos, cînd din sînu-i năștea lume.

Oare-atuncea care moarte fost-au omului fricoasă,
Cînd cu ochi uscați privit-au plutind monstruri fioroase,
De a cărora mugire răsunau ceraune stînce?
În zadar Dumnezăirea, prin o grijă-ndurătoare,
Despărțit-au cu-nadinsul uscatul de mări-adînce,

Dac-o fragedă unealtă, de oprele călcătoare,
Încrezîndu-să în sînul elementelor temute,
Cutezat-au a petrece nouă vaduri neştiute!

Ca să cerce-n lume toate, neastîmparata minte
Pe om către cele-oprite îl împinge înainte.
Cu scîntea din ceri furată între oameni aprinsese
A lui Iafet sumeţ fiul a răpirei dor şi sete,
După care a lui pacate între oameni întinsese
Pătimiri de toate feliuri ş-a lîngoarei trista sete,
Iar nevoia-ntîrzietă unei morţi neaparate
A sporit a ei sosire cu păşiri înaripate.

Se încrede-n aer Dedal prin o nouă a lui urzire
De aripi ce nu sînt date pentru-a oamenilor fire.
Pintre Stix, de unde-a morţei negre aburi se rădică,
Ercules întru vechime a trecut cu sumeţie.
În fantazia sa omul crede că nu-i greu nimică,
Însuşi ceriurile cearcă în deşarta nebunie,
Nici că las-a noastre fapte să se stîngă uneoare
A lui Gioe certătoriul fulgerile tunetoare.

ALFONS DE LAMARTIN CĂTRĂ O JUNĂ MOLDOVANĂ

Scrisă în limba franceză

Traducere

Deseori a nopţei aburi cînd se-nalţă în tărie
Şi din plaiuri departate se întind preste cîmpie,
Au din ţărm pe luciul mărei acei aburi cînd ni vin,
Răsuflînd a lor miresme ce ideea resfirează,
Pare-ni-se că pre dînşii roz-au crinii tămîiază
Şi pe aripele sale ni le aduce-un aer lin.

Fantazia, care-i ochiul de gîndire înfocată,
Vede floarea singurie pe o stîncă aninată.
Aburindu-ţi numai ţie a ei miros mînecat,
„Te iubesc, i zici atuncea, vioric-au lăcrămioară,
Dulce floare-a simpatiei, ce-mi trimiţi azi cu-auroră,

Din sîn tînăr, de departe, al tău miros delicat!
Ca amantul cînd cunoaşte între giunele frumoase
Ce petrecerile serei ni le fac mult mai voioase,
Balsamul de coama blondă ce d-amor s-a fost pătruns,
Acum cînd a serei boare a adus pre-a mărei unde
O mireasmă misticoasă care inima-mi pătrunde,
Al tău cuget înţeles-am şi-ţi beu harul cel ascuns!“

De la floarea de pe Istru, care creşte pe-a lui ţărîne,
Trecînd munţii, văi şi codrii dulce mirosul îmi vine,
Încît inima-ncîntată ca să ştie ar fi dorit
Di ce junea aşazată l-a stejarului tulpină,
Cu plăcere zicînd versuri unei ţări care-i streină,
S-a cuprins de o roşaţă cînd la mine a gîndit?

Pentru ce? Că poezia este-a inimei scînteie
Ce mînată de un zefir iute-aprinde pe-o femeie
Şi c-amantului cuvinte versu-i sună pe încet,
Încît giunea, adîncită în cîntarea cea duioasă,
Crede că-ntre al ei cuget şi-ntre strof-armonioasă
Pus-au geniul ursitei pre un nevăzut magnet.

Cîte sărutări secrete de la tînăra copilă
Adunatu-le-au poeta preste-a cărţei sale filă,
Făr-a fi simţit vrodată graţia lor de paradis!
Ah, cum ar dori să zboare cu a lirei armonie,
La cetirea cestei ode de-ar putea martor să fie,
Doritori d-o cătătură, de un sunet şi d-un vis!...

LA ALFONS DE LAMARTIN

[Oda] unui june moldovan
Scrisă în limba franceză de V. Alecsandri
Imitație

Precum firul de arină de a lumei rîu mînat,
Sum purtat de a me soartă;
Nici cercînd al nopței cursul cel de visuri îngăimat,
Nu doresc a ști de unde și-ncotro fatul mă poartă.

Ce agiută fericirea pentru-o lîncedă făptură
De-a cunoaște elementul dintru care s-a făcut;
Oare cel de din nimică plăsmuit-au pre natură
Nu-i și el nepreceput?

— Într-o luntre struncinată, eu împins de fantazie
În oceanul fără margini a pluti de-aș cuteza,
Fundul volborei adînce, preste apelor cîmpie,
Ori pute-v-aș măsura?

Vălule misterioase, scară-n veci neapropietă,
Ale cărei numai Zeul poate treptele sui,
Oare cine va pătrunde o lucrare atît secretă
A Monarhului puternic ce nu-l pot închipui?

Un insect mic care roade pe a primăverei floare
D-urieșă piramidă fi-va oare surpători?
Precum vulturul în aer de fortună doritori,
De instinctul ce îl poartă îndreptîndu-se spre soare,

Spăimîntat de fulgerare ce tăriile despică
Simte-aripa sa muietă ș-obosit pe țărmuri pică,

Așa mintea vînturată de ideile deșarte
Nu-ncetează ca să cerce a misteriilor carte,
Dar în urmă obosită de adîncul nențeles
Iar recade-n întuneric d-unde ea a fost purces.

S-aruncăm deșertăciunea din a vieței noastre căi
Și a Proniei, prin care toate nasc, trăiesc și mor,
Ce cum în trecut și-n față vede pre cel viitori,
Al ei dreptul noi să cerem, să cîntăm puterea ei.

Nalță-se credința noastră către-a ceriului tărie,
C-a miresmei tămîierea ce s-aprinde prest-altar;
Stelelor, popoară a lumei, să cîntăm în armonie
Pre acel ce-i fără margini în putere și în har!

Cerul, apele, pămîntul, toate laudă a lui nume,
El urzit-au pre luceferi ca să lumineze-n lume!
Floarea ca să-l profumeze, paserea de a-l ura,
Noi să-l adorăm, pre Tine s-aibă cine a-l cînta!

Cîntătorule măreție, astfeli este a ta soartă,
Altor plînsul și suspinul cu mizeria le lasă...
Vîntul aspru-n timp de vară cînd aduce florei moarte,
Unui arbore de munte de fortunele nu-i pasă...

Iară eu ce-n primăvară văd abia a mea ființă,
Cînd veni-va nefericea să m-apese pre pămînt,
Rădicînd spre ceriuri ochii cu un cuget de credință,
Cuvînta-voi ș-atunci bine a lui nume nalt și sînt.

Căci eu știu că-n ceri domnează nemititul tribunal,
Unde răul se defaimă și se laudă cel moral;
Știu că Domnul cumpenește fiecare-a noastră faptă
Și-mpărțește după moarte fiecărui parte dreaptă.

Dac-obiectele dorinței ce mi-nsuflă duioșie
De la mine dineoare ar vra soarta a răpi,
O durere prea cumplită — dar ce zic, fără urgie
Oare poate un părinte două inimi despărți?

Nu... căci simt sănină-n mine a credinței dulce rază;
Cel a cărui bunatate pre putere covîrșază
D-umelite rugi și lacrimi niciodată s-a-ndura
Și pre-a inimei odoare în viață va pastra.

Companionul ce-l petrecem cu-ntristare la mormînt
Ne așteaptă-n ceri, de unde a sa mînă ni întinde;
Pruncul carele ca pomul necopt cade pe pămînt,
Atunci cînd ramul de Boreas cu furtună se cuprinde;
Chiar asemene și fiul, rupt din sîn ș-a maicei mînă,
Înundat de-ale ei lacrimi se deștinde în țărînă,
Unde lumea fericirei, într-un legănaș de flori,
Dormitează și așteaptă pe-un părinte iubitori.

Dup-o viață virtuoasă cătră ceri cînd dineoare
Prin a stelelor noianuri vom întinde aripioare,
Acolo cu duioșie, cu credință și pe-amor
Le-om afla-le întrunite într-un trai nemuritor!
Cîntărețule al Galiei, cu a ta arfă-armonioasă
Cînd vei strînge-n ceri în brațe și pre fiica cea
duioasă,

Și în estazul credinței vei pleca măreața frunte
Cinsă de cununi verzite și de coamele cărunte,
Vei s-auzi decretul vecinic al cerescului părinte
Ce însuflă nemurire armonioaselor cuvinte:
— „Tu carele-n lume fost-ai Bardul meu cel
pămîntesc,
Să unești a ta cîntare cătră viersul cel ceresc!“

PRIVEGHEREA OSTAȘULUI MOLDOVAN,

stînd în viglă pe rîpa Dunărei, cînd din altă parte urma epidemia egipteană, la 1837

MEDITAȚIE

Pe a muntelui verzi plaiuri a ei umbre noaptea-ntinde,
De tăcerea cea adîncă orizonul se cuprinde;
A pădurei tristul freamăt, rîul care murmura,
Prin acordul melancolic pe natură-adormita;
Dar pe-o stîncă înălțată singuratic priveghează
A Moldovei militarul pentru-a țărei sale pază.
A lui arme lucitoare prin tuneric fulgerau,
Și a coifului său coame de zefir se legănau;
Pasul lui în tact și graiul: cine vine? 'mpregiur tună
Și eho în depărtare la puternic ton răsună.

Deș-aiure cruntul Aris mii soții a văduvit,
Iar Belona cu făclie secerișuri a stîrpit,
A lor furie-nvărvărită, buciumul cel de aramă,
Pe-a Moldaviei junime la resbel încă nu cheamă,
Că pămîntul ce-n pericoli în vechime a stătut
Se acopere acuma cu-a ostașilor săi scut.
Chiar ca tînăr pui de vultur, ce-n esemple se îndeamnă
A sumeței sale maice la zbor drumul cînd însamnă
Stînd în viglă, este-ostașul celor răi înfrînător
Ș-a Igeei europee credincios apărător,
Că-n obeze ferecate p-egipteanul monstru ține,

Ce mugind se zbuciumează pe a Dunărei arine
Şi din gură-nveninată vărsînd moarte-nfricoşat
De mii sfere inocente undele s-a încruntat.

Priveghind ostaşul postul în a nopţei tunecime,
Aripata sa gîndire se întoarnă la vechime,
La eroii ce stătură în strămoşilor pămînt,
Ale cărora cenuşă zace-acuma în mormînt.
De respect plin şi mirare cugetează l-a lor nume
Şi esemple de virtute care-a făptuit în lume.

Dac-a soartei grea povoară multe veacuri a purtat
Şi a patriei mîntuire cu sînge-a răscumparat,
Răzămîndu-să în Pronie ş-a părinţilor credinţă,
Prin ei dacă ţara încă a păstrat a sa fiinţă,
Nu-i virtute mai puţină, pentru cugetul mărit,
A-ndrepta în pace patria către scopul cel dorit,
Între mii cărări străine nemirita a alege,
A domni cu dreptul cuget, prin energie şi lege,
Luminărei, fericirei a fi viu îndemnător
Şi-n temeiul de legi nouă a urzi un nou popor.

La aceste nalte fapte cînd ostaşul cugetează,
Iacă soarele revarsă scînteioase-a sale rază,
Şi-n luceafărul luminei văzînd scris acea menire
Cum că Pronia decretează a *Moldovei fericire*,
Umilit de cunoştinţă, cu un suflet înfocat,
Plecînd arma sa, ostaşul ceste rugi a înălţat:

IMN

Doamne-a lumei scutitor,
Ce din timp îndelungat
Pe-a Moldaviei popor
Păn-acum ai aparat,
Vasul patriei plutitor,
Din turbatul ocean,
Să-l conduci cu-al tău favor
La un fericit liman!

Ruga şi al nostru dor
Azi depunem pe altar,
Pe a patriei viitor
Doamne,-ntinde al tău har!
Fie-ostaşul pămîntean
Patriei sale apărător,
Numele de moldovan
Ş-azi să-i fie de lucor.

Cerul fie-ni sănin,
Mănos patriei pămînt,
Şi uniţi în cuget lin
Să rugăm pe Zeul sfînt:
Vasul patriei plutitor,
Din turbatul ocean,
Să-l conduci cu-al tău favor
La un fericit liman!

PLEIADA

Odă către poeții români. La ocazia publicării *Pleiadei poetice* a d. Constantin Negruzzi, unde era trecut, între alți poeți iluștri, și numele lui Gh. Asachi[1]
1845

În a cerului tărie șase stele scînteiază
Ș-între cete fără număr răspîndesc mai viu lucor,
Precum soarele pămîntul ele mintea luminează
Cu cea rază ce purcede de l-al lumei Urzitor.
Acolo petrec în faimă geniile fericite,
Care sînt de a lor muză nemurirei consfințite.

Nu averea, nici fortuna, nu drit moștenit au nume
După moarte deschid poarta la mausoleul stelit,
Nici poate să înfrîneze pizmătara oarbă lume
Zborul celui ce-n virtute, fiind în ea, a trăit.
Pre poeta la luceferi duce-a geniei făclia,
— Entuziasmul l-aripează, cale-i face armonia.

Acolo dintăi profeta, cîntător de imne sînte,
A depus antica harfă, mîntuind pe Israil.
De-acolo răsună încă înfocatele cuvinte
A lui Omer, Oraț, Pindar, lui Ovid, Corneil, Virgil,

[1] Aceste versuri aveau o notă cum că în vechime Pleiada era compusă din 7 stele, iar astronomii văd acum numai 6; se vede că cea mai veche, apuind, nu poate fi decît a lui Asachi, celui mai vechiu din modernii poeți (Gh. A.).

Milton, Şiler şi Petrarca de-acolo pre oameni cheamă
La virtute, l-amor nobil, şi-s a tiranilor teamă.

Voi, ce-n sîn purtaţi pe-Apolon, patrioţi din românie,
Deş-ursita vă desparte, armonia va uni!
Patria, care vă-ascultă, tema muzei voastre fie,
Că şi ea întru lumină să se poată înnoi,
Ca prin fapte virtuoase, de o mai dorită soartă,
Deamnă chiar să se arăte şi de numele ce poartă.

Acordaţi române versuri p-armonioase alăute,
Într-un rost, ca şi poporul, geamăn cu cel italian,
Să înveţe amor de patrie, dor de glorie, virtute,
Şi românul de pe Istru, ş-al Carpaţilor muntean,
Cel ce bea-n Siret, în Nistru şi-n a Murişului unde,
Cel l-a cărui triste doine plaiul Pindului[1] răspunde.

Cînd românul va cunoaşte, prin a cîntului putere,
A sa gintă, a ei soartă, ce-i ascunsă-n viitor,
Versul cînd din ochi va stoarce lacrima cea de plăcere,
Pe româna tinerică cînd va-ncinde-o de amor,
A românului poeta atunci lumea va să vadă
Numele-ncins de cunună strălucind chiar în *Pleiadă*.

[1] Românii din Macedonia (Gh. A.).

PROLOG ROSTIT PE TEATRUL NAŢIONAL ÎN IAŞI

de o companie de amatori a Conservatorului filarmonic, la ocazia deschiderei şi înaugurării sale, în 23 fevruarie 1837

PERSOANE:

GENIUL,
ZÎNA MOLDOVEI,
APOLO CU MUZILE.

Teatrul înfăţoşază o prelucă. Noapte. Fulgere departate. Geniul cu o mînă duce pe Zîna, iar cu alta ţine o făclie.

GENIUL

Vin', urmează după mine! Al tău pas de-i cumpeni,
Mult mai sigur, o, Moldovo, cătră scop tu vei veni.

ZÎNA

Eu, deprinsă la repaos, trăind pe-nflorită vale,
Nu pot repede a merge pe asemenea grea cale.
La un loc pe care nu-l ştiu, ce-l numeai loc fericit,
De-a fi pasului meu razăm, Zîne, tu mi-ai giuruit;
Dar mă tem că pedici nouă ş-ostenelele trecute
Chiar în mezul carierei vor curma a mea virtute.

GENIUL

Dorul laudei, fericirei, să îndemne al tău pas!
Aspră-i calea care duce păn' la muntele Parnas;

Fulgeri, tunete și monstruri lățăsc spaimă,
crudă moarte,
La aceia carii nu pot a lor sarcină să poarte.

ZÎNA

Între rîpile stîncoase pintre care am călcat,
Orbiți de-a lor fantazie, văzui mii s-a cufundat.

GENIUL

Nu, acel ce-n sîn păstrează de virtute o scînteie
Pentru-a patriei folosuri nu să teamă c-a să peie!
Pe-a Parnasului verzi plaiuri timpul este mai senin,
Sună dulce armonia, suflă zefirul mai lin;
Acolo a ostenelei trainic fruct tu vei culege,
Între noapte și lumină, o, Moldavio, alege!
Surori gemine-ale tale prețuos timp n-a perdut;
De sînt foc învăpăiete de mult pe-aici a trecut
Și din templul lui Apolon, prin a versului putere,
Pe-a lor patrie revarsă a vieței mîngîiere.
Vezi răspîntenea aice, alt drum iată mai ușor,
Pe el flori tu aduna-vei ce-ntr-o zi se nasc și mor;
Pre el, fără osteneală, tu, de măguliri purtată,
Ai petrece-a tale zile în mii visuri îngînată.
Dar plăceri nelăudate ș-a lor fărmecat nectar,
Tîrziu, cînd te-i deștepta-te, s-or preface în amar.
Deci, Moldavio, alege, nu prin sfat, ce prin simțire,
La nepoți și fii gîndește și încheie-o hotărîre!

ZÎNA

Rostul tău mie-mi răsună înțelept, înalt cuvînt,
Ș-amorțita mea virtute se renaște din mormînt.

(Deodată se descopere în departare Parnasul cu muzile. La această vedere zice cu entuziasm:)

Ce icoană minunată mi s-arată dinainte?
Am ales, puternic Zîne; pas, să mergem înainte!
Eu aleg petroasa cale ce văd că mi s-a menit,
De-oi peri, frumoasă-i moartea pentr-un lucru
așa mărit!

MILIAN ŞI DINA

Episod din istoria Moldovei

Cînt osianic

DINA

Oare cine de pe munte cu pas vine-naripat,
Chiar ca nourul de seară, cînd apun a zilei rază?
Ori ce strigăt, ca un vifor, pintre stînci a răsunat?
Se apropie Milianul, a lui arme scînteiază,
Dar de neagră întristare nalta frunte-i s-a umbrit.
De-a nemicilor crud-armă poate-ai noştri a perit?

MILIAN

A lui Ştefan ceată-aproadă nu, nu este mai învinsă,
De pe-a Regiului munte o văzui cu arme-ncinsă.
Pintre plaiurile-umbrite acea oaste inimoasă
Vinea parc-un rîu de foc,
Şi-ale eroilor ageri răcnetele fioroasă
Răsunau preste tot loc.
În curînd tartarul barbar, în urgia sa cumplită,
Va cerca al armei soarte,
Însă armia lui Ştefan de demultu-i pregătită
La resbeluri şi la moarte.

DINA

Iacă văz din șesul Arvei se rădic-un negru nour,
Și din sînu-i scînteiază săgeți, lance și oțele,
Încît ceriul lucitori,
Cînd a nopței sîn deschide, mai puține are stele.

MILIAN

A sosit minutul luptei, adu-mi cea mai bună armă,
Adu-mi coiful a lui Butu și securea care sfarmă!
Nu voi zale! Mai ușor
Cătră luptă-n cîmp să zbor!

DINA

Acel coif de fer ce Butu în vechime l-a purtat
I-a adus cununi de laudă, dar pe el n-a apărat.
Ah, tu, Miliane, poate vei peri în bătălie,
Și pe soața tinerică vei lasa-o-n văduvie!

MILIAN

Voi peri în luptă, poate, apărînd al meu pămînt,
Îns-atunci, odoare dulce, să-mi înalți mîndru mormînt
O movilă înverzită, că, în timpuri denainte,
Va păstra-n aceste plaiuri a me-aducere aminte.
Zilei rază luminoasă
Nu-i ca Dina mea frumoasă;
Dulce-a floricelei boare
Nu-i așa mirositoare.
Eu cu tine, fericit,
Bune zile am trăit,
Însă buciumul de-aramă
La resbel, auzi, mă cheamă!
De-oi peri în bătălie
Și-n sărmană văduvie
De-i petrece pre pămînt,
Cîntînd vers de întristare,
Cu duioasă lăcrămare
Roureaz-al meu mormînt!

În a vieței cale astăzi tu pre mine nu-i întrece,
Că-n plăcere și-n fortună împreună vom petrece.
Lancea, pavăza și arcul poate brațul meu să poarte,
Deși sum femeie, însă nu am temere de moarte!
Pretutindene urmîndu-ți, eu în cruntă bătălie
Lîngă tine,-o, Miliane, voi lupta cu bărbăție.
Codruri și umbrite plaiuri, p-unde cerbul săltînd fuge,
Rîul care pintre stînce cu spumoase unde muge,
Eu vă las pe totdauna, că-n strein poate pămînt
Pentru patrie ș-amorul voi găsi al meu mormînt!

ÎNCREDEREA ÎN DUMNEZEU

De multe oare
Vezi în peire,
Făr-o scînteie
De mîntuire,
D-arme dușmane
'Nceinse tării.

Oastea ce murii
Încungiurasă
Surpă aceea
Și astă plasă,
Fără-ndurare
Ucide mii!

'Nuntru-n cetate
Atunci suspină
Lîngă altare
Femeile-nchină
Fruntea pe piatră,
Cuget la ceri!

Sunet d-oftare
De dureri grele
Domnul aude

Din tron de stele,
Curagi le-nsuflă
Nou adevăr!

După serbare
Duca cel june
Prest-a sa armă
Iar dreapta pune,
Scapără spada,
Semnal d-omor!

„Juni, iacă Domnul
Este cu noi!“
„Cu noi e Domnul!“
Strigă eroii.
Prin poartă iesă
Fulger din nor.

Umplut de spaimă,
Nemicul parcă
Să se mai lupte
În van să-ncearcă;
Amu se-nfrînge,
'Ncepe-a fugi.

Învins nu este
Cel ce-n Zeu crede!
Că în credință
Puterea șede;
Ea patria scapă
Cînd este-a peri!

VASUL MOLDAVIEI

La ocazia venirei de la Constantinopoli
a prințului Grigorie Ghica
ca domn a Moldovei
1849

Zeilor, ce schiptrul vostru pre ocean l-ați fost întins,
Înfrînînd dupre voință și-ntărtînd a sale unde,
Precum Vasul voi ferit-ați de furtuni cînd fu încins
Ce cu sunet menințasă în a lor sîn să-l cufunde,
Plănuiți și astăzi calea preste-a apelor noian
Și conduceți-l ferice în a patriei liman.

Nu de-odoare peritoare care-n Tartar s-a cules,
Unde inimi ovelite ca la idoli le se-nchină,
Ce de-Odorul care Pronia cu ogur sînt a ales
Purtător vasul acesta brăzduiește Marea-Euxină;
Cerul grația sa i dede și un suflet bun, mărit,
Iar Vizantul diadema și puteri i-a dănuit.

În GRIGORI GHICA vine a Moldovei domnitori,
Direptatea și-ndurarea în a sa vin companie,
Și pe prora înălțată Geniul nemuritori
Ține simbolul credinței ș-a luminilor făclie.
De aceste arme sînte tronul cînd s-a cungiura,
Întunericul peri-va și virtute-a triumfa!

O, voi rîuri înmiite, fii românului Carpat,
Limpezite-a voastre ape, ca tribut chiar de iubire,
Repeziți-le din plaiuri către rîul împărat
Și-ntrunind a voastre unde, viitorului menire,
Atunci cînd s-atinge vasul de țărm și de soții săi,
Cu a Patriei urare dați-i sărutarea-ntăi!

OSÎNDITUL ÎN GROAPA OCNELOR

cînd, în 16 august 1851, a cercetat-o
prințul Grigorie Ghica

„Prin farmecul demonilor
Ș-a lor ademenire,
În inimă-amorțitu-mi-au
Tot simțul d-omenire.

Prădat și de religie,
De lege, de rușine,
Desprețuit-am oamenii,
Pre făcători de bine.

Credeam că orice dregere
De patimă se iartă,
Dar iacă-a mele crimine
Cumplit acum se ceartă.

Din dulce sîn a fraților,
Unde eram ferice,
În prada pătimirilor
Zac osîndit aice.

Mi-i stîns al patriei soarile,
Nu văd lucor de stele,
Nu simt pădurei freamătul,
Miros de floricele.

Cîntarea dulce-a paserei,
Nici murmurul de unde
Sau viersul mîndru-a doinelor
Aici nu mai pătrunde!

A me zi-ncep făcliile
Ce munca-mi luminează,
Pre ea o stîng sudoarile
Ce stratu-mi rourează.

N-aude-aice inima
Cuvînt de vro plăcere,
Şi raza mîntuirilor
Din ambe lumi îmi pere!

Blăstămul companionilor
De crime şi de soarte
Mi-i mîngîierea singură
În viaţă şi în moarte."

Aşa-n genunea ocnelor
Un osîndit suspină,
Deodată cînd tunericul
Răzbate o lumină.

Ş-un son din sfera ceriului,
Cu dulce armonie,
Prin buza *Domnitorului*
Răsună-n vizunie:

„Poarte obeze crimenul,
Dar omului, să vie
În braţele virtuţei iar,
Deschisă calea-i fie!"

PRINȚULUI GRIGORIE GHICA, LA OCAZIA FUNDAȚIEI INSTITUTULUI PENTRU COPII ORFANI

1851

Bine-zis să fie Zeul ce ni dă pre-aist pămînt
Domnitori plini de credință, de virtute,-nțelepciune,
Bine-zise fie, Doamne, grația ta și nume sînt,
Ție nalți-se tămîia, cîntul nostru să-ți răsune!

O, Moldavio antică, ce din vechi ai pătimit,
În sîn inima ta salte, iacă-o zi de bucurie,
Că GRIGORIE GHICA VODĂ, precum tu ai fost dorit,
Nu e numai domnul țărei, ce părinte este ție.

El în cugetul său zis-au: „Doamne, ce m-ai luminat
Și în mîna mea depus-ai schiptrul și a sa putere,
La poporul ce domnia-mi cu ogur a salutat
Dă-mi dreptatea să triumfe, să-i alin a sa durere!“

El a zis ș-a lui cuvinte întru fapte-a consfințit,
A lui casă părintească azi sărmanului e mamă,
Ici sugarul neferice, de o crudă părăsit,
Află viață și lumină și orfan nu se mai cheamă.

Patriotule, arată suflet compătimitori!
A vieței fericire nu stă-n lux și în mîndrie;

A sărmanului ferice un cuvînt mulțămitori
Mîngîie-va în viață, va conduce-n vecinicie.

În istorie, *o*, *Ghică*, filă trainic-ai cuprins;
Direptatea, îndurarea dau la nume nemurire.
Pentru binele ce astăzi preste orfani ai întins
Grația ceriului t-așteaptă și a patriei iubire!

PRINȚULUI GRIGORIE GHICA, LA OCAZIA FONDAȚIEI OSPIȚIULUI LA GALATA

1853

Cuvîntat să fii de bine, *Ghica*, ce-n marinimie
Urmezi a virtutei voace, ce prototip este Ție
Și te duce-n calea sa.
De a Tale fapte bune țările în giur răsună;
Inimile simțitoare numele Tău încunună
Și proclamă lauda Ta!

Numai binele a patriei este-obiect dorinței Tale,
În tot anul care pasă sameni pe-a vieței cale
Cîte-un filantrop odor.
Orfanii prin îngrijirea-Ți a aflat a lor părinte,
Iar de-acum bătrînul mizer va păși încă-nainte
În trai îndămînători.

Inima Ta a fost plină de zeiască duioșie,
Cînd ai zis: „De-acum nainte în Moldova n-a să fie
Nefericele orfan".
Și talantul ce strămoșii l-a lăsat spre amintire
Dezgropat-ai din țărînă ș-ai dat dupre-a sa menire
La *orfanul* moldovan.

Despoiet, în frig, cu foame, pe răspîntenea deșartă,
De-amu orbul și bătrînul n-or să ceară să le-mpartă
Un ban surdul trecători.

A lor lacrimi, de vor plînge, n-or fi lacrimi de durere,
Ce-a fi plîns de mulțămire, cuvîntînd în mîngîiere
Numele-Ți nemuritori.

După-o viață de griji plină, care timpul o desface,
Pre noi cine aminti-va dacă însuși noi n-om face
Lucru demn de amintat?
Patria de ani o mie a ei nume și ființă
Nu numai prin a sa armă ci prin fapte de credință
Pînă astăzi a păstrat!

Cungiurat de bine-ziceri și de ruga cea ferbinte
Pentru traiul Tău ferice, Doamne, pasă înainte
Sub a Proniei favor.
Pre invidia cea oarbă fapta bună o învinge,
De tribut a mulțămirei a Ta frunte o va-ncinge
Timpul drept-judecători!

ELEGII

LA MOARTEA PĂRINTELUI MEU *

1825

Unde tristul vers afla-voi, d-unde voi lua cuvinte
Să espun a mea durere ş-acel plîns în care înot?
Amar mie, soarta crudă, am perdut pe-al meu părinte,
Sărimanii mîngîierea, iar Moldova-un patriot!

Al bisericei podoabă, el fu amvonei mîndrie,
Cîte ori prin blînde zise, prin cuvînt învingător
Storcea de la inimi crude lacrimi de înduioşie
Şi-nfrîna pornirea oarbă a-nvitatului popor!

Cînd tuna preste Moldova a resbelului furtună,
Ce omoruri, prăzi şi lacrimi în ţară a semănat,
Cînd lucea preste ruine crunta-*Asiei* Semilună,
El cu crucea şi cuvîntul un triumf sînt a purtat.

Întru fapte lăudate şi virtuţile mărite
Simţitoriul nobil cuget de văpaie-aprins i-a fost.
Pentru muzile române a lui case umelite
Şi străinului nemernic era pururе-adăpost.

Din a Proniei chemare, ce pre om a pus aice
Să lucreze împreună către scopul ei cel sînt,
Îndrepta el pe junimea întru calea cea ferice,
Ce conduce l-altă viaţă prin tunericul mormînt.

Consacra bunul părinte a lui zile mai senine,
Cu furtuna bătînd luptă pe-al vieței ocean;
Ca pre fiii săi să crească, n-a cruțat nice pre sine,
Cum cu propriu sînge-adapă pe-ai săi fii un pelican.

Dacă din a sale pîrge, macar p-un singur grăunte
Cuvîntatu-l-au de bine înduratul Dumnezeu,
Trist, dar plin de cunoștință, rog cu umelită frunte:
Deie-i ceriul lin răpaos, mie-nsufle-mi gîndul său!

LACUL LUI OVID

Lîngă Cetatea-Albă, pe Nistru

Pe stîncos plai, lîngă țărmuri, în a Pontului pămînt,
Care peste luciul mării și cîmpii întins domnează,
Călătoriul de departe vede un albit mormînt
Ce în toată dimineața de Apolon se urează.
Acolo mai îmblînzite parcă gem a mării unde,
Și eco din departare cu un sunet trist răspunde.

Aici fulgerul puternic a Cezarului August
Pe Ovid din sînul Romei înterit-au spre urgie;
A lui pulbere e stînsă în acel azil îngust,
Dar prin versuri nemurinde a lui patimi încă-s vie.
Și în cît în lume-Amorul inimile va să sfarme,
Ceatra-Ovidului purta-va între ale sale arme!

Chiar pe marginea a Daciei, între barbarul popor,
Departat de dulce patrie și molatica viață,
De p-acesta plai adese, cerînd grație,-agiutor,
Către ceri și către Cezar el tindea a sale brață;
Deseori aprins de doru-i cerceta în fantazie
Capitolul, pe-a sa fiie, pe duioasa lui soție.

Deseori din sînul mării, ce de patrie-l departa,
Raza dulce-a mîngîierei se părea cum că-i răsare,
Și-n noian țintindu-și ochii dorul său îi arata

Cu vîntrele-naripate venind vasul de iertare.
Dar acel semn fiind nour, umplea cerul de fortune,
Ochii săi d-un rîu de lacrimi, inima de-amărăciune!

După ce apoi cu ziua şi speranţa i-a perit,
La locaşul singuratic se-nturna întru durere;
Aici muzile-ndurate poetului favorit
Aduceau din Elecona balsame de mîngîiere,
Şi atunce-a sale versuri răsunau atît duioase,
Încît a lor armonie fărmăca inimi fioroase.

A lui lacrimi, trista voace, ce-a supune n-a putut
A Cezarului urgie, pe-nsuşi scitii îmblînzise,
Lîngă lac, la raza lunei, deseori în codrul mut,
Cînd cînta a sale patimi în a barbarilor zise;
Scitii, carii deprinşi fură întru fapte numai crunte,
Depuneau cununi sălbatici pe a sa-ntristată frunte.

Apoi pe mormînt Ovidul ceste versuri şie-a pus:
„Al amorului cel tînăr cîntător aice zace,
Geniul care-l mărisă pe dînsul l-a şi răpus;
Tu ce treci, de-ai iubit, spune: răposcze Ovidu-n pace!“
Şi de-atunci, din stînca albă de la apei albe spume,
Lacul şi d-*Alba Cetate* poartă astăzi a lor nume.

ELEGIE
SCRISĂ PE ȚINTERIMUL UNUI SAT

Imitație

Al aramei sunetoare aud tristul semn și sînt
Menind soarelui repaos în a lui zilnic mormînt;
Obosit acum săteanul lucrul cîmpului său curmă,
Fluierînd păstoriul vine la cotun cu a sa turmă.
A perdut a lor frumusețe înfloritele cîmpii,
În negură misterioasă ascunzînd a ei mîndrii;
Firea-n inimă-mi insuflă o adîncă întristare,
Lumea-o părăsește-n umbră și-ntru a mea cugetare,
Ca-n paragină cîmpie un greu gemăt amorțit
La auzul meu răsună de pe turnul învechit;
Bufa cea posomorîtă, cînd natura să-ntristează,
Pe a nopței înturnare prin un bocet crud serbează.
Cîtu-i dulce a ta soartă, în sat, o, locuitor,
Lîngă soața credincioasă, în îngustul foișor!
Nimic lin cursul turbură de-o viață fericită,
Ziua este ostenelei, noapte-amoriului menită.
Mușchiul, care anii repezi în țărîn-a prefăcut,
Pe părinții voștri-ascunde în mormîntul cel tăcut;
Acolo, pe cea movilă, unde sălcile umbrează,
Ale inimei duioase lacrimile rourează;
Dulcea boare-a dimineței, buciumarea de păstor,
A cocoșului cîntare, nici plăcerea de amor,
Pe-adormiți n-or să-i trezască din tunericul mormînt;
A lor seceri în tot anul adunînd de pe pămînt

BIBLIOTECA CENTRALĂ CLUJ UNIVERSITARĂ

Aurite spici în jerbii, prin sudori și osteneală,
Aduceau nutrețul casei și a ei chivernisală.
Sara de-acum n-or să vie la duioasele soții,
Nici lua-vor sărutare de la tinerii copii;
N-or să guste împreună simpla cină sănătoasă,
Ce se face mai dereasă de zicerea cea duioasă.
O, voi carii n-aveți stimă pentru omul umelit,
Nobili plini de fantazie, mîndri-n titlul ruginit,
De ce-n ură-aveți săteanul, cînd a fruntei lui sudoare
A produs mărirea voastră ș-avuțiilor odoare?
Cruță timpul vreodată dritul unei evghenis,
Ori frumușeța, avuția, nu trec ca al nopței vis?
A săteanului vro faptă încă nu s-a lăudat
Și al său mormînt de pompă nicicum s-a-ncungiurat;
Dar în locul unei pompe, din a lui soți fiecare,
Nu de-afară, ci în cuget poartă semn de întristare.
Oare mirosul de smirnă, oare cîntecul cel sînt,
Pulberea ce este stînsă pot să-nvie din mormînt,
Dacă fapte de virtute, care legea ni învață,
N-or meni și după moarte celui drept o altă viață?
Lacrimile ipocrite, mincinosu-acel suspin,
Decretările nu schimbă care de la Pronie vin.
Preț nu are nici o pompă ce prin aur se adună,
Tînguirea-adevărată pe mormînt de nu răsună;
Precum cînd un unchi răpune, clironomul însătat
Binecuvintează ziua întru care-a răposat.
Poate că sub astă țărnă este-o inimă-ngropată
Care-avea în cursul vieței fantazie înfocată,
Suflet bun, cu direptate, ce prin sfatul înțelept
Patriei ar fi fost razim prin cuvinte și cu pept.
Ins', aleu, lui nu-i lucise a științelor făclie
Și talantul de preț mare i s-a stîns din sărăcie!
Chiar asemene-adamantul, ce din stîncă este scos,
Păn-a nu avea lumină mai întăi de fer s-a ros;
Și asemene în tufă se ascunde-o mîndră floare,
Ce, de nime mirosită, vegetează, crește, moare.
Poate-aice dormitează a cotunului *Franclin*,
Ce a patriei ș-a științei purta-amorul sînt în sin.
Cufundat în astă groapă poate zace vrun *Milton*,
Cu asemene ambiție poate vreun *Napoleon!*
Dacă fulgerul și schiptrul prin ei nu sînt înfrînate,

De n-a cîntat a lui Adam fericirea şi pacate,
Dac-al morţei fioros înger, de la nord păn' la apus,
Domnitorii şi popoare la un crunt giug n-a supus,
Induratul ceri nu vrut-au ca a lor modestul nume
După moartea lor să fie spaimă au mirare-n lume.
Căci virtutea, ca şi răul, cumpenite-s la săteanu;
El nu surpă, nici rădică, tronul crunt a lui tiran,
Niciodată Poeziei armonia cea vîndută
La ambiţios nevrednic n-a da laudă necăzută.
Sub aceste mici movile ţărna lor s-a mormîntat;
Pe o piatră, fără lustru, un vers simplu însemnat
De la duios trecătoriul un suspin, lacrimă cere;
Muza n-a avut prin versuri să deştepte-a sa durere.
A lor nume, anii vieţei, poate piatra a vădi
Ş-oarecare vers ce-nvaţă pe săteni de a muri.
Oare cine dintre oameni căutătura sa duioasă,
Păn' să plece, nu aruncă peste lumea cea frumoasă?
Sfărîmînd a sale-obeze, sufletul, la loc menit,
Pasă mîngîiet de plînsul duioşiei însoţit.
Firea a sa limbă are, ce-n mormînt nu este mută,
A ei foc tot arde încă, deşi viaţa ne-i trecută;
Şi la vadul cel eternic, în o inimă dorim,
Care-n viaţă ni-a fost dulce, după moarte să trăim.

Dar cînd prin a mele versuri voi să trag din tunecime
Pre morţi ce zac făr' de laudă în această ţînterime,
Un nepot al meu vrodată, întru duiosul său rost,
Văzînd un mormînt mai proaspăt va să-ntrebe: cine-am fost?
Va răspunde-atuncea poate un păstor cu veche frunte:
„L-am văzut în multe rînduri, cînd se lumina, la munte,
Cum pe iarba-nrourată mergea-n pas înaripat,
Ca Fiinţei rugi s-aducă care lumea a creat.
Alteori sub acel frasin cu întinsa rădăcină,
Care-umbrează cu mii ramuri ce de zefir se închină,
A căzut pe la amiază, întristat şi singurel,
Ţintind ochii plini de lacrimi în plăcutul rîurel,
Şi trezit apoi din visuri murmura nişte cuvinte.
Uneori fugea la codru, sămănînd smintit de minte;

Plecînd capul cîtodată, ca un om făr-agiutori,
Se părea cuprins de patimi sau de un fatal amor.
Într-o zi, pe culmea ceea, und-era a lui venire,
Aşteptatu-l-am, căutîndu-l, dar nu-l găsii nicăire.
A trecut şi ziua a doua, din nou iar l-am cercetat,
Dar pe munte, nici în codru, nici la rîu nu l-am aflat.
Amar mie,-n ziua a treia, în adîncă duioşime
Cufundat, poporul nostru îl ducea la ţinterime.
Vezi în piatră epitaful, coperit d-umbrosul spin,
Vezi... că modul a scripturei ţie nu este străin!"

Epitaf

„Călătorule a vieţei, care dintre văi-nflorite
Aici între-a morţei colnici întîmplarea te-a condus,
Al tău pas un pic frînează, vezi fiinţe înmiite,
Ce cu steaua dimineţei răsărit-au ş-au apus.
Sub această piatră zace om dorit de-nvăţătură,
Ce norocului şi vîntei a fost pururе străin.
Din familie-umelită, nobil muzele-l făcură,
Însă firea-i hultuisă melancolie în sin.

Curat cuget, cu simţire, bunătatea-i era mare,
Încît, pentru mîngîiere, ceriul cel îndurător
I-au trimis prin un alt suflet o duioasă vindecare,
Dănuindu-i în grea cale un soţ bun şi simţitor.
Nu-ntreba să afli mai multe de-a virtutei sale faptă,
Dar nici cerca mai departe care-a fost şi răul său!
Cu speranţa acum ambe tremurînd de faţ-aşteaptă
Lîngă *Cela* ce ni este *Părinte* şi *Dumnezeu*."

IMNUL DE SARĂ

Către fiia mea Ermioana

Cînd Pionul îmi ascunde a luceafărului rază
Ș-umbra nopței se răspînde pest-a ceriului tărie,
Chiar ca stele nemurinde l-al meu cuget scînteiază
Ale epohei trecute de mii fapte-icoana vie
Și-n memorie-mi învită melanholic, dulce cînt
Despre-a patriei mari oameni ce zac astăzi în mormînt.

Toate-n giurul meu sînt mute; preste murii ce-n vechime
Răsunau de imne sînte mușchiul verde se întinde;
La serbare și la triumf nu mai cheamă pe giunime
Cel cuvînt ce-n inimi nobili patriot-amor aprinde,
Ș-a eroilor nepotul, moștenirei lor străin,
Azi la fiii săi nu lasă decît un amar suspin.

Dar din fere ovelite, und-a lui memorie zace,
Sunetul a lirei mele în trecutul să-l repoarte,
Pe strămoși să-i prezenteze, ce-n resbel, precum în pace,
Prin credință și unire aparau a patriei soartă,
Încît prin a lor virtute, ce fu arma lor și scut,
În un curs de ani o mie astă țară s-a ținut.

În lucoare maiestoasă, de timp repede mînată,
P-Alexandru Bun să vază, ce ni-a dat legi ș-o coronă,
Pe cel fulger a lui Aris, Ștefan, ce cu mică ceată
A învins pe regi, pe eroi ș-al Asiei legioană,
Pe a Lupului trei fiice, ce-n frumseță s-a mărit
Și-n Suceava[1] pe anticul Ilion a înnoit.

Între nor de ambrozie, purtate de turturele,
Ce de gemete duioase sună-n giur o armonie,
Repede chiar ca o clipă, tinere trec vergurele,
Între care cunosc *Una*[2], ce-ncă-n inima me-i vie;
Ele-n lume nu simțiră nici durere, nici amor,
Și trecînd de-aici sporit-au ale îngerilor hor.

Acordează a ta arfă, fiio a giuniei mele!
Pe cea stînc-a Petrodavei s-așăzămu-ne-mpreună,
Cît Cernegura pinoasă va luci di-a nopței stele,
Pe cînd freamătul pădurei ș-unda murmur dulce sună,
Să cîntăm d-acele fapte; călătorul ce-asculta
De a noastre zise poate un răsunet va pastra!

---

[1] Aluzie la resbelul ce a provocat fiile cele frumoase a prințului Vasile Lupu (Gh. A.).

[2] A mea fiie Eufrosina, moartă în etate de 16 ani (Gh. A.).

CONVORBIRE NOPTURNĂ

1848

Cînd natura dormitează în tuneric cufundată,
Cînd tac toate, numai grija priveghează-n a me
minte.
Deseori vorbesc cu Tine, ale lumilor părinte,
Ce în ceri și-n al meu cuget ești de față totodată.

Împetritul ce în sînu-mi văzu barbara săgeată
A fugit, iar omul cel bun, de m-a plîns, păși-nainte.
Numai tu, duioase foarte, auzi lîngede-mi cuvinte,
Înțălegi secret suspinul ș-întinzi mîna îndurată.

Deseori cred fiii lumei că-ntristările-mi profunde
Numai de l-a mele patimi, din ambiție derează,
Precum valuri întărtate se înform din line unde.

Amar! Mult mai grea fortună împregiurul meu
domnează,
Ce amenință a patriei viitorul s-acufunde,
Dacă Tu, o, îndurate, neputinței nu-i fi pază!

HOLERA ÎN MOLDOVA

Imitație

1831

Întru lacrimi și suspinuri nalță-te, o, cugetare,
Întărește cu credință a mea inimă învinsă,
Ce-i de temerea peirei, iar nu de blestem cuprinsă,
Că mîna ce azi ne ceartă mîna-i a lui Dumnezeu!
Ca credința să ni certe cu o prubă mult mai foarte,
Să îndemne simțul nostru spre o nobilă virtute,
Preaputernicul rostit-au către îngerul de moarte:
„Mii săgeți ale peirei să descarce brațul tău!"

Nevăzuta cea estime de-a ei darde înarmată
Pintre dese neguri trece, și pre țărmuri, unde pasă,
Plînsuri, gemete și urlet cu cadavere mii lasă,
Urmărind fără astîmpăr mortiferul a ei zbor.
Surprinse în a lor cale, cu nespusă repegiune
Întăi cetele spăriete cad ursitei prosforate.
Dar cu cel rău împreună cel drept deseori răpune
Și s-acopere d-un giulgiur a Moldaviei popor.

Precum un pericol mare, ce amenință peire,
Pe un nobil ager cuget la-ntreprinderi nalte cheamă,
Așa cruda catastrofă, ale publicului teamă,
Pe poporul de surpare multe ori a mîntuit.
Dar Moldova mîntui-s-a, dacă-a ceriului voință

Întru toată-a ei lucrare și în dorul său v-alege,
Ș-a păși pre acea cale ce prescris-au sînta lege,
Dupre care-n societate oamenii s-a întrunit.

Datorie-avem cu toții pentru patrie a ni lupta,
Cu pericolul vieței a feri-o de urgie,
În minutul crizei sale a vădi marinimie
Și pe frații suferinței de peire a scapa!
Azi e timpul care cere filantropul ca să zboare
De durere și de bocet unde aerul răsună,
La uitatul mizer orfan, la bătrînul în lîngoare
Lacrima de mîngîiere și pîne a-i prosfora.

Numai moartea este vie în cea zi-nfiorătoare,
Dar o inimă creștină e d-oțele ferecată,
Și în luptă chiar cu Demon nu se-nvinge niciodată,
Sufere săgeata aspră cu curagi nemuritor.
Cine nu s-a-ncrede-n Zeul, în scutul puterei sale?
Deși conștiința-i spune că plîntatu-i în pacate,
Dar căința ce-l renaște și-l conduce-n dreaptă cale
Demn îl face să agiungă către-un scop mîntuitor:

Cînd pre toți vom ajuta-noi făr-a cumpeni măsura,
Ca aproapelui amorul între toți să se împartă,
Cînd la inimă-mpetritul pe nemicul său îl iartă
Și discordia cetățană între noi cînd va-nceta,
Dacă către ruga sîntă adaogi-vom fapte bune,
Fortunaticului june cînd d-evlavie nu-i rușine,
Cînd se leapădă d-a sale și de smintele străine,
Care datinile patriei ș-a ei lege defăima!

Întru lacrimi și suspinuri nalță-te, o, cugetare,
Întărește cu credință a mea inimă învinsă,
Ce-i de temerea peirei, iar nu de blestem cuprinsă,
Că mîna ce azi ni ceartă mîna-i a lui Dumnezeu!
Fericiți de noi atunce cînd s-alină acea fortună,
Din letargie criminală cînd deșteptul va să vie,
Fericiți de noi atunce cînd lucra-vom împreună,
Dupre Tine,-o, Doamne sînte, spre-adevăr triumful tău!

După noi odinioară mult mai deamnă va să vie
În pămîntul a Moldovei de puternici fii o ceată,
Care spre măreţe dregeri fi-va iară îndemnată
De eroice esemple ce strămunii i-au lăsat.
Şi atunci pe cei fii nobili, ce-or mări românul nume,
Prin virtute, arte, arme şi al muzei armonie,
Mulţămirea patriei-aşteaptă ş-admirarea-n toată lume,
Ce de glorie eternă pe strămuni a cununat!

CĂTRĂ TIBRU

1810

O, tu, rîule măreţe, ce întinzi a tale unde
Între şepte colnici, faima al Ausoniei vechite,
De la tine rechem astăzi, în durerile profunde,
Adăpost şi lin repaos lîngă rîpele-nverzite.

Mai plăcut şi senin aer nu-l aflai încă oriunde,
Văi, preluci, stînci, rîurele ce atît să mă învite
Ca cea patimă-ncruzită care inima-mi pătrunde
S-o rezic în dulcea limbă al Italiei mărite.

Nici sunînd pe fluier doine încă-n Dacia umbroasă
N-auzit-am în junie dulce viersuri aşa line
Precum sun-a lui Petrarca lira cea armonioasă.

Nici aiure mai duioase nu văzui, nici mai senine
Două stele-ncîntătoare între graţii mai frumoase,
Decît care lucesc astăzi preste ţările latine.

CĂTRĂ PLANETA MEA

Cît ți-s dator, o, stea mult grațioasă,
Că-n primăvara a vieței mele
Tu m-ai ferit de strîmbe căi și rele
Și m-ai condus pe calea virtuoasă!

Tu-n sîn mi-aprinzi făclia luminoasă,
M-ai adăpat l-ascree fîntînele,
Și cînd viața-mi îndulcesc prin ele,
Despreţuiesc chiar soarta fioroasă.

Ca să doresc a vieței nemurire
Mă-ndeamnă raza-ți care-n ceri se vede,
Cum statornică urmează-a ei rotire.

De la țărmul fatal vasul purcede,
Ş-amu, plutind prin marea de peire,
A ta rază la port mă va încrede.

LAURA

Imitație dupre Petrarca
(Stiamo, Amor...)

Să stăm, Amor, să ni mirăm dodată
De minuni nouă ale naltei nature!
Vezi pre pămînt ce mîndră zînă-arată,
Vezi cît har ploauă din a ei făptură.

De cîte perle ș-aur e vargată
Aleasa mantea, nevăzută aiure,
Cum pasul ei ș-ochirea amorată
Poartă prin astă a muntelui pădure.

Mii și mii flori cu iarba din cîmpie,
Unde stejarul cel umbros domnează,
Să le-atingă umbra ei o-mbie.

Ceriul de-a ei frumuseți se-nviază
Și-mpregiur sună dulce armonie,
Înseninînd de a ochilor ei rază.

LAURA

Imitație dupre Petrarca
(Lieti fiori...)

Ferice flori și ierburi tinerele,
Ce primblînd vă-atinge multe oare
Pasul cel lin frumoasei doamne mele,
În voi tipărind urmele ușoare!

Cîmpie ce-asculți dulce-i cuvintele,
O vioară de amor mirositoare,
Păduri anuoase, ce cu verzi umbrele
Faceți plăcute ascunsuri și răcoare,

Limpede apă, dintre munți născută,
Ce ochii uzi și blînde a sale fețe,
Care cu a lor grație te-mprumută,

De voi ferice despre-a ei frumusețe!
Nu-i stîncă ce duioasă amu făcută
De-a arde l-al meu foc să nu s-învețe.

DAFNE

Învingînd rîul cursului oprele,
Nu simte alt dor, ce-a se grăbi la mare,
Nu-i sînt cîmpii, nici reduri de-nfrînare,
Macar că-s mîndre aceste şi acele.

La toţi copacii şi nouă floricele
În limba sa de-a zice adio, se pare,
Şi tînguind cu dulce murmurare,
Sosind la unde tot se perde-n ele.

Eu care-n două a stelelor lumine
Văd chiar minuni, ce-s mai presus de fire,
Numai trecînd privesc la alte zine.

Spre Dafne zboară aprins-a me gîndire,
Şi ajungînd l-a ei lumini senine,
Pere-n a lor noian de fericire.

ÎN OCAZIA ZBORULUI AEROSTATIC A MADAMEI BLANCHARD

întreprins la Roma, la 1811, cînd în ceri se vedea cometa cea mare

Nu țintiți de-acuma ochii către steaua înfocată,
Ce întinde preste ceruri coama sa de rău menire.
E deprinsă de mult Roma cu asemene privire,
Azi minune mult mai mare o femeie ni arată.

Spre-a supune voiei sale calea vînturilor dată,
Nestatornic ușor aer îl închide-n văl subțire,
Preste nouri zboară luntrea prin asemene urzire,
Cu odorul cel mai dulce a naturei încarcată.

Înmîndrit-atunci natura d-o ființă-așa dorită,
I deschide-a ei secrete, ce-i a lumei armonie,
Și cu ea domnia-mparte preste sfera cea stelită.

La pămînt, de unde zboară, de-amu nu mai vra să vie,
Că puternicul ei cuget mai înalt o tot învită,
Și în ceri de nu ajunge, este deamnă ca să fie!

LA ÎNTRODUCEREA LIMBEI NAȚIONALE ÎN PUBLICA ÎNVĂȚĂTURĂ

în Moldavia, la 1828

Cele neguri ce-s în rîpa Aheronului născute,
A lor aripi întinsăse prest-a Daciei cîmpie,
Iar fantomi a nopței oarbe, prin un somn de trîndăvie,
Țineau mult timp înginată a românilor virtute.

Muzele-n nemernicie spăimîntate umblau și mute,
Neputînd a patriei limbă din uitare să învie,
Și păstorul numai, singur, cu-ntristată armonie,
Românesc cîntec sunat-au pre cimpoi și alăute.

Însă Pronia îndurată a sfărmat fatale fere,
Ș-a doritului Luceafăr ni răsare-acum scînteia,
Ce pre soarele minește de la depărtate sfere.

Așteptînd românii ziua, cînd văzură raza-ntăia,
Înălțînd spre ceriul ochii, c-un suspin de mîngîiere,
„A-nvierei mele, zis-au, ziua-ntăi va fi aceea!“

PALADIUL MOLDOVENILOR

Pentru ziua aniversală a înaugurărei Academiei din Iași, serbată în 3 iulie 1838

Dacă Troia-n a ei ziduri Paladiul ar fi pastrat,
Care Gioe chiar din Olimp a trimes spre-a ei ferire,
A lui Priamos domnie în putere și-nflorire
Teafără-ntre pericoli pe temeiuri ar fi stat.

Nu a zeilor urgie, nu Ahilevs înfiorat,
Nici a grecilor mii vase ce vărsau foc și peire,
Nu Ulis prea înțeleptul, cu ghibacea uneltire,
Ilion ș-a sale temple în țărîn-ar fi surpat.

Cu asemene scop mare, nației mîntuitor,
Reglementul ca paladiu pe-Academie a urzit,
Ca să fie de virtute și științe viu izvor.

Că Moldovei sînta Pronie fericire a menit
Pe cît zelul și credința vor pastra acest odor,
Care după ani o mie p-orizon i-au răsărit.

PENTRU COMPUNERILE POETICE ÎN LIMBA NAȚIONALĂ

Imitație

Tinerel și verde dafin împlîntat-am dinioare
Și-nălțat-am către ceriuri cu rugi pofte umelite,
Ca să vadă și românii cele ramuri înflorite,
Ce urzesc cununi de laudă și dau numelui lucoare.

Am rugat pe blîndul Zefir ca din nori să se coboare
Și pre el să-ntindă vara a lui aripi aurite,
Și ca barbara fortună, strînsă în obezi cumplite,
Să nu aibă vro putere ca în urmă să-l oboare.

Știu că timpuri multe încă tupilată vieții-va
Astă arbore în codruri ce pre Dacia umbrează,
Dar măcar tîrzie foarte, spre ceri mîndră răsări-va,

Cînd prin Pronie, de unde soarta gintelor derază,
Român vrednic de cunună doară între noi veni-va,
Precum după oarbă noapte răsar line-a zilei rază.

MOARTEA LUI ISUS

Imitație

Cînd Isus cu cel din urmă dureros a lui suspin
A deschis, murind, morminte, tremurat-au sîntul munte,
Se trezi Adam în tartar și-n păreri c-un serafin
La județ cu-ai săi îl cheamă înălță anoasa frunte.

Cufundat în cugetare de mirare, spaimă plin,
Din a umbrelor tuneric rîdecînd gene cărunte,
Vede-un înger și-l întreabă: „Cine-i cununat de spin,
Ce pe cruce-arată lumei coasta ș-a lui tîmple crunte?“

Cînd află că Urzitoriul de luceferi, de putere,
Învățînd, dînd mîngîiere, fere bînd, capu-au plecat,
Revărsă amar-oftare, din ochi lacrimi de durere.

Și-nturnîndu-se spre Eva, zise-i: „Iat-a triumfat
Preste-ntunecata boltă din a ceriurilor sfere;
Cel ce pentru noi murit-au, înviere azi ni-a dat!“

LIST

La conțertul dat în Iași pe Teatrul nou,
în 11 ianuarie 1847

Din cea zi de cînd Orfeos, mărit zeu de armonie,
Pe-alăuta-ncîntătoare țărmul tracic răsuna
Și în éstazul simțirei fiare, codrii și părîie
Prin virtutea melodiei îmblînzindu-i fermeca,

Nu sunase pănă astăzi în a Istrului cîmpie
Mai puternic viers de-acela ce produce lira ta,
De-unde nevăzutul Demon un rîu varsă de magie
Preste inimile noastre ce-s răpite-n unda sa.

De ai trece-n altă lume ca să-nvii pe Euridice,
De-ai pluti, nou argonauta, cătră Colhos fabulos,
Pe furtuna-i înfrîna-o și pre tartar ai supune.

Dar menirea ta-i mai naltă, a ta soartă-i mai ferice,
Pronia prin al tău organ imnul cel armonios
Care îngeru-n ceri cîntă pre pămînt va să răsune!

PENTRU ZIUA ANIVERSALĂ A DESCHIDEREI TEATRULUI NAȚIONAL

în Iași, la 1817

Către prințul Grigori Ghica și d-nei Elena Schubin, carii a conlucrat la acea întâia reprezentație română 1850

În un timp de ovelire, pe cînd limba cea română,
Din palaturi înterită, se vorbea numai la stînă,
Nobili, *Voi*, de neam și cuget, sfărîmînd a sale fere,
Ați vorbit întâi c-aciia ce ni dau pîne și miere.

Și-n idilu-acest vădit-ați c-a lor inimi nu sînt mute
La respect, la cunoștință, la amor și la virtute.
Pîrga scenei naționale cu drept *Vouă* se cuvine,
Amintire să vă fie a juneților senine.
Picătura, deși mică, ce pe-o stîncă picurează,
Face rîului o cale care după ea urmează.

FIICEI MELE EUFROSINA

Viziune
1848
Imitație

Al meu cuget mă-nălțasă în a ceriului tărie,
Unde s-află-acea ființă ce în darn chem prin morminte,
Acolo în ceat-aleasă, în lumină ș-armonie,
Mai frumoas-am revăzut-o cu duioase simțiri sfinte.

Mă luă de mîni și-mi zisă: „În această sferă fie
Ca să vii, de se ascultă umelita-mi rugăminte;
Eu sum fiea ce-n viață îți eram de bucurie,
Ș-a me zi am încetat-o de-a ei sară mai nainte.

Dispoierea muritoare gios țărîna o culege,
Iar aceea ce voi plîngeți, mîntuită de furtună,
Aici gustă fericire care omul n-o-nțelege."

Ah, di ce îmi lasă mîna ș-a ei vorbe nu mai sună,
C-auzind a lor dulceață, chiar atunci voiam alege
Să rămîn în loc ce vecinic' sufletele împreună!

ÎN OCAZIA MORȚEI LOGOF. ALEXANDRU GHICA

Către junimea moldovană
1850

În o epocă mărită, pe cînd patria încinsă
De junie și de glorie în putere a stătut,
A strămoșilor nalt cuget ș-a lor armă neînvinsă,
În un curs de ani o mie, mîntuire-a fost și scut.

În prefaceri totdauna soarta gintelor deprinsă,
Cînd al armelor triumfuri chiar ca visul a trecut,
În mărețe inimi Ceriul însuflă virtute-aprinsă,
Prin a căreia putere Moldova nu a căzut.

Cest *barbat*, pe care patria plînge în durere vie,
Prin virtute și dreptate fu a ei apărători
Ș-azi vă lasă-n moștenire o prea sîntă avuție.

Junilor, iacă-vă arma, scutul cel mîntuitori,
Clironom virtuței sale moldovanul tot să fie,
Că-n virtute stă prezentul și al vostru viitori!

CĂTRĂ SIGNORA L. GIORDANO,

prima donna al Teatrului italian în Iași, reprezentînd *Vestala*
1851

Cînd născînde-aurorei rază,
Ce pămîntul înviază,
În tărie-a răsărit,
A Carpatului nalt munte
Sănineză mîndra frunte
Noaptea ce a fost umbrit.

Chiar așa tu, o, Giordană,
Cînd pe scena 'taliană
Ca o zînă ai calcat,
Al tău joc și armonie,
Ce simpatie învie,
Pre noi toți a încîntat.

Melpomena a ei arte
Și afectul ți-l împarte
Cînd vii de-a o prezenta,
Inima fără simțire
S-a pătruns de duioșire
Și o faci a lacrima!

„Azi în Roma fii Vestală,
Zis-au muza cea fatală,
Și păzește-mi focul sînt!“

Ah, amorului făclie
Focu-a stîns, Vestala vie
S-acufundă în mormînt!

Însă Geniul nu trece
A lui Stix unda cea răce,
Pentru că-i nemuritori.
Din mii guri numele-ți sună,
Și Vestala se-ncunună
Cu aplaus triumfători!

COMPANIEI FILARMONICE A OPEREI ITALIENE,

întăia oară înfiinţată pe Teatrul din Iaşi, la 1852
La ocazia încheierei reprezentaţiilor de iarnă

În anticul timp Italia, prin al armelor putere,
Prin eroica virtute a poporului mărit,
Numeroase ginte-nvins-au, luminat-au a lor sfere,
Păn'la marginile lumei, de l-Apus la Răsărit.

Nici a timpului fortune, nici a barbarilor fere
A putut stîrpi vrodată laurul cel înverzit,
În ruini măreţe încă acea floare nicicum pere
Ce de balsamul vieţei între noi s-a răspîndit.

Legioană-a lui Apollo, ce cu farmicile sale
Săgetîndu-ni în inimi cu viers dulce încîntat,
Ai venit dorită nouă de la ţărmul apusan.

Nou triumf te va conduce către ţărmul patriei tale,
Că la stoluri tributare ce de mult ai subgiugat
Ai adaos încă-acuma pe poporul moldovan!

AMORUL PLAGAT

Dupre Anacreon

Culegînd Amor odată
Flori de roze în grădină,
N-au văzut că tupilată
Era-n frunze o albină,
Ce cu ghimpul ei ascuns
La un deget l-a împuns.

Întru cruda sa durere
Începu cu plîns să ţipe;
Cătînd balsam, mîngîiere,
Se grăbea cu ambe-aripe
Drept la Vinerea să zboare,
Plin de frică cum că moare.

„Amar mie, zis-au, mamă,
Aleu, mamă, iacă mor!
Cu o dardă-mi face samă
Acel şerpe zburători,
De corp iute, deşi mic,
Ţăranii albină-i zic.“

Însă Vinerea-i răspunde:
„Dacă-albinei micul spin
De atît rău te pătrunde,
O, Amorule, ce chin
Simte-o inimă-ncruntată,
Ce o-mpunge-a ta săgeată !“

LA PICTOR

Scrie-m, pictore ghibace,
Pe-a mea doamnă departată,
După cum pe ea voi face
Prin al meu vers vederată.

Negre coame cu lucie
Să se-ncrețe de-a lor voie,
Și de poți prin măiestrie
Fă miresme ca să ploaie.

Albă frunte să se vadă
Și umbroase, dese gene,
Preste care-n cerc să cadă
Negricioasele sprincene.

Te rog, însă, scrie-acele
Gemeni arcuri înmîndrite,
Ca vederea să înșele
De sînt două sau unite.

Căutătura-i fă sănină
Ca văpaia scînteioasă;
Ochi albaștri fă-i de-Atină
Sau de Vinerea frumoasă.

Scrie-n tinerică faţă
Lîngă roză unit crinul,
Cînd în mai de dimineaţă
După rouă-şi deschid sinul.

A ei buze de corale
Către sărutări să-mbie,
Înmierită fă o cale
De-îngerească armonie.

Fă ca-n aer făr' de nori
Împregiurul ei să zboare,
Împreună cu Amori,
Şi pe graţii surioare.

Dar al ei să nu ascundă
Haruri o mantelă deasă,
Ca fantazia să pătrundă
La frumseţă mai aleasă.

AMORUL NEMERNIC

Dupre Anacreon

Dinioare, noapte-amiază,
Cîndu-i paos preste tot
Şi cînd Ursa-n cer rotează
Lîngă Carul lui Boot,

Şi-n tăcere toată firea
Gusta somn mîngîitor,
Deodată cu grăbire
L-a mea uşă bate-Amor.

Mînios am zis: „Ori cine,
Cu un sunet pre cumplit,
Ca să-mi strice somnul, vine
Cînd abia am adormit?“

Dar el începu să-mi spuie:
„Nu te teme şi fii lin!
Vino-n pripă ş-îmi descuie,
Că eu sum un prunc străin.

Rătăcit, în grea nevoie
Stau sub ceri înourat,
Păn' la pele-udat de ploaie,
Şi de brumă-s înghețat.“

Tînguirea sa cea vie
De-ntristare m-a cuprins;
M-am sculat și o făclie
Din tăciune am aprins.

Deschizînd ușa în pripă,
Un frumos prunc am văzut,
Avînd cucură și-aripă,
Iar în mîni un arc cumplit.

În a mele case-nguste
Dămînatu-i-am un loc,
Și răpaos ca să guste
L-așezăi pe lîngă foc.

A lui mîne delicate
În a mele le întorc
Și din coamele-i udate,
Cu răceala, apa storc.

Dar abia frigoasă bruma
De la el s-a departat,
„En să văd, a zis, acuma
Dacă arcul nu-i udat!“

Îl încoardă, și-o săgeată
Văd că zboară-n acel timp,
Și în inimă îndată
Mii de vespe mă înghimp.

El cu rîs, ieșind, îmi zice:
„Al meu oaspe, fii voios!
De ai fi așa ferice,
Cumu-i arcul sănătos!“

ALVIR CĂTRĂ A SA MINIATURĂ

O, tu, pictură netedă
A mînei lui Apele,
Ce figurezi avidoma
Icoana feţei mele!

O, mîngîiere singură
De amorata zină,
De cînd o lege barbară
De dînsa mă dezbină!

Mergi-unde cu haritele
Dulce-Amor domneazâ,
Und-al meu cuget ş-inima
De-apururе viază.

Ascunsă sub aripele
Lui Cupidon, mergi iute;
El te-a scuti cu armele
Ce-n Olimp sînt temute.

Atinsă-i fi de mînele
Doritei doamne mele
Şi te-or privi luminele
Acelor vie stele.

Pre tine vor să mîngîie
Mii fericiri dorite;
De sărutări adapă-te,
Ce mie-mi sînt oprite.

Încungiurată-n negură
De un suspin fierbinte,
Martoră-i fi de gemete,
De tristele cuvinte.

În acel sîn a crinului,
Cînd te-i afla ferice,
Zi-i: „Ce nu poate-asemene
Să fie-Alvir aice?

Că el, cu dulce zicere
Ș-a inimei văpaie,
Ar usca cele gemene
A plînsului pîraie.

Ar alina ursitelor
Neomenita lege,
Cu amorate buzele
Suspinul ar culege“.

Și mie lin luceafărul
Din ceri va să-mi străluce,
Cînd dulce-a fi d-o patimă
Aminte a-și aduce.

Dar vor veni doritele
Zile d-o lină soartă,
Că, cu Amor, și muzele
De grijă mie-mi poartă!

CĂLĂTORIA DAFNEI

Repedea luntre amu departe duce
Pe-al meu odor,
Şi-n calea sa chiară din ceri străluce
Steaua d-amor.

Line săltaţi voi undelor azure
Pre lîngă ea,
Borea şi Austrul, îndreptaţi aiure
Suflarea grea.

Horul de paseri de la mal răsune
Cîntec voios,
Şi cătră el sirena să împreune
Versul duios.

Că oceanul asemene frumuseţe
N-a mai purtat,
De cînd pe globul cu apoase braţe
Au cungiurat.

Mîndră ca Venus, cînd întăi în lume
S-a fost ivit
Şi cînd pre scoică, din albite spume,
A răsărit!

AMORUL FUGAR

Cercînd Vinerea odată pe Amorul fugător,
Zicea: „Dacă oarecine întîlni-va pe Amor,
Vagabond acel e fiu-mi, care umblă-n rătăcire,
Al meu este mic fugarul; cine-mi dă de dînsul știre,
Va lua o sărutare de la Afrodita-n dar,
Iar acel ce mi-l aduce, să aștepte ș-un alt har.
Spre-a cunoaște pe rebelul, următoare semne fie
Ce descopăr a lui formă între alți copii o mie:
A lui față nu-i pre albă, ce cam roșă; ochii săi
Sînt sumeți, străbat departe, varsă rază cu scîntei.
Mintea-i este șugubeață, vorba-i plină de plăcere,
Alte-n gînd și alte zice, rostu-i curge chiar ca miere.
Dar îndată ce să mînie și să-nvită-a lui venin,
De o barbară urgie ș-artifiții este plin.
Niciodată adevărul a lui gură nu răsună,
De-i și prunc, înșală foarte, cîte spune e minciună,
Și în mezul jucăriei se arată încruzit.
E bălan la păr, la aer e măreț și înmîndrit,
Mici sînt degetele sale și mînuța-i delicată,
Însă-n departare-aruncă și împunge-a lui săgeată.
O aruncă-n departare, unori peste Aheron,
Unde-n sînul se înfinge a-ncruzitului Pluton.
Nici un strai Amorul poartă, dar secretă și ascunsă
A lui inimă trufașă la toți ochi e nepătrunsă.

Nesfiit de juni și fete, ca porumb înaripat,
De la unul către altul zboară-Amorul nencetat.
Veneticu-acela oaspe foișorul cu văpaie
Îl aprinde și-l așază în străine mănuntaie.
Un mic arc în mînă duce și din micu-acela arc
Nevăzute la vedere mii săgeți tot se descarc.
De pe umăr i s-anină, pe cordele aurite,
Cucura ce este plină de săgeți foart-ascuțite.
De respect lipsit Amorul, de mustrări netemător,
Chiar pe mine, a lui mamă, mă încruntă multe ori.
C-un cuvînt, el e sălbatic, pururе-i plin de trufie,
Mai ales spr-altor osîndă poartă-n mînă o făclie,
Care-aprinde, arde toate, în bordei și în palat;
De puteți pe el a prinde, rog aduceți-l legat.
Nu cumva în a lui spaimă ca să-i dați vreo mîngîiere,
De-ți vedea cu mii suspinuri vărsînd lacrimi de durere;
Feriți cursa lui cînd rîde, trageți-l făr-a-l scapa,
Apărați-vă de dînsul, de-a voi a săruta;
Sărutare-i este farmec, plîns-altor e bucurie,
Venin este a lui gură, ce nu are doctorie.
De va zice: «Iacă arma, vi o dau cu jurămînt!»,
N-o atingeți, aveți teamă de-ndulcitul său cuvînt.
Vă feriți ca d-un balaur despr-a lui ademenire,
Foc ascund a sale daruri ș-aduc inimei peire!“

PRIMĂVARA

Anacreontică

Neaua-n pămînt ascunsu-s-au
Şi ceriu-i făr' de nori,
Se-nvăsc din nou iar arborii
De frunze şi de flori.

De-acum nu cade turbure
Apa din stînci în văi,
Rîul cu line murmure
Curge pre-a sale căi.

Că-s toate-aice trainice
Anul ne-arată chiar,
Stelile apuindu-se
Din nou în ceri răsar,

Şi în căzuta epohă
Se-nnoiesc toate iar,
Dar cii ce-nghite tartarul
Mai mult nu mai răsar.

Ori cine dintre oameni
Ursita a întors,
Ca să nu taie Lahesis
Ce Atropo a tors?

O, nebunii fantastice
Dorirea a-şi ţinti
În cugete nesigure,
Avînd toţi a muri!

Deşerte-s măgulirile
Ce trec preste pămînt
Ca o săgeată repede
Pe aripe de vînt!

Deci, la ceresc repaosul
Ţinteasc-al nostru dor,
Precum la dulcea patrie
Gîndeşte-un călător!

DORUL

Oare veni-vei, idol vieței mele?
În acest redi eu te-aștept de mult.
Mută-i de-atunci duioasa filomele
Ș-al meu suspin singur eu l-ascult.

A florei timp m-au fost văzut aice,
Cînd al meu trai ca el era senin;
Venit-au timpul auritei spice,
Dar al meu suflet nu-i c-atunci de lin.

Precum pe floare roua în van o udă,
Cînd săgetează arsura pe pămînt,
Așa cu plîns nu-mi stîng văpaia crudă,
Ce-a mele zile mînă spre mormînt.

Aici, o zi sub cea boltire verde,
Ferice-am fost cu tine, dulce-odor,
Iar amu simt c-un aspru chin mă pierde,
Că singurel rămas-am fără de Amor!

DORUL ÎNTÎLNIREI

Iac-aproape acea zi,
Întru care soarta crudă
Ruga mea va să audă
Ș-a ei legi va îmblînzi!

S-a plini duiosul dor,
Ca să văd a zînei mele
Seninoase, chiare stele,
Ce m-aprind d-atît amor.

Acea față voi vedea,
Ce s-asamănă c-o floare,
Unde sînt viețuitoare
Gîndul ș-inimioara mea.

Noi în frunte vom privi
Sufletelor noastre stare,
Și ce dulce lacrîmare
Împreună vom uni!

Ea-mi va spune al ei chin,
Eu a mea durere-oi zice;
Amor, în cea zi ferice,
Vino,-nvață-un nou suspin!

PĂSĂRUICA STINGHERE

Păsăreul care perde
Pe duioasa lui soție
Zboar', o cată prin cîmpie
Și tot cîntă al său dor.

Se întoarnă în pădure
Obosit amu s-o cheme;
Noapte, zi, d-asprimea geme
Unui ager vînător.

Rîuri și cîmpii florite
Nu mai cearcă, ce s-ascunde
Singurel în cuibul unde
A trăit cu-al său odor.

PRIMĂVARA

Iacă primăvara lină
Dorul nostru a plinit
Şi din sfera cea senină
Ne-a adus timp fericit.

De-a lui Febus calde raze
Răce-omătul săgetat,
Între rîpi spumînd şerpează
Către rîul dezgheţat.

Măgurile fortunoase,
A Carpatului minuni,
A lor coame rămuroase
De-nverzite-ncing cununi.

Mii şi mii de floricele,
Care-a ploaiei fiice sînt,
Amoratelor junele
Sămănează pre pămînt.

De la ţările străine
Păsările vin ca nori,
Iar zefirul cu albine-
Le se gioacă între flori.

A lui Pandion tristă fiica
De la Nilul arinos
Să întoarnă rîndunica
Către cuibul ei duios.

Zbierătoare oi din stîne
Dimineața la cîmp ies,
Iar păstorii pentru zîne
Cununele mîndre țes.

Ș-a lor doine umelite
Călăuzi sînt pentru oi,
Cînd în timpuri învechite
Pe români ducea-n război.

Moartea însă ni vînează;
Ea-n bordeiul umelit
Dopotrivă săcerează
Ca-n palatul aurit.

COPILUL VÎNĂTOR

Dupre Bion

Un junel, care pusăse toate-a sale ostenele
Să vîneze de plăcere și să prindă păsărele,
Dineoare în pădure, pe înalt, tufos stejar,
Tupilat văzu-ntre frunze pe Amorul cel fugar.
O ființă-atît de mîndră între păsărele-o mie
Îl umplusă deodată de nespusă bucurie,
Că părutu-s-au Amorul vînătoriului cel mic
Din o țară depărtată un frumos pui venetic.
De aceea-a lui unelte și ghibaciul laț întinde,
Stă la pîndă, îl ochează, pe Amorul doar va prinde.
Îns-acesta, nestatornic, de pe un pe alt tufar
Mereu saltă, și copilul chiar se zbuciumă-n zadar,
Încît, obosit în urmă de atîta osteneală,
De la sine laț aruncă, mînios că-i dă sminteală.
La un vechi țăran aleargă, ce pre el l-a învățat
În ce chip s-ademeneze și să prindă un vînat.
Pe Amorul i arată și-ntîmplarea sa i-o spune,
Dar, rîzînd, bătrînu-i zice un cuvînt de-nțelepciune:
„Fătul meu, en încetează astă fiară a vîna,
Lasă paserea în pace, că-n van o vei alunga;
Astă fiară-i șugubeață, cu ea-i greu a se deprinde,
Și mai teafăr rămîne-vei, dac-acuma n-o vei prinde.
De poți, fugi, pentru că-n vîrstă, cînd în sîn ț-a
naște-un foc,

Paserea care te fuge și nu stă nicicum pe loc,
Ce din ram în ram săltează și de tine se ascunde,
În ghibaciul lat nu-ncape și dorinței nu răspunde,
Urmînd legei nesmintite ce natura sa i-a dat,
Mai tîrziu un cuib ș-a face în al tău sîn înfocat."

AMORUL ARĂTOR

Astă toamnă-Amorul-Zeu,
Cercetînd imperiul său,
Trecu a Moldovei țară,
Unde oamenii mult ară,
Dar nu seceră d-agiuns.
Acel sprinten călători,
Ce ne arde-adeseori,
De brumă-atunci pătruns,
Căta casă priincioasă
În vro inimă duioasă,
Îns', aleu, el nicăire
N-a găsit adăpostire.

Căci, precum pe la Vaslui,
Ca-ntâi, astăzi miere nu-i,
Și credința-n astă țară
S-a făcut o marfă rară.
Ca albina și Amorul
Umblă und-o trage dorul.

Văzînd grasă-acea țărînă,
Arcul, cucura depune.
Tauri doi la giug supune,

Strămurariul ia în mînă,
Pare-n port și ia cuvînt
Lucrători chiar de pămînt.
Că-n această nouă mască,
Cîntînd doina românească,
A lui tauri asudau
Și tot brazde răsturnau.

Abie cîmpul a arat,
Ce n-a fost sterp din natură,
Din cucură a luat
De semință o măsură,
Într-ales, fără neghină,
Din a căreia tulpină
Răsar inimi credincioase,
Simțitoare și duioase.
După ce a semănat,
La Zeu rugi a înalțat:
„Să reverse-a lui favor
Pre tomnaticul ogor,

Ca productul delicat,
De ger, secet-apărat,
Să se facă bun, frumos,
Și mez s-aibă sănătos.“
Dacă deci din cel ogor
Ce a semănat Amor
Viitoarea primăvară
Inimi nu vor să răsară
Credincioase
Și duioase,
Virtuos, nobil Amor,
Care e nemuritor,
N-avînd unde locui,
Din Moldova va fugi!

ASUPRA LICEI, COCHETĂ BĂTRÎNĂ

Dupre Oraţius

Auzit-au a mea rugă
Ceriul dar, a auzit-o!
Lice, anii te subgiugă
Ş-a ta viaţ-a-mbătrînit-o!
Dar tu hîdă şi ţifnoasă
Vrei să pari încă frumoasă?

Cele coame tot cărunte
Le încingi de cununele,
Ca s-acopere pe frunte
Bătrîneţilor zbîrcele,
Şi cu haruri cumparate
Îţi dregi feţile vargate.

Tremuroasă a ta gură
Suspinări suflînd frigoase,
Cu un sunet plin de ură
Zice cîntice duioase,
Cînd ca fiara care muge
Chemi pe-Amorul ce te fuge.

El în cursul său cel iute
Se fereşte să s-aşeze
Între frunzele trecute,

Cînd încep s-îngălbineze,
Precum place la albine
Mai mult roza decît spine.

A făpturilor frumușețe
Ce țineau întru șerbie
Ale mele tinerețe
De-acum, aleu, n-or să vie!
Deci tu numai prin virtute
Să dregi grațiile perdute.

După ce, sărmano Lice,
Ai trecut prin mii fortune,
La femei, ce venetice
După tine urmează, spune
De monstruri și stînci fatale
Ce-ai găsit în a ta cale!

IARNA

Pictori plini de sumeție,
Ce-arătați pe-a iernei zînă
Sub figura d-o bătrînă,
Tremurați de-a ei mînie!

De-nsuși Ercules, mai tare,
Prin ea rîul zace-n fieră,
Și-a ei singură suflare
Schimbă toate-n atmosferă.

Ea învită pre pămînt
Pre turbatul ager vînt,
Lui Zevs tunetu-nfrînează
Și a fulgerilor rază.

Însă dac-a ei putere
Ne aduce-atîta frică,
Ea prin liniștea, ce-i fiică,
Ne revarsă mîngiiere.

Ea d-ospețe-i dătătoare
Și-alinează-a vieței haos;
Timpuri alte-s de sudoare,
Iarna-i timpul de repaos.

Ea din Olimp ni adună
Pe-Amor, Bahus și pre Gioc,
Și cînd viforile sună,
Ii ni-aprind în inimi foc.

Că în van a verei doamna
De spici și de flori să-ncinge,
Ni surîde în van toamna,
C-a lor poame iarna strînge!

EUFROSINA

Viziune pe rîpele Ozanei
7 iulie 1848

Iacă noaptea-i dulce, sănină.
De luceferi tăria e plină,
Vîntul e mut,
Nori a trecut,
Numai unda limpezită,
De un zefir încreţită,
Şi un freamăt dintre pini
Tulbura repaos lin.

Singurică, oare cine
Dintre umbre încet vine?
Mai uşoară ca să treacă,
Floricele
Tinerele
A lor mîndră frunte pleacă;
Vălu-i alb ca de ninsoare
Şi cununi de lăcrămioare,
Ce-aburează ambrozie,
Încing coama-i castanie.
Vergură, ce dineoare,
În a verei primă-floare,
Ah, ai trecut,
Stă un minut,
Să mai văd eu a ta faţă

De grații, de frumusețâ!...
Dar ea pasă înainte
Și mă lasă-ntre morminte.

Ca un înger scutitor,
Cungiurat de viu lucor,
Din Ozanei tristă vale,
Care cere
Rugi, durere,
Preste aeroasa cale
Și-ntr-a nopței dulce lumină
O conduce-n sfera sănină,
D-und-auzit-am, cu un suspin:
„Părinte,-adio, n-o să mai vin!“

ФАБУЛЕ АЛЕСЕ,

ПЕ РОМѫНІЕ АДѪСЕ

Де

АГА Г. АСАКІ,

МЪДѪЛАРЇ АКАДЕМІЕЇ ДЕ РОМА

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

ЕШІЇ

Д Тіпографіа Алкінеї.

1836.

Fabule alese, pe românie aduse de Aga Gh. Asachi, Iași, 1836
(foaia de titlu)

BIBLIOTECA CENTRALĂ CLUJ UNIVERSITARĂ

„Esop zicînd fabule“ (litografie, în ediția de fabule din 1836)

ПОЕЗІЙ

А ЛУЙ

АГА.Г.АСАКІ

МЪДЪЛАРЪ АКАДЕМІЕЇ ДЕ РОМА.

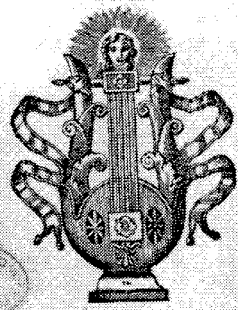

ЕШІЙ

А ТІПОГРАФІА АЛБІНЕЇ.

1836.

Poezii a lui Aga Gh. Asachi, Iași, 1836
(foaia de titlu)

BIBLIOTECA CENTRALĂ

Portretul lui Gh. Asachi executat de Giovanni Schiavoni
(Muzeul de artă al R.S. România)

ALBINA ŞI TRÎNTORUL

În ocazia publicării cei întâi gazete în limba patriei, întitulată „Albina românească", la 1829

[*Trîntorul*]

Spune, spune, mică-Albină,
Încotro mergi acum trează,
Cînd a soarelui lumină
Pe cest cîmp nu scînteiază?

Încă tremură pe foaie
În munţi roua şi prin ripe;
Nu te temi să ţi se moaie
Delicatele aripe?

Încă florile-nmiite,
Stînd în umbră tupilate,
Ţin închise şi-nvălite
Bobocelile plecate.

De ce zbori ca o săgeată,
Care aerul despică?
D-unde vii tu mînecată
Şi-ncotro, Albino mică?

Lină-i viaţa mea şi bună,
Fără multă osteneală;
Cele care alţi adună
Prînz îm dau, chivernisală.

Așa trîntorii urmară,
Am trăit așa tot bine;
Nu căra la alții ceară,
Suge mierea ca și mine!

Albina

Zice-Albina-n repegiune:
Lucru toate-nvinge-n lume;
De voiești, zburînd, ț-oi spune
A mea sistemă și nume.

Eu-s *Albina românească*,
Al meu doru-i și-a mea lege,
Pre cîmpia pămîntească
Din flori miere a culege.

Ale mele surioare,
Cînd abia se luminasă,
Dulce pîrgă de pe floare
O cărau de mult acasă.

Eu de farmăc amorțită
Zăcui timpuri multe-aice
Și abia mă simt trezită
În acest minut ferice.

Aleu, lucru mult m-așteaptă!
Multe cîmpuri voi petrece;
Unde soarta te îndreaptă,
Mergi și tu, că timpul trece!

Și mă lasă-n a me cale
S-adun ceară, dulce miere,
Că de-a mele și de-a tale
Zile, *samă ni vor cere!*

ALBINA ŞI TRÎNTORUL

la 1850,
cînd gazeta a încetat a se intitula „Albina românească"

[*Trîntorul*]

Spune, spune,-Albino mică,
D-unde vii aşa tîrzie?
Văd că azi n-aduci nimică;
Ce-ai făcut prin cea cîmpie?

Primavara cea frumoasă,
Cu flori vara şi cu poame,
Nu a fost d-agiuns mănoasă,
Ambi să n-avem iarna foame?

Albina

Petrecui mănoase-ogoare
Şi în cursul multor vere,
Tot zburînd din floare-n floare,
Ceară adunai şi miere.

Azi, Saturn cînd a lui brume
Preste mine le întinde,
La ştiubei mă trag din lume,
Pănă gerul nu mă prinde.

Alte timpuri, alte-Albine,
De soartă mai favorite,
Cu mană vor face pline
Fagurile-acum urzite!

VIOREAUA

Cel întăi cîntec de primăvară
Cînd ciocîrlia a răsunat,
Din tunecoasa a ei camară
Şi vioreaua s-a arătat.

Prea timpurie, o, mîndră floare,
Ah, timpurie ai răsărit!
Încă a iernei frigoasa boare
De a sufla nice a contenit.

Că de ninsoarea cea înghețată
Muntele încă e înalbit;
Nice preluca nu e uscată;
Timpuriu, floareo, ai răsărit.

Deci ochişorii tăi iar i închide,
T-ascunde iară în maicei sin;
Aleu, mă tem că te va ucide
A brumei aspre crudul venin.

Floarea

Ca a lui flutur ş-a mea viaţă
Tot la o lege firea a supus;
Ea se începe de dimineaţă
Ş-abie agiunge păn' la apus.

Dar soarta mea e mult mai plăcută
În timp senin, deşi trecător;
De primăvară chiar o minută,
De cît o toamnă plină de nor.

De caţi un dar cu menire bună,
Pentru o zînă sau pentru-altar,
Din a mea floare ţesă-o cunună;
Cununa a fi cel mai plăcut dar.

Eu

Tu, răsărind subt a ierbei filă,
Crescut-ai, floareo, mică la stat,
La întuneric şi tot tupilă;
Atîta vîntă de unde-ai luat?

Ale-aurorei nu ai văpsele,
Mirosul n-ai de mîndr-albul crin,
Nici a garofei n-ai zugrăvele,
N-ai profiriul a rozei sin.

Te voi culege din cea ţărînă,
Dar pot prin tine a mă-nbuna?
Nu ştiu amicii sau a mea zînă
Oare cu dulce te vor ura?

Floarea

Ai tăi amici aibe plăcere,
C-o primăvară le-aduc în dar,
Că amiciţia lucor nu cere
Şi-i place umbra ca mie chiar.

Despre-a ta zînă d-oi fi dorită,
Ț-a spune eă că pîrga din flori,
Cînd o culege-n zi fericită,
O lăcrămioară-urmează deseori.

PĂREREA DE RĂU

Gustai, gustai puțină miere
și iaca mor!

Oare este ca să sufăr un decret a voiei tale
Ici pre pămînt?
Doamne, cînd vei rîndui să închei a vieței cale!
Ostenit sînt.

La paserea, cît de mică, i dai mușchi și-azil răcoare,
Un zefir lin,
Flori dai fluturilor mîndre, albăstrie dai lucoare
La ceri senin.

Anului dai primăvară, nourilor care tună
Fulger le dai.
O stea a nopței tunecoasă, și la marea cu furtună
Eho din plai.

Însă pentru mine, Doamne, ceriul balsame nu are,
Nu sînt zefiri,
Vre o rază de speranță, vre o dulce cugetare
De fericiri.

Că din sînul a fortunei a luceafărului rază
Mi-a fost lucit,
Dar ursita-mbărbărită, ce viața-mi tot vînează,
L-a tunecit.

Cînd s-ascunsă-a lui lucoare, stînsu-s-au a me vedere
Ş-al meu amor;
Poate omul în viaţă ca să simtă vro plăcere
De două ori?

De agiuns este o toamnă pentr-o frunză vestejită
Spre-a-o omori,
Cursul anului lung foarte pentr-o viaţă amărîtă
De-a-mbătrîni.

Numai tu cunoşti prea bine cît amor, cîte miroase
S-ar fi aflat
În această inimioară cu simţirile duioase
Ce s-a sfarmat.

Voia ta asfeli urmat-au, plîng şi sufăr în tăcere
Tot suspinînd,
Însă lacrimile ceste mi-or răpune cu durere
Sînu-mi arzînd.

Din ceri, Doamne, îmi trimete scutitori înger aice
În drumul meu,
Care ochii să-mi închidă, din pămînt să mă rădice
În braţul tău.

Nu va bea din cupa vieţei a mea buză însetată,
Deş-arzînd pier,
Căci, o, Doamne, fericirea pentr-o inimă uitată
Să află în ceri.

MUZA CĂTRĂ POETUL „PANORAMEI MOLDOVEI"

La 1850
Înturnat din străinătate

Cînd sufla o grea furtună
Preste patria dorită,
D-unde fost-ai departat,
Tu erai de voie bună;
Ca s-o vezi mai fericită,
Azi şi mîine-ai aşteptat.

Sunetele lirei tale
D-aurită viitorime
Aveau dulce argument;
Iacă se deschisă-o cale
Pentru-a patriei giunime,
S-o agiute prin talent.

Revăzut-ai al tău munte,
Turma cu păstori şi fete,
Ce te-ndeamnă la cîntat;
Di ce porţi o tristă frunte,
De-a ave de lacrimi sete
Di ce tot n-ai încetat?

Unde-i ecatombei sfară,
Cîntece de bucurie
Ce triumfului convin?

Înturnatu-te-ai în ţară
S-o nutreşti melancolie?
Ea-i sătulă de suspin.

Oare zîna amoroasă
Ce-ai găsit-o-n văduvie
Azi credinţa ţ-a călcat?
Ori odoară preţuoasă
Furul cel cu ghibăcie
Din comoară ţ-a prădat?

Dacă zîna cea frumoasă
Ce prin ochi şi dulce buză
N-a-ncetat a te-ncînta,
D-alt odor dacă nu-ţi pasă
Decît de ea şi de muză,
Încetează-a suspina.

Despre patrie nu geme,
Este *Cine* grijă-i poartă,
Ce-a peri n-o va lăsa;
De puternici *El* nu teme,
Că a meserilor soartă
Lui i place-a apara.

Tronu-i este-n sferi senine,
El pe domni în mînă ţine
Şi le-nsuflă voia sa;
El, precum de ani o mie
A păstrat pe românie,
Şi de-acum o va păstra.

Cîntătoriule, deci, giune,
Din al tău sîn depărtează
Acel cuget întristat;
Răsărinde zile bune
Ş-a speranţei lină rază
Cîntă iar, cum ai cîntat!

CÎNTECE

NESTATORNICIA LUCRĂRILOR LUMEI

Cîntec de societate, compus în emigrație
1821

Schimb toate ce s-află sub soare,
Per toate ce s-a născut,
Că timpul pe aripi ușoare
Nu stă pe loc un minut. (Bis)

Legea ursitei în lume
Toate supune la giug,
C-a omului plînsuri și glume
Ca visuri vin și iar fug.

Pe-anului tînără frunte
Abie cununi o încing
Și iacă pe coame cărunte
De-albi fulgi norii amu ning.

Acele ce-n Olimp domnează,
Mii scînteioase lumini,
Ascund lucîtoarele rază
Și iar răsar mai senini.

A traiului zilele însă,
Ce-atît de repezi s-alung,
Pe totdeauna sînt stînse
Dacă apusul l-agiung.

Acea fantazie ușoară,
Învăpăietă de dori,
Ca fluturul schimbă și zboară
Să pască plăceri din flori.

Dar cela ce floarei se-ncrede,
În loc de dulce nectar,
Ah, prea tîrziu simte și vede
Buzele pline d-amar.

Noi toți dineoară în pace
În dulce patrie am trăit,
Dar astăzi fortuna desface
Cele ce ieri a urzit.

Voioasa plăcere ni ține
În a ei cerc astă zi;
Aleu, cine știe de mîine
Unde și cum noi vom fi?

Dar tot așa n-a să rămîie,
Veni-va timpul mai bun;
Nu-s turbure toate părîie,
Nici norii nu tot s-adun!

LUMEA

Lumea-i o făurărie,
În ea soarta-i fabricant,
A preface ea ni știe
În lut fraged și-n brilant.

Unul suge numai miere,
Altul roade numai os,
Rabdă, de-i fără putere,
Bate, de-i ciocan vîrtos.

CÎNTECUL UNUI GIUNE ROMÂN DIN ANOVLAHIA

Nu-n politie, ci la sat,
Care-i zic la noi Vlahor,
De români împoporat,
M-a cuprins duios amor,
Fiica unei văduvi bune,
Între fete chiar minune!

Zis-am: „Mamă, o dulce stea
Luminează-n a ta casă,
A ta fată mi-e mireasă
Ș-o voi duce-n casa mea,
În viață ca să fie
A românului soție.“

Ah, nu știți în ochi, în față
Cîtă grație și frumușeață!
A ei buze erau scrise
Chiar cu roș de trandafir,
Sărutarea ei văpsise
Ș-a mea buză de profir.

În trei rîuri limpegioare
Spalai roșul buzei mele,
Însă unde roșioare
A văpsit rîuri trustrele,
Roș văpsis-a mărei prund
Ș-a ei ape până-n fund!

CÎNTECUL UNEI PĂSTORIȚE ROMÂNE DE LA MUNTE

venită întâia dată în Iași
Viersul: „Între Piatra Detunată"

Pe la munte-i sărăcie,
Brad și pin avem la plai,
Noi bem apă din părîie,
Turma caș ni dă și trai.
Acolo giunea romîncă,
Cînd e timpul neguros,
Sapă-ogorul pe o stîncă,
Sunînd viersul ei duios.
Multe-odoare văd aice,
Să mă-ntorn la munte voi;
Cel ce vra a fi ferice,
Vie-n munte pe la noi.

Pe la munte-i avuție,
Că umbrosul verde plai
E lăcaș de bucurie,
De plăcut și dulce trai.
Acolo răsună stînca
De un cîntec armonios,
Gioacă-n horă cu romînca
Păstorelul cel voios.

Eu mă-ntorn, dar las aice
Cugetul mulțămitori;
Gîndiți, cînd veți fi ferice,
La romînca uneori!

FILOZOFIE NATURALĂ

Nu am grijă, nici îm pasă
Ca de cald sau de răcele
Să mă apere o casă,
Ori de marmoră-au nuiele;
Cuget chiar, bună femeie,
Ce prisosuri să nu ceie,
Este-odor ce nici o mare,
Peru, nici Golconda n-are.

Din un rîu e mult mai bine
A bea apă cristalină
Şi a zice: „Vivat, cine
Nimănuia nu s-închină",
Decît băuturi străine
A le bea din cupă fină;
Că, săracă-au luminoasă,
Ciocoia-i ticăloasă.

E frumos avea-îndrăzneală
Ş-a lupta-se cu furtună,
A străbat-orice opreală
Care-n calea ni s-adună;
Cel ce poate s-o supuie
Cătră Olimp drept se suie.

Întărit de-a mea virtute,
De a soartei rîd momele,
Cînd săgeţile ascute,
Care nu-mi pătrund nici pele:
Dar în pace să vieze
Să nu creadă cel ce-o-nvinge,
Dacă în cumplite-obeze
Pe ambiţia nu va strînge.

REPEGIUNEA TIMPULUI

Cînt de societate

Timpul fuge cu iuţală,
Iar peirea noastră vine,
Să nu perdem vro clipală,
Zile să trăim sănine!

Am văzut că-n primăvară
Dimineaţa naşte-o floare,
Dă miroase pănă-n seară
Şi cu ziua apoi moare.
Timpul fuge...

Auzit-am mari cuvinte
Din filozofilor gură,
Însă nu ţin alt-aminte
Decît astă-nvăţătură:
Timpul fuge...

Un neam merge, altul vine,
Cu cel mare cel mic pere,
Noroc trainic nu mai ţine,
Dar nici vecinică durere.
Timpul fuge...

De ce-avem înțelepciune
În o viață atît de mică,
Cînd ea alta nu ni spune
Fără că nu știm nimică!
Timpul fuge...

De vreu ochii ca să vază
Pe ceasornic timpu,-ndată
Acul ce în giur rotează
Cu minutele arată:
Timpul fuge cu iuțală,
Iar peirea noastră vine,
Să nu perdem vro clipală,
Zile să trăim senine.

LA A MEA PUNGĂ *

O, tu, ce odinioară d-aur fost-ai îngrecată,
Mîngîind a mea ureche cu un sunet armonios,
Eu te văd pe zi ce merge mai subțire ș-ofticată,
Încît nu tîrziu te-i face fără suflet, făr' de os.
Pungo, idol fericirei, ce cu tine azi se curmă,
A domnului tău ascultă zicerea cea de pe urmă.

Vine clipa despărțirei, timpul tău nu-l perde-aice;
În darn tu ținteşti în mine ochiul cel înlacramat.
Du-te-n lume, alt domn cată, decît mine mai ferice,
Eu rămîn sărac c-atunce cînd dintăi m-ai fost urat.
Neputînd a te ține-te, cu a mea sărutătură
Şi adio ce-ți dau, iată la drum înc-o învățătură!

Colindînd din casă-n casă poate-acela te-a culege,
Ce prin intrigi, nedreptate, l-alți averea a răpit.
Vei intra la acel giude care tot prin acea lege
Despoiat-au pe orfanul, pe cel tare a înavuțit.
La avarul poate-ntra-vei sau la casă cămătară,
La prodotul cel fațarnic, care vinde a sa țară.

La aceştia de galbeni face-te-vei închisoare,
Pe încet te-i îngrăşe-te, păn' din pungă sac vei fi.
Cine ştie dacă-atunce, pungo, nu vei fi datoare

Zi și noapte-a fi deschisă, numai să poți înghiți!
De-ai putea s-aduni atuncea numai drepte-agonisele,
De-ai putea să dai sîmbrie la merit și ostenele!

De-ai simți a ta menire și iertat de ar fi ție
Adăpost plăcut în lume de-a avea ca să-ți alegi,
Acolo, dorită pungă, să petreci cu bucurie,
Unde să poți totdeauna vre un bine ca să dregi,
Unde dărnicie-ascunsă, făptuind tot cele bune,
Ș-agiutînd pe acel mizer, sfară Zeului depune.

Acolo mergi, că eu da-voi ție știrea cea deplină
Cum să poci a recunoaște pe al tău domn viitori;
Vezi pe cel ce cu modestie mare inimie-mbină,
Cela ce de laude fuge, de venin lingușitori,
Ce virtutea prețuiește mai presus de toate-n lume,
Pe cest semn tu-l vei cunoaște, deși nu-ți spun al
său nume.

Fragment din

„IERUSALIMUL ELIBERAT" A LUI TASSO

Cîntecul VII
Tradus din italiană

Erminia

Ins-Erminia atuncea pintre plîntele umbroase
Ale codrului sălbatic de spărietul cal se poartă.
Frînele nu mai guvernă ale ei mîni tremuroase
Şi agiunsă-acum se pare între vie şi-ntre moartă,
Că în giruri înmiite preste căi întunecoase
O conduce cursierul unde-l mînă oarba soartă,
Încît repede o scapă, 'poi de tot o depărtează
Şi o face nevăzută despre cei ce o vînează.

Precum după o-ndelungă ostenindă vînătoare,
Greu suflînd se-ntoarnă cînii, spumegînd de grea mînie,
Dac-o fiară alungată o scăpară de prinsoare,
Ce-n prelucă se ascunsă din o netedă cîmpie,
Chiar aşa plini de urgie, cu-nfruntare turbătoare,
Cristianii cavalerii revin în a lor tărie.
Însă ea mereu tot fuge, spărietă,-ngălbinită,
Nici se-ntoarnă ca să vadă de mai este urmărită.

A fugit ea noaptea toată, ziua-ntreagă următoare,
Rătăcind făr-a şti unde, făr'să aibă vro scutire,
Ea nu vede, nici aude în giur într-a ei lungoare
Decît ale sale lacrimi, decît trista-i tînguire.

Dar cînd soarele-n tărie de la car cu strălucoare
Cursierii săi apune în ocean spre-adăpostire,
Către limpedele ape a Iordanului agiunsă,
Pe-a lui ripă se destinsă d-osteneală acum pătrunsă.

De merinde n-are poftă, că de aspra ei durere
Ea se nutră şi cu lacrimi numai stînge a ei sete;
Somnul însă, ce la mizer ţinînd loc de mîngîiere,
Cu uitarea sa cea dulce şi repaosul trimete.
Aţipit-au a ei sensuri şi aripi întru tăcere
A întins pre ea s-aline patimile ei secrete;
Însamorul nu-nceteză prin miite a lui forme
Ca să turbure a ei pace şi repaosul cînd doarme.

Din cel somn nu se deşteaptă pînă cînd de păserele
Ciripirea nu aude cum p-Aurora salutează,
Pe cînd murmură părăul şi cu mii de floricele
Plăcut Zefirul se gioacă şi cum undele săltează,
Ochii lîncezi i deschide şi-n mirare vede-acele
Adăposturi păstorale unde liniştea domnează.
C-un vers pintre ram şi unde alinează a ei teamă,
Ce la plîns şi la suspinuri de nou parcă o recheamă.

Dar pe cînd ea varsă lacrimi, a ei bocete precurmă
Nişte sunete plăcute care vin din departare;
Ele samănă şi sînt chiar ale buciumului urmă,
Reunind cu armonie a păstorilor cîntare.
Ea răsare, naintează, ş-atunci vede lîng-o turmă
Un cărunt om care şede sub a umbrei apărare,
Ţesînd paneri din vergele şi cu mîngîiere multă
De trei juni ce-i stau aproape dulce cîntecul ascultă.

Ne-aşteptată străin-armă acolo cînd naintează,
Pacinicii păstori atuncea să-nspăimîntă deodată,
Însa Erminia frumoasă cu rost dulce i salutează,
A ei faţă blondioară ş-aurite coame-arată.
„O, voi, care Zeu aice deplin binecuvintează,
Pacinica lucrare, zise, nu vă fie precurmată,
C-a me armă nu aduce nici resbel, nici turburare,
Nici la mesteria voastră, nici la dulcea-vă cîntare".

Mai adaose l-aceste: „Tată, oare cînd înc inge
Țara toată crunt resbelul cu foc și cu-a lui stîrpire,
Cum în pace poți petrece, nu crezi că te va împinge
Crud ostașul către moarte ș-al averilor răpire?“
Dar el: „Fiule, răspunsă, cea urgie nu atinge
Pe familie, pe turmă, nici cu daună, nici peire,
Că a noastră sărăcie și dosita astă parte
N-a turbat-o niciodată arma cruntă a lui Marte“. Etc.

VAPORUL PE DUNĂREA

cînd întâia dată a sosit la Galaţi

O fiară manină,
Cu aripi rotunde,
Despică spumele,
Luptînd cu unde.

Pe luciul apelor
Repede fuge,
Ochii i scapără
Şi gura-i muge.

Pe creştet flutură,
Cu înfoiere,
Moldoromânilor
Mîndre bandiere.

Pe una vulturul
Se-naripează,
Pre alta bourul
Cornul 'narcază.

Monstruri apatice
În giur i saltă
Ş-urează-i magica
Menirea naltă.

De cîndu-i Dunărea,
În Dacei țară
Nu fu asemine
Măreață fiară.

Însă nu temere,
Nice peire
Fiara adusu-ni-au,
Ce mîntuire.

Sosind la țărmure,
În România,
Între minunile
Ce poartă-o mie,

Ni-aduce-odoarăle
Alese-n natură,
Unelte practice
Pentru cultură.

Aceste națiа
Vor să reforme,
Trezi-vor spiritul
Ce încă doarme.

Prin zel ș-industrie
Vor 'navuți-o
Și prin luminile
Vor ferici-o!

CÎNTECUL PLĂIEȘULUI MOLDOVAN

La ocazia unei serbări naționale

Frunza care crește verde
'N muntele Carpat
A ei color nu-l va perde,
Deși-n iarnă-a dat.
Din cea frunză mii cunune,
Hai să țesem, hai,
Pe români să încunune
De pe șes și plai!

Pin bătrîn tot încă-i verde,
Deși-n iarnă-a dat,
A lui inimă n-o perde
De cîndu-i Carpat.
Negru-i munte, verde-s salbe,
Rîul curge viu,
Lui plăieș cu ițe albe
Crește-un verde fiu.

Între munți și codrul verde,
De furtuni surpat,
Plăieș român nu s-a perde
Cît va fi Carpat,

Cît pre miel iubi-va oaie,
Rîul cît n-a sta,
Cît pe fluier și cimpoaie
Doin-a răsuna.

ANUL NOU AL MOLDOROMÂNILOR 1830,

în care s-a lucrat Regulamentul organic, acel întâi cod administrativ și legislativ a Moldovei

Cununat de line raze,
Timpul cursu-naintează
Într-a stelelor noian;
Ș-astăzi preste-a lumei față,
Către a omului viață,
Mai adaoge înc-un an.

Acest an menit să fie
Mai ales decît o mie,
Ce românii a trecut;
În a tartarului unde
Toate relile cufunde,
Ce-ntre noi s-a fost născut.

Dulce-armonie de pace,
Care farmăcă și place,
Ni răsună împregiur;
Și din sferile senine
Se apropie trei zine,
Cu mănos, ferice-ogur.

Sînte legi întâia duce,
Și în dreapta spata-i luce,
Spre osînda celor răi.

În a doua văd figură
Cu simbol de-nvățătură,
Ce-a luminei e temei.

Iar a treia a lor soață
Este zîna cea negoață,
Și spre scopul cel dorit
Acu-n vase încărcate
Sub al nostru steag răzbate
La limanul fericit.

N-au Golcondei mănuntaie,
Nici a Mexicului plaie,
De acest odor mai sînt.
Prin negoț, științe, lege,
Noi în patrie vom culege
Avuții de pre pămînt.

Cestor zîne ce putere
Ne-aduc, laudă, mîngîiere,
Să dăm trainic adăpost.
Celui ce ni le trimete
Mulțămirea să nu-ncete
Prin vii fapte și prin rost.

IMNUL MOLDOVENILOR LA ANUL NOU 1829,

cînd s-a întrodus noul aşezămînt politic
Melodia, după „Horul din Moisi"

Din tronul cel de stele,
O, Doamne, ia aminte,
A fiilor, părinte,
Ascultă ruga-n ceri!

Pe anul ce acuma
Din sînul tău derează
Îl binecuvîntează
Cu cii ce-l vor urma.

Nici casa, nici cîmpia,
Cu grindeni, cu furtună,
Cu fulgeri ce detună
Nu ne mai certa.

Pre vasul nou ce duce
A patriei noastre soarte
Lin zefir ca să-l poarte
Spre ţărmul cel dorit.

Moldovei fericire,
O, Doamne,-ntemeiaz-o,
Urmaşii noştri vaz-o
Din zi în zi sporind.

Pre-*Augustii Protectori*,
Tot harul ş-acel bine,
Ce de la ii ni vine,
Revarsă-l înmiit!

IMNUL MOLDOVENILOR LA ANUL NOU 1836

Melodia: *Good Save the King*

Din sînul timpului,
Ce zboară răpede
Preste noian,
Derează-atomul
Şi cătră miile
Adaoge-un an.
Acuma îngerii
Lină menitu-ni-au
Ferice trecere
Cătră liman.
În sfera patriei
Petrec Luceferii
Curs strălucit;
Cu focul razelor
Pre toate stelele
A tunecit.
Din plaiuri nordice
Unu-i, iar soţul său
Din poarta soarelui
A răsărit.

*

Mana a Proniei
Preste cîmpiile
A rourat,
Temis și muzele
Fruntea Moldaviei
A cununat.
Fie dar cursul lor
În ceriul patriei
Cît și a timpului
Îndelungat!

MEDITAȚIE PENTRU ZIUA ANULUI NOU

Cu iuțala unui fulger care scapără în ceri,
Ca un vis sau ca un sunet, Doamne, anii fug și per,
Cu-ntristări, cu bucurie,
Trec minunte-n vecinicie,
Numai cele n-a perit
Ce virtutei s-a sfințit.
De aceea agiută, Doamne, să lucrez acel ogor
Unde-n loc de spini să crească productul mîntuitor,
Ca în ziua de pe urmă, care mi s-a însemnat,
Să pot zice că-n viață un grăunte-am semănat!

ANUL NOU

1842

Nici avuția, naltul rang sau nume
Nu a ferit pe oameni de mormînt;
Pentru ce Pronia m-a păstrat în lume,
Ca să fiu încă pre acest pămînt?

Fiecare om ar-un ogor aice;
De nu-l lucrează, i s-adaoge un an,
Să poată trece încărcat cu spice,
Ca s-arăte c-a fost bun pămîntean.

Fii cum vei vra, misterios străine,
Ce mult minești și treci ca un minut!
Speranța au spaim-îmi vor păre senine,
Dacă virtutea-n cale-mi va fi scut!

ANUL NOU

1843

Cînd alţii cad eu încă stau de faţă,
Moartea pre fraţii mei a săcerat,
Lumini s-a stîns, eu încă în viaţă
Pre anul nou astăzi iar l-am urat.

Ori cine sum, oare de ce-mi păstrează
Domnul viaţa încă pre pămînt?
Şi din tuneric graţia-mi scînteiază,
Ori cine-s de nu sum azi în mormînt?

Nimică sum, de n-oi lasa în lume
Un fir mănos din acest trai al meu,
Patriei folos, familiei un bun nume
Şi al meu suflet drept lui Dumnezeu.

Ca să nu treacă, Doamne,-a mele zile,
Rog dă uitărei cele ce-am perdut,
Îndreaptă-mi cele care voi trăi-le,
Ca să fiu ţie şi la fraţi plăcut!

ANUL NOU

1847

Răposat-au anul cel vechi; din cenușa sa învie
Un nou fenix, și-a lui aripi le-au întins acum în ceri.
Toată lumea îl salută cu urări, cu bucurie;
Oare ce în an acesta pentru mine să mai cer?

Poate trai voios și dulce? Știu lucoarea trecătoare
Care fulgerînd se pare c-a deschide ceriul sînt,
Dar cînd cred că-i văd lumina în loc de doritul soare
Mai adînc tuneric încă se revarsă pre pămînt.

Poate muzele, amorul? A juneților lîngoare
Am cercat, ii mă-nălțase pân'la sfera lui Platon,
Dar la tartar mă împinsă o putere-nfiorătoare,
Cînd eram acum aproape de muncelul Elicon.

Înginat în somn, în visuri, nu putui lumea-nțelege,
Și dorite floricele vrînd s-adun adeseori,
Trezit din visul cel dulce, numai spini putui culege;
Nu, nu cerc eu Elicona, nu, nu vreu d-acum amor.

Amiciția? Oare cine n-ar dori cu duioșie!
Decît zîna ce ideea pre pămînt a fost urzit,
Mai frumoasă, mai plăcută ceriul n-are altă fiie,
Dar mai crudă nu-i tirană cînd o viață-a amăgit.

Oare ce lucru dar voi astăzi anul nou cînd se începe?
Adăpostul singuratic, după fortuni un liman,
Unde n-agiunge durerea ca de lacrimi să m-adăpe,
Nici surîsul cel cu fiere al ascunsului duşman.

Acolo pe totdeauna, de se poate ca să fie,
Aş dori în somn a trece uitînd şi să fiu uitat,
Să visez precum visat-am în viaţa-mi de junie,
Să iubesc pre om şi patrie, de ne-oameni depărtat.

ROZA ŞI MORMÎNTUL

Imitaţie dupre Victor Ugo

La o roză înflorită un mormînt trist cuvintează:
„Ce faci cu lacrimi de care aurora te-ncununează,
Spune-mi, floareo-a lui Amor?“

Pe mormîntul fără saţi întrebat-au acea floare:
„Cu acii ce nu au număr, o, morminte, ce faci oare
Care-n toată ziua mor?“

Mai adaoge roz-a zice: „Eu din lacrimile mele
Balsam trag şi dau tămîie la-nmiite floricele
Ce se suie păn'la nor“.

Iar mormîntu-i zice: „Urmează soartei sale fiecine;
Din drept suflet ce din lume trecînd pasă pe la mine
Înger nasc nemuritor!“

MORMÎNTUL

Mormîntul se încungiură
De noaptea mult temută
Şi cu văl negru acopere
O ţară neştiută.

A lumei dulce-armonia
În sînul lui nu sună,
El curmă toată patima,
Pre soarta rea şi bună.

A duioşiei bocetul
Mormînturi nu străbate,
Şi în darn de plîngere
Sînt ţărînile-i udate.

Omul oriunde caută
Alt loc ş-o altă soartă,
De-a trece către linişte
Nu află altă poartă.

Că o sărmană inimă
De valuri zbuciumată

BIBLIOTECA CENTRALĂ
151
CLUJ
UNIVERSITARĂ

Atunci repaos capătă,
Cînd curmă să mai bată.

Însă din ceri religia
Ne-aduce mîngîiere,
Că după moarte sufletul
Acelui bun nu pere!

EVLAVIA CASNICĂ

Doamne-Zeule, fîntînă de viaţă şi lumină,
Căruia toată fiinţa, milioane lumi se-nchină,
De pe tronul fără margini, ce-n luceferi scînteiază,
Dintre legioane d-îngeri ce-n armonie t-adorează,
Te deştinde,-o, îndurate, la bordeiul umelit,
Unde, în a mea evlavie, templu ţie am sînţit.

De fiinţa ta,-o, Doamne, strălucească a mea casă,
De altar sacrificărei fie inima-mi aleasă,
În ea-amorul semănat-ai pentru patrie, omenire,
Dă-i putere să lucreze prin cuvînt şi făptuire,
Ca urmînd a tale ordini în cuget mîntuitor,
Pre pămînt să pun temeiul traiului nemuritor.

AMOR DE PATRIE

Într-arinele-arzătoare crește-umbros și nalt fenic,
Vermele-și urzește-o lume numa-n sînul unui spic,
Vulturului place zborul pe-a fortunilor aripe,
Bucură-se fiara crudă în adîncul unei ripe.

Așa firea înțeleaptă, prin un farmec minunat,
Pre făptură cu simpatie către-un lucru a legat;
Pentru omul este *Patria* a Eliziei cîmpie,
Unde toate i s-arată și-i răsună-n armonie.

Unde freamătul pădurei, murmuriul unui riu
Ni recheamă în memorie datoria unui fiu;
Cum natura înnoiește toate-odoarile-i plăcute,
Așa omul a sa *Patrie* s-o-nflorească prin virtute.

ÎNNOIREA ANULUI

1851

Anul cel vechi ș-a lui lumine
În noapt-amu s-a cufundat;
Periră-n el visuri senine,
Ce an întreg ni-a-nginat,
Însă din anului furtună,
Rămasu-ni-a credința bună.

Timpul, viața, ori ce să fie?
Un vis fantastic, un minut,
Ce pasă să nu mai revie,
Dacă spre a nu fi perdut
A folosi-se omul știe,
Păn-a nu trece-n vecinicie.

Neaua ce-ngroapă verzi ogoare,
Vîntul ce surupă pre pin,
Icoana patimei nu-s oare
Ce-un suflet turbură senin?
După furtună paos vine,
În veci tunericul nu ține.

La lucru, deci, tu mîna-ntinde
La care soarta te-a menit;
Deşi furtuna te cuprinde,
Pe drumul tău pas nesmintit,
Că cel ce lucră în durere
Va secera cu mîngîiere!

SOȚIA DE MODĂ

Un boieri ce întîlnisă, dup-o lungă nevedere,
Pe un june, îl urează și apoi i zice: „Vere,
Cînd în casă-ai azi odorul ce atîta ai vînat,
Te urez, al meu dorite, iac-amu te-ai însurat!“
„Mulțămim!“ „Ce vra să zică astă răce mulțămire?
Nu-nțălegi pănă-acum încă a ta naltă fericire?
Nu cumva jugul lui Imen nu-ți se pare prea plăcut?“
„Nu de tot, căci, cum se zice, măritișul la-nceput
În noian de miere-noată“. „Poate-amar acum îți pare?“
„Parc-așa!“ „Deci, vere, ține ce-ai dorit cu înfocare,
Sufere pe tiran casnic, ce-ai cătat, acuma ai,
Și, precum provorba zice, sub pantofla ei să stai.
Mulțămește-te, o, vere, ca acel barbat ce-l cheamă
Cavaler de ordini multe și soț d-o frumoasă damă,
La alegirea-Eforiei și la vizite boieri,
Dar tupil în casă șede, ca paingăn în ungheri;
Așa poate și la tine?“ „Talent are-a me soție;
Am luat cu dînsa-n zestre sate trei ș-o răzășie;
Delicată, frumușică, învățată!“ „Minunat!“
„Ba nici cum! Ț-oi spune, vere, c-asta chiar
m-a desperat.
Spre rău toate le aplică și mă tem că m-or răpune
A ei grații și talente, ce s-admiră cu minune;
Iacă de-ți alegi femeie ce-n Eŭropa a învățat

Să trăiască acea fată ce-i crescută în un sat!
La-nceput, cînd am văzut-o, inima cea fermecată
Prin a ei ochi fu străpunsă de Amorului săgeată.
I ziceam că mi-e luceafăr ș-a vieței mele-odor;
Atunci juram că păstra-voi sentiment nemuritor.
Între grații, dulce vorbă, suspinări și fantazie,
Prin romantice-avanture am agiuns la... cununie,
La-acea zi și acea oară ce în veci voi blastama,
De cînd viața mea senină să-ncepu a turbura.
Prea tîrziu văzîndu-mi cursa, eram să las toate cele,
Dar parola și... trei sate, ce-s vecine cu a mele,
M-a făcut a-nchide ochii, limba me a ferecat,
Am subscris cu mîna actul și cerbicea-n jug mi-am dat.
Punctu-ntăi: a mea mireasă a ședea nu vra la țară;
Iarna-n Iași, la băi străine să petreacă toată vara.
Punctu-al doilea: cerut-au s-aibe a ei faeton,
O caretă cu livrele, un costium de amazon,
Casă comodă, nu-ngustă, cabinete și saloane,
Șeminele, galerie, statuete și coloane;
Pentru dîns-apartamentul chiar în față, luminos,
Iar stăpînul casei aibe o camară cam în dos.
Un punct încă prevăzut-au, nu de plac pentru un mire:
Să-ntorn zestrea cu dobîndă, la un caz de despărțire.
Încît prin cea legătură, ce-mi minea un paradis,
În cest timp de libertate între sclavi mă văd înscris.
Vine ziua să purcedem, doamna mea-i de rea umoare;
Mă întreabă: «Cu ce mergem?» «C-o caretă, pe resoare.»
«Pe resoare! Nu pe arcuri ce acum s-a fabricat?»
Noroc că așa trăsură în cărți unul a jucat;
Cumparat-o-am și iacă, să purcedem; dumisale
Deodată nu-i prea bine, o apuc istericale.
Am rămas pe ziu-a doua. În trăsură s-a suit;
Lîngă dînsa se așează cățelușul favorit,
Pun cutii, o tualetă, un vazon cu floricele,
Săculțețe, gavanoase, cutii două cu capele,
Gaița, o stancă și un cîntăreț canar,
Un alb șoarec p-alisidă ș-un bucal plin de nectar.
Voi să întru în caretă, dar tot locul este plin;
Luăi cușca subsuoară și cățelu-l pun în sin.
Am purces, dar a mea doamnă șede-n colț posomorîtă,
Eu tac, numai gaița ține conversați-amorțită.

Dar în urmă doamna-ntreabă: «Oare-avem bun bucatar?»
«Am, drăguță!» «Ce drăguță? Să-mi dai titlu ordinar.
Te rog să n-aud de-acuma niște-asemenea cuvinte,
Ce-a răzeșilor la țară complemente-aduc aminte!»
Am tăcut. E grea tăcerea, dar mai rău-i murmura,
Însă ea de bucătarul iar începe a-ntreba:
«Țigan este bucatariul?» «Crescut în casă la noi.»
«Vai de mine, und-agiuns-am, să mănînc de la cioroi!
Să nu văd la mine-n curte ligheoaiele spurcate!
Un francez îmi adu-ndată să-mi lucreze la bucate,
Cotelete, blan-manjele, dupre a lui Nodé plan,
Peștele să-noate-n lapte, fript cu pene vreu fazan.
Dar servițul mesei este de Saxonia, Sevr-au Hina?
Ai cristale de Boemie pentru prînz și pentru cină,
Figurele, floricele de dragant și de zahar
Și un templu und-Amorul arde inimi pe altar?»
«De aceste n-am nici una.» «Înțeleg, ce bucurie!
Eticheta provințială mă așteaptă la moșie;
Masa plină de pastramuri, lapte acru, caşcaval,
Cu strafide, turtă dulce, vrei să-mi dai poate un bal?
Însă, iartă-mă, siniore, că o nobilă soție
Nu e vrednică d-onorul și d-așa galanterie!»
Dup-asemine sarcasme, care foarte m-a pătruns,
Iacă-n urmă, cătră sară, la moșie am agiuns.
Casnicii ne-ntîmpinară cu timpani și alăute.
Pe vătavul ea respins-au, cînd vru mîna să-i sărute.
Stăm la scară; doamna iesă cu gaița și cu cățel,
Recomînd p-al nostru paroh, nici nu caută la el.
«Unde-i sala? Ce camară! Nu-i de prînz, nici nu-i de cină,
Nu încap aicea oaspeți de părechi nici o duzină;
Iar salonul de conțerte și acel de convorbit?
En să mergem mai departe, unde-i acel de dormit?
Cabinet de toaletă, altul pentru camarieră,
Bibliotica mea unde-i, să așez un glob ș-o sferă?»
«După cîntec, convorbire, în camară ne-om culca.»
«De dormit, mă rog, să aibe fiecare-odaia sa!
Iar grădina?» «E livadă, ce-a plîntat a mea străbună.»
«Scoate pomii răzășii și tufari din Angli-adună!
Un rîu limpede prin iarbă s-aibe curs a murmura,

Ca în chiosc, sub un vechi platan, să pot dulce eu visa.»
Iaca-a doua zi începe cu reforma radicală,
Trei stafete-n ziua-ceea a trimis în capitală.
Neputîndu-mă opune, de acasă am fugit,
Iar cucoana se apucă de sfarmat și de zidit.
Toate cele le răstoarnă, din loc toate le strămută,
Peste-o lună a mea casă în palat fu prefăcută;
Pe pereți tapete-ntinde și covoare pe parchet,
Draperia la fereastă pentru planul cel cochet,
Noaptea-n ziuă o preface, toată ziua parcă-i sară,
Încît ziua prin tuneric eu plîng soarta cea amară!
Nu-i de-agiuns, că iată cîrdul de la Iași s-a adunat,
Cavaleri frumoși și dame, dregători înalți de stat,
Bal cu masce și supele, cu o muzică streină,
Doamnei casei prezidentul trei toaste le închină,
Adiutantul tot deșeartă vinul meu de la Cotnar,
A șampaniei rebele dopurile-n aer sar;
Iar soția mea pe tronu-i și contesele streine,
Văzîndu-mă cum mă zbucium, își fac semn și rîd de mine.
Sara dau foc d-artifiție, oaspeții s-a îndesit
La ferești și la balcoane, o rachetă a sărit
Și aprins-au a mea arie, unde-avem cirezi de grîne,
Arvonite de Pandia cu o mie de țechine;
Alerg, focul să-l pot stînge, m-am ars, nasu-mi s-a umflat,
Iar soția mea, văzîndu-mă, de rîs mai c-a leșinat.
Cînd trompetele și doba un vivat din nou răsună,
Oaspeții ca niște grauri pe moșia mea s-adună.
Trecînd larma, zic soției: «Cheltuiala a sporit.»
Iar ea, plină de mînie, de trei sate mi-a vorbit.
«Dar nici nouă n-ar agiunge!»«De-i așa, pe voia-ți fie,
Să ne-ntoarcem la Iași iară, să m-așez p-economie.»
Așezatu-ni-am aice, însă, dupre bunul ton,
Anul nou nu poate naște, de nu-i faci revelion;
Enig, Miculi descarc de prezente-a lor dugheană,
Și în casa mea s-adună d-oaspeți vechi o caravană.
Beu șampania, s-urează: bun să fie-n noul an,
Iar eu zic: c-o moldovancă, să rămîn tot *moldovan!*“

SATIRĂ ASUPRA OMULUI

Imitație dupre Boalo

Între cîte dobitoace sînt urzite-n lumea toată,
Ce se tîrîie, umblă, zboară și-ntre cele care-noată,
De la Iași pănă la Hina, de la Nord păn' la Maroc,
Omul este, pare-mi-se, cel mai mare dobitoc.

Aud cum că mi se zice: Cum? Un verme, o furnică,
Tîrîitori-limbric, gîndacul, ce nu sîmte mai nimică,
Capra sprintenă și uliul, taurul rumigător,
Ori mai multă minte s-aibă de cum omul gînditor?
Nendoit e adevărul și mult vrednic de mirare,
Dumnezeu a pus pre omul în natură cel mai mare;
Cîmpii, codrii, pomi și plînte pentru dînsul sînt
Și lui numai, spun, că mintea datu-i-s-au pre pămînt.
Așa-i, omul din urzire dănuit a fost cu minte,
Chiar de-aceea zic că omul este tont și făr' de minte.
Asta-i, zici, cimilitură, care satir-au scornit,
Pentru lectorul a vostru ce a rîde-ar fi dorit;
Dar eu cer dovezi în formă, iar nu vorbe de-ndoiele.
Bine, iată-mă-s, ascultă; să-mi răspunzi la toate cele!
Zi-mi ce este-nțelepciunea? Cuget chiar neschimbător,
Ce nu-l tulbură nimică, nu-i aprinde vre un dor,
Carele-n a sa lucrare mai încet se înaintează
Decît giudele la sesie, ce s-așteaptă păn' l-amiază.
Dar aceste-alese daruri, ce pre om îl fac mintios,

Decît omul oare cine le întoarce tot pe dos?
Căci furnica-n toată vara regulat la arii vine,
Umple-a sale magazale, pentru-a ei nutreț, cu grîne,
Și îndată ce Borea atmosfera a cuprins
Și pre veștede ogoare a dat bruma și a nins,
Gîndăcelu-acesta ager, în tunerica lui casă,
Iarna gustă proviantul care vara adunasă.
Nici îl vezi vrodinioară în umorul schimbător,
Primăvara-n nelucrare, iarn-apoi sîrguitor,
Căutînd pe ger nutrețul prin ogoare și grădine,
Sau zăcînd în lenevire, cînd Berbecu-n Zodie vine;
Însă omul nestatornic, ce mintios l-ai giudecat,
A lui planuri ș-apetituri le preschimbă nencetat,
A lui inimă plutindă între dumeriri o mie
Nici aceea ce dorește, nici ce nu vra el să știe.
Ceea ce-ntr-o zi iubește, o respinge-a doua zi;
Să mă-nsor cu o femeie ce pre altul ar iubi!
De agiuns alți tonți sînt temă de vorbire scandaloasă,
A fost zis însurățelul în fantazia duioasă,
Carile, numai de-o lună prins în lanțul căsător,
Crede că chiar pentru dînsul a lui Adam urzitor
Plăsmui din altă coastă o femeie cu credință,
Ce cu soțul ei să aibe tot o voie ș-o dorință.
Iacă omul precum este, azi negru, mîin-alb de tot,
Strein este cîtu-i ziua, iar noaptea e patriot;
Prin confuzii p-alți încurcă și pre sine nu deznoadă,
Din minut în minut schimbă de idee și de modă.
Dupre vînt și el se-ntoarnă, iacă-l vezi că poartă frac,
Astăzi coif, mîine fes roșu, iar poimîne-un comanac.
Dar cu toate-aceste, dacă l-ai vedea cu ce plăcere
El pre sine se îngînă în mii fumuri și-n himere,
Parcă lui descoperit-au natura al ei secret,
Ca cum numai pentru dînsul s-a urzit acest planet.
Zice că el este domnul de-nmiite-a lumei gloate;
Cine este la-ndoială? mai adaogi. Ia eu poate!
Cercetare nu încape; oare-un urs în groapa sa
De un călător sau cesta d-acel urs va tremura?
Oare dupre-o capriție și a beilor fermane
Leii, tigrii deșerta-vor țărmurile africane?
Împărat numai de nume, care dă altora lege,
Aist domn de animale are mai mulți de un rege!

Că ambiția, amorul, avariția nencetat
A lui cuget ca pe sclavul ținu-n fere înnodat;
Abia somnul, obosala a lui gene le apasă,
Avariția i zice: „Iacă, timpul este-a deștepta-să!"
„En mă lasă!" „Ba te scoală!" „Nu-mi strica un dulce vis,
Neguțitorii încă-n piață nici taraba n-a deschis".
„Să nu-ți pasă, iute scoală!" „Ce să fac, că încă-i răce?"
„Din o margine la alta tu oceanul petrece,
S-aduci hină de la Peru, porțelană din Iapon,
Cafe de la Martinică, de la Goa chinamon."
„Aș putea să mă astîmpăr, c-avuție am eu mare."
„De agiuns nu-i niciodată; s-o aduni fără-ncetare,
Să nu cruți minciuni, nici crime, calcă orice giurămînt,
Sătea sufere și foamea, salt te culcă pe pămînt,
Fără mobili, fără casnici, să mănînci numai legume,
Să nu perzi un ban, mai bine lasă ca să te sugrume."
„La ce astă-economie?" „Ce, în cap nu ț-a intrat
Că moșteanul tău în urmă, îngrășet și spulberat,
Folosindu-se de banii ruginiți sub a ta cheie,
Din mazil, baron s-a face, și contesă-a lui femeie?"
Însă iacă oara vine, marinarii chem mereu;
Dacă dorul avuției nu s-aprinde-n peptul tău,
Vine repede ambiția, ea cu ceata ei te cere
Și din lin a lui repaos te rădică în putere,
Te trimete-n bătălie, unde-un glonte de un funt,
Ca să iei o cruciuliță, din teafăr te face ciunt.
Ș-aflînd moartea timpurie pe-a forteței parapete,
Cu bravura nemintioasă s-umple fața-unei gazete.
Mai încet, aud că-mi ziceți, cu șăgalnic acel rost,
Astă smintă totdeauna a eroilor a fost.
Deci tu crezi că Alexandru cuprins fu de nebunie?
Spulberaticul ce-Asia prefăcusă în pustie,
Însetat de strein sînge, triumfator împărat,
Căruia întreg pămîntul nu-i se părea d-agiuns lat?
Alexandru, născut rege a unei provinții bune,
Pe care ar fi putut-o guverna cu-nțelepciune,
Pretendînd ca turuietec a fi într-a Greciii zei,
Alerga chiar ca banditul ce nu are căpătăi;

Tîrîind în a lui sfită a resbelilor urgie,
A umplut mai lumea toată de măreața-i nebunie.
Fericit, dacă pe-atuncea, spre ferire de scandal,
Ar fi fost în Macedonia de nebuni un ospital
Și ca-n casă întărită, epitropul său cu minte,
După un consult de doctori să-l fi închis de mai nainte.
Însă, făr-a ne abate în labirint tunecos,
Să privim amu pre omul din punctul său cel frumos.
Numai el, spun, că petrece tot statornic în cetate,
Că se poartă totdeauna cu maniere delicate,
Își alege gubernatori, magistrați și împărat,
Observează rînduiala și legi bune ce ș-a dat.
Adevăru-i, en ascultă: fără legi și rînduiele,
Făr-aprozi, regulamente ș-a iustiției corcodele,
Ori văzut-ai vreodată un lup hoț la drum pîndind,
Ca la noi precum se tîmplă, pe un alt lup despoind,
Mai puternic să se facă, ori pe altul învenină
Ambițiosul leu, și țara-i în partizi oare-o dezbină?
Oare ursul în pădure cu alt urs s-au încruntat,
Uliul oare pintre nouri pe un alt uliu a vînat?
Și în Africa barbară, nici o sălbatică fiară,
Ca să prăde și să-mparte, n-a stîrpit chiar a ei țară;
Leul contra unui alt leu, a lui frate-au pămîntean,
Niciodată nu se luptă, spre-aș alege-un alt tiran.
Animalul cel mai aprig ce se află în natură
În acel ce-i semănează respecteaz-a sa figură;
Impetul turbărei sale îl astîmpără în el,
Vro șicană, afront nu-i face, nu-l procheamă la duel.
Vulturul de pe ogoare zeciuială nu pretinde,
Ca din osteneal-altuia de iernat s-aibă merinde.
Nici văzutu-s-a vrodată pe-a lui damă un papagal
Pentr-un act de necredință s-o cheme la tribunal.
Ș-un asesor patrupedic, giudecînd cu ușa-nchisă,
Nu încheie o sentență ce rămîne numai scrisă.
Ci, fiecare-n repaos cu vecinul animal
Cariera sa petrece fără certe și scandal.
Numai omul, singur omul, patimaș fără rușine,
Inventează mii sistemuri să sugrume pe alt sine;
Nu-i de-agiuns că prin Satana a lui mîni a frămîntat
Pucioasă, cărbuni, silitră și arme a fabricat,

Mai lipsea ca-n a lui furie să încurce lumea toată
D-advocați, consulți de iura s-adune flămîndă gloată,
Ce urzi prin paragrafe de paingini un tipic,
Unde-noată cel puternic și se-neacă cel mai mic.
Îmi zici iar: o, frate, o calomnie ce-ți agiută?
A lui sminte are omul, de nu mii, macar o sută.
Chiar ca marea valuri are de capriții înnăscut,
Dar virtutea-i cea mai mică viţiile a-ntrecut.
Ori nu omul ce tu critici, ager, plin de ghibăcie,
Cu a lui spirit răzbate prin pămînt și prin tărie,
Oceanul îl petrece dus de aburi și magnet,
Nevăzutele cunoaște și-nțelege-orice secret!
Ș-acum omul în o clipă, prin electrică scînteie,
Păn' la marginile lumei transporteaz-a sa idee,
Încît fulgerul, lumina și oricare element
S-a făcut șerb și ascultă de a omului talent.
Dobitoacele au oare academii de-armonie,
Înfloreşte pe la dînșii vro știință-au maiestrie?
Văzut-ai la ei un doctor, filozof sau publicist,
Vrun spițer, hirurg au moașă, veterinar sau dintist,
Șarlatani de toată clasa, ce-ntr-o limbă-ntunecoasă
Alte vite-nvenineazâ cu rețete prețuoase?
Dar apoi făr-a dezbate dacă omul priceput
Ceva știe, de vrodată cu temei cev-au știut,
Făr-a-i părtini nimică, en răspunde-mi, bunăoară,
Omul în timpul de astăzi după merit se măsoară?
„Vrei magnații capitalîei l-a ta ușă ca să vie,
Zice-un tată către fiul, ce-ncă păr n-are-n bărbie;
Lasă cartea la cel mizer, tu adună ban la ban,
Cinci la sută pe o lună, oare cît face pe an?"
„Șeasezeci." „Bravo, băiete, toate știi ce se cuvine,
Cît onor și cît-avere vor să ploaie preste tine!
Fătul meu, te practicează în metod de-a număra,
Condica de dar-avere fie evanghelia ta;
Cercetează ce venituri Eforia are-a vinde,
Cum tărîțe și neghină să amestici la merinde,
Și moșia, dănuită la un schit evlavios,
Să-i producă fum de smirnă, ție olandez folos.
Fii evreu, cursar și aspru, aibi o inimă-ncălată,
Fără cuget și rușine, adevăr nu zi vrodată.
Nu cumva ca, tont la pungă, galanton din sentiment,

Să te pui chizeș sau martor făr-avea un bun prezent.
Preste legile a țărei tot plutind cu ghibacie,
Prin asemine metoduri aduna-vei avuție.
Și atuncea vechiul nobil, ce te denumea ciocoi,
Cu respect va să te-nșire între nobilii cii noi.
Să vezi cum va să te cheme la partizi, la soarele,
Să-i fii ginere te-nnoadă în amorului rețele;
De ai fi cam brun la față, șchiop de-ai fi, ciunt sau ghebos,
Aurul răspînde-un abur ce te face Făt-Frumos.
Merit, ranguri, cu virtute și resbelică bravură,
Făr-a fi urmat la școale, minte ai și-nvățătură.
Favorit celor frumoase, fericit vei fi-n amor,
Pe cînd sărăcia-n omul îngroapă orice odor."
Parvenitul camatar pe al său fiu așa-ndeamnă
Și s-adune milioane astă cale îi înseamnă.
Și asta tu vei agiunge, deși altele nu știi,
Decît: doi și doi fac patru, scoate unul rămîn trei!
Și cu metodul ist magic în oricare carieră
Uni-agiung în capitală, alții stau la barieră.
Poftim dacă după-aceste mai ai gust de-a învăța,
Peste-un tom latin au elin noaptea, zi a asuda,
Să descurci din vechi hîrțoage uricul d-antice ginte,
Sau, fiindu-ți mintea plină de evlaviosul zel,
Între dogmele religiei să așterni un paralel.
Să descoperi prin analis, prin algebră și hemie,
Picături în aer cîte, stele cîte-s în tărie,
Ca, orbit de-atîta calcul, un Mecenas îngîmfat,
După atîtea ostenele, priimindu-ți tomul legat
Într-un marochin cu aur, ce de tine-i se dedică,
Pentru toată mulțămită, „mersi, domnule" să-ți zică,
Și copiii d-un filozof ce țara a luminat,
Moștenindu-i numai nume, să nu aibe de mîncat!
Apoi spune-mi, frățioare, dac-un om prin a lui faptă,
Prevăzîndu-și greutatea că nu merge-n calea dreaptă,
De-ar avea el giudecată și n-ar fi la minte orb,
Hulub n-ar cere să fie, cînd nu-i alta decît corb!
Ce agiută lui Vintilă, ce visează numai stele,
Deși critica îi strigă: nu mai scrie versurele!
El cu muza-i favorită, de un șchiop Pegas purtat,
Cîntă, scrie fără stîmpăr a lui versuri nencetat,

Prin a cărora cetire, vrînd s-aducă în mirare
Pe părinți, oaspeți și casnici, i adoarme ziua mare.
Cînd un asin făr-ambiție, de natură învățat,
La instinctul ce-l conduce pururea s-a conformat
Și-urmînd datini ce natura i-au dat spre clironomie,
Le urmează cu rabdare, nu mai mult de cît-cît știe,
Și cu voacea sa bizară, în caprițul cel deșert,
Nu pretinde ca să facă cu canarii un concert;
Făr' să aibă giudecată, asinul scutit de frică,
Pe încet, dar sigur pasă pre îngusta sa potică,
Pe cînd uneoarea omul, ce a minței are dar,
Ziua mare dă în groapă, deși poartă ochelari;
Mîine-urăște ca veninul ceea care azi îi place,
Cele ce urzise singur le preschimbă, le desface.
Oare oile sau caii se-ngrijesc d-un nenoroc,
Cînd s-adună la pășune treisprezece la un loc?
Turburā-se a lor poftă cînd un cuc la stînga cîntă?
Vede omul vreodată capră veche ce descîntă?
Oare din cochetărie pliscu-și dă cu suliman
O bufnă ce-i cam trecută, ca să placă-unui motan?
Omului ca unui idol nici o vită se închină,
Nici s-o apere se roagă, de o fiară ră, streină.
Însă omul în vechime, ipohondrŭ, fără moral,
Închinatu-s-au la idoli ce-i sculpisă în metal.
Că-n Egipet se văd ș-astăzi temple mari și piramide,
Unde s-adorau cucoare, crocodili, boi și aspide.
Te-aud că-mi zici: „En, frate, ce-mi înșiri timpul antic,
Să-mi deszici prin mii sofisme adevărul care-l zic
Că omul, chiar acel nobil, doctor de filozofie,
Mai gios l-a sa giudecată decît asinul să fie?"
Decît asin, dar ce are el să fie defăimat
Și-ntre toate animale ca să-l rîdem nencetat?
Dacă smintele a noastre ar voi ceriul să schimbe
Și spre a noastră îndreptare i-ar da darul unei limbe,
De ar zice în auzul ce le cugetă încet,
Frățioare, cîte-ar zice, ar fi chiar de spăriet!
Ce-ar zice în tribunale, unde vede toată vara
Giudecîndu-se răzeșul, în loc hliza ca să are;
Ce ar zice de părinții care-a patriei viitor
Cu strein-idei și lapte da să crească fiii lor,

D-epidemia morală ce a dat preste giunime,
Ce în fiecare lună schimbă modă, trai și clime,
D-unde prefăcut la formă se întoarnă poliglot,
Bun francez, german și elin, dar nu român patriot!
Ce ar zice că vecinii se sfădesc pentru o piatră,
Că sătenii ce ni nutră n-au decît cenușă-n vatră!
Ori ce-ar zice a lui cuget de-omul nemulțămitori
Ce defaimă ș-apoi mușcă p-al său binefăcători!
De cii din Iași carii parcă, pe-a Oituzului grea cale,
Ca cum strechia-i săgetează, fuga-mpung la deal, la vale?
Nesmintit atunci magarul, ce-acum este mizantrop,
De-ar avea el acea limbă ce-avea-n timpul lui Esop,
Tînguind pe bieții oameni, nici voind să fie-n loc,
Zău c-ar zice: „Omul este chiar ca noi, un dobitoc!“

EPIGRAMA

Către unul ce promitea mult şi nu-mplinea nimică
Dupre Marţial

Atunci cînd rog ceva să-mi dai,
Îndată-mi dă sau zi că n-ai!
Aciia-mi plac, cînd cer şi-mi dau,
Nu urăsc pe-acii ce-mi zic că n-au;
Dar tu nici dai, nici zici că n-ai,
Spre-a-mi fi datori, minciuni îmi dai!

ŞTEFAN CEL MARE ÎNAINTEA CETĂŢEI NEAMŢU

În cetatea părăsită, care de pe munte
Către nouri încă-nalţă o căruntă frunte,
Unde trecătoriul ş-astăzi cu respect se-nchină,
A domnit odinioară vechea eroină;
Pe atuncea se lupta păstoriul moldovan
Şi ţara-şi apăra chiar ca un aprod oştean! } (Bis)

Ea avea un fiu puternic, Ştefan i-a fost nume,
Prin acest domn strălucit-au patria noastră-n lume;
Patruzeci de biruinţe lauda-i adunasă,
Dar o zi schimbîndă soarta, el învins rămasă,
Deşi lupta-se atunci păstorul moldovan
Şi ţara-şi apara chiar ca un aprod oştean! } (Bis)

De mii cete fioroase patria a fost calcată
Şi de sînge a ei ţărînă era adăpată;
Monastiri, cetăţi şi sate fumegau aprinse,
Cu bătrîni, gemeau şi fete în obeze strînse.
Dar nenvins era păstorul moldovan,
Că ţara-şi apăra chiar ca un aprod oştean! } (Bis)

Încruntat ca leul, Ştefan, voind să răzbune,
Înc-o dată pre oştenii merge să adune;

Mai întâi însă pre muma va să-mbrățoșeze
Și pre fiul său de bine vra să cuvinteze.
Că pe atunci a fost oricare moldovan,
Duios părinte, fiu, barbat și aprod oștean! } (Bis)

Cînd de zi se luminase, cu a lui putere,
La cetate Ștefan vine și intrare cere;
Dar Elena, inimoasă, de pe muri i zice:
„Fără triumf să nu intre fiul meu aice!“
În timpul cel cumplit, un suflet moldovan
A fost și la femei, ca la aprozi, d-oștean! } (Bis)

„Fiule, întâia oară te văd fără vîntă;
Totdeauna tu învins-ai cu dreptate sfîntă!
Eu nu pot astăzi deschide a cetății poarte,
Pe eroi în cîmp așteaptă glorie sau moarte!“
În timpul cel cumplit, un suflet moldovan
A fost și la femei, ca la aprozi, d-oștean! } (Bis)

„Mergi, adună a ta oaste, zboară spre peire,
În a ta virtute patria afle mîntuire;
Asta-i singura dorință, voia maicei tale,
De-i cădea, și eu urma-voi pe a morței cale!“
În timpul cel cumplit, un suflet moldovan
A fost și la femei, ca la aprozi, d-oștean! } (Bis)

Ștefan, răzbătut la suflet, pre ai săi adună,
Se repede ca fortuna, ca un fulger tună;
Dușmanii, uimiți de spaimă, luptă, dar nu scapă,
Și pe țara mîntuită cu-a lor sînge-adapă!
C-atunce se lupta păstorul moldovan
Și țara-și mîntuia, ca un erou oștean! } (Bis)

DOCHIA ŞI TRAIAN

Sub muntele Pion, în Moldova

I

Între Piatra Detunată
Ş-al Sahastrului Picior,
Vezi o stîncă ce-au fost fată
De un mare domnitor.
Acolo de rea furtună
E lacaşul cel cumplit,
Unde vulturul răsună
Al său cîntec amorţit.
Acea doamnă e Dochie,
Zece oi, a ei popor,
Ea domnează-n vizunie
Preste turme şi păstori.

II

La frumuseţe şi la minte
Nici o giună-i samana,
Vrednică de-a ei părinte,
De Deceval, ea era.
Dar cînd Dacia-au împilat-o
Fiul Romei cel mărit,
Pre cel care-ar fi scapat-o,

De-a iubi a giuruit.
Traian vede astă zînă;
Deşi e învingător,
Frumuseţei ei se-nchină,
Se subgiugă de amor.

III

Împăratu-n van cată
Pe Dochia-mblînzi;
Văzînd patria ferecată,
Ea se-ndeamnă a fugi.
Prin a codrului potică
Ea ascunde al ei trai,
Acea doamnă tinerică
Turma paşte peste plai.
A ei haină aurită
O preface în şăiag,
Tronu-i iarba înverzită,
Schiptru i este un toiag.

IV

Traian vine-n astă ţară,
Şi de-a birui deprins
Spre Dochia cea fugară
Acum mîna a întins.
Atunci ea, cu grai ferbinte,
„Zamolxis, o, zeu, striga,
Te giur pe al meu părinte,
Astăzi rog nu mă lasa!“
Cînd întinde a sa mînă
Ca s-o strîngă-n braţ Traian,
De-al ei zeu scutita zînă
Se preface-n bolovan.

V

El petroasa ei icoană
Nu-ncetează a iubi;
Pre ea pune-a sa coroană,

Nici se poate despărți.
Acea piatră chiar vioaie
De-aburi copere-a ei sin,
Din a ei plîns naște ploaie,
Tunet din al ei suspin.
O ursită-o priveghează,
Și Dochia deseori
Preste nouri lumînează
Ca o stea pentru păstori.

TURNUL LUI BUT

Pe muntele Pion
Imitație

Între toată românime,
Mai frumos și milian,
Mai puternic n-a fost nime
Decît Butul moldovan,
Că, oștean și vînător,
Fericit fu și-n amor.

Iacă buciumul d-aramă,
Ce-n Suceav-a răsunat,
La resbel pe junii cheamă
Cătră țărmul departat,
C-Alexandru domnitor
Dă Poloniei agiutor.

Dar cu Butu-i logodită
Fiia a lui domnitor,
De el Ana despărțită
Suspina-va de amor;
Butu-i dă parola sa
C-a veni ș-o va lua.

Doamna, plină d-umilință,
Giuruirea i-au păstrat,
Dar amantul o credință

Pentru alta au uitat.
Cine calcă-al său cuvînt
N-are pace în mormînt.

Oastea de la țări streine
De un an s-au înturnat,
Însă Butu nu mai vine;
Aleu, poate-au răposat!
Doamno,-i timp de măritat,
De giunia ta-i pacat!

Vai de har, de sănătate,
Ca stele ochii sănini,
De-a lor lacrimi neuscate
Turbure-s amu fîntîni,
Că un altu petitor
Mîna-i cere și amor.

Toți boierii vin din țară
Și un prinț cu svita sa;
Ana plînge în camară
Că pe But nu poate-uita;
Popa mîine va serba
Și pe doamn-a cununa.

Zice doamna credincioasă:
„Nu merg la altarul sfînt
Și voi fi mult mai voioasă,
De m-or duce la mormînt.
Dacă Butu nu e viu,
Patul nunțe-i un secriu.“

Însă-n ziua de urgie,
Are multe doctorii
O bătrînă, care știe
Și descînteci face mii.
Hîrca veche, pe ascuns,
Duce doamnei cest răspuns:

„S-alungi popa și pe mire,
Va veni azi Butul tău;
În ursita-i mîntuire,
Ea va drege precum vreu;
De la crivăț, de l-apus,
Bune farmeci ț-am adus.

De la codru buruiene,
Iarba zînei de la Prut,
De la vultur două pene,
Iar tu, doamno, de-a lui But,
Te rog, părul ca să-mi dai,
Ce de suvenirul ai.

Din păr șerpe vom forma,
Două inel-oi împreuna,
Din mic deget sînge-i da
Și pre șerpe voi giura,
Cu inel oi descînta,
Va veni și te-a lua."

Doamna-n hîrcă se încrede
Și se-mplîntă în pacat,
Butu-ascultă, el purcede
De la țărînos palat,
Nu cum mersă la războiu,
Doamno, oare nu-i strigoiu!

În somn toată curtea zace;
Doamna-i trează; au sosit
Miazănoapte, paza tace;
Pas de cal s-au auzit,
Iar dulăul priceput,
Ce urla, se făcu mut.

Poarta curței se deschide;
Pintre păzitorii mii,
Nu-s ce umblă, o deschide
Și închide ușe trii;
Iată-l în alb îmbrăcat
Pe-așternut s-au așezat.

Trece clipa cea duioasă,
Calul rînchează mereu;
„Rămîi, Ano, sănătoasă,
Că m-aşteaptă roibul meu,
Au cu mine vei veni
Ş-a mea pururе vei fi.“

Luna luce, Butul fuge
Preste munte, prin hîrtop,
Vîntul şuieră şi muge,
Roibul sare în galop,
Ş-amu-i duce p-amîndoi,
Doamno, oare nu-i strigoi!

Pintre plaiuri, căi secrete,
Trec la codru şi s-aud
Gemînd bufnele spăriete,
Mereu urlă lupul crud;
Din tunerec ochii săi
Luminează ca scîntei.

„Din ceri lun-amuşi s-a trece,
Roibul meu, hai în galop!
Nouă măguri şi stînci zece
Avem încă ş-un hîrtop.
Nouă rîuri a sălta,
Păn' cucoşul va cînta.“

„Unde mergem?“ „Unde?-Acasă,
Chiar pe culmea lui Pion;
Rarĕori omul pe-aici pasă,
Lîngă a Dochiei tron,
Unde turnul meu va sta,
Ce-n veci nume-mi va purta“.

„Dulce-odor, ah, calul ţine,
Că de spaimă abia şed!“
„Pe şea pune ambe mîne,
Dar în dreapta ta ce văd?“
„Testamentul cel sfinţit,
Care popa-au dăruit“.

„Calul nu-mi stă așa-n pripă,
Că în fugă este-acum,
Testamentul dă-l în ripă,
Ține-te, c-avem rău drum!“
Roibul, parcă ușurat,
Prăjini zece a saltat.

Preste lacuri și păraie
Trec mînați d-un rece vînt;
Ici, colo, cîte-o vapaie
Saltă d-un pe alt mormînt,
Și pe drumul zburători
Petrec mirii călători.

„Stă, ascultă-mi a mea rugă,
De om cale nu-i aici!“
„Calea-i bună pentru fugă,
Urmă nu-i pintre potici;
Pedeștri oaspeți aici nu-s,
Că-i duc alții tot pe sus.

Răsăritul se înfoacă,
Roibule, hai în galop!
Păn' va bate popa-n toacă
Avem încă un hîrtop,
Piatra Teiul a ura
Păn' cucoșul va cînta.“

„Ah, iubite, frîul strînge;
Sărind calul acel rîu,
De o stîncă mă va frînge!“
„Ce-ți atîrnă de la brîu?“
„Sînt metanii de la schit,
Ce-un sahastr-au dăruit!“

„Ce metanii fioroase,
Că a roibului ochi scot.
Vezi cum tremuru-l răzbate!
Deci aruncă-le de tot!“
Roib-atunci pe munte-nalt
Ia o milă într-un salt.

„Cele pietre ce să fie,
Cele cruci şi săpături?“
„Nu sînt cruci, ce e tărie
Curţei mele dimpregiur;
Pre zid dacă vom sui,
Calea-n veci vom mîntui.“

„Ce-ai stătut, o, dulce-odoare?
Roua m-a muiet de tot;
Răce-i vîntul chiar la zoare,
Să-ţi urmez de-amu nu pot.
Tremură soţia ta,
Copere-mă c-o manta!“

„Dulce doamno, iacă-ndată
Eu voi pune pe-al tău sin
A me frunte înfocată,
Ce mă arde ca venin.
De ea piatra s-a-ncălzi,
Doar ceva m-oi răcori.

Ce colană-i ferecată?“
„Crucea care mam-au dat!“
„Crucea-mpunge ca săgeata,
Fruntea me a încruntat;
Să nu paţi de ea şi tu,
Crucea leapăd-o de-amu!“

Căzînd, peri acea cruce,
Butul doamna-n braţ a strîns,
Cel ce mînă, cel ce duce,
D-un foc vînăt s-a aprins.
Roibul hohot d-om a dat
Şi-încă-o stîncă a saltat.

A Dochiei piatra tună
Şi cucoşul a cîntat;
Din Hang clopotul răsună,

Cînd săhastrul a tocat,
Iar cu discul strălucit
Soarele au răsărit.

Dimineață, cînd să vie
Sîntul popa la palat
Să serbeze cununie,
A perit doamna din pat!
Pre Pion turnul lui But
De atuncea s-a văzut!

LEGENDE

ÎNVĂȚĂTORUL ȘI URMAȘII SĂI

Alegorie

Către-apostolii săi zis-au dinioară Domnul lor:
„Cel ce vra a fi cu mine de-astăzi fie-mi următori.
Calea noastră va să fie
Spre cerească-mpărăție."
Un stol mare, strigînd, vine:
„Unde-i merge, noi cu tine!"
Cu un zîmbet Domnul pasă
Înainte prin pustiu,
Călătorii se îndeasă
Să s-adăpe la vreun riu.
Vîntul cald, focosul soare
A lor frunte a umplut
De arine, de sudoare.
Deși nu prea le-au plăcut,
Pănă-n seară a suferit.
Umbra cînd i-a răcorit,
„Doar aicea vom mînea",
Între dînșii toți șoptea.
Însă Domnul urma-n cale
Preste rîpi și preste vale,
Pe loc unde rareori
A pășit un călător.
Următorii suspinau,
De spini unii s-aninau,

Zicînd: „Pasă cel ce-a vre
Pe această cale gre!“
Altul șede peste-o piatră
Cugetînd la a sa vatră,
Unul pe iarbă s-întinde,
Altul gustă a lui merinde,
Din drum alții se abat,
Însă Domnu-i neschimbat;
În tunericul pămînt
Nici le zice vrun cuvînt.
Apoi cînd s-a luminat,
Fața sa a înturnat.
Din cîți vrură a se-ntrece,
Văzu numai doisprezece.
„Adevărul vouă zic“,
Zis-atunci cu duioșie,
„În astă călătorie
Numărul nostru e mic.
Mulți chemați, aleși puțini!
Cel ce-n cale se-ngreuiază
Pintre stînci și pintre spini
Și cuvîntu-mi nu urmează,
Niciodată va să vie
În cereasca-mpărăție!“

SPICUITORII

La ocazia publicării foaiei periodice
„Spicuitorul româno-francez"
1841

Într-o holdă secerată, tineri trei spicuitori,
Tupilați pre iarbă verde legau jerbioara lor;
Ochii plini de întristare, dup-a zilei ostenele,
Suspinau că a lor sarcini nu erau ceva mai grele;
Și cu lacrimi de durere, ce din ochi le-au rourat,
Ziceau: „Într-o zi de vară num-atît-am adunat!"
Ars-au fost de soare fruntea și plecata lor cerbice,
Încruntată avea talpa de mii ghimpuri celor spice...
Unor juni așa de tineri, rîsul s-ar fi cuvenit;
Îns',aleu, plîngeau aceștia, ah, ce chin nesuferit!

Deodată un nou martor a tîmplărei cei duioase,
Iacă vine proprietarul ale țarinei mănoase.
„De p-ogor, sarmani, voi strîngeți, de cînd ziu-a luminat,
Zise lor, dar, amar vouă, încă mult n-ați adunat;
Văd că spicuind aicea ați cruțat a mele grîne,
Deci, de secerișul verei fiind ariile-mi pline,
Sfiicioasa sărăcie mulțămi-o-voi curînd;
Luați cîte două jerbii și-nturnați-vă cîntînd!"
Cît de iute tinereii, însuflați de duioșie,
Alungat-au întristarea și simțit-au bucurie!

Cît de mîndri, senini la față, pentru capatatul har
A zburat ca o săgeată către auritul dar!
Și cu cîtă bucurie încărcînd peste-a lor spate
Jerbiile agonisite și acele-n dar luate,
Săltînd preste iarba verde, cu un gînd mulțămitori,
Se-nturnase spicuitorii la săracul foișor!

JIJIA

Imitată dupre zicătoarea poporană

Între Prut și-ntre Siret,
Ce mai mult de ani o mie
Apă limpede trimet
Păn' la Dunăre-n cîmpie,
Este-un lac, ca marea-ntins,
De muncei umbroși încins.

Nici un rîu din sînul lor
Nu revars-a sale ape,
Cu nutrețul curgător
Acel lac ca să-l adape,
Ci din fund nemăsurat
Lacul crește nencetat.

Acel lac, cînd este lin,
De vînt unda-i nu se-ncreață;
La ochi samănă deplin
Cu un disc luciu de gheață,
Sau cristal chiar, ce-a răsfrînt
Bolta-azură pre pămînt.

Noaptea, cînd te-apropiezi
Către apele acele,
În ceri și în lac prevezi

Stol de lucitoare stele,
Luna jos și luna sus,
Și-n lac cursu-i spre apus.

Nu-nțelegi de-i adevăr
Sau fantazie, au dacă
Lacul suie-se spre ceri,
Ver spre lac ceriul se pleacă,
Că de caŭți în a lui fund
Sameni mez în glob rotund.

Așa, cînd e timp frumos,
Ochiul tău se îngînează,
Dar va fi mult inimos
Milian cela ce cutează
La lac noaptea a veni,
Fără a se îngriji.

Că abia a înserat,
Vezi pre lac cum scînteiază
De vermi stol înaripat,
Pănă trece-a nopței miază,
Și atuncea deseori
O stea cade-n lac din nori.

Uneori din apei mez
Sună larmă de cetate
Și mirînd din apă vezi
Cum la ochi ș-auz răzbate,
Pintre fum și prin scîntei,
Trista voace de femei.

Cînd se stînge focul cel
Și strigările s-alină,
Pintre unde-ncetinel
Parcă sînte rugi suspină,
Ca acele ce în zori
Cîntă vergurile-n hori.

Ce misterii se ascund
În această adîncime,

Nu putu cerca la fund
Păn' l-acele zile nime,
Pănă cînd a cutezat
Un antic şi demn barbat.

Pre moşie a domnit
Bravul Conde, hoier mare;
El cu-ai săi s-a sfătuit
Ca să facă o cercare
Şi un plan a încheiet,
Să pătrundă-acel secret.

Tot poporul a stătut
Şi prin multe ostenele
Manini plase a ţesut
Din o sută mii reţele,
Palme-o mie-n lung şi-n lat,
Luntre multe s-a durat.

Spre a avea cerescul har
La-ntreprinderea pascară,
A dat cît-un sărindar
Pe la monastiri din ţară
Ş-un călugăr de la schit
Cu agheazmă a sînţit.

Însuşi Conde, stînd la mal
Cu a lui curteni şi gloată,
Dă pascarilor semnal,
Ş-amu plasele înoată;
Trag plutaşii tot vîrtos,
Ca s-agiungă pănă-n gios.

Plasele s-a înspumat
Şi vuind acum o undă
De-alta iacă-a despicat
Şi în lac se acufundă;
Milianii trag mereu,
Că a prins nu-s ce prea greu.

Nime-ar crede ce a prins;
Unda începu să mugă,
P-unii spaima a cuprins,
Fricoşi alţii dau la fugă,
Deşi cele ce-o s-arăt
Nu era de spăriet.

Că din plasă a ieşit
O frumoasă, giune zînă,
Cu păr negru umezit,
Faţa-i sarbădă, senină,
Şi pre luciu cînd a stat
Cu blîndeţe-a cuvîntat:

„Tu, ce astăzi ai pătruns
În a noastră adîncime,
Nu ştii că viu n-a agiuns
Îndărăpt în lume nime,
Cel ce de ursită-mpins
În aist fund s-a deştins?

Dar fiindcă-n corpul tău
Curge-a bunilor mei sînge,
Că cel ce cu Domnul-Zeu
Lucru-ncepe toate-nvinge,
Lacului legend-a şti,
Spre mirare-ţi voi rosti.

Timpul vechi eu amintez,
Cînd creştinilor lucoare,
În Moldova, prin botez,
Renăscut-au pre popoare,
Stol de verguri s-adunat,
Lui Cristos s-a prosforat.

Ne-am durat altarul sînt
Între codri-n salbe dese,
Şi-ncheiet-am jurămînt
Domnului a fi mirese,
A ruga, a agiuna
Ş-a serbi mărirea sa.

Nime din alţi muritori
Nu putu la noi să vie;
Le era crim fiorători
A calca în săhăstrie;
Moartea îl amenința
Pe-un barbat ce cuteza.

Atunci, de la răsărit,
Păgîni barbari, cu cruzime,
În Moldova a venit,
În atîta, zău, cîtime,
Că mai lesne ni era
Frunzele a număra.

De cuţitul stîrpitori
Zăcea-n ţară stoluri crunte,
Numai omul fugători
Adăpost afla la munte;
Pre noi schitul a lăsa
Jurămîntul nu ierta.

Pe cînd noaptea ni rugam,
Lîngă-altare proşternute,
Tremurînde ascultam
Cum vineau stoluri temute,
De cai tropot sunător,
Freamăt dînd înfiorători.

Ca porumbul spăimîntat,
Cînd de uliul se vînează,
Sub aripi, spre-a fi scapat,
Ale mamei tupilează,
Aşa toate ni-am văzut
În genunchi, sub crucei scut.

«Doamne, zis-am, de nu-i vra
Să ni mîntui prin minune,
De defaimă a scapa,

Fulgerul să ni detune;
Au vivinde[1], fă cuvînt
Să ni-nghită-acest pămînt!»

Atunci iacă răsări
Preste noi a zilei soare,
Spaima dintre noi perì,
Ni sufla o dulce boare;
Abat ochii pre pămînt,
Dar pămînt eu nu mai simt.

Că cu schitul cufundat
În pămînt mă deştind vie;
Şi atunci s-a revarsat
Preste noi uda tărie,
Pintre care pănă-n fund
Numai razele pătrund.

Acolo, lîng-un altar,
Sub o boltă cristalină,
Ni păstrează vie-un har,
Pănă-n ziua cea senină
Cînd credinţa va afla
În judeţ cununa sa.

De l-Altai pănă la Carpat,
Barbarilor semeţie
Crivăţul a spulberat
Ca p-arină din cîmpie;
Nici o urmă de-a lor pas,
De cît numel-a ramas.

Dar fortunele cînd tac
Ş-undele nu pot să mugă,
Chiar din sînul cestui lac
Se înalţă-a noastră rugă
Cătră Dumnezeul sînt
Pentru-a patriei pămînt.

[1] Fiind în viaţă (Gh. A.).

O, tu, ce ai auzit
Cest uric plin de minune,
Fie-n cuget tipărit
Și la tot nepotul spune:
Pentru Patrie și Zeu
Să prosfoare traiul seu!“

Cînd aceste-a închiet,
Se încreață-a apei undă,
Și cu zîna, pe încet,
Plasele se acufundă;
Nici alt om o mai văzut,
Dar legenda n-a tăcut!

SIRENA LACULUI

Imitație dupre o tradiție poporană.

De la curtea unui sat,
Prin preluca cea umbroasă,
Întristat-au alergat
Fata-Irina cea frumoasă;
De plîns ochiu-i roura,
În vînt părul-i flutura.

Cînd din luncă a trecut,
Unde-un rîu în lac s-afundă,
Fata-Irina a stătut
Și, uitîndu-se la undă,
A ei dalbe mîni a frînt
Și a zis acest cuvînt:

„Voi, ce-n ist palat undos
Locuiți, o, sorioare,
Bocetul meu cel duios
Ascultați ș-a me plînsoare!
Cel ce-amorul mi-a giurat,
Aleu, azi m-a îngînat.

Pe al nostru domnișor
Am iubit cu duioșie,
Trainic mi-a giurat amor,

Că m-a lua de soție;
Dar credința a calcat,
De soț alta ș-a luat.

Fie deci el fericit
C-o mai nobilă soție,
Ce ambiție-a sortit,
Dar la mine să nu vie,
Să derîdă-acum și ea
Plînsul și durerea mea!

Pentr-o fată ce-a perdut
Fericirea-n astă lume,
Nu am decît să mă mut
În al apei voastre spume,
Să m-ascund, însă, aleu,
Ce-o să facă fiul meu!"

Cînd plîngînd aceste-a spus,
Cu adîncă suspinare,
Mîna preste ochi ș-a pus,
De pe mal în apă sare,
Și apoi s-a cufundat
În a zînilor palat.

Dar în curtea celui sat,
Mii de oaspeți se adună,
Lumini mii a fulgerat
Și armonia răsună;
Cupa umblă împregiur,
Toți urează bun ogur.

Cînd, prin vuietul voios,
Din prelucă parcă cheamă
Plînsul cel mai dureros
Unui prunc ce-i făr' de mamă,
Că un casnic îndurat
În braț pruncul a luat.

Lîngă lac el a stătut
Cu cea sarcină duioasă,
Unde ramura-a țesut

O camară-ntunecoasă
Şi format-au un ascuns
De razile nepătruns.

În tăcut acel tufari
Plînge, cheamă: „Amar mie,
Ah, l-acest sărman sugari
Cine mumă va să fie?
Fată-Irino, dă-mi răspuns,
Unde, unde te-ai ascuns?“

„Iacă-mă-s chiar în cest fund“,
Un şopt din lac i răspunde,
„Eu petrec aici pe prund
Tremurînd în rece unde
Şi cu ochiul lăcrămos
Nu-mi văd fiul cel frumos.

Valul repezit de vînt
Tot mă poartă-n a sa cale,
Ş-atunci cînd flămîndă sînt
Eu gust mursa de corale;
Roua dimineaţa beu,
Papura e stratul meu!“

Dar bătrînul casnic iar
Repetează: „Amar mie,
La acest sărman sugari
Cine mumă va să fie?
En, Irino, dă-mi răspuns,
Vino d-unde te-ai ascuns!“

Că sub apă s-a mişcat,
Pe încet, nu-s ce, se pare;
Apele s-a turburat;
Iată că acum răsare,
Frumuşel, din a lor sin,
Un peşte de tot strein.

Precum junii cînd pe lac,
În a lor gioc de la ţară,
Bour cu o piatră fac,

Care luciul apei ară,
Așa peștele-a săltat
Și pe apă-a lunecat.

De-aur pete străluceau
Pe spinarea-i delicată
Și-aripioarele aveau
O colană-mbrilantată;
Din cap, ca aluna mic,
Luceau ochii lui pitic.

Dar cel pește minunat
D-îndată a sa făptură
În femeie a schimbat
Cu angelică figură;
De pe capul cel frumos
Se deștinde-un păr undos.

Pre-a ei fețe și pre sin
Răsărit-au la videre
Două roze preste-un crin
Și mănoase două mere;
De la brîu rămasă-n jos
Forma peștelui solzos.

De mal al acestui riu
Sirena s-apropiază,
Luă-n brați pe al ei fiu
Și la sîn îl tupilează;
„Nani, nani, dorul meu,
Nani, a ta mamă-s eu!“

După ce au încetat
Copilașu-a lui plînsoare,
În leagăn l-a aninat,
Preste ramurile-ușoare
Și schimbă figura sa
În un pește, cum era.

Ea se-nveste-n solzi de tot,
Aripioarele-i răsar,
Unda o despică-n not,

Prefăcută-n peşte iar;
Apa-n giur s-au înspumat,
Ea la prund s-a cufundat.

Dar de cîte-ori a purtat
Casnicul în a lui braţe
Pe-a ei fiu, a înlăptat
De sară şi dimineaţă,
Preschimbînd a ei corp mic
În femeie, din pitic.

În minutul cel tăcut
Cînd în ceri răsare luna,
Acum oara a trecut,
Dar la lac, ca totdeauna,
Casnicul cel duioşit
Cu copilul n-a venit.

Prevenit de un prepus,
Nu trecu pe cea carare,
Că-nsurăţeii s-a dus
Pe-acolo la preumblare,
Pentru că-n rediul tufos
Paserea cînta frumos.

De departe i-a urmat
Şi, ascuns în cea camară,
El aici i-a aşteptat
După prînz, pănă în sară,
Ca să vadă pe-amîndoi
Să se-ntoarne înapoi.

Iesă-n urmă, îngrijit,
El din palmă-şi face-ocheană;
Pintre degete-a privit,
Dar acum a zilei geană
De pe munte a trecut
Şi pe nime n-a văzut.

Mai aşteaptă după-apus
Pănă-n ceri văzut-au stele;
Cercetează-n jos, în sus,

Şi, plin de prepusuri rele,
Tremurînd, cu pas încet,
De lac s-a apropiet.

Dar la ochi naintea sa
I s-arată o minune:
Unde apă-ntăi era,
De arină-amu-i genune;
Pănă-n fund lacul e sec,
Pe-unde lupi şi şerpii trec.

În fundul acestui lac
Vede cu nedumerire
Vestimente două zac,
Dar nu poate nicăire
Vre o urmă a afla
De boier şi soaţa sa.

Din acel adînc troian,
Între umbra tunecoasă,
Ieşea un gros bolovan
Cu o formă fioroasă,
Ce vederea-nspăimînta
Ş-o figură semăna.

De spaimă atunci cuprins
Pentru cele ce n-ar crede,
Parcă viaţa-n el s-a stîns,
Nimic n-aude, nici vede,
Şi mult timp a mai trecut
Păn-a vorbi a putut.

„Irino", iar a strigat
Dar eho răspunse:-Irino!
„De ce lumea ai lasat?
L-al tău fiu, o, mumă, vino!
Teme-te de Domnul-zeu,
Nu lăsa pre fătul tău!"

Dar bolovanul cel mut
I varsă sudori pe frunte,
Căci pre soţ a cunoscut

În acele forme mute,
Ce cu capul clătinau
Și ambi parcă suspinau.

Casnicul, de spaimă plin,
Copilașul iè în brațe
Și cu un adînc suspin,
Ca ceara galbăn la față,
Sînte rugi a repetat
Ș-acasă s-a înturnat.

Bolovanul fioros
Stă și azi de mărturie,
C-un amant necredincios
N-a să între ani o mie
În a morților liman,
Ce s-a face bolovan!

MOȘII

Sîmbăta morților

Primăvara cea dorită de la sferile senine
Pe a zefirului aripi între noi voioasă vine;
Sub ușoare a ei pasuri mii de flori a răsărit,
Cîmpul, muntele și codrul de nou iar a înverzit.
Aerul senin s-adapă de-a suflărei ei miroase,
Și din sînu-i rourează pe țărîne ploi mănoase.
Rîul, care dinioare zăcea-n gheață ferecat,
Curge repede sub malul de verzi tufe-ncununat.
Chiar ca flori însuflețite, schimbînd forma lor streină,
Pestriți mii de fluturi zboară în a soarelui lumină.
Din a plîntelor sîn nalță aburul mirositor,
Prosforaua dimineței către-a lumei Urzitor,
Cînd a paserilor cîntec prin ceri, codru și cîmpie
Fericirea lumei sună în duioasă armonie.

Dar luceafărul a zilei la apus s-a cufundat
Și minunile naturei cu un văl s-a cungiurat;
De un murmur melancolic aerul tăcut răsună!...
Fulgerul în depărtare semnelează o furtună.
Pintre freamătul pădurei, cu un bocet întristat,
Gemete, suspinuri grele împregiur acum răzbat,
Că din datina cea veche azi în toată românie,

Cugetul cel cu pietate, inima cu duioşie,
Între lacrimi şi suspinuri pe-a lor morţi vor aminti
Şi în sîmbăta cea tristă, ce-are mîine-a răsări,
Cîte amintiri duioase, cîte aşteptări perdute
Se deşteaptă şi-ntristează-naripatele minute!...

În o casă părăsită, depărtată de cotun,
Despre care poporenii mii minuni pe-amurgul spun,
De mult şede un săhastru, ce de tot vecin se crede
Că prin farmeci multe lucruri nevăzute-altora vede.
Acel om, pre care anii şi-a lui grijă l-au albit,
Astă-noapte va s-arete un mister trist şi cumplit.
Pe un colnic el se suie şi-n pădure-ntunecată
De trei ori în giur răsună toaca de paltin durată.
La chemarea cea fatală, chiar ca umbre-ncet răsar
Juni, bătrîni, femei şi fete, cîte unul din tufar.
Şi hardala cea deşartă fără preget iac-o plină,
Und-un pin aprins răspînde îngînata sa lumină.
Iar sătenii-n aşteptare, tremurînd zic: „Amar mie,
Ce-ntuneric, ce tăcere, ce-a să fie, ce-a să fie?“

În estaz atunci săhastrul, ţintind ochii pre pămînt,
Zice vorbe misterioase ce străbat pănă-n mormînt:
„Voi, ce-aţi trăit dupre lege, ce-aţi urmat
pe calea bună,
Pentru care-n cer v-aşteaptă a fericirilor cunună,
Mîine tot românul lacrimi şi rugi vou-a consacra
Şi pre mormintele voastre preotul se va ruga.
Dar tu, ceată afurisită, ce-ai păşit întru pacate,
Ce tîrziu scăpare cauţi de pedepse-nfricoşate,
Din obeze ce te leagă pe o clipă te deznod,
Ca spre pildă să se vadă patimile ce te rod!“
Iar sătenii-n aşteptare de acele ce-or să vie,
Reziceau cuprinşi de spaimă: „Ce-a să fie, ce-a
să fie?“

Deodată sună-un bocet, s-aud tropote cu fior,
Şi chemaţii petrec iute ca fantasme-n foişor.
Întăi vine ateistul, ce în Dumnezeu nu crede,
Paricidul, sinucidul, scrîşnind după el purcede;
Vînzătorul patriei sale, urîtorul de lumină,

Cel ce pe orfan despoaie, ce prin vorbe învenină,
De o hliză-a răzăşiei nesăţiosul proprietar
Poartă-n braţe strămutate petrele unui hotar
Ce-apărau îngust ogorul de-unde se nutrea cea gloată,
A căria străbunicul apărat-au ţara toată!
Să tîrîia sub grea povoară unui sac de aur plin
Camatarul ce se-ndoapă cu dinarul cel strein,
Cel ce din danie sîntă, din almosin banii fură,
Ipocritul, egoistul ce de meser nu se-ndură,
De muieri perdute ceata urmărea cu plîns amar,
Care calcă jurămîntul ce depus-au la altar,
Purtînd fiecare-n sînu-i veninul de fapte rele,
Ce nu poate-usca suspinul, nici un rîu de plîns să-l spele,
Cel ce drepturi sînte calcă şi tot stolul defăimat,
Cîte unul, ca o umbră, trece repede mînat,
Cînd de corbi şi bufne cîrduri, cu flămînd plisc şi cu gheară,
Din ficatul lor se-mbuibă, le bea lacrimile-amară.
Iar sahastru-atunci adaoge: „Fiinţe de rău ogur,
Urmăriţi fără-ncetare tot pămîntul împregiur,
Pănă trîmbiţa vă cheamă, pentru cruda voastră faptă,
La pedeapsa fără margini ce în tartar vă aşteaptă".
Atunci vuietul şi urgia din mii guri a răsunat,
Încît codrul şi hărdala cumplit s-a cutremurat!
Iar sătenii în mustrare reziceau: „Ah, amar mie!
Ce pedepse pentru crime, ce pedepse vor să fie?"
Pe cînd bufnele şi corbii cîrîind tot împungeau
În ficaţe dişerate şi cu sînge se nutreau,
Un demon, din ochi şi gură înfocate vărsînd bale,
Cu o strămurare-aprinsă i mîna în a lor cale.

Dar a paserei crestate cîntul cel priveghetor
Semnelat-au noapţei miază şi venire a zilei zor:
Iacă soarele revarsă scînteioase a sale rază,
Care ceriului tărie şi pămîntul luminează;
De pe turnul săhăstriei sîntul bronz a răsunat,
Şi sătenii toţi spre rugă la altar s-a adunat.
Duioşia şi pietatea pe mormînt lumini aprinde,
Se depun în disc, în vase: lapte, grîne şi merinde,

Ş-în giur fiii şi părinţii pe moşi amintind cu dor,
În genunchi, plîngînd, ascultă ruga preotului lor,
Care, cîntînd, aminteaz̆ă pre cii răposaţi anume
Şi se roagă să le fie mîntuire-n altă lume.
Cu amin, ruga şi plînsul atunce au încetat,
Dupre lacrimi şi suspinuri mîngîierea a urmat.

Atunci iacă stol de fete, avînd tîmple-nghirlandate,
Poartă discuri şi-n ulcioare pîrga d-ospitalitate;
La sărmanul şi la orbul, la orfan neputincios,
Cu merinde se împarte şi cuvîntul cel duios.
Şi cea zi, ce-i consfinţită l-amintire şi durere,
Celor răi e de mustrare, celor buni de mîngîiere!
Cît românul pre strămoşii cu respect va aminta,
În lumi ambe Dumnezeul soarta-i bine-a cuvînta!

CUCOARELE LUI IBICUS

Dupre Schiller

La Corint, unde pe Istmul era lege să s-adune
Ale Greciei popoare ca pre geniul să-ncunune,
Şi Ibicus, poet june, mergea-n repezitul pas
Să espuie un cînt ce Muza i dictase din Parnas.
Preste colnic iaca vede Acropolidei cetate
Şi-n preluca cea sînţită întră plin de pietate.
Nimic mişcă împregiuru-i, numai de cucoare un stol
Pe Ibic acompanează, zburînd către caldul pol.
„Salutare, ceato amică, ce-n a mea călătorie
Preste luciul a mărei mi aţi fost de companie!
De bună vă ieu menire, în soartă egali să fim,
Precum astăzi împreună departe călătorim.
Ca străini între pericoli cătăm ospitalitate;
Acii ce ni-ar refuza-o poartă inimi defăimate."
Dup-aceea voios Ibicus repezit-au paşii săi
Ş-a trecut acum preluca consfinţită l-a lui zei.
Ins-atunci cînd fără teamă între munţi întră din vale,
Barbari hoţi cu arme crunte iacă-ncins-au a lui cale.
Aspra luptă se încinge, Ibicus rămîne-nvins,
C-a lui braţ la coarda lirei nu la arc era deprins.
În van agiutor reclamă la oameni, la zei, dar nime
La a sa voace nu răspunde, nici e martor la cea crimă.
„Aşadar să mor aice pe pămînt necunoscut,
De a hoţilor cruzie, c-al meu sînge este mut!"

Greu plagat Ibicus cade, însă aproape acum să moară
Nemic vede dar aude zburînd stolul de cucoare
Care răspîndesc în aer freamătul înfiorat.
Atunci cu voace amorțită ceste zise a cuvîntat:
„În lipsă de oameni martori, de la voi, cucoare amice,
Al omorului meu pîra direptatea să rădice".
Așa esclama ș-a lui vedere în eternul s-a închis.
Dispoiet cadavru-n urmă s-a găsit pe iarbă întins.
Deși crunt, îl recunoaște amicul său din cetate.
„Ori cuvine-se că astăzi să te văd așa, o, frate,
Cînd speram a tale tîmple să-ncununi cu laur și flori,
Recompensă cuvenită prin a gloriei lucor?"
Atunce el acel vait îl repeta cu durere,
Tot poporul în urgie la Pritan[1] aleargă, cere
Prin sînge ca să răzbune pe Ibicus omorît.
Însă unde va fi urma în poporul îndesit?
Să dispopăr cum putea-se acea faptă ovelită,
Fi-va un hoț, fi-va rivalul? Numai raza strălucită
A soarelui care vede toate cele pre pămînt
Ar putea să lumineze acea crimă din mormînt.
Cu sumeți pași poate acuma, fără cuget și pudoare,
Se preumblă în amestec, pintr-a Greciei popoare,
Ce pe bance la spetacol din Grecia se adună
Și de zgomotul mulțimei tot teatrul răsună.
Cine numără pe oameni, cine spune-va a lor nume,
Care se adună aice la festin faimos din lume,
De la Atena, din Fochida, de la țărmul depărtat
Ale insulilor Asiei, de la Statul Sparțiat,
Toți ascult dintre loje a lui Horos melodie
Care dupre legea veche cu pasuri plini de mărie,
Cu statui și a lor bandiere preumblîndu-se-n paradă
Face giruri solenele ca poporul tot să-l vadă;
Nu păsesc femei mortale cu asemine fior.
Miliane preste alte nalte-s corpurile lor,
De o mantie tunecoasă a lor coapse sînt încinse
Și în mînă discarnată poartă o făchie aprinsă.
În a lor față nu curge sîngele d-estime vie,
Și în loc de mîndre coame încrețite și lucie,

[1] Prîtana, mare piață din Atena, congiurată de edificii, unde se făceau sărbări și festine publice (Gh.A.).

Care la femei giunele fruntea-nfrumusează,
Se văd şerpi, se văd vipere ce-ntre sine se înnodasă,
Învîrtindu-se în hoara, într-un mod înfricoşat,
Suna viersuri dupre imnus care inima răzbat;
Ista-i furiilor cîntec ce auzul săgetează:
„Fericit de cel ce-n lume cu pacinic cuget viază,
Pentru acela spre vendetă nu purtăm crudul venin,
Dar amar şi vai d-acela ce-n ascuns omoruri face,
Îl urmăm ca a lui umbră, un minut nu-i dăm noi pace;
Dacă crede c-a să fugă, un laţ îl ţine în loc,
Sufletu-i cuprins de spaimă, corpul cu venin şi foc."
Aşa cîntă ele-n hora, dar pre teatru se-ntinde
Spaima şi un fior amarnic pe spectatori i cuprinde.
Ca cum zeimea deştinsă din Olimp înalt şi sînt,
Solenel, cu paşi mărite, se preumblă pe pămînt.
Ş-apoi din miezul arenei ş-a cetelor spăimîntate
Pe încet păşesc tăcute chiar ca stahii fermecate
În părere ş-adevărul ce astă scenă a făcut
Fiecine din spectatori dă misterios tribut,
Care în ascuns veghează şi-n nopturne oare-dese
Geniul soartei fioroase îl toarce şi tot îl ţese.
Inimei se anonsează prin menire multe ori,
Dar sfiita se fereşte de a soarelui lucor,
Cînd deodată în spetacol se aud vorbe sonore:
„En vezi, en vezi, Timoteie, a Ibicului cucoare!"
Ceriul se-ntunecă atunce şi preste teatru-n sus
Un stol negru de cucoare fremătînd, iaca s-a dus.
Numele a lui Ibicus, ce la toţi fu de plăcere,
Umple inimile aprinse de-ntristare şi durere,
Şi precum în mare valul mişcat d-altul s-alunga,
Din gură aşa în gură acel nume se purta,
De preţiosul june a căruia toţi plîngeau mult trista scartă
Pe carile timpurie a răpit o crudă moarte.
„Pe Ibic pe care plîngem, ce de barbari s-a ucis,
Cine poate fi străinul ce acel cuvînt a zis?
Între Ibic şi acele paseri ce-nţeles să fie oare?"
Acel sunet şi răsunet ce-i provocat de cucoare
Mai puternic tot sporeşte şi ca fulger din senin
A făcut ca a lor inimi să cutremure în sin.

„Luați seama că Eumenida[1] astăzi cere răzbunare,
Pentru moartea a lui poetă cere cuvenita sfară.
Ucigașul însuși iacă a fi prins s-a oferit,
Împreună cu acela cătră carile a vorbit!"
Însă acela ce cuvîntul îl scapase acum afară
Ar fi dorit să-l recheme, să-l păstreze în sînul iară,
Dar în van, că a lui gură, tremurînd, a înghețat
Și culpabil prin tăcere însuși el s-a declarat.
Guardia acum îl tîrîie la publice tribunale,
Unde el nu poate ascunde a lui fapte criminale,
Și acolo l-amfiteatru cu poporul adunat
Prin pedeapsa meritată justiția l-a săgetat.

---

[1] Eumenide se numeau furiile (Gh.A.).

Nota. Ibicus, poeta liric grec, contimpuran a lui Anacreon din Regio (Italia de amiazi), a vieţuit pe la evul al VI-le înaintea erei cristiane. În călătoria sa la Corint, unde se serbeau festine naționale, fu asaltat și omorît de hoți, la care ocazie se tîmplă episodul descris în astă compunere. Ibicus a scris 7 volumuri în idiomul ionic și a inventat instrumentul sambuc. Din a lui versuri puține s-a conservat. Plutarc a descris acel fact în disertația *Mîncărimea de a vorbi* (Gh.A.).

CREDINȚA

La Dionis, tiran aprig, pe ascuns a fost intrat
Meros, congiuratul giune, c-un pumnal între vestminte,
Dar surprins fără de preget viglele l-a ferecat
Și la rege domnitorul l-a condus mai înainte.
Cu urgie ista-ntreabă: „Zi-m, pumnarul pentru cine?“
„De tirani să scape patria, menit era pentru tine!“

„Dacă așa, sumețe giune, tu pe cruce vei peri!“
„Nu cer ca să-mi ierți viața; din doi unu-avea să moară;
Ce, de vrei a mele patimi mai mult încă-a prelungi,
Lasă-mă, te rog, trei zile, să mărit p-orfana soră!
Spre credință dau p-amicul, până-atuncea pre el închide;
La termin de nu veni-voi, pre el vei putea ucide!“

Atunci regele-n vendetă, surîzînd, cu aer lin,
După scurtă meditare au răspuns: „Ei bine, fie,
Cele care-mi cei trei zile libere îți las deplin,
Dar trecînd semnalul termin, de pe-acuma să se știe
Că-n cea zi, fără cruțare, cu amicul d-închisoare
Împărți-s-a a voastră soartă, tu-i fi liber, iar el moare!“

La amicul Meros vine: „Tiranul a triumfat!
Noua victimă, pre mine, cu moarte pe cruce ceartă,
Pentru că spre-a patriii paos a-l ucide am cercat.
Însă în a lui trufie încă zile trei îmi iartă,
Păn pe sora mărita-voi; rog te pune chizeș mie;
Giur că vin să-mi trag osînda, să te scap de-a lui urgie!“

Tăcînd îl îmbrățoșază amicul cel credincios,
Tiranului se supune și-ntră-n a lui închisoare;
Cela alt atunci purcede și în timpul prețios
Repede asigurează soarta giunei surioare.
Prin plinirea îndatorirei a lui cuget se împacă,
Iute îndărăt se-ntoarnă, ca terminul să nu treacă.

Deodată varsă ploaie cerul încarcat de nor,
De pe munți, din rîpi, din lacuri se reped mii de povoaie,
Rîurele se fac rîuri, valea s-umple d-unda lor,
Și la punte cînd agiunge călătorul în nevoie,
Volbura înfurietă temelia ei o sapă,
Surpă bolta cea hîită, ce tunîndă cade-n apă.

Cufundat în rea durere pe mal cură-n gios, în sus,
Îns' verunde ochi-ntoarnă, a lui voce oriunde sună,
Agiutor chemat n-aduce de pe malul cel opus,
Că la vad nu-i nici o luntre ca să-l treacă împreună,
Nici munteanul nu conduce de la codru a sa plută,
Că salbatică cea apă e în mare prefăcută.

În genunchi mizerul cade, lîngă valul întartat,
Plînge, roagă și suspină, mînele la ceri întinde:
„Te rog, Zeule,-nfrînează cursul rîului turbat!
Orele sînt fugătoare și trecut-au de merinde,
Soarele va să apună; de n-agiung pănă în sară,
Pentru mine fără culpă bun amicul va să piară!“

Înfiorarea a naturei elementele-a sporit.
Fără paos, tot mai tare, val pe val mînă nainte,
Dar mai iute se strecoară clipele necontenit.

Atunci el s-îmbarbatează, pe amic avînd aminte,
Se aruncă-n sinul apei și luptînd peste măsură
Cu braț foarte o dispică și un zeu de el se-ndură.

Agiungînd la mal se-nchină geniului scutitor,
A lui pas înaripează, cînd de oameni răi o ceată,
Trecînd pe la o pădure, iese din ascunsul lor,
Îl încungiură, l-atacă și cu furie-nveninată
În potica cea îngustă calea-i cearcă a închide,
Ca să-l prindă cu odoare, spre a-l prăda și a-l ucide.

„De la mine ce se cere, a strigat de fior cuprins,
N-am nimica-n astă lume decît viața ticăloasă,
Și-asta încă pănă-n sară a da regelui m-am prins".
Smulge arma de la hoțul, și cu voce furioasă
„De amic nu te îndura!" strig', apoi cu cea măciugă
La pămînt pe trei i culcă, ceialalți se dau la fugă.

Soarele ieșind din nouri săgetează al său foc,
De căldură, d-osteneală, a păși el nu mai poate,
Că genunchii i se-ndoaie, încît cade chiar pe loc.
„Tu, ce dintre hoți, din ape îndurat-ai a mă scoate,
Ori voi-vei ca aice să fiu prada de vro fiară,
Să las pe dulce amicul pentru mine ca să piară?"

Deodată-n propiere un plăcut lin murmuriu
În tăcerea cea adîncă la urechea sa pătrunde;
Stă, ascultă și-apoi vede dintre stînci un izvor viu,
Ce varsa în vas de piatră argintoase a lui unde.
Acolo, cu însatare, soarbe, s-udă, se-nviază,
A lui membre ostenite cu putere răcorează.

Acum soarele-ntre arbori lunecînd al său lucor,
Preste iarba înverzită tindea umbre colosale,
Ce prin forme îngăimate zugrăveau icoana lor;
Călători doi din cetate revineau pe acea cale,
Lîngă ii cu repegiune pășind, auzi: „Se duce,
Pre amic în loc de Meros îl întind acum pe cruce".

În a inimei adîncul răsunat-au vorba lor,
Conștiința, grija îl mînă și-a lui pas înaripează.
Turnurile Siracuzei soarele apuitor,
Răsfrîngîndu-se prin nouri, aurea cu a lui raze,
Cînd Filostrat, a lui casnic, pre al său domn neferice
Îl întîmpină cu spaimă și cuvinte aceste-i zice:

„Îndărăpt te-ntoarnă iute, pre amic nu-i mîntui,
Deci macar al tău pericol prin o fugă-ndată curmă;
Chiar acum pe neferice îl încep a-l schingiui,
C-așteptatu-te-au statornic pănă-n ora de pe urmă;
A lui credință-ntemeietă în virtute și-n onoare
Tiranul prin vorbe amare n-a putut să i-o oboare".

„De-i tîrziu, de n-oi putea-voi ca să scap p-amicul meu,
Cu el mor, însă credința nu va rămîne înfrîntă.
Și tiranul cel salbatic n-aibe în cugetul seu
Că amicului amicul a calcat credința sîntă;
Preste ambi să împlinească a lui crudă fărdelege,
Dar cunoască că viază amiciții sînta lege!"

Iacă soarele apune, cînd la poartă a sosit;
Vede crucea a osîndei în o piață împlîntată.
Curioasa d-oameni gloată împregiur a tăbărît,
Pe amic îl trag acuma cu o funie încruntată.
Gloata o străbate, strigă: „Iată-mă-s, eu viu de față,
Eu-s acela pentru care el chizeș s-a pus cu viața!"

Tot poporul se cuprinde de mirare și de fior,
Ambi amici se-mbrățoșează, plîng de chin, de bucurie;
Nice-un ochi e fără lacrimi l-acest act pătrunzător
Și la tiran se rapoartă astă rară duioșie.
Pre el prinde o simțire, pănă-atunci de tot streină,
Pe amicii ambi-i cheamă înaintea lui să vină.

Îndelung pre ii admiră, zice; „Vi s-a nimerit;
A mea inimă se-nvinge; eu chiar văd din astă faptă
Că credința nu-i un fantom, ce înalt simț înzeit,
Care de la oameni cere recunoașterea cea dreaptă.
Luați, rogu-vă, de-acuma, să simt zile mai senine,
În a voastră legătură de al treilea pe mine!“

[DIN PARTEA A II-a]

LA CUGETAREA MEA

Cînd întinzi a tale aripi, o, tu, cugete-nfocate,
Şi-n noianul fantaziei te înalţi cu repegiune,
Căutînd frumoase teme între cele luminate
Pentru lira-mi umelită, doritoare să răsune,

Uşurel, pe munte Pincio, între pinii verzi răzbate;
De virtute şi frumuseţe acolò-i videa minune,
Acolò zîna me trece pe cărările-ncîntate,
Strălucind cu o lumină care niciodată-apune.

De la dînsa împrumută lină şi blîndă lucoare,
D-unde-amorul cu virtutea şi-nţeleptul spirt derază,
Ce dau numelui aice faima cea nemuritoare.

În zadar în lume-aiure vei căta ca să se vază
Întrunite-ntr-o fiinţă toate-a cerului odoare,
Care către fapte-nalte nencetat însufleteaza.

RĂSĂRITUL DE LEFCA

Pe a lumei orizonul a mea zînă cînd s-arată,
Cerul tot se-nseninează, suflă aerul mai lin,
Unda curge mai voioasă, limpede și mai curată
În acel rîu ce-ntre petre se repede c-un suspin.

Vezi cum flutură pin nouri de amori junei o ceată,
Cum răsună d-armonie colnicii din Apenin,
Unde pentru a ei laudă în cor sună o cîntată
Mii de paseri și de nimfe ce-n a ei întîmpin vin.

Nu e stîncă, nu e culme care să nu scînteieze,
Nu-i cîmpie ce nu-ntinde nouă mantie de flori,
Nu e limbă ominească care să nu cuvinteze

Despre ochii și cea față, unde-n a lui foișor,
Între porfira și perle Amor țese dulce-obeze,
Și săgeata sa discarcă între-a giunilor popor.

PATIMA

I

La munceii din cîmpie, la pădurea cea umbroasă,
La cel rîu care șerpează pintre înflorit ogor,
L-adăpostul singuratic, lîngă stînca-ntunecoasă,
Întristat și plin de gînduri singur umblu cu Amor.

Că în cuget și în sînu-mi port simțirea cea duioasă,
Care n-a să stîngă timpul, cel de toate stîrpitor,
Că rămîne suvenirul unei inimi credincioasă
Într-un eho ce-a să sune după ce eu voi să mor.

Cele grații și frumsețe, ce-s a muzei mele teme,
Le rezic la floricica ce se leagănă de vînt
Și mă tînguiesc la frunza care-n freamătul ei geme.

La ființele naturei, cîte împregiuru-mi sînt,
Spun a inimei dorință ce sperează și iar teme,
Numai zînei cerc ascunde patima în care-mplînt.

II

Auzit-au Apeninul eho a durerei mele,
Ce din sîn Amor îmi stoarce în tăcut-a nopței clipă;
Răsunat-au păn' la Istru patimile cele grele,
Ce nu vindecă Igea, nici Fîntîna Aganipă.

Din a lor somn se treziră aţepite păserele,
Mai duioase se făcură fiarile-n ascunsa ripă,
Înalţară a lor frunte tupilate floricele,
Zefirul cel mai zburdatic înfrînă a sa aripă.

Mai lin curseră atunce ale rîurilor unde
Şi naiadele duioase au ieşit din rîu, din mare,
Acea patimă s-asculte care inima-mi pătrunde.

Toate-n giurul meu suspină, numai zîna pentru care
A me inimă s-încinde la durere-mi nu răspunde,
Nici din sînul ei s-aude un suspin de îndurare!

III

Acea aspră pătimire de o inimă-nfocată
Într-atîta este deamnă ca amorul s-o aline,
Încît, doamna me, eu nu ştiu de unde totdeauna vine
Supra me să săgeteze o privire turburată.

Zea de gheaţă, de oţele au de piatră diamantată
Inima în sînul vostru ferecată parcă-o ţine,
Unde nicĕ rîul de lacrimi, nice-aprinsele suspine,
Amar mie, eu simt astăzi că nu pot ca să răzbată.

Deşi-n versul meu cel umil strălucinda-vă virtute
Cerc să cînt ş-al vostru merit în toscană armonie,
Care de l-a voastră faimă un ehò să împrumute,

Cînd ţintează sumeţ ochiul în a ceriului făclie,
Întunericul îl ceartă numai cîteva minute,
Dar seninul feţei voastre totdeauna-i ascuns mie.

PROFEȚIA

Atunci cînd, o, zi amară, aceea oară-a fi vecină
Să purced din ceste locuri d-unde soarta mă desparte,
Lăcrămînd și cu suspinuri arunca-voi de departe
Depeurma mea ochire către țara cea latină.

Dar pe cînd în luntre ușoară brăzdui-voi Marea Eusină,
Înfocata-mi cugetare, străbătînd cîmpii deșarte,
Înturna-va deseoară l-adăpostul cel de arte
Și la templul giunei Muze, unde arde-a mea lumină.

Acolò a Romei genii au statornic tronul lor,
D-unde răspîndesc în lume nemurinde a lor rază,
De virtute, înțelepciune, de al patriei amor.

Acea stea a mîntuirei, care astăzi mă-nviază,
Fie ca să mă conducă și în timpul viitor,
Și-amorțita mea simțire pentru patrie fac-o trează.

PRIMĂVARA

Anacreontică

Solvitur acris hiems...
HORATIUS

Iacă amu cu Zefirii
Din sferile senine,
Pe nouri albi purtîndu-se,
Iar primăvara vine.

Iarna căruntă, lîngedă,
Preface omătu-n unde,
Ce însetat Oceanul
În sînul său ascunde.

Din mal amu se lunecă
Pe rîu vasele-uscate,
Ce luptînd cu fortunele
Iar marea vor răzbate.

Păstorii, nice turmele
În staul nu au pace,
Arătorul în liniște
De-acuma nu mai zace.

La raza lunei, Vinerea
Din Pafos, încîntată,
Duce di zîne, grație,
Săltîndă giună ceată,

Ce-n sunetul armoniei,
Cu pasuri ușurele,
Pămînt-ating ce-nveste-si
De nouă floricele.

Pe cînd ciclopii faurii,
Suflînd cu a lor foaie,
Sub loviri gem ialeile
Ce-ascut săgeți lui *Gioae*.

Acuma fața netedă
Vă profumați, giunele,
Și-ncingeți negre coamele
Cu nouă floricele.

De-acuma în zi d-Armindenă,
Pe-a Faunului altare,
Un ied sau miel cuvine-si
A-ngiunghiè drept sfară.

Dar, aleu, moartea repede,
Aspră, fără-ncetare
Palaturi și colibele
Calcă cu nendurare.

Și spre peirea omului,
Pe unda neagră, rece,
Încarcat cu mii suflete
Haron în luntre trece.

Ferice acel pe carile
O favorită soarte
L-îndeamnă ca prin faptele
Să-nvingă cruda moarte.

ALVIR CĂTRĂ CINTIA

Anacreontică
Roma, 1811

În mare apus-au soarele,
Se-ntunec toate cele
Şi ceriul îl acopere
Hor d-înmiite stele,

Ce scînteinde leagănă
Pe firea amorţită
Şi pe-obosiţii oameni
La dulce somn învită.

De-amu se umplu văile
De umbre fioroasă,
În codru sună freamătul
Şi undele-s spumoasă.

Pe la secrete talame
Tăcere adîncă-urmează,
Iar de dulci visuri cetele
Fantazia îngîneză.

Pre mine treaz mă farmecă
Lovirea crudei darde,
Somnul mă fuge, inima
D-un foc ascuns mă arde.

Ca să răsune-armonie
Nu poate a mea muză,
Ce-a dulcei zîne numele
Recheamă a mea buză.

Şi 'darno eu pe ceteră
Cerc armonioase noate,
Aħ, că Apollo inima
A vindecar' nu poate!

Aşa-n vechime Lesbia,
De crud amor lovită,
Uda de-amară lacrămă
Faţa ei vestegită.

Ea a cercat s-astîmpere
Prin cînt a ei durere,
De la Apollo i Vinerea
Vrînd agiutor a cere.

Tu ai văzut-o, Cintio,
La pămînt gios întinsă,
Avînd lumina ochiului
D-un rîu de lacrimi stînsă.

Duioasă l-a ei patimă
Aŭzei suspinuri grele,
Cînd răsună trist cînticul
A mizerei giunele.

Însă asprimea-amantului
Nu a putut învinge,
Şi niceodată inima
D-amor putu atinge.

Şi eu depus-am focul meu
În inimă dorită,
Dar, amar mie, zîna mea
E muzelor sînţită.

Dacă vrodată, Cintio,
Amorul te cuprinde,
Cu înzeite razele
Pe Leuca mea aprinde.

Zi-i, de poci, a românului
Aprinsă pătimire,
Că-ntr-îns-a pus ursitele
A vieței fericire!

LA LEUCA

Pentru ziua aniversală a naşterei sale
Roma, 11 iunie 1812
Cîntec petrarchesc

Mîndre flori şi fericite,
De care se însmaltează
Prin cîmp iarba tinerică şi-n umbroasa ceea vale
De coloruri înmiite,
Fiie al aurorei rază,
Care cu cunună mîndră cingeţi umede cristale,
Voi smaragde şi corale,
Viorele, lăcrimioare,
De nu sînt streine vouă sentimentile duioase,
Răspîndiţi dulce miroase,
Nice că mîna din ţărînă azi culege a voastre floare,
Şi vă pare crudă moarte
Că nice una ca a voastră n-avu mai dorita soartă!

Voi pe ţărîna latină
Pentru astă zi crescute,
Ce l-a noastră amintire pe fiinţa-aceea-aduce
Care-n forma ei streină,
Din sferile nevăzute,
La noi între mii giunele ca un luceafăr străluce,
Unde soarta vă conduce
În dar duceţi-vă, fie
Laŭda voastră cea întăia

A-nflori pe lîngă-aceea
Ce ne pune la-ndoială dacă-a Vinerei ea-i fiie,
Sau Zîna de-nvățătură,
Care din Olimp deștinsă a luat a ei figură.

Amintind cea zi ferice,
Răsărea înseninată
A căruntului Titone giunea și mîndra soție,
Răspîndind razele-aice,
Repede ca o săgeată
Din a ei sîn ea deștinse dulce ploaie d-ambrozie,
Și cu un aer de măgie
Creștetul vă-ncununează,
Cînd în simț, ce mă pătrunde,
Între sunetul de unde
V-am culeș cu zeu Amorul, rostind rugi așa duioase
Încît să-i deie-ascultare
Chiar și Zefirul zburdatic înfrînă a lui suflare.

Spuneți, mîndre floricele,
Cîte voturi înfocate
A lor aripi întinseră către amoroase sfere,
Iar acele cuvintele
Ce nu fură înfrînate
Între frunze să rămîie, ș-apoi despre a mea durere,
Cînd Amorul le va cere,
Așa să răsune foarte.
Că-ntr-o zi să le audă
Și să zică zîna crudă:
„Aleu, patima p-Alviru îl apropie de moarte!“
Și de îndurare-nvinsă
Ea duioasă ca să-m fie și invidia cadă stînsă.

O, de trei ori fericite,
Dacă între voi lumina
Ochilor se va ținti-se, ce-mi ascund a lor lucoare,
Și mai mult, de-ți fi dorite
Ca să fiți întrețesute între coame negrioare,
Păn veni-vor cele oare

Cînd la meritele sale
Chiară imortal coroană
De pe culmea d-Eliconă,
Unde pasul ei se-ndreaptă pe-ndelungă și grea cale,
Muzele toate-mpreună
Din verde laur i vor țese o nemurindă cunună.

O, cîntare, ce tîrzie, nestolită mergi la Leuca,
Înaintea ei întinsă
Spune-i că și tu ca mine de-ntristare ești cuprinsă!

LA DOCTORUL PEZZONI

carele se înturna din Moldova în Italia, a sa patrie

Tu, pe carele îndeamnă al patriei dorul mare,
Azi întinzi a tale pasuri către ţara ceea unde
Marginile-s d-o parte Alpii, d-alta gemănată mare,
La a căria fortune muntele-Apenin răspunde;

Acolò de mine-urzite vei vedea două altare,
Unul consacrat lui Febus, iar în altul se ascunde
Mărit geniul a zînei şi acele virtuţi rare,
Cu a ochilor lumină ce d-amor nobil pătrunde.

Cugetările duioase acolo-mi sînt ferecate
Şi a mea toscană liră a sta mută se deprinde,
De cînd soarta rea le ţine de la mine depărtate.

Înaintea lor espune patima ce mă cuprinde,
Zi că chiar un verde arbor, dacă focul îl răzbate,
Cu cît boarea pre el suflă, cu atît mai mult s-aprinde.

TOT LA ACELA

Dacă-n barca uşurică petreci unda întărtată,
Au prin munţilor omete a ta cale de te duce,
Favorabil fie-ţi Zeul, ce pe călători conduce,
Facă-agiunsul tău ferice ş-a ta cale-ndemînată.

Dacă-amu a ta simţire prin ochi este încîntată,
Revederea patriei dacă estazul în tine-aduce,
Prin vorbirea armonioasă, prin cea artă ce străluce
Şi prin care Italia nouă cum cea veche-i înălţată,

Pasul tău înaripează către insubra cetate,
Ce-n mărirea ei se nalţă ca un arbore-n cîmpie,
Între stolul de mici plînte la pămînt ce-s tupilate.

În murindul văl vedè-vei cum se poartă-n modestie,
În una unite daruri cu care-n anticitate
Se lăudau înalte genii răspîndite în o mie.

CONSACRAT MEMORIEI DE LEUFCA,

născută Bianca Milesi, moartă în Paris, la 1849

Doamno, ce întru mărire, în aurora vieței tale,
De frumsețe-ncîntătoare și de grații erai plină,
Defăimînd deșert onorul cărui gloatele se-nchină,
Ț-ai ales pentru urmare a virtuței greua cale.

Dănuitul al tău suflet de-nsușimile morale
A sacrat doritei patrii sînte-altare de lumină,
Ca prin fapte strălucinde, preste țara cea latină
Să răsară de nou timpul a triumfurilor sale.

Acea rază nemurindă, pentru glorie creată,
Ce lucit-au preste mine încă-n timpul de giunie,
Aleu, s-a înturnat iară la-obîrșia-i necurmată.

Dar în mezul a durerei ce-mi rămîne-n suflet vie,
Cea scînteie care-aprins-ai nu s-a stinge niceodată
Și-a trăi cu tine-unită în a ceriului tărie!

CLIRONOMII LUI EPAMENONDA

Defăimînd cele la care gloata oarbă se apleacă,
Omul, în a cărui suflet a virtuței dor n-apune,
Numelui său și-amintirei trainic monument rădică,
Cu folos ce-aduce lumei prin virtute, -nțelepciune.

Ca pe rîpele lui Nilu piramida cea antică,
Ce-n nori creștetul ascunde și se luptă cu furtune,
Așa fapta patriotă, ce-a zeimei este fiică,
Timpu-nfrînă și cu soarta pe invidia răpune.

Cînd pe cîmpul a victoriii înota în a lui sînge,
Epaminonda la amicii ce-l plîngeau cu duioșie,
Pentru că cu a lui moarte și-a lui viță se stîngea,
„Înfrînați, zis-au el, plînsul, vă las două-a mele fiie,
Nemurindele trofee: *Leuctre* și *Mantinea!*“

Nota. Epaminondas, faimos general a tebanilor, la 371 înaintea lui Cristos a învins pe spartiați și a perit în batalie de Mantinea, în care nemicii fură învinși (Gh. A.).

LA TERMELE DE KARLSBAD

O, fîntînă misterioasă, ce din sînul istui munte
Reverşi apă, foc şi aer, noapte, zi, fără de paos,
Înaintea ta tot omul umelită pleacă frunte,
Că pe Cela vede-n tine ci-urzi lumea din haos.

Prin a sa filantropie căpătat-ai o putere
Care vindecă de patimi stolul cel nenumărat
De fiinţe suferinde ce din ambe emisfere
În ist an, ca din vechime, la tine s-a adunat.

Piatra care te încinge, codrul care te-ncununã,
Aburii de ambrozie de-nmiite giune flori,
Lin seninul a naturei, armonia ce-n giur sună,
Toate-nvie un lînged cuget şi-s balsami vindecători.

Toţi ce prin a ta putere a simţit a ta minune
Depun ţie mulţămire, vînta l-al tău Urzitor;
Între mai frumoase imne şi ist vers român răsune
Sacrificii umelite unui simţ cunoscător!

Karlsbad, iuli-agust 1855-61.

ODĂ

Urzitoriule a lumei, tu, ce-Imperului Roman
Ai dat glorie, virtute și putere, decît care
Soarele în a lui cale, de cînd născu din noian,
N-au văzut nimic mai mare,

Tu, ce-a sale legioane pănă-n Dacia ai condus,
Unde, după-naltul triumf, ai fondat o Romă giune,
Ca să fie despre barbari viu troian pentru Apus
Și luceafăr ce n-apune,

După ce nepotul Romei de fortuni au triumfat,
Care-n curs de ani o mie au schimbat antica lume,
Și în lupte, suferințe, pănă astăzi au păstrat
Limba, patria și nume,

Dă-i, o, Zeule, putere și virtute,-n viitor
Ca ferice să plinească destinul a gintei sale,
Și demn de a lui sînt nume, într-un trai nemuritor,
Să petreacă a gloriei cale.

Preste cîmpurile noastre vars', o, Doamne, darul sînt,
Fie pururе mănoase grîie, turme și albine,
Și în schimbul lor întoarnă nouă din străin pămînt
A lui aur și lumine.

Dă la tînăra română, lîngă harul cel plăcut,
Cuget nalt, inimă blîndă, ca și ea la noi să fie
Cum Cornelia antică, ce pe eroi au născut,
Fiie, mumă și soție!

Să dai braților putere, inimei un dor aprins,
Ca românul, cum străbunii, pentru drepturile sfinte
Ale patriii renăscînde să se lupte neînvins
Prin lucrări și prin cuvinte!

Strînge Țările-Unite prin un nod nemuritor,
Cum origine au una, fie a lor și fericire;
Toți românii să închege de frați numai un popor,
Că puterea stă-n *Unire*!

POETUL

Dedicat d-sale d. Vasili Alecsandri

Versul care-ntăia oară a sunat în Românie
Pe-alăuta ce de secoli fără coarde-a fost rămas,
Spre-aminti a patriii fapte prin a doinei armonie,
Dupre metrul care muza l-a dictat de pe Parnas,
Va trăi atîtea timpuri cît Pionul, petros munte,
Între nouri înalța-va maiestoasa a lui frunte.

Deși cîntul a lui Omer poartă cea întăi cunună,
El nu-ntunică pe Pindar, nici a lui Alceos ton,
Înfocatele suspinuri și cuvintele-ncă sună
A Safei înamorate și a lui Anacreon;
Nice între a Greciei zîne a brilat numai Elena,
Pe eroi și pe filozofi n-a produs numai Atena.

Înainte de Ahiles și de falange spartane,
Viețuit-au și alți eroi, care-umpleau în timpul lor,
Prin virtute,-nțelepciune și prin fapte miliane,
Lumea toată de esemple, de mirare și lucor;
Însă geniile acele, demne chiar de nemurire,
Zac uitate, c-un poeta n-a lasat de ele știre.

Tu, în căruia sîn Zeul a aprins sînta scînteie
Să dai faptelor prin muză traiul cel nemuritor,
Între teme înmiite nu-i afla mai naltă-idee
De aceea ce dictează sîntul patriei amor.
A românilor virtute deci prin versul tău să-nvie,
Ca nepoților d-esemple și de glorie să fie!

ANUL NOU 1857 ÎN MOLDOVA

Augustilor suverani subscriitori Tratatului de Paris dedicat

Lîng-a Dunărei verzi rîpe maiestoasă vezi matronă,
Pre scutu-i semnul lui Gioe, pe cap are o coroană.
A ei față i vestminte uric poartă vederat
Că ea-i fiia cea mai giune a lui Traian împărat.
Soarta gintelor schimbat-au ale ei trofei antice
Din semnale de vinceală în cununi de flori, de spice,
Ma din ochii scînteiază încă focul cel nestîns
Ce arată că-n vechime combătut-au și-a învins.
Aștepta, ma suferindă, în a soartei ei asprime,
Că ursita-i prezisese o ferice viitorime.
Iacă ora de pe urmă, mezul nopții a sunat,
Anul vechi, ce-i plin de sagne, ostenit și detunat,
Încărcat cu mii de grije, s-acufundă-n vecinicie;
În loc d-amare suspinuri în giur sună armonie,
Nu mai tremură pămîntul, mările s-a limpezit,
Preste valul a lui Traian șepte Stele a răsărit.
Anul giune, blînd la față, avînd tîmple-ncununate,
Noua viață ni-asigură și guvernul de dreptate.
Dunărea, ce între petre pănă acuma a gemut,
Liberă în sînu-i strînge unda din Siret și Prut;

Şi Anul Nou, de pace înger, a ştiinţelor făclie
Cu odoarele Europei ni aduce în România.
Atunci ruga cea ferbinte răsunat-au spre Apus,
Cătră cele şepte *Stele* care pacea ni-a adus:
Să ne lumineze ţara şi o apere-nainte,
În ist an să ne trimată un bun Domnitor părinte,
Ce fiind a legei sînte El organ şi păzitor
Să conducă patria noastră la frumosul viitor!

ODĂ PINDARĂ LA DUMNEZEU

Imitație

La ocazia încălcării Moldovei de armele otomane și cele al Eteriii eline, cînd, la anul 1821, grecii aicea a organizat răscularea prin care apoi a cîștigat independența politică, ce a costat mari sacrificii pe români

Ori pănă cînd mîhnite
Gintele tale vor geme-n aspre fiere?
Cît încă vor să se învite
Barbarii și săgețile vor s-ascute?
Unde-i, o, Doamne, a Ta putere
Și fără margini virtute?
Ah, prest-a noastre cîmpuri înflorite
Samănă moarte amară
A lor crunt fier, nici pot ca să te-mbie
Spre-a noastră duioșie
Mii strîmbătăți ș-a sangului sfară!
Și lași cristiani să piară
Fără a tuna al fulgerului arme,
Ce fărădelegea în pulbere să sfarme!

Vezi, vezi ce fioroase,
Din feliurite țări, păgîne armate,
Cete necredincioase
Aleargă ca mormînt Daciei să sepe.
Vezi de mulțimea lor fîntîni secate
N-agiung să le adăpe.
Și de atîtea arme în neguri tunecoase
Soarele s-ascunde.
Iacă prin Bosforul turbata înoată

Al Asiei oastea toată;
Şi vin ca în noian să ni cufunde
Cei ce arşiţa îi pătrunde,
Cei ce în Tracia ar şi lîngă Pontul,
Cei ce din Nilul beu şi din Orontul.

De ascuns foc aprinsă
Dacia fiind, amu în cenuşă arde,
Surupată şi învinsă,
Inima sa de mii loviri trecută
Geme de cele în iad lucrate darde.
Vezi că nimic agiută
D-a fi prejuri de cristiani cuprinsă.
A bătrînilor cete,
Neputincioase, sărîmane, oarbe,
Nu auz triste voarbe?
Ascultă tînguiri de juni şi fete,
De femei spăriete,
De mumă ce, cînd sabia o învinge,
Încă la sîn pe mănunţei fii strînge.

Preaputernice braţe
Întinde, o, Doamne, ca perind să vadă,
Dar, să vadă că-i ghiaţă
Arma unui păgîn, că tu eşti Domn!
De tine detunat în etern cază
În a peirei somn,
Şi dintre noi să peie ca o ceaţă,
Sau precum în cîmpie
S-împrăştie pulbere de vîntul iute,
Asemene pierdute
Oştile tirane ca să fie,
Iar spre cea mărturie
Pe pămîntul român ca să străluce
Pănă-n etern triumfala cruce.

Mîndra oaste asiră,
Cu ferecate unelte, pre Sionul
Ştiu că în van loviră,
Că înalţat-ai de morţi aşa un munte
Încît de fiori s-umplusă orizonul.

Movili de sînge crunte
Ştiu că văzu Betulia, că perit-au
Oloferi cu cruzime
Prin maiestria a femeiei tinerele.
Pre capetele rele
Ş-amu înnoieşte esemplul din vechime,
Că au tot acea iuţime
Cei carii ne vînează, noi credinţă
Aceeaşi avem, Tu aceeaşi ai putinţă.

Dar dacă aşa e soartea
Ş-a ta voie în cest feli ni dischide,
Ca obeze să poarte
Ţara frumoasă cu popoare întrege,
Ce Carpat, Tiras, Pont şi Istrul închide,
La a Ta prea sîntă lege
Plin de umelinţă eu-s supus foarte,
Să învingă, dacă voi
Mahmud s-învingă, şi cu cristian sînge
Poate Dacia va stînge
Al ei pacat; că un semn a talei voi
Este lege la noi,
Numai Tu singur eşti prea drept şi-s bune
Cele ce în lucru a Ta voie pune.

Vede-vom oare în urmă
Barbari pămîntul arînd al Daciii sărmane
Ş-arabii păscînd turmă
Unde-s biserici; şi pe totdeauna
Să vedem zidite mii cetăţi tirane!
Iar cornatica lună
De cruce sîntă să nu lase urmă?
Şi sîngite văpaie
Cetăţi unde numai ecbo din adînce
Să ne răspundă stînce?
Şi să crească prin ogor spini şi scaie?
Ah, nu, vie-s păraie-
Le a îndurării tale, o, Doamne, iartă,
Iartă osînda ce cu drept ni ceartă.

Iacă umelite ruge
Răsun cătră a lumei Mîntuitor!
Iacă atmosfera muge
De amare gemete al asupritei ginte
Și de al ei Păstor.
Și oare atîte cuvinte
Aspre a dreptății legi n-or să te subgiuge?
Aproape de peire
David a plîns, și i-ai plinit dorința,
Lăcrămări și căința
Ninivei rele, și a ta iubire
Schimbat-au a ei osînda.
Iar pre ai tăi șerbi tu cu vedere-i trece,
Nici spre a-i ierta pute-vor să te plece?

Însă, o, Doamne, răsare
Grația din ceri, ea ni va triimete
Dorita vindecare.
Auziți, oștilor de legea creștină,
S-a decretat soarta al înarmatei cete!
Deci spre triumfuri depline
Înainte pășiți, și întru cîntare
Buciumul să răsune
Prin aer, că păgînii or să se împile
Supt mii și mii movile,
Cînd lăudînd a faptei mari minune
Fii la a lor fii o vor spune.
Nu pregetați! Domnul de voi se-ndură,
De-amu calea victoriei e sigură!

EPILOG

Înalțat-am monumentul încă-n junea Românie,
Decît bronzul, fierul, piatra mult mai trainic am durat.
Pre el timpului fortune în turbata lor mînie
N-or putea ca să-l oboare pe cursul îndelungat.
Nu, de tot nu mor, că partea nobil-a ființei mele
La Cel care a creat-o va întinde al ei zbor;
Acolo ea, limpezită d-omenești pătimiri grele,
A ei voace va adaoge către a îngerilor hor,
Spre a lăuda Ființa care între lumele senine,
Fără început domnează și domni-va fără de fine!

FABULE

PARTEA

ZÎNA FABULEI

La cetitorul român

Prin rostiri de adevăruri, ascunse-n cimilitură,
Aduc ție-ntăia oară cu plăcere-nvățătură;
În a vieței strîmba cale pe român să îndreptez,
Prin lupi, corbi, furnici și broaște a vorbi mă disfătez.
Adevărul salt nu place, de-i și bun, e plin d-asprime,
Dar cînd vitele l-or spune, n-a să supere pe nime.
De aceea a lor zise, cu gînd binevoitor,
Să asculți, să ierți cutezul, prețuind țintirea lor.

GRIERUL ŞI FURNICA

Săltînd, grierul la ţară
Şuierat-au toata vară,
Şi cînd iarna au venit,
Cu nemică s-au trezit,
Neavînd macar de dor
Muscă sau un viermişor.
Pe furnica sa vecină
Au rugat să-l împrumute
C-un grăunte, c-o neghină,
Să mai prindă la vîrtute,
Zicînd: „Zău, la timp de trier,
Dau parola mea de grier,
Înturna-voi toată soma
Ş-interesul de-mprumut!“
Dar furnica econoamă
I-au zis: „Vara ce-ai făcut?“
„Prin cîmpii şi prin grădine
Am cîntat păn-au dat bruma“.
„Tu cîntai, îmi pare bine,
Gioacă, vere, dar acuma!“

CORBUL ŞI VULPEA

Preste ramul unui sorb
S-aşezasă domnul corb,
Ţiind în plisc o bucată
De caş, ce-o avea furată.
Vulpea, cum l-au mirosit,
Sub acel sorb au venit
Şi-n sus căutînd, i zice:
„Buna ziua, venetice!
Cît eşti mîndru şi frumos!
Dacă viersul cel duios
Ţi-i c-a penilor odoare,
Tu-ntreci pe privighitoare."
De mîndrie îngîmfat,
Corbul pliscul au căscat,
Şi vrînd viersul să înceapă,
Caşul pe pămînt îl scapă.
Atunci vulpea brînza apucă,
După ce o şi îmbucă,
Către corb, spre mîngîiere,
Zice: „En ascultă, vere,

Cel ce ştie linguşala
Să îndoapă-n socoteala
Celuia care-l ascultă.
Astă daună nu-i prea multă
Pentru-un adevăr curat.“
Atunci corbul ruşinat
Giură că minciuni c-acele
Alte dăţi n-or să-l înşele.

BROASCA ŞI BOUL

Broasca mică cît un ou
Au văzut păscînd un bou
Şi mirîndu-să prea tare
De-o făptură atît de mare
Cugeta c-ar fi noroc
Ş-a familiei laudă, dacă
Ar putea să se prefacă
Din mic, mare dobitoc.
Deci d-ambiţie s-aprinde,
Mereu s-umflă, se întinde
Ş-apoi zice: „Sorioară,
Nu-s ca boul, buneoară?“
Dar aceasta i-au zis: „Ba!“
Broasca urmînd a se umfla,
Zis-au iar: „En vezi, lelică!“
„Soro,-ţi spun că eşti tot mică!“
„Oare acuma l-am agiuns?“
„Încă nu“, i s-au răspuns.
Broasc-atunci s-au mai umflat
Foarte aşa... cît au crăpat.
Vra ca astă broască mică
Pe mai mari cel mic s-agiungă,
Tot se umflă, se rădică,
Fără-a-şi cere sfat la pungă.

BIBLIOTECA CENTRALĂ

Se așază la Paris,
Unde, de nu este-nchis,
Rolul gioacă de baron,
Fără bani, dar cu bun ton.
De mii planuri îngîmfat,
Casa-și schimbă în palat
Și-n prințesă pe a sa damă.
Vrînd apoi a mai întinde,
Creditoriul pe-a lui samă
Toate, păn și pre el vinde.

ACII DOI CATÎRI

Doi catîri călătoreau
Şi-n desagii lor duceau:
Unul ceapă de cîmpie,
Altul bani de visterie.
Cest din urmă, îngîmfat
Că-i de aur încărcat,
Chiar de şelile-i apasă,
Nu vra sarcina s-o lasă.
Mîndru calcă, parcă-i leu,
Şi suna un zurgălău,
Cînd deodată, din tufari,
Iesă o ceată de tîlhari.
Toţi la cel catîr dau bustă
Ce ducea de aur soamă,
De urechi îl prind, de coamă,
Alţi împung şi-l bat c-o fustă,
Încît bietul, gemînd foarte,
Zice: „Oare asta-i soarte
Carea mi s-au giuruit
Pe ist drum cînd m-au pornit?
Al meu soţ ce cară ceapă
Fericit de daună scapă,
Dar eu, făr de agiutori,
În bataie, aleu, mor!“

Iar catîrul celalalt
Zis-au: „Vere, totdeauna
Pe copaciul mai înalt
Darmă repede fortuna;
De-ai fi șerb la un cepari,
Iar nu casă de dinari,
La os teafăr și la pele
N-ai păți aceste rele.
Cînd eu în săracul trai
Voi să pasc în pace scai!“

ASINUL ŞI FURUL

Pentru asinul furat
Se băteau doi furi odată,
Unul vrea să-l aibă argat,
Altul vra să-l vînză-ndată.
Dar cînd între ii se ceartă
Cum pe asin să-l împartă,
Vine-al treilea tîlhari
Şi li fură pe magari.

Este asin cîteodată
O moşie-n giudecată,
Pentru care doi mazili
Se sfădesc pe la movili,
Cînd acela ce-i împacă,
Mîncînd pe-a lor cheltuială,
Iè moşia-n socoteală
Şi li lasă punga sacă.

LUPUL ŞI MIELUL

Orice face cel mai mare,
Dreptate-n toate are,
Precum vom videa aice
Din o fabulă ce-oi zice.
Un miel foarte însetat
S-adăpa în rîu curat,
Unde lupul, cătînd pradă,
Începu cu mielul sfadă,
Zicîndu-i cu rost turbat:
„Ori de ce mă înfruntezi
Şi să turburi cum cutezi
Limpedea mea băutură?“
I-au zis melul: „Doamne, iartă,
La mînie nu te-ntartă,
Mai ales dacă ai vra
Să-nţelegi măria-ta
C-apa din sus cură-n vale
La şerbul măriei-tale;
Şi s-o turbur eu nu pot
Cu piciorul, nici cu bot!“
„Mi o turburi şi-acum iară,
I-au zis cruda acea fiară;
Ştiu că-n anul cel trecut
Tu de lupi ai zis bîrfele!“

„Cum puteam să zic acele,
Cînd n-am fost încă născut?
Crede, doamne, că ș-acuma
Eu sug lapte de la muma.“
„De n-ai fost tu, apoi, zău,
Au fost un frate al tău.“
„Nici un frate eu nu am.“
„Așadar, ț-au fost vrun neam,
Că toți cîni, păstori și oi
Bat din veci resbel cu noi!“
Zicînd ceste, îl îmbrîncă
Și îl duce la pădure,
Unde, fără să-l înjure,
Îl despoaie și-l mănîncă.

LEUL ŞI GUZGANUL

Cît se poate, se cuvine
Fă altuia vre un bine,
Că veni-va-ţi multe ori
D-unde n-aştepţi agiutori,
Precum vei vedea aice
Din o fabulă ce-oi zice.

Un guzgan, ce supt pămînt
I s-urîsă a sta mereu
Zburdînd iesă ca un tînt
Şi-ntră-n brînca unui leu.
Dar acest-au arătat
Cuget chiar de împărat,
Căci în loc ca să-l zugrume
L-au lăsat să roadă-n lume.
Însă astă bună faptă
Mulţămită-i află dreaptă.
Se par lucruri necrezute
Un guzgan pe leu s-agiute!
Din a sa pădure deasă
Umblînd leul ca să iasă,
În o cursă-ntinsă-ncape
Şi cercînd din ea să scape
Muge, bietul, tot se urcă,

Însă-n laţi mai mult se-ncurcă,
Încît acel domnitor
Nicicum poate să-şi agiute.
Dar întîi de vînător
Guzgănelul venind iute,
Pe reţeaua ce-l înoadă
Nevoindu-să să roadă,
Într-atîta-au distrămat
Pănă pe leul au scăpat.

GUZGANUL DE CETATE ŞI CEL DE CÎMP

Dineoare un guzgan,
Politicos cetăţan,
Pre guzganul de cîmpie
L-au poftit la prînz să vie,
Ca nu tot mereu lăcuste,
Ce mai bun ospăţ să guste.
Pe vărgat, frumos covor
Aşternut-au masa lor;
Las să giudice oricine
Cît li-au fost atunci de bine.
De confeturi şi de pui
Fărmăturile adună,
Însă pănă a fi sătui
Deodată uşa sună;
Asta-i umple-atît de frică
Încît pofta li să strică.
Cetăţanul sprintinel
Scapă, ş-altul după el.

Lată tropotu-ncetează,
Şi guzganii iar s-aşază.
Cetăţanul, mîngîiet,
La ţăranul spăriet
Zice: „En apucă, frate,

Să mai roadem la bucate!“
Dar acest-au zis: „Destul,
De astă masă eu-s sătul;
Vino mîne tu afară
De-i gusta ospăţ de ţară.
Tupilat într-un ungheri,
Nu am masă de boieri,
Nime însă ca aice
N-a veni ca să ni-o strice,
Şi de fărmături sărace
Îndopa-ne-vom în pace.
Eu te las cu sănătate,
Nu voi şegi cu frica-n spate,
Nici mai delicată masă
Care-apoi pe nări să-mi iasă!“

CERBUL LA FÎNTÎNĂ

Într-o fîntînă limpide,
La codru, pe la munte,
Văzîndu-şi cerbul coarnele
Ce-i se-nălţa pe frunte,

Lăuda podoaba gemine,
Dar bănuit-au foarte
Cum şi picioare-asemene
Nu-i dă nedreapta soarte,

Zicînd: „Ramosul creştetul,
Mîndria fruntei mele,
Chiar ca copacii codrului
Se nalţă către stele.

Aleu, cum şi picioarele
N-au formă, nici tărie,
Că ele chiar ca fusele
Sînt făr-analogie."

Dar cînd aşa se critică,
Răsună-n giur tufarii,
Din care fără tropote
Ies sprintenei ogarii.

Cerbul de spaimă tremură,
C-un salt la fugă împunge
Și din cîmpină repede
Între tufari agiunge.

Urîte mădulările
L-ar fi putut s-agiute,
De nu-i era de piedică
Podoabele cornute.

Cerbul în dese ramure
Întrînd, abia s-aburcă,
Căci lăudate-i coarnele
La trecere-l încurcă.

Dar cînd ogarul dintele
Încruntă-n șold, sărmanul
Cerbul odoru-și blastămă
Ce-i crește pe tot anul!

*

Decît folosul, multe ori
Deșărtăciunea place,
Care apoi de-a pururea
În daune se preface.

COCOSTÎRCUL ŞI VULPEA

Cocostîrcul călători
La prînz de vulpe să cheamă,
Dar în loc d-ospăţ cu spori,
Pe disc lat găseşte o zamă
Limpede şi chiar lătură,
Fără vo dumicătură.
Pasărea cu lungul plisc,
Vrînd să mînce, toacă-n disc,
Ostenește sărmănica
Şi nu-nghite mai nemica;
Vulpea însă unde-atinge
Soarbe tot şi-n urmă linge.
Cocostîrcul supărat
Astă festă n-au uitat
Ş-a-nturna vrînd neplăcută
Daună care au păţit,
Pe cea vulpe prefăcută
La o masă au poftit.
Vulpea vine chiar l-amiază
Şi la vatr-amu s-aşază,
Unde un miros priincios
Minea vulpei prînz gustos.
Dar bucate
Delicate

Vede-nchise întru un vaz
Ce-i cu lung și-ngust grumaz.
În el pliscul bine-ncape
Ca bucatele să pape,
Dar căscatul vulpei bot
Stă de prînz departe-un cot;
Deci cu foame și rușine
Leghioaia ni rămîne.

*

Cel ce vre pe-un alt s-înșele
Dese sufere mai rele.

LUPUL ŞI CUCOARA

Mîncînd lupul chiar ca zece,
Era-aproape să se-nece
Cu un os ce-n gît stătusă;
În zădar sărmanul tusă,
Căci d-al scoate
Nu mai poate
Şi-i să pare c-a să moară.
Cînd, văzînd pe o cucoară,
Semn i face cu picior
Ca să-i deie agiutor.
Iată paserea ghibace
Operaţia i face
Ş-acel os
Din gît i-au scos,
Apoi cere legiuită
Pentru lucru mulţămită.
„Mulţămită! — lupu-i zice —
Oare nu eşti tu ferice
Că din gît nesăţios
Capul teafăr ţi l-ai scos?
Sărmănico, fugi din drum,
De mă superi, te zugrum!“

GUZGANUL SĂHASTRU

Un guzgan de fire blînd,
Ce păţisă multe rele,
Liniştire căutînd
Dup-a vieţei ostenele,
Au întrat parcă-n liman
Într-un caş de parmezan.

Dar în locul tunecos
N-au şezut în trîndăvie,
Păn din giurul său n-au ros
Dămănată săhăstrie,
Unde pururе cu spor
Avea prînz şi foişor.

Cînd aşa el petrecea
Pe ascuns în cea cămară,
Mare-osîndă pătimea
Guzgănimea-n a sa ţară,
Ce în crunt război şi greu
Se stîrpea de Rodiseu.

După multe bătălii
Şi bravure minunate,
De guzgani vo două mii
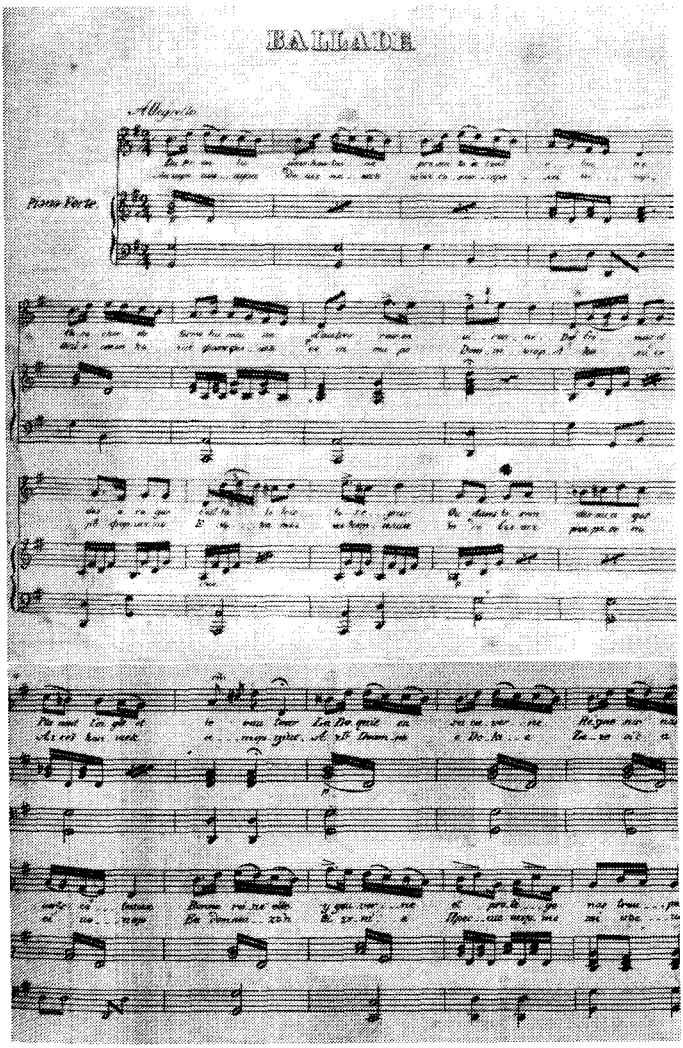
Notele muzicale ale baladei *Dochia și Traian*, de la sfîrșitul broșurii *Dochia și Traian dupre zicerile populare a românilor*, Iași, 1840

CLUJ

МІРТІЛ ші ХЛОЕ

ШАСТОРАЛЪ.

ПРЕЛЮКРАТЪ

de

Т. АСАКІ.

Чea дінтій пісъ драматикъ Репрезентатъ ын лимба Романъ.

Iaшii.

Типографіа: Институтюлуі Албинеі.

1850.

Mirtil şi Hloe, Iaşi, 1850
(foaia de titlu)

Au scăpat într-o cetate,
Dar motanul într-amurgul
Tot pîndea Guzganoburgul.

Deci aleșii deputați
Pe ascuns ies, ca s-adune
Bani, merinde ș-aleați
Din guzganice cotune,
C-un pic de s-ar agiuta
Garnizonul va scăpa.

La guzganul patriot
Vin să-i ceie bani, merinde,
Dar el zice: „Aleu, nu pot,
Căci nutrețul meu sînt ghinde,
D-unde s-aibă vre un ban
Un săhastru, un guzgan?

Viu aici m-am îngropat
Și din inimei virtute
Rog pre zeul îndurat
Ca pe frații mei s-agiute!“
Și oftînd l-acest răspuns,
Iute-n boartă s-au ascuns.

ȚĂRANUL ȘI FIII LUI

Sîrguința ș-osteneală
Pre om nu dau de sminteală.
Un sătean înavuțit,
Avînd zile-amu puține,
Au chemat pre fii la sine
Și așa li au vorbit:
„Vă păziți vodinioare
A nu vinde-acele ogoare
Ce părinții ni-au lăsat,
C-un odor e îngropat.
Nu cunosc locul chiar unde
Acel aur se ascunde,
Dar să știți că prin răbdare
N-a fi în zădar lucrare.
Săpați cîmpul de cu vară,
De la zori și pănă-n sară,
Ogorul de-o palmă lat
Nu rămîie nescurmat!“
Moare-apoi a lor părinte,
Fiii zisa avînd în minte,

Pre odorul să nu scape
Cîmpul tot încep să-l sape,
Încît lucrul timpurie
Le aduce secerie.
N-află auru nicăire,
Dar în loc de moștenire
Sfatul fu mîntuitor:
Că ostineala-i chiar odor!

OALA DE ARAMĂ ŞI OALA DE LUT

O zi oala de aramă
Pe-o vecină de lut cheamă,
Ca să facă ambe-un drum.
Însă aceasta au zis: „Nu pot;
Las mai bine să m-afum,
Decît să mă stric de tot.

Dar tu în coaste chiar ţistoasă,
Nu ca mine ticăloasă,
Pas ferice-oriunde-i vre.“
„La tot feliul de-ntîmplare,
Zis-au oala cea mai tare,
Protectoară mi-i ave.

Dac-un lucru colţuros,
Repede sau pre vîrtos
Ar umbla ca să te sfarme,
Ver macar ca să te darme,
Eu la mijloc voi întra
Şi de daună te-oi scăpa.“

În asemene parolă,
Dată de-o lucită oală,
Biata oală se încrede,

Lasă vatra şi purcede.
Merg ai noştri călători,
Tîrîindu-se cu spori,
Dar compania merge slut,
Alt-arama-i şi alta-i lut.

Vrînd ii pest-un hop să treacă,
Între sine se tot freacă
Ş-înc-o mie urme nu-s
Ce-n a lor voiaj s-au dus,
Cînd arama în moale pele
Aşa foarte-un ghiont au dat,
Că-n mănunte hîrburele,
Gemînd, oala s-au stricat.

Cu acel mai tare foarte
Nu umbla, ci cu mai moale,
De nu vrei acestei oale
S-aibi în urmă trista soarte!

VULPEA ȘI ȚAPUL

Un bărbos țap cornuratic,
Cu o vulpe, dineoare
Să dusesă la varatic
Ca să facă-o vînătoare.
Țapu-i tont, dar fumuratic,
Soțul său e viclean practic.

Însetați ambi de căldură,
Într-un puț s-au coborît;
După ce prin beutură
Pofta lor au răcorit,
Zis-au vulpea: „En, cumătre,
Nu-i destul a s-adăpa;
Dintr-aceste oable petre
Oare, zi-m, cum vom scăpa?

Deci eu cred ca să te faci
Țap cu minte și ghibaci
Și-n a puțului părete
Brîncele-ți întinde drept,
Apoi eu pe a tale spete
Și pe cornul înțălept
Voi sui și pănă-n sară
Teafăr te voi scoate-afară."

Atunci țapul au strigat:
„Bravo, ce plan minunat!
La aceste cîtu-i Prutul
Nu m-agiungea priceputul!“

Însă vulpea nu se-ncurcă,
Ce din puț pre țap se urcă
Și agiungînd sus pre pămînt
Face țapului cuvînt
Prin îndemn cătră răbdare,
Ce-i virtute foarte mare,
Zicînd: „Dacă maica fire
Dramuri ț-ar fi dat de minte
Macar cît în barbă-ai fire,
Apoi în puț mai nainte
De-a întra tu ai gîndi
De-acolo cum ai ieși.
Deci eu vezi acuma, țape,
Din puț cine să te scape,
Ș-apoi ie mai bine samă!
Iartă dacă eu m-am tras,
Dar un interes mă cheamă,
Care nu pot ca să-l las“.

Orice lucru-nființezi
Rezultatul să-i prevezi.

CAPRA, GIUNCA ŞI OAIA, ÎN COMPANIE CU LEUL

Capra, oaia şi o giuncă
Cu un leu foarte cumplit,
Care domnea în o luncă,
Între ii s-au învoit
În companie dineoare
De a face-o vînătoare,
Şi precum li se cuvine
Să se-mpartă între sine.

Capra-n cursa ce-au întins
Pe un cerb întâi au prins,
Şi a ei vînat îndată
Către soţii săi arată.

Atunci leul, împărat,
Pe brîncă au numărat,
Zicînd: „De ştiu socoteală,
Sîntem patru la-mpărţală".
Pre vînat apoi-mparte,
Făcîndu-şi dintâi o parte.
Zis-au: „Asta mie-o ieu,
Pentru că mă cheamă leu,

Partea a doua se cuvine,
După drept, celui mai tare,
Ș-asta cred c-o știți pre bine!
Partea a tria o rădic
Pentru că sînt mai voinic,
Iar cu partea de pe urmă
Socoteala ni să curmă:
Pre cel ce brînc-a să-ntindă
Îl zugrum și-l fac merindă!“

OAIA ŞI MIELUL

Spunea mielului odată
Maica oaia: „Fătul meu,
Eu sînt foarte întristată
Cugetînd la traiul tău.

Ah, păstorul te va prinde,
Abia gras te-i face un pic,
Şi la măcelar te-a vinde,
Ce calău altfeli i zic.
Depărtat de l-a ta mumă,
Acii cruzi şi răi tirani
Te dispoaie, te zugrumă
Şi te vînd apoi pe bani.
De-altă parte se învită
Lupul, ce-i cu dînşii văr,
Ca şi el să te înghită
Cu ciolane şi cu păr.
C-un cuvînt, fără-ndurare
Toţi pre tine te urăsc,
Ş-abia traiul îţi răsare,
Iacă-ndată îl răpesc!
Chiar în contra însuşi firei,

Mai bătrînă eu fiind,
Tocma-n mezul ominirei,
Tinerel te văd perind."

Însă mielul, c-umelință,
Zis-au: „Maică, al mieu odor,
Cea mai mare a mea dorință
Este tînăr ca să mor!
Decît asta, a mea soartă
Fi-v-atunce mult mai grea,
Dacă-ntăi aș vedè moartă
Pe duioasa maica mea."

STOMAHUL ŞI MĂDULĂRILE

Chiar ca astăzi, în vechime
Mulţămit n-au fost mai nime.
O zi-n Roma de Senat
Tot poporul dezbinat
Zis-au: „Lauda ş-orice bine
La boierii ţărei vine,
Cînd în pace şi-n război
Purtăm sarcina tot noi!“
Împutînd deci în mînie
Pe Senat de tiranie,
Iute iesă din cetate
Tot poporul ca să-şi cate
Nouă patrie, alt pămînt,
Şi dodată se aşază
Pe un munte ci-i zic Sfînt.
Dar Senatu-i deputează
Pe Menenius înţălept,
Ce-mblînzind nedreapta ură
Prin a sa cimilitură
Îl aduse îndărăpt.
Romanului deci popor
Zise cesta senator:
„Mădulările rebele
Împutau o mii de rele

Rînzei lor și mai ales
Că un trai ș-ar fi ales
Spre mîncare și spre somn;
Deci și ele-au vrut să facă
Fiecare ca un domn.
Fără noi, zise-ntre sine,
Bîrdăhanii nemic sînt,
Ș-ar trăi doară de vînt?
Cînd șărbindu-i foarte bine
Asudam ca niște vite,
Iar stomahu-n loc s-agiute
Osteneala ni înghite,
Ca să prindă la vîrtute!
Decît șerb să fii tu trist,
Mult mai bine-i egoist!
Cele zise-au și făcut,
Talpa-n loc au și stătut.
Nici pic brațul se întinde,
Mîna la nemic nu prinde,
Și stomahului zic toate:
Lucre singur, dacă poate!
Îns-aceast-a lor mînie
Au fost mare nebunie;
Fiecare mădulare
Pe stomahul tot întartă,
Dar pe sine însaș ceartă,
Că-n curînd au obosit,
Și cînd toate au amorțit
Mădulările rebele
Cam tîrziu au înțăles
Că spre comun interes
Mai mult lucră decît ele
Cela cărui zic bîrdan,
Leneș, trîndav și tiran!“

ÎN UNIRE STĂ TĂRIA

Nu-n zădar e scris pe aur
În latinelor rostire:
Crescunt parvae res concordia
(Lucruri mici cresc prin unire);
Făr-unire nu-i vîrtute
În familii, nici în stat,
Cum esemple mii trecute
De agiuns au arătat.
Un părinte bătrîn foarte,
Propiet acum de moarte,
Vrînd uni pe fiii săi,
Zis-au lor: „Blem, feţii mei,
Cercaţi dac-a frînge poate
Cel mai tînăr dintre voi
Ceste dărzi unite toate,
Iar în urmă spune-voi
Ceea care tari le face".
Din fii unul le-au luat,
Dar zădarnic au cercat,
Şi dînd altui mai ghibace
Întrunit acel baston,
Zis-au: „En, de eşti Samson!"
Şi acestui opinteală
Au dat numelui zminteală.

Mai cercat-au fiul mic,
Ce și el n-au frînt nemic.
Cu toți timpul lor pierdură,
Că unite-n legătură
Nici o dardă nu s-au frînt.
Atunci tatăl lor li zice:
„Moale brațe văd aice;
Să v-arăt ce încă sînt
În asemene-ntîmplare!“
Dar cînd astă lăudare
O ieu fiii lui drept șagă,
Bătrînelul tremurînd
Întăi dărzile dezleagă
Și le frînge-apoi pe rînd,
Zicînd: „Fie-vă de știre
Că puterea stă-n unire.
Deci și voi, o, fiii mei,
Într-un cuget fiți tustrei,
Unul altui de-agiutori!“
Cît trăia bătrînul lor
Li-nnoia adeseori
Acest sfat mîntuitori,
Și-n minutul de pe urmă,
Care firul vieței curmă,
Cu o inimă ș-o gură
Fiii lui unirea-i giură.
După aceasta au găsit
Multe-averi de moștenit,
Dar plîntate-n socotele
Ș-interesuri avînd grele.
Flămîndă se-ndeasă-ndată
De vecini și veri o ceată.
Unii fac pretenții-n bani,
Alți în sate și-n țigani,
Îns-a fraților unire
Este scut de mîntuire
Ș-apărîndu-se-mpreună
Teferi stau în grea furtună.
Dar duioas-armonia lor
N-au avut un trainic spori;
Deși sîngele-i îmbină,

Egoizmul îi dezbină.
La-mpărțelele averii
Unul darmă pe celalalt,
Cu vecinii atunci verii
Înnoiesc a lor asalt
Și aflînd pe tustrei frați
Între sine dezbinați,
Strămoșasc-a lor avere
Se împraștie și piere.
Venindu-li-n urm-aminte
Pilda bunului părinte,
Despre cele dărzi legate,
Dezunite-apoi sfărmate,
Dorea fiescare fiu
A-i urma, dar pre tîrziu!

MUSCA ŞI CARUL

La ocazia compunerei Regulamentului organic
Bucureşti, 1830

La amiază, pe căldură,
Se urcau pe drum la munte
Şese harnici cai de frunte
Înhămaţi la o trăsură.
Spre-a o face mai uşoară,
Toţi drumeţii se coboară;
Caii însă asudau,
Opinteau şi iar mai stau,
Cînd o muscă foarte iute
Au venit să le agiute.
Bîzîind pe ii îndeamnă
Şi prin aer drum 'l însamnă;
Unde coama nu agiunge
Pe rînd caii tot împunge.
Carul dacă naintează,
Crede că-nsaşi ea l-au tras,
Şi-nmîndrită-apoi s-aşază
Cărăuşului pe nas.
Iar de stă la vre o rîpă,
Musca-atunci se face foc:
Zboară,-mpunge,-njură, ţipă
Că stau roatele pe loc,
Ca bătrînul capitan,
Ce în cruntă bătălie

Cătră un asalt îmbie
Pe aprodu al său oștean.
Mai oftează musca mică
Că povara nu-i rădică
Și că dintre călători
Nu-i dă nime agiutori,
Dar l-a sa bîzîitură
Nici pic caii iau aminte,
Ci pășind tot înainte
Suie-n deal cea grea trăsură.
Atunci musca, stînd, li zice:
„Să ne răsuflăm aice
Dup-atîta osteneală!“
Ș-apoi fără de sfială
Li mai cere legiuită
Pentru lucru mulțămită.

Așa unii multe ori
Se îndeasă la o treabă,
Unde-s pre sîrguitori
Și la vorbă și la grabă,
Dar în faptă-s chiar bufoni,
Minciunoși și fanfaroni.

CÎNELE CARELE SCAPĂ LUCRUL, VÎNÎNDU-I UMBRA ÎN APĂ

Omul cu năluci viază,
Lăsînd lucrul cel vădit,
Numai umbra sa vînează,
Precum cînele au păţit.
Acel cîne dineoare
Pist-o apă curgătoare
Trecea cu pripire-n not,
Ţiind o friptură-n bot.
Cînd în apă deodată
Alt-asemene-i s-arată.
Cînelui atunci să pare
C-acea porţie-i mai mare;
Deci vînîndu-i umbra-n apă,
Nu numai că lucrul scapă,
Ci cînd botul au căscat
Puţin di nu s-au-necat,
Încît cu nimic din val
Teafăr abia scapă-n mal!

MOARTEA ȘI NENOROCITUL

Un lemnar din cii sărmani,
Plin de grijă și de ani,
Cărînd vreascuri grele-n spate
Din pădure pe la sate,
Se-nturna încetișor
La săracul foișor.
Obosit, neputincios,
Pune sarcina sa gios
Și-și aduce aminte-anume
Cîte sufere pe lume.
Că de cînd el s-au născut
Rele numai au văzut.
Fără vipt de multe ori,
Fără somn adeseori,
Toată noaptea-n gînduri zace,
Ziua nicicum are pace,
Căci vatavul rău și tont,
Boierescul peste pont,
Birul greu și mii beilice,
Doi ficiori și patru fiice,
O soție sfăditoare
Viața-i umple cu lungoare,
Încît vrînd a-și face seamă
Ca să vie moartea cheamă.

Nesăţoasa deci bătrînă,
Ţiind săcerea în mînă,
Repede s-au arătat
Şi ce vra l-au întrebat.
Văzînd fioroasa moarte,
Spăimîntat lemnariul foarte
Zice: „Rog agiută un pic
Ceste lemne să rădic!“
Moartea curmă toate cele,
Omul însă-i mai dorit
A suferi mii de rele,
Decît a fi mîntuit!

BROAȘTELE CARE CER UN ÎMPĂRAT

Nevrînd broaștele s-asculte
De guvernul democrat,
De la Zevs, cu strigări multe,
Au cerut un împărat.
Zevs, ce-i zîn îndurător,
Le-au trimes un domnitori
Pacinic, drept, cu blîndă fire,
Încît altul nicăire
Niciodată s-au văzut.
Dar din ceri cînd au căzut,
Au sunat așa de foarte,
Încît neamul cel broscos,
Bolînd mult și mai fricos,
Pin cosor, glodoase boarte
Tupil s-au acufundat
Și timp mult n-au cutezat
De-a scoate un cap afară,
Să facă conțert de sară.
Suveranul îns-acel
Pe care l-au socotit
Că-i vun urieș cumplit
Ram au fost d-un copăcel.
Despre acesta mare teamă

Avea broasca care-ntăi
Au ieşit să iaie samă
Şi să deie semn l-ai săi.
Dar abia de ramu-ncet
Tremurînd s-au propiet,
Iacă ş-alta vine-n urmă,
După ea întreaga turmă.
Apoi nu pre tîrzior
Tot acel broscos popor
Aşa bine s-au deprins
La firească bunătate,
Încît sărea înadins
Împăratului pe spate.
Păzind al său caractir,
Toate sufere-acel Sir.
Însă broaştele rebele,
Neastîmpărate, rele,
Către Zevs iar au strigat:
„Să ni dai alt împărat,
Care mai vioi să fie!"
Zevs atunce în mînie
Li trimete o cucoară,
Care-mpunge, le omoară,
Să arete a ei putere
Le înghite şi-n plăcere
Căpăţînile le sfarmă.
Iacă ţipet nou şi larmă
Broaştile au înălţat.
Atunci Zevs au detunat
Cu aceste aspre zise:
„Broaşte hîde, pare-vi-se
Că eu voi să mă supun
Către ţipetul nebun?
Dac-aţi fi avut voi minte,
Trebuia să fi ţinut
Pe guvernul de-nainte;
Dar după ce l-aţi perdut,
Vă era destul odor
Acel pacinic domnitor.

Acuma vă dau un sfat:
Păstrați p-acest împărat,
Nu cumva iar prin schimbare
Să dați pest-un rău mai mare.“

ROZA ŞI SPINUL

Fabulă anacreontică
Imitaţie

„Cu cît roza-i învălită,
Cu atîta-i mai dorită“
TASSO

În sînul verde a spinului,
De ochi mai nepătrunsă,
Ca o sfiită vergură
O roză sta ascunsă.

Atît de des acopere
Tufa ce o umbrează,
Încît abia furîndu-se
Străbat a zilei rază.

Amu prin strama frunzelor,
Ce pre boboci ascunde,
Închisul sîn în purpură
Un pic abie pătrunde.

De acii tufari scutindu-să
Supt boltă de verdură,
Creştea închisă, pacinică,
Însă creştea sigură.

Nerăbdătoarea vergură,
Mîndrită de a ei faţă,
Voia domni pe florile
Prin har şi frumusaţă.

Şi nemintioasă apucă-să
Cu credincios vecinul,
Prin multe ziceri agere,
A se certa cu spinul,

Zicîndu-i: „Crude, barbare,
Fireasca-m frumuseaţă
Întuneci chiar în fragedă
Şi, ah, pre scurtă viaţă!“

Că-ntunecînd tot harul ei,
Necunoscută moare,
Ţiindu-i frumuseţile
În strîmta închisoare.

„Să taci, atuncea zisu-i-au
Acel spin, în mînie,
Mai drept pre mine giudecă;
Nu vez că-s pază ţie?

Dacă a verei arşiţa
Pre tine nu te perde,
Ori cine, zi-m, te apără
Cu hobotul cel verde?

Zi-m, cine te acopere
De-a turmelor călcare,
De mînioasa grindină,
De-a vîntului turbare?

Taci, de-a iubi deprinde-te
Umbroasa ta cămară,
A laudei tale zilele
În prip-or să răsară.

De-o crudă ceată-a relilor,
Sărmană, ai fi învinsă,
Dac-ai trăi tu singură
C-o lume nedeprinsă!“

Ea tace, însă-n inimă
O roade-a lumei dorul,
Roagă să tune fulgerii
Pe-al ei apărătorul.

Iac-un țăran s-apropie
Și-ntinde a lui săcure,
Ca din cel săci a spinilor
Să facă curături.

Floarea în loc să tremure
De-a pazei sale moarte,
În speranță se mîngîie
De mai plăcută soarte.

Cade dărmat în aşchie
Amu pe iarbă spinul,
Și într-a zilei razile
În verde-a tufei sinul.

Scăpînd d-obeze tirane,
Între mii flori mănunte,
Roza fără de pavăză
Înalță-o mîndră frunte.

De păsărele armonia
Pre lîngă ea răsună
Pe ea dizmiardă Zefirii
Ş-Aurora o-ncunună.

Dar lumei fericirile
Cît sînt de trecătoare!
Plăcerea cum de repede
Pasă şi-n pripă moare!

Iacă la roza viermele
Încetişor agiunge,
Pe ramul verde sui-să,
Cu dinte o împunge.

Iar un culbec să tîrîie
Pe mîndre file a sale,
Rozîndu-le acopere
Cu greţăloase bale.

Păn-a-şi plini frumuseţile
De soare arsă pere,
Se tinguieşte spinului
Şi agiutori i-i cere.

Sacă amu şi galbănă,
Naturei pierde odoare,
Cad vestejite filele
Şi timpurie moare!

O, voi, junele tinere,
Ce sigure şi drepte
Trăiţi sub paza legilor
A maicei înţălepte,

Dacă a voastră inimă
Atunci ca în giug suspină,
D-esemplu roza fie-vă
Şi va părea mai lină.

PICĂTURA ŞI RÎUL

Anacreontică
Fabulă
Imitaţie

De la Aurora tînără,
Din bolta cea azură,
Căzu odată singură
De rouă o picătură.

Roua, plutind pe aripa
Zefirului răcoare,
Străbătea pintre razile
A zilei născătoare.

Aşa trecînd ea repede
În roticele dese,
Amu pre faţa apelor
A mării agiunsese.

Cînd de turbata volbore
Văzutu-s-au aproape,
Ca să s-afunde mésera
În ale mării groape,

Atunci au zis: „Ce barbară
Soartă m-aşteaptă-n lume,
Că-n mare astăzi pierde-voi,
Cu viaţă ş-al meu nume!

Mai mică dintre atome
Ce-abia la ochi s-arată,
Ce-a fi din mine, o, ceriule,
În mare-amestecată?

Ah, tu, plăcute aere,
Suflare a maicei mele,
Ah, blînde aer, ține-mă
Pe aripi ușurele!

A tale,-o, Febus, razile
Din care sînt născută,
Mărească-mi mădulările
Și-n aburi mă strămută!"

Dar în zădaru-i plîngerea;
Povoara-n gios o-mpinge,
Ș-amu de umed creștetul
Al undelor s-atinge.

De altă parte repede
Un rîu din munți pogoară
Și cîte-n cale-ntîmpină
Cufundă și oboară.

Apa cu aspre mugete
Din stînci în vale pică
Și de cumplite tunete
Tot aerul despică.

Apoi, sosind în țarină,
Așa ogorul sapă,
Că arborii, nici spicile,
Se pot vedea din apă.

În furioasa curgere
Surpînd pre a sale urme,
Acel rîu smulge frasinii,
Păstorii și pre turme.

Apoi vărsate apele,
Mărindu-le, i să pare,
De nu-s mai mult, dar samănă
Avidoma cu mare.

Şi zice, înmîndrindu-să:
„Ce este acel noian
Ce-i zic cel făr de margine,
Adîncul ocean?

La el alerg şi-n unda mea
Voi să înghit eu toate,
Sirene şi neréide
Cu ale mărei gloate!“

Spre-a-ş strînge-apoi puterile
S-aruncă între stînce
Şi-ndeasă-a sale apele
În maluri mai adînce.

De vuiet rîpa tremură
Al apei mînioase,
Să udă păn şi marginea
De spume albicioase.

Şi-n sine bizuindu-să
Luptă şi parcă cere
Cu Posidon şi Pròteus
Ce-s zîni apoasei sfere.

Iacă în urmă luciul
În orizon răsare,
Unde-ntre rîpa stîncelor
Să-ntinde-adînca mare.

Văzînd în mută linişte
Pe umeda cîmpie,
Rîul grăbeşte curgerea,
Mugind cu sumeţie.

Sosind apoi să-ncaieră
La luptă grea cu marea,
Şi apa lor ca aburii
Măruntă-n aer sare.

În strîmte stînci se zbuciumă,
Se-nvită, apoi iar fuge,
Să-ntoarnă-n ghiruri repede
Şi cu turbare muge.

Chiar şi din fund se turbură
Scurmata ei arină,
Împregiur sună rîpele,
Dar marea zace lină.

Pre cetele fortunelor
Spre agiutor nu cheamă,
Ce verde-albastru luciul
Întinde fără teamă.

Şi surdă către vuietul
Lovirei cei cumplite,
Fără turbare,-n linişte,
Pre duşmanul înghite!

Rîul amu-mpărţindu-să,
Perzînd a lui putere,
În unda cea amarnică
S-ascunde tot şi... pere!

Dacă sumeţe apele
A unui rîu sînt moarte,
A picăturei singure
Ori care fi-va soarte?

Ea cade, dar atunce cînd
În mare a să răpuie,
Cade în scoica Indiei,
Ce-n al ei sîn o-ncuie,

Și cu seminți puternice,
Ce încheagă a ei găoace,
În perlă foarte lucie
În urmă o preface.

Perlă ce, dup-a soartelor
Mii întîmplări, viază
Și în corona regelor
Al Asiei domnează;

Și umeliți de-a pururе,
Din tronul unde șede,
Pre cii ci-s mîndri în pulbere
Tupili zăcînd îi vede.

*

Din ist esemplu-învață-te:
„Ce soartă diferită
Are o blîndă inimă
Și inima-nmîndrită!“

PARTEA II

CASTORII

Lîngă-o curte boierească, în grădină minunată,
Un castor ș-a sa familie trăia-n apa cea curată,
De mănunți fii și de fiice avea cîte o pereche,
Casa lui era de bîrne, dup-a țărei modă veche.
Ostenind cu ghibacie
Și păzind iconomie,
Spre nutreț avea-n camară
Tot producturi de la țară:
Frunză, scoarță, nuci și ghindă,
La prînz, cină și merindă.
Cu această rînduială
Trăiau fără de sminteală
În duratul foișor
Acii soți cu fiii lor
Fericiți, d-ar fi urmat
Cu cest metod măsurat,
Ce din neam în neam de fire
Li s-au dat spre moștenire,
Și-n repaos gios trăind,
Mai presus n-ar fi dorind.
Dar o pildă prea străină
De-a lor sistemă-i dizbină;
Din apoasa lor camară
Ieșia adeseori,

Pe răcoare, către sară,
Cu soția-cel castor,
Și primblîndu-se prin lac
Scotea-n aer a lor cap.
Lua aminte și vedea
Ce la curte se dregea,
Cît-armonie, lumină,
Se lățea prin cea grădină,
Cum prin înflorit parter,
Cu-nvățatul guverner,
Tinerelul boierin
Dialect vorbea străin.
La aceste luînd sama,
A castorului madama
Începu la soț să zică:
„Oare știi de ce, frățică,
Firea e deosăbită
Într-un om și într-o vită?
Educația totdeauna
O preface în mai bună.
Pentru ce din castoraşi
Să nu facem cuconași?
Frate, să luăm, te rog,
Dupr-a modei reglement,
La copii de pedagog
Pe o vită cu talent!“
Cînd în astă sfătuire
Stă să deie-o hotărîre,
Li s-arată lîngă mal
Veneticul papagal,
Avînd pene verzi și mure,
Ce din gros scăpînd afară
Și zburînd din țară-n țară,
După multe avanture,
Parcă înadins chemat,
Prest-un ram s-au așezat.
Și s-arete că nu-i mut,
Vorovind aice cu sine
Cuvințele tot streine,
La castori mult au plăcut,

Că avea și o figură
Plină de învățătură.
Castoreasa, cu mirare,
Către-a ei bărbat au zis:
„Papagalul mi se pare
Al său plisc cînd au deschis
Că așa au răsunat
Ca mentorul din palat.
Buna soarte mi-l trimete,
Pentru fiii mei și fete;
Să luăm în casă-ndată
Astă pasăre-nvățată!“
Că bun foarte-au fost castorul, a ști încă să cuvine,
Cîte-i propunea femeia, el la toate zicea: *bine!*
Încît, fără advocat,
Învoiala au urmat
Ș-un contract s-au iscălit,
Unde chiar s-au lămurit:
Datoria
Și simbria
Celui ce pre fii învață,
Hotărîndu-i pe viață
Și o pensie prea bună
De castană și d-alună.
Iată curs-acum începe
În principii să-l adăpe
Guvernorul papagal,
Dizvălind a lui moral.
În timp nu îndelungat
Pre castori au învățat,
Cu deplină sîrguință,
Papagalilor știință:
Cum să salte, să se strîmbe,
Fără noime-a vorbi limbe,
Capu-ascunde sub aripe,
Cum să șuiere, să țipe,
Cum să de din cap, din coadă,
Și mii lucruri de plăcere
De bun ton și tot de modă.
Dar nu lungă mîngîiere
Din metodul învățat

Cii părinți au fost gustat,
Căci îndată ce din mici
Au crescut castori voinici,
S-au văzut că ii o mie
Știau lucruri frumușele,
Numai nu știau acele
Ce castorii au să știe.
Căci de casnic interes
N-avea gust, nici înțăles.
Cînd părinții s-au trezit,
Au scăzut ș-au bătrînit,
N-avea cine să li deie
Bîrne pentru-a lor bordeie;
La hambare nime cară
Provizioane de la țară.
Și părinții cii ușori
Pentru-aceea-au scăpătat,
Că pre fiii din castori
Papagali au înformat.

OCHII ŞI NASUL

Urma ceartă dineoare între ochi ş-un nas vecin,
Cui din doi, după dreptate, ochelarii se cuvin?
Advocat se făcu limba şi pe nas îl apăra,
Iar urechea, prezidentul, a ei ziceri asculta.
Atunci limba, cu talent,
Au zis către prezident:
„Dreaptă pleacă-ni, ureche,
Să auzi dovezi o mie,
Prin înscris şi mărturie,
Cum de epoca cea veche
Neam de nas, tot necurmat,
Ochelarii au purtat
Şi-i să cade ca moşie
Trecută-n paragrafie".
O comisie de mazîli,
Rînduită chiar pe nas,
Au găsit între movili
Brazda ce-ochelarii au tras.
„Tribunalul va ierta,
Se pot pilde arăta:
Faţa dacă ar fi rămas
De-ntîmplări să n-aibă nas,
Cine ar fi acel magar
Ca să poarte ochelari?

Din aceste, lămurit,
După legi am dovedit
Cum că pentru nas anume
Ochelarii s-au urzit,
Ș-ochelarilor în lume
Post pe nas s-au rînduit!"
La această limbuție
Bravo-n sală au răsunat,
Iar nasul de bucurie
De trei ori au strănutat.
Dar ghibace a noastră limbă
A ei sistimă o schimbă
Și chiar pentru altă parte
Paragrafuri tot din carte
Așa vederate au scos
Că au dovedit pe dos,
Fără nici un pic favor,
Nici prepus de strîmbătate,
Cum că ochii au dreptate
Preste ochelarii lor.
Dar urechea, care-n faptă
A limbei au înțăles
Mituirea în proces,
Hotărîrea-ncheie dreaptă:
„Nasul drit de proprietar
Aibe preste ochelari,
Ochii se vor mărgini
Prin ii numai a privi".

VULPEA, MOMIȚA ȘI FIARELE

Murind Leul împărat,
Fiarele s-au adunat
Pe temeiul legei lor
Să-și aleagă-un domnitor.

Deci corona din cutie,
Ce-avu șerpele-n păstrare,
S-au fost scos în adunare
Să o cerce cui să vie.
Ins-oricîți o probuia,
Nici unuia nu-i vinea.
Că deși toți aveau gust,
Avînd unii cap îngust,
Corona pe nas cădea,
Alții gros și cap cornut,
Încît ea n-au încăput.

Deci momița cea bufonă
Vru să cerce-acea coronă,
Face șegi și mii grimase,
Coțcării cu toate clase,
Încît cap-au lunecat
Și corona i-au întrat.

Asta aleasă ghibăcie
Minței sale dînd protie,
Toate fiarele o urează,
Domnitoare o proclamează.
Numai vulpei n-au plăcut
Lucru care s-au făcut.

Tăcînd a ei sentiment,
Ea-i face un compliment
Ș-au zis: „Doamnă, o comoară
Zace-ascunsă lîngă o moară.
Cred că altul nu o știe;
Deci aceasta după legi
Se cuvine, doamnă, ție!“

Deși doamna iubea șegi,
Cu argint nu șuguia,
Ce supt stîncă-l încuia.
Spre-a nu fi deci înșălată,
Cu vulpea aleargă-ndată
Să apuce-acel odor.
Dar, aleu, a ei picior
Încăpu în o capcană
Ce au prins pe suverană.
Atunci vulpea au urlat
Și pe fiare-au adunat,
Iar momiței au zis: „Vezi,
Vrei pe noi să guvernezi
Și nu știi a te purta
Pentru chiar persoana ta!“
Așadar toți o distronă,
Declărînd în deplin vot
Că puțini în lume pot
Vrednici fi de o coronă.

MINCIUNILE

Într-o sară foarte lină
În primblare am ieșit,
La Copou, lîngă grădină,
Să răsuflu-aer dorit.
Cînd, văzut-am deodată
La stat mare o figură,
După modă îmbrăcată.
Dar, precum fac cii saraci,
Purta-n umere desaci.
Dar nu am însemnat
Di-i femeie au bărbat!
Mă mir d-acel venetic
Și întreb atunci de nume.
Stahia-mi răspunde: „'N lume
Intrigă oameni-mi zic.

În această țărnă bună
Strături samăn de minciună;
De calumnie, de crezare,
Grînul meu amestec are;
Niobosîtă-n lucru sînt,
Dintr-un trec la alt pămînt,
Însă nicăire nu-i
Ca pe malul de Bahlui,

Pămînt gras pentru minciune,
De se face de-a minune.
Ş-apoi tot aici, c-un preţ
Foarte bun, astfeli nutreţ
Să întreabă şi să cată
Ca o poamă delicată.
Pentr-acest product mănos
Orice timp e priincios;
Săcetă au umezală
Niciodată-i dau sminteală."

După-această, a sa mînă
Iute samănă-n ţărînă;
Un grăunte nu se perde,
Iată tot ogoru-i verde.
O minune! 'Ntr-un minut
Ierburile au crescut;
Înfloresc, ş-apoi pe loc
Amu spicele se coc,
Încît toat-acea cîmpie
Au produs minciuni o mie.
Cele ce cu ochii văd,
Pipăind abie le cred.
D-oameni îns-atunci o ceată,
De minciuni nouă-nsătată,
Case şi copii lăsa,
La cules se îndesa.

Mîndru-i fiecare spic,
Dar denuntru nu-i nemic.
De-a gusta toţi să îmbie;
Altul pune în cutie
Trufandale înfoiete,
La ţinuturi le trimete.
Văd colo femei frumoase,
Deşi ceva minciunoase,
A culege au mare dor
Minciunele de amor.
Îngiositul în trufie,
Navînd altă meserie,

De novele, care-i plac,
Își culege un plin sac.
Speculanții de pe loc
Pe la bolte marfa cară,
Ca s-o vînd-în iarmaroc
Și pin tîrguri de pin țară.
Cii ce-ascultă pe la ușă
Și veninul poartă-n gușă,
De bun nume răpitori,
Culeg intrigi dintre flori.

Cînd prin chipuri feliurite
Unu-ncarcă, altu-nghite,
Deodată
Se arată,
Coborîndu-să din ceri,
Luminosul adevăr.
Nici un văl pre el umbrea,
Fachie-n brațul său ținea.
Abie sînta cea figură
Aruncă o căutătură,
Iute, cum au răsărit,
Farmăcul au și perit,
Ș-oamenii s-au minunat
Cum așa s-au îngînat!...

„Adevărule presfinte,
Auzi calda rugăminte:
Între noi etern te-așază,
Mintea noastră luminează;
D-aici intriga să piară,
Ce pre noi vra să dezbine,
Și poporul de prin țară
Să se-ncreadă numa-n tine!“

MOMIȚA LA BAL MASCHE

Un filozof, ce aflasă
A ştiinţelor secret,
De pe lume adunasă,
Pentru public cabinet,
Dupre sistematic plan:
Scoice, peşti din ocean,
Fiare, paseri cu verzi pene,
Bolovani şi buruiene,
Crocodili de pe la Nil
Şi tablo de Rafail.
Iar apoi cel învăţat,
De un gust, de o capriţă,
Pentru sine-au cumpărat
Mare, tînără momiţă,
Care-i zic orangutan
Si-i de ţărmul african.
În cărţi ziua îngropat
Şi-n negrală împlîntat,
După lucru-ostenitor
Iubea şaga uneori,
Şi, lăsînd doparte tomul,
Învăţatul meu, ca omul,
Să se poată răsufla,
Cu momiţa se giuca.

Deci, voios vrînd să petreacă
Sara unui carnaval,
Pus-au straie ca să facă
Cei momițe pentru bal,
Ca s-o ducă acolo
Mascuită-n domino.
În costium înaurit
Contrabandu-au mistuit;
A ei ceafă-i învălită
Cu o freză încrețită;
Pune-n capul cel flocos
Un beret cu fiong tufos;
Mijlocul cu brîu încinge,
Și în scarpe talpa-i strînge;
Brînca-ascunde în mănuși;
Nasul, roș ca pipăruș,
Ș-a ei bot, să nu-l cunoască,
Le acopere cu mască.
Așa merg, fără ciocoi,
Le teatru amîndoi.
Filozoful întră-n sală
Și momița, cu-ndrăzneală,
Ce cu grație cochetă
Ține-n brîncă o lornetă.
Aici află adunare,
Mii lumini și vuiet mare,
Sărituri, cacofonie,
Grații date cu chirie.
Fiecare, ca turbat,
Întră unde-i îndesat;
Unul altuia în pripă
Sub nas, la ureche țipă;
Multe masce sînt frumoase,
Dar ca lumea-s minciunoase;
Aici vezi pe un nălban,
Avînd portul și organ
Unui doftor la consult,
Latinește vorbind mult.
Vezi din școală un băiet
Cu cunună de poet;

Dama care-o lume-nșală
Vezi cu hobot de vestală;
Jidovul din Podul-Vechi,
Îmbrăcat ca erou grec;
Ș-advocatul cel limbut
Gioac-aice rol de mut.
Prin astfeli de iarmaroc
A mei oaspeți își fac loc.
Filozoful prin desime
Trece, dar nu-l caută nime;
A momiței pas mărit
Și străina ei figură
Asupră-i tot au țintit
Adunărei căutătură.
Cu zîmbire fiecare
I șoptea niscai cuvinte,
Dar momița cu-ngîmfare,
Tăcînd, trece înainte.
O asemene tăcere
Și măreața ei vedere
Pe toți umple de mirare,
Încît sună întrebare
Cine masca cea să fie?
Și idei s-aud o mie.
Cu respect unii se-nchin,
Crezînd că-i un prinț străin.
Unul zice: „L-am aflat,
Îl arăt a sale-odoare
Al Ungariei magnat".
Altu-apoi: „O, frățioare,
Din tăcerea sa nu vezi
Că-i un milord irlandez?"
Giură însă-a lui vecin
Că-i de Hina mandarin.
Fiecare-au socotit
Că pe mască au gîcit;
Pre ea toți în giur urmează
Și i se recomendează.
Iată, pentru rande-vu,
I dă-actrița-un bile-du;

Poliță i dă bancheriul,
Minunatul hap spițerul,
C-un cuvînt, pe cea momiță
Toți o cred d-aleasă viță.
I fac curte și-i să pleacă,
Ca protectoră s-o facă,
Iar pe omul învățat
Nici în samă l-au băgat.
El atunci, plin de mînie,
Ast-a lumei nebunie
Ca să rebde nu mai poate,
A momiței mască scoate
Ș-apoi zice asta vorbă:
„Fără crier, turmă oarbă,
Tot e bun ce e strein,
Vezi la cine te închini!
Sistema ți-i părtinire,
Interesul și-ngiosire;
Meritul cel învățat,
Cugetul cel mai curat,
Sentiment de omenire
N-au la tine prețuire,
Și mai bine-ți place-o vită,
Ce-n minciuni îmbrobodită,
Neștiința și-nfoiere
Le ascunde prin tăcere!“

IEPURILE ŞI AMICII SĂI CEI MULŢI

Nu-i în lume fericire, nici plăcere mai dorită,
Decît s-aibi amic de suflet ş-o femeie-nduioşită.
De iubeşti pe mulţi deodată, la mulţi dacă te închini,
Agiutori nu afli în nime cînd nevoile îţi vin.

Un sur iepure odată,
De o fire minunată,
Între iepuri filantrop,
Trăind viaţa în galop,
Cît putea pe fiecine cu ceva îndatorea,
Şi pe vita mică-au mare văr şi frate o numea.

Într-o zi de dimineaţă,
Sorbind roua din verdeaţă,
Iac-aude prin strîmtori
Buciumînd pe vînători,
Şi haliciul din seneaţă
Îi trecu pe la musteaţă.

Cum că-i foarte slut la Prut
Sărmănelul acum vede;
Fără-a pierde un minut,
În călcăii lui se-ncrede.

Se rădică-n două, aleargă,
Tremură chiar ca o vargă,
Stă, răsuflă-un pic, ascultă,
Mînat iar de spaimă multă
Prin rîpi fuge și tufari.
A lui urme ca să-nșele,
Face multe vîrtejele,
Pănă scapă de ogari,
Ș-obosit de fugă, acum
Se lungește chiar în drum.

Ah, ce dulce bucurie
În cumplit-acela val
Au simțit, cînd pe cîmpie
Alergînd văzu un cal.
Zisu-i-au deci: „Frățioare,
Ca să scap de vînătoare
Să te-ncalec puținel,
Sprinten tu, eu ușurel,
Este-a cailor virtute
Pe vecinul său s-agiute!“

Nechezînd calul îi zice:
„Vei da gios de pe cerbice!“
De aceea-alege-n urmă
Călăuz mai bun din turmă.
Vinea taurul cel gras,
Însă cu mai iute pas.
Pre el iepurile giură
Ca să-l scape de friptură.
Cornoraticul vecin
I răspunsă c-un suspin:
„În secretu-ți spun că-n luncă
Mă așteaptă-o mîndră giuncă;
Și tu iepure galant
Datoria știi d-amant!“

După taur vine-apoi
Un bătrîn bărbos căproi,
Dar nici ista vra să-l ducă,
Zicînd că la mers hurducă.

Iată că-ntre cii ce trec
Vinea ș-un lînos berbec;
Ce și el ceru iertare
Că de-agiuns povoară are,
Ș-apoi giocuri de noroc
Nu vra peste-al său cojoc.

Spre vițelul care rage
Bietul iepure se trage
Ș-agiutori ceru duios
De la vărul credincios.

„Să mă-ncaier, zisă,-acum
L-așe certe de pe drum?
Sinior iepure, ț-oi spune
Razim în mine nu pune,
Cînd bătrînii din cireadă
Nu s-amestică la sfadă.
Că sînt fraged, tu știi bine;
Plînge-voi deci după tine,
Și-n peire timpurie
Mîngîierea asta-ți fie!
Mă despart de tine greu,
Că ogarii vin, aleu!“

SOARELE ŞI NEGURA

Prin tăria cea azură
Trecînd soarele de vară,
A lui raze-aşa căldură
Săgetat-au preste ţară,
Că apele a unui lac
Toate-n aburi se prefac.

Deci aceste aburele
Agiungînd la-naltul lor,
Uitînd chiar, ca inimi rele,
Cui datoare-s cu noroc,
S-aduna, se îndesa,
Ca-nchegîndu-se în nor
Doar să poată-ntuneca
Pe-a lor binefăcător.

Însă-atuncea dreptul soare
La-ngiosita cea estime
Zisu-i-au: „Uitat-ai oare
Cum agiuns-ai la-nălţime?
Pentru-asemene trufie
Vei simţi a me urgie!“

Deci îndată a sale rază
Cu putere scînteiază,
Norul, umbra au perit,
Negura iar se desface,
Și de unde s-au suit
În tinos lac iarăși zace.

LUPUL PREFĂCUT ÎN PĂSTOR

Un lup foarte ipocrit,
Avînd mare apetit
Pe o turmă grăsulie
Ce păștea în o cîmpie,
Socotea că a lui plan
Nemerit s-ar fi făcut
Dacă-n straie de cioban
Vizetă i-ar fi făcut.
Deci pre spate-o glugă-ncinge,
Coapsele-n iței le strînge,
Spre-a-și ascunde a sa față
Pune-n cap o pălărie;
Ca păstor curat să fie,
Din un ram își face o cață.
Și vicleana ligheoaie
Ie subsoară o cimpoaie.
Chiar ca Trifon îmbrăcat,
Pe-a sa cață rezemat,
Lupu-ncet se-naintează,
Cînd păstoriul repoza,
De somn cînii se-ngîna,
Dar nici turma era trează.
Ipocritul, bucuros
De prilej așa frumos,

Avu încă ș-o idee,
Ca cu portul cel minţit
Să înșele nemerit
Și un chiot să mai deie.
Dar aceasta-i strică tot;
Deschizînd flămîndul bot,
Așa foarte au urlat,
Că pădurea-au răsunat.
Se treziră la-acel ton
Turma, cînii și Trifon.
Bietul lup se încurca
În iţarii săi și-n glugă,
Încît nu putu să fugă,
Nici macar a s-apăra.

Un fățarnic cît d-ascuns
Nu rămîne nepătruns.
Sune-ursariul numa-n surle,
Cine-i lup ca lup să urle.

STÎNCA CARE FATĂ

Stînca odată,
Îngreunată,
Gemea și se văieta,
Încît din giur s-aduna
De mami și de moașe cete,
Crezînd că ea va să fete
Un tîrg ca Iașii măcar.
Vuiet, sunet în zădar,
Căci stînca cînd au născut
Un spin șoaric s-au văzut!

Astă fabulă s-apleacă
Către-acii ce vor să facă
Lucru mare pre pămînt,
Ș-apoi iesă numai... vînt!

DOUĂ SPICE

Cu-nălțată, mîndră frunte,
Un deșert spic defăima
Pe un spic plin de grăunte
Ce în gios se atîrna.
Zisă deci l-a lui vecin:
„De rîs lucru-i curios
Că ții capul așa gios!“
Îns-atunce spicul plin
Au răspuns l-această ceartă:
„Nu doresc a mă schimba;
A mea frunte-aș rădica
Cînd c-a ta ar fi deșartă!“

URSUL, PASĂREA, ȘERPELE ȘI MOMIȚA

Un sălbatic urs de munte,
Cu ochi mici și lată frunte,
Vrînd să-și facă o carieră
În a curței naltă sferă,
Unde trăia vite o mie
Sub a leului domnie,
De vecini au întrebat
Cum să între la palat?
„Mergi, momița au zis, sărind",
Pasărea i-au spus „cîntînd",
Șerpele-i dă un alt plan:
„Vrînd a fi bun curtezan,
Mergi pe pîntece, vecine,
Tîrîindu-te ca mine!"

ALBINA, ȚÎNȚARIUL ȘI MUSCA

Lui poeta Paraplin
Ce prin versuri strîmbo-drepte
Pe Esop vre să îndrepte
Apologul ista-nchin.
Primăvara chiar în zori,
Cînd sufla o boare lină,
Zburînd iute o albină
Culegea miere din flori.
De la roză peste crin
S-așeza, și din pahar
Ce adînc li sta în sin
Sugea dulcele nectar.
Pe cînd ea să ostenea,
Făr de lucru petrecea
Musca și un mic țînțar
Ce ne supără-n zădar.
Amîndoi trăiau pre bine
Ș-avînd ligă între sine
Pe iarbă s-au așezat
Și-n științei lor putere
Despre metodul dezbat
Cum se face bună miere.
„Pare-mi-să că la gust,
Zisă musca către albină,

Cum faci miere din cel must
Ea nu poate fi mai fină.
Dar amestecul, prepun,
Pentru nerve nu e bun.
Deci aş crede că în loc
De tei, roză, busuioc,
Să iei ceapă, mândragună,
Ce fac miere mult mai bună."
Iar ţînţariul „cear-, au zis,
Este aflare
Foarte mare,
Dar precum anţărţ am scris
O idee minunată
Într-o foaie învăţată,
Nu lua ceara din floare,
C-a fi mai luminătoare,
Mai vîscoasă şi mai plină
De-i lua-o din răşină".
Cînd făcea congresul lor
Pentru a industriei spor,
Biat-Albină cu răbdare
Tot urma a ei lucrare.

CONSULTUL

Dineoară-n sat la țară
Un boier pătimea mult,
Încît din giur s-adunară
Doftori doi la un consult:
Din Cotnar, domnul *Mergrău*,
Iar *Binmerg* de la Hîrlău.
Cel din urmă-ncredința
Că boierul va scăpa,
Cînd întăiul da parolă
Că boierul cu-a lui boală
Va purcede împreună
Unde moșii se adună.
Dizuniți la-nvățătură,
Îmbii scriu două rețepte,
Dar boierul cu-acea cură
Nu putu să se îndrepte.
Deci pe cînd îl îngropa,
Doftorii se disputa.
Zicea unul: „S-au trecut
Precum am fost prevăzut".
Altul, în rostul latin,
Au vădit chiar adevărul:
„De mi-ar fi urmat deplin,
Sănătos era boierul!"

LUPII ȘI OILE

După ce au fost trecut
Mai mult decît ani o mie
De-ncruntată dușmănie,
Lupii pace au făcut
Cu păstorii și cu turme.
La îmbi de folos era
Ca masacrul să se curme,
Dișî lupii i dizbîrna,
Păstorii din a lor pele
Făceau bune cojocele,
Încît oaia-n liniștire
Nu putu mai ca să pască,
Dar nici lupul cu lesnire
N-au putut ca să răpească.
Drept aceea, întemeiet
Un tractat s-au încheiet
Ș-ambe părți dau spre tărie
Cuvenită chizășie:
Lupii dau pe lupișori,
Oile pe cîinii lor.
Avînd pacea iscălită
După forma legiuită
Prin ghibacii comisari,
Ce era de neam măgari,

Urma liniștea în țară;
Pe cît lupii tinerei
N-aveau dinte, n-aveau ghiară,
Au fost blînzi ca niște miei.
Dar îndată ce la trup
Din lupșor ieșit-au lup,
Apetitul firesc mînă
Să se-ncrunte la o stînă
Ce-i lipsită de păstori.
Atunci lupii răpitori
De oi și de mei o sumă
Prind, despoaie și zugrumă;
Cînii, a turmei tărie,
Ce dupre acel tractat
Adormise-n lupărie,
Tot de lupi s-au zugrumat.

Încît iată adevărul
S-au vădit și astă dată:
„Cum că lupul schimbă părul,
Dar sistemul niciodată!“

ASINUL ŞI FLUIERUL

Pe o holdă săcerată
Păscînd asinul odată,
Din tîmplare au văzut
Fluieraşul cel perdut.
Vre, mirîndu-se, să ştie
Di ce lucru a să fie
Lemnul cela găunos?
Deci l-întoarnă-n sus, în gios,
Tot cu botul său l-împinge,
Îl amiroasă şi-l linge,
Cînd, suflîndu-l, au sunat
Viers ce n-au fost aşteptat.
„Măi, măi, strigă-n bucurie,
Acest sunet d-armonie
Au vădit c-ascuns talant
M-au menit de muzicant,
Ş-astăzi nările-mi răsună
Pruba-n lume cea mai bună
Criticului pizmătar
Că viers face şi-un magar."

EROSTRAT

Era seară şi-ntre nouri soarele s-acufunda,
Cînd din Efes tot poporul de la giocuri se-nturna;
Cuprins încă de plăcerea a priveleştei frumoase,
Vorovea despre minunea luptelor mult maiestroase;
Deodată, prin tuneric, ceriu-n giur au scăpărat;
Tot poporul stă pe loc
Şi-nturnînd spre Efes ochii, templul cel mai minunat
Îl văzu cuprins de foc.
Îndărăpt aleargă iute, spăriet acel popor,
Ca să afle d-unde-i focul, ca să deie agiutor.
Pintre fum, prin caldă boare,
Prin scînteielor lucoare,
De aproape agiungînd,
Iată că au însemnat
Un om repede mergînd;
Era acesta *Erostrat*.

Ca turbat de nebunie,
Ţinea-n mînă o făclie,
Şi prin strigătul cumplit
A sa faptă au vădit.
A poporului, deci, ceată,
De mînie înfocată,
La giudeţ pre el îl cheamă

Ş-osîndire cere dreaptă
Pentru astă crudă faptă;
Erostrat stă fără teamă.
Îl întreabă ce păcat
L-asfel faptă l-au mînat?
Cercetează dacă n-are
Vun cuvînt de apărare.
Ori din groapa-ntunecată
Furia înveninată
Fărmăcat-au a sa minte,
Încît barbar s-au atins
De atîte lucruri sfinte,
Pe Diana au aprins.
Au dărmat a ei icoane,
Preţuite-n milioane,
Templul ei au nimicit,
Ce-i lăcaş de zei dorit
Şi-i misteriul de lege,
Faima Greciei întrege!
Dar Erostrat, nepătruns,
Dede atunci acest răspuns:
„Am dorit ca al meu nume
Cunoscut să fie-n lume;
Iată-mi fapta şi prihana,
De-asta ars-am pe Diana!
Inima-mi de venin plină,
Mintea fără de lumină,
De ambiţie orbit,
Neputînd să fac nimic,
Lucrul ce-i de alţii urzit
Hotărît-am ca să-l stric.
Vreo mustrare nu îmi vine;
Trist Efesul ca să fie,
Nu cer alt decît de mine
Să vorbească şi să scrie!“
Dar giudeţul declărează: „O, de răle făcător,
Prin virtute să cîştigă numele nemuritor!
Cel ce criminale face, de ambiţie îndemnat,
Bună faimă nu cîştigă, ce în veci e blestemat;
Vei muri la întuneric, defăimat de-ntreaga lume,
Şi epoca viitoare n-a cunoaşte al tău nume!“

CĂRĂRILE ŞI CALEA DREAPTĂ

Spre o cale grea şi lungă
Călători doi s-au unit,
Deşi ii aveau s-agiungă
Scop cu totul diferit.

Numa avere să adune
Unuia foarte-i plăcea,
Pentru-aceasta el de bune
Orice mijloace credea.

Celalalt, în curăţie,
Cîştig strîmb nu căuta,
Fără de făţărnicie
Dreptului se închina.

Ista, deci, cu sigur pas
Tot pe drumul drept au tras,
Dar şiretul călător,
Pintre nobili şi popor

Trecînd, în gîndul său zice:
„Nătărăul las să ţie
Drumul lung; eu prin potice
Voi cîrni cu ghibăcie,

Că pre astă scurtă cale
Deseori am fost găsit
Titluri, laŭde şi parale;
Uneori le-am şi răpit!"

Faţa, vorba, tot le schimbă;
Pe cărarea cea mai strîmbă
Tupil se înainta,
Tot în stînga,-n dreapta ba!

Ori pe unde el se duce
Ceva trebuie s-apuce;
Fiind toate de al său plac,
Nu fereşte nici un lac,

Ce înainte ca să poată,
Păn la brîu în tină-noată,
Ş-încărcat cu grea povoară,
Deşi plin e de ocară,

Împroşcat de tot şi uns,
Aşa la scop au agiuns.
Însă toţi îl defăimau,
Cu degetu-l arătau.

Omul bun, cu mică parte,
Ce pe drum drept au călcat,
Au sosit pe altă parte
Sărac, însă tot *curat!*

SĂLBATICUL ŞI CĂLĂTORIUL

În adîncul unei stînce,
În deşertele pustii,
Un sălbatic ş-ai săi fii
Au pus mursa lor să mînce;
Cu femeia-n giur şădeau
Peste-o piatră,
Lîngă vatră,
Şi copiii lor sorbeau.
N-avea şervet, nici cuţit,
Dar bun foarte apetit.

De fortună ca să scape,
Un nemernic călători,
Răzbătut de a ploaiei ape,
Au întrat în groapa lor.
Sălbaticu-n sărăcie,
Fiind plin de omenie,
Deşi nu l-au aşteptat,
La ospăţ l-au îndemnat.
Oaspele, înflămînzit,
Să aştepte n-au voit
De două ori ca să-l învite,
Dar dintăi din a sa gură

Peste degete-amorțite
Boare suflă de căldură;
Apoi în aceea zamă,
Fiind caldă, suflă iară.
Sălbaticul mult se miară,
Zice: „Asta cum să cheamă?“
„Una zama-mi răcorește,
Alta mîna-mi încălzește“.
„Di-i așa, oaspelui zice,
Poți să mergi de-acum de-aice!
Zăul drept mă va feri
Cu un om a locui
Carele din a sa gură
Cînd frig suflă, cînd căldură.“

PEȘTILE ȘI PĂSCARIUL

Un mic pește
Mare-a crește,
Dacă zile va avea;
Dar prinzîndu-l tu abia,
Să-i dai drumul, iar să-ți vie,
Ar fi mare nebunie!

Un crap încă foarte mic,
Fiind încă chiar pitic,
Păscuitu-s-au odată
În o apă turburată.
Cînd păscariul l-au văzut
Au zis: „Bunu-mi început,
Unul mulți va să-mi cîștige,
Și cu ii pe tine-oi frige;
Deci în sac așteaptă-un pic!“
Crapu-i zice-n a lui limbă:
„Ce-i să faci c-un pește mic?
Cu un mare, rog, mă schimbă,
Că în zamă sau friptură
Nice-s de-o îmbucătură;
Lasă-mă să mă fac crap,
Că de undiță nu scap.
Ș-apoi preț va da becierul

Să mă ducă la boierul,
Cînd acuma pănă-n sară
Osteni-vei tu aici
Ca să scoți din apă-afară
Mizerabilii pitici!“
Dar păscariul flămînzit,
Care zama-n gînd o soarbe,
Nu se-nșală d-aste vorbe
Și-n acest chip i-au vorbit:
„Ce ghibace ritorie
Dizvălești acuma mie,
Să te duc l-a mea odaie,
Acolo în o tigaie
Cînd în cald unt vei pluti
Mult mai bine-i sfîrîi.
Căci proverbia e bună:
Ce-i în mînă nu-i minciună.“

GIUDECATĂ NOUĂ A LUI PARIS

Între timpul vechi ș-acuma, oare cine nu-nțălege
Că e mare diferire la năravi, la gust și lege?
Plin de gară și proțesuri neastîmpăratul om,
Astăzi pentru milioane, dar atunce pentr-un pom.
Ca femeia-atunci și zîna
Să se laŭde au voit,
De aceea s-au sfădit
Iuno, Venus și Atina.
Pentru asta, la un munte, care Ida se numea,
Unde Paris, păstor tînăr, turma sa de oi păștea,
Au venit pe-ascuns tustrele,
Ca să giudece pre ele
Și la mai mîndră femeie
Dorit pomul ca să deie.
Deci l-acela păstorel,
Tînăr, blînd și frumușel,
Toate zînele jaluze
Se ruga prin ochi și buze.
Una minte-i giuruia,
Alta-averi i hărăzea,
Iar a triea mult favor
La frumuseță și l-amor.
Abia Paris au ochit
Pe-ntriita cea minune,

Avere-au dispreţuit,
N-au voit înţelepciune,
Ce frumuseţei pom au dat.
Însă azi,
Un aşa caz
În alt feli s-au giudecat,
Nu-ntre munţi, c-acel cioban,
Ci şezînd pe un divan;
Paris, de modernă lume,
Care-noată în parfume,
Vede-ntrînd la el trii zîne,
D-osăbite daruri pline.
Cea-ntăi, aspră la figură,
I-au zis: „Te voi înzestra
Cu înaltă-nvăţătură,
De soţ dacă mi-i lua!“
Abie-au zis, ş-a doua zînă,
Chiar ca Vinera frumoasă,
Au întrat de graţii plină,
Şi sub genele umbroase
Două stele-i scînteia.
Mult nu cred c-a fi zis ea,
Că triumful unei fete
E d-agiuns ea să s-arete.
În asemene minut
Cel mai drept giudecător
Paragraf-ar fi perdut.
Chiar ş-al nostru matador,
Pe cînd sta ca fermecat,
Zîn-a treia au întrat.
Era asta grăsulie,
De ani nu pre timpurie,
Era-n rochie strălucită,
Dar la faţă cam urîtă,
Şi în spate, ascuns de vel,
Firea-i dădu un muncel.
Mare nas, cam roşă coamă,
Dar de tot îmbrilantată,
Şi-n casetă ferecată
D-olandeji ducea o soamă.
„Toate aceste, ea zicea,

Cu mine-mpreună ia!“
De departe apoi ținea
De noblesă-un pergament
Și-n rezervă iată vine
Un decret de prezident.
Văzînd haruri sunătoare,
Titluri, prețuoase-odoare,
Acest Paris, plin de fum,
După moda de acum,
L-Afrodita și Atină,
Cu politică să-nchină;
Pre cap pune a sa marcă,
Buzunarii îi încarcă,
Și spre a fi deplin ferice
În giug pune a sa cerbice.

CĂLĂTORIUL ŞI CÎNII

Dineoare, un om pacinic, de mii grije-mpresurat,
Pe o cale, în amurgul, trecea-aproape de un sat.
Dulmecînd pre el un cîne, începu cumplit să latre;
De asemene şi alţii, din bordeie şi din şatre,
Păzitorii cîni de stînă, cu dulăi ş-ogari urla,
Cît de vuietul sălbatic toţi munceii răsunau.
Asurzit, plin de mirare, întrebă pe cîni nu-s cine:
„Zgomotul şi astă larmă, spuneţi-mi, de unde vine?“
Însă nimene putut-au ca să deie vrun răspuns,
Că lătra cînii, căţeii, din tunericul ascuns,
Făr-a şti, cu toţi, de ce
În lătrat se întrecè!
A deşertului om asta este chiar icoana vie:
Cel rău scoate o minciună, alt nebun adaoge-o mie,
Strigă, flacăra învită,
Făr-a şti de ce-i stîrnită!

Focul din scîntei precum,
Născînd, toate le preface
În cenuşă şi în fum,
Aşa-a oamenilori pace
O minciună au surpat
Şi pe fraţi au dezbinat.

Deseori virtutea sîntă prin intrigă s-au perdut,
Socrat pentr-o calumnie cupa morței au băut,
Aristid s-au dișterat,
Știpion s-au defăimat,
Staturi mari, ce-au înflorit,
Tot de-acest rău au perit!

AURUL ŞI FIERUL

Un blanc galbăn scînteios,
Gemînd sub ciocan vîrtos,
Plîngea soarta sa odată:
„Ori să poate să mă bată
Îngiositul crud metal
Care-l calcă păn ş-un cal?“
Dar ciocanu-i zice: „Frate,
Este vechi ist adevăr
Că pre aur fierul bate“.

Un popor ce n-are fier,
Curaj n-are, n-are armă,
Să defaimă şi să sfarmă.

CUVÎNTUL LUI SOCRAT

Socrat casa cînd zidea,
Din vecinii fiecare
Cîte-o critică zicea:
Unul că proporție n-are,
Altul c-a ei împărțală
E făcută cu sminteală.
Pentr-un om de a lui clas,
N-avei unde a face-un pas;
Și s-uniră toți să zică
Cum că casa era mică.
Socrat spusă a sa dorință:
„De-ar da zîna de Atină,
De amicii cu credință
Casa mea să fie plină!“
Zicea Socrates cu minte și în astă întîmplare,
Pentru cii ce amici se cheamă, casa lui era pre mare.
Că tot omul și aice
După moda veche zice
Că-ți este amic prea bun,
Cine-l crede e nebun!
Nu-i nemică mai ușor
Decît de prietini nume,
Însă foarte rareori
Unul poți afla în lume!

DIOGENES

Diogenes, în Atina,
Unde strălucea lumina,
Un barbat era mintios,
Însă giudecat pe dos.
Că-i filozof unii spun,
Alții că au fost nebun!
Dar de asta nu mă mier,
Căci un om cu caracter
Nebunie cînd nu face,
Care cetei oarbe place,
Deseori în astă lume
De nebun cîștigă nume.

Cu sistemul ce avea,
Cu puțin se sătura,
Cu apusul adormea,
În răsărit se scula;
Toți ziceau că e smintit,
Dar el era fericit.
A lui port ș-a sa figură
Nu făcea macar trii bani;
La frig cum și la căldură
El purta de triizeci ani
O mănta de tot cîrpită,

Pălărie bortilită,
Locuia în un antal,
Unde vorbea de moral.

Ospătînd odată-o ceapă
Şi cu palma băund apă,
Văzu piaţa-mpodobită
Cu o statuă sculpită.
La ea merge,-n genunchi pică,
În sus mînele rădică,
Şi plecat ca cerşitor
I cerea un agiutor.

Dar un grec, trecînd, i zisă:
„Filozoafe, pare-ţi-să
Că di-i cere noapte, zi,
Ruga ta s-a auzi!
Ori nu vezi c-acea figură
E de piatră săpătură,
Fără cuget şi simţire,
Vrun suspin nu o pătrunde!“

Diogen atunci răspunde
Însămnat-acest cuvînt:
„Oamenii ce alta sînt?
Prin a petrei închinare
Eu aice mă învăţ
Pe al omului dispreţ
Ca să-l sufăr cu răbdare!“

CLOPOTUL ŞI LIMBA LUI

„Ah, ce soartă înfiorată!
Zicea clopotul odată
Către limba ce-l lovea.
Uşor lucru ţi se pare
A urla fără-ncetare
Atît vuiet şi de ce?“

„Di ce, nu ştiu, limba-i zice,
Aninatu-m-au aice
Să-ţi dau ghionturi nencetat;
Pe frînghie-ntreabă, vere,
Ea mă trage cu putere,
De-am lovit, am ascultat.“

Clopotul de la frînghie
Di ce mişcă vra să ştie,
Di ce trage cu amar?
Dar frînghia răsucită
Zice că pre ea învită
Însetatul palamar.

Palamarul de-altă parte
Zice: „Popa ştie carte
Ş-a suna m-au rînduit“.

Dar, aleu, de-atîta sunet,
Gemet, vuiet şi răsunet
Bietul popa-au asurzit.

Di-l întrebi di ce, de unde?
El n-aude, nici răspunde,
Ce din cap semne făcea,
Şi pre clopot îl supune
Vuietul tot să răsune,
Fără a şti macar di ce.

OILE

Apolog
Imitație

Eu nu știu di ce acuma, ca în timpul cel trecut,
Alte vite chiar ca omul nu au dar de limbuție?
Căci în epoca străveche, cum făcutu-ni-au știut
Esop, Lafonten în Franța și nu-s Cine-n România[1],
Zburătoare, tîrîitoare și cvadrupede animale
Discutau politici cvestii prin camere și tribunale.

Pe atuncea de oi turme cu ai lor berbeci și miei
Alegeau acele cîmpuri unde ierbele-s mai bune,
Rumigau trifoi și cimbru pe podișuri și prin văi,
Fără a fi privighete de păstori pe la pășune,
Nici de zer și d-a lor lapte n-au fost vasăle umplute,
Nici de lînă dispoiete sau la măcelari vîndute.

Îns-acea independență și dorita liberta
Cătră care ș-oaia aspiră au avut defecte grele,
Cum în viața sa putut-au fiecine observa
C-orice stare au meserie nu-i scutită de-a ei răle;
Noi videm pe toată ziua pentr-a omului pacate
Că cu binele și răle deseori sînt îmbinate.

---

[1] Aluzie la autorul care cel întăi au scris românește fabule și apologuri versuite (Gh. A.).

BIBLIOTECA CENTRALĂ
351
CLUJ
UNIVERSITARĂ

C-atunci cînd lînoasa turmă păştea-n pace, deseori,
Îndemnat de foamea cruntă, stînd la pîndă în pădure,
Nempacat nimic, chir lupul, ce e-al oilor fior,
După instinctul ce natura dădu cestor creature,
Negăsind o rezistenţă de pe cîmp, au chiar din stînă,
Zugruma şi înghiţea oaia cu ciolane şi cu lînă.

Cunoscută-i astă soartă ce domnează pre pămînt,
La ea oamenii şi toate animale-s osîndite,
Acel mic să face prada celor ce puternici sînt,
Precum cel mai mănunt peşte de cel mare să înghite.
Ş-operaţia asta-n lume tot asemenea s-a face,
Dacă cel ce au urzit-o în alt feli n-o va preface.

Dar precum în toate zile nime nu s-a îndoi
Că abuzuri învechite şi deprinderile răle,
De ar fi nepedepsite, într-atîta ar spori,
Încît nu numai de lînă, ce ni-ar dispoia de pele;
Cînd asemenea sisteme pe la oameni aplicate,
Între ii ar stîrpi o parte pe celaltă giumătate.

Aşa deci, precum cerusă interesul general
A lua-se fără preget o energică măsură
Contra răului lăţire, ce la toţi ar fi fatal,
Dizvălindu-se o cvestie de asemenea natură,
Au voit să se consulte în obştească Adunare
În ce mod să se ferească de acel pericol mare.

A să şti se mai cuvine că în secolul antic
Societatea primitivă ce au fost încă sălbatică
De guvern avea o formă, precum cronografii zic,
Parte aristocratică, iar parte democratică,
Şi-n congres cînd chema legea, neputînd toţi merge, deci,
Trimeteau din sînul turmei deputaţi pe-ai lor berbeci.

Doară nu c-ar fi berbecii de natură alt popor,
Căci şi ei ca şi confraţii născuţi fură tot din oaie,
Dar mărimea şi puterea, respectul şi mare onor

Ce avea în Zodiacul prezentantul a lui Gioae
Pe berbeci considerat-au ale turmei scutitori,
Venerat-au ş-ascultat-au ca părinţi şi senatori.

Încît oile adunate în colegi electoral,
În complect, toţi mandatarii c-o foarte magioritate
Au ales berbeci puternici prezidenţi la tribunal,
A comunei cvadrupede legiuit reprezentate,
Avînd fiecare instrucţii ş-un imperativ mandat,
De care să nu s-abată pe a lor coarne au giurat.

Aşadar la o poiană într-o zi s-au adunat
Din cotunurile ţărei deputaţi de toate trepte,
Şi-n secrete comiteturi şi-n complect au debatat
Diferite combinaţii şi proiecte înţălepte;
Dar în cursul a discuţiei, ca în toată adunare,
Bune vorbe s-auziră, dar şi toante deseoare.

Propuneau unii cu-energie pe-acei lupi a-i înfrîna
Prin canale-n giur săpate c-o puternică tărie,
Alţii propuneau îndată turmele a le muta
Între rîpi, stînci şi corhane unde lupii să nu vie;
Progetau însă şi alţii în giur curse să întindă
Şi pe lupii ca pe şoareci chiar de vii pe toţi să-i prindă.

În cea criză naţională agiutori unii au cerut
De l-acei ce între sine au simpatie animală,
Aleanţie cereau alţii cu condiţie de tribut,
Pentru care ca să aibă la nevoie sprijineală,
Încît lupii cei mai ageri, deşi plini de răutate,
Nu ar cuteza să calce încheietele tratate.

În acel minut mult critic un măreţ berbec şi gras,
Cărui frunte coronară două coarne maiestoase,
Întăi membru al Adunărei au venit cu mîndru pas
La care cu umelire toţi cerbicea o plecase,
Căci ca ist-alt nu fusăse între toate turme în lume,
Pentru care Mintios-Kornul i s-au dat gloriosul nume.

El în limbă academă au zis: „Zelul patriotic
Laud mult, dar văd că este aist caz cam climatoric,
Rostul vostru mi se pare că de tot este esotic,
Şi proieptul patriotic eu îl giudec prea himeric;
Sigur sînt că-n aplicare el de tot e problematic
Şi nicicum cu starea d-astăzi de foloase în uzul practic.

Drept aceea, ascultaţi-mă! Eu espune-voi acum
Alt proiept, pre care-l rumăg nu în gît ce-n capul meu,
Cum că el să se adopte nu mă îndoiesc nicicum.
Parlamentul fără crieri ni conduce foarte rău,
Că de nu să adopta-s-a un sistem mult mai politic
Am putea ca să agiungem la un caz încă mai critic.

Între mii fiinţe-n lume eu cunosc un animal
Ce atîta spirit are şi mijloace diferite
Că întrece a noastră gintă în putere şi-n moral
Şi de el să-ntitulează împărat celor urzite,
Încît nu ni-a fi ruşine la atîtea virtuţi bune
Pentru a noastră mîntuire chiar cerbicea a-i supune.

Animal-acel e omul, ori pe unde ochii-ntorc
Nu văd alt mai bun; pe dînsul l-au ales prin toate forme
Boul, asinul şi calul, şi chiar filantropul porc,
Care sub a sa protecţie roade, grohăieşte, doarme;
Dupre cum a lui strămoşii petrecut-au păn-azi bine,
Totdeauna esemple antice a urma ni se cuvine.

Un om vrednic şede aice nu departe de la noi,
Mare amic de cvadrupede, ce-i iubeşte ca un frate;
Are turme, herghelie, animale de tot soi,
Levezi, cîmpuri şi pădure, cinci odăi şi patru sate;
Pentru cazul nostru, credeţi, pe el soarte ni-l trimete;
Să ne folosim de dînsul pănă n-a fi de el tăiete.

Dar condiţii reciproce, tot cîte un paragraf,
Lămurit să se înscrie pe hîrtie timbruită,
Să se publice prin foaie, nu cumva vrun plastograf

Documentul, șarta noastră, să-l prefacă pentru o mită,
Și condiția aceasta de n-a fi drept observată,
De părți ambe să rămîie chiar de sine răsuflată."

Blînde oile atuncea l-acel plan s-au conformat,
Consultînd în plebiscidul[1] prin voturile comune,
Mic și mare, surd și multul, liber toți au declarat
Din cea zi fără de preget omului a se supune
Ș-a-ntroduce pentru vite liberale parlamente
Spre a dizbate interesul prin solide argumente.

După ce să lămuriră toate articule-n congres,
Se decise diplomatic un ministru a trimete,
Pentru care, ca cel ager, Korn-Mintosul s-au ales
De a supune cazul public conferenției secrete.
Datu-i-s-au vulpea veche secretar și consiliere
Și un corb pentru depeșe ca să fie curiere.

(a se urma)

---

[1] *Plebescid* (plebiscitum), decizia poporului, de la *plebs*, gloată, popor, se numea la romani legea care poporul decreta (Gh.A.).

ESOP ŞI ŞTRENGARUL

Fabulă de circonstanţă

Şi-n anticul timp d-eroi
Ştrengari erau ca la noi,
Carii din ecces de minte
Derîdeau şi cele sfinte.
Cel ce nu li sămăna
Prin minciuni se defăima.

Spune istoria c-Esop
Au fost hîd, ghebos şi şchiop,
De el pruncii se spăreau,
Iar nebunii îl derîdeau.

Îns-acea tristă figură
Era vas d-învăţătură,
Ce prin fabule o mie
Au agiuns şi-n România.

Esop, sclav cînd fu-n Efes,
De patronul său trimes,
Trecînd în o zi pin strată,
Alungat au fost d-o ceată
De ştrengari ieşiţi din şatră,

Dintre care-unul cu-o piatră
Nemeritu-l-au în șele,
Că-i veniră amețele.

Neputîndu-și răzbuna,
Pe ștrengarul lăuda
Esop pentru ghibacie
Și i-au zis: „Rău pare mie
Că nu pot să fac alt dar
Decît numai d-un dinar.

Dar vezi cela ce-au trecut,
Decît mine-i mai avut;
Pre el de vei nemeri,
Înzecit te-i folosi.“
Deci ștrengarul lăudat
De cîștig s-au apucat
Ș-așa bine au chitit
Că-n cap ținta au nemerit.

Ins-acest avut barbat,
Fiind public magistrat,
Un sergent privighitor
Prins-au pe cel praștiitor.

Și în loc de mulțămită
Dădu ceartă-agonisită,
Iar poporul adunat
La dreptate au aplaudat.

MOMIȚA

Pentr-un spirit ce nu doarme
Nu-i nimica mai ușor
Decît planuri de reforme
Ca să deie la popor,
De sînt bune, de sînt rele,
Destul fie frumușele.
Așa odată o momiță,
Din filozofilor viță,
Care nimica creează,
Ce toate le imitează,
Prin formal act s-au fost prins
Marea toată să o sece
Și că-n sec prin ea va trece.
Pentru asta au aprins
Toți copacii din pădure
Și din petre făcu zgure.
Atunci, iacă, cu mirare,
Animalii toți strigară:
„Ce invenție minunată!“
Iar momița îngîmfată
Li făcu acest cuvînt:
„Multe averi de bun pămînt

Şi ogoare eu voi da
Focul apa de-a seca.
Iar despoticul guvern
Chiar de astăzi voi schimba
Şi republica-n etern
Pentru voi s-a proclama.
După ce mai bună parte
De moşii mi se va da,
Restul n-are să să-mparte,
Ce-n comun s-administra.
Atunci patriei reformate
Dulce soarta va să fie,
Comunizmul de frăţie,
Libertate,
Egalitate,
De a lua lucruri străine
Privilegi e pentru-oricine,
Legile şi direptate,
Ca strigoie răsuflate,
Mai veche de piramide,
S-aibe ca invalide
Şi căzute-n hebeţie
Pensie din Visterie."
Dar pe cînd ea declama,
Pe un asin întreba
Dacă scad a mărei unde.
Încă nu, ista-i răspunde.
Nu să turbură încă apa?
Parcă doarme,-i zice iapa.
Dar momiţa prefăcută
Elementelor împută
Că nu i s-au nemerit
Cele ce au profetit.
Ş-operaţia tot aşteaptă.
Oare ce-au urmat în faptă?
Au ars arbori din pădure,
Iar din marea cea adîncă

N-au scăzut o picătură.
Mai ales sporit-au încă.
Codrul daună grea au tras,
Marea, mare au rămas.
Aşa cîte un şarlatan
Ni propune un frumos plan,
Zgură chiar cu poleială
Care ploaia curînd spală.

FRUNZA

De stejar uşoară frunză
Prin aer se rotolea;
Uitînd c-au ieşit din grunză,
Tot în sus zburînd, zicea:
„Cît departe de pămînt
Începui a-mi înalţa!
Ori pre căile de vînt
Cine poate a-mi urma?“

Ea se-nalţă cătră soare,
Pe cît zefirii au suflat;
Dar abia stă a lui boare,
Frunza-n vale au picat.

Veţi cădea şi voi odată,
Ce sînteţi ferice o zi,
Dacă schimbătoarea ceată
Va-nceta a vă iubi!

DIN MANUSCRISE

[AH, VIAȚĂ PLIN' DE JELE]

Ah, viață plin' de jele,
Ci pășești cu linivire,
Dacă încruzite stele
Au jurat a me peire
Și cînd tiranul Amori
Îm răpește al meu odori!

Au trecut într-o clipală
Cea mai dulce a me plăcere,
Și cu-a vîntului iuțală
Au zburat și mîngîiere.
Ah, di ce cu acel noroc
Nu să stînge și al meu foc!

Ah, ce crudă chinuire,
Cînd amoriul mă înfocază!
Nu zăresc în toată fire
A nădejdii vre o rază.
Ah, di ce nu-s făr de amori,
Sau măcar di ce nu mori!

[IATĂ CEASUL CEL CUMPLIT]

Iată ceasul cel cumplit,
Trista ziua-bună vine,
Cum pot, Filio, făr de tine
Să treiesc eu despărţit!

Voi treĭ în chinuire,
În a inimei peire,
Dar tu poate ii da uitări
Toate a mele suspinări.

Împreună cu Amori
Rătăcind întru-osîndire,
Întreba-voi toată fire
Unde s-află al meu odori.

De la un zoare păn la alt
Ti-oi striga cu glas înalt,
Iar tu poate ii da uitări
Toate a mele suspinări.

Dacă trupu în acest loc
Zace întru grele obeze,
Pasului tău va s-urmeze
Gîndul meu pe aripi de foc.

Întru cale ta a să fie
Inimioara me soție,
Iar tu poate ii da uitări
Toate a mele suspinări.

M-oi întoarce totdeaună
Cătră acele urme mîhnite,
Unde zile fericite
Am gustat noi împreună.

Aspra melei sorț mînie
Au schimbat lume în pustie,
Dar tu poate dai uitări
Toate a mele suspinări.

Rîul limpede cristal
După tine să întristează
Ș-al tău nume Iho oftează
De la părăsîtul mal.

A me inimă a să poarte
A ta icoană păn la moarte,
Dar tu poate dai uitări
Toate a mele suspinări.

În străină lăcuință,
Cîte ineme înfocate,
De a tăi ochi înamorate,
Ț-or jura a lor credință!

Cine știe într-atîte
A lor plîngeri amărîte,
Ah, nu știu de n-ei da uitări
Toate a mele suspinări.

Ia aminte ce durere
Face amoriului săgeată
Și că inimă încruntată
Mi-ai lăsat spre mîngîiere!

Ah, gîndește vreo clipală
La duioasa dispărțală!
Dar tu poate ei da uitări
Toate a mele suspinări.

[AH, DE-ACUMA N-A SĂ VIE]

Prin amoriului dulceață
Am trăit eu fericit,
Astîzi sîmt c-a me viață
Prin amor s-au otrăvit.

Ah, de-acuma n-a să vie
Norocire ce-au trecut;
De ce cu-a ei bucurie
Ş-a ei gîndu n-am pierdut!

În această apă frumoasă
Care naşte din izvor,
Silvia me necredincioasă
S-oglinză de multe ori.

Ah, de-acuma n-a să vie...

Mersul ei prin căi umbrite,
Dacă vîntul să tăce,
Mişca frunzăle înverzite,
Ş-inima me să bate.

Ah, de-acuma n-a să vie...

Pasul s-întrecea cu gîndu
Peste munți și peste ripi,
Iar s-agiungă mai curîndu
Îi da Amori a sali aripi.

Ah, de-acuma n-a să vie...

Făce o dulce armonie
Păsărelelor cîntări,
Graiul ei de măgulie
Ș-ale noastre sărutări.

Ah, de-acuma n-a să vie...

Martor este acel stejari
Unde numel-i-am săpat
Ș-a crădinței mele oltari
D-al meu plîns acum udat.

Ah, de-acuma n-a să vie...

Mă întorc p-astă cărare
Cătră acel dorit red,
O aștept cu nărăbdare,
Dar pe Silvia me n-o ved.

Ah, de-acuma n-a să vie...

Lîngă mal, o, rîușoare,
De-ai vedè pe ea primblînd,
Zi că lîngă a tale izvoare
M-ai văzut tu lăcrămînd.

Ah, de-acuma n-a să vie...

[D-ESTE NICICACUM NU-M PASĂ]

Cînd aud că Mars aprinde
A războaielor făclie
Şi că focul său întinde
Peste zare şi cîmpie,

D-este nicicacum nu-m pasă,
La noi numai să nu vie;
D-este nicicacum nu-m pasă,
Cînd mănînc şi beu la masă.

Cînd aud că dregătorii
Vînd cu cumpăna dreptate
Şi că lupii cu păstorii
Împart turma în giumătate,

D-este nicicacum nu-m pasă,
Eu n-am pofte încruntate;
D-este nicicacum nu-m pasă,
Cînd mănînc şi beu la masă.

Cînd a damei văd văpaie
Cătră modă şi iubire,
Cînd dă aur pentru paie
Ca să-ş schimosască fire,

D-este nicicacum nu-m pasă,
Eu-s frumos și făr de straie;
D-este nicicacum nu-m pasă,
Cînd mănînc și beu la masă.

Cînd prin înaltă învățătură,
P-acea cale unde tună,
O rătundă văd trăsură
Că să suie drept la lună,

D-este nicicacum nu-m pasă,
Ei poftesc o cale bună;
D-este nicicacum nu-m pasă,
Cînd mănînc și beu la masă.

La ospăț dacă domnează
Odobăscu și cotnaru,
Inimioara me săltează
D-a lui Vahus dulce daru.

D-astă atunce mult îm pasă,
Să deșărt și s-împl' păharu;
D-astă atunce mult îm pasă,
Cînd vreu să mă afl' la masă.

[MĂ IUBESC DOUÎ JUNELE]

Mă iubesc douî junele,
Şi eu ard pentru amîndouî,
Îmbe mîndri ca douî stele
Sau ca floare după rouî.

Însă care din aceste
Să v-o las, care s-o ieu,
Hotărîre gre îm este,
Nu ştiu ce să fac nici eu.

Una c-ochi albaştri m-arde,
Alta foc cu negri-aprinde,
Iar Amoriul douî darde
Cătră inima me întinde.

Însă care din aceste...

Troia au ars din temelie
De-a lui Paris judecată;
Ca să scap d-acea urgie,
Îmbe voi iubi dodată.

Mă iubesc douî junele...

[LĂCRĂMEZ DE DIMINEAȚĂ]

Lîngă malu unei fîntîne
De amor Nicon ardè,
Și cruzime a salei zîne
Iho stîncii răspundè:

Lăcrămez de dimineață,
Suspinez pănă în zor;
Ah, de ce nu-s fără viață,
Sau făr de amor!

Într-o vîrstă înflorită
Silvia a mea nădăjde era,
Ș-o văpaie tăinuită
Inimele împreuna.

Lăcrămez de dimineață...

Jurînd îm zicè duioasă:
„Di-oi schimba, voi ca să mor!“
Însă acum, necredincioasă,
Ea iubește un alt păstor.

Lăcrămez de dimineață...

[FIIND PASĂREA LOVITĂ]

Fiind pasărea lovită
D-o săgeată împănită,
Între vie ș-între moartă
Așa plînge a ei soartă:

„Ah, ce mare nebunie
D-aș găti peire sie!
Vîntătoare făr de jele,
Tu zmulgi acu pene a mele
S-înaripez cele arme
Care pr-al meu neam să sfarme.
Dar nu rîde, însălbătate,
Și tu-i căde în osîndire,
Că din voi o giumătate
Gătește altiia peire."

[DISFĂTARE NU SĂ CURMĂ]

Disfătare nu să curmă
D-a zîmbi năluci d-a sale;
Toţ aleargă p-a ei urmă,
Dar p-o dosăbită cale.

Că din mii chipuri ş-o mie
Tot duc la ei dobîndire;
Toate gusturi s-afl-în fire,
Omul unu alege sie.

Învăţat în dizghiogare
Numai cauzălor petrece,
Nebunul făr îngrijare
Gustă vreme care trece.

De-a scurta timp unul ştie
Măsuri, altu a sa mărire;
Toate gusturi s-află-n fire,
Omul unu-alege sie.

Unu aleargă la războie,
Unde biruinţa îl cheamă;
De-a supune l-a sa voie
Altul luptă cu o damă.

Amîndoi cu sumeție
Plinesc a lor rînduire;
Omu gustu întăi din fire
Crede că-ș alege sie.

Unul în a curții haos
Ș-în a ei intrigi să pierde,
Altul ceri spre răpaos
Cer sănin și cîmpul verde.

Cesta zboară cu mîndrie,
Altul tîrîie cu zmerire;
Omul gustu întăi din fire
Crede c-îș alege sie.

Pentru alții scumpul strînge,
Ș-în svîrșît moare pe paie,
Altu a sa avere o stînge
Pentru cai, cotei și straie.

Unu adună visterie,
Altu împrăștie o moștenire;
Omu gustu întăi din fire
Crede că-ș alege sie.

Așadar, pe-această lume
La gust nimine n-urmează,
Că pe dos merg toate anume,
Lui noroc toț împutează.

Ș-în această măgulie
Toți petrec în fericire,
C-omu gustu întăi din fire
Crede c-îș alege sie.

[UMELITĂ ALĂUTĂ]

Umelită alăută,
Alăută a lui Amor,
Tu ce viața me trecută
Ai cîntat de multe ori,

În zădar cu măgulie
Și nădejde m-ai păscut;
Cînt-acum cu duioșie
Răpaosul ce-am pierdut!

Îns-amorul în privire
Silviii mele strălucè
Și credem c-a me simțire
Tot de-acel foc să hrăne.

A ei buzăle credință
Ș-amor mie îm jura,
Însă văd c-a ei voință
Au fost de-a mă înșăla.

Îndulcita ei rostire
Punè inima me-n giug;
Pînă și a ei zîmbire
Plin-au fost de vicleșug.

Ea ca Vănără îi frumoasă,
Dar aş vre, ah, mie amar,
Ca să fie mai duioasă,
Sau să n-aibă atîta har.

Alăută umelită,
Vino, mîngîie al meu sin,
Du la Silvia oţărîtă
Înfocatul meu suspin!

Tînguindu-te, îi spune
De năcazul meu cumplit
Ce viaţa acum răpune
Care ei am fost sfinţit.

[DULCE APE CRISTALINE]

Dulce ape cristaline,
Ce-aţ zărit pe acea făptura
Şi luminele sănine
Unde s-oglinze natura,

Dîmburi verzi, und-înmiite
Răsar mîndre floricele,
Ce-au fost leagîn la dorite
Mădulări a zînei mele,

Şi zăfiri înaripate
Cu-ndulcita a ei suflare,
De ambrozie adăpate,
Ascultaţi a me cîntare!

Dac-a soartei rînduială,
Dup-a ceriului voinţă,
Va grăbi acea clipală
Ce va stînge a me fiinţă,

Rog ca ţărna muritoare
Între voi să fie, lină,
Cînd al meu suflet să zboare
Cătră sfera cea sănină.

De se poate să s-audă
Astă rugă umelită,
N-a fi soarta me șă crudă
Întru ziua oțărită.

Va sosi poat-acea vreme
Întru care a me tirană
În zadar cu plîns va geme
De viața me sărmană.

Și cînd jele o va pătrunde,
M-a-ntreba l-acele stînce,
Dar ei numai vor răspunde
Vizuniile adînce.

Unde-s timpuri fericite
Cînd șîdeam noi multe oare
Desupt arburi înverzite,
Lîngă limpede izvoare!

Parcă văd cum să pogoară,
De p-a zăfirilor voie,
De pe ramuri o ușoară
De-nmiite flori o ploie.

Și măcar că Afrodită
Peste fire ave victorie,
Ea modestă ș-umelită
Într-atîta șîde glorie.

Une flori căde pe coame
Și pe primb, alte-n rătunde
Și nioase, vie poame
Ce să mișc c-a mării unde.

S-așăza pe maluri une,
Pe rîu alte să rotează
Și-n al său grai parcă spune:
În cest loc Amor domnează.

Cîte ori am zis în plină
Spăimîntare ş-a me teamă:
În Elízie astă zînă
S-au născut, cu bună samă.

Graţie unite cu mărire
Strălucè l-a ei făptură,
L-al său grai ş-a ei zîmbire,
C-o credeam peste natură.

A mea inim-în oftare
De atunce nu mai tace,
Ş-und-icoana cea-m răsare
Acolò sîmt lină pace.

Umilit cîntic, petrece
A Carpatului obeze,
Ş-o-mpetrit-inimă răce
De-al tău grai să s-învieze!

[ÎN ADÎNCI GÎNDURI]

În adînci gînduri, prin munți și cîmpie,
Singur m-abat cu tîrzii pasuri line,
Și de-a feri ins-a mei ochi m-îmbie
Und-în arin-urme zăresc străine.

Numai cest mod îi de scăpare mie,
Ca nu cumva să m-înțăleagă orcine,
Căci al meu chip ce-i stîns de bucurie
De-afar-arat-în ce fel arde în mine.

Ș-în sfîrșît cred că rîuri, văi și stînce
Știu din ce grele chinuri sînt țăsute
A mele zile ce-s ascunsă-altóra,
Dar nu pot s-afl' vizunii tît de-adînce.

[M-AU LOVIT AMOR CU DARDE]

M-au lovit Amor cu darde,
Ș-ochii varsă amare unde,
În al meu sîn un foc arde
Care inima-m pătrunde.

Spre deplina me peire
Element-împotrivite
Ș-au schimbat a loruș fire
Ș-în al meu sîn s-afl-unite.

Dar zădar de lăcrămoasă
Undă fața me-i vărgată,
Inima me credincioasă
În zădar îi înfocată.

De duioasele pîraie
Al meu foc ce nu să stinge,
Ce nu soarbe a me văpaie
Pe izvorul care plînge!

ANACREONTICĂ

Aşa prin ţări sălbatice,
A firii jucărie,
Căta Orest p-Ermione
Întru a sa urgie,

Cum eu te chem, dar stîncele
Îm răspund al tău nume,
Pasul de-abie să tîrie,
Dar gîndul împle lume.

Toat-au perit; memorie
Îi iască la dorire,
Şi ea-nnoieşte-n inimă
A noastră dispărţire.

Văzui dureri ce agere
Vestejè feţ-a tale,
Iar la izvor de lacrime
Modéstia închide cale.

O, rătăciri pre vârvare,
Cu timpuri răle aduse,
Să piară toate legele
Ce de Amor nu-s puse!

Ah, ce am zis! De pavăză
Să-ț fie al tău onor,
Să fii tu sclava Gloriii,
Dar mai mult lui Amor!

Dar, lui Amor; ins-Arcanul
Cu pază ins-îi ascunde,
Prin el nici ochi al Argului
Nu vor putè pătrunde.

Iacă că-ț cresc haritele
Un fiu c-Amor d-o samă,
Ce-ntocma cu el samănă,
Precum tu cu-a lui mamă.

Ah, de-ar lua d-apururе
Amor a sale forme
Și focul să-ț aținie
Cînd strîns la piept el dorme.

O zi așa-n Ascaniu
S-au prefăcut Cupído
Și neatămută flacără
Vărsa în piept la Dido.

Și, ah, priită grindină,
O, dulce rătăcire,
Dar unde măgulindu-mă
Mă duce-a me orbire!

Eu lupt c-o soartă ageră
Ce-n țări străini m-împinge
Ș-und-o putere tirană
Pe-a lui Amor învinge.

Dar tu să-m scrii și inima
Pentru amantul țin-o;
Și de-aș vedè o grabnică
Scrisoare zicînd: vino!

Răped-atuncce, Porata,
Răvarsă unidele tale,
Şi de poci opreşte-mă
L-a me doriită cale.

Junica-aprimsă talamul
Găte pe-a Trachii maluri,
Cînd cu Amor şi Léandru
Trecè turbaate valuri.

MINCIUNE OCHILOR

Zici, o, Fílide frumoasă,
Precum ai fi scrupuloasă
Şi precum areţ la feţe
Ai ş-în inimă blîndeţe.

De-i aşa, făr de sfială
Îţ discopăr o greşală
Car-în inima ta şede,
Dar pe car-ochiul n-o vede.

Tu te lauz totdeaună
Că nu spui nici o minciună.
Văd în faptă c-a ta gură
De minciuni n-are figură,
Dar minciuni de-a spune-ţ place
Şi atunci cînd gura-ţ tace.

Făcute au zise minciune
Sînt tot de o stricăciune,
Şi tu nu le zici, o, dragă,
Dar le faci numai în şagă.

Cînd încet înamorate
Ai tăi ochi, ce-s plini de dor,
Unei inimi înfocate

Dau sperare de amor,
Ce-n zădar s-aprind în urmă,
C-abie naşt', amor să curmă,
Poci minciune a o ascunde,
Dacă fapta o răspunde?

Cînd de faţ-al tău bărbat,
Gios înfigi a ta privală,
Şi la voarbe şi la stat
Pari o vérgură vestală,
Cînd poat-în altă odaie
Al-amorului văpaie.
Filie, adevărul nu e
C-ochii pot minciuni să spuie.

Lui amant spre mîngîiere
Te-acufunz în plînsuri toată,
Ca fătarnica durere
De-a vădi să nu să poată;
Şi-i areţ căire vie
De trecuta prodosie,
Cînd ai inima-nfocată
S-îl înşăli ş-o altă dată.
Spune-m, Filide frumoasă,
Oare nu eşti minciunoasă?

Deci aşa-i că spun, o, File,
Minciuni ochii în toate zile?
Dar de vrei, File frumoasă,
Cu tot să fii scrupuloasă,
Ca cu ochii îmbe feţe
S-aibă ş-înima blîndeţe,

Cere dreapta înţălepciune
Să te lepez de minciune.
De poci, în mai ager schimbă
Ai tăi ochi şi a ta limbă,
Că de unde mai mult cură
Minciune, din ochi sau din gură?

Nu-m pot spune a mele muze,
Că nu știu, l-a ta urzire
Unde odorul ș-au pus fire:
În ai tăi ochi sau în buze!

TÎNGUIRE UNEI MAICE
PENTRU MOARTE FIULUI SĂU

S-înfrînez a mele lacrimi, să stîng chinul meu cel viu,
Ah, voi car-aceasta-m cereți n-aț pierdut pe-al vostru fiu,
Nici duioasei maice amoru n-aț simțit voi vreodată,
C-unei inime sărmane ce-i de plîngeri însătată
Nu s-alină tînguire păn de lacrimi are izvor,
Pănă sufletul ei sîmte prețul unui dulce amor.
N-or usca a mele lacrimi dacă aceasta nu-m va zice
Altă maică care este ca eu tocma, neferice.

Ah, vă rog lăsați pre mine ca în plîns atît s-împlînt
Păn cu fiul meu cel dulce voi întra într-un mormînt.
De voiți să-m faceți însă chinuirile mai line,
Nu vă cer eu alta fără ca să lăcrămați cu mine,
Sau de-apururе de dînsul voroviți și eu ascult
Și dureri adăugiți mie să-l jelesc încă mai mult,
Ca prin astă zugrăveală ager chinul s-învieze,
Prin a căruia vîrtute sufăr a vieței obeze.

Spuneți de-a lui frumusață, cîte haruri el ave
Și cu cîtă duioșie el pre mine mă iube,
Că nedejde, bucuria, el era unui părinte,

Că creştè la **evghenie**, la vîrtute şi la minte.
Spuneţi! **Ah**, **or ce** să ziceţi! Văd că de abie mă ţin.
La-ntristata **povestire** milă fie-vă di-on chin
Care **margini**, **nici leac** are pănă n-oi fi şi eu moartă;
Deci, voi, **inimi** simţitoare, tăcînd plîngeţi a me soartă!

CĂTRĂ UN ARBURE

Umbros arbure, ce martor ai fost de ai noștri amori,
Las-în tînăra ta coajă mîna Dafnei ca să sepe
Giurămîntul cel ferice c-om fi în veac noi iubitori!
Arbure, mîne a ta coajă de-al meu plîns a să s-adepe,
Căci văzînd a Dafnei mele giurămîntul însămnat,
Nu știu de-a păzi ea-n suflet cele care mi-au giurat!

MEDITAȚIE

Dacă soarele acufundă în ochean a sa făclie,
Pe munte m-așez, la umbra învechitului stejar,
Și duioasa a me privală o preumbl' pe-astă cîmpie
Din a căria felurime mii de zugrăveli răsar.

Rîul dincoace răsună cu spumoase unde înalbite
Ce-ntre maluri înfloriti șărpind fuge împregiur,
Lacul dincolo întinde a sale ape adormite
Sau al sării ste răsare din a ceriului azur.

De păduri posomorîte acea culm-încununată
S-aurează încă de raze ce lucesc din a lor tron,
Ș-amu carul cel de abur din umbră întunecată
Să rădică ș-înalbează geana a lui horizon.

De-altă parte acea tăcere și văzduhul să dispică
De sunet melanholiii călăuz lui călător,
Ș-amorțitul clopot iarăș din zidire acea gotîcă
Sara al său conțert adauge spre uietul muritor.

Dar acestor zugrăvele în inima me împietrită
Toate haruri și plăcere au încheiet a mele sorți.
Privesc lume ce o asamăn cu o umbră rătăcită,
Căci a viețuirei soare nu încălzește pe-acei morți.

În zădar din munte în munte eu preumbl' a me privală,
De la sud la noaptei miezu, de l-apus la răsărit,
Ș-a cereşti tării noianul cercetînd întru clipală,
Amar mie, nicăire, zic, eu n-oi fi norocit!

Ceste văi, bordei, palaturi oare ce-m agiută mie?
Toate pentru mine aice acum făr de haruri sînt.
Văi, păraie, stînci şi codruri, singuratică cîmpie,
O fiinţă vă lipseşte şi-i pustiu în tot pămînt.

Sau că soarele să nască, sau s-apuie cătră sară,
Urmez cale sa cu ochii fără dor în al mieu piept.
Să apuie în sănin soarele, au în nori ca să răsară,
De la soarele nimică, nimic de la zile aştept.

De-aş putè s-urmez în cursul întru care el rotează,
Pretutindene ai mei ochi ar zări pustiu subt cer.
Nu doresc nimic din toate cele ce el luminează
Şi din lumi nemărginite nimic pentru mine cer.

Însă poate că aiure, dincolo de-a noastre sfere,
Unde lucie dreptul soarele altor ceriuri pe alte căi,
De-aş putè să las aice pămînteasca dispoiere,
Cele ce-am visat atîta s-ar vădi la ochii mei.

Îmbăta-m-aş la izvorul unde sufletul oftează
Şi-acolò aş găsi iarăş pre nădejde şi p-amor
Ş-idealu acela bine ce tot omul îl vînează
Şi ce n-are nici un nume între neamul muritor.

Ah, di ce nu pot pe-aripe sau pe carul de Avroră
Neştiut obiect dorirei spre tine să mă răpăd;
Pre pămîntul cel nemernic, o, sărmană inimioară,
Nici o dulce legătură pentru tine eu nu văd.

Dacă a codrilor frunzime pre pămînt cade oborîtă,
Vîntul sării să stîrneşte ş-o înalţă de pe văi;
Şi pre mine care samen cu o frunză văstejită
Mă răpiţ ca şi pre dînsa, o, îndurați dumnezăi.

PREPUS

Dacă un alt amor te-aprinde
De-o văpaie mai dorită,
Lasă-m inima amăgită,
Preste ochi un nor întinde!

Un prepus învenineză
Dulce-amorului simțire,
Păn la moarte întristează
Necredinții lămurire.

CÎNTEC

O, suspine arzător,
Mergi pe aripi uşurele,
Că la sînul zînei mele
Te va duce blîndu Amor!

Ce nu poate împreunat,
Sfărmînd a sale obeze,
Mii şi mii de-ori să-ţ urme e
Al meu pas înaripat?

Mergi, c-Amorul cel curînd
Cruda paza va pătrunde,
Mergi ş-în inimă te-ascunde,
Ce-i liman la al meu gînd.

Ce nu poate împreunat...

Zi-i că soarta amară, gre,
Amu vra ca să dizbine
Giumătate de însum mine,
Despărţîndu-mă de e.

Ce nu poate împreunat...

CÎNTEC

Ştii di ce în toate zile
Vin la tine, o, redi umbres?
Au giurat aice File
Amor mie credincios.

Suspinînd cu duioşie,
Ochii în mine ea ţîntè
Şi au zis: „Ah, cine ştie
Cînd noi iar ni-om mai vedè!

Ceste ierbi şi floricele
Să le vezi de multe ori,
Cugetînd că între ele
S-au născut a nostru amor!

Însă dacă în osîndire
Munţi şi mări ni-ar dispărţi,
Inima me, o, Alvire,
Credincioasă ţie a fi!“

Cuvinţele înmierite
Niciodată voi uita,
Ş-este locuri fericite
Cu plînsul meu voi uda.

[AH, CINE ŞTIE CÎND O-I MAI VEDÈ!]

O, cugetări, la inima ce oftează
Nu zugrăviţi norocul ce nu e!
Diparte-i Dafne, ş-ochii lăcrămează;
Ah, cine ştie cînd o-i mai vedè!

Redi umbros, unde Amor ferice
Multe ori suspinul nostru auzè,
Din umbra ta parcă un grai îm zice:
„Ah, cine ştie cînd o-i mai vedè!“

Dacă asprime ta, o, crudă soarte,
De ea departe pururi m-a ţinè,
Nu-m dipărta, o, mult dorita moarte,
C-în lume n-am alt lucru de a vedè.

Vin', mîngîiereo, paşte-m duioşie
Ş-un pic alină chinuire me,
Ca, de nu pot să-i văd figura vie,
Măcar prin tine să o pot vedè.

În acel rîu ce atît de limpe cură,
Unde al meu idol multe ori să oglindè,
În zădar caut dulce a ei figură;
Ah, cine ştie cînd o-i mai vedè!

RUGĂ CĂTRĂ AMOR

Amor, adu pe a me Nice,
Sau repaosul îm de!
Amar mie, ori pot ferice
Să viez fără de e?
Ad'pe odorul meu aice,
Ce-i vieţii mele ste,
Amor, adu pe a me Nice,
Sau repaosul îm de!

Precum zace a verii floare
Făr de roauă pre pămînt,
Vestejită în lîngoare
Şi bătută despre vînt,
Aşa soarta neferice
Păn acu mă osîndè.
Amor, adu pe a me Nice,
Sau repaosul îm de!

Între mii de păsărele
Sună viersul mai plăcut
Amoratei turturele
Ce pre soţul au pierdut.

Ș-al meu viers așa tot zice
Tînguire foarte gre,
Amor, adu pe a me Nice,
Sau repaosul îm de!

Doauă inime duioase
Care însuș tu alegi,
Ca să urmeze credincioase
Ale tale dulce legi,
Nici peire să dispice
Acel nod ce le une,
Amor, adu pe a me Nice,
Sau repaosul îm de!

[ORI AMORU-I VRO URGIE?]

Ori amoru-i vro urgie,
Nici să cade a fi duios
Ş-a-ş alege într-o mie
Vreun suflet credincios?

De-i aşa, dorită moarte,
Viaţa me n-o mai lungi,
Dac-o inimă-m dă soarte
Numai ah spre a pătimi!

Ori di ce l-a me privire,
Tirsi, Amor te-au arătat,
Cînd a vieţii liniştire
Ochii tăi mi-o au luat?

Pace şi voioase glume
De-amu nu simt pe pămînt;
De n-aş fi născut în lume
Und-în lacrămi mă împlînt!

Acel chin ce mă răpune
Mute stînci au auzit,
Nu pot însă toate-ţ spune
Ce mă fac atît mîhnit.

Tu ești inimii odor
Ș-a vieții mele ste,
Ah, amor, duios amor,
Este gre patima me.

[ZIUA, CEASUL DISPĂRȚIRII]

Ziua, ceasul dispărțirii,
Însămnat cu mîna ta,
L-am aflat cu întristare
Și te rog nu mă uita!

Eu că te iubesc pre tine
Vremea îț va arăta,
Nu voi altă răsplătire
Și te rog nu mă uita!

Norocul meu nu-i cu mine,
Nici cred că-m va agiuta
Ca să te mai văz vrodată
Și te rog nu mă uita!

Va veni un ceas vrodată
Ca să-ț pot eu arăta
Că te iubesc din durere
Și te rog nu mă uita!

SAFO CĂTRĂ FAON

Ferice-i aceea june
Care lîngă tine oftează,
Căruia lîngă tine apune
Şi răsare a zilei rază!

Care aude a ta vorbire
Ş-al tău dulce rîsul vede,
Ah, acela în fericire
Lîngă Zefs în Olimp şede!

Cînd privesc a ta figură,
Plin de amorului văpaie,
Sîmt precum pin vine-m cură
Înfocatele păraie.

Dacă negură răsare
Preste aprinsa me vedere,
Nimic n-aud şi îm pare
C-în noian pier de plăcere.

ADIO

Părăsînd aceste clime,
Port amorului obeze,
Îns-a soartei agerime
Pretutindeni a s-urmeze.

Adio, rediule tăcute,
Ce cu a tale umbre mute
Ai ascuns în tăinuire
A me dulce fericire!

Iho malului răspunde
L-acel chin ce mă pătrunde,
Și din groapa întunecată
În duioasa inimioară
Să răsune încă o dată
Numele de cîntă Floră.

Drăgălașe floricele,
Ce ținute în cununele
Frunte încingeți l-a me zînă,
Dîmburi, văi și tu, fîntînă,
Ce ne-ați zărit împreună,
Adio, ah, pe totdeaună!

DIN PERIODICE

ZIUA DE 26 AVGUST 1834

Ziua cea mult strălucită în Moldov-au luminat,
Bronzuri sfinte și mii tunuri către ceri au răsunat!
Mihail, ce ni-i Părinte, împreună cu noi giură
De-a păzi pe totdeauna a credinții legătură.
Sub umbrirea a doi *Luceferi*, *Unsul Domnului*, dorit,
Pe-a patriei tron s-așază în putere și mărire,
Cungiurat de-a sa lucoare și respectul umilit,
Dar mai mare slava-i este a norodului iubire!

CÎNELE ORBULUI

Din amara und-a mării iesă-o rază scînteioasă
Ce-n coloruri vii lucit-au preste muntele înalt.
Steaua zilei se renaşte şi lumina-i amoroasă
Orizonului dă viaţă, florilor plăcutul smalt;
Raza ei pătrunde codrii, prin bordeiuri se coboară,
Face templu să serbeză cultul sfînt religios;
Vulturul, ce pe sub nouri, preste turnuri sumeţ zboară,
Ţintind soarele, urează faţa discului focos!
Dar la uşa-acelui templu un orb singur se găseşte,
Ascultînd vuietul zilei ş-orice pas de trecători;
Gura-i murmură o rugă ce adînc te umileşte,
Şi-ntr-o noapte nesfîrşită păşind e rătăcitori.
Dar, vai, cesta nu-i tuneric-unei nopţi posomorite
Ce în inimă dişteaptă misticoasele plăceri,
Care tristele deşerturi de a lunei raze-umbrite
Le-umple de-a melancoliei suvenire şi dureri.
Asta-i noaptea eternităţei, un adînc nepriceput,
Unde-amorului privire niciodată au străbătut.
Tu ce naşterea-ţi răpiră ochii, triste osîndite,
Razele dulci a luminei pentru tine nu-s urzite,
Nici plăceri... strein e ţie acel foc fermecători
Ce în loc de fericire însoţesc pre muritori,
Nici, aleu, pre lîngă tine laţul lor nu se întinde,

Şi cînd nobila simţire pe vrun om duios cuprinde,
Simţi în mîna ta tributul cuvenit unui sărman,
Îţi aruncă-o cătătură şi-a lui mînă vre un ban.
Tu nu-i vezi gheţosul suflet, dar despreţul îţi rămîne,
Şi-aspra soartă ţi s-alină de-un prietin, de-al tău cîne.
Cînd în mijlocul mulţimei, pe pămînt chiar părăsit,
N-asculţi alta decît glasuri de streini, neauzite,
Atunci cînele simţindu-ţi întristarea, prin miite
Chipuri inima-ţi alină, lîngă tine stînd lipit.
Este blînd, dar cu-ndrăzneală, neadormit spre apărare,
Şi în urma ostenelei, mai duios în ascultare.
Dulcea, trista lui privire, strigătu-i cel plîngeros
Trage-asupra-i cătătura trecătoriului duios;
Şi spre a-ţi cruţa durerea ca s-areţi nenorocire,
Se tîrăşte pe-a lui urme şi-l opreşte din păşire.
De-a sa rugă s-umileşte şi cel mai nepăsător.
La bordei cu el în urmă cînd te-ntorci încetişor,
Este plin de bucurie şi prin săltări înmiite
D-a lui vie mulţămire inima-ţi trerăsărind,
În al tău sîn de durere afle-un zîmbet renăscînd!
Nopţile cînd se coboară delungate, liniştite,
Şi-împresoară carul zilei cu-a lor umbre şi tăceri,
La picioare-ţi dormitează cînele ce-adînc suspină,
Încît voacea lui auzu-ţi fermecîndu-l, te alină
Prin a sale visuri care te-uşurează de dureri.

VIOREAUA DE MARTIE

Ceriul și naltul plai senine-s, făr' de nori,
Și gerul zugrăvi pe geamuri mîndre flori.

Dar una mai ales brilantă scînteiază,
Un tînăr stă în drum ș-ochii-n ea țintează.

Că-n dosul celui geam, pe dincolo de flori,
Mai mult încă lucesc doi ochi surîzători.

Vioreaua-n cîmp n-au dat asemine plăcere,
Dar floarea iacă-acum de-o caldă boare pere.

Perit-au cele flori, însă în locul lor
Doi ochi au strălucit; agiută-le, Amor!

GÎSCA ȘI CACOMUL

Fabulă

Gîsca odată ș-un cacom
Se certa pentru protie,
„Eu îmbrac p-un galant om“ —
„Iar eu pene-i dau să scrie“.
Plini de cuget sfăditor,
Merg la bufna învățată,
Ca prin dreaptă giudecată
Să însemne rangul lor.
„Spuneți — zice l-amîndoi
Învățata legheoaie —
Ce fac oamenii cu voi?“
Advocatul cu aripă
Pentru îmbi răspunde-n pripă:
„Mă smulg, iar pre el dispoaie!“

BOUL ŞI VIŢEII

Fabulă

Pe ogor, un bou bătrîn,
Ce iernasă c-un pic fîn,
Primăvară,
Cînd se ară,
Deşi giugul l-apăsa,
Pe-ncet brazda dispica.
Dar viţeii, ce-l videa
Cum o vespe ră-l împunge,
Strămurariul cum l-agiunge,
Scaii cum de el s-anină,
I zic: „Ce tragi cea maşină,
Cînd cu noi lin ai păştea?“
Boul însă: „Feţii mei,
Mintea voastră de viţei
Nu agiunge a giudeca:
Cine plugul va purta
Care scoate din cea humă
Nutreţ pentru a voastră mumă?“

CĂTRĂ UN PATRIOT FILANTROP

Oamenii cu inimi crude cată fericirea lor
În diregeri sunătoare, în a numelui mîndrie,
Altor cugetul se-mpacă în războaie şi-n omor,
Ce-n sărmani preface fiii, pe soţii în văduvie.

Alţii pe aripa geniei străbat mai pre sus de nor,
Cercetînd minuni înalte ş-a naturei armonie,
Unii inimile-nçîntă prin frumuseţe şi amor,
La străin adună altul aurul şi avuţie.

Dar bărbatul cărui Pronia cătră darul luminos
O seminţă au adaos de a ei sîntă virtute
Nu vra altă faimă decît de-a fi altui de folos.

De asemene, Dorite, tu virtuţi ai înăscute:
Cuget drept şi patriotic, cu talent suflet duios,
Ce-ntrunesc a lor putere pe aproapele s-agiute!

JUNELE ȘI BĂTRÎNUL

Fabulă

De la shoală, de la carte,
Dezertînd un june, cere
Și pretinde s-aibă parte
Și de titluri și de-avere,
Ce rar să cîștigă-n lume
Prin știință și bun nume.

La bătrîn, ce-l vede-n drum,
Zisu-i-au: „O, tu, în care
Strălucește minte mare,
Mă învață oare cum
Aș putè să capăt bani,
Moșii, titluri și țigani?“

Dar bătrînul atunci zice:
„Fătul meu, spre-a fi ferice,
Să nu pierzi nici o minută,
Lucră, patria agiută
Și pre cel neputincios,
C-asta-i lauda și folos!“

„Așa viață nu îmi place!“
„Să-nveți intrigi de a face!“
„Supărare ș-asta cere!

Îmi va fi mai de plăcere
Ca să capăt bun venit
Fără să fi ostenit!“

Dar bătrînul, c-un suspin,
Zice: „Văzui fără carte
Fanfaron, ce nu-i străin,
Că-n scurt timp au mers departe“.

CAMINUL[1]

Fabulă

Pe cînd frigul domnea-afară,
Vizitele merg și vin,
Toată ziua, pănă-n sară,
Focu-ardea în un camin,
Dar salonul fiind mare,
Era încă tot răcoare.

Oaspeții deci, boieri, dame,
Bătrîni, tineri, fiice, mame,
Să se încălzască vin
Mai aproape de camin.
Cel ce nu-ncape se-mpinge
De-al putè macar atinge,
Și caminul împreună
Mai mulți curtezani ș-adună.

Șoptituri, străine zise
De la ii deș-auzise,
De-nteres au de amor,

[1] *Camin*, franțuzește *șemine*, este acel horn elegant întrebuințat pentru încălzirea saloanelor. Cuvîntul e dedus de la *camin* (horn), de la care vechea dregătorie *caminar*, ce avea inspecție asupra ogeagurilor curții domnești, precum stolnicul se îngrijea de masă, pitariul de pîne etc. Astă denumire nu ni se pare neologism, ci veche ca și *hornul* (Gh. A.).

Și de intrigi multe ori,
El, discret[2], da vorbei drum
Pe-unde ieșea al său fum.

Înmîndrit caminul dar
De-așa post de secretar,
Și căldura, har străin,
Socotind spirt de camin,
Cu dispreț el tot privea
Peste scauni, canape,
Ca pojîjie de casă
În ungheriul ei rămasă.

Dar a lui orbire ține
Pănă primăvara vine.
Cald fiind în orice loc,
Nu se face-n camin foc;
La ferestrile deschise
Oaspeții se-ndesuise,
Și caminu-acum răcit
Se văzură părăsit.
Atunci, tîrziu, înțălege
Cele ce favorul drege,
Că acii ce-l cungiura
Focului se închina.

Cînd vei perde-un har străin,
Vei păți c-acel camin!

---

[2] *Discret*, om carele cu sfiire păzește secretele ce i se încredințază (Gh.A.).

RÎNDUNEAUA ŞI PASERILE

Fabulă

Călătoarea rîndunică
Ce ţări multe vizitasă
Şi chiar pentru că e mică
Multe bune învăţasă,
Nu ca alţii, carii fac
Un voiaj cu ochi-n sac.

Rînduneaua, din cercare
A tîmplărilor trecute
Ce au văzut, deşi pe mare
Erau vînturile mute,
De pe semne totdeaună
Prezicea orice fortună.

Deci în timp de primăvară,
Cînd ogoarile se ară,
Văz-un om cu ceata sa
Cînepă cum sămăna
Şi temînd de urme rele
Au zis către paserele:

„Feţii mei, deşi în pace
Acest lucru azi se face,
Nu e bun şi-mi pare rău

Despre voi, pentru că eu,
La tot cazul neplăcut,
Peste mări pot să mă mut.

Videți acea blîndă mînă
Care samăn'n țărînă
Niște fire mănunțele,
Cînd vor crește toate acele,
În loc să vă deie mană
Să fac lațuri și capcană,
Să vă prindă, să vă taie,
La frigare, la tigaie.

Pănă relele-s mănunte
Să mîncați a lor grăunte!"
Îns-acel june popor,
Ușurel în al său zbor,
Își bătea de sfatul gioc
Că nutreț afla-n tot loc.
Cînepa cînd răsărisă
Rînduneaua iar le zisă:

„A scăpa încă-i ușor,
Zmulgeți iarba din ogor,
Căci crescînd din zi în zi
Neamul vostru va stîrpi!"
„O, profită tot de rele,
Ni dai sarcini foarte grele, —
Toate paserile-i zic, —
A plivi poate un ogor,
Cît să nu-i rămîie un spic,
A lăcustelor popor!"

După săptămîne opt,
Iată cînepa s-au copt.
Rînduneaua n-a-ncetat
A da paserilor sfat:
„Ascultați, blem, vorba mea:
Iute crește iarba rea
Și cu dînsa a voastră soartă.

Să-mi urmați amuși măcar,
Păn n-agiungeți la amar,
Dupre timpul cum se poartă.
Din cîmp cînd s-or strînge toate,
Nu zburdați în cîrd și-n gloate,
Că atunce disfătat
Omul caută vînat,
Lațuri și rețele-ntinde,
Paserele grase prinde.
Neavînd voi ghibacie
De cucoară, de becas,
Ce d-a iernei grea urgie
Peste mări trec făr de vas,
Strîngeți sburătoare aripe,
Mute stați ascunse-n ripe,
Păn va trece acel rău
Ce v-amenință mereu!“

Însă paserile orbite,
De sănin timp amăgite,
Ciripea, în cîmp zburda
Și pe vînători chema,
Pănă ce-n rețele au dat
Ș-a lor poftă au săturat.

Timpuriu să prevezi răul este rară-nțelepciune,
Cel ce sfatul bun urmează niciodată nu răpune.

SĂ NI AGIUTĂM UNUL PE ALTUL

În a vieței zile scurte, de suspin și grijă pline,
Fiilor de un părinte trai de frați ni se cuvine;
S-agiutăm unul pre altul sarcina a o purta,
Fiecare om nu poate să rădice partea sa;
Dușmani mii ni împresoară sub o mască ipocrită,
În o viață amărîtă, însă pururea dorită;
Ah, plăcerea iute fuge ca o umbră trecătoare,
Iar durerea, grija, daŭna între noi sînt stătătoare.
Inima cea rătăcită, fără razim ș-agiutor,
De dorință vie arde, sau îngheață deseori.
Nime dintre noi trăit-au fără lacrimi și durere,
Farmecele societății ni-aduc scurtă mîngîiere.
Să nu-nvenînăm dulcimea ce-n picături ni se dă,
Medețină slabă foarte pentru pătimire grea.
Cînd urmează între oameni lupta cea răpuitoare,
Pare-mi-se a vede hoții, osîndiți la închisoare,
În loc să-mblînzască soarta ce acolo i-au aruncat,
Între ii combat cu fere de care s-au ferecat.

EPILOG LA O COLECȚIE DE FABULE

Contenesc aice cursul
Ce-mpreună am făcut
Cu furnica și cu ursul,
Pe drum încă nebătut.
Dar cum voiajerii fac,
Neputînd nici eu să tac,
Dintre cît-am auzit
La apus și răsărit,
Am scris mică
Cărticică,
Ins-acii ce o critică,
Între cele ce-or să zică,
Cugetez că-m vor s-împute
Cum că fiarăle sînt mute,
Și prin cele
Care ele
Cugetează, spun și dreg
Eu pre oameni înțăleg,
Ș-or căta ca să dezbine
Publicul tot de la mine.
Deci am zis către-a me carte:
„Ca să scapi d-atîte sfezi,
Cărticico, acasă șezi!

Că-n Moldova nu ai parte,
Nici salonul e deschis
La cii ce nu-s din Paris."
Că la Ghiță-n librărie
Pulberat-a să rămîie
Pănă vreun literat,
Ce-n Hîrlău s-au doctorat,
Va lua-o
Și-ndesară,
Cu țigară,
Criticînd, va afuma-o.
Au din Țara cea de Gios
Boieriul gras și gros,
Ca s-aducă nou ceva
În a sa politioară,
Zisă au scris-istorioară,
După ce s-a neguța,
Cartea ia în datorie,
Și în loc d-Alexandrie,
Cu cafe și cu zahar,
O va duce acasă-n dar.
Acolo o va ceti
Cuconița, dac-a ști,
Va da fiiei cei plăcute,
La istețul cuconaș,
Ista are s-o-mprumute
La vecinului nănaș,
De la văr la verișoară
Cărticica văd cum zboară,
Mastih, vitrig ș-un cumnat
Fabula ș-au prumutat.
Pe la socrul și bunica
Vor să-nșire cărticica,
Colendînd la neamul tot,
De la moș păn la nepot.
Trecînd pintre degeți mii,
Va să-ncape la copii,
Carii în puține zile
Unde-s stampe or rumpe file.

Iar apoi
La ciocoi
Cartea a fi de silabat,
De rîs și de disputat.
După ce vor destrama-o
Și de său vor sătura-o,
Un guzgan *politicos*,
Ca să-ncheie a ei soartă,
O va trage-n a lui bortă!

PAINGINII

Fabulă

„Vivat, neam industrios!“
Zis-au un paingin gros,
Cînd în fabrica a sa
Sub o streşină lucra.
„Sînt a noastre toate cele
Pre pămînt pănă la stele,
Cît s-urzăşte prin ţărine
Numai firul nostru ţine.
O, paingini, clas ales,
Toate pentru noi să ţăs;
Musca, vespea şi ţînţari
Ni sînt nouă tributari!“
Plini de astă fantazie,
Fabricanţi-n bucurie
Nu-ncăpeau în a lor pele,
Tot ţesau subţiri reţele
Şi în cursă adunau
Muştile care zburau.
Cînd deodată o suflare
Turbură acea lucrare,
Încît ii ş-a lor vînat
Cu urzirea s-au surpat.

VULPEA CU COADA TĂIETĂ

Fabulă

O vulpe veche, din cele isteţe,
Ce-nghiţea iepuri, găini şi reţe,
Umblînd noaptea la vînat,
Încăpu în o capcană,
Dar ghibace şi vicleană
Din cea cursă au scăpat,
După ce ea în secret
Ş-au lăsat de amanet
O bună parte din coadă.
Dar deşi cu necomplect,
Ideat-au un proiect
De-a-ntroduce drept moadă
Într-a vulpelor popor
Acest port mult mai uşor.
Întrunite-n capitală
În o sesie formală,
Vulpele să adunasă.
După ce să săturasă
Să dizbată-n parlament
Despre oi amandament.
Vulpea cu nările-n sus
În ist mod planul ş-au spus:
„Pănă cînd vulpea va căra
Coada ce-i povoara sa?

Să mături toate cele
Stercuri din drum și pavele?
Omul nu mai poartă coadă,
Să-i urmăm în astă moadă,
S-o tăiem, o propun eu,
Cine-m dă azi votul său?“
Dar o vulpe din congres,
Ce țintirea au înțăles,
„Ca proiectul să-ți dispic,
Zisu-i-au, cumătră dragă,
En întoarnă-te un pic,
Ș-adunarea-ndată întreagă
Da-ți-va a ei răspuns!“
Atunci șuier, vuiet mare
Răsună în adunare;
Vulpea, deși diplomată,
S-au văzut mult rușinată.
Ș-a ei tîmplare la toți au vederat
Că cela ce cu vro zmintă să știe
Ș-altul asămene lui vra să fie,
Spre n-a fi singur cu deget arătat.

ȚIGARA

O, străină buruiană,
Preste mări de la Apus,
Nu un om, ci o satană
În Moldova te-au adus,
Ca la luxul cel nebun
Să adaogi încă un!

Nu-i de-agiuns că luxul sapă,
Despoaie din an în an,
De sudoare se adapă
A bietului moldovan;
Prin țigări și prin ciubuci
Tu și măduva-i usuci.

Idole, cărui se-nchină
Cel ce-odată te-au gustat,
Cărui aburi învenină
Aerul cel mai curat,
În grădină și-n salon
Tu dai lege și bun ton.

De prisos a ști vro limbă,
La vizite și la bal,
Astăzi vorba se preschimbă

Prin a fumului canal;
Cel ce suflă mai vîrtos
Are spirt și-i grațios.

Vezi junele-n Iași, la țară,
Cum din gură deseori
Negru fum scut din țigară
Ca din hoarna lui vapor,
Ș-a lor buză delicată
Ca jambonu-i afumată.

A țigarei aspra lege
Au supus la greu tribut,
Fără vîrsta a alege,
Pe sărac, pe cel avut,
Încît oriunde acum
Alta nu vezi decît... fum!

LA MOLDOVA,
ÎN OCAZIA EMANCIPAȚIII ȚIGANILOR

28 noiemvrie 1855

O, zi ferice, zi strălucită,
În carea sclavii s-au liberat,
Această lege de mult dorită
Azi în Moldova s-au proclamat.

Precum gemut-au odineoară
Israeliții în Vavilon,
Aici purtat-au o grea povară
Îndelung fiii lui Faraon.

Sclavul e liber d-amu nainte
Pe a Moldovei liber pământ,
A lui soție, a lui părinte,
A lui avere-s până-n mormînt.

Saltă, Moldovo, de bucurie,
Că astăzi triumf tu ai purtat,
Prin astă faptă tu însaș ție
Templu de glorie ț-ai înălțat!

LA OCAZIA REDESCHIDEREI TEATRULUI NAȚIONAL ÎN IAȘII,

la 18 dechemvrie 1855
Imn

Pentr-a lumei împărțală
Lupta arde-n Orient,
Și Titanii[1] cu iuțală
Tună păn la firmament.
Dar în Moldova, în România,
De Zeu umbrită, un pacinic hor
Va să răsune cînt d-armonie,
Că-i se deschide un viitor!

Vie Muzele dorite
Să ne-nvețe a cînta,
Și cu flori de noi urzite

[1] *Titanii*, uriești, giganți, dupre mitologie erau șesă fii a lui Uranus. Țara (pămîntul), plîngîndu-se de cruzimea soțului ei, carile închidea întunericul lui tartar (iad) pe toți fiii ce-i năștea, au întărîtat pe titanii a se rebela; din asta au urmat în Orient faimosul rezbel de zeci ani. Lupta era îndoielnică, pănă cînd Gioe au trimes spre agiutori pe centimani (uriești cu 100 mîni), prin a cărora putere titanii fură învinși și acufundați în tartar.

Se știe că mitologia cuprinde adevăruri trecute, dar asta de față poate și cele de astăzi, pentru că între titanii mitologiii figurează unul cu nume Ocheanos, care s-ar potrivi cu Anglia, altul Iperios, uscatul, cu Rosia etc. (Gh. A.).

Să putem încununa
Pe dulce patrie; în România,
De Zeu umbrită, al nostru hor
Va să răsune cînt d-armonie,
Că-i se deschide un viitor!

VULPEA TÎNĂRĂ ŞI CEA BĂTRÎNĂ

Fabulă

O vulpe tînără, ce-ncă nu ştie
A vînătorilor rea maiestrie,
Se bucura c-asupra iernei grele
Au crescut lungi noi peri preste a ei pele.

Dar cea bătrînă au zis: „O, toantă giune,
Să nu te bucuri d-astă minune;
Mantaua numai nu-i de mîntuire,
A ei frumseaţă ni duce-n peire!"

Vai d-o vită, vai d-o fiară
Ce nu are dinţi şi gheară,
Ca în timpurile rele
Însaşi s-apere a ei pele!

URARE LA ANUL NOU

La acii bătrîni, la tineri e iertat a nebuni,
A-nsura-se pe o lună ș-apoi a se dispărți?
A fura iertat ori fi-va, a-nșela pe Visterie,
Numai critica nelegei neiertată ca să fie?
Răutatea, nerușinea las să verse a lor venin,
Adevărul, dreptul giude, astăzi să s-audă plin,
El, ce s-adora-n Moldova d-om bătrîn și de cel giune,
La-nceputul unui An Nou în inimă să li tune.
Să-l audă fariseul care, cînd stă la altar,
Crede că răpirea-ndreaptă din ea dînd un sărindar,
Prin păzirea de agiunuri și mătenii numărate,
Cele vrute și nevrute c-a spala a lui pacate.
Să-l asculte patriotul care a lui sentiment
Fără fapte îl vederează prin un luciu pergament.
Să-l audă magistratul ce-a sententiii sale lege,
Nu dreptatea cea prea-sfîntă, ce o cumpănă alege.
Să asculte spirituosul ce să crede un Volter,
Dar cînd vine la o prubă din cap iesă numai zer.
Cea femeie ce-i menită a ni mîngîia-n viață,
Ce dă-n loc de fericire cumpărată frumusață,
Lasă casa și copiii să le poarte cel străin,
Pe alți cu dulceți adapă, pe bărbatul cu venin.

Literații să-l asculte cum sarcina de a scrie
C-a apostolilor este o cerească datorie,
Nu pentru ca să brileze prin un spirit pungător,
Ce pre calea mîntuirei să conducă pe popor.
Cînd nu s-or 'noi aceste în a noastră Românie,
Visect anul cincizăci-şesă fericit an va să fie!

IMNUL MOLDOROMÂNILOR PENTRU 25 IANUARIE 1856,

ziua onomastică a prea înălţatului Domn Grigorie A. Ghica Voievoa

Doamne, apără pămîntul
A românului popor
Şi întinde haru-ţi sîntul
Pre *Grigori* Domnitor!

Moldova iară, sub a ei lege,
Ce din vechime au moştenit,
Unită-n El să poată culege
Pre calea păcei trai fericit!

Direptatea cu lumină,
Frica cătră Dumnezeu,
Cu unirea cea deplină
Cungiure pe tronul Său!

Precum strămoşi-s icoană vie
De fapte bune ce au plinit,
Aşa a noastră virtute fie
La strănepoţi titlu de-nmîndrit!

SÎNTUL GHEORGHIE

Sînte, ce din naltă sferă
În lucoare şi-n tărie
Pe-a Moldovei bandieră
Strălucit-ai d-ani o mie,
Să conduci a noastre arme
Pe balaurul să sfarme,
Ce în sînul său îmbină
Fere care ne-nvenină!

SOARELE, LUNA ŞI VÎNTUL

Din ţiganaida română

Un ţigan politicos,
Deşi foarte stremţuros,
Întîlnitu-s-au odată
Cu o foarte veche ceată
Care umblă totdeauna:
Vîntul, *Soarele* şi *Luna*,
Şi li-au zis, cînd fu vecin:
„Din voi unuia mă-nchin".
Drumeţii din firmament
Rîs-au la ist compliment,
Neştiind ori cătră cine
Au voit el să se-nchine?
Atunci luna cea tăcută
Zis-au: „El să-nchină mie,
Că lumina mea plăcută
Îl agiută-n ghibăcie".
„Protestez, soarele au zis,
El pre mine au urat,
Că-s a zilei împărat,
Stema-n fruntea sa i-am scris.
Sub a mele calde rază
Ţigănimea tot viază."
Dar vîntul au şuierat:
„En să-l întrebăm mai bine

Cui voit-au să se-nchine?“
Vîntul deci s-au repezit
După dînsul cu trufie,
Încet soarele au păşit
Şi-apoi luna cea tîrzie.
Vîntul, ce-ntăi l-au agiuns,
„Stă, ţigane, au strigat,
Lămurit să-m dai răspuns
Pre cine ai salutat?“
Şi-n pept aşa l-au suflat,
De ţiganu-n loc au stat;
Că de frica ce-l apucă
Pica face-se măciucă.
După ce văzu tăria
În a lumei suverani,
Dupre moda de ţigani
Din cap scoasă pălăria:
„Eu mă-nchin, domnilor, blem,
La cel de care mă tem!“
Şi-nturnîndu-se spre vînt,
Să-nchină păn la pămînt.
„Vagabondule ţigane,
Strigă luna mînioasă,
Ori nu ştii tu, sărimane,
Că-ţi pot crierii şi oasă
Să le-ngheţ iarna de ger,
Noaptea cînd lucesc în ceri?“
„Ai putea cu bună samă,
Lună, capriţioasă damă,
Dar la ceastă a ta mînie
Am şi eu o doftorie,
Torn în şatră un foc mereu,
Nici mă tem de gerul tău.
De n-am vreascuri, sub un ţol
Culc copiii mei domol,
Şi iatacul de ţigan
Îl acopăr c-un troian.
Dar cînd vîntul întărtat

Mie-n șatră au întrat,
Spulberă cărbuni și scrumă,
Stînge focul și m-afumă.
De-aceea curat îț spui:
Pofta pune-ț-o în cui!“
Ruşinată, de mînie
Luna se făcu gălbie.
Atunci soarele-nfocat,
Că va-nvince-ncredințat,
Către faraonul zice:
„Bravo, negrule voinice,
Văd că știi tu de la cine
Aștepți razim și lumine;
Nice mă-ndoiesc că mie
Vei da pururea protie,
Nu la luna, care, mută,
Noaptea umblă-n ceri curnută!“
„Eu cunosc în adevăr
Fața ta lucind în cer,
Dar a tale pîrle-ază
Nicecum mă-nspăimîntează;
Deci urarea mea, să știe,
Nu au fost menită ție!“
Soarele, ce nu e tont,
La asemenea afront
Pe țiganul au certat
Și ceste i-au săgetat:
„Nu știi că prin al meu foc,
De-oi voi, te ard pe loc,
Să nu fie-n toată lume
De țigan macar nici nume?“
„Mai încet, soare-părinte,
Nu te face așa fierbinte;
Vîntu-i aspru, e știut,
Și de-aceea-i de temut.
Că oricît a frige ai vra,
Dacă vîntul va sufla
Răcori-mă-va pe loc;

Luna, deci, nici al tău foc
Nu pot a mă vătăma.
Încetați a vă certa,
Că sînteți tari voi tustrii
Ați dat prube de ani mii;
Dar din voi celui mai tare
Am făcut a mea urare.
Arșița au contenit
Vîntul cînd suflă în foaie,
Ș-aspru gerul mult se moaie
Vîntul cînd au adormit!"

PREUMBLAREA CEA NOUĂ A DAMELOR ÎN IAȘI

Urmînd unui metod nou,
Damele, cu o mașină
Ce-i numită crinolină,
Azi se primblă la Copou,
Nu călări, nu-n faeton,
Ce pin sus, prest-orizon.
Cavalerii cii mai sprintini
În zadar în cai dau pintini,
Doar agiunge-vor pre ele,
Ce să-nalță păn sub stele,
D-unde, mîndre și ușoare,
Aste nouă meteoare,
Cu a *fustelor mărime*
Fac în Iași întunecime.
Iar barbații, ziua mare,
Gios le caută cu fanare!...

DESACII

Fabulă

Chemă Gioe dineoară
Ca din toată împărăţie
Cel ce umblă,-noată, zboară,
Înainteă lui să vie,
Să-i zică de-i mulţămit
Precum firea l-au urzit,
Că-are scop ca toate trepte
Dup-un nou calup să-ndrepte.

„Tu, momiţo, vino-ntăi!
Între tine şi ai tăi
Fă o dreaptă asemănare,
Cine vro meteahnă are?“

După o tumbă ce-au făcut,
Momiţa au început:
„Decît mine în toată lume
Nu e nime mai lăudat
La talent, la spirit, la nume,
Nici e mai frumos format.
Umblu-n patru şi în două,
Eu scornesc tot modă nouă,

Şi al meu chip frumuşel
Omului au fost model.
Însă ursul, unchiul meu,
Este urît şi nătărău,
Şi cu minte ruma ar fi
Cînd pre mult nu s-ar mîndri."

Ursul care apoi vine
Foarte-i mulţămit cu sine.
I se pare, după modă,
Pe elefant a-l reforma,
A-l lungi puţin la coadă
Şi urechea a-i mai scurta.

Elefantul, ce se ştie
Că e plin de-nţelepţie,
Critică pe-a mării chit
Că mult peşte au înghiţit.

De altă parte o furnică,
Ce se crede un colos,
Chiar pe lindenea critică
Că n-aduce vrun folos.

După aceea s-au chemat
Din pămîntului popoare
Cît-un ales deputat
Ca să spuie ce le doare.
Dar ş-aici s-au înţăles
Că a fiecărui lege
Este propriul interes,
Pre care de bun alege.
Să văzu deci neputinţă
A preface vro fiinţă.

Că a lumei Împărat,
Cînd pre om au fabricat,
Celui tont şi lui ghibaci
O păreche au dat desaci,

Ca zmintelele nebune
În acii desaci s-adune.
Dar omul a lui pacate,
Ca la ochii săi s-ascundă,
În desacul de la spate
Totdeauna le-acufundă,
Iar cele străine sminte
În desacul dinainte.

IEPURILE ŞI BROASCA ŢĂSTOASĂ

Fabulă

Cătră un scop de iute alergi,
Nu agiungi, de-ncet nu mergi.
Iepurile ş-o ţăstoasă
Ni dau prubă curioasă.

Zis-au broasca cea tîrzie
Iepurelui sprintinel
Că ea, păşind cătinel,
Mult mai sigură a să vie
Şi mai iute la un scop,
Decît dînsul în galop.
Încît pus-au rămăşag
Ş-au ales de ţîntă un fag.

Iepurile, care crede
Că puterea-n călcăi şede,
I-au zis: „Ţ-ai ieşit din minte,
Soro, pas tu înainte!
De-oi purcede la asalt
Sînt la ţîntă într-un salt.“
Văzînd ţinta apropietă
Şi ţăstoasa-ngreoietă,
Iepurele, după un pas,

Stă și rumigă-n popas,
Înainte face doi
Și atîța pași napoi.

Mai zburda,
Adulmeca,
Tot la umbra lui visa[1],
Își bătea de broască gioc
Că încet pășea din loc.

Cînd din a lui fantazie
Iepurele s-au trezit,
Nenea broască cea tîrzie,
Neabătută-n calea sa,
Pe încet, dar tot urma,
Ș-agiungînd întăi la fag
Prinde a ei rămășag.

Apoi iepurilui zice:
„Tinerel ești, vinetice,
Nu-i de-agiuns a fi ușor,
Mintea-n cap stă, nu-n picior!
Oare ce ai face, frate,
De ai purta ș-o casă-n spate?“

Iași, 12 noiemvrie 1857

[1] Cunoscută legumă sălbatică numită *Umbra iepurelui* (Gh. A.).

BIBLIOTECA CENTRALĂ
CLUJ
UNIVERSITARĂ

VOT LA COMETUL DIN 1858

O, lucefere străine,
Ce pre căile sănine
Trecînd, prin mii leghioane
De stele şi prin mii zoane,
Cursul tău cel minunat
Lumea-ntreagă au admirat,

Cînd a României soartă
O-nchidea secreta poartă,
Argintoasa a ta comă
Ai întins spre cea menire
Ce lăsă antica Romă
L-ai săi fii de moştenire.

Dorit timpul cel să vie
Ca-n a ta călătorie,
Cînd iar te vei înturna
Pe român a lumina,
Să găseşti pe-a lui popor
În traiul nemuritor,
Puternic şi fericit,
În Concordie unit!

CÎNT SECULAR

Pentru aniversala 30 ianuarie 1859

Solenela sărbătoare de cînt secular să sune
Celui *Domn* ce-au fost Moldovei de mult bine făcător;
Patria, care au luminat-o, tîmplele să-i încunune
Și să-ncingă al său nume cu laurul nemuritori!

O, voi meseri și voi orfani, junilor și voi junele,
Ce prin el aveți un azil, ce prin el v-ați luminat,
Umeliți de cunoștință, sunați lauda-i păn la stele,
Unde evlavia cea sîntă ș-a lui fapte l-au-nălțat.

Demni de-a lui faceri de bine, arătați-i mulțămire,
Păsind preste acea cale care el au petrecut;
În voi Patria găsască lucrători l-a ei mărire,
O tărie neînvinsă și-n fortună a ei scut.

Românio, spre agiunge acolo und-al tău nume
Și a tale sorți te cheamă: de a fi și tu iar Stat,
Nu uita că a ta Mumă au trăit atîta-n lume
Cît virtutea ș-amor Patriei au plinit ș-au onorat!

DEDICAT MANELOR[1] LUI ALEXANDRU HUMBOLD

La ocazia înmormîntărei sale
Imitație

Din Italia, unde moartea săceriș mănos aduna,
Să-nturnăm un pic privirea spre-a Germaniei pămînt;
Un alt erou Alexandru, între fulgeri ce detună,
A lui dispoiere astăzi o deștinde în mormînt.
El, ce fără crunte lupte au agiuns la nemurire,
De cît Indus[2] mai departe au păşit cu naintire.

Prin deşertul cel sălbatic, prin a codrilor desime,
Prin vulcani, genuni adînce, ce de om nu s-au călcat,
Preste munți mai sus de nouri, sub neospitale clime
Ce nici ochiul cel mai ager pănă amu n-au cercetat,
Prin arine arzitoare, prin turbate a mărei unde,
A ştiințelor dorință l-au împins a le pătrunde.

Mai mult încă: prin ocean de luceferi şi de stele
În noian presemănate, pilot sigur au plutit,
Învingînd cu energie depărtări şi ostenele,

[1] *Manes*, zeimi antice reprezentînd sufletul răposaților (Gh.A.).
[2] Poeta face aluzie între Alexandru cel Mare şi între Alexandru Humbold; între faptele însemnate a eroului grec este şi aceea că el, în cursul său concvistător, au agiuns în Asia la țărmurile rîului Indus, ce pe atuncea se credea a fi marginea lumei (Gh. A.).

C-a ştiinţei mana sîntă viaţa lui au întărit;
Un asemene mare-erou, ce Germania onorează,
Nu prin laude-au monumente în memorie viază.

Din cele ce plăzmuit-au pe la ambe emisfere,
Strănepoţii vor culege fructul cel nemuritor;
Dacă sună astăzi muza a ei cîntec de durere,
Ea repetă numai eco unui întristat popor,
Cînd amor, recunoştinţa, sentimentul lor îmbină,
A ei lacrimi chiar natura ca un drept tribut închină.

Naţio ce aşa un erou produci dintr-a tale cete,
Cu mîndrie între toate vechi şi nouă tu vei sta,
Un alt geniu c-acesta nime poate să-ţi arete
Care-n templul a luminei toate odoare ar aduna,
Din străin să n-ai nevoie modele-a lua morale,
Că-n al tău sîn porţi sămînţa-a gloriei şi a puterii tale!

LA ITALIA

Sonet a lui Vincenzzo da Filicaia
Liberă traducere

O, Italio, Italio, tu ce ai în a ta soarte
De frumseţe-ncîntătoare darul cel mai dureros
Scris pe fruntea-ţi întristată c-un demon misterios
Menit este fără paos prin fortuni ca să te poarte,

De n-ai fi aşa frumoasă, au de-ai fi macar mai foarte,
Ca de tine să se teamă, au să nu fie duios,
Cel ce parcă să încîntă de-al tău geniu luminos,
Dar nesaţiu-n a lui pofte te provoacă chiar la moarte.

Că amu n-aş vedea iară de pe Alpi cruntate urme
D-înarmaţi venind în vale şi de sîngele tău plină
A lui Po spumoasă undă adăpînd a Galiei turme;

Nice aş vedea pre tine nu cu ferul tău încinsă,
Cu eroic braţ luptîndă pentru cauza cea străină,
Spre-a fi şarbă totdeauna, vincitoare au învinsă.

CELE DOUĂ PĂRÎIE

Fabulă

Din sînul muntelui două părîie
Izvorîte curgeau tot prin o vale.
Cel ce avea mai de sus obîrşie
Toate stîrpea ce găsea-n a lui cale;
Altul, născut în munte, dar mai gios,
În albia sa curgea nezgomotos
Şi, în loc de a stîrpi, în calea sa
Ogoarile şi iarba adăpa.

Într-o zi rîul acel furios,
După ce malul au săpat ş-au ros,
În urmă s-au propiet
De cel ce curgea pe-ncet.

Ş-a-nceput a-l înfrunta
Di ce ca el n-alerga,
Zicînd: „Te tîrîi prin înguste rîpe,
Pe cînd eu zbor parc-aş avea aripe;
Împroşc pe trecători şi-n lume tun,
Cînd nici sătenii te aud din cotun".
Blîndul atuncea au răspuns: „Vecine,
Între noi văd c-urmează diferire;
Ţie-ţi plac salturi ce duc la peire,
În urma mea las mană, tu ruine!"

ÎN AMINTIREA DE 30 IANUARIE,

aniversala onomastică a lui Vasilie Lupu, domn Moldovei, restauratorul literilor române în biserică şi în curte, fondator Academiei naţionale la 1644

Trecut-au secoli cu a lor fortune
Ce preste Patrie au suflat peire;
Puternici domni, frumseţe de minune,
Averi, invidia, frageda mărire,

Toate au rămas a timpului păşune,
De ele urmă nu vezi nicăire;
Numa-a virtutei fapta nu răpune
Şi să păstrează giune-n nemurire.

Alţi domni cu arme ţara mîntuise,
I-au păstrat drepturi, viaţă, autonomie,
Pentru mari sorţi ce în destin sînt scrise.

Tu-ntăi sfărmaşi obeze de sclavie,
Ce ferecau a strămoşilor zise,
Ş-ai înviet nou simţ în românie!

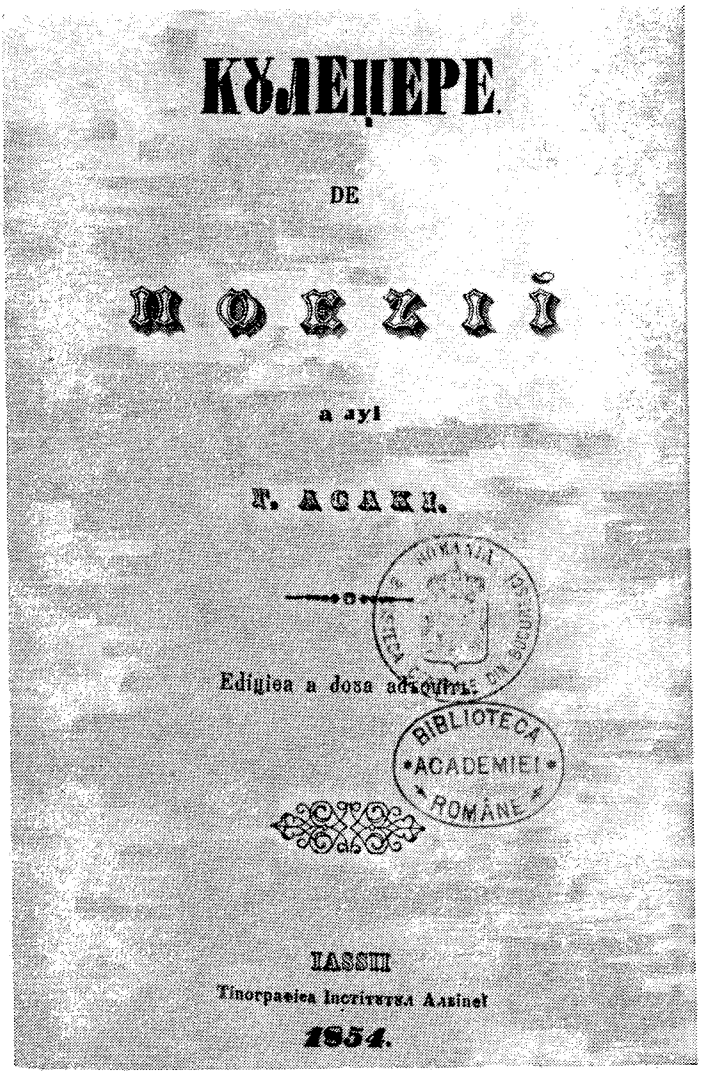
КѢЛЕЦЕРЕ.

DE

МОЕЗІЇ

a луі

Г. АСАКІ.

Ediţiea a dosa adăogută.

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

IASSII

Tiпorpaeiea Incrisrerea Aзsinei

1854.

Culegere de poezii a lui Gh. Asachi, Iaşi, 1854
(foaia de titlu)

ЦІГАНІЇ

ІДІЛЪ

Къ Къпіце

de

V. Acaki

Reprezentat

ăn 24 Ianuarie 1856.

Пе Театръ Naţional.

Iaşii

Tipografia Institutul Albinei

1856.

Ţiganii, Iaşi, 1856
(foaia de titlu)

CULEGERE

de

POESII

a lui

G. ASAKI

BIBLIOTA
ACADEM
ROMÂ

Ediția a treĭa, adâogită

IAȘII.

Tipografia Institutului Albinei Române.

1863.

Culegere de poezii a lui Gh. Asachi, Iași, 1863
(foaia de titlu)

Casa în care a locuit Gh. Asachi la Iași
(fotografie din 1968)

ASUPRA CORUPȚIEI SECOLULUI

Iertat oare celor tineri și bătrînilor să fie
Ca să facă-n toate zile scandaloasă nebunie?
Iertat fi-va să prăzi oameni prin un nou metod ghibaci,
Să te-nsori, să lași copiii, cununia s-o disfaci?
Iar pe asemene nelege a tuna ori nu se poate?
Să audă farizeii și a vițiilor gloate,
Critico nemituită, adevărul cel curat
La acii ce vreu s-asculte spune-l astăzi dizghețat.
Unde-i legea cea sfințită și dreptatea nevîndută,
Între noi din vechi aflat-ați o petrecere plăcută,
Pre voi bunii și părinții cu respect v-au onorat,
Însă-n loc ca strănepoții p-urma lor să fi călcat,
Derîzînd simplicitatea timpurilor ce-s trecute,
Pe fantoame lustruite aŭstera-au schimbat virtute.
Vorbe multe sunătoare, dar veninu-i mezul lor,
Care perde azi prezentul p-un nesigur viitor.
Unde-s oameni de parolă, amici unde-s cu tărie,
Unde giunii care patriei razim, vînta ei să fie?
Soții giugul ce-l giurasă nu voiesc a-l mai purta,
Pana nu cată alt merit decît cel a defaima;
Patrioții între sine un altuia groapa sapă,
De averea cea străină epitropul să adapă.
Giudele, căruia datu-i ministerul cel mai sfînt,

Direptatea celor meseri ş-al său vinde giurământ.
Nu cu-asemene principii Alexandru cel Bun Rege
Reformat-au societatea cu-nţăleaptă eternă lege,
Nice Ştefanu cel Mare, de nemicii patriei-ncins,
Combătînd un mez de secol, trii imperii au învins!
Înarmează-te, române, cu oţele şi cu zale,
Mai mult însă te-ntăreşte şi cu armele morale!
Nemoralul, egoizmul, interesul ovelit
Sînt tirani carii să-ncearcă să te ţie cătuşit.
Aşa Roma, a noastră mumă, păn' virtutea avea altară,
Fericită-au fost în nuntru şi temută din afară;
Dar cînd cetăţenii Romei de virtuţi s-au depărtat,
Cele urzite-n curs de secoli într-o zi s-au surupat.
De a străinilor urzele au scăpat a noastră ţară,
Numai viţiul din nuntru va putea ca să o piară!

PELEGRINUL[1]

Alegorie imitată

În vieței primăvară, cînd sînt toate înflorite,
Din a mea frumoasă patrie eu m-am fost înstrăinat;
Cu plăcerile giuneței, bunurile moștenite
Toate-n casa părintească părăsite am lăsat;
Îndemnat de un mister, cu încrederea cea vie,
Pelegrin și sînguratic plecai la călătorie.

În delunga rătăcire auzei de sus cuvinte
Ce în inimă bătîndă răsunau necontenit:
„Giune, pănă steaua luce, tu tot pasă înainte,
Fără paos, fără teamă, direpț către răsărit;
Acolo poarta de aur a ta fie trecătoare,
Acolo cele din lume se prefac nemuritoare!“

Însara, se făcea ziua, n-am stătut nici o clipală,
Dar acele ce căutat-am tot ascunse au rămas;
Pintre neguri, prin fortune am pășit fără sfială,
Deși pedeci înnoite înfrînat-au al meu pas.
Străbăteam în codrul negru și pin plaiuri pe la munte,
Pe rîpi, pe turbate rîuri duram fragida mea punte.

[1] *Pelegrin* (hagiu), persoana care călătorește prin țări străine spre a vizita locurile sînte (Gh.A.).

Iacă-n urmă agiunsei la un rîu care răspunde
La cea ţară misterioasă cu un ceri etern sănin,
În încredere a soartei m-aruncai în a lui unde,
Să mă ducă-n repegiune către ţărmul cel străin;
— Adresai către al meu Demon[1] rugăminte umelite
Cursul meu ca să-l ferească de mii stînci acoperite.

— Dar naintea mea-i deşertul; un océan mă disparte
De cea ţară misterioasă unde nu pot să răzbat;
Nici un vad, nici o cărare nu conduce-n ceea parte
Şi-n zadar eu cerc cu ochii luceafărul ce-am visat.
Tăria ce-i preste mine cu pămînt nu-i îmbinată,
Şi acele ce-acolo sînt aici nu sînt niciodată!

---

[1] Anticii da acest nume la oarecare spirituri sau genii care s-ar fi arătînd oamenilor spre a li folosi sau a li vătăma (Gh. A.).

ÎMPĂRȚALA PĂMÎNTULUI

Dupre Șiller

Din înaltul Olimp Gioe către oameni a strigat:
„Luați lumea cîtă este, ea de acum a voastră fie,
Eu v-o dau de moștenire, sub al meu protectorat,
Dar frățăște să se-mpartă între voi cea avuție!“

Iacă toți aleargă-n pripă să-ș împartă a lor avut,
Cu giunimea și bătrînii la cel lucru se îndeasă,
Adunînd din cîmp săteanul el grînarul au umplut,
Sănețarul din pădure vînătoare adus-au grasă.

Schitnicii își prelucrează viile de la Cotnar,
A industriii producte neguțtorul le alege,
Bariera-nchide Prințul, toate pune la cîntar,
„A mea-i, zice, zeciuială, dupre suverană lege!“

Tîrziu, după împărțală, cu-ostenit și lînged pas,
Se apropie Poetul, ce venise de departe,
Dar, aleu, din avuție nimic nu a fost rămas,
Că luasă fiecine a sa dănuită parte.

„Amar mie, ori se poate eu acel mai credincios
Al tău fiu, între toți alții, să rămîn azi în nevoie?“
A strigat poetul mizer, întristat și dureros,
Aruncîndu-se cu lacrimi la picioarele lui Gioe.

„În a visurilor țară pînă amu de ai rătăcit,
I-au răspuns puternic Zeul, apoi nu certa cu nime;
Oare unde ai fost atuncea lumea cînd am împărțit?“
„Totdeauna, îi răspunsă, petreceam pe lîngă tine.

Pe-a ta frunte maiestoasă a fost ochiul meu țintit,
Asculta a mea urechе armonia-ți îngerească;
Iartă spiritului dacă, de lucoarea ta răpit,
Negrijit-au să adune avuție pămînteasсă!“

„Împărțită-i amu lumea, ce să fac? Gioe a zis,
Secerișul, visteria nu-s a mele, ce străine,
Însă cerul totdeauna pentru tine a fi deschis,
Cîte oare, tu, Poeta, vei voi să fii cu mine!“

UNUI AMIC

Tu ne quaesieris (nefas) scire...
HORATIUS

Nu-i iertat, dorite amice, a vieţei noastre soarte
A le cerceta prin stele sau prin babilon discînt,
Spre a găsi ori cîte zile neîncungiurata moarte
Ca să le petrecem încă ni-a lasa pre ist pămînt!
Dacă iarna, care Zeul adauge la cele mii,
Va fi turbure au senină, sau că aspr-a ei fortună
M-a răpi din astă lume, au lasa-m-a cu cii vii!

Grija cea de toate zile s-o alungi din a ta minte,
Timpul scurt lungeşte-l astăzi prin speranţa-n viitor,
Că pe cînd în senin cuget preschimbăm blînde cuvinte,
Amar mie, invidiosul zboară timpul fugător!

Lucrînd fără încetare întru tot ce-i comun bine,
De cea zi ce-ţi iartă Zeul cată a te folosi,
Nu te despera de cele ce au dat asupra tine,
Nici te-ncrede-n fericirea care poate va veni!

EPILOG

Nenceput și fără capăt timpul zboară nencetat,
Ca un atom și Albina până astăzi a sburat;
Dar ce-ncepe capăt are, de aceea ș-o Albină,
Ce ani douăzeci doi dus-au la români ceva lumină,
Încetează și se-ntoarnă, cu-ncheierea istui an,
Chiar de unde răsărise: *în a timpului noian!*

VIITORUL

Scris la Roma, 1812

Pe aripele fantaziii mă înalţ amu spre stele,
Las pămîntul şi-a lui urbe, nici mai mult rămîn în ele,
Ca o pasere biformă, în noian nemărginit,
Mai presus decît invidia, eu, de muzele nutrit,
N-oi muri, nice voi trece a lui Stix undele-amare;
Iaca, iacă de pe umeri amu aripa-m răsare
Şi ca pasere albie, decît Icar mai uşor,
Adria, a Ioniii Mare, Arhipelag şi Bosfor
Trec, şi-n zborul meu veni-voi în a Daciei cîmpie,
Care-aşteaptă un restorator dintre fiii săi să învie.
Deci speranţa nu o perdeţi, o, voi, juni plini de ardor,
Că suspinul se preface în un cînt triumfător,
Şi-n loc de frunză cipresă să încingeţi junea frunte
Cu laurul a nemurirei, care creşte în sacrul munte.

LA DANTE

În ocaziunea aniversarei seculare

Al Italiii Cîntătoare, Tu întăi din muritori
Care te-ai deştins în Tartar şi venit-ai iar în lume,
Spre a ni spune suferinţa celui păcătuitori,
Vaitele nencetate şi osînda lui anume,

Tu prin graţia zeiască te-ai suit la Paradis,
Unde luce între angeli vergura ta Beatrice,
Pentru care sîntul amor poarta d-aur ţ-a deschis
Să admiri pe cea ce vie te făcu duios ferice.

După şase secoli astăzi numele tău iar învie
Şi serbează triumfarea geniului nemuritor,
Către carea şi o muză, născută în România,
Depune cu umelire tributul admirător.

ANUL NOU 1866

La români

O, românilor a Daciii, azi s-adaoge un *nou an*
La viaţa ce vi dede împeratorul Traian;
Antecesorii, strămunii, a plinit a lor chemare,
Martori a fost Mihai Bravul, Ştefan eroul cel Mare!
Vouă lucru sublim încă a plini vi a rămas,
Cînd p-o mare turburată naintează al patriei vas;
Întruniţi toată puterea spre a lupta în cea grea cale,
Să conduceţi teafăr vasul la portul menirei sale!
Că p-orizonul de Românie
Din cer o zînă s-a arătat,
Lumină, lege şi armonie
Preste popor a revărsat.
Fie dar cursul ei în cer senin,
Ca timpul ce zboară fără termin!

SERBAREA ANULUI NOU 1866

La Apollo

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates quid orat...

HORATIUS

De la tine, o, Apollo, ce voi cere astăzi oare,
Cînd din disc la ceri se suie parfumul acel sînțit?
Nalt onor de senatore, sau al Indiei odoare,
Nu, c-aceste n-aduc mie trai plăcut și fericit.
Între lupte încruntate ori cata-voi o cunună,
Sau cuprins de sărăcie s-alerg după o fortună?[1]
Turmele de oi păscînde, nu cerezi și a lor taur,
Nu cer via a cării nectar spumegă-n bocal de aur.
Nu invidiu cine trece pintre monstruri și sirene,
Nici pe cel ce-n nori se suie cu artificioase pene.
Mi-i de-ajuns, de vei concede, o, Zeule luminos,
Sanatate și putere, cuget chiar și încă voios,
Ca să pot în bătrînețe să răsune a mea lire
Ale patriei române și-a familiei fericire!

[1] *Fortuna*, zîna alegorică adorată mai ales de romani; ea se reprezentează pleșugă pe din dos, oarbă, cu aripi, stînd cu un picior pe un glob mișcători, iar altul țiind în aer. Nestatornicia acestei zîne a motivat la noi a se denumi *fortuna* o mare mișcare a vîntului (Gh. A.).

CÎNTUL CIGNULUI

Fiinţa cea mai aleasă care Zeul a creat
A răspuns la a sa menire de a fi lumei împărat,
I-au deschis adînci secrete, i-au supus elemente şi cele
Ce pămîntul în sîn ascunde, ce se operă sub stele.
Asta fiinţă aşteaptă altei vieţe o dulce auroră,
Că suflarea ce divină aice nicicum nu moare;
Aşa Cignul României, ce e pasere profită,
A cîntat în aşteptare de-o viaţă mai dorită!

[1] Se zice că *cignul*, mai nainte de a răposa, cîntă un viers melodios care se numeşte *cîntul cignului* şi se aplică la cea de pe urmă compunerea unui poet (Gh. A.).

TEATRU

ÎNAINTE CUVÎNT

[*la* Lapeirus, *Iași, 1837*]

Scoposul teatrului este, prin mijloace desfătătoare înfățoșînd oarecare însămnate întîmplări a oamenilor, a-i învăța moralul, a-i face de a prețui virtutea și faptele cele lăudate, a defăima răul și a critica deprinderile vrednice de rîs, spre a să feri de ele; într-un cuvînt, teatrul adaoge mult cătră sporirea civilizației unei nații.

Acel întîi teatru cunoscut era în Grecia pe la anul 560 *înaintea D.Is.Hs., însă teatrurile romane au întrecut în frumusață și strălucire pe ale Greciii. După multe veacuri de întunecime, răzbunîndu-să orizonul prin cultivire, italienii acii întîi au înnoit aceste așăzămînturi, și acuma toate națiile Evropei au în limba lor teatruri.*

Cunoscînd deci cît este de însămnători un asemine așăzămînt, doritorii de luminarea compatrioților, D-lor Vorn. Șt. Catargiu și Spat. V. Alecsandri, s-au întrunit cu mine spre a urzi un teatru național, și prin chipul prenumerației s-au înființat în noiem. anul 1836 Conservatoriul filarmonic-dramatic, *pentru de a învăța pe elevi muzica vocală și declamația.*

Prin sîrguința direcției și a profesorilor însărcinați cu învățătura, elevii au fost în stare la 26 fevr. 1837 a reprezenta acea întîia dată drama de Lapeirus, *pen-*

tru ştena românească prelucrată cu cîntice, a cărora viers să află însămnat sub numere la închierea cărţii.

Acea întăi reprezentaţie s-au deschis cu un Prolog, care să află aice tipărit înaintea dramei şi cătră care să alăturează traducerea în limba franţeză făcută de D. Şarlu Diurand, la Francfort, precum ea să află în Jurnalul no. 130, anul 1837.

Pentru de a îndestula cererii publicului, carile cu patriotic entuziasm şi îngăduire au priimit acele întăi cercări a elevilor Conservatoriului, m-am propus a da la lumină Repertoriul Teatrului Românesc în Moldova, *carile să va alcătui din piesele reprezentate de elevii Conservatoriului, pentru ca toţi doritorii să se poată împărtăşi de acest plăcut şi folositori aşăzământ naţional.*

A. Gh. Asachi

Ieşii, 13 mai 1837

ÎNAINTE CUVÎNTARE

[*la* Norma, *Iași*, *1838*]

Pentru mai bună înțălegere a acestei piese, socotim de cuviință a da o mică istorică descriere a Galiii, unde să închipuiește stena întîmplării Normei.

Țara care astăz să numește Franția să numea din vechime Galia, și galii era un ram a anticului popor țeltic. Ii era sălbatici și războinici. Sub comanda iroului lor Brenus au trecut în Italia și la 389 înaintea D-lui Isus Hristos au învins pe romani întru atîta încît era să supuie și cetatea Roma, dacă consolul Camilus nu ar fi mîntuit-o.

Sporirea armelor au adus pe romani la 128 înaintea D. Isus Hristos în Galia, unde patru a lor puternici armii de tot s-au înfrînt, și galii umbla iar să străbată în Italia, însă la 102 înaintea D. Isus Hristos consolul Marius au învins pe gali foarte, omorînd păn și femeile și copiii lor. Iulius Chesar, luînd comanda romanilor în Galia, au supus în curs de 9 ani toată aceasta țară, ucigînd peste un milion de oameni. După ce au subgiugat-o, au făcut-o colonie romană. Atunce legile și obiceiurile vechi s-au prefăcut, iar limba țeltică, amestecată cu latină, au alcătuit pe ace franțeză, precum în Dacia, sub asemine întîmplări, ace latină s-au prefăcut în acea românească.

Dumnezeirea sau zeul de căpitenie a galilor era Irmenzul, *idol a ghermanilor ce să socotea a fi în cinstea veteazului Erman, carile au fost înfrînt pe romani.*

Galii să împărţea în druizi, *în* militari *şi în* ţărani; *aceşti de pe urmă să povăţuie nu de legi, ce de voinţa acelor puternici, militarii era toţi nobili, iar druizii era tagma relighioasă, care lăcuia pin codruri, unde, cu feliurite pregiudeţe, învăţa misteriile (tainile) relighiei lor.*

Druizii avea mare putere, căci ii alegea pe ocîrmuitorii ţării, împărţea răsplătiri între acii vrednici, slobozea afurisenii, făce jertve şi pin versuri învăţa în taină oarecare idei de astronomie. Ii credea la nemurirea sufletului şi a sa trecere în alte făpturi, să îndeletnicea cu fărmăcătorii şi doftorii. Medicamentul obştesc la gali era vîscul, *ce creşte asupra stejarului, care copaci era la ii socotit sfinţit.*

Afară de druizi era druidese, tinere fete sfinţite relighiii; ele avea a lor temple (capişte) şi a lor căpitenii. Druidesele să îndatorea a rămînea toată viaţa vergură (fecioară), şi călcarea acestei legi să pedepsea prin arderea de viu în un rug aprins.

Întîmplarea acestii tragedii au urmat după Iulius Chesar, în epoha cînd Galia, deşi cuprinsă de romani, cerca a scutura giugul străin.

Cunoscătorii poeziii vor giudeca greutăţile cele mari ce întîmpină traducerea versurilor compuse pentru o muzică acuma făcută; greutatea este mai însămnătoare în limba românească, care n-au agiuns încă la gradul celor cultivite, trebuind a să păzi în această traducere tot acel număr de silave, tot acea prozodie şi acelaş întăles a orighinalului italian, cu alegirea încă a cuvintelor armonioase, care condiţii a le împlini după putinţă s-au cercat în această lucrare. Încît şi întrebuinţarea unor cuvinte la puţini cunoscute, deşi naţionale, s-au socotit neapărată pentru asemene scopos.

ÎNAINTE-CUVÎNT

[*la* Pedagogul, *Iași*, *1839*]

Încrederea cea oarbă în persoanele necunoscute au fost pururi vătămătoare. Aceste, lipsite uneori de prin-
ţipii bune, abătîndu-se la multe necuviinţe, în urmă strîmtorite de nevoi sau împregiurări critice, socotesc ca un mijloc de scăpare a se arăta de învăţători, profesori, doctori etc. şi se stolează cu asemene înalte titluri, din care urmează perderea timpului preţuos a tinerimei şi înapoiere în a lor învăţătură. Astfel de cazuri au dat slăvitului Koţebue siujetul acestei piese, pe care au înfrumuseţat-o cu epizoduri comice. Însă a ei ţîntire adevărată, ca şi altor asemene, este: Ridendo castigat mores *(rîzînd îndreptează năravurile). De dorit este ca* Pedagogul, *pre lîngă plăcere, să aducă menita folositoare învăţătură.*

PROCUVÎNTARE

[*la* Mirtil şi Hloe, *Iaşi*, *1850*]

Dizvoltarea ce au luat la noi teatrul naţional, emulaţia ce s-au deşteptat între autorii dramatici şi interesarea publicului în favorul acestui aşezămînt sînt simtoame ce minesc literaturei române un viitori şi soţietăţii o shoală practică, mai ales cînd estetica, moralul şi o filologie rezonată vor prezidui la asemene lucrări. Făcînd voturi ca acest element a vieţii sociale să se întemeieze pentru binele naţiei şi pentru renumele conlucrătorilor, nu cred de prisos a da la lumină astă mică piesă ce pe cel întăi teatru român românește s-au reprezentat.

În o epohă de străinomanie, la 1816, am fost înfiinţat un teatru de societate în casele răposatului Hatman Constantin Ghica, boier generos şi iubitori de cultură. Actorii erau fii şi fiice acelor întăi familii, carii reprezentau piese franţeze. Acestora am încredinţat întreprinderea, pe atunci sumeaţă, a face o breşă în acea străinomanie, adresînd limba patriei către inimi patriotice. Şi fiindcă prea mult ar fi fost a vorbi deodată românește despre evenimente eroice au despre intrigi de salone, care atunce numai în limbi streine se urzeau, Muza modestă s-au fost învăscut în veşminte cîmpene şi cu agiutorul acestui prestigiu şi a costiumului naţional, cel mai pitoresc pentru păstori, inimile s-au încîntat,

şi auzul au început a se dumesnici cu limba ce pe atunce o numeau dialect. Impresia acestei reprezentaţii au fost plăcută. Cuvintele cele naive a lui Mirtil şi Hloe, ce căpătară nou merit prin graţia şi talentul junelor diletanţi, mult timp au răsunat în cercul societăţilor. Înnoindu-le azi la auzul contimpuranilor, pari-mi-se a plini o datorie a nu lăsa să se piardă suvenirul unei lucrări, deşi mici, totuş, ca un început, interesante.

Sugetul piesei sînt sentimentele de respect, de evlavie, de iubire fiască, de recunoştinţă şi de amor, care, practicate în curăţie, sînt temeiul moralului. Aceste sentimente, naturale între păstori, nemuritorii idilişti Ghesner şi Florian le-au înfăţoşat în astă piesă drept model spre a fi imitate de clasele cetăţănilor, care scop şi noi l-am avut în vedere.

PREFAŢĂ

[*la* Petru Rareş, *partea I, Iaşi, 1853*]

Între domnitorii Moldovei, Petru *al VI*, *denumit* Rareş, *cuprinde în istorie un post strălucit. Misteriul în carile se învălea născarea sa, ce chiar lui era necunoscută, evenimentele ce din păscărie l-au înălţat pe tronul strămoşesc mărturisesc o vidibilă îngrijire a Proniei asupra dinastiei Dragoşizilor. Relaţiile ce acest prinţ au avut cu alţi puternici suverani, ai săi contimpurani: Ferdinand I-iu împăratul Romei, ţarul de Moscva, regii de Ungaria şi de Polonia, arată a lui înrîurire politică, iar strălucitele învinceri purtate asupra oastelor străine şi planul cel măreţ de a întruni sub schiptrul său Ţara Română şi Transilvania, unde cu arma în mînă de unsprezece ori au răzbătut şi totdeauna cu triumf s-au înturnat, îl arată fiu demn a nemuritorului său părinte Ştefan cel Mare.*

Viaţa sa privată şi politică au fost plină de tîmplări straordinare romantice şi cavalerice, care merită a fi cunoscute şi întipărite în memoria compatrioţilor. Drama istorică are mai cu samă însuşimea de a produce un asemene rezultat, transpuind pe spetatorul, prin arta scenarie, cu toate iluziile sale, în epoha evenimentului.

Amintind cu cîtă îmbrăţoşare s-au fost priimit la 1838 pe scena naţională un epizod din istoria lui Petru Rareş, am ales asemene metod spre a reprezenta momentele cele mai interesante a eroului nostru, prin astă dramă istorică compusă din patru părţi a perioadelor în care ele s-au tîmplat.

Astăzi împărtăşim publicului partea I-ia, intitulată Lacul, *din epoha anului 1527; celelalte, voind D-Zeu, vor urma pe rînd.*

Iaşii, fevruarie 1853

PREFAȚĂ

[*la* Țiganii, *Iași, 1856*]

Sclavia țiganilor, introdusă în Moldova la o epohă pe cînd mai mult puterea decît dreptatea era legea statului, s-au tolerat îndelung ca una ce era întreţăsută cu interesele societăței. Desfiinţarea acestui abuz anticreștin, treptat pregătită, astăzi s-au complectat dupre ordinul I.S. Grigorie A. Ghica VV. *Prin asta, patria s-au arătat demnă a întra în familia civilizatei Europe. Toți filantropii nu numai că au salutat cu entuziazm astă măsură, ci fiecare s-au grăbit a depune pe altarul patriei un tribut de recunoștință și de prosfora materială. Pentru a da ocazie la o publică manifestare a acelor nobile sentimente și a recunoștinței emancipaților, s-au improvizat idilul de față, dupre caracterul etnic a țiganilor și dupre modelul comic ce ni-au lăsat între alte scrieri anticul Teocrit.*

Reprezentarea repetată a acestei mici compuneri fiecare dată s-au încuviinţat prin aplauze unanime, care nu se pot atribui decît la sentimente de propriul triumf ce societatea serbează prin ist mare act de filantropie.

Spre a împărtăși și pe doritori, carii n-au avut ocazie a asista la astă reprezentare, s-au pus sub tipar ist mic product, a căruia vînzare Institutul Albinei îl va prosfora pentru o facere de bine.

Iașii, fevruarie 1856

MIRTIL ŞI HLOE

Pastorală

PERSOANE:

MIRTIL, păstor, june de treisprezece ani.
HLOE, păstoriţă din tot acel cotun, june de doisprezece ani.
LIZIS, închinătoriul a lui Amor.
ALT ÎNCHINĂTORI mai june.

Teatrul înfăţoşază o pădure; în fund se vede templul lui Amor. Soarele începe a răsări. Mirtil şi Hloe vin din două părţi opuse; Mirtil aduce în mînă un cuib de turturele, Hloe o caţă păstorească încununată cu flori.

SCENA I

Mirtil, Hloe

MIRTIL

Ce văd! Dorita me păstoriţă, acum te-ai mînecat şi oare încotro te duci aşa de timpuriu?

HLOE

Umblam să mă întîlnesc cu tine, doritule, că foarte de mult de cînd ni-am dispărţit...de ieri sara...!

MIRTIL

Ah, ce frumoasă cață ai! Niciodineoară nu am văzut-o la tine. Hloe, oare cine ți-au dat-o?

HLOE

Asta e un secret, Mirtile, dar, ah, ce frumoase paserele! Tu nu mi-ai arătat cuibul lor. Mirtile, oare cui le vei da?

MIRTIL

Asta e un secret, Hloe.

HLOE

Pare-mi-se că prea mult ținteşti ochii la astă cață!

MIRTIL

Dar şi tu cam prea mult ocheşti aceste turturele!

HLOE

De-i aşa, en să-ți spun toate.

MIRTIL

Nici eu nu-ți voi ascunde nimic.

HLOE

Cața este pentru tine.

MIRTIL

Pentru tine sînt aceste paserele.

HLOE

Mai bine de o lună de cînd în ascuns lucrez de a tăia, cu cuțitul meu, scoarța acestei cațe. Lemnul e vîrtos foarte, mîna mea prea neputincioasă; şi fiindcă lucram pentru tine, n-am voit să mă agiute cineva.

Iacă pentru ce, doritule, lucrul atîta au întîrziet. Apoi am mai săpat în vîrful caței litera întăi a numelui tău, singura ce o știu a scrie. Ieri sara toate erau gata; de plăcere nu am putut dormi. Îndată ce cîntecul ciocîrliei m-au înștiințat că s-au făcut ziua, m-am sculat, cules-am flori spre a împodobi astă cață; umblam s-o depun la ușa bordeiului tău și să mă ascund între tufarii cii apropieți. În zădar însă mă scol dimineața, Mirtil este mai mînecat decît mine; în zădar umblu să-i ascund ceva, el cunoaște secretele mele îndată, ca și mine.

MIRTIL

Iar eu, sînt mai mult de două săptămîni de cînd am descoperit ist cuib de turturele în rediul de pe acel muncel. Dar turturelele îl așezase chiar în vîrful unui tînăr stejar, a căruia ramuri erau pre fragide spre a mă putè purta. Neputîndu-mă sui, nici a mă agiuta de la vrun alt arbore învecinat, de aș fi îndoit ist tînăr stejar, el s-ar fi putut rumpe sau turturelele s-ar fi spăriet, sau puii ar fi căzut gios.

HLOE

Apoi oare cum ai făcut, Mirtile?

MIRTIL

Capătul praștiei mele îl legai de trunchiul stejarului, așa de sus pe cît agiungeau ambe a mele mîni, iar alt capăt îl înnodai de rădăcina unui alt arbore apropiet. În toate zilele strîngeam nodul, scurtînd legătura. Pe nesimțite, în fiecare zi cuibul se apropia de mine, fără să se fi rupt stejarul și fără să fi aceasta simțit turturelele. În ist timp puii au crescut și cu dînșii a mea nădejde. Azi-dimineață cuibul agiunse la nălțimea mea; văzui ceste două turturele care deschideau pliscul lor, crezînd că eram muma lor; atunce iute am luat cuibul; umblam să-l depun la ușa bordeiului tău, peste acii lilieci ce amîndoi am

împlîntat anul trecut. Dar niciodineoară nu mi se nimereşte a te surprinde, Hloe, şi aşa, precum totdeauna te caut, pretutindene te întîlnesc.

HLOE

Dacă e aşa, doritule, en să facem ca cum ni s-ar fi nimerit planurile noastre. Ia astă cată şi dă-mi turturelele tale.

(Mirtil dă paserile şi ia cata.)

MIRTIL

(căutînd la cată)

Ah, cît e de frumoasă, Hloe! Toţi păstorii-mi vor zavistui-o, iar eu li voi zice: voi mai mult mi-aţi zavistui-o, de aţi şti cine mi-au dat-o!

HLOE

(dezmerdînd turturelile)

Cît sînt de frumoase turturelele tale! Ele-s albe ca crinul care dăunăzi mi l-ai dat şi blînde ca tu.

MIRTIL

Dorită Hloe, giuruieşte-mi că totdeauna le vei păstra!

HLOE

Bucuroasă, din toată inima! Dar şi tu să-mi giuruieşti că niciodineoară nu vei părăsi cata mea!

MIRTIL

En ascultă: iacă templul Amorului! Vino să primeşti acolo giuruirea mea şi să-mi dai a ta.

HLOE.

Nu, Mirtile, mama au zis să nu întru în acel templu, de nu mă va introduce ea însaşi. Nu voi să nu ascult pe mama mea.

MIRTIL

Bine zici, Hloe! Mai bine aș dori să mor, decît să displac părintelui meu. Însă, fără a întra în templu, am putea aice să giurăm înaintea Amorului, carele nesmintit ni va auzi de acolo, că niciodineoară aceste daruri nu vor ieși din mînele noastre.

HLOE

Bucuroasă, fie! Dar nu se cuvine să giurăm; noi încă nu sîntem de agiuns de mari pentru aceasta; să făgăduim, asta-i de agiuns spre a rămînea liniștiți.

MIRTIL

Fie și așa. En ascultă-mă bine, Hloe, și apoi vei zice ca și eu.

HLOE

Se poate.

(Mirtil se pune în genunchi, înturnîndu-se oarece spre templu)

MIRTIL

Duiosule Amor, împăratule naturei! *(Încet către Hloe)* Așa el se numește. *(Tare)* Să faci pe Mirtil cel mai neferice dintre păstori, de va părăsi un minut astă cață frumoasă. Eu sînt încă prea june spre a avea o turmă; tot odorul meu este astă cață. După ce voi crește mare, părintele meu mi-au giuruit douăsprezece capre; astă cață le va conduce la păsune și, cînd voi fi bătrîn ca părintele meu, astă cață va sprijini pasurile mele. Așadar, copil, june și moșneag, astă cață va fi totdeauna lucrul cel mai prețuos.

HLOE

(îngenunche și înturnîndu-să oarece spre templul lui Amor)

Amorul, zînule de care se cuvine a se teme! *(Pe încet către Mirtil)* Mama mea așa mi-au zis. *(Tare)* Aruncă urgia ta asupra Hloei neferice, dacă vrodi-

neoară mă voi dispărți de bună-voie de la aceste două paserele ce mi-au dat Mirtil. Giuruiesc a mă îngriji de dînsele ca cum ar fi a mamei mele. Tinere sînt aceste turturele; și eu sînt junǎ; noi împreună vom îmbătrîni, ele iubindu-se totdeauna, iar eu iubind totdeauna pe Mirtil.

MIRTIL

Mulțămesc ție, dorită Hloe! Iacă sîntem acuma foarte siguri... Însă văd venind pe Lizis, închinătoriul Amorului. Aleu, cîtu-i de întristat! Fără îndoială vine să ni înștiințeze despre vro neferice.

SCENA II

Mirtil, Hloe, Lizis, un alt închinători al Amorului.

LIZIS

Așa este, iubite Mirtile, și chiar eu însumi plîng despre știința cea tristă ce am să ț-o spun.

MIRTIL

Ah, Lizis, zisele tale mă înspăimîntează! Nu cumva s-au tîmplat vro nenorocire părintelui meu? Mai mult despre dînsul mă tem, decît despre mine.

LIZIS

Părintele tău s-au dișteptat cu niște friguri arzătoare; patima de-abia au început și ea au agiuns la culmea ei; bătrînul nenorocit, neputincios de ani, împovorat de durere, mă tem că se apropie de clipa lui cea de pe urmă.

MIRTIL

(plîngînd)

O, zeilor, zeilor, mi se va răpi părintele meu! Cît sînt de neferice! Părintele meu pătimește, poate părintele meu moare și eu nu l-am îmbrățoșat!...

Lizis, Hloe, rugați-vă la toți zeii ca să mîntuiască pe cel mai bun dintre părinți, rugați-i să detune asupra me relile care îl fac a pătimi... Nu mai pot rămînea cu voi; mă duc, alerg să agiut pe părintele meu. *(Iesă)*.

SCENA III

Lizis, Hloe, cu închinătoriul lui Amor

HLOE

Ah, Lizis, tu pre carile Amorul au ales a fi mînistrul templului său, tu prin carile acel zîn puternic
10 încunoștiințează voințele sale, cere și capătă de la dînsul însănătoșarea lui Menalcas, cere ca cel mai virtuos din păstorii noștri mult timp încă să vieze, spre a ni învăța virtutea!

LIZIS

15 Oare amorul virtuței te face a arăta un interes atît de duios pentru părintele lui Mirtil?

HLOE

Cel mai drept, cel mai dulce din sentimente: recunoștința. Nu știi cu cît sînt datoare bunului Menal-
20 cas; nu știi că, în vara trecută, o cumplită fortună stîrpisă secerișul mamei mele. A doua zi după fortuna aceea, mama mers-au să vadă ogorul ei; eu eram cu dînsa, ea mă ținea de mînă. Mama căuta cu un ochi înspăimîntat la toate spicele la pămînt obo-
25 rîte, sfărmate, dispoiete de grindină. Ea nu rostea nici o tînguire, dar lacrimi grele picurau din ochii ei și rîurau de-a lungul brațului meu; pare-mi-se ca cum le-aș simți și acum acele lacrimi. Bătrînul Menalcas, părintele lui Mirtil, trecea pe acolo, întur-
30 nîndu-se de la ogorul său, carile nu pătimisă de fortună. El văzu pe muma mea ce plîngea; se apropia de dînsa cu un aer întristat, o luă de mînă, pe care o strînsă rădicînd ochii spre ceri, apoi mă sărută pe

frunte şi-mi zisă numai aceste cuvinte: „Reveniţi pe aice mîne, rogu-vă veniţi!“ A doua zi noi venirăm acolo şi aflarăm un seceriş legat în jerbii, mult mai frumos decît secerişul cel stîrpit. Îmbunătăţitul Menalcas petrecusă noaptea, agiutorat de toată familia sa, să care pe ogorul nostru giumătate din jerbiile sale.

LIZIS

De pe aceste cunosc prea bine pe Menalcas.

HLOE

Giudecă dacă se cuvine să-l iubesc, giudecă dacă, din acea zi, mama şi eu am adormit vrodineoară fără a binecuvînta numele lui Menalcas! Ah, Lizis, adaoge dorinţele tale cătră ale mele, mergi şi roagă-te lui Amor ca să scape pe binefăcătorul meu!

LIZIS

Numai singure dorinţe nu agiung, Hloe! Zeilor le place sfara.

HLOE

Amar mie, nu am nici o jertfă; mama me nu are turme. De-aş avea o singură oiţă, eu aş fi alergat să ţi-o aduc.

LIZIS

Oare a cui sînt acele două turturele?

HLOE

(tremurînd)

A mele.

LIZIS

Aceste sînt paserile Amorului consfinţite. Cînd am să capăt un har de la acel zîn, îndată îngiunghiu pe altarul său două turturele.

HLOE

Cum! Crezi că, îngiunghiind aceste paseri, putè-s-ar mîntui viața lui Menalcas?

LIZIS

Ista-i mijlocul cel mai sigur.

HLOE

(căutînd către turturele)

O, sărmanelor turturele, el v-au osîndit la moarte. Amar mie, nădăjduit-am și giuruit-am a nu mă dispărți niciodineoară de voi, dar viața părintelui lui Mirtil stă în cumpănă, a binefăcătorului mamei mele; nici o giuruire, nici un sentiment nu poate fi mai puternic decît recunoștința. O, paserilor sărmane, eu vă tînguiesc, dar nu vă pot scăpa.

LIZIS

Spune-mi, deci, oare ai hotărît?

HLOE

Nesmintit, sînt hotărîtă.

LIZIS

Pătimirea este grea, să nu perdem nici un minut. Vino cu mine să îngiunghiem aceste turturele.

HLOE

Nu, nu, Lizis, rogu-te, scutește-mă de asemene priveală ce ar fi prea cumplită pentru mine. Iacă turturelile mele, eu ți le dau, ucide-le, ucide-le, fiindcă moartea lor poate mîntui pe Menalcas; dă-mi însă voie să mă duc să plîng departe de la altar... *(Ea plînge)*. De-ai ști cît de prețioase îmi sînt aceste paserele, dacă ai cunoaște cine mi le-au dat și giuruirea ce am făcut-o... Dar Amorul le știe, Amorul cetește

în inima mea și cu cît astă jertfă este mai dureroasă, cu atîta mai mult, fără îndoială, are să fie folositoare pentru părintele doritului meu... Adio, Lizis, eu te las, nu mai pot înfrîna lacrimile mele; durerea mea ar turbura rugile tale... Vă las și pre voi, paserilor sărmănele, voi ce erați menite a rămînea pururea cu mine... Adio! Voi nu veți pătimi mai mult decît sufăr eu. *(Ea sărută turturelile, le dă lui Lizis și iesă).*

SCENA IV

Lizis, cu închinătoriul Amorului

LIZIS

O, Hloe virtuoasă, cît de fericită trebui a fi mama ta, cît de mîndră se cade să fie avînd un copil ca tine! Dar iacă văd venind Mirtil. *(Către închinătoriul Amorului, dîndu-i paserile)* Du-te și mă așteaptă în templu, pregătește focul pe altar!

(Acela se duce, luînd paserelile).

SCENA V

Lizis, Mirtil

MIRTIL

Eu te căutam, Lizis; împărtășește bucuria mea! Prevăd o rază de nădejde; părintele, al meu părinte, poate că va scăpa.

LIZIS

Dă, Doamne! Dar oare prin ce minune?

MIRTIL

Rămăsese lui încă o suflare de viață, cînd sosii pre lîngă dînsul. Frații mei, în genunchi lîngă patul său, rădicau mînele lor spre ceri plîngînd; alerg, mă arunc în mezul lor, îmbrățoșez pe părintele meu...

Îmbunătățitul părinte s-au însufleţit şi, adunînd toate puterile sale, mă strînsă către inima sa: „Tu îmi lipsei — îmi zisă el nevoindu-se a-mi surîde — mi-ar fi părut rău a muri fără să-ţi fi dat a me binecuvîntare“. Eu nu putui alta decît, plîngînd, a-l strînge, dacă, deodată, nesmintit un zeu nu m-ar fi însufleţit să-mi aduc aminte de vorba ta, că în vîrful muntelui locuia un bătrîn păstori, numit Lamon, carele se zice că ar fi învăţat de la Apolon arta a vindeca toate patimile.

Zmultu-m-am atunce din braţele părintelui meu, repezitu-m-am şi, fără a mai păsui, suitu-m-am pe munte, căutat-am, chemat-am pe Lamon; în o clipă petrecut-am toate locurile unde credeam să-l întîlnesc; în urmă îl văzui şezînd sub un stejar, îndeletnicit a cerceta nişte plînte ce le-au fost culeș. Aruncatu-m-am la picioarele sale: „Mîntuie pe părintele meu, zisu-i-am; părintele meu va muri; vino, întoarnă-l spre viaţă, eu îţi voi da toate cîte voi ave odineoară. Azi n-am nimic, dar cînd în viitorime voi fi înavuţit, toată averea mea a ta să fie.“ Vorbindu-i aşa, am fost apucat mîna sa şi îl trăgeam spre bordeiul nostru. „Fătul meu — îmi răspunsă el păşind mai iute, pre cît îi era cu putinţă — n-am nevoie să cîştig bunuri ce inima mea are nevoie a le face. Voi cerca să tămădui pe părintele tău şi, dacă dascalul meu Apolon îmi va îngădui încă acest har, nu voiesc a lua de la tine alt dar decît cata ta; ea este cea mai frumoasă care am văzut-o. Spre recunoştinţă o voi anina-o pe un vechi dafin ce lui Apolon l-am consfinţit.“

LIZIS

Lamon au rămas tot acel de mai nainte; evlavia sa către zei se asamănă cu a sa marinimie.

MIRTIL

Aleu, cerîndu-mi cata mea, el mi-au cerut odorul cel mai preţuos, căci ea este dănuirea păstoriţei mele. Am fost giurat mai bine să mor decît să mă dispart

de dînsa, dar giurămîntul meu și a mea cață, chiar și însași păstorița mea, nu-mi sînt așa de prețuoase ca părintele meu. Am înfrînat lacrimile mele, m-am făcut că surîd; deși mi-ar fi fost mai dulce a da lui Lamon zece ani din viața mea, totuși depus-am cața în mînele sale.

LIZIS

Oare Lamon vindeca-va pe Menalcas?

MIRTIL

El îl văzură, îl întrebară și îndelungat îl cercetară, după care au păzit o tăcere adîncă. Frații mei și eu aveam ochii noștri țintiți asupra lui Lamon; mîntuirea sau peirea noastră atîrna de la cuvîntul ce avea să rostească. În urmă ni zisă: „Nădăjduiți! Cred că voi putè vindeca pe părintele vostru.“ La acel cuvînt, toți am căzut la genunchii săi și l-am închinat ca pre un zeu. Lamon lăcrăma; el ni rădică de la pămînt, ni zisă să ieșim din bordei, unde rămasă singur cu părintele meu. Eu m-am folosit de acel moment, Lizis, spre a te încunoștiința de norocirea noastră și spre a te ruga de asemene să mijlocești acest har de la zei.

LIZIS

Iacă, eu alerg să-i adresez rugile mele, voi să-i fac o jertfă carea te va face să verși lacrimi de recunoștință cînd vei ști cine au prosforat-o. *(Se duce).*

MIRTIL

Iată-mă-s, eu viu după tine, Lizis... Însă văd pe Hloe apropiindu-să; eu îi voi împărtăși despre norocirea mea.

SCENA VI

Mirtil, Hloe

HLOE

Toate le-am aflat, doritule, viind de la părintele tău; am văzut pe Lamon, i-am vorbit; nădăjduirea sa sporește din minut în minut.

MIRTIL

Ah, dorito, scumpa me Hloe, dîndu-mi astă ferice știință, mi-o faci încă mai dulce!

HLOE

Știu că tu ț-ai adus aminte de Lamon, că l-ai căutat și l-ai adus de pe munte. Frații tăi plîngeau pe părintele său; tu, Mirtile, tu l-ai mîntuit; de aceea inima mea se sîrguiește a te iubi încă mai mult, însă foarte mă tem că nu va putea... Dar oare unde-i a ta cață?

MIRTIL

(cu ochii în gios)

A mea cață?

HLOE

Ai perdut-o?

MIRTIL

Nu.

HLOE

Dănuit-o-ai cuiva?

MIRTIL

Am dat-o.

HLOE

Oricine altul de mi-ar fi spus asta, nu aș fi crezut.

MIRTIL

Ah, dacă ai ști... însă și tu însați, ce-ai făcut cu turturelile?

HLOE

(tristă)

Nu le mai am.

MIRTIL

Și oare ce s-au făcut ele?

HLOE

(suspinînd)

Ele mor acuma.

MIRTIL

Ceriule! Și cine este varvarul carile au putut să omoare niște paseri atît de duioase?

HLOE

Chiar eu însam.

MIRTIL

Tu, Hloe?

HLOE

Le-am dat lui Lizis, pentru ca, consfințindu-le lui Amor, să capete de la acel zîn puternic sănătatea părintelui tău.

MIRTIL

Ah, mă simt înviet, dorito Hloe! Astăzi îmi ești o mie de ori mai prețuoasă și niciodineoară...

HLOE

Dar cața mea se vede că n-ai consfințit-o Amorului?

MIRTIL

Nu, ce bătrînul Lamon mi-au cerut-o drept mulțămită a vindecării părintelui meu. Oare puteam a nu i-o da, Hloe? Am ascuns lacrimile mele, am sărutat cața mea și am dat-o lui Lamon.

HLOE

Ah, cît m-ai liniștit, Mirtile! În loc să fiu despre asta supărată, cred că ai aflat singurul mijloc a fi mai mult iubit.

MIRTIL

N-am făcut alta decît datoria me; eu o voi face-o și de amu, dar cît de frumoasă au fost cața mea!

HLOE

Aș fi dat viața pentru binefăcătoriul meu, însă cît de dragalașe erau turturelile mele!

MIRTIL

Noi încuviințăm ambi aceea ce am făcut, și cu toate aceste inima noastră cîrtește. Aleu, tîrziu este, Hloe, turturelile s-au îngiunghiet, cața au încăput în mînele lui Lamon; nice tu, nici eu nu vom mai vede nici turturelile, nici cața cea frumoasă.

SCENA VII

Mirtil, Hloe; Lizis aducînd turturelile și cața

LIZIS

Voi le veți vedea și le veți avea încă, copiilor virtuoși și simțitori. *(Către Hloe)* Amorul îți întoarnă jertva ce i-ai prosforat. *(Către Mirtil)* Lamon îți

întoarnă agonisita lui. Amorul şi Lamon mi-au împărtăşit voinţele lor.

MIRTIL

O, ceriule!

LIZIS

Cînd umblam să jertvesc aceste turturele, cînd ţineam cuţitul sfinţit preste inima lor, un glas dulce au ieşit din statua lui Amor: „Du-te, zisu-mi-au, du la Hloe cea june paserile duioase ce mi-au prosforat! Spune-i că eu nu primesc a sa jertvă şi că am înturnat sănătatea bunului Menalcas. Încredinţaz-o, ca şi pe Mirtil, că eu privighez soarta lor, că peste puţin îi voi uni şi că pururе fericesc pe acii carii, respectuindu-mă şi închinîndu-mă, respectează şi să închină virtuţii.“

MIRTIL

Ah, a me Hloe!

HLOE

Dorite Mirtile, ce norocire pentru noi!

LIZIS

Abia au încheiet Amorul aceste cuvinte, iacă bătrînul Lamon au şi venit: „Menalcas s-au vindecat, îmi zisă el; nu arta mea, ce zînul tău au făcut astă mare minune. Eu nu pot pretinde vro mulţămită. Întoarnă lui Mirtil darul ce mi l-au făcut.“ Aceste rostind, mi-au dat caţa. Ia-o, Mirtile; Hloe, ia paserile tale şi nu uitaţi niciodineoară, nici unul, nici altul, că *acel ce jertveşte toate datoriilor sale este sigur să agiungă la fericire.*

PIATRA TEIULUI

O stenă de la munte, din 1835
Idil

Într-o zi de vară, cînd soarele de amiază-zi scurtează la plai umbrile răcoare a munților celor înalte, au ieșit din fundul codrului de fag bătrînul Gălian, răzămat pe un baston și ținînd în altă mînă un paneraș cu ierburi. Obosit de ani și de căldură, călca încet pin iarbă și trecea cu luare aminte punțile rîușorilor care adapă cîmpia cea înflorită. Sosind apoi aproape de cotunul său, au șăzut pe o piatră și, răsuflîndu-să, au zis:

Lauda Domnului, iată Piatra Teiului! Am ostenit foarte și cu pas întîrziet abia am răzbătut pănă aice pintre stînci și păraie. De la o vreme încoace pari-mi-să că această cale din zi în zi să face mai depărtată; amar mie, de la zidirea lumei Piatra Teiului stă pe locul unde Dumnezeu au așăzat-o, dar timpul repede zburînd neîncetat mînă înainte sa pre om din loc în loc, din una în alta întîmplare, păn la vecinica rîpă a mormîntului!

Apoi, căutînd împregiurul său și nevăzînd pe nime, au adaos a zice:

Tăcere cumplită urmează aice, chiar ca în fundul codrului de unde vin. De trii zile am rămas părăsit la prisacă, nici fiii, nici nepoții n-au cercetat pe bătrînul Gălian, nici mi-au adus merindele trebuincioase; păstori cu oi au cu capre de atunce nu am văzut suindu-să la munte sau cățărîndu-să pe stînci, nici

țipătul vînătorilor pin codru n-au răsunat. Parcă s-ar fi întîmplat ceva neobicinuit. Înspăimîntat de aceste, am lăsat prisaca și cu toată a me osteneală am hotărît a mă încredința cu ochii de starea lucrului, nu cumva să fi pătimit cotunul vreo daună, nu cumva steaua cea nouî, despre care săhastrul dăunăzi mi-au fost spus multe, să fi răvărsat asupra sărmanilor munteni nouî ticăloșii! Fiilor! Codrat! Marină! Cimbru! — unde sînteți?

Apoi, deschizînd ușa bordeiului său și negăsind pe nime, cu suspin au zis: „Aleu, nu-mi răspunde nime!" și cu întristare au șăzut iar pe piatră, cufundat în adîncă îngrijere.

Nu departe de acolo păștea oile nepotul său Cimbru, copil păstori ca de zece ani, carile văzîndu-l au alergat la dînsul, l-au sărutat și i-au zis:

CIMBRU

Bine ai venit, moșule, nu la noi, ce la mine, pentru că în tot cotunul sîngurel am rămas.

GĂLIAN

Oare de ce, fătul meu, unde sînt ciialanți fii, unde-s cumătrii și vecinii?

CIMBRU

Cum, nimică nu știi? Toți, cu mic cu mare, au alergat întru întîmpinarea Domnului, *(trist)* numai pe mine m-au lăsat aice să pasc oițile, parcă astăz mi-i dor de oițe; cît i-am rugat: luați-mă și pe mine cu oițele împreună, dar unchiul Codrat mi-au zis că eu și ele am fi umblînd pre încet pentru o asemene zi, și după aceasta nu am avut ce face și, plîngînd, am rămas!

GĂLIAN

Ce aud! Domnul nostru au venit să ne vadă?

CIMBRU

Cum va să ne vadă, dacă şedem aici în codru? Dar eu ştiu ce voi face; cînd voi socoti că Domnul au sosit la fîntîna unde i s-au gătit merindele, am gînd să mă cațăr pe Piatra Teiului şi mereu să cînt în bucium, încît Doamna, auzindu-mă, nezmintit va întreba: oare cine cîntă aşa de frumos? iar pacinicul, carile dăunăz lăudasă foarte cînticul mieu, va răspunde: Cimbru păstorelul; poate fi că Doamna va zice: en să vie Cimbru aice, să-l aud de aproape; atunce ferice de mine! Tu ştii, moşule, pe cîrlanul terțiu ce mi l-ai dăruit astă primăvară, acel mai frumos din turmă, negru ca corbul, avînd în frunte o mîndră stea albă, pe acela l-am spălat astăz la rîuşor, i-am încrețit părul şi i-am legat la gît o colană de cordea roşie, cu scopos ca să-l dăruiesc Doamnei, neavînd altceva mai de preț dintr-a mele, dar nici vun lucru mai drag, *(trist)* iar întîmplîndu-să să nu mă cheme, apoi voi cînta în bucium, încît munții vor răsuna, iar ciialanți păstori de pizmă vor suspina!

Eu voi suna pe bucium armonios
Doina la care muntele răspunde,
Apoi suna-voi cîntecul duios
Ce de amor o inimă pătrunde;
Dacă de Domnul nu m-apropii eu,
Agiungă-l astăzi măcar viersul meu.

GĂLIAN

Fiule, de laudă este dorința ce ai a te învrednici să vezi pe Domnul nostru şi dintr-a tale să-i dai o pîrgă drept semn a nevinovăției şi a blîndeței muntenilor. Nici noi, nici rîndul de oameni înainte noastră, nici acel de mai nainte nu s-au fericit de asemene venire; numai în timpul cel vechi, cînd singur binele patriei era a Domnilor îngrijire, curțile boierilor şi bordeile noastre să cerceta de Domnitori. Astăz chiar să plineşte o veche menire, ce am apucat de la bătrînii noştri, că *anul cînd Domnitoriul va veni la Piatra Teiului va fi anul cel mai mînos.* Ce minunată întîm-

plare! Aşadar, steaua cea venetică, care minea lumei foame, războiu şi peire pentru Moldova, au prefăcut a ei fire? Păcea, nepomenita îmbielşugare, Domn îmbunătăţit şi înţelept, iată ce Pronia ne-au trimis spre mîngîierea pătimirilor trecute! Iată cum sărbează un adevărat Domn-Părinte anul întăi a întronării sale, el sporeşte adorul facerilor de bine, aducîndu-le însuş pe la casele supuşilor săi.

CIMBRU

Oare, moşule, n-au fost pururе pe la noi aşa ca acum?

GĂLIAN

Amar mie, fiule, nici sărăcia, dar nici singurătatea noastră nu ne-au putut feri de soarta cea crudă...

De cîte ori în cursul vieţei mele
P-acest cotun fortuna săgeta,
De cîte ori a verei ostenele
Ogorul meu străinii săcera!

Nu pentru mine albina strîngea miere,
Pentru păstori turmele n-au crescut,
Şi-n patria mea, lipsit de mîngîiere,
Cu avuţii, sărac am petrecut.

Tu, fătul mieu, alte-i vedea aice,
Supt acest Domn răsar mii întocmiri,
Şi moldovanul pacinic şi ferice
S-a răsufla d-a sale pătimiri.

Eu, încheind o viaţă-ndelungată,
D-acum voios păşi-voi spre mormînt,
Văzînd că harul Pronia-ndurată
Au răvărsat şi pre acest pămînt!

Putè-voi să mă învrednicesc de a vedea pe acest oaspe mult dorit? Nu-i nime să mă călăuzască la locul unde au călcat urmele sale? Unde este vîrtutea

tinereţilor mele, cînd cu iuţala cerbului străbătem plaiurile, pe unde abia cu gîndul mă pot acuma purta!... De aş şti încalte unde să află... ce fac ai miei, de s-au împărtăşit ei de dorita fericire; oare nu să aude nime! Cimbru, fătul mieu, de ai putea să te sui pe Piatra Teiului, de unde să discopere toată calea, caută bine şi-mi spune cele ce vei vedea!

CIMBRU

Bucuros, moşule, eu acolo mă voi căţăra şi, căutînd împregiur, voi putea cînta în bucium; rogu-te ţine-m fluieraşul, nu cumva să mi să strice, pentru că unchiul Codrat au giuruit că mă va învăţa viersul cel frumos despre Domnul. *(Dînd fluieraşul la Gălian)* Dar aud sunînd oarece pin frunza mesteacănului; nu cumva să fie un lup? *(Rădică buciumul în sus ca o armă şi, văzînd apoi că vine unchiul său, zice:)* Moşule, moşule, iată Codrat, el ni va spune despre toate!

În acel minut au ieşit dintre stînci tînărul plăieşi Codrat înarmat cu o săneaţă, pe carile văzîndu-l Găleanul l-au întîmpinat cu grăbire şi au zis:

GĂLIAN

Spune-mi, fiule, de unde vii? Văzut-ai pe Domnul, văzut-ai pe părintele nostru?

Iar Codrat, urînd şi sărutînd mîna bătrînului, apoi îmbrăţoşînd pe Cimbru, au răspuns:

Şi eu am fost unul din aleşii carii s-au norocit a întîmpina pe Domnul nostru între aceste plaiuri. De a auzi toate cîte am văzut şi cîte am simţit, nu te vei sătura, precum nici eu de a le spune nu mă voi îngreoia:

Luceafărul ce lin ne-au adus lumină
Nu, nu au răsărit din sferă străină,
De el s-au luminat tot Carpatul munte
Şi s-au însăninat coamele cărunte,
Păstorii răsuna a bucuriii cuvinte,
În sînul lor sărbînd pe a lor Domn-Părinte!

Să vadă pre ai săi fii, în a lor fiire,
El lasă al său palat, tronului mărire,
Sătenii cercetînd la bordei coboară,
Li gustă din ospăţ, din a lor izvoară,
Ascultă a lor nevoi şi pururea arată
La văduvi şi orfani o inimă-ndurată.

În cît piste Pion vulturi vor să zboare,
În cît al nostru plai umbr-avea răcoare,
Şi Dunărea în cît la mare duce spume,
Trăi-vor la munteni strălucite nume
Acelor *Scutitori* ce-n inimei mărire
Răvarsă asupra noi a păcei fericire!

La ascultarea acestui viers, ochii bătrînului de duioşie s-au umplut cu lacrimi, şi apoi înălţînd mînile către ceri au zis:

O, Doamne Dumnezeul nostru, carile din învechime ai petrecut pe moldoveni pin mii de primejdii, nici ai lăsat pre ii a să cufunda în valuri ameninţătoare, păstrează pe acest Domn pămîntean, întăreşti-i inima cu virtutea dreptăţii, lucească-i steaua Proniei Tale pe îngreuieta cale, ca să călăuzască cu ferice vasul patriei la limanul cel dorit!

Codrat şi Cimbru, îngenunchind de una şi alta parte a bătrînului, cu ochii şi cu mînele spre ceri rădicate zicea şi ii acele cuvinte cuvioase.

Ceriul au auzit ruga lor cea dreaptă, şi vasul Patriei, pintre stînci şi valuri plutind, povăţuit de înţălepciune şi cumpenire, să înaintează spre soarta cea menită.

PETRU RAREŞ

Dramă în două acte

PERSOANE:

PETRU VODĂ RAREŞ, Domn Moldovei.
ILEANA, a lui soţie.
ILIEŞ, un fiu a lor } copii de 8 păn la 10 ani.
ROCSANDA, fiica lor }
CĂLIMAN.
A lui armăşel.
Un cavaler maltez.
Un tătar.
BUDEU } căpitani de hoţi.
RABAN }
Vînători, fimei curtezane, hoţi.

Ştena urmează în munţii Carpaţi.

ACTUL I

Codru. În faţă trunchiul dezrădăcinat a unui stejar.

SŢENA I

Să aude corn de vînători. Budeu şi Raban, din deosebite laturi.

BUDEU

Oare auzi cum răsună cornul, la care stîncele-i răspund?

RABAN

Cu mare părere de rău, de demult îl aud. Să vede că bătrînul Căliman vînează pe aici în pădure.

BUDEU

Aş fi dorit ca un vier furios să-l încolţască cu dinţii lui şi să-l ducă prin vizunii, c-apoi altă dată nu va mai vîna.

RABAN

De cînd să poartă prin aceste locuri, meseria noastră nu pre sporeşte.

BUDEU

Cîţi dintr-ai noştri companioni i-au înţăpat!

RABAN

Nu demult încă, hoţii de la Cuti au fost spaima acestui cotun.

BUDEU

En să vezi că încă ne vom face de bagiocura moldovenilor.

RABAN

Şi chiar astăz noi am putea face un minunat vînat. Am aflat că au să treacă pe aice fugari moldoveni, mai ales fimei pline de avuţii şi odoare, încît din taleri mi-aş face zale de argint.

BUDEU

Dar dacă acel sălbatec vînători ar da peste noi, apoi ni vom trezi cu nimică.

RABAN

Atunce amar de el! Să i să giure răsplătire!

BUDEU

Răsplătire? Dosit între zidurile cetățuii sale, nu-i pasă de urgia noastră.

RABAN

Neapropietă este stîncoasa lui tărie, dar moara și prisaca lui din poiană am în cuget să le aprind.

BUDEU

Mare lucru vei face! Mai bine va fi de ni vom feri de a lui privighere. Poate că vînatul să va mai înainti în codrul cel adînc păn a nu trece fugarii.

RABAN

Oare flăcăii noștri sînt pe aice?

BUDEU

Împregiur, ascunși în tufele cele mai dese. Îndată ce ne vor auzi șuierînd, îi vei videa dînd bustă cu toții.

RABAN

Ascultă! Vuietul să apropie!

BUDEU

Fieșcare la locul său!

RABAN

Eu în stejarul cel găunos.

BUDEU

Iar eu în surpăturile zidului vechi de pe acel dîmb. Odineoare au fost acolò un turn. Cel ce nu să teme, poate, cățărînd de vîrv, a videa drumul spre Siret.

RABAN

Să ne ascundem păn va trece vînatul.

BUDEU

Apoi să ne întîlnim iar aice. *(Iesă amîndoi în deosebite laturi).*

SȚENA II

Căliman, Cavalerul Maltez (înarmați cu lance de vînat).

CĂLIMAN

(către unii din ai săi vînători)

Urmați policeı! Vierul s-au rănit; l-am văzut înspumat alergînd prin acea desime. Repeziți-vă după dînsul pin vale! Cercați de a-l încungiura! Noi vom îngădui aice. Mergeți păn a nu să răcori urma sa! *(Vînătorii să duc).*

CAVALERIU

Te-ai ostenit?

CĂLIMAN

Sînt bătrîn, domnule cavaleri!

CAVALERIU

Dar tot încă voinic, mi să pare ca cu douăzăci ani mai nainte, cînd la Suceavă întăia oară ne-am fost cunoscut, la curtea lui Ștefan-Vodă. Biruințele sale m-au îndemnat cu ceata cavalerilor maltezi a oşti supt a lui steaguri.

CĂLIMAN

Atunci stam ca un arbure, puternic, cu ramurı tinerele. Dar şi acuma tot încă mă poci asămăna cu un arbore, însă cu acesta de aice *(arată la trunchiul*

dărmat), carile s-au dezrădăcinat de puterea furtunei, încît acum încet putrezește. Să ședem! *(Ii șed pe trunchi.)* Dar spune-mi, de atunce ce te-ai făcut?

CAVALERIU

De cînd am purtat armele împrotiva necredincioșilor și după înfrîngerea lui Mahomed la lacul Racova, știi că am fost însărcinat de Ștefan, împreună cu starostele Goian, a duce la împăratul Romei steaguri în sămnul biruinței și a cere de la el agiutori în numele creștinătății. Soarta m-au purtat pe la Malta și Chipru, și acum mă întorc să văd a doua me patrie, unde pe marginea ei aflu pe un frate de arme, însă nu precum îl dorem, căci de atunce multe lucruri s-au prifăcut. Eu te-am fost lăsat favorit a curții, iar acuma, întornîndu-mă după 11 ani, plin de mirare te aflu aice, înlăturat între munții Pocutiii.

CĂLIMAN

De te miri, apoi miră-te că trăiesc încă! *(Suspină.)*

CAVALERIU

Ce s-au întîmplat oare? Dizțăratu-te-au din patrie?

CĂLIMAN

Eu sîngur m-am dizțărat.

CAVALERIU

De este așa, apoi să cuvine să întreb cu sfiire: di ce? Căci, într-adevăr, numai un lucru foarte mare ar fi putut alunga din Moldova pe un asemine bărbat!

CĂLIMAN

Așa este, numai un lucru foarte mare!

CAVALERIU

Adeseori am fost martur cum îți ardea sînul de iubirea patriei.

CĂLIMAN

Precum fieșcăruia bun cetățan.

CAVALERIU

Cu toate aceste, ai lăsat patria?

CĂLIMAN

Cu inima deșerată. După ce luceafărul Moldovei, Ștefan-Vodă, au răposat și cîrma statului au trecut în mînile fiului său Bogdan, am slujit și acestui domn cu credință și dreptate. Moartea cea timpurie a fiului său Ștefan, urmată fără clironom, avea de nou să arunce pe Moldova în cruziile războiului din lăuntru, cînd înaintea senatului boierilor neașteptat s-au arătat o fimeie cu un tînăr, care prin diresuri autografe a lui Ștefan-Vodă s-au dovedit că era drept a lui fiu, ce pănă atunce petrecusă viața în meseria păscăriei și pre carile moldovenii, întru aducerea aminte a iroului său părinte, l-au înălțat pe scaunul domniei. La o curte nouă nu plac pururе fizionomiile cele vechi. Eu m-am tras la țară, în pacinica lăcuință a strămoșilor. Nici o desfătare, nici o adunare nu mă chema la curte. Acolo rămăsei străin tuturora și așa voiam pururе a rămînè, căci plinirea driturilor sau îndatoririlor mele era de acum în sarcina fiului mieu. Amar mie! Oare îți aduci încă aminte de acel juneminunat carile adeseori cerca să rădice a ta spadă și dorea a avè o asemine cruce? *(Arată pe crucea albă a cavaleriului.)*

CAVALERIU

Cum să nu-mi aduc aminte? În vlăstarea tinerică creștea vechea nobilă tulpină.

CĂLIMAN

El creştea şi înflorea. Acum începusă a i să nimeri cîte o faptă oştenească. Unde datoria îl chema nu să temea de primejdii. Cînd au început bătrîneţile a mă împresura, printr-însul au răsărit pentru mine o a doua viaţă. Prin el bătrînul s-au întinerit. Dar, aleu! Toate împregiurul mieu s-au stîns de cînd au perit!

CAVALERIU

Au perit?

CĂLIMAN

S-au trecut.

CAVALERIU

În care bătălie?

CĂLIMAN

Oare m-aş tîngui dacă fiul mieu ar fi murit între arme? Nu. Într-o închisoare, în închisoarea lui Petru-Vodă au perit, cu defăimare.

CAVALERIU

Cum? Fără vină?

CĂLIMAN

Nu, domnule cavaleri, nu voi ascunde a sa greşeală. El s-au alunecat, au trecut peste marginea legilor. Întru a mea neştiinţă, oarecare oameni neîmpăcaţi au fost ademenit a sale tinereţe. Ii să tînguia în auzul tuturor cum că Domnul n-au împărţit între ei moşiile din Pocutia cîştigate prin război. Aceasta durea pre toţi şi nu fără dreptate. Dar aceea ce au urzit a lor ură, nu tăgăduiesc, au fost greşeală pentru fiul mieu, şi pre fiul cel rătăcit eu însuş îl numesc vinovat. Cu toate aceste, Petru-Vodă, aducîndu-ş

aminte de părintele, nu să cuvinea a-l osîndi, în privirea tinereților sale, mai ales că iertarea este acel mai înalt privileghiu a unui Domn.

CAVALERIU

Iar tu ce-ai făcut?

CĂLIMAN

Atunce cînd cu spaimă am aflat aceste, am alergat din sînguratica me lăcuință și, stînd înaintea Domnului, am zis: „Doamne, aceea ce au făptuit fiul mieu, într-adevăr, nu va afla har înaintea me, dar mai nainte giudecă-l, ia aminte la vrîsta lui și apoi îl osîndește!“

CAVALERIU

Iar Petru-Vodă?

CĂLIMAN

Au căutat la mine. După multă serioază tăcere, au dat din umere. Să părea înduioșit și mi-au întors spatele. Pe un bătrîn părinte, pe un vechi și credincios casnic, oștean și prietin a strălucitului său părinte, carile în multe bătălii au vărsat pentru dînsul sîngele său, pe acela l-au lăsat fără răspuns! M-am cutremurat de rușine, și de mînie m-am repezit din curte. Atunce mi s-au vestit moartea fiului. De i s-au tăiet capul, de s-au înveninat, nime au putut a-mi zice aceste! Prietenii s-au dat în laturi și să ferea de mine, rostind prefăcută durere. Dar eu, blăstămînd, mi-am zmult din cap părul cel cărunt. Am încălecat, am părăsit patria, unde domnează cruzime, spaimă și omor. În cele mai dese codruri, mi-am zidit aice un lăcaș între hoți; supărat de setea răsplătirei, suspinez a mele zile. Aceea ce am pierdut Dumnezeul nu-mi va mai înturna.

CAVALERIU

Și Petru-Vodă lăsatu-te-au să te duci?

CĂLIMAN

Răzbătut de tîrzie mustrare a cugetului, mulţi soli au fost trimes după mine cu blînde cuvinte, dar ii n-au cutezat a să înfăţoşa înaintea ochilor miei. Inima mea, ca şi casa mea, au rămas lor pururе închise.

CAVALERIU

Dar nemulţămiţii?

CĂLIMAN

Aciia socotea că, aprins de urgie, eu mă voi face căpitenia lor.

CAVALER

Nici ai făcut-o?

CĂLIMAN

(cam minios)

Domnule cavaleri!

CAVALER

Bine, eu te cunosc prin asemene urmare evghenisă.

CĂLIMAN

Nemulţămirea me au fost cu Petru Rareş, nu cu Domnul, nu cu patria me. Om cu om doream a mă întîlni cu el, şi mai plăcut la vreun vînat în codrul tunecos. Acolo voiam a mă înfăţoşa lui deodată, acolò bărbăteşte aş fi cerut samă şi satisfacţie!

CAVALERI

Aceea ce doreai putea a să plini numai de o întîmplare neaşteptată.

CĂLIMAN

Întîmplarea au şi plinit a mea dorinţă, dar lucrul s-au învăluit foarte.

CAVALER

Ce zici? Oare întîlnitu-l-ai de atunce?

CĂLIMAN

Faţă cu faţă au stătut înaintea me şi nu am cutezat a rădica sabia asupra lui.

CAVALER

Cum? Cînd? Unde? Spune-mi, pentru Dumnezeu!

CĂLIMAN

Oare n-ai auzit ieri novitaua cea nenorocită ce ni aduseră săhastrul? Tătarii neaşteptat au întrat de nou în Moldova în asămănare cu lăcuste nenumărate, ca arina din fundul mării, avînd de căpitenie pe turbatul urmaş a lui Ghirei Han, ce mai nainte era credincios aleat a Moldovei. El prin înşelăciune au cuprins Besarabia, călărimea lui repede au străbătut păn la Suceavă, de unde Petru-Vodă, spre a nu fi încungiurat, nevoit au fost a să trage cătră Ardeal. Duşmanul cel repede urmărind îl agiunge la poala munţilor, bătălia să încaieră, moldovenii să luptă ca nişte lei întărtaţi, dar ii n-au fost deopotrivă la număr. Mulţimea au biruit, pămîntul s-au adăpat cu rîuri de sînge. Acii mai nobili al armii au căzut, fierul várvarilor n-au cruţat nici tagma bisericească, cumnatul Domnului au perit, ţara s-au pustiet, de văduvi şi bătrîni s-au umplut munţii învecinaţi, şi fierile tătarilor de robi creştini.

CAVALER

Aud aceste cu înfiorare, şi Domnul spun că ar fi perit, după zicerea săhastrului, şi cetile sălbatice să apropie de munţi, ca să străbată în Ardeal.

CĂLIMAN

Ai însămnat ieri cum, pătruns de adîncă durere, m-am depărtat întru tăcere? Căci, oricum, eu sînt patriot! Cu capul plecat, şedeam în cămara me, suspinînd asupra nenorocitei soarte a patriei mele. Iată că aprodul mieu îmi vesteşte venirea unui străin, carele cu mare grăbire cerea a-mi vorbi. Străinul au întrat la mine în straiele unui semen de rînd, faţa cea gălbie acoperită cu pulbere şi cu sînge, numindu-să moldovan oştean scăpat din crunta bătălie şi cerînd la mine adăpost. Dar cu o singură căutătură l-am cunoscut; acel fugari au fost însuş Petru-Vodă.

CAVALER

Domnul tău?

CĂLIMAN

Chiar el însuş sta înaintea me, Petru-Vodă, ucigaşul fiului mieu, căutînd apărare de la un părinte lipsit de fiu. Pe mine el nu au cunoscut, căci de demult şi numai o singură dată m-au fost văzut. Istovit de durere şi de bătrîneţe, îi părem străin în străină ţară. Păvăzarii şi armaşii miei au fost numai cetăţuia me, iar eu tăcui al mieu nume.

CAVALER

Putut-ai a te arăta aşa de cumpenit?

CĂLIMAN

El era fără arme, rănit şi neputincios. În nenorocire să cuvine a respectui şi pe duşmanul de moarte. În cămara me i-am legat ranele încruntate, vinul mieu i-au întărit puterile; i-am îndămănat răpaos, cînd eu, arzînd de văpaia urăi, certam cu soarta care, defăimîndu-mă, dă pre ucigaşul fiului mieu în mînile mele, iar legea şi datoria cătră oaspe opreşte a mă atinge de el.

CAVALER

În ce luptă strălucită ai biruit!

CĂLIMAN

Nu mă lăuda pre timpuriu. Nu, el nu-mi va scăpa. Ca să se vindece, rog cu văpaie pe Dumnezeu. Atunce ducă-să teafăr din cetăţuia me, dar pre ospătătoriul său găsi-va pe marginea cotunului, înarmat îl va întîmpina cu sabia răsplătirei! Auzi? Cornul răsună iar. *(Să scoală.)* Cavalere, scoate-ţi arma! Pare-mi-să că să apropie vierul. Să simtă ascuţitul lancei mele! Dorită luptă, tu vei răcori focul ce mă arde! *(Să duce cu cavaleriul.)*

ŞTENA III

Budeu (iesă din tufari). [Apoi Raban]

BUDEU

Blăstămat fie acest vînat şi vierul ce umblă tot cruciş pe aceste drumuri! He, Raban! Unde te-ai ascuns?

RABAN

Iată-mă-s, ce vrei? Nu auzi tu pe bătrînul Căliman! El poate a să mai înturna. Mai bine ar fi să rămînem ascunşi pănă în sară pe aice.

BUDEU

Tot aşteaptă, sărmane, păn vei scăpa vînatul cel de aur! De pe surpăturile zidului am iscodit şi văzui fimei cu pojijii trăgîndu-se pin acele potici pe drumul cătră Ardeal. Cîţiva moşnegi cu săbii tîmpe urma pe încet acestei cete îngreoiete. Mai uşor niciodată ni s-au mai întîmplat noauî.

RABAN

Dar Căliman?

BUDEU

Aici trebui a cuteza. Flăcăii noştri cunosc bine codrul, ca o cîrtiţă cărările sale. Ii vor încărca în pripă prada şi pănă cînd vor ţîpa fimeile noi ne vom mistui în tufari.

RABAN

Fie! Pe norocul tău, Budeu! Iată-mă-s!

BUDEU

Fă semnul, noi le vom încungiura şi apoi...

RABAN

(să întoarnă către codru şi face semn cu un fluieraş, care să răspunde din multe părţi. Urmează tăcere, amîndoi ascultă, îşi fac semn şi să trag pin tufari).

SŢENA IV

Doamna Ileana, cu a ei fii Ilieş şi Rucsanda

ILEANA

Veniţi, fiilor, aice supt această umbră deasă, aşezaţi-vă un pic! Caii osteniţi nu ne pot acum purta mai departe. Pănă cînd vor paşte în iarba cea înaltă, armaşii cu joldănarii vor gusta un pic răpaos, spre a să putea pregăti la nouă luptă cu aspra nenorocire. Iată un muşchi moale, dragii mei, cercaţi doar veţi putea dormita!

RUCSANDA

Mi-i foame, Doamnă, dă-ne pîne, mamă!

ILIEŞ

Dă-i pîne, dragă mamă, eu mai pot răbda! Un ostaş nu gîndeşte la demîncat în vremi de primejdie.

ILEANA

Amar mie! De v-aș putea adăpa cu sîngele din sînul mieu, bucuroasă v-aș da acea de pe urmă picătură. Aleu, ce chin amar, cînd copilașii cer pîne de la mîna cea deșartă a unei maice! Care este un glas mai pătrunzători, ce răsună ca un tunet în fundul inimei, decît strigarea copiilor: mi-i foame! Am fugit, mulți cai era încărcați cu avuții, odoarăle domniei mele nu le-am uitat, numai pînea. Cine de pe tron gîndește la pîne? Cine socotește că vreodineoare îi va lipsi? *(Către copii)* Aveți răbdare, iată sara să apropie! Ieșind din codru, vom afla o casă de ospăți și toate cîte acolò să vor găsi cu bani toate sînt ale voastre.

RUCSANDA

Bine, mamă!

ILIEȘ

Doamnă, șezi cu sora me supt acel copaci! Eu voi scoate sabia și voi păzi pe voi. Domnul părintele mieu mi-au zis, cînd nu va fi el lîngă tine, eu să fiu ție de pază. Apoi să-i spui că l-am ascultat, Doamnă!

ILEANA

Dumnezeu ni este acum apărători. Va veni vremea și pentru tine, astăzi ești ostenit. Mergi cu sora ta supt acel copaci, acolo este moale și umbră.

RUCSANDA

Poate și un șerpe.

ILEANA

(cufundată în gînduri)

ILIEȘ

Nu te teme. Sărmana mama vezi că este supărată foarte.

RUCSANDA

Sărmana plînge!

ILIEȘ

Eu voi spune ție adevăr că foamea nu mă va lăsa să dorm.

RUCSANDA

Nici pe mine.

ILIEȘ

Cu toate aceste, să închidem ochii, doar să va mai astîmpăra sărmana mumă.

RUCSANDA

Să facem pe încet rugăciuni. Aceasta ne va feri de șerpi.

(Copiii merg supt un copac, să roagă încet, să culcă și închid ochii.)

ILEANA

Cînd în palatul domnesc m-am născut, atunce cînd mă purta în leagăn de aur, încungiurată de casnici îngenuncheți, o ceată mincinoasă de lingușitori mă ura de fericită. Odoarăle strălucea la picioarele mele, dar soarta me era nepătrunsă. Soția unui domn moștenitori tronului lui Ștefan cel Mare; el au avut parte de inima și de vitejia părintelui său, dar nu de a lui soartă. Cîte prințese zavistuia fericirei mele! Însă cît de ușor să detună chedrul înalt a lui Liban, vîrvul cel mîndru să atinge mai ușor de nourii cii fulgeroși! Floarea care astăz încă în frumsețe înverzește poate că mîne va putrezi în țărînă. Asemine și pe mine soarta cea gre m-au aruncat în pulbere, de pe tron sînt nevoită a fugi pin codruri, doară voi putea să agiung în Ardeal la cetățuia me Cisca, sîngurul adăpost ce mi-au rămas pe pămînt, după ce Domnul, soțul mieu, amar mie,

au perit în bătălie. Nesăturat de sînge, tătarul îmi urmează cu turbăciune, ca să-mi răpească pre fii, singura mea și a patriei mîngîiere. *(Să aude șuierînd.)* Ce aud?

SȚENA V

Una din fimeile Ilenei
(vine alergînd inspăimîntată)

Doamnă!

ILEANA

Ce s-au întîmplat?

FIMEIA

Sîntem încungiurați de hoți.

ILEANA

Iute să încălecăm!

FIMEIA

Caii dizfrînați pasc și din fiește care tufă să arată fețe sălbatice.

COPIII
(s-au trezit și aleargă către Ileana)

Mamă! Mamă!

RUCSANDA

Apără-mă!

ILIEȘ

Nu te teme, mamă! *(Scoate sabia.)* Această au purtat-o bunul mieu în tinerețile sale și pururea l-au ferit de peire. Vezi că-i scris: Domnul este tăria me!

ILEANA

Așa este, Domnul este a noastră tărie. Liniștiți-vă! De spaimă să mărește fiește care rău. Cine știece va urma.

ALTĂ FIMEIE

(vine repede)

Doamnă, hoți din munții Pocutiei au început a prăda tabăra noastră. Odoarăle voastre abia le-am mîntuit.

FIMEIA ÎNTĂIA

Sîntem pierdute!

RUCSANDA

Mamă! Mamă!

A DOUA FIMEIE

Nu avem armășei cu noi!

ILEANA

Taci! Nu avem pre înger scutitori și a noastre drituri?

FIMEIA ÎNTĂIA

Amar! Amar de noi!

ILEANA

Încredeți-vă în Dumnezeu! El aude rostul celor nevinovați. De pe capul vostru nu va pica nici un păr. Să mergem! Lăsați-i să prade! Să fugim, copiilor! Oare vă ține încă puterea de a urma? Să mergem!

ILIEȘ

Mamă, eu voi păși înainte. Așa m-au deprins al mieu părinte.

RUCSANDA

Eu sînt foarte ostenită.

ILEANA

(luînd-o în braţe)

Eu te voi duce în braţele mele. Dacă focul ar arde peste creştetul mieu, dacă stîncele s-ar surpa pe cărarea me, un Dumnezeu îndurat îmi va înaripa pasul şi va apăra pe o maică duioasă. *(Voieşte a fugi.)*

SŢENA VI

Budeu şi Raban o întîmpină

BUDEU

Stăi pe loc!

ILEANA

Lăsaţi-mă în pace să urmez calea me!

RABAN

Iartă, frumoasă doamnă! Tu eşti lucrul cel mai ales din cele prădate.

ILEANA

Sumeţule, înlăturează-te! Eu sînt Doamna Moldovei.

BUDEU

(cu sfiire)

Doamna?

RABAN

Cu atîta mai bine; vei fi avînd şi mai mulţi bani.

BUDEU

(încet)

Îmi vine înfiorare, las-o să se ducă!

RABAN

Nebunule! N-ai auzit că corona au căzut de pe capul ei?

BUDEU

Tot încă-i luceşte împregiur.

ILEANA

Nu înţălegi? Într-o parte, eu vă poroncesc!

RABAN

Doamnă, vorbeşti cam cu mîndrie. Socoteşte că noi am aflat cum au surpat tătarii tronul vostru!

ILEANA

Tronul Moldovei au scăpat din mai mari primejdii. Fortuna îl poate clătina, dar niciodineoară a-l dărma.

RABAN

Petru Rareş-Vodă au perit în bătălie.

ILEANA

(arătînd pe fiul ei)

Iată Domnul vostru! Îngenuncheţi-vă înaintea lui!

ILIEŞ

În numele Domnului vostru poroncesc ascultaţi pe Doamna maica me.

BUDEU

Ce îndrăzneală! Îmi vine să-l ascult.

RABAN

(către Budeu)

Nu ţi-i ruşine? Sîntem noi mai răi decît tătari? *(Către Ileana.)* Tu eşti fugară, Doamnă, şi din ţara Moldovei ţ-au rămas numai drumul.

ILEANA

Şi în Ardeal am ţări supuse. Craiul Zapolia este al mieu aleat şi aspru va pedepsi a voastră sumeţie. Oare cugetezi tu, nenorocitule, că tătarii mult vor petrece pe aice? Adevăr, mulţi din moldoveni au căzut în bătălie, dar pe cît va trăi încă unul patria nu s-au pierdut. Cu al său credincios sînge el va răscumpăra corona moşteanului său. De aceea, într-o parte! Însă eu voi să vă povăţuiesc spre bine. Uniţi-vă cu ceata me, apăraţi pe al vostru Domn tinerel! Cîte până acum aţi călcat astăz toate le puteţi îndrepta.

RABAN

Cruţă vorba! Noi te vom duce la căpitenia noastră, aiducul cel veteaz, ce are tăria lui la obîrşia Siretului. Vino cu noi de bună voie, să nu te silim!

ILEANA

(scoţînd un cuţit)

Silă? Acel întăi ce va cuteza a să atinge de Doamna de moarte va fi!

RABAN

Noi nu sîntem deprinşi a tremura înaintea fimeilor. Săriţi, fraţilor, strîngeţi mai iute această frumoasă pradă!

ILIEŞ

(cu sabia în sus)

Dumnezeule, apără pe fiii tăi!

RUCSANDA

Mamă! Mamă! *(Să ascunde lîngă Ileana)*

FIMEILE

Agiutori! Agiutori!

ŞTENA VII

Căliman cu o mare ceată de vînători. Cavalerul maltez.

CĂLIMAN

(intrînd repede)

Cine cutează aici pe moşia me să întrebuinţeze sîlnicii?

ILEANA

Îngerule scutitori!

RABAN

Blăstămat lucru!

BUDEU

Eu am presimţit că aşa va să fie.

RABAN

Domnule, nu te amesteca în sfezi străine! Noi nu avem cu dumneata nici un interes, nici că supărăm pe oamenii tăi, dar prada străină cu dreptul ni să cuvine.

CĂLIMAN

Eu nu pot stîrpi hoţii lui aiduc, ce să apără de ascunsa politică a republicei polone pentru dauna Moldovei, dar nici voi îngădui ca aice, în a me apropiere, să facă asemene neomenii. De aceea, duceţi-vă!

RABAN

Domnule, eu te sfătuiesc cu bine; şeful nostru este puternic.

CĂLIMAN

Cugetezi cum că mă vei spăria, nemintiosule? Moşinaşii de prin pregiur s-au întrunit ca să stîrpească din aceşti munţi cuibul hoţiei voastre; minutul peirei să apropie de acum!

BUDEU

Nu te pre răzăma pe asemine aleanţie!

CĂLIMAN

De aş rămînè eu singur aice, cît voi încinge sabia la coapsa me pe pămîntul acesta nu voi suferi hoţi! Lipsiţi de aice!

RABAN

De ce voiţi a vărsa sînge nevinovat? Noi sîntem mulţi la număr.

CĂLIMAN

La arme, voi, vînători şi armăşei! Descărcaţi lăncile voastre! Iată un vînat mai sălbatic!

CAVALER

(scoţînd sabia)

Ieşi, sfîntule fier! Şi aceştia sînt păgîni!

ILIEŞ

Eu voi fi cu tine, veteazule cavaler!

RABAN

Nouî nu ni s-au rînduit a ne lupta cu voi. Să tremuraţi de urgia aiducilor! *(Să duc.)*

SȚENA VIII

Cii de mai nainte, fără hoți.

ILEANA

Fiilor, mulțămiți apărătoriului vostru!

COPIII

(îmbrățoșînd pe Căliman)

Mulțămim, bunule!

ILIEȘ

(pune sabia în teacă; către cavaler)

De la tine voi învăța oștirea.

CĂLIMAN

Nu agonisesc mulțămită. Această slujbă mie mi-am făcut-o, și pentru lucrul drept moldovanul nu cere mulțămită.

ILEANA

(cu bucurie)

Ești moldovan?

CĂLIMAN

Așa este. Liniștește-te! Nu departe de aice este cetățuia me. Acolo vei putea aduna noauă putere; pare-mi-să că tinerii ar avea lipsă de răpaos.

ILEANA

Și încă mult. Ești moldovan, și eu cu bucurie voi urma ție.

CĂLIMAN

Cum îți este numele?

ILEANA

Ileana.

CĂLIMAN

Dar numele de familie?

ILEANA

Născută Brancovici, prințesă a Serbiii și Doamnă a Moldovei.

CĂLIMAN

Ce aud? Soția lui Petru-Vodă?

ILEANA

Eu sînt.

CĂLIMAN

Pe fiii lui Petru-Vodă eu am mîntuit?

ILEANA

Așa este. Apără pre acii sărmanii! Amar mie! Întru apărarea patriei părintele lor au găsit moarte strălucită.

CĂLIMAN

Așa socotești!

ILEANA

Petru-Vodă au perit. Acest fiu este Domnul vostru, singura și strălucita rămășiță a sîngelui lui Dragoș. Singura nedejde a patriei să păstrează încă în tinerica lui ființă!

CĂLIMAN

(murmurînd)

Ah, bătrîn și neputinciosul mieu cuget! Aceasta este pre mult pentru tine.

ILEANA

Ce ai rămas uimit? Oare ai îndoială de zicerea me?

CĂLIMAN

Nu, Doamnă! Iartă!... Aflarea aceasta foarte m-au pătruns... Asemene soartă... Asemene prefacere...

ILEANA

Dumnezeu au voit să cerc curajul unei femei şi credinţa moldovenilor.

CĂLIMAN

Cavalerule, petrece pe Doamna la cetăţuia me! *(Încet.)* Nu-i spune numele mieu! *(În auz.)* Eu voi urma îndată.

ILEANA

Nu-mi întîrzia mîngîierea de a vedea pe apărătoriul mieu! *(Să duc toţi, afară de Căliman.)*

ŞTENA IX

CĂLIMAN

(singur)

Oare ce mi să întîmplă? Cunosc degetul lui Dumnezeu! Să apropie ziua. Doritul minut a răsplătirei au sosit! El cade de pe tron chiar în ascuţitul sabiei duşmanului! Valsamul picurează în inima cea deşerată a unui părinte. Asupra mormîntului fiului să va depune o jertvă încruntată! Dar văpaia răsplătirei prin asta încă nu să va stînge, ci numai să va răcori. Căderea lui Petru nu va îndestula setea me! Simţască de acum şi el cum durerea ucide pe o inimă simţitoare, atunce cînd a lui să va pătrunde de bocetul fiilor săi! Omul cel crud, carile mi-au plecat capul în pulbere, cînd rugînd va fi nevoit a sta înaintea me şi cînd seminţia care s-au născut din veninul său îmi va zăcea la picioare. O, ce minut priincios! Atunci în pripă voi

încinge sabia răsplătirei şi... *(stă un pic şi ţinteşte ochii în pământ)* şi atunci? Patria me va fi încruntată, tronul săriman fără clironom, strălucita viţă a Dragoşilor în veci curmată, turma fără păstori, dezarmată, părăsîndu-să întru urgia păgînilor şi uneltirile creştinilor. Dar nu păşi mai nainte! Tu ai agiuns în prijma unei tunecoase vizunii. Pre tine încă te farmăcă o maghică legătură! Înalte fiinţe să luptă pre lîngă sufletul mieu. O, fiule evghenis! Dorită patrie!... Dar nu!... Depărtaţi-vă din cugetul mieu, idei nevrednice! Să se plinească! Şi de s-ar strămuta pămîntul din ţiţînile sale, eu pot a mă răsplăti şi voi să mă răsplătesc! *(Să duce.)*

ACTUL II

O sală de arme cu două uşi lăturalnice; pe părete să văd aninate pavăze şi icoane cu arme vechi, iar la margine armele fiului său.

STENA I

CĂLIMAN

(singur, să preumblă adîncit în gînduri)

Petrecînd în valurile bătăliilor, îmi aduc aminte că mi s-au tîmplat a auzi pe un săhastru carile, venit de la locurile cele sfinte, între multe alte istorisea de nişte păgîni ce cred că omul poartă în sîn doauă suflete, doauă suflete purure luptîndu-se între sine. Atunce rîdeam de aceasta, dar în sînul mieu astăz sîmt chiar că aceasta poate fi . În un singur minut, cîte hotărîri deosebite una de alta au înnoit cugetul mieu şi le-au lepădat tot cu asemene putere!

STENA II

Călimanu. Al său păvăzări.

PĂVĂZARI

Domnule, iscoditorii în pripă s-au înturnat.

CĂLIMAN

Oare de ce?

PĂVĂZARIU

Tătarii!... Codrul s-au umplut de a lor cete şi avangvardia lor au tăbărît acum în vale. Precît să întinde ochiul lucesc a lor lance şi săgeţi, sunetul buciumilor răsună cumplit între stînci.

CĂLIMAN

Oare aşa de aproape au agiuns? Nu te teme! Mugetul doară nu va răsturna stîncele noastre.

PĂVĂZARIU

Sătenii înspăimîntaţi să suie cu mic cu mare la plai şi mînă înaintea lor turmele zbierătoare.

CĂLIMAN

Lăsaţi pre toţi să între în a me tărie; proviantul, viptul şi nutreţul nu li va lipsi! Poticele să se închidă cu copaci dărmaţi şi pietre răsturnate, porţile fie închise, îndoiască-să păzitorii de pe zidul cetăţii! Vie păgînul, ca să se întoarcă cu creştet înoruntat. Du-te, însă spune-mi ce face oaspele cel străin?

PĂVĂZARIU

Bine, căci rana lui nu era de moarte. El doreşte a-ţi vorbi.

CĂLIMAN

Poate veni. *(Păvăzariul să duce.)*

CĂLIMAN

(cu adîncă întristare)

Oare ştiu aceea ce-i voi zice?

SȚENA III

Cavalerіul Maltez, ieșind din cămara lăturalnică.

CAVALERIU

În a ei durere Doamna păstrează un cuget măreț. Copiii, după ce s-au săturat, osteniți, au adormit în brațile unul altuia. Fața cea de crin a tinerelei surori răzăma pe capul cel negru-comat a fratelui ei și să părea îngeri în sînul unui nour. Ah, de ai fi văzut cum Doamna, rădicînd mînile ei deasupra fiilor, au înălțat către ceri ochii cii însuflețiți! Ochii i-au fost umezi, dar nici o lacrimă nu roura pe a ei față, încît sămăna că ceriul culegea plîngerea ei. Ea era mută, numai buzele încet să cutremura, și niciodineoare n-am mai văzut o rugă mai evlavioasă.

CĂLIMAN

Nu cumva prin asemene icoană ai voi a mă înduioși?

CAVALER

Oare mărturisi-voi că încep a mă îngriji de tine? Ce voiești să faci?

CĂLIMAN

Pot să știu?

CAVALER

Aceea ce vei făptui va rămînea tainic cu tine și cu numele tău. Avuțiile ce omul adună sînt pentru clironomi; pentru dînsul sînt numai faptele sale. Dintre multe lupte ai ieșit și numele lui Căliman pururе de laudă s-au încununat. Dar spre a cîștiga dafinul cel mai frumos soarta până astăz te-au păstrat. În tăria ta Petru-Vodă au aflat adăpost, în brațile tale fiii săi au cîștigat a lor apărare. Mare este iroul carele biruiește pe dușmani, dar mult mai mare cînd îi iartă.

CĂLIMAN

Să vede că niciodineaoară n-ai fost părinte! Oare ce vrei de la mine?

CAVALER

Eu cer mult, dar știu de la cine o vreu.

CĂLIMAN

Tătarii ne-au încungiurat, domnule cavaleri. Ii au închis dimpregiur cetățuia me. Tu din întîmplare ai venit aice, unde ai fi putut petrece în pace cu un vechi al tău companion de arme; acuma văd că vei fi nevoit a lupta pentru ospătătoriul tău. Aceste sînt care foarte mă întristează.

CAVALER

A mă lupta cu păginii este datoria unui cavaleri maltez.

CĂLIMAN

Așadar, rogu-te, de pe turnul cel mai înalt, rogu-te, iscodește pe dușmanul și aceea ce vei socoti de nevoie pentru apărare poroncește! Eu însuș m-aș fi suit, dar Petru-Vodă au cerut a vorbi cu mine, ș-apoi într-adevăr și eu am nevoie de această întîlnire, spre a-mi ușura povara de la inimă.

CAVALER

Eu bucuros voi înfrîna pe dușmanul înaintea porților tale, dar tu supune pe dușmanul aflători chiar în sînul tău. *(Să duce.)*

ȘTENA IV

Căliman, singur

Iată un vrednic bărbat! El pentru mine va pune în cumpănă a sa viață. Dar a simți aceea care pe încet mă ucide, nu, aceasta nu o va putea. A să lepăda

de simţirile cele dulci este de datoria cavaleriului maltez. Un giurămînt, o aspră poroncă au îndatorit pe inima sa cea evlavioasă de a o închide împrotiva simţirilor lumeşti. Niciodineoare un fiu nu l-au urat de părinte. Pe nimic altă în lume nu are, decît sabia şi pe Dumnezeul său. Supt steagurile sfintei cruci n-au învăţat a simţi acele carile mă trag astăz către mormîntul fiului mieu. Aceste icoane levăd scînteind ca flacăra, ele caută împregiur să afle vlăstarea cea de pe urmă a tulpinei mele, fieşcare să pare a-mi cere samă de ce braţul mieu cel tîrziu încă întru răsplătire nu s-au rădicat. Nu, nu pregetaţi, voi, icoane a strămoşilor mei! Însuflaţi apric cuget în inima bătrînului vostru nepot şi fieşcare vers ce este podoaba pavăzei voastre, care vă îmbărbăta în crunta bătălie, fie pentru mine îndemn către răsplătire! *(Să apropie de acea întăi trofee.)* Pe acest scut, ce s-au purtat de strămoşul mieu în epoha lui Alexandru cel Bun, în războiul asupra crucerilor în Prusia, văd de stemă o sabie cu braţ rădicat. Versul pe giumătate şters zice:

Tu de razăm îţi alege
Domnul, patrie şi lege!

(Să acufundă oarece în gînduri şi apoi trece la al doile trofeu.)

Iată pavăza ce au apărat pe părintele meu la nenorocita bătălie de la Valea-Albă. Un cerb străpuns de săgeată, ochiul i să întunecă şi cu sîngele său încruntă iarba cea înverzită de pe vale. Versul învaţă a lui credinţă, fapte şi nedejdea:

Pentr-un Domn ş-a patriei soarte,
Dulce-m este a lua moarte!

(Stă în gînduri şi trece apoi iute la al triile trofeu.)

Un brad de pe a muntelui plaiuri întinde aice trainice verzi a sale ramuri cu poame coapte. Versul dizleagă înţălegerea sa:

Aşa creşte tînăr pomul,
Pentru patrie şi tronul!

Aceasta au fost a me nedejde, eu sînt copaciul, dar unde-i pomul cel dorit? În zădar mai caut pe pămînt! Nu înţelegi, o, Călimane, cugetele strămo-

şilor tăi! Evghenia lor să răzăma în paza legii, în credinţă şi întru arme. Acel ce călca una din aceste datorii însuş pre sine să dizevghenisea. Fieşcare monument a unei strălucite fapte trezea în călcătoriul datornica sa credinţă. Numai eu singur să fiu în necontenită luptă cu a me ursită? Numai pe mine giugul patimilor să mă abată din a legilor cale? Sînge roman oare nu curge şi în aceste vine? Şi tot încă mă cumpenesc între datorie şi răsplătire! Cugetă, o, bătrînule, la sfinţenia tronului! Cugetă la mîntuirea patriei, că în unire îi stă tăria! Cugetă că să cuvine a fi îndurat cătră dúşmanul, ce soarta l-au aruncat la picioarele tale! *(Zărind sabia fiului aninată pe părete şi acoperită cu un horbot.)* Ah, arma fiului mieu! Ea singură au rămas pe pămînt, ca să se adape de sîngele ucigaşului! Iată-l venind! Sîngele-m fierbe în inimă! Răsplătirea au biruit!

SŢEINA V

Petru şi Căliman

PETRU

Iartă, evghenisule bătrîne, de nu mai pot înfrîna dorinţa inimei mele! Tu ai primit cu ospitalitate pe străinul, în ranele sale ai vărsat valsam, fără măcar a întreba de numele său! Pătruns de mulţămire, el nimic nu-ţi va tăgădui de acuma, încredinţînd în mînile tale a lui soartă, a sale dureri şi rămăşiţa nedejdilor sale. Să ştii că sînt Petru-Vodă, Domnul Moldovei. Alungat din ţara me de cete vărvare, rănit la bătălie, unde am luptat pentru corona şi viaţa, despărţit de soţia me, de la ai mei fii, carii, amar mie, poate de dúşmani s-au prins şi s-au prădat, lipsit de boierii carii împregiurul mieu luptînd pentru patrie i-am văzut pierind, stau înaintea ta, acel mai sărac, căruia un ceas poate în lume i-au răpit soţie, fii, prietini, patrie şi corónă!

CĂLIMAN

(în parte)

Aşa este bine, aceasta mă mîngîie şi răcoreşte focul mieu!

PETRU

Cum? Numele mieu şi cruda me întîmplare o asculţi fără a te înduioşi?

CĂLIMAN

Vă pare; că să ştiţi, eu de mai nainte v-am fost cunoscut.

PETRU

Vez! Eu am pus în tine toată a me credinţă şi cer o de asemine urmare.

CĂLIMAN

Pre mine voiţi a mă cunoaşte?

PETRU

Numeşte pe îmbunătăţitul ospătători!

CĂLIMAN

Gîciţu-i numele, priviţi la podoaba acestor pereţi, la armele strămoşilor miei! Ii toţi cu credinţă au slujit procatohilor voştri. *(Îl duce de la una la alta trofee).* Această veche sabie ruginită străbunul meu au purtat-o în Prusia asupra cavalerilor cruceri, cînd Alexandru cel Bun au fost trimes agiutori cumnatului său, lui Iaghelo. Cînd preputernicul crai al Ungariei, Mătieş Corvinul, fără cuvînt de război au întrat pin Oitoz în Moldova, socotind să stîrpească cu armia şi lauda lui Ştefan cel Mare, cu această spadă întăia oară m-am luptat în bătălia de la Baia, unde ungurii s-au învins, şi craiul lor rănit abia s-au mîntuit cu fuga. Pentru strălucitul vostru părinte am căpătat atunce la cap această rană, şi în îmbulzirea acii crude bătălii această

spadă au mîntuit a me şi a lui viaţă. Asemine v-aş putea purta de la una la altă armă şi pavăză; la fieşcare aţi auzi o lăudată istorisire şi în care chip aceste arme de două vecuri s-au luptat pentru tronul Moldovei, pentru familia Dragoşilor. Urmînd eu pururе unor asemine pilde, Ştefan, Luceafărul Moldovei, m-au cinstit, şi în ceasul răposării sale m-au recomenduit lui Bogdan-Vodă, carile de asemine m-au avut pin Pocutia şi Galiţia martor a credinţei mele. Iar acuma ce vi să pare? Ce mi s-au hărăzit pentru această veche neclintită credinţă? De la voi ce mi s-au dăruit? Iată aice, priviţi! Această armă au purtat-o odineaoare acel de pe urmă a seminţiei mele, acel unul şi sîngur al mieu fiu! Însă el n-au rămas, precum mulţi din ai săi, în cîmpul bătăliei, el au căzut jertvă nelegiuirei şi fără dreptate închisoarea l-au înghiţit.

PETRU

A! Tu eşti Căliman!

CĂLIMAN

Mă cunoaşteţi acuma cine sînt?

PETRU

Eu sînt pierdut!

CĂLIMAN

Aceea ce mi-au fost pre pămînt mai de preţ, a vîrstei mele mîngîiere, nedejde, bucurie, toate mi-au răpit omul pre carile soarta acuma, dispoiet de agiutori, îl aduce cătră mine. Spuneţi acuma, aflîndu-vă în locul mieu, ce mi s-ar tîmpla din partea voastră?

PETRU

Oare socotesţi că aş ascunde cele întîmplate? Vrei ca apărînd pe vinovatul să te defăimezi pe tine însuş?

CĂLIMAN

Vinovat? Poate! Eu însum, ales de giudecători asupra lui, l-aș fi osîndit, dar aș fi cumpenit a lui călcare cu a sa vîrstă. Așa cere legea!

PETRU

De demult ai fi cunoscut adevărata lui soartă, dacă urechea ta nu ar fi rămas închisă propunerilor mele de împăceluire. Domnul tău au uitat tronul, au alergat ca să mîngîie durerea unui părinte, dar ție îți plăcea a rămînea răstit. N-ai voit să lămurești părerea, pentru că fără ea ț-ar fi lipsit cuvînt de nemulțămire. Să știi dar că fiul tău au întîmpinat hotărîrea judecății, omorîndu-se pe sine.

CĂLIMAN

Fiul mieu ucigaș de sine! Clevetire!

PETRU

Așa vorbește un părinte, îl iert! Prin tăcere am cruțat cinstea familiei tale, dar... destul! Nu socoti că Domnul să va îngiosi spre a te încredința de adevăr prin giurămînt. Cuvîntul mieu închizășluiește adevărul întîmplării. De acuma știi toate!

CĂLIMAN

De și ar fi așa! Numai cruzimea voastră au putut a-l cufunda în asemene rîpă, în care prin deznădăjduire și sufletul i-au căzut! Nenorocitule fiu! Pentru tine am răvărsat lacrămi, iar acuma durerea stoarce sînge din ochii miei. Așa este, spre a vă împăca, tînărul și-au împlîntat în piept cuțitul. Ați fost și veți rămînè ucigașul lui!

PETRU

Sînt osîndit a asculta o nedreptate rostită de durerea părintească. Tu poți defăima pe un Domn în robie. Hotărăște și plinește de acuma aceea ce vei socoti drept și cinstit.

CĂLIMAN

(umblînd cu nehotărîre)

A! Capul mieu cel cărunt! Sîngele cel tulburat!... Iată mi să luminează!

SȚENA VI

Un păvăzari. Cii de mai nainte.

PĂVĂZAR

Domnule, cătră cetățuie vine un alb steguşor din tabăra tătarilor. Păgînul voieşte a-ți vorbi.

CĂLIMAN

Vie! *(Păvăzariul să duce)*. Auzit-ați? Duşmanii voştri, amăgiți de biruință, au străbătut păn supt stîncele mele.

PETRU

Nu ai miei, ci a Moldovei dúşmani.

SȚENA VII

Un tătar cu un steguşor alb. Cavaleriul maltez. Cii de mai nainte.

TĂTAR

Tu eşti căpitenia aceştii cetățui?

CĂLIMAN

Eu sînt. Vorbeşte!

TĂTAR

Pre mine trimete Safà Ghirei-Han, pre puternicul biruitori, căruia de la Crim păn la acești munți să închină toate țările, înaintea căruia să cutremură

împărați și popoare, carile acuma au surpat în pulbere tronul Moldovei și carile să răpede de a supune pe ardeleni, unguri și poloni.

CĂLIMAN

Taci! Aici nime nu tremură de spaimă. Ce vra păgînul?

TĂTAR

I s-au descoperit cum că în această cetățuie au aflat adăpost fugariul Domn a Moldovei. Așa au cuvîntat Safà Ghirei-Han: Noi putem a te călca supt picioare și-ntr-o clipală a priface cetățuia ta în cuiburi de șerpi și pasări sălbatice. Dar fie zilele tale îndelungate! Cinstit de prietenia tătarilor vei fi, dacă pre fugariul vei da în mînile dreptei sale urgii. Însă, fereşte-te! Un ceas numai ț-au dat spre a hotărî cele înțălepte. De vei defăima a sa îndurare, atunce tremură de a lui urgie!

CĂLIMAN

Încetează a ta fălire, pentru ca să ni putem dispărți în pace! La ce îmi dă tătarul un ceas pre îndelungat? Iată Domnul!

TĂTARUL

Petru însuș? Aduceți fieră!

PETRU

(iute, dar în ascuns către Călimân)

Un lucru numai cer de la tine, Călimane, una numai mi să cade a cere de la tine. Deși a ta urgie mă va lipsi de apărare, dar mai nainte de a mă da în mînile lui Safà-Ghirei dă-mi o sabie! Trebui să-mi împrumuți o sabie, ca străpungînd eu însuș pieptul mieu să cad, ca un Domn să cad, iar nu să fiu a păgînilor rob! În acest feli te vei putea răsplăti într-un chip evghenis.

CĂLIMAN

Aceasta o numeşti evghenis?

TĂTAR

Apoi?... Ce întîrzii?

CĂLIMAN

Adevărat că pre mult am întîrziet. Oare mă cunoşti? Mă cunoaşte Safà-Ghirei al tău? Eu sînt moldovan, sînt creştin şi pre nime am prodosit. Ha! Ce înfruntare! Ce defăimare! Mulţămeşte steagului celui scutitori, păginule răsfăţat! El te scapă de osînda agonisită.

TĂTAR

Tu cutezi?

PETRU

A! Acuma cunosc în tine sînge moldovan!

CĂLIMAN

Fugi de aice!

TĂTAR

Sui pe zid şi caută. Nenumărată ca a codrului copaci este mulţimea care te-au încungiurat. Vrei să iezeşti Dunărea în sumeţul ei curs! Plineşte mai bine aceea care Dumnezeu au menit de jertvă. Mai bine aşa şi mîntuieşte-te!

CĂLIMAN

Înfrînează-ţi zisele! Pre mine nu vei spăria niciodată.

TĂTAR

Aşadar, mă întorn, Petru-Vodă, cătră tine. De bună voie supune-te voinţei Domnului mieu! Să ştii că roabă tremură în tabăra noastră femeia cu ai tăi copii!

PETRU

Amar mie!

TĂTAR

De moarte ii pot scăpa numai prin tine. De vei urma după mine, de vei încredința a ta soartă în mîna biruitoriului, apoi eu siguripsesc viața fiilor tăi. Iar dacă nu, apoi de pe turnul acestei cetăți le vei vedea căzînd supt sabia călăului.

PETRU

Așteaptă, așteaptă! Iată eu merg cu tine.

CĂLIMAN

Pregetați, al mieu Doamne! Satana iadului vorbește cu gura acestui păgîn. *(Deschide ușa cămării lăturalnice)*. Voi mi-ați răpit pe fiul, primiți din mîna me pe soția cu ai voștri fii!

SȚENA VIII

Ileana, copiii, cii de mai nainte.

PETRU

Dumnezeule! Ce văd?

ILEANA

(aruncîndu-se în brațele sale)

COPIII

(îmbrățoșîndu-l)

Părinte! Doamne!

ILEANA

Dumnezeule! Tu ești în viață?

PETRU

Sînteţi mîntuiţi?

ILEANA

Din mîna hoţilor, prin acest bărbat.

PETRU

Încă şi aceasta?

ILIEŞ

Eu am tras sabia asupra hoţilor, am apărat pe Doamna! Nici n-am uitat învăţătura: în primejdie, tot înainte!

ILEANA

Pronia mi te-au dăruit. Copiilor, mulţămiţi lui Dumnezeu! Nu am îndestule cuvinte!

PETRU

Ce-i pierderea unui tron? Eu sînt părinte, sînt încă soţ!

CAVALERIU

(către Căliman)

Nu te simţi mîngîiet de această întîmplare?

CĂLIMAN

Dar, o simt! A face duşmanilor un bine este cerească bucurie!

PETRU

În acest chip Căliman răsplăteşte.

ILEANA

Cum? El este Căliman?

CĂLIMAN

Nu vă înspăimîntaţi, o, Doamnă, la auzul numelui mieu! Eu cred că patria îl va binecuvînta odineoare. *(Către tătarul.)* Iar tu ce mai stai uimit şi ruşinat? S-au vădit neadevărul buzelor tale. Spune acele ce ai văzut. Nici întru a sa mînie moldovanul nu va uita a sa datorie. Voinţa Domnului l-ar fi putut asupri, dar niciodineoare îl va îngiosi de a fi ucigaş a patriei sale! Căci înaintea drepturilor [patriei], dreptul unui părinte să face mut. De aceea, du-te! Oastea ardelenilor, supt comanda veteazului Zapolia, începe a trece peste munţi. Înştiinţează pe várvarul tău. Oricît să îngîmfază a lui mîndrie, în zădar vra a să adăpa cu sîngele unui Dragoş. Pe cît va sta încă o piatră pe aceste ziduri, deşarta sa ameninţare nu ne va înspăimînta, şi dacă în asalt va păşi către acea tărie, apoi poate a mă îngropa în a sale surpări, dar nu mă va clăti din a me hotărîre şi credinţă.

TĂTAR

Aşadar, aruncă-te, aleargă, bătrînule, în a ta peire! *(El să duce.)*

PETRU

Bătrînule marinimos, bătrîneţile tale să nu rămîie fără fii! Vezi, iată fiii tăi! *(Copiii îmbrăţoşează pe Căliman).*

CĂLIMAN

(dezmierdîndu-i)

În acest chip mă uneşte încă o dată o dulce legătură către viaţă. Eu voi să o învrednicesc. Aşa-i! Dumnezeul este martor! De nou înviez pentru patrie! Ei moldovanul rămîne credincios păn la moarte!

PETRU

Cu asemene supuşi Moldova nu va peri!

INTURNAREA PLĂIEȘULUI DIN ANGLIA

Idilă munteană
1850

PERSOANE:

GALIAN, bătrîn prisăcari.
IRINA, nepoată-sa.
CODRAT, plăieș.
BRĂDEANU, pacinicul satului.
CIMBRU, june păstor de 13 ani.
HOR de săteni: bărbați, femei și copii.

Stena urmează la Gura Largului.

Stena reprezentează un cotun la munte: în fund se vede Pionul, la mijloc Piatra Teiului cu rîul Bistrița, spre dreapta un feresteu ce umblă, la stînga un bordei durat și grupe de brazi.

SCENA I

IRINA

(șăzînd lîngă bordei, lucrează la etere; șterge lacrimile din ochi)

Nu, nu mai pot lucra. Mai nainte de a păscui, eterile se udă de lacrimile mele. Amar mie! Durerea mă va răpune! *(Se scoală)*. Doi ani de zile trăiesc fără doritul Codrat, pe carile, după perderea părinților mei, Dumnezeu îmi trimesă de razăm, dar oamenii mi-l

răpesc numai pentru că, afară de o inimă curată şi duioasă, nu are alta în lume decît o inimă curată, de cînd, pentru vindecarea patimei cei grele a părintelui său, s-au văzut nevoit a vinde, una după alta, vitele, turmuşoara, până şi pomătul, şi — ceea ce-i mai rău — a se împrumuta de la pacinicul cu bani; şi toate aceste, sărmanul, pentru de a îngropa în urmă pe bătrînul său părinte. *(Suspină).* Unchiul Galian, căruia muma me înaintea morţii m-au încredinţat, zice că mă iubeşte şi tot [nu] mă lasă să plîng pentru Codrat, îndemnîndu-mă să mă duc după pacinicul Brădeanu, pentru că are mai mulţi bani şi ani, zicînd cum că Codrat ar fi încă prea tînăr. De cîte ori îl întîlnea, tot îl întreba: cînd va răscumpăra cele vîndute, cînd va plăti datoria către Brădeanu? Sărmanul Codrat! El, ce lucra cît trii, nu putu să-şi adune ceva din agonisita sa, că vatavul moşiei ţinea pentru el nişte socotele dosnice ce n-aveau capăt; după ce-i lucra şesă zile pe săptămînă în toate zilele, de la răsărit până la apus, apoi duminică îl mai scoate datori. Văzînd că aice nu-i sănineză norocul, s-au ademenit de un neguţitor străin, carele pe lîngă mulţime de popuşoi, ce au cumpărat pe la cii boieri, căuta un vrednic muntean ca să poarte de grijă de păpuşoi până i va duce în ţara sa, departe, foarte departe, dincolo de mare, unde plouă galbini şi era secetă de pîne. Pe lîngă păpuşoi, zicea Codrat, stomahul meu nu va rămînea deşert, iar de ploaie de aur nesmintit îm voi umplea chemirul. La purcederea sa, lăcrămînd, mi-au zis: „Am bună încredere în sîntul Dumnezeu că m-a agiuta ca să te pot agonisi şi să plătesc pacinicului datoria me. Păstrază-mi până atunci credinţa ta. Dacă după doi ani nu voi veni, apoi, de este cu putinţă, uită-mă şi mărită-te după acel pacinic." *(Plînge.)* Doi ani iacă au trecut şi Codrat tot nu mai vine, nici mi-au trimes vrun răspuns!

Aleu, ce zi întristată! Tot cotunul s-au adunat la pacinicul; cine ştie ce mai urzeşte acolo asupra me; el s-au lăudat că mă va fura şi m-a duce peste munţi;

încep a mă îngriji; am rămas singură, numai cu durerea mea! Poate că Codrat au perit în mare... poate, amar mie, m-au uitat pentru o altă fată streină!

Romanța

Ale codrului verzi frunze
Gălbinite cad în grunze,
Și-n tufarul cel rărit
Păsăruica-au amorțit.
Așa a vieței mele floare,
Ca săgeata trecătoare,
Se apropie de-apus;
De fortună floarea pere,
Dar a inimei plăcere
Necredința au răpus.

(Ea intră în bordei.)

SCENA II

GALIAN

(răzămat pe un baston, vine pe încetu dintre tufari; se așază pe o piatră, greu suflînd)

Lauda Domnului că am agiuns la cotun! De un timp încoace pare-mi-se că toate căile mi s-au făcut mult mai depărtate. Văile și munții, ce în junie cu pași repezi măsuram, abia le pot azi petrece cu gîndul. De aceea, mai nainte de a mă trece, să statornicesc soarta nepoatei mele, pe care mumă-sa murind mi-au încredințat-o. Pacinicul Brădeanu au fost și ieri la mine și m-au îndemnat să-i scot de la Irina răspunsul din urmă, care tot îl întîrzie, avînd gîndul ei la Codrat. El mă încredințâ că un plutaș, venit de curînd de la Galați, l-au înștiințat că vasul pe carele călătorea Codrat s-ar fi sfărmat pe mare și că sărmanul s-ar fi înecat. Iaca ce pătimesc acii ce nu se mulțămesc cu țara lor și caută noroc prin cele streine, cînd cele ce avem la noi nu numai ni agiung noauă, ce și streinilor ce vin la noi. Dar nu au fost așa în timpurile de mai

nainte, cînd m-am trezit în lume; atunce nici viaţa, nici avuţia nu erau a noastre. Amar mie, ce întristată aducere-aminte!

De cîte ori în cursul vieţei mele
Pe-acest cotun fortuna săgeata;
De cîte ori a vieţei ostenele
Ogorul meu streinii săcera;
Nu pentru mine-albina strîngea miere,
Nu lui păstori turmele au crescut,
Ş-în patria mea, lipsit de mîngîiere,
Cu avuţii, sărac am petrecut. *(Bis)*

Cum în scurt timp toate schimbară-aice,
Cum toţi doresc în ţară întocmiri,
Ca moldovanul pacinic şi ferice
Să se răsufle de-a lui pătimiri.
Eu, încheind o viaţă-ndelungată,
Azi mîngîiet păşi-voi spre mormînt,
Văzînd că harul Pronia-ndurată
Au răvărsat şi pre acest pămînt. *(Bis)*

(Căutînd la cer.) Soarele trecu de amiazăzi şi tot nu se vede nime aici, nime n-au vinit să mă cerceteză la prisacă, nici să-m aducă merinde. Iaca Piatra Teiului, dar pe altul nime nu văd; tăcere cumplită împregiur, chiar ca în fundul codrului, de unde vin. Tîmplatu-li-s-au ceva! Irino! Cimbru! *(Deschide uşa bordeiului, din care iesă Irina.)*

SCENA III

Galian, Irina (înlăcrămată)

GALIAN

Oare cuvini-să, fata mea, să privesc tot lacrimele rourînd peste faţa ta? Toate au a lor margine. Credinţa ce ai giurat-o lui Codrat el însuş au călcat-o; căutînd norocul prin străinătate, el perdu pe acel ce-l aştepta aice. Născut la munte, ce avea să caute pe

mare, unde n-au umblat nime din neamul lui; setea banilor l-au ademenit. Ce s-au potrivit acelui neguțitori, carele îl cumpără cu păpușoii, poate ca să-l vîndă la altul? Cine știe de nu s-au însurat cu o străină și de se va mai înturna la noi, că tinerii în zilele de azi nu sînt ca în zilele vechi, pe cînd și noi eram miliani și cînd aruncam ochii pe o fată, ochii și inima acolo rămîneau pironite păn la moarte. De aceea, Irina, fătul meu, ascultă pe unchiul tău ce-ți ține loc de părinte și de mamă și nu poate decît a-ți dori binele. Doi ani au trecut de cînd te-au lăsat Codrat cu frumoase vorbe și urîtă ispravă. Crede-mă că cel puțin, de nu alta, el te-au uitat, pe cînd pacinicul nostru, om încă verde, cu stare bună și pentru tine înfocat, tot te cere; și ieri au fost iar la mine, sărutîndu-mi mîna și rugîndu-mă să te înduplec ca să mergi după dînsul în cîșlegile viitoare. Iacă-mă-s eu bătrîn; poate mai mult Domnul nu mă va lăsa pre pămînt; cine, fiica mea, te va binecuvînta, cine-ți va fi razăm și agiutori?

IRINA

Ah, unchiule, în ce stare cumplită m-au adus ursita! Îngădui-mă numai păn la Sîntul Gheorghie! De n-a veni Codrat, atunci mă voi duce...

GALIAN

După pacinicul...

IRINA

Ba la călugărie, unchiule, să port jelea pe dinafară, care au cuprins inima me și pentru care nu mai este bucurie pre pămînt, căci Codrat nu m-au uitat... Nu, dar de bună samă au răposat! De aceea, bunule unchișoare, nu te îndura de sărmana Irina și agiută-mă păn la primăvară să mă lasă Brădeanu în pace.

BIBLIOTECA CENTRALĂ CLUJ UNIVERSITATEA

SCENA IV

Galian, Irina, Cimbru (alergînd şi abia suflînd)

CIMBRU

Unchiule, Irino, ce văzui!

GALIAN, IRINA

Ce s-au tîmplat?

CIMBRU

El, el...

GALIAN, IRINA

Cine, cine?

CIMBRU

Cine, cine! Ia Codrat!

GALIAN, IRINA

Unde, unde?

CIMBRU

La ţintirimul.

IRINA

Aleu, Doamne, au murit?

CIMBRU

Frumos mort! Aleargă ce poate.

IRINA

O, Doamne, unde-i Codrat, să merg în a sa întîmpinare?

CIMBRU

Eu păşteam turma de-a lungul părăuţului, lîngă punte; ştii, Irino, unde am şezut dăunăzi la umbra mastacănului şi pe fluieraş cîntam doina, iar d-ta tot plîngeai; şi azi păşteau acolo oiţile, dar cînii începuse a bate; dintăi credeam că-i vrun lup şi am apucat măciuca în mînă; apoi am crezut că-i un cerb, că nu-s ce alerga cît ce putea pintre tufari, dar nu era nici lup, nici cerb, ce Codrat, bădiţa meu; la faţă-i cam schimbat, dar tot e Codrat, că vorbea ca mai nainte. „Bădiţă Codrat", strigat-am la el şi alergai spre dînsul; el zboară către mine; cel întăi cuvînt fu Irina, credinţa, odorul şi nişte cuvinte ce nu le-am înţeles; dar cînd mă strînsă la sîn, am înţăles că în chemir avea bani şi mulţi bani. Apoi, după ce se răsufla un pic, îmi zise: „Nu spune Irinei că am venit; eu merg dintăi la biserică, să sărut mormîntul părinţilor şi vin la voi îndată. Dar eu nu pot să vă tac asemene bucurie.

Ah, ce bucurie
De atuncea m-au cuprins!
De-acuma n-a să fie
Pe-aici suspin, nici plîns;
Mă duc prin tot cotun
Norocul tău să-l spun. } *(Bis)*

GALIAN

Ce minune! Aşadar nu era adevărată auzirea morţii sale, care eu îţi ascundeam şi de aceea te îndemnam să te măriţi cu Brădeanu.

IRINA

(în genunchi)

Laudă ţie, Doamne, că ai auzit rugăciunile mele şi ai plinit credinţa ce am pus în agiutoriul tău; deşi nu mă voi duce la călugărie, dar mulţămirea mea în toate zilele să va nălţa către tine din fundul inimei mele!

SCENA V

Cii de mai nainte. Codrat (vine repede; după ce sărută mîna lui Galian, îmbrăţoşază pe Irina şi cîntă)

Aria

Iacă-mă-s iar aice,
Lîngă dorita Irine.
Ah, ce minut ferice
După durere vine.
Cruda a noastră soartă
Ni-au fost giurat peire,
Dar nu temem de moarte,
Că ni apăra Amor.
Voi, îndurate stele,
Care prin mii de rele
În patrie m-aţi adus,
A voastră vie rază
Fie ş-amu de pază
Acestui dulce-odor.

(Cătră Irina) Dorito Irino, mult am întîrziet a veni! Nu ştiu de nu vin prea tîrziu, dar tot am ţinut cuvîntul. Păstrat-ai al tău?

IRINA

Întreabă pe unchiul Galian, să-ţi răspundă şi lacrimile ce am vărsat pănă amu.

CODRAT

De-i aşa, dacă inima ta mi-au rămas credincioasă, apoi nimic nu lipseşte să fim fericiţi decît binecuvîntarea unchiului, căci cum e inima plină de amor, asemine şi chemeriul de gălbănaşi.

GALIAN

La asemenea vederate semne a Celui de Sus nu mă pot împrotivi, căci numai el te-au putut călăuzi teafăr prin atîtea neamuri străine. Dar en spuni-ni, fătul meu, în scurt, pe unde ai umblat şi cum ai agonisit atîţa bani?

CODRAT

Ştii, unchiule, că aice mă prigonea vatavul, nu ştiu de ce, doară *(căutînd la Irina)* pentru ochişorii tăi... Ştiţi că după ce toată averea părintească o am vîndut pentru bătrînul meu părinte, Dumnezeu să-l ierte, carile se vede că m-au binecuvîntat, am fost nevoit a mă împrumuta şi de la pacinicul. Oare de unde aş fi putut îndeplini aceste datorii şi a mă însura cu tine? Iacă, Dumnezeu au fost trimis anţărţ în ţara englezului foame, care pe cîţiva neguţitori moldoveni au îngrăşet. Neguţitoriul, ştiţi, cel balan, ce cumpărasă mult popuşoi în ţinutul nostru, căuta să ieie cu sine în ţara sa un flăcău carile să ştie rînduiala păpuşoilor şi giuruia mare simbrie, dar la o ţară aşa depărtată, dincolo de munţi, dincolo de mări, nu voia nime să se prindă, parcă înadins ca să-mi deie prilej de agonisită; fără mult a gîndi, mi-am făcut cruce şi, precum ştiţi, am purces cu dînsul, cu tocmală să mă trimeată iar înapoi.

IRINA

Dar mai nainte mi-ai giuruit a te înturna mai iute!

CODRAT

Aş fi dorit a mă înturna a doua zi, dar asta nu era în puterea me; închis pe mare în un vas, plîngeam, dar şăzînd tot pe lîngă păpuşoi mi se părea că şed acasă în un coşeri. Vînturile cumplit îl clătinau, dar tot nu l-au răsturnat. Sosind în ţara englezului, ce-i zic Irlanda, unde urma foamea, s-au discărcat păpuşoii noştri galbeni şi vîrtoşi ca aurul. Neguţitoriul puse să se macine o demerlie şi cheamă o mare adunare. Eu eram lîngă stambola de făină; atunce el îm zise: „Codrat, ştii de ce te-am adus aice?“ Ştiu, i-am răspuns; ca să mă trimeţi înapoi acasă. „Aşa voi face, dar mai nainte să ni arăţi cum să face pe la voi mămăliga, că bună era aceea ce am mîncat în Moldova!“

CIMBRU

Ce oameni hebeți ! Să nu știe a face o mămăligă! Poate i-ai învățat cum să o și mănînce!

CODRAT

Fără îndoială, dar deodată li-am arătat cum se face. Ii umblau să-m deie niște teasuri, niște racle de argint ca să ferb mamaliga, dar eu, ce purtam toate cu mine, deodată am făcut pe pămînt un foculeț, mi-am întins cujba, am aninat căldărușa cu apă și, peste doi, trii Tatăl nostru, apa dă în undă; iute i torn cîțiva pumni de făină și melesteul gioacă horă împregiurul căldărușii.

CIMBRU

Bădiță, mă tem că mamaliga a fi fost nesărată! *(În parte.)*

CODRAT

Să fi văzut pe engleji cum căutau la mine cu ochene, dar eu căutam în căldărușă și deodată o răstorn pe un fund; mămăliga fuma ca un vapor. Să-i fi auzit cum începură a striga: „Bravo puding, bravo puding!“ mai ales cînd, tăind-o cu un fir de ață, li-am dat cîte o făliuță.

CIMBRU

Apoi cu ce au mîncat-o, fără udătură?

CODRAT

Ba încă cu bună udătură, în ceai cu rum și se îndesau la mămăligă ca la naforă. Astă mămăligă fabricată cu instrumente moldovene, întăia dată în Anglia, mi-au adus mare noroc; să fi văzut pe acei domni cum vineau unul după altul și aruncau în căldărușa cea deșartă cîte un gologan galbăn de ai lor, pe carii i-am strămutat îndată în chemirul meu, apoi li-am dat o ziua bună și repede m-am pornit încoace.

IRINA

Vei fi ostenit, venind așa de departe.

CODRAT

Adevăr că n-am venit cu patru, ce numai cu două roți, ce-i zic vas de vapor, precum veți fi auzit că vin și la Galați. Deși plutea vasul repede, dar mie se părea pre încet, căci, cînd doream să vin mai curînd în pămîntul meu, vaporul colinda pe la vro douăzăci de limanuri străine, cînd la portugali, cînd pe la spanioli, cînd la franțezi, cînd la italiani, și despre care voi să vă spun altă dată minuni neauzite. La un loc ce se cheamă Civita Vechea, cum s-ar zice la noi Cetatea Veche, trăiesc niște oameni cu carii mai că m-am înțăles la vorbă; acolo mi să părea că am agiuns la munte, auzind niște fluiere cîntînd un feli de doină și văzînd un danț numit tarantela, ce și noi îl giucăm pe aice și pe care voi dănțui cu Irina în ziua nunței noastre. Nu-i așa, odorul meu?

GALIAN

Minunate lucruri, ce nu s-au tîmplat pănă amu la nici un plăieș. *(Către Irina)* Prin rugăciuni și plînsul tău ai răscumpărat un mare noroc; de aceea, feții mei, să arătați Domnului a voastră mulțămire prin un trai bun, că mîngîiet va fi cel ce în el se încrede, chiar în clipala în care i se pare că va peri!

GALIAN

De pe al nostru munte
Norii s-au depărtat;
De aceea a mea frunte
De nou s-au săninat.
După nouri sănin vine,
Bucuria după plîns. } *(Horul repetează)*

IRINA

Ani în plîns, durere,
Amari i-am petrecut;
Azi în mîngîiere
Ziua s-au prefăcut.
După nouri sănin vine,
Bucuria după plîns.

CODRAT

Prin Europa întreagă,
Plăieşul deş-umbla,
Ţara ş-a lui dragă
Cu nime n-a schimba.
După nouri sănin vine,
Bucuria după plîns.

CIMBRU

Din astă bucurie
Viers nou voi învăţa,
Dar între alte o mie
Tot doina n-oi uita!
După nouri sănin vine,
Bucuria după plîns.

(Să aude în depărtare doina.)

SCENA VI

Cii de mai nainte. Pacinicul Brădeanu (ţiind în mînă o *Foaie sătească;* tot satul, barbaţi, flăcăi, femei şi fete urmează)

BRĂDEANU

(văzînd pe Codrat)

Oare cîte minuni voi să mai văd astăzi? Pănă şi pe morţi învieţi?

(Sătenii se îndeasă pe lîngă Codrat şi toţi îl îmbrăţoşază)

CODRAT

Moş Brădeane, precum văd, Dumnezeu au făcut parte la amîndoi. D-ta ai cîştigat pacinicia, după care ai alergat, eu pe Irina, pentru care am cutrierat lu-

mea. Singuru lucru ce rămîne între noi este datoria, care, iacă, ţ-am adus-o, tot gălbănaşi englizeşti, cu care sameşul ţinutului cred că să va bucura a face cunoştinţă.

GALIAN

Vezi cum toate s-au prefăcut? D-neata, Brădeane, eşti pacinicul nostru; pace între toţi şi cu toţi, mai ales cu cel pre carile Dumnezeu vederat l-au apărat. Deci prin uitarea celor trecute şi prin o sărutătură să încheieţi pacea!

CU TOŢI

Pace, pace, frăţie în Moldova!

BRĂDEANU

Nu am inimă să mă lupt cu cii pre carii Dumnezeu iubeşte; fie uitare şi nu numai pace, ce şi frăţie între noi tustrei. Iar spre mărturie că le zic din inimă, banii ce-mi datoreşte Codrat i dăruiesc Irinei dar de nuntă. *(Îmbrăţoşază pe Codrat.)*

IRINA

I priimesc, dar nu pentru mine, ce pentru cutia sătească.

CU TOŢI

Dumnezeu să vă bucure! Să trăiască pacinicul!

CIMBRU

(cătră Brădeanu)

Ce minune! Aşadar, în loc de îngroparea lui Codrat, vom serba nunta sa. Ce minune!

BRĂDEANU

Vă veţi mira încă şi de ceea ce este scris în *Foaia sătească*, care ni-au adus-o azi-dimineaţă privilighietul şi pentru care înadins v-am adunat.

CU TOȚI

Ce va să fie? Vro nouă sarcină pe sat, vro giudecată de împresurare din partea boieriului vecin?

BRĂDEANU

Nici una, nici alta. Ascultați, copiilor! Știți că în anul trecut Dumnezeu au dat lipsă în ținuturile de gios și un ger cumplit, ce au adaos pătimirea sărmanilor locuitori, încît au rămas lipiți pământului, ogoarele nesămănate și vitele perite.

UN BĂTRÎN

Cum nu, dacă venise unii până pe la noi să se împrumute cu ceva pîne! Mulți creștini vor fi perit de foame!

BRĂDEANU

De foame? Oare pot peri de foame copiii ce au un părinte duios și frați harnici? Chiar asta ni descrie *Foaia sătească*. La auzirea acelor nenorociri, încă de cu iarnă Părintele Domnitor s-au îngrijit a da din punga sa agiutor de bani pentru sărimanii săteni acelor ținuturi. Pildei sale au urmat toată boierimea mare și mică, neguțitorii, străinii și în astă foaie sînt trecuți toți acei benefăcători, între care veți auzi și numile de mulți săteni, cumătri, nănași și văduve, carii au împărțit cele puține cu frații ce n-au avut nimică în acele ținuturi. Prin asemene chipuri s-au adunat mare somă de bani, de vite, de pîne, care s-au împărțit pe la cii nevoiești, încît patima lor trecută s-au vindecat și despre viitoare s-au asigurat.

CIMBRU

(căutînd la foaie)

Măi, măi! En căutați cîte iscălituri sînt în foaie înșirate! Dascalul nostru va ave ce ceti în tot postul mare.

GALIAN

Dumnezeu va mîngîia pe cii ce nu rămîn muți și nesimțitori la pătimirile fraților. Apere Dumnezeu pe Domnitorul binefăcător și pe cei ce domnește!

CU TOȚI

Să trăiască, să trăiască!

BRĂDEANU

Astăzi serbăm o faptă bună,
De care toți ni-mpărtășim,
Să facem deci așa cunună,
Ca și pre toți s-încununăm.
A face altui un agiutor,
E monument neperitor.

HORUL

Pe toți, pe toți s-încununăm,
Pe Moldova să cununăm.

CIMBRU
(către Codrat)

Bădiță, în mijlocul acestii bucurii, acuma este prilej a ni arăta dantul nou, de care li-ai vorbit că ai văzut în țara cea străină unde ai înțăles vorba!

CODRAT

Acest danț nu-l vă pot învăța, dar voi să gioc acel românesc, cu carele atît la viers, cît și la pas să asamănă ca niște gemeni.

Frunza, care crește verde
'N muntele Carpat,
A ei floare nu o perde,
Deși-n iarnă au dat.
Din cea frunză mii cunune
Hai, să țesem, hai!
Pe românii să-ncunune
De pe șes și plai.

Şi românul încă verde,
Deşi-n iarnă au dat,
Din memorie n-a perde
Că nu ni-aţi uitat.
Deci din inimi mii cununi
Să vă ţesem, hai!
Pre toţi să vă încununi
De pe şes şi plai.

(Codrat ia pe Irina şi gioacă danţul; după aceea o ceată de săteni intră pe ştănă cu o cunună manină de frunze de pin, pe care se văd zugrăvite stemele celor 13 ţinuturi a ţării şi, încungiurînd pe cii doi dănţuitori, sătenii fac o horă.)

Nota. Sugetul acestii idile s-au motivat din auzire că, în epoha foametei ce urma în Irlanda la 1847-8, cu mulţi popuşoi c s-au transportat din Moldova, speculanţii au dus acolo şi cîţva români, ca să arete locuitorilor mai bună întrebuinţare a acestui product ce nu li era prea cunoscut (Gh. A.).

ŢIGANII

Idil cu cîntice, reprezentat în 24 ianuarie 1856 pe Teatru Naţional, în Iaşi

PERSOANE:

ANDRONIC, fiul proprietariului de moşie.
NISTOR, vatav de moşie.
TUFOI, bătrîn lăieş.
ANGHELINA, frumoasă } fiicele sale gemene.
ARDELA, hîdă }
CÎRCIUDEI } lăieşi.
ARLEAN }
MATUS, bucătar boieresc.
GEVRILĂ, chior, ficior de bulubaşă.
CIMBRU, român păstor.
VENTILĂ, privileghiet.
Doi jandarmi.
Un doboşer.
Hor de ţărani şi de ţigani.

Scena urmează în Moldova, lîngă un sat.

SCENA I

În zor de zi se văd şetre întinse, grupe de lăieşi culcaţi; mai nainte o făurărire, unde arde focul.

HORUL

(Muzica din „Trovatore")

Vezi cum plăcute, scînteioase stele,
Ce-au lucit noaptea preste tărie,
Încep s-apună, mii paserele
Răsun-a zilei dulce-armonie.

TUFOI

La lucru! *(Se scoală cu toţii, pune ferul înfocat pe ialău.)*

HORUL

(bătînd cu ciocane)

Dă-i, dă-i, bate ferul, pănă-i cald îl bate,
Cînd începi un lucru, nu-l lăsa, măi frate!
Bani, bani se adună-atunce şi bucate,
Nu-i lăsa, măi frate!

TUFOI

Pănă-i cald îl bate;
De foc zgura se alege,
Iar o zi, pre sînta lege,
Ş-a ţiganului dreptate.

HORUL

(bătînd cu ciocane pe iaiău)

Dă-i, dă-i, bate ferul, pănă-i cald îl bate,
Nu-l lăsa, măi frate!

TUFOI

Să trăiţi, băieţi! Văd că veţi fi buni meşteri; iacă o păreche de gratii, parcă-s lucrate la strug, frumoase, dar într-o părere şi sănătoase, cum se cade, chiar ca pentru o cetate ce are să apere sipitelul unde se vor turna şasă mii merţă păpuşoi. *(Urmează a pili gratiile.)*

CÎRCIUDEI

Mări şuguieşti, moş Tufoi! Ce sipitel a naibei să fie acela unde să încapă un coşer de păpuşoi?

TUFOI

Cînd zic şasă mii merţe păpuşoi, vreu să zic triizeci mii galbini, care boierul nostru au luat astă toamnă la Galaţi pentru păpuşoii ce i-au vîndut.

CÎRCIUDEI

Mare minune! Oare ce va să facă boierul cu atîţa galbini?

TUFOI

Ce va să facă? Tontule! Ia-i va sămăna iară.

ARLEAN

De-i va sămăna, apoi nesmintit ni va chema la cules.

TUFOI

Ţ-ai găsit! Unul samănă, altul culege. Să ştii, acii galbini i va sămăna în o altă ţarină, departe, acolo unde umblă în tot anul, ca la hagealîc, boierii şi cucoanele, se înţălege, acii ce au bani şi zic că n-au sănătate; după ce se întorc acasă, spun de nişte minuni, una mai gogonată decît alta.

CÎRCIUDEI

Apoi dintre ai noştri acele minuni nimine nu le-au văzut cu ochii?

TUFOI

Numai boierii acii cu bani şi ţiganii fără pot umbla aşa de departe, pentru că, vezi, boierul are numai galbini, iar ţiganul are pe boierul cel cu galbini. Geaba se fudulește boierul, că tot ţiganul e înaintea boierului, că, dă, spune-mi, pe capră cine şede mai sus şi naintea boierului? La prînz cine dintăi gustă? Bucatarul! He, bunăoară ca cumătrul Matus, fără carele n-au putut merge boierul în ţara franţuzască.

ARLEAN

Dar iaca vorbă, cînd vorbeşti de lup, lupu-i la uşă; Matus, bucătarul boierului, vine.

SCENA II

Cei de mai nainte. [M a t u s]

MATUS

Ei, bun-ciur, cumetre?

TUFOI

Ciur e bun, nu de cernut făină; mai bună-i sîta, şi doară asta o ştii; ia întreabă şi pe pitarul.

MATUS

Se vede că eşti tot ţigan ruginit, deşi ştii a pili. Bun-ciur să zice la Paris cînd te întîlneşti cu altul, ia cum am zice la noi: cumătre, hai la crîşmă!

TUFOI

Din cîte ai văzut, cu atîta numai te-ai spoit? Repegiunea cu care ai purces astă-vară cu boierul m-au împedecat a-ţi spune să-mi aduci ceva de acolo, bunăoară o sulă, ce cu o împunsătură face o mie de borţi, care n-au alţi ţigani. Dar en mai spune-ni ceva...

MATUS

Moşer cumetre, îţi pare şagă a învăţa în o zi vro două, trei limbi străine, care ai să le uiţi a doua zi? Astă-vară parcă dăduse tatarii în ţară, aşa au trecut un cîrd de boieri şi de cucoane peste hotar. La Galaţi ni-am suit pe un vas cu aripi, lung ca un balaur, cu o curte învîrtită pe roţi ce înoată în susul apei; dar, en gîci cine purta astă hîrdală? Ia tot meşteşugul ţigănesc, ciocănătură care te asurzea, cărbuni, foc, fum în mijlocul mirosului ce nu era de levandă; apoi să fi văzut cucoanele, ce erau acasă bolnave vai de dînsele, cum şedea sus pe şchele cu boierii cei străini, din toate părţile, cum chicoteau şi cîntau, să nu fie deochet, amu sănătoase mai nainte de a lua doftorii. Videţi voi, de acolo am înţăles de ce şi lăieşii sînt sănătoşi, pentru că tot umblă cu şatra pe uscat, ca boierii

pe apă, din loc în loc, aer nou, locuri nouă, bucate nouă, numai o mică deosebire între noi, că în a noastră colindă noi culegem, iar boierii samănă parale.

TUFOI

En spune-m, pre lîngă sănătate nu te-i mai folosit cu ceva? Știi, teapa noastră...

MATUS

Da doară nu-s tont să umblu cu mierea și să nu mă înfrupt; m-aș fi folosit mai bine, știi, că parizienii nu-m înțălegeau limba. Dar tot ceva au învățat. Cînd pe boierul îl lovea cîteodată dorul patriei, apoi, spre a se mîngîie, îm poroncea să-i fac o mămăliguță și varză cu slănină; de unde naiba să-i iei acolo aceste trufandale? Iacă că boierul nu credea și, nici una, nici două, tot mă chema: „Cioroi, cioroi spurcat, las' că-i veni acasă, cioroiule!" Atunce să te fi stricat de rîs, că neghiobii de franțezi credeau că astă îm era o boierie a me și-m ziceau: „Monsiu cioroi, bun-ciur, monsiu cioroi, coma vu poartă!" Altă dată ț-oi spune mai multe, că amu din vorbă în vorbă am uitat că boierul m-au mînat încoace ca să aduc niște gratii ce ț-au dat să faci; oare gata-s?

TUFOI

Iacă-s, nu vezi că strălucesc parcă-s de argint! Bine că ai venit, că gratiile sînt grele, pîrdalnicile, și Cîrciudei singur nu li-ar fi putut duce. En spune-i, mă rog, vatavului că din 20 ocă fer, 5 ocă, 3 litre au scăzut; nu-i sibirul adevărat cum au fost odinioare, fără multă zgură.

MATUS

Apoi vezi că nici moronul nu-i cum au fost mai nainte, că fortunele cele cumplite nu-l lasă să mai vîneze și să înghiță peștele mic, carile îl îngrășa.

TUFOI

Spune şi vatavului că n-am avut de agiuns fer să prefac coarnele cum au cerut, pentru zgarda ţigănească; un corn tot au rămas mai scurt decît altul, dar pănă d-lui va prinde pe ţiganul fugit, cornul va creşte la loc, că flăcăul de răul vatavului numai au fugit şi s-au făcut volintir; au giurat, dar nu-i spune, că, cînd va veni cu oastea, va pune vatavului acea cavalerie în gît.

MATUS

Dumnezeu să mă ierte, ţigan cum sînt, n-aş vra să fiu un asemene vatav. Ia cîte şi cîte am văzut, dar de asemene ocară n-am dat încă; om cu coarne? Dar de fer curat, nu de cele ce răsar cîteodată.

TUFOI

Apoi nu-i de agiuns atîta, dar lucru blăstămat este că chiar ţiganul să facă fere şi coarne pentru ţigani. Ce nu face românul dacă-i meşter! Dar nu, unde-i greu, unde se cere ghibăcie, bietul ţigan e ciocan şi ialău, toţi cheamă pe ţiganii, şi apoi tot ţiganul e rău. De-i rău, cine-l face să fie aşa? Nu boierul, că de ai ave să vorbeşti cu boierul faţă-n faţă n-ai avea nici o grijă, ce tot milă şi agiutor, dar joldănarii săi ne mănîncă, ne dispoaie şi ne fac răi. Fie aşa, dar mări să lăsăm aceaste; va răsări odată şi soarele ţigănesc; de nu noi, macar vor agiunge copiii noştri a-l vedea!

MATUS

Vorbă multă, sărăcia omului; *(către Cîrciudei)* apucă, să ne ducem, că tot vatavul ni va mustra.

TUFOI

Cîrciudei, ia desagii, roagă pe vatavul să ni mai trimată făriná; lucrul d-sale va fi gata pe amurgul, să vie să-l ieie. Din zgura ferului boieresc am făcut oarece pentru vatavul. *(Matus şi Cîrciudei rădic gratia*

și să duc.) Iar tu Arlean umflă traista să mergem la cea pădure, să pun în groapă lemne de mângal și să aducem ceva vreascuri de la gardul viei, dar ferește-te de vierița hîrcă; cine știe de nu vom ave astăzi o logodnă.

(Ceata se împrăștie.)

SCENA III

Ardela ș-apoi Gevrilă

ARDELA

(torcînd)

Am obosit torcînd pentru vătăjița; ziua nu te lasă lucru, noaptea vuietul barosului. *(Suspină.)* Ce nedreptate! Anghelina și eu, două surori gemene, eu întăia născută, îi îm zic că sînt urîtă, dar foarte cuminte, soră-me o văd că-i frumoasă, dar toantă; în alt feli sămănăm ca două picături de rouă. Pe mine nu vra nime, iar după dînsa aleargă toți, mai ales Gevrilă, ficiorul lui bulubașa; el mai bine s-ar potrivi cu mine, căci eu tot îs mai frumoasă decît dînsul; dar iacă el vine; en să mă fac că dorm; oare ce-a să dreagă? *(Să culcă sub un copaci și-ș acopere fața cu meniștergura.)*

GEVRILĂ

Mama zice: „Măi Gevrilă,
N-alerga după copilă,
Că cu ochi negri copile
Vor negri a tale zile;

Nu umbla după bălane,
Că ș-acele-s tot vicleane.“
În zădar, deci, cer o fată
Ce la mine-ar vra să cată!

Anghelina au zis ieri că au visat de flori, de aceea am cutrierat cîmpul, doară voi găsi vro floricică uitată de brumă; pănă am găsit aceste, mi-am străpuns

degetele cu spini; de-aș găsi-o să i le dau, zicîndu-i și un frumos cuvînt, s-o străpungă la inimă. *(Cată în giur.)* Aleu, dar iaca doarme, sărmănica, visază poate la mine; en să-i pun încetinel cununa pe cap și să mă ascund. *(Pune cununa și să retrage la o parte.)*

ARDELA
(spărietă)

Aleu, vai de mine, m-au muşcat o şopîrlă, un şerpe. *(Spărietă, aleargă și cade în brațele lui Gevrilă.)* En, iubite Gevrilă, mîntuiește-m capul; eu îți dau inima mea cea duioasă.

GEVRILĂ
(văzînd că nu-i Anghelina, o răspinge)

Da ține-ți inima duioasă și capul cel urît; eu te credeam Anghelină, a căria cap și inimă sînt deopotrivă de frumoase. Nu te mai lega de capul meu; giur pe ochii mei că nu te vreu!

ARDELA

Nu te giura pe ochii tăi, că numai un ochi ai; în zădar te faci că nu mă vrei; eu te înțăleg de pe ochiul tău cel duios, alerg la tătuca să-i spun că m-ai strîns în brață, că m-ai logodit, că nu poci fără mine.

GEVRILĂ

Aleargă cît vei putea mai departe de mine; așa voi face și eu, de tine voi fugi. *(Fug amîndoi în parte deosebită.)*

SCENA IV

ANGHELINA
(vine cu traista-n spate, ținînd în mină o turturică)

Turturică mult frumoasă,
Nu, de-amu nu tremura,
Că pe inima-m duioasă
Ai găsit scaparea ta.

Ah, şi eu caut scăpare
În braţile lui Amor,
Dar oamenii ca nişte fiare
Mă dispart de Cimbrişor!

(Dezmerdînd turturica) Cum tremură încă, sărmănica; am scăpat-o de moarte. Eu culegeam ciuperce, cînd deodată văzui uliul vînînd pe astă pasere sărmănică; atunci am ţipat aşa de tare, că uliul, ce o ţinea de aripă, spăriindu-să au scăpat-o chiar în sînul meu. Oare ce semn să fie? *(Gîndeşte.)* Uliul e cu bună samă urîtul Gevrilă şi turturica parcă-s eu, dar cine mă va scapa de acel uli hîd? Asta-i greu de gîcit. Ah, de ar fi Cimbru, ştiu că el ar vra, dar nu poate; el i alb, eu neagră, el român, eu ţigancă, şi legea ţărei, zic, nu iartă legătură între noi. Ah, ce nedreptate! Oare astă lege cine au făcut-o? Ia oamenii, însă Dumnezeu au făcut după a sa lege pe ţigan şi pe român. Dar vatavul tot spune că aşa-i legea şi îndeamnă necontenit pe tatăl meu să mă mărite cu urîtul; ah, asta mă va răpune!

SCENA V

Anghelina, apoi Cimbru; se aude de departe buciumul: doina

ANGHELINA

Aud buciumul cum sună
Un viers dulce de păstor,
Care-n inimă-m detună
O săgeată de amor.
Vin-aproape l-acest sin,
Să astîmpăr al meu chin!

CIMBRU

(cîntă în depărtare)

Pe la munte, prin cîmpie,
Săturat-am turma mea,
Dar inima, amar mie,

Tot pe tine te dorea,
C-alb și negru-i un color
Pentru un duios amor!
(Eho buciumului răspunde.)

CIMBRU

(venind repede)

Buna ziua, dulce Anghelină! De cînd umblu cu turma lîngă prelucă, crezînd doară te voi întîlni acolo unde alte dăți culegeai bureți, dar în zădar, și dacă am văzut că nu te găsăsc, bietele oițele mi-au înțăles dorința și tot încoace pășeau; zberînd parcă chemau: a mea, a mea, Anghelină, Anghelină!

ANGHELINA

Apoi oițele știu că le dizmerd pentru dorul tău; oare și tu de asemene o simți? Ah! *(Suspină.)*

CIMBRU

Spune-mi de ce tot te îndoiești și astăzi ești tristă mai mult decît alte dăți?

ANGHELINA

Nu vezi, astă sărmană turturică, cu aripa ruptă, ce nu mai poate zbura, nezmintit va peri! Asemene sînt, Cimbrule, și eu; inima me e sfărmată și voi răpune. Tatăl meu și azi mi-au zis că vatavul i-au adus poroncă de la boierul să mă mărit chiar mîne cu Gevrilă, că mă cere.

CIMBRU

Mai degrabă va curge ist rîu spre munte, decît eu să las ca să cazi în ghearăle acelui strigoi; o, asta-i cu neputință! Dumnezeule, nu se poate și de tot să nu perzi nădejdea, mă auzi, că mi-am pus în cap niște lucruri, care, plinindu-le, ni se va plini dorința, numai caută să tot prelungești cu logodna cum vei ști și să ne ferim de vatavul cel afuresit, că văd că el are gînd rău pentru noi.

SCENA VI

Cei de mai nainte, Nistor

NISTOR

Măi Cimbrule, da pe aice, la bătătură, paşti turma boierească, ha? Oile aleargă pin cîmp parcă au dat strechia între dînsele, iar Cimbrul meu şede la vorbă cu ţiganca! Oile zbiară de foame, şi el se satură cu ochişori dulci.

CIMBRU

De azi-dimineaţă am şi purtat turma, într-o părere, pe unde s-au mai găsit păşune, că doară ştii că după Sîmedru nu se pre găseşte iarbă şi amu am lăsat-o sub paza cînilor, mai credincioşi poate decît alţii...

NISTOR

Ei, ei, limba ta cea cu tăiuş las' că o voi tîmpi-o! Vai de tine, de va lipsi un fir de lînă de pe spatele cîrlanilor boiereşti; te dau la ocnă, sărmane, ca ucigaş de berbeci! (Trebuie să-l sparii, dor se va lasa de Anghelina.)

CIMBRU

Nu te tot supăra pe mine, că, dă, am venit la Tufoi ca să puie pe caţă un nou cîrlig de fer şi să-m ferece cea măciucă, că au început a umbla lupi pin ţară.

NISTOR

Palavre, palavre ţărăneşti; ştiu eu pe cine vrei tu să prinzi cu caţa şi pentru cine pregăteşti măciuca! Dar pune-ţi pofta în cui şi păzăşti-ţi spatele; înţarcă-te de Anghelina; ea are mîne să se mărite cu ficiorul lui bulubaşa, iar astăzi e logodna; aşa-i poronca boierului.

ANGHELINA

En să nu mai vorbim despre aceste, că eu una îți spun hotărîtor: să știi că nu mă voi mărita, Doamne ferește, înaintea leliței Ardela; răposata mamă-mea așa au lasat cuvînt cu limbă de moarte: „Auzi, Anghelino, să nu aibi binecuvîntarea mamei, de te-i mărita înaintea surorei tale, care, cum au făcut-o Dumnezeu, mai greu va găsi barbat decît tu!“ Vezi d-ta, noi, deși țigani, ascultăm cuvîntul părinților!

NISTOR

Aceste-s vorbe deșerte; mortu-i mort, viu-i viu, una și una fac două, două și două fac trei, vreu să zic patru, da Gevrilă va fi mîne barbatul tău și tu peste cîteva zile bulubășiță și atunce cu toții ni-ți vom închina. *(I se închină cu respect.)* Ia apucă mai bine drumul la stînă, măi flăcăule, că dă Dumnezeu... dă... dar...

CIMBRU

Mă duc fără măciucă; de va da lupul, dauna să-ți cadă în gîtul d-tale. *(Arată pumnul.)* Știu ce să fac de-amu; peste puțin mă veți vedea.

ANGHELINA

Ah, se duce inima mea după dînsul!

SCENA VII

Nistor, Anghelina

NISTOR

(dezmerdînd pe Anghelina)

Anghelină, ce nu asculți tu cuvîntul boieriului, a tătîne-tău și al meu? Alungă-ți, fată hăi, gărgăunii din cap! Cum poci să te măriți cu haidăul cel de Cimbru, că ai să rămîi fată mare pănă-i agiunge a fi hîrcă! Ce Dumnezeu, nu știți voi că nu este iertat una ca aceasta? Cum poate boieriul să piardă robii și roa-

bele ce s-ar naşte de la o roabă, dreaptă avere boierească, care după toate formele ţărei au cumpărat cîte trei sute lei sufletul, iar unele le are dreaptă moştenire de la strămoşi? Şi apoi, ce fericire să umbli toată ziua pe gios după oi, să nu vezi alta decît berbeci, cîini şi uneori lupi, să nu mănînci decît pitan şi să te îndopi cu caş şi cu zer! Nu căuta aşa de posomorît asupra lui Gevrilă, că dă, el, deşi ţ-a fi barbat, rareori va şedea cu tine; el, ca bulubaşă, are să umble pin ţară, să adune dabile de la cete, să caute pe cei fugiţi, să mîie cetele pe la beilic; las, nu te teme, că-i voi găsi eu de lucru, cînd tu, bulubăşiţă, vei şedea aice lîngă sat ca în rezidenţia ta, lîngă şetre, cungiurată de lăişiţă, vei priimi închinarea curtenilor, între care cel mai întăi voi fi eu, carile din poronca boieriului am să te cunun; de-ai şti tu ce dar ţ-am gătit, da un dar chiar de cucoană! *(O dezmiardă.)*

ANGHELINA

Toate le-am auzit, dar nu voi să le înţăleg; nu crede că între noi nu se află fete cu frica lui Dumnezeu şi mă mier că d-ta, ce zici că eşti persoana boieriului, carele zici că păzeşti legea ţărei, să fii cel ce mă adimeneşte la o nelegiuire! De mă veţi mărita cu Gevrilă, să ştiţi că a doua zi veţi păscui în Prut o mireasă. *(Se duce.)*

NISTOR

Aşa sînt toate, adecă ţigancele; se arată sireape, fudule, pănă-i pune cerbicea în giug; las' pe mine, dor nu-s în zadar vatav. *(Se duce.)*

SCENA VIII

Tufoi (cu traista-n spate, care o leapădă gios)

TUFOI

N-ar fi grea, pîrdalnica traistă cu cărbuni, de nu aş fi pus în fund nişte pripasuri din economia curtenilor. En vedeţi, chelariul mi-au dat trei cercuri de

fer plesnite de la antalul cel nemțesc de o sută vedre, vin roșu, ghiurghiuleu ca para focului, care s-au scurs, bietul vin, cu bună samă, dar în care foale? De la vezeteul am luat 30 potcoave de la 6 postalioni ce li-au perdut pe drum, giupîneasa din casă mi-au dat 7 chei stricate, 3 broaște, și spălătorița 2 limbi de fer de calcat. Auleu, nu gîndiți că aceste mi s-au dat de dar; nu, zău, Doamne ferește; cercurile am să le prefac și să le bat la roțile căruței orîndarului, potcoavele și cheile le prefac în lăcăți nouă, care vatavul are să le vîndă în tîrg, din broaște voi făuri o piuliță, în care voi pisa limbele, ca să nu iasă un cuvînt despre astă neguțitorie. Să trăiască ghibacia țigănească! Dar fără agiutorul casnicilor boierești tot n-am scoate nici un folos; ei-s nouă stăpîni și dascali. Dă, aleu, amu en să mai gîndesc la ziua de mîne; vatavul m-au întîlnit și mi-au adus poronca boierului ca astăzi numaidecît să se facă logodna Anghelinei; apoi dă, în ce capcană am încăput eu, pe cine să ascult? Răposata țiganca mea m-au afurisit dacă n-aș mărita întăi pe Ardela, dar, poftim, unde-i mirile pentru ea; despre altă parte vatavul, care vra să zică boierul, au giurat ca Anghelina să meargă după Gevrilă, băietul adecă să rămîie între noi; e cam urît a dracului și nici samănă a țigan, da-i ficior de oameni, cu catîri, cu oi, cu capre și cu un tată bulubașă; ia ca mîni îl vei vedea pe el în manta roșie, dar apoi ce să facem cu afurisenia? Vatavul dracului poate să mă frigă aice în bataie, dar pe ceealaltă lume e afurisenia țigancei, Dumnezeu s-o ierte; aleu, mă va ferbe în catrană, ce să mă fac? De-aș putea macar împrumuta un ginere pentru Ardela! Dar iacă vine Gevrilă; en să vedem ce tocmală să fac cu dînsul.

SCENA IX

Tufoi, Gevrilă

GEVRILĂ

(stolit ca nuntaș, sărută mîna lui Tufoi)

Bună ziua, nene! Te căutam în toate părțile, dă, că au venit și mie rîndul; astăzi e ziua de logodnă,

și Anghelina face niște nazuri parcă-i fată de nazîr. Aleu, vezi, eu-s ficior de bulubașă, dar ea de țigani de rînd!

TUFOI

Apoi, dă, văd că asta samănă cu cimilitura veche: vodă vra, Hîncul ba! En să ni mai înțălegem în vorbă; lucru-i cam încurcat a draculuĭ, dar un pui de bulubașă cu satîrul poate tăia nodul.

Fetele mele-s gemene, știi că-i lucru rar; fiecare în feliul ei, surorile au hotărît, după voința mamei lor, a nu se mărita decît dintăi Ardela ș-apoi Anghelina. Pentru acea întăia n-am găsit încă un flăcău, și tu ceri astăzi pe Anghelina? Apoi, dă, amîndouă nu te pot lua de barbat. Anghelina au luat de zestre și frumusețile surorei sale; s-ar cădea să le prețuim, să le dăm în giumătate, una cu Anghelina fie a ta, iar altă giumătate să o răscumperi! Ha, ce zici?

GEVRILĂ

Aleu, eu m-aș mulțămi și cu giumătatea frumusețiĭ Anghelinei, dar hîndură nu se poate despărți acea parte, ia să vedem cum s-o răscumpăr?

TUFOI

Averea cîtă îți dă tată-tău pune în două și o parte dă-o Ardelei.

GEVRILĂ

Fie, așadar, iaca foaia me de zestre; en numără pe răbuș: 2 catîri, 3 magari și una măgăriță, 100 oi, 50 capre, 2 vaci, 3 iepe, 4 mînzi, una șatră mare, una mică, niște vite de pripas și, drept dobîndă, încă cîte mi-ar mai cădea în mînă.

TUFOI

Din toate aceste dă-i dar în giumătate, apoi c-o zestre de atîte vite voi putea găsi poate chiar astăzi vrun flăcău pentru Ardela!

GEVRILĂ

Bucuros mă unesc; bine zici, nene; treaba-i gata. Mă duc să spun Anghelinei. *(Se duce, apoi se întoarce.)* Ira! Da en stăi o leacă! En spune-mi cum om împărți acii trei magari, ha?

TUFOI

Tare bine, ia vei da Ardelei doi și în partea ta vor rămîne tot doi!

GEVRILĂ

Măi, că bine zici! I, ce socru cuminte am! En să te sărut. *(Se sărută.)*

TUFOI

Să trăiești, ginere Gevrilă, bulubașă! *(În parte.)* L-am pus la mînă. Acum să alerg ca să-m găsăsc părechea de ginere și atunce toți vor fi mulțămiți. Anghelina nu va ave încotro a cîrni, că se mărită soră-sa, vatavul va fi mulțămit, eu voi fi mulțămit și toți lăieșii vor fi mulțămiți, *(tare)* ginere bulubașo!

Pentr-un socru ce noroc
Să coc oul fără foc,
Două fete să-mi așez,
Ambe să le înzestrez,
Făr-a da macar un ban!
Iacă treabă de țigan,
Asta-i treabă de țigan!
(Se duce.)

GEVRILĂ

Ce plăcere pentr-un chior,
C-o frumoasă să mă-nsor,
Ce de zestre mi-au adus
Un dar ce m-înalță-n sus,
Că tot astăzi prin pitac
Bulubașă eu mă fac,
Bulubașă eu mă fac!
(Se duce.)

SCENA X

Matus, în costium de bucătar, și doi băieți de bucătărie, purtînd paniere încărcate cu unelte de bucătărie.

MATUS

Dați mai repede, băieți; n-avem cînd să ne trăgănăm; nu vedeți voi că de-abie am gătit prînzul boierului și vatavul mă și mînă la un alt lucru! Cică să-i fac o masă mare pentru logodna Anghelinei. Nu știu de ce dracu se interesază așa de multișor jupînul Nistor de țigăncușa asta! El zice că boierul i-au poroncit să o cunune! Da... en să vedem ce să le fac de mîncat. Pentru gloată, se înțălege că o sărbușcă, un borș lung, niște găluște, un balmuș și o plachie, iar pentru mireasă, mire și vatav să le torn niște bucate franțuzești cum n-au mîncat la nuntă, nici vor mai mînca cît vor fi, că doară țiganii nu se însoară și se desoară de mai multe ori în viața lor, cum fac bunăoară moldovenii, de nu li se mai înțăleg cimotiile. Haide, băieți, puneți degrabă aceste într-o parte și duratți o palalaie bună, să se urce para la ceri, ca să avem jaratic, și întindeți mesele, că eu, zău, deocamdată mi-am pus în gînd să trag un somn de cele năstrușnice, să-mi scot din capete, că, știu bine, la noapte n-o să pot dormi.

SCENA XI

Matus, Tufoi (alergînd)

TUFOI

Aoleu, verișcane, bine că te-am găsit; alerg în toate părțile ca să-mi găsăsc un ginere, că iacă logodna vine și nu-l pot găsi. Domnu știe apoi cum va să fie; las' că poronca boierului trebui să împlinesc, dar apoi și blăstămul răposatei mele, mai mare decît toate. Ĕn, mă rog, fă-m un hatîr; tu poci să mă scapi din astă încurcală.

MATUS

Oarece a fi, bucuros.

TUFOI

Fă-te ginerile meu!

MATUS

Ai nebunit, ori nu ți-i mult? Eu, om cu opt băieți ș-o femeie, să mai ieu încă una! Da mi-i pre destul, și că dacă ar afla asta, îm va scoate ochii; ca să scap de zîzanie de toate zile, o și țin în Țara de Gios.

TUFOI

En să fiu socrul d-tale, en dă, dă; știi că două bătăi strică, iar două mese ba; de asemene nici două femei!

MATUS

Bine, bine, dar nu te lega de unul ca mine. La Paris am scăpat ca prin urechea acului; o franțușcă se legasă de mine că-s șvab de la Crîm și umbla numaidecît să se mărite cu mine; zicea că-s brav, că m-am bătut ca un leu la tractir; adevărat că, în tractir la Pîrlita, m-am fost bătut pentru un leu de parale, dar cum naiba ea au aflat! Ia de cînd sînt la noi gazetari, n-ai cap să faci ceva fără să te scoată în publicație.

TUFOI

Vezi că cielalți țigani sînt legați, nu vroiesc să se priimească, iar dacă te temi de Balașa, apoi numai dă-te împrumut pe astăzi la logodnă, ca să pot mărita pe Anghelina, împlinind și voința răposatei țigance, săraca, că au murit, și doară pe tine nu cunoaște nime aice în acest port franțuzesc.

MATUS

Fie, dar să știi că numai ca o pomană pentru sufletul răposatei. Deci mă duc să pun la cale ospățul și vin îndată.

SCENA XII

Hor de ţigani lăutari, ţigance duc pe Ardela şi pe Anghelina, stolite cu peteală; horul cîntă: „Hai să meargă, meargă, s-au trecut de şagă".

HORUL

Iacă nunta vine
Cu urări sănine
Şi-mpreună-aduce
Un dor viu şi dulce,
Un mire ce n-are
Alt-asemănare.
Veniţi împreună,
Cîntecul răsună,
Danţul să înceapă,
Să nu bem azi apă!

TUFOI

Bine aţi venit, dragii mei! Mă miram şi eu de ce cînta azi ţarca pe gard; o veste bună, băieţi! O să ni coţofenim şi să mulţămim lui Dumnezeu şi boierului, carile ni-au agiutat şi au poroncit ca să se logodească astăzi amîndouă fetele mele, după cum logodeau părinţii şi bunii noştri, flăcău şi fete tot din o ceată... Da la şatra mea mi-au trimes Dumnezeu astăzi oameni însămnaţi, pe ficiorul lui bulubaşa pentru Anghelina, carile mi-a fi ginire şi stăpîn, şi pe un meşter franţuz bucătar, tot din a noştri, carile mi-a fi al doile ginire şi ne-a ospăta astăzi cu nişte bucate... da bucate... care numai cu mirosul lor şi cu aburii vor ospăta şi cioarile cerului.

GEVRILĂ

Să ni sărutăm, cumnate! *(Sărută pe Matus.)*

HORUL

Să trăiască ţarca pe gard şi tot bune să ne prezică!

ANGHELINA

Tată, ț-am spus o dată și iar îți mai spun că de bunăvoia mea nu mă mărit cu Gevrilă; eu am giurat să fiu numai a lui Cimbru sau să mor, după cum au făcut anțărț vara mea Tufoae, pe care o împedecat-o a se mărita cu un român.

TUFOI

Ei, fată hăi, vino-ți în fire și nu strica bucuria tată-to; nu știi că asta ar fi un pacat! Ce-i dreptul, oamenii trebuie să se potrivască, da tu ești neagră și el alb, tu roabă și el ba, ș-apoi ce mai mîr și cîr, că boierul vra și vatavul te va cununa cu Gevrilă. *(Aparte.)* I, de-ar veni mai degrabă să descurce lucrurile!

SCENA XIII

Cei de mai nainte, Nistor

NISTOR

(aducînd pe o tabla daruri, o manta roșie și un bici de bulubașă)

Bun găsit și sănătate vouă, țiganilor! Boierul nostru, Dumnezeu să-l întărească și să-i înmulțască țiganimea, vă trimete bun cuvînt pentru îndoita logodnă ce are să se facă în șatra lui Tufoi; boieriul, ca cel plin de îndurare, mi-au poroncit să cunun în numele d-sale pe Anghelina cu Gevrilă; pentru el, ca să facă cinste mirelui, au și scos carte de bulubașă și, iacă, v-am și adus sămnele dregătoriei lui; o manta roșie și largă, ca să acopere și să apere pe sărmanii țigani, și biciul ista, sămnul puterei sale, ca să pedepsască pe neascultători; și v-am mai adus încă și daruri pentru mireasă; boieriul iartă birul cetei întregi pănă la Sîn-Gheorghi! *(Îmbracă pe Gevrilă cu mantaua și dă daruri Anghelinei.)*

TOȚI

Să trăiască boierul!... Să trăiască giupîn vatavul!

TUFOI

Ce bucurie! Ce cinste pentru şatra mea! Pacat numai că avem o supărare despre Anghelina; ea tot amirosă încă, mititica, pe afurisitul de Cimbru!

ŢIGANCELE

Ea, sărmana Anghelina, se boceşte; daţi-i voie să ieie pe românul!

NISTOR

Pentru ca să vă iasă din gînd că eu, vechilul boieriului, nu urmez după rînduiala ţării, asculte cine are urechi cum zice la pravilă, condica ţivilă, partea I-a, capul al 2-le, fila 22, § 154: „între oameni slobozi şi între robi nu se poate alcătui însoţire legiuită"; apoi Anghelina e roabă şi Cimbru e un om slobod, numai cît nu şi slobod a se însura cu cine vra. Înţeles-aţi toţi, ha? Aşadar, după cum v-am spus, unu şi unu fac două, două şi două fac trei, a, vreu să zic patru, alta-i alb ş-alta-i negru.

(Zgomot între ţigani.)

SCENA XIV

Cei de mai nainte, doi jandarmi, un doboşer, un privilighiet aducînd un plic.

CIMBRU

(în uniformă de soldat)

De-acum, alb şi negru-i totuna!

NISTOR

Ce palavre sînt aceste? Ce vreţi d-voastră, jandarmi?

CIMBRU

Pe lîngă jandarmi, en caută şi la Cimbru; îl cunoşti d-ta?

NISTOR

Ci-ci-Cimbru, fratele lui Cimbru?

CIMBRU

Ba chiar Cimbru, dar acum cam piperat!

JANDARM

Venim de la curte, unde am adus Buletinul Oficial; poftim şi d-tale încă unu de-l ceteşte în auzul tuturora.

NISTOR

(ia Buletinul ş-îşi freacă ochii)

Nu ştiu ce dracu-i, parcă-s nişte painjini denaintea ochilor mei... Na, că n-am nici ochelari; să merg la curte mai nainte, ş-apoi aş vra să ştiu ce au ţiganii să ştie de trebile cărturarilor!

CIMBRU

Am văzut, privileghiete, că d-ta citei mai dinioară fără ochelari; en fă-ne un bine şi ne spune pe scurt şi dezgheţat ce zice aice? Doba!...

(Doboşerul bate doba.)

PRIVILEGHIET

O f i s d o m n e s c!

„De azi înainte robia în pămîntul Moldovii de tot s-au desfiinţat; tot omul ce calcă pe acest bun pămînt îi slobod ca şi românul!“

(Toţi strigă: ura!*)*

CIMBRU

Ura, să trăiască D o m n u l ! Să trăiască boierii! *(Se duce la Anghelina.)* De-amu eşti a mea!

NISTOR

Asta-i o înşălăciune!... Nu cred! Vrun renghi de-a Cimbrului! *(Întărtat.)* Boierul, proprietatea, condica ţivilă, hrisoavele, daniile, sufletele robilor, Anghelina! A, iaca şi cuconaşul! En să vedem acum cum o să vă deie de ruşine, mincinoşilor!

SCENA XV

Cei de mai nainte, Andronic (cu o hîrtie în mînă)

NISTOR

Spuneţi, spuneţi-le, cuconaşule, mai repede şi verde!

ANDRONIC

De azi înainte tot ţiganul îi slobod şi nu mai este supus nemănuia decît legii, care-i deopotrivă pentru toţi, şi îndatorit a păzi cu sfinţenie, a se face om casaş, cinstit, cu frica lui Dumnezeu!

TOŢI

Să trăiască legea nouă, să trăiască cine au făcut-o!

ANDRONIC

Deşi foştilor proprietari de ţigani se prosforează o dezdăunare bănească din partea Visteriei, însă părintele meu lasă acii bani tot în folosul foştilor săi robi, spre a-i întrebuinţa după cum va chibzui guvernul.

ROMÂNII

Să trăiască Măria-sa, să trăiască boieriul! De-acum sîntem una. *(Se îmbrăţoşază cu ţiganii.)*

CIMBRU

Dacă sîntem una, apoi una să fiu cu Anghelina!

TOȚI

Una cu Anghelina.

GEVRILĂ

Aolio!... D-apoi eu, bulubașa, cu mantaua și cu biciul? *(Se dezbracă de manta).*

ANDRONIC

Puterea lor s-au desființat!... Dar semnele aceste a rușinei noastre să se depuie strînse, întru aducere-aminte că moldoromânul prin dreptate, răscumpărînd pacatele sale, este vrednic de un fericit viitori!

TOȚI

Să trăiască moldoromânii!

TUFOI

Apoi dacă-i așa, măi băieți, o să mă pun să durez, din ferăriile de pripas, numai pentru aste semne hîde o ladă cu 12 lăcăți și ferecată cu 1 000 de cuie, care ca un balaur să o păzască a nu se deschide în veci!

GEVRILĂ

Ei, mo, tată socrule, mi-ați luat pe Anghelina, mi-ați luat mantaua cea roșie și biciul, cu ce rămîn amu?

TUFOI

Cu Ardela, mo! Dor nu-i păreche de minune? Ș-apoi scapă și cumătrul de zgîriitura Balașei. Aoleo! A!... Ba nu, nu se cade să mai zic horba asta!...

ARDELA

Apoi vezi că s-au plinit logodna de azi-dimineață! *(Gevrilă îmbrățoșază pe Ardela.*

TUFOI

Da d-ta, Cimbrule, cum te-ai prefăcut așa repede?

CIMBRU

Amorul m-au prefăcut și pe mine, tată *(sărutîndu-i mîna)*. Da... am gîndit și eu să fac cum au mai făcut strămoșii noștri, pe cînd în pace păsteau turmele și în nevoi se luptau pentru țară și de aceea m-am scris și eu la oaste. *(Ia săneața de la un jandarm)*.

[.....]

(Muzica din P u r i t a n i i : *Suoni la tromba intrepida)*

Auzi, române, sunetul,
Prin buciumul d-aramă!
Europa a noastră patrie
O cheamă-n al ei sîn!
Acest apel a gloriei
Ni cheamă la-nviere,
Lege, unire cere,
Prin care a triumfa
Moldova!

[*Se repetă strofa.*]

O zi atît de fericită în tot anul să o serbăm cu bucurie, ca semnal de dizrugenire, ogur de unire. En să turnăm un danț românesc, cu toții împreună: u r a!

(Românii și țiganii dănțuiesc tarantela.)

HORUL

Într-a țărei zile sfinte
Ș-azi e noul an,
Liberu-i de-amu înainte
Cel ce au fost țigan.
Vivat cel ce ordonează
Omenirei dar,
Vivat cel ce prosforează
Pe al patriei altar.!

VOICHIȚA DE ROMÂNIE

Dramă originală istorică

PERSOANE

ȘTEFAN CEL MARE, Domnul Moldovei.
VLAD, Domnul muntenimei.
COSTE, spatar din Moldova.
VOICHIȚA, fiia lui Vlad.
SABINA, muma ei.
CODRAT, june sătean.
MINA, mireasa lui.
PARCALAB muntean.
CARIMAN, comișelul lui Ștefan.
OSMAN Aga.
Oșteni de ambele țări.
Un sahastru

Scena urmează în România la anul 1474.

ACTUL I

SCENA I

Reprezentează din năuntrul unei case rustice, la mijloc o masă, în giurul căria fetile cu Voichița și muma sa destramă peteala de nuntă.

Tu, mireasă, azi alege
Acest aur lucitor,
Care mîne va să lege
Imeneul cu Amor,
Ca viața ta să fie
Senină, cu bucurie. } (*Bis*)

SCENA II

Codrat și Mina

CODRAT
(intrînd spăriet)

Nu sunet de armonie, ce de spaimă răsunați împregiur! Neastîmpăratul moldovan cu a lui Ștefan a calcat pămîntul muntenesc. Și domnitorul nostru Vlad cheamă la arme pe toată junimea; chiar și bătrîni a început a se înarma, ca să arătăm că acii pe carii ei numesc munteni sînt adevarați români și că noi pre dînșii i vom respinge la munte ca pe urși în a lor caverne.

Eu iubesc pe Mina, a mea mireasă, ce are să fericească a mele zile, dar de asemenea iubesc patria mea. Oare cum aș putea eu fi fericit, dacă patria aș vedea gemînd în fine? Dorito Mină, să nu te întristez de a mea departare, în ziua în care eram a ni întruni înaintea sîntului altar!

MINA
(plingind)

Eu plîng de despărțire, dar totodată te conjur ca lacrimile mele să nu te reție de la datorie a apara țara.

CODRAT

Dacă toate femeile române sînt însuflețite de asemenea sentiment bărbătesc, apoi fiii unor asemene mume nesmintit vor triumfa în cauza cea sacră a patriei. De aceea să nu mă întîrzie inima mea, deși este înduioșită.

ARIE

Inima-mi în două-i ruptă,
Aud buciumul ce sună,
El mă cheamă azi la luptă,
Poate merg pe totdauna,
Că ostaşul în bătălie
Mormînt află, au marie,
Şi în cîmpul unde tună
Mormînt află, au cunună!

MINA

Tu mă laşi, în văduvie
Voi urma dup-al tău pas.
Zborul tău la glorie fie,
Ferice fii, dar, aleu, nu m-uita. *(Bis)*

AMBII

Ori ce soartă a să fie,
Giur c-amorul n-oi uita! *(Codrat se duce)*

SCENA III

MINA

Se duce, aleu,
Amorul meu!
Mă lasă în văduvie,
Cînd oare a să vie? *(Plînge)*

HORUL FEMEILOR

A ta plîngere-nfrînează,
Doamno, nu te tîngui,
Că al tău amor e pază
Şi pre el va mîntui!

SCENA IV

Cii de mai nainte, Vlad și un ostaș

VLAD

(intră mînios)

Ce gemete femeiești s-aud aicea, cînd numai cînturi de arme ar trebui să răsune? Vi e poate milă de sîngele moldovan, care în curînd are în șuvoaie a se revarsa pe cîmpul bătăliei? Din voi poate una are un amant între acii hoți de munte? Dacă aș afla pe una, cu mîna mea aș perde-o ca p-o trădătoare a patriei!

MINA!

Lacrimile care le vezi rourînd și suspinele ce le auzi sînt acele a mumelor și a soțiilor acelor juni carii sub ordinul tău merg la bătălie. Patria va triumfa, dar multe dintre noi vor rămînea orfane și văduve!

UN OSTAȘ

Doamne, un trimes cu însărcinare de la pașa de Silistra să anunță ca să vă vorbească!

VLAD

Oare ce să fie? Nu cumva vine cu un nou dușman? Spune să intre! *(Oșteanu se duce și femeile de asemene.)*

SCENA V

Cii de mai nainte și Osman

OSMAN

Alesului între sectatorii lui Mesie aduc sanatate! *(Îl salută turcește.)*

VLAD

Sanatate închinătoriului profitului Mohamed!

OSMAN

Voi a-ți vorbi de lucruri care pe ambi interesează foarte. Imperatorul meu, cărui ceriul deie ani îndelungați, și țara ta au în comun tot acel enemic puternic, pe Ștefan a Moldovei, care nu mai pune în teacă sabia cea însîngerată. El nu mai lasă în repaos nici pe poloni, nici pe unguri, nici pe tatari, nici pre noi și chiar nici pre voi, ce sînteți cu dînsul de un sînge și d-o lege! Iaca acuma că țara ta, moștenirea și corona părintească cată a ț-o răpi de pe capul tău! Unei națiii și unui domnitor independent, precum sntem noi, mare ovelire ar fi a i se supune. Oare arma noastră este ruginită?

VLAD

(bătînd cu mîna pe sabie)

Eu cel întîi voi arăta că sabia me are două tăiușuri, înaintindu-mă au retrăgîndu-mă, că pururea dau loviri de moarte. Cu aseminea putere nu voi lasa a mi se răpi corona. Deci în pericolul comun, comună să ni fie apărare; deși legea ni desparte, interesul ni unește și el cere să închiem o alianție ofensivă și defensivă.

OSMAN

Dar, să închiem; mai nainte însă să ni înțelegem despre condițiile legăturei. Spre a te agiuta, imperatorul meu, căruia Dumnezeul deie ani îndelungați, va coopera cu toată a sa putere a Răsăritului și al Apusului, drept care i se cuvine o supremație, un drit de suzeranitate asupra ta și ai tăi deștinzători; de aceea, să-i dai ca onor nominal pe tot anul 12 șoimi și atîtea iepe, în războaile imperatorului meu să dai un corp de oaste și împreună să vii în persoană a te închina înaintea imperatorului. Acum reflectează!

VLAD

Grele condiții, în adevăr! *(În parte)* Voi giura aleanța și credința, însă fără termin; cînd îmi va da mîna o voi rumpe *(Tare.)* Am reflectat. Unirea noastră fie azi închietă pe baza reciprocului interes.

OSMAN

Giură dar pe a ta lege, precum eu pe a mea, tot în un Dumnezeu, care este pentru ambi. *(Ambii ridică spadele în sus.)*

VLAD

Giur pe unul Dumnezeu şi sînta cruce în unire cu închinătoriul lui Mohamed să combat pe comunul nostru inimic, tiranul Moldovei, să-l învingem în cîmpul bătăliii sau prin alt ascuns complot să-i stîngem viaţa! *(Scoborînd spadele unul pe capul altuia.)* Iar dacă am fi necredincioşi acestui giurămînt, apoi acest fer cu blestemul ceriului să cadă pre capul trădătoriului!

OSMAN

Aceste le giur, în numele turcesc a paşei de Silistra! Aşa profitul Mahomed să mă certe, prin lipsa fericirei şi a bucuriei seraiului care ni a pastrat în paradis! *(Amîndoi să îmbrăţoşează.)* Acum să păşim către lucrare. Planul meu este următoriu: cu o parte a oastei tale şi cu toată a mea calarie eu voi înainti asupra Moldovei, iar tu vei rămînea mistuit în cetatea Brăila. Ştefan cu a sa furie are să mă atace; atunci cu o parte a oastei tale combătînd, mă voi retrage asupra Silistrei. Cînd el va fi de agiuns departat de marginea Moldovei, tu vei înainti şi-i vei tăia drumul; atuncea cu măiestrie luăm pe Ştefan între două focuri şi atunce desigur îl vom capata viu sau mort. După aseminea triumf, tu vei anexa Moldova către ţara ta; puternic te vei face şi troianul nostru despre barbarii de la Nord, care tot ni ameninţă a ni răpi Stambulul, pe care noi cu atîtea sacrificii l-am conchistat.

VLAD

Nu vezi în ce mod acel barbar cată a-şi mai spori puterea! Am aflat că are scop prin legături de familie a se alea cu ţarul Moscvei. De aceea, să ni grăbim prin foc şi sabie să turburăm serbările nunţei, prin toate chipurile!

OSMAN

Din partea mea, voi adăogi o nouă greutate; voi triimete un înadins către hanul tatarilor a Oardei de Aur ca să atace pe neamicul comun cu toată puterea sa militară şi cu furia religiei sale.

VLAD

Propun ca prin mijlocirea cavaleriii sale, care repede ca vîntul cutrieră deşertările ce-l despart de moscoviţi, să cerce a întrerumpe calea ambasadei lui Ştefan, ce peste puţin s-a îndrumat spre Moscva cu mireasa, ca să o conducă în braţele fiului ţarului.

OSMAN

Ce minunat vînat am face prin asta! Eu cred că Ştefan, care iubeşte foarte pe fiia sa, ar fi dispus a răscumpara a ei eliberare prin mari sacrificii.

VLAD

Planul e bine combinat şi merită un ferice rezultat. De aceea, la lucru, că fortuna favorează pe acii întreprinzători!

OSMAN

Din partea mea voi face cele pentru alţi neputincioase; mă voi îngrija a organiza cavaleria tatară, ca să cuprindă calea.

VLAD

Eu mă voi ocupa despre cele-alte. Să ni revedem!

OSMAN

Revederea ferice să ni fie!

SCENA VI

Cii de mai nainte, un curier

CURIERUL

(intrînd repede, către Vlad)

Despre munţii Vrancii se coboară oastea moldovană repede ca un povoi; a lor arme scînteiază la raza soarelui, încît abia poţi acolo ţinti ochii!

VLAD

Ce fac viglele noastre?

CURIERUL

Ai noştri a început a se retrage spre tabără.

VLAD

Mişeii! Oare nu ştiu ei că eu aice mă aflu cu miezul puterei şi că la apropierea mea moldovenii ca o pulbere de vînt se vor răspîndi! Să răsune buciumul de aramă, să fluture bandierile, ca să cheme pe junii! Vie îndată aprodul meu Codrat, ca să-i dau ordinul secret!

CURIERUL

Ascult! *(Se duce.)*

SCENA VII

Vlad singur

Pe Osman l-am ademenit, şi cu agiutorul lui voi combate pe inimicul meu. Cu paşi repezi se apropie oara dezlegării soartei mele, luceafărul meu până

acum mi-a favorat, el va lumina și acum, cungiurată de nourii întunecați, colea care o vei răzbate cu a mea spadă.

SCENA VIII

Vlad și Codrat

VLAD

În lovirea ce avem a face asupra moldovenilor, manevrează în mod ca turcii să intre în focul cel mare, că deși combatem pe dușman comun, dar fiind ii creștini și tot de sînge român ar fi pacat ca să încruntăm mînele în sîngele fraților. Aceste voiesc să le pui în lucrare cu toată energia.

CODRAT

De-agiuns este un cuvînt al tău, Doamne, ca să plinesc scopul cu tot zelul meu! *(Se duc amîndoi.)*

SCENA IX

Se aude mare zgomot; femeile spăriete, încarcate cu a lor prețuoase efecte, aleargă în toate părțile.

HOR

Amar mie, amar mie,
Turcul vine cel barbar,
Să ni ducă în sclăvie,
Să ni vîndă la tatar!
Unde-i scut, unde scapare
Aflu-n astă turburare!
Amar mie, amar mie,
Ne-or să ducă în sclavie. *(Spăriete, fug.)*

ACTUL II

SCENA I

O grotă întunecoasă. Sabina, Voichița și stol de femei.

SABINA

Oare cînd se vor curma suferințele noastre, spre a scapa de inemicii moldoveni? Fiul meu Vlad s-a unit cu turcii, dar acești noi amici ni sînt mai periculoși decît neamicii.

VOICHIȚA

Amar mie! Între doi dușmani puternici, de la cine vom afla scapare?

SABINA

În astă grotă subterană nu putem rămînea îndelung, pe cînd deasupra capetelor noastre domnează furia resbelului, care ni pregătește poate sclavie sau moarte, și nime nu vine ca să ni aducă vreo știre.

MINA

Logodnicul meu mi-a giuruit că despre toate aicea ni va înștiința.

SABINA

Aleu! Triste zile am agiuns, dacă în țara noastră sîntem nevoite a ni mistui prin grote întunecoase, destinate a fi petrecerea balaurilor și a șerpilor veninoși! Și astă numai din rapacitatea unui singur om, carele pretinde a fi părintele poporului.

VOICHIȚA

Pe cînd cu toți sîntem constrînși a plînge soarta patriei, mie mai ales cătră astă suferință adaoge

soarta, în primăvara vieței mele, a vărsa lacrimi și în astă grotă a suspina pentru ogetul amorului primar, pe carele nu luminează făclia Imeneului, ca acea înfricoșată a resbelului, unde în mezul furiei junimea, pentru că este plină de curagiu, își dă poate ce de pe urmă suflare.

SABINA

Nu te despera, fiia mea! Pe cînd noi aicea sub pămînt ni disperăm, poate că deasupra capetelor noastre se plinesc lucrări pentru a noastră mîntuire. Crede că, deasupra tuturora, mai presus este Providența, ce veghează asupra nefericiților! *(Scena se întunecă. Caută afară.)* Dar iată că apusul soarelui mai mult încă a întunecat astă grotă și *(ascultînd)* prin coridorul subteranului se aud pași de oameni. *(Cu spaimă.)* Să ni retragem în adîncul grotei *(femeile fug în lăuntrul)*, și eu mai de aproape voi veghea! *(Se trage într-o parte.)*

SCENA II

Osman și apoi Cariman și Voichița ascunsă.

OSMAN

Lauda fie marelui profit Mohamed că a sosit ocazia ca să răzbun sîngele turcesc care Ștefan, numit cel Mare, a varsat la Racova. Acolo în curînd voi merge ca să îngrop corpurile omorîților mei compatrioți, precum am giurat înaintea marelui mufti, să răstorn semnul crucii, care în memoria învingerei noastre a înalțat acolo acel tiran. Măsurile care am luat cu Vlad spre a stînge de pe fața pămîntului pe Ștefan sînt puternice și nimerite, dar un lucru neprevăzut ar putea să zadarnicească toată înțelepciunea noastră. De aceea, am planuit a curma ostacolul prin un mod mai sigur. *(Cată în giur.)* Unde întîrzie Cariman? *(Voichița, ascunsă, ascultă. Cariman vine).*

OSMAN

(către Cariman)

Mi te-a recomendat ca pe un om carele, pentru aur ce aș vărsa în chimeriul tău, tu ai putea varsa sîngele unui tiran!

CARIMAN

Adevăr este că de la un unchi al meu am moștenit-o astă artă, ce o țin secretă și cu condiție ca mai nainte de a muri să o trădau altuia.

OSMAN

Fără a întra în secretul tău, spune-mi cum ai începe operația? *(Arătîndu-i o pungă cu bani.)*

CARIMAN

Eu am oarecare mixtură care o voi administra armasarului lui Ștefan-Vodă cu o oară mai nainte de a-l încăleca. Atuncea peste puțin ea începe a lucra, armasarul se înfuriază ca cum l-ar împinge un roi de strechii, se învîrtește și în urmă împunge la fugă la apa cea mai apropietă, unde întrînd se răstoarnă pe spate și în acel mod mai nainte de a-i veni agiutor îneacă pe călătoriul său.

OSMAN

Minunată aflare, care ni va scuti de varsarea sîngelui și de prelungirea resbelului, că îndată ce va lipsi Ștefan, va lipsi cauza discordiii, românii se vor mărgini în țara lor și trufașii moldoveni vor rămînea fără un cap întreprinzător, pentru că fiul său Bogdan, chior de un ochi, se va feri de ocazia de a perde și celalalt ochi. Deci dupre tocmala pentru care drept arvonă îți dau aiști 1000 de țechini *(i dă punga)*, apucă-te de lucru și mă înștiințează despre toate, ca să le pot comunica lui Vlad. Să ni revidem cu bun rezultat.

CARIMAN

La mine după începutul urmează îndată și sfîrșitul. *(Ambii se duc.)*

SCENA III

Voichița iese din ascunsul ei.

VOICHIȚA

Așadar păgînul, deși în aparență s-a aleiat cu creștinii pentru scopul politic, dar inima sa cea veninoasă nu încetează a urzi nouă peire! Turburarea mea nu o voi putea ascunde maicei mele, dar din gura mea nu va ieși misterul.

SCENA IV

Sabina, apoi Voichița

VOICHIȚA

Doamne sînte, ce am auzit? Deși moldovenii ni sînt inimici, dar nu în van Dumnezeu a voit să aud acest complot, care nu prin cavalereasca bătălie, ce prin satanica urzire vra să biruiască! Aceste nu poate suferi cugetul unui creștin. Mamă, mamă, lucruri cumplite am auzit! Deși părintele meu Vlad este neamic neîmpăcat a lui Ștefan, dar niciodineaoară nu va îngădui o tradare atît de ovelită.

SABINA

Lămurește-m, fiio, acel mister!

VOICHIȚA

Iartă, maică, dacă îl voi pastra încă în sînul meu. Misterul rămîne misteri, dar să ni rugăm la Dumnezeu ca să înlăture̦ze răul ce el cuprinde în sine. *(Ambe se pun în genunchi.)*.

DUETO

Doamne, Doamne sînte,
A luminilor părinte,
De la tine astăzi cere
Aparare, mîngîiere
Și puternic agiutor
Credinciosul tău popor! } *(Bis)*

SABINA

Mă duc pe scurt timp, iar tu, fătul meu, te ferește de streini. *(Se duce)*.

SCENA V

VOICHIȚA
(singură)

Misterul înfricoșat nu-l pot înmormînta în sînul meu. Religia orînduiește chiar pe inimicii a-i scapa de pericol. Oare cum să fac? *(Reflectează.)* Îl voi încredința sahastrului bătrîn, care cu atîte duioșii m-a fost binecuvîntat. Iaca el vine.

SCENA VI

Voichița și sahastrul

VOICHIȚA

Cuviosule părinte, vino și nu-mi refuza și astă dată al tău bine-viitor concurs.

SAHASTRU

Precum a mea datorie, de asemine și plecarea este a mîngîia pe cii întristați. Spune-mi ce pot azi face?

VOICHIȚA

Vezi fortuna rădicîndu-se, care ni amenință cu pericoli, pînă și cu moarte, și prin satanica uneltire înarmă frați contra frați, creștinii asupra creștinilor. Misiunea tagmei tale este, cu sînta cruce, a întra chiar în mezul focului resbelic, că cu acea flamură vei învinge nedreptatea. Pe darul tău cel sînt îți încredințez misteriul ce l-am descoperit cum că turcul, spre realizarea mai sigură a victoriei, a organizat de a fi Ștefan-Vodă ucis prin mîna unui bandit.

SAHASTRU

(spăriet)

Dumnezeu va feri pe cela ce numai pentru credința și dreptul espune a sa viață, dar noi ce facem? Că provorba zice: agiută-te, că Dumnezeu te va agiuta! Deci ist complot, ce este nu numai omor de om, ce de un domnitor, un erou, un părinte a patriii, și de toată națiia română, eu mă însărcinez a-l preveni. Lasă soarta armelor să decidă între dînșii, dar nu pumnariul unui ucigători.

VOICHIȚA

Pînă cînd voi putea recompensa zelul tău, iaca o jumatate a mantiei mele *(rumpe mantia)*, împarte între acii ce vor favora scopul meu. Dumnezeu va binecuvînta virtutea ta, demnă de a fi consignată în istoria patriei.

SAHASTRU

Mai prețioase de cum astă mantie înaurită este virtutea și pietatea inimei tale. *(Se duce.)*

SCENA VII

Voichița și a ei curtezane (în genunchi)

ARIE

Doamne, Doamne, foarte sfinte,
Tu, a lumelor părinte,
Auzi rugele umelite
Unei nații asuprite,
Care azi prin rostul meu
Suie-să la tronul tău;
N-o lasa ca să pice
Între ghearile nemice!

Speranța mea o depun în Dumnezeu și în dreptul meu, el mă va protegea în mezul fortunei care mă încungiură.

ACTUL III

SCENA I

Să aude zgomot de arme, locuitori, bărbați și femei, cu copii în brațe și cu pojijii încărcați fug.

UN FUGAR

Să fugă cine poate! Moldovanul a biruit, taie, arde și robește, sîngele curge, aerul răsună de suspinuri! Fugiți! Fugiți!

HOR

Amar mie, oare unde
De tirani ni vom ascunde!
Pe bătrînul și sugariul
Azi amenință tatarul,
Ni-a răpi toată avere,
Apoi și viața-mi cere.

SCENA II

Voichița și cei de mai nainte, urmată de a ei curtene, toate încărcate cu a lor odoare, vase prețioase și alte vestminte. Un bătrîn, condus de un păstor și de nepotul său.

BĂTRÎNUL

Nu mai pot păși înainte, și mersul meu cel întîrziet grăbește a voastră peire. De aceea, feții mei, lasați-mă sub umbra acestui arbore, poate că Pronia mă va umbri, iar de nu, apoi viața mea nu vă este de vrun folos. Pasul meu este obosit. De aceea, duceți-vă, pănă a nu veni inemicul.

COPILUL

Nu te voi lasa, moșule! Eu te voi apăra nu cu arme, ce cu rugăminte și cu lacrimi. Cred că nu vor fi ei atît de cruzi să omoare pe un bătrîn și pe un orfan, care nu le este de pericol. *(Se pune în genunchi cu nepotul său [și se] roagă la Dumnezeu.)*

BĂTRÎNUL

Arie

De cîte ori în cursul vieței mele
Pe ist cotun fortuna săgeta,
De cîte ori a vieței ostenele
Nemicul crud stîrpea și le lua!
Dar după nori vinea iar senin
Și mîngîierea se înturna în sin,
Că cel ce rege mii lumi
Nu părăsește pe ai săi fii buni } *(Bis)*

SCENA III

Voichița și cei mai nainte, văzînd pe bătrînul.

VOICHIȚA

Doamne Dumnezeule, ce spectacol! Să luăm cu noi și pe ist bătrîn cu copil; poate că a lor vedere va dezarma pe barbarul învingător.

SCENA IV

Ştefan şi cei de mai nainte, Voichiţa şi curtenile ei se pui în genunchi, prezentînd a lor daruri giumatate de mantie.

VOICHIŢA

Prin astă jumatate de mantie s-a descoperit complotul ce ameninţa viaţa nemicului patriei mele, dar fiind tot român de un sînge eu l-am aparat cu pericolul vieţei mele !

Arie

Tu iei tronul, tu iei ţara
Al învinsului părinte,
Asta-i a mea rugăminte,
Lasă-mi viaţa cea amară!
Ia în schimb acest odor,
Lasă-mi viaţa şi onorul!

Hor

Iartă dacă eu de spaimă
Cu păgînul ni-am fost unit!
Inima mea îl defaimă
Şi în veci n-a părăsit.
Că numai la al tău tron
Cat scaparea şi pardon.

ŞTEFAN

Interesul de stat, care a fost unit pre inimici, azi se preface în adevarat amor patriotic român. Armele moldovane încing pe neamici trufaşi, dar respectează pe neputincioşii şi inocenţii. Dacă Vlad, pargiur şi aleat a păgînilor, învins cată a sa scapare fugind spre Dunăre şi lăsînd ţara sa fără Domn, dreptul resbelului mă face Domn a ţărei muntene, dar eu o las în soarta care treisprezece seculi o a consfinţit şi în locul lui

Vlad întăresc acolo pe Basarab. Din odoarile ce-mi prezentați spre răscumparare, aleg pe cel mai prețios *(întinde mîna la Voichița)*. Dumnezeu mi-a luat pe o soție. Dumnezeu mi-a dăruit-o azi o al doilea. Erolzii să publice în tabără a mea alegere, bronzurile sînte să anunțe solenela cununie, la care o duc în templele cele sînțite.

(Oastea face un marș, ceremonialu de curteni se înaintează spre templu, de unde răsună armonie.)

NOTE ŞI VARIANTE

p. 3

ÎNAINTE-CUVÎNT
[la *Poezii*, Iași, 1836]

La sfîrșitul acestei prime ediții a poeziilor sale, Asachi publică un *Vocabulari sau lămurirea unor cuvinte întrebuințate în aceste veruri*, precedat de următoarea notă: „Unile din aceste ziceri sînt tehnice, al istoriei sau a mitologhiei, precum și cuvinte drept moldovenești, însă părăgenite, iar altele întrebuințate de românii altor provinții și care însă, după nevoia ce avem de a ne înavuți limba, să cuvine să le adoptarisim ca o dreaptă moștenire a unei și singure baș tini românești" (p. 153).

Dintre glosările numeroaselor neologisme, cuvinte vechi românești și nume proprii din vocabularul respectiv, reproducem aici, pentru interesul lor documentar, numai pe cele referitoare la denumirea unor specii poetice pe care Asachi credea că le-a introdus el pentru prima dată în literatura română:

„*Anacreontice*. Un feli de compuneri, așa numite de la Anacreon, unul din cii mai mari poeta lirici a Greciei, carile și în bătrînețe cînta pe Amoriul și plăcerile vieței. Limba românească, ca acea italiană, are înlesnire întru compunerea unor asemene anacreontice" (p. 154).

„*Eleghia*. Compunere poetică a căriia cuprindere este tînguirea sau durerea asupra unei triste întîmplări" (p. 159).

„*Idil*. Compunere poetică cu descriirea a vreunei întîmplări plăcute de păstori au țărani" (p. 160).

„*Imn*. Un feli de cîntec de sărbare sau lauda oarecui" (p. 160).

„*Oda*. Compunere poetică alcătuită din strofe de asemine formă. Subiectul sau cuprindere odei poate fi tot aceea ce întartă sufletul sau îl înduioșește, aprinzînd, entuziazmul. Prorocul David la evrei,

Pindar la elini şi Oraţiu la latini au compus acele mai frumoase ode. Franţezii au pe J. B. Ruso de model întru aceasta" (p. 164).

„*Prolog*. Înainte cuvîntare la poezii, mai ales dramatice, prin care autorul arată subiectul (cuprinderea) compunerei şi caută a căpăta binevoinţa cetitoriului" (p. 166).

„*Sonet*. Una din cele mai grele compuneri a poeziei moderne, mărginit fiind a să încheia în 14 versuri toată noima, şi mai ales a să sfîrşi prin oarecare zicere energhică, care să-nduioşască sau să minuneze pe cetitoriul. Petrarca la 1304 şi mai ales italienii au scris acele mai frumoasă sonete" (p. 167).

Ediţia din 1836 a poeziilor lui Asachi a fost bine primită de contemporani. Mihail Kogălniceanu, în studiul său din 1837 despre limba şi literatura română (vezi pasajul reprodus în nota poeziei *La Italia*), îl considera pe Asachi „cel mai mare poet al românilor din cîţi trăiesc". Puţin mai tîrziu însă, după ce relaţiile dintre el şi Asachi se înăspresc, Kogălniceanu va face, atît în *Almanahul de învăţătură şi petrecere* pe anul 1843, p. 87, cît şi în prefaţa la poeziile lui Hrisoverghi, publicate în 1843, aluzii mai puţin plăcute la adresa poeziilor şi a poetului de care altădată era încîntat.

Vezi şi *Nota asupra ediţiei*, p. XLIII.

p. 4 PREFAŢĂ

[la *Culegere de poezii*, Iaşi, 1854]

Cu unele mici modificări, această prefaţă este publicată şi la ediţia din 1863.

Vezi şi *Nota asupra ediţiei*, p. XLIII-XLIV.

Această nouă ediţie a poeziilor lui Asachi a apărut la sfîrşitul anului 1854, fiind anunţată în „Gazeta de Moldavia", nr. 8, din 27 ianuarie 1855, p. 32. Apariţia volumului este semnalată în „Foaia pentru minte, inimă şi literatură", nr. 21, din 25 mai 1855, p. 116, şi în „Telegraful român", nr. 50, din 25 iunie 1855, p. 199.

p. 5 PROIMIU

[la *Culegere de poezii*, partea II, Iaşi, 1854]

Acest *proimiu* are, publicată paralel, şi versiunea în limba italiană. Ambele versiuni au fost reproduse întocmai şi în *Culegere de poezii*, partea a II-a, Iaşi, 1863. Versiunea italiană se află şi în *Raccolta*, f 4^{r} — 5^{v}, unde este datată *Iassy, 30 agosto 1853*.

p. 7 PREFACIA

[la *Culegere de poezii*, Iaşi, 1863]

Cu unele mici modificări, această prefaţă o reproduce pe cea a ediţiei din 1854.

Vezi şi *Nota asupra ediţiei*, p. XLV.

p. 11 PROLOG. LA PATRIE

S-a publicat întîi în *Poezii*, p. 1—2 (**A**), cu titlul *Către patrie. Prolog*, apoi în *Culegere I*, p. 3—4 (**B**), cu titlul *Prolog. Către patrie*, și în *Culegere II*, p. 7—8 (**C**).

Caracostea, *Izvoare*, p. 27—28, a stabilit că acest prolog este puternic influențat de un pasaj din epistola lui Horațiu, *Ad Pisones, de arte poetica* (vezi și Laslo, *Horațiu*, p. 533—535).

1 junie *A*: giunie *B*, *C*; **2** românească *A*: românească *B*, *C*; **3** sună aice *A*: sun-aice *B*, *C*; Apolon *A*: Apolo *B*, *C*; **5** -au *A*, *B*: -a *C*; soțietate *A*: societate *B*, *C*; **6** ii *A*, *C*: ei *B*; **7** Trachei să umplea *A*: Traciei s-umpleau *B*, *C*; **8** să-mblînzea *A*: se-mblînzeau *B*, *C*; **9** Însaș *A*: Însași *B*, *C*; **10** să *A*: se *B*, *C*; **11** pin *A*: prin *B*, *C*; **12** vieții ochean *A*: vieței ocean *B*, *C*; **13** viersu *A*: versu *B*, *C*; **14** Fărmăcîndu-ne *A*: Fermăcîndu-ne *B*: Fermecîndu-ni *C*; **15** Dachii *A*: Daciei *B*, *C*; sămn *A*: semn *B*, *C*; **16** De-nceputul vechi *A*, *B*: De-origină *C*; fie ni *A*: fie-ne *B*: fie-ni *C*; **17** -au *A*, *B*: -a *C*; **18** Ne-au *A*, *B*: Ni-a *C*; **19** harul *A*: darul *B*, *C*; s-au păstrat *A*: s-au pastrat *B*: s-a pastrat *C*; **20** sănină *A*, *B*: senină *C*; **21** Nu. Prin Muzei *A*: Nu, prin Muzei *B*: Nu, prin Muze *C*; **22** ghinte *A*: ginte *B*, *C*; **24** Muzei nouî care versuri au *A*: giunei muze care ist vers au *B*, *C*, a *C*; **25** Pe strein *A*: Pe-nverzit *B*, *C*; dafin *A*, *B*: laur *C*; care-n țărnă acum *A*: ce-n țărîn-acum *B*: ce din țărnă-acum *C*; **26** *scris* s'il *A*: să-l *B*, *C*; aper *A*: aperi *B*, *C*; furtunelor *A*, *B*: fortunelor *C*; **27** Că de-a *A*: Cum va *B*, *C*; **29** d-ale *A*: de-ale *B*, *C*; rază *A*: raze *B*, *C*; **31** nemuririi hărăzit *A*: nemurirei consfințit *B*, *C*.

p. 13 LA ITALIA

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 11—13 (**A**), cu titlul *Către Italia. 1812. Odă*, apoi în *Culegere I*, p. 5—6 (**B**), cu titlul *Către Italia. 1809*, în *Adaos literar la Monitorul oficial a Moldovei. Fevruarie. Pentru D.D.abonați*, Iași, 1861, p. 8—9 (**C**), în *Culegere II*, p. 9—10 (**D**), și în *Almanah*, 1865, partea I, p. 34—35 (**E**). O copie a acestei poezii, făcută de Asachi probabil după textul din *Culegere I*, se află în ms. 3075, f. 131r (**F**), cu titlul *Către Italia. Roma, 1809*.

În *Adaosul literar* menționat mai sus, poezia este încorporată, împreună cu traducerea sonetului *La Italia* al lui Filicaia (vezi nota la această poezie), într-un comentariu istoric intitulat *Roma*, pri-

lejuit de războiul pentru unitatea Italiei din anii 1859—1860. Reproducem din acest comentariu pasajul următor, care precedă poezia *La Italia* și explică în oarecare măsură geneza ei:

„În mezul acestor mari evenimente și metamorfoze politice, îndemnat de dorul studiilor archeologice, am sosit la Roma în 11 iunie 1808. Dacă astă cetate imortală este privită ca un sanctuar pentru fiecare apreţuitori a studiilor clasice, a faptelor măreţe acelui antic popor de eroi, cu cît se cuvine dînsa să entuziazmeze pe un român, care reaflă aice o moștenire de optsprezece secoli perdută! Acest sentiment mi-au dictat la 1809 următoare compunere:

Vi saluto, amate sponde..." (p. 7).

În articolul intitulat *Rumänische oder Walachische Sprache und Litteratur*, publicat în „Lehmann's Magasin für die Litteratur des Auslandes", 1837, nr. 8, M. Kogălniceanu traduce în întregime această poezie, iar despre autorul ei spune următoarele: „Acest aga Asachi, carele și-a făcut studiile sale în Italia și în Germania, este cel mai mare poet al românilor din cîţi trăiesc. El era mai înainte redactor al *Albinei românești*, un ziar românesc-franţuzesc, în care a publicat multe întîmplări din istoria națională. Acuma-i director al învățămîntului public și mare arhivist al statului, un post mai mare decît cel al arhivarului. El a tradus în versuri frumoase românești fabulele lui Lafontaine, multe ode ale lui Lamartine, cîntece de ale lui Anacreon, sonete de ale lui Petrarca, dar renumele său să întemeiază pe poeziile proprii originale, și eu nu mă pot stăpîni ca să nu împărtășesc aice, în traducere, una din poeziile lui" (citat după traducerea acestui articol făcută de I.G. Sbiera, la rugămintea lui A.D. Xenopol, și publicată în „Arhiva, organul Societăţii ştiinţifice și literare din Iași", V, 1894, nr. 9—10, p. 237—260).

Puţin mai tîrziu, J.-A. Vaillant, în *La Romanie*, tomul III, Paris, 1844, p. 186, traduce cîteva versuri din această poezie și face următorul comentariu pe marginea ei: „Son ode à l'Italie, où il va faire ses études, est un témoignage du patriotisme qui allait inspirer ses travaux".

Călinescu, *Ist. lit. rom.*, p. 100, vede în această poezie „un imn de tip clasic bine articulat, vrednic de un Filicaia". Între poezia lui Asachi și cea a lui Filicaia nu este însă decît o asemănare de titlu.

După cît se pare, începutul poeziei lui Asachi a fost influenţat de primele versuri ale poeziei lui Vincenzo Monti, *Dopo la battaglia*

di Marengo (în unele ediții este intitulată *Il ritorno*), care se află copiate în ms. 3075, f. 111v , încă de pe vremea cînd Asachi se găsea la Roma:

Bella Italia, amate sponde,
pur vi torno a riveder,
Trema in petto, e si confonde
l'alma oppressa dal piacer.

În orice caz, *frumoase ţărmuri*, din primul vers al poeziei lui Asachi, şi *amate sponde*, din fragmentul de vers de la sfîrşitul comentariului din *Adaosul literar* menţionat mai sus, nu par să fie străine de *amate sponde* din primul vers al poeziei lui Monti, care exprimă bucuria întoarcerii sale în patrie, după vestita bătălie de la Marengo (14 iunie 1800), în urma căreia armata lui Napoleon izgoneşte pe austrieci din cîteva provincii din nordul Italiei.

Am editat varianta *D*.

1 Vă urez *A, B, C, D, F:* Vi salut *E;* Auzoniei *A, B, C, F:* Ausoniei *D, E;* **2** împărţite *A, B, C, D, E:* dispărţite *F;* **3** dafin *A, B, C, E, F:* laurul *D;* **4** subt *A, B, C:* sub *D, E, F;* **5** monumenturi mîndre-a lumei-domnitoare ghinte *A:* mîndre monumente ale domnitoarei ginte *B, C, D, E, F,* monumente mîndre *F;* **6** aducirea *A:* aducerea *B, C, D, E, F;* **7** Vă urez *A, B, C, D, F:* Vi salut *E;* sevas ş-umilinţă A: dor, făr-umilinţă *B, C, D, E, F;* **8** iroilor *A:* eroilor *B, C, D, E, F;* **9** au *A, B, C, F:* a *D, E;* **10** *scris* sunt *D;* **11** asămănare *A:* asemănare *B, C, D, E, F;* au *A, B, C, F:* a *D, E;* subt *A, B, C, D:* sub *E, F;* **16** várvari *A:* barbari *B, C, D, E, F;* au *A, B, C, E, F:* a *D;* păstrat *A, F:* pastrat *B, C, D, E;* **19** coloane *A, B, C, D, F:* colone *E;* **20** coloana *A, B:* colona *C, D, E, F;* **21** văd Istrul să *A, B, D, E:* văd cum Istrul *C:* Istrul văd să *F;* Iasienei *A, B, D, E, F:* sub Iasiana *C;* leghe-oane *A, B:* legeoane *C:* legioane *D:* legione *E:* leghioane *F;* **23** deşărta *A:* deşarta *B, C, F:* deşearta *D, E;* **24** derază *A, B, C, E, F:* derează *D;* **25** au *A, B, C, F:* a *D, E;* **26** mînoasă *A:* mănoasă *B, C, D, E, F;* **28** prin Ariost *A:* Ariost *B, C, D, E, F;* **29** Colomb *A, B, C, E, F:* Columb *D;* Italei *A, B, C, E, F:* Italiei *D;* **30** aduce *A, B, C, D, F:* i duce *E;* **31** grădina asta *A:* grădina ast-a *B, C, E:* grădin-asta *D:* grădina al *F;* **32** Zugrăveala şi armònia *A:* Zugrăveala ş-armonia *B, C, E, F:* Şi pictura, armonia *D;* au *A, B, C, F:* a *D, E;* **33** domni şi sclavii *A:* sclavi şi domnii *B, C, D, E:* şerbi şi domnii *F;* **35** Dacei *A, F:* Daciei *B, C, D, E;* strămoşi *A, B, C, E, F:* străbuni *D;* **36** mormînturi *A, B, C, D, E:* morminte *F*.

În vocabularul la *Poezii*, Asachi dă următoarea explicaţie pentru *Iasiana legioană* (v. 21): „Legheoana să numea la romani un corpus de armie, din care fieşcare purta un nume şi număr. Între alte să afla şi legheoane *iasiană*, care, ţiind garnizon în o cetăţuie unde să află acuma în Eşi curtea domnească cea veche, i-au dat nume precum şi politiei *Iaşi*, *Iaşi*, care mai în urmă s-au zidit" (p. 170.) Vezi şi articolul lui Asachi, *Ziua din urmă a Municipiului iaşenilor (iassiorum)*, în *Almanah*, 1858, p. 91—118.

p. 15 LA MOLDOVENI. LA RESTATORNICIREA DOMNILOR PĂMÎNTENI

A fost publicată prima dată, în broşură, cu titlul *Cătră neamul Moldaviei, pentru întoarcerea priveleghiilor sale şi prăznuire a zilei 8 octomvrie, întru carea s-au suit pre scaunul domniei prea înălţatul, bine credinciosul şi patriotul domn IOAN SANDUL STURZA VVOD. Odă a lui Gheorghie Asachi. Iaşi, 1822.* (**A**). La începutul textului se află, drept titlu, cuvîntul *Odă*, iar strofele sînt numerotate cu cifre arabe. A fost retipărită în *Poezii*, p. 7—10 (**B**), cu titlul *Cătră moldoveni, 1822. Odă*, apoi în *Culegere I*, p. 10—12 (**C**), cu titlul *Cătră moldoveni. La restatornicirea domnilor pămînteni. 1822*, în *Almanah*, 1863, p. 30—32 (**D**), cu acelaşi titlu ca în *C*, şi în *Culegere II*, p. 14—16 (**E**).

1 Viers *A, B:* Vers *C, D, E;* împrejur *A, B:* împregiur *C, D, E;* **2** Astizi *B:* Astăzi *A, C, D, E;* Moldovii *A, B:* Moldovei *C, D, E;* armónii *în A;* să *A, B:* se *C, D, E;* **3** Astîzi *B:* Astăzi *A, C, D, E;* agerile soarte de românii să îndur *A:* soarta îmblînzită ne aduce bun ogur *B*, ne urează cu ogur *C, D, E*, ni *E;* **4** săninoasă să *A:* seninoase să *B:* seninoase se *C, D, E;* **5** Să întorn şi sfinte *A:* Să întoarnă sfinte *B:* Se întoarnă sînte *C, E:* Se întorn şi sînte *D;* odoară *A:* odoare *B, C, D, E;* **6** izbîndă *A, B:* domnire *C, D, E;* înălţam *A, B:* înalţam *C, D, E; între* **6—7** *se află în A strofa:*

Vine-n slavă şi mărire a lui Dragoş strănepot,
Cu simţire umilită, cu evlavie şi dreptate,
Ioan Sandul Sturza vine Domn ş-al nostru patriot,
Care sfarmă a Moldovii vechi obeze ferecate.
Să se mîngîie tot neamul de doritul Pronii dar,
Că al veacului de aur astăzi zilele-i răsar.

8 dreaptă *A:* aspră *B, C, D, E;* **9** morţii *A, B:* morţei *C, D, E;* **10** pe *A:* pre *B, C, D, E;* **11** Într-atît c-acea urgie şi văpaie nu le-au stîns *A:* Într-atîta că urgia şi văpaia nu au stîns *B, C, D, E*, a stîns *E;*

13 a puterii *A:* preputernic *B:* al puterei *C, D, E;* **14** Pentru fapte prihănite şi urmări viclene ceartă *A:* Pentru lucrul cel nevrednic şi urmări viclene ceartă *B:* Pentru lucrul cel nevrednic ş-ovelite fapte ceartă *C, D, E;* **15** -s-au *A, B, C, D:* -s-a *E;* **16** ne *A, B, C, D:* ni *E;* **17** ne-au *A, B, C, D:* ni-a *E;* vecinic *A, B:* trainic *C, D, E:* **18** pentru *A, B, C, D:* despre *E;* **19** Ca nemernic călătoriul *A, B:* Ca un călători nemernic *C, D, E,* călător *D;* de-a mării *A:* d-a mării *B:* de-al mărei *C, D, E;* **21** din tîmplare *A, B, C, D:* de-ntîmplare *E;* **22** îmbe *A, B:* ambe *C, D, E;* însuş *A, B:* însuşi *C, D, E;* **23** moarte îi gătea *A, B:* moartea i menea *C, D, E,* minea *D, E;* **24** Mulţumiri la Domnu aduce c-încă patria ş-va vedea *A:* Domnului aduce laudă că patrie îş va vedea *B:* Domnului el dă mărire că patria-şi va vedea *C, D, E,* patria sa va *D;* **25** năsîlnică *A:* puternică *B, C, D, E;* Moldova au fost *A, B:* Moldov-au fost *C:* Moldov-a fost *D, E;* **26** primejdii *A, B, C:* pericoli *D, E;* **27** Fără cîrmă al ei norodul *A:* Şi poporul fără cîrmă *B, C, D, E;* **29** Obosite stihii astăzi *A:* Obosîte stihii astizi *B:* Obosite elemente *C, D, E;* mug şi sună *A, B, C:* astăzi sună *D:* mug şi sun-azi *E;* **30** ne-am propiet *A:* ne-am apropiet *B, C, D, E,* ni-am *E;* **31** Ni *A, B, E:* Ne *C, D;* **32** Priinciosul *A, B, C, D:* Favorabil *E;* Zéfir *B;* sănine *A:* senine *B, C, D, E;* **33** cursu-acela *A:* cursul cela *B, C, D, E;* **35** Căci *A, B, C:* Că *D, E;* ce-au *A, B, C:* ce-a *D, E;* ochean *A, B:* ocean *C, D, E;* **36** privigherea, va să piară *A:* privighere, va peri şi *B:* privegherea, va peri chiar *C, D, E; între* **36 — 37** *se află în A strofa:*

> Unui om cu-nţălept cuget nu-i nimic în lume greu!
> El s-armează cu vîrtute pentru-a patrii mîntuire,
> Nesfiit şi fără preget să încrede-n Dumnezeu,
> Şi oprelele petrece înfrînînd a sa grăbire,
> Nicidecum el s-ar abate de la scoposul cel bun,
> De ar şti c-în a sa cale hiori al iadului s-adun.

37 păzirea aceştii *A:* păzirea cestei *B:* păzire-acestei *C, D, E;* **38** cruţa jertviri *A, B:* cruţau jertviri *C:* cruţau averi *D:* cruţau jertfiri *E;* **39** volbure *A:* volburea *B:* volbura *C, D, E;* au stat *A:* stat-au *B, C, D, E;* **40** miezul mării *A, B,* mărei *B:* mezul mărei *C, D, E;* **41** triamvuri *A, B:* triumfuri *C, D, E;* al *A:* a *B, C, D, E;* **44** Schiti *A, B, C:* Schiţi *D, E;* şi Asia n-au putut de tot *A, B, C,* ş-Asia *B:* ş-Asia n-a putut nicicum *D, E,* şi Asia *D;* **45** vîrtute *A, B, C, D:* virtute *E;* **47** pe aripile vremii *A:* pe a timpurilor aripi *B, C, D, E;* slave *A, B:* măriri *C, D, E;* **48** Tu, Moldovo, fii ne-nvinsă *A:* Fii, Moldavo, neînvinsă *B, C, E:* Azi, Moldovo, fii nenvinsă *D;* jug *A, B:*

giug *C, D, E;* **49** în pripă *A:* cu toţii *B, C, D, E;* **50** S-încheiem spre-a a *A:* Să-ncheiem spre a lui *B, C, D, E;* jurămînturile *A, B:* giurămînturile *C, D, E;* **51** aceea au *A:* ceea au *B, C;* ceea a *D, E;* **52** carea *A:* care *B, C, D, E; scris* patrei *B;* este *A:* fi-va *B, C, D, E;* **53—54** *sînt în A:*

> Patria maică ne hrănisă cînd au fost în floarea sa,
> De trei ori de noi ferice dac-în vîrst-o-m ajuta!

53 au *B, C:* a *D, E;* nouî agiutor *B:* nouă agiutori *C, D, E;* **54** astîzi *B:* astăzi *C, D, E;* **55** mîndre turnuri *A, B, C, D:* nalţă turnuri *E;* **56** strămoşilor *A, B, C, D:* străbunilor *E;* slăvire *A:* mărire *B, C, D, E;* **57** bielşugărilor *A, B:* avuţiilor *C, E:* a virtuţilor D; *scris* esvor *E;* **58** răpaos *A, B, C:* repaos *D, E;* **59** ne-a *A, B, C, D:* ni-a *E;* supt acest domn înţelept *A, B,* acel, înţălept *B:* sub un domn bun, înţălept *C, D, E,* înţelept *D, E;* **60** bun *A, B:* chiar *C, D, E.*

p. 18 RESTAURAREA ŞCOALELOR NAŢIONALE ÎN MOLDOVA

A fost publicată prima dată în *Poezii*, p. 14—16 (**A**), cu titlul *Către onorata epitropie a învăţăturilor publice. 1828. Educaţie*, apoi în *Culegere I*, p. 13—15 (**B**), cu titlul *Restaurarea şcoalelor naţionale în Moldavia. Către epitropia învăţăturilor publice. 1828. (Imitat). Educaţie*, şi în *Culegere II*, p. 17—18 (**C**).

Nu am putut determina modelul după care a *imitat* Asachi această odă. Se pare că este o traducere, cu unele adaptări referitoare la condiţiile în care s-a reorganizat învăţămîntul naţional în Moldova şi în spiritul concepţiilor lui Asachi despre efectele morale şi sociale ale luminării poporului. Vezi şi *La întroducerea limbei naţionale în publica învăţătură* şi *Elegie scrisă pe ţinterimul unui sat.*

1 -au *A, B:* -a *C;* **2** voinţa *A:* voinţă *B, C;* sălbatica *A, B:* salbatica *C;* **3** nezmintit *A, B:* nesmintit *C;* **4** vitelor *A:* fiarelor *B, C;* várvara săcure *A:* varvară săcure *B:* barbară secure *C:* **5** piedecă *A:* pedecă *B, C;* **6** îngrijirea *A:* îngrijerea *B, C;* **9** Să *A, C:* Se *B;* **15** gătit vas de războaie *A:* armat vas de răzbele *B:* format vas de resbele *C;* **16** mării *A:* mărei *B, C;* **17** Să *A:* Se *B, C;* **19** li *A:* le *B, C;* **21** -nzăstrat *A:* -nzestrat *B, C;* **22** Atunce *A:* Atuncea *B, C;* méser *în A;* **23** au *A, B:* a *C;* **25** patrei *A:* patriei *B, C;* **26** ámvona *în A;* **32** asemine *A:* asemenea *B, C;* **33** matrona *A, B:* matroana *C;* **37** pe *A:* pre *B, C;* **38** lacrămi *A:* lacrimi *B, C;* **39** file amare *A:* poa-

me-amare *B, C;* **43** Dar *A:* Şi *B, C;* **45** Vouî *A:* Vouă *B, C;* tinerimei *A:* giunimei *B, C;* **46** shoale *A:* scoale *B, C;* să *A:* se *B, C;* **47** aice *A:* în lume *B, C.*

În vocabularul anexat la *Poezii*, Asachi explică astfel cuvintele *Colatinus* (v. 34): „Cetăţanul Romei a căruia soţie *Lucreţia*, necinstindu-să de craiul Tarcvinus Superbus, însaş s-au îngiunghiet. Această întîmplare au pricinuit alungarea crailor din Roma şi aşăzarea guvernului republican" (p. 161) şi *Grahii* (v. 43): „Doi fraţi romani carii au cercat a îndrepta patria lor cea struncinată. A lor mumă era Cornelia, fiica marelui Ştipion; ea au dat fiilor săi acea mai bună educaţie. O altă damă, venită la dînsa de la ţară, după ce i-au arătat sculile şi odorile sale, au cerut să vadă şi ale Corneliii, care, ca lucrul cel mai preţios, i-au arătat pe fiii săi" (p. 157—158).

p. 20 LA VASUL LUI VIRGILIUS

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 17—19 (**A**), cu titlul *Cătră vasul lui Virghilius. Imitaţie dupre Oraţius. Odă*, apoi în *Culegere I*, p. 16—17 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 19—20 (c).

Este traducerea odei I, 3 a lui Horaţiu, *Ad navim vehentem Vergilium Athenas* (vezi Caracostea, *Izvoare*, p. 41, Guţu, *Traduceri*, p. 222—223, Laslo, *Horaţiu*, p. 533—535, Levit, *Asachi*, p. 159—161).

Titlu Virghilius *A:* Virgilius *B, C;* **1** Chipros *A, B:* Cipru *C;* **3** distrămate *A:* destrămate *B:* destramate *C;* **4** vizunie sumeţia *A:* groapă astizi turbăciunea *B, C*, astăzi *C;* **6** Atenii *A:* Atenei *B, C;* **7** Virghil *A:* Virgil *B, C;* **8** melei inimioare *A:* inimioarei mele *B, C;* **9** -ntriite *A:* -ntreite *B, C;* **10** au *A, B:* a *C;* **11** au *A, B:* a *C;* gre *A:* grea *B, C;* **12** furiozul *A:* repedele *B, C;* **16** lumea *A:* lume *B, C;* **17** atunce *A:* atuncea *B, C;* **19** răsuna *A:* răsunau *B, C;* cheraune *A, B:* ceraune *C;* **20** zădar *A, B:* zadar *C;* **21** Dispărţit *A:* Despărţit *B, C;* pre uscat *A:* uscatul *B, C;* **22** oprele *A, B: tip. greşit* operile *C;* **23** unei stihei mult *A:* elementelor *B, C;* **24** nouî *A:* nouă *B, C;* **25** lume toate *A, C:* lumea toată *B;* neastîmpărata *A, B:* neastîmparata *C;* **29** păcate *A, B:* pacate *C;* pre pămînt să *A:* între oameni *B, C;* **30** triste cete *A, B:* trista sete *C;* **31** neapărate *A, B:* neaparate *C;* **33** Să *A:* Se *B, C;* nouî *A:* nouă *B, C;* **35** morţii *A:* morţei *A, C;* să *A:* se *B, C;* **36** au *A, B:* a *C;* **37** fantázia *în A.*

p. 22 ALFONS DE LAMARTIN CĂTRĂ O JUNĂ MOLDOVANĂ

În „Albina românească", nr. 102, din 24 decembrie 1839, p. 413, sub titlul *Oda lui Lamartin către o tînără moldovană. Ode d'Alphonse de Lamartine adressée a une jeune moldave*, Asachi publică textul francez al acestei poezii, însoţit de următoarea *Poftire către poeţii români:* „Priimind de la un tînăr compatriot, carile nu de mult au venit de la Paris, *Oda către o tînără moldovană*, ne grăbim a o împărtăşi iubitorilor de poezie, nu numai ca un product nou, vrednic de genia strălucitorului *Lamartin*, ce şi ca o compunere de care toţi moldovenii au a se interesa, însuflată fiind de simţirile entuziastice ce are o *tînără damă* compatriotă pentru poeziile acestui plăcut liric al Franţiei.

Dacă la adoraţia (închinare) unei inimi simţitoare, trimisă din patria noastră, poetul franţez nu au pregetat a hărăzi cele mai dulce acorduri a lirei sale (nesmintit zavistuite de multe franţeze), apoi nu mai puţină curtenire aşteptăm de la tinerii noştri literaţi ca să traducă pe românie acea odă, scrisă de un străin, ca prin aceasta să împămînteneze în Moldova productul literal a celui întăi poet al veacului nostru. În asemene încredere, aşteptăm de la emulaţia românilor a ni se trimete traducerile odei de sus, spre a se putè publica ca o cunună şi în cinstea autorului şi a *damei necunoscute* care, ca o violetă modestă şi ascunsă, răspîndeşte balsamul harului său."

După trei săptămîni, Asachi publică, fără semnătură, şi traducerea odei respective, în „Albina românească", nr. 4, din 14 ianuarie 1840, p. 13 (**A**), la sfîrşitul căreia face următoarea observaţie: „Încrederea noastră în zilosul literaţilor români s-au înfiinţat. A doua zi după publicarea Odei a lui D. de Lamartin în orighinal, s-au priimit această traducire, şi 12 zile mai în urmă o alta. Spre a nemeri alegerea, am supus îmbele producturi giudeţului competent, carile au protimisit această de mai sus traducere."

Ambele versiuni sînt republicate, paralel, iar traducerea tot fără semnătură, în „Spicuitorul moldoromân", partea a II-a, aprilie-iunie 1841, p. 64—67 (**B**).

Versiunea românească a fost reprodusă, fără semnătură şi fără nici o indicaţie, în *Calendari pentru poporul românesc* pe anul 1853, editat de Gh. Bariţ la Braşov, apoi în *Culegere I*, p. 18—19 (**C**), cu titlul *Alfons de Lamartin către o tînără moldovană. (Traducere)*, în *Culegere II*, p. 21—22 (**D**), şi în *Adaos la Almanacul Albinei române pe anul 1869*, p. 12—13 (**E**), unde este reprodus textul din *Culegere II*. Apariţia acestui adaos la *Almanah*, probabil în luna martie 1869, a fost determinată, printre altele, şi de vestea morţii lui Lamar-

tine, la 20 februarie 1869. Pe p. 11 a broşurii respective, Asachi publică următoarea notă despre Lamartine, în care ni se dezvăluie, în sfîrşit, şi numele „tinerei moldovene" căreia i-a fost dedicată oda: „Alfons de Lamartine, celebrul om de stat şi poet francez, a răposat la Paris în 20 fevruarie. Toate organile publicităţii au consacrat acestui geniu a lor omagii; noi cu atîta mai mult ne asociem la astă manifestaţiune că Lamartine a fost în oarecare raport cu Moldova, precum vederează următoarele versuri adresate unei june moldovene (Asachi) în limba franceză." Pe p. 14 a broşurii sînt cîteva *Notiţe biografice* privitoare la Lamartine.

Aşadar, oda lui Lamartine a fost inspirată de scrisoarea ce i-a fost adresată, în 1839, de fiica lui Asachi, Ermiona, în care tînăra literată îi va fi spus desigur marelui poet francez că este fermecată de versurile lui, iar tînărul compatriot care i-a adus lui Asachi oda respectivă este, probabil, Vasile Alecsandri, întors la sfîrşitul anului 1839 de la Paris. În felul acesta ne explicăm faptul că Alecsandri adresează o odă similară lui Lamartine, pe care Asachi o publică în „Spicuitorul moldo-român", însoţită de traducerea în limba română făcută de el (vezi nota la poezia următoare).

G. Sion, în „Foiletonul Zimbrului", nr. 19, din 29 mai 1855, p. 151—152, într-o scrisoare către D. Gusti, arată împrejurarea în care a tradus şi el, cu 14 ani în urmă, această odă a lui Lamartine (traducere pe care o şi publică la sfîrşitul scrisorii respective). Cu acest prilej îşi aminteşte ce ecou puternic a avut asupra tineretului oda lui Lamartine, în traducerea lui Asachi, pe care unii se întreceau a o învăţa pe de rost.

Am editat varianta *D*.

1 să *A, B*: se *C, D, E;* **2** depărtate *A, B, C, E*: departate *D;* să *A:* se *B, C, D, E;* **3** acii *A, B:* acei *C, D, E;* ni *A, B, D:* ne *C,E;* **4** mirezme *în A;* **6** aripile *A, B:* aripele *C, D, E;* ni *A, B, D, E:* ne *C;* li *A, B:* le *C, D, E;* **10** atunce *A, B:* atuncea *C, D, E;* violetă *A, B:* vioric' *C, D, E;* **11** ci-m trimeţi cu Auroră *A, B:* ce-mi trimiţi azi cu-Auroră *C, D, E;* **13** junele *A, B, E:* giunele *C, D;* **14** sărei *în E;* **15** Bălsamul *în E;* l-au *A, B:* s-au *C:* s-a *D, E;* **16** sărei *în E;* au *A, B, C:* a *D, E;* **17** mirezmă *în A;* **18** miros *A, B:* cuget *C, D, E;* înţăles *A, B:* înţeles *C, D, E;* **19** Aşa, a Dunărei floare, care creşti pe a ei ţărîne *A, B:* Aşa, floare de la Istru, care creşti pe-a lui ţărîne *C:* De la floarea de pe Istru, care creşte pe-a lui ţărîne *D, E;* **20** tăi *A, B, C, E:* văi *D;* îm *în A;* **22** *scris* Dicea *A, B, C, D, E;* junea *A, B, D:* giunea *C:* juna *E;* aşezată *A, B:* aşăzată *C:* aşazată *D, E;* **23** străină *A, B:* streină *C, D, E;* **24** S-au *A, B, C:* S-a *D, E;* au *A, B, C:* a *D, E;* **28** junea *A, B:* giunea *C, D:* juna *E;* **33** harul *A, B:* graţia *C, D, E;* **34** ca *A, B:* cu *C, D, E;* **35** di *A:* de *B, C, D, E;* martur *în E.*

S-a publicat întîi în „Spicuitorul moldoromân", partea a II-a, aprilie-iunie 1841, p. 68—73 (**A**), paralel cu textul francez, sub titlul *Cătră D. de Lamartin. Oda unui tînăr moldovan. (Traducție).* Textul francez este intitulat *A Mr. de Lamartine, par un jeune moldave.* Ambele texte sînt semnate *V... A...* La sumarul revistei însă (p. 129) poezia este menționată astfel: *Cătră D. de Lamartin de la un tînăr moldovan, de V. A., tradus de G. A.* Această odă este răspunsul lui Vasile Alecsandri la poezia lui Lamartine dedicată unei tinere moldovene (vezi și nota la poezia precedentă).

A fost republicată în *Culegere I*, p. 20—23 (**B**), cu titlul *Cătră Alfons de Lamartin, un tînăr moldovan. (Imitat dupre V. Alecsandri)*, și în *Culegere II*, p. 123—126 (**C**).

Pentru Vasile Alecsandri, a cărui odă o traduce în 1841, Asachi a nutrit sentimente de stimă și simpatie, prețuindu-l în mod deosebit ca poet. În 1852 îi recenzează cu elogii culegerea de poezii populare (vezi textul recenziei respective în volumul al II-lea al prezentei ediții și prefața lui Asachi la ediția sa de poezii din 1863, în prezentul volum), iar în 1861 îi dedică oda *Poetul* (vezi și nota la această poezie). De altfel, Asachi a fost în bune relații și cu tatăl poetului, vornicul Vasile Alecsandri, cu care colaborează în 1836 la înființarea Conservatorului filarmonic-dramatic din Iași.

2 Sînt *A, B:* Sum *C;* mea *A, B:* me *C;* **5** fericire *A, B:* fericirea *C;* **6** au *A, B:* a *C;* **9** sumeție *A:* fantazie *B, C;* **10** Prest- *A:* În *B, C;* **11** preste apelor *A:* preste-apelor *B, C;* **13** Hobote *A:* Velule *B, C;* **17** O insectă *A:* Un insect mic *B, C;* **18—19** *sînt în A:*

Piramida urieșă ca să darme ar putè?
Precum vulturul ce zboară să s-apropie de soare

20 *lipsește în A;* **21** fulgerare *A, C:* fulgerarea *B;* care aerul dispică *A:* ce tăriile despică *B, C;* **22** Simte aripa *A:* Simte-aripa sa *B, C;* **25** nențăles *A, B:* nențeles *C;* **26** Întru întuneric cade de unde *A:* Iar recade-n întuneric d-unde *B, C;* au *A, B:* a *C;* **27** dișertăciunea *A, B:* deșertăciunea *C;* **33** Stelilor *A:* Stelelor *B, C;* **36** luceafăr *A:* luceferi *B, C;* **39** Călătorule *A, B:* Cîntătorule *C;* al tău *A:* a ta *B, C;* **40** li *A:* le *B, C;* **41** floarei *A:* florei *B, C;* **42** furtunele *A, B:* fortunele *C;* **45** ceriuri *A, C:* ceruri *B;* **46** sfînt *A:* sînt *B, C;* **47** giudecăței *A:* nemititul *B, C;* **49** fieșcare *A:* fiecare *B, C;* **50** răsplătirea cea mai *A:* fiecărui parte *B, C;* **52** *scris* ripi *A, B, C;* **54** două *A:* două *B,*

C; dispărţi *A, B;* despărţi *C;* **55** sîmt *A, B:* simt *C;* nădejdei *A:* credinţei *B, C;* **56** bunătate *A, B:* bunatate *C;* **57** lacrimi *A, C:* lacrămi *B;* **58** păstra *A, B:* pastra *C;* **59** ce *A:* ce-l *B, C;* **60** ni *A, C:* ne *B;* **61** carile *A:* carele *B, C;* **62** Tunci *A, B:* Atunci *C;* **63** asemine *A:* asemene *B, C;* **64** coboară *A:* deştinde *B, C;* **65** Unde-n *A:* Unde *B, C;* **68** Pin a stelilor *A:* Prin a stelelor *B, C;* **71** cu arfa ta *A:* cu a ta arfă *B, C;* **73** extazul *A:* estazul *B, C;* **76** armonioasele *A:* armonioaselor *B, C;* **77** carile *A:* carele *B, C.*

p. 27 PRIVEGHEREA OSTAŞULUI MOLDOVAN

În „Albina românească", nr. 101, din 23 decembrie 1837, p. 401—402, este relatată serbarea dată, la 20 decembrie, în cinstea domnitorului Mihail Sturza, de către corpul ofiţerilor din Iaşi, în casele logofătului T. Balş, inspectorul general al armatei moldovene. „La intrarea Sa în sală — spune nota —, elevii Conservatorului filarmonic l-au urat cu un imn întitulat *Privigherea ostaşului moldovan*, carile îl împărtăşim în alăturatul Suplement. I.S. au binevoit a rosti a sa mulţămire pentru această serbare şi pentru cuprinderea i armonia imnului naţional, care simţire s-au împărtăşit de număroasa soţietate." Imnul respectiv este numai partea de la sfîrşitul acestei poezii.

A fost publicată, aşadar, întîi în „Alăuta românească", supliment la numărul din „Albina" menţionat mai sus, p. 405—406 (**A**), cu titlul *Privigherea ostaşului moldovan. La prilejul sărbării date Pre Înaltatului Domn Mihail G. Sturza V.V. de corposul ofiţerilor. Meditaţie compusă de A. Gh. Asachi.* La sfîrşitul textului, după cîteva note explicative privitoare la *Aris, Belona* şi altele, se menţionează: „Muzica acestui imn naţional să află tipărită la Institutul Albinei".

În acelaşi timp, Asachi tipăreşte textul acestei poezii şi într-o elegantă broşură oblongă (**B**), apărută la Institutul Albinei, la sfîrşitul căreia se află şi notele muzicale respective. După cît se pare, versurile lui Asachi şi melodia aceasta reprezintă primul imn naţional al Moldovei.

În 1845, imnul naţional al Moldovei se schimbă, textul fiind compus tot de Asachi, iar muzica de capelmaistrul Herffner. „Albina românească", nr. 88, din 8 noiembrie 1845, p. 349—350, relatează cum noul imn s-a cîntat prima dată cu prilejul zilei onomastice a domnitorului Mihail Sturza şi, totodată, publică textul respectiv (**C**), care în ediţiile ulterioare ale poeziei *Privegherea ostaşului moldovan* va înlocui pe cel iniţial. Tradus în limba franceză, textul noului imn a

fost difuzat la serbarea respectivă prin intermediul unei elegante foi volante. Textul românesc al acestui imn se află reprodus și în *Almanah*, 1847, p. 66—67 (**D**).

Întreaga poezie a fost republicată în *Culegere I*, p. 24—27 (**E**), și în *Culegere II*, p. 27—29 (**F**).

Lovinescu, *Asachi*, p. 126, vede în *Imnul* de la sfîrșitul acestei poezii o influență a odei lui Horațiu, *Ad rempublicam*.

1 să *A*, *B:* se *E*, *F;* **3** pădurii *A*, *B:* pădurei *E*, *F;* mormura *A*, *B:* murmura *E*, *F;* **4** Pin acordul cel sălbatic *A*, *B:* Prin acordul melancolic *E*, *F;* -ndormita *A*, *B*, *E:* -adormita *F;* **5** privighează *A*, *B:* priveghează *E*, *F;* **6** Moldovei *A*, *B*, *F:* Moldaviei *E;* țării *A*, *B:* țărei *E*, *F;* sale *A*, *B*, *F:* Domn și *E;* **7** pin *A*, *B:* prin *E*, *F;* fulgera *A*, *B:* fulgerau *E*, *F;* **8** pană *A*, *B:* coame *E*, *F;* să leghena *A*, *B:* se legănau *E*, *F;* **9** iar *A*, *B:* și *E*, *F;* **10** Iho *A*, *B:* Eho *E*, *F;* dipărtare *A*, *B:* depărtare *E*, *F;* **11**, **12** au *A*, *B*, *E:* a *F;* **14** Moldovei tinerime la război *A*, *B:* Moldaviei giunime la resbel *E*, *F*, junime *F;* **15** primejdii *A*, *B*, *E:* pericoli *F;* au *A*, *B*, *E:* a *F;* **16** Să *A*, *B:* Se *E*, *F;* de-a Puternicilor *A*, *B*, *E:* cu-a ostașilor săi *F;* **17** care-n pildele să-ndeamnă *A*, *B:* ce-n esemplele se-ndeamnă *E:* ce-n esemple se îndeamnă *F;* **18** sumeții *A*, *B:* sumeței *E*, *F;* cînd la zbor drumu-i însamnă *A*, *B:* la zbor calea cîndu-i samnă *E:* la zbor drumul cînd însamnă *F;* **19** *este în A*, *B:* Stă la pîndă ostașul, este celor răi înfrînător; **20** Igheei evropee *A*, *B:* Igeei europee *E*, *F;* **21** egipteanul *A*, *B:* egipteanul *E*, *F;* **22** mugind *A*, *B*, *E: tip. greșit* muțind *F;* să *A*, *B:* se *E*, *F;* Dunării *A*, *B:* Dunărei *E*, *F;* **24** *este în A*, *B*, *E:* Unda limpede a apei de mii jărtve au cruntat; **25** Priviighind *A*, *B:* Priveghind *E*, *F;* nopții *A*, *B:* nopței *E*, *F;* **26** Aripata sa gîndire *A*, *B*, *F:* Aripata-i cugetare *E;* să *A*, *B:* se *E*, *F;* la-nvechime *A*, *B*, *E:* la vechime *F;* **27** iroii *A*, *B:* eroii *E*, *F;* în *A*, *B*, *F:* -n a *E;* **28** țărînă *A*, *B*, *E:* cenușă *F;* **29** Plin de sevas *A*, *B:* De respect plin *E*, *F;* **30** La mii pilde *A*, *B*, *E:* Și esemple *F;* au *A*, *B*, *E:* a *F;* **31** gre *A*, *B*, *E:* grea *F;* povară *A*, *B:* povoară *E*, *F;* vecuri *A*, *B*, *E:* veacuri *F;* au *A*, *B*, *E:* a *F;* **32** patrii *A*, *B:* patriei *E*, *F;* au *A*, *B*, *E:* a *F;* răscumpărat *A*, *B*, *E:* răscumparat *F;* **33** și-n *A*, *B:* ș-a *E*, *F;* **34** ii *A*, *B:* ei *E*, *F;* au *A*, *B*, *E:* a *F;* **36** patria-n pace *A*, *B:* în pace patria *E*, *F;* scoposul *A*, *B:* scopul cel *E*, *F;* **37** străine *A*, *B:* streine *E*, *F;* nemerita *A*, *B*, *E:* nemirita *F;* **38** blîndețe și prin *A*, *B*, *E:* energie și *F;* **39** Luminării, fericirii *A*, *B:* Luminărei, fericirei *E*, *F;* **40** nouî *A*, *B:* nouă *E*, *F;* **42** Iată soarile răvarsă scînteoase *A*, *B:* Iacă soarele revarsă scînteioase *E*, *F;* **43** luminii *A*, *B:*

luminei *E, F;* scris văzînd buna *A, B:* văzînd scris acea *E, F;* **45** Umelit *A, B:* Umilit *E, F;* **46** către Zeul *A, B:* sa, ostaşul *E, F;* au *A, B, E:* a *F;* **47—70** *în A, B au textul următor:*

Luceafărul lin
În patrii tărie,
O, Doamne, să fie
Pacinic, sănin!
Deci de bun ogur
Sune împregiur
Viers voios, întru unire:
Spre a Moldovei mărire,
Vivat *Mihail!*

Pe bun domnitor
Binecuvintează
Şi teafăr păstrează
Pe al său popor!
Deci de bun ogur
Sune împregiur
Viers voios, întru unire:
Spre a Moldovii mărire,
Vivat *Mihail!*

În patrii pămînt,
Doamne, dă rodire
Şi-n toată simţire
Un cuget sfînt!
Deci de bun ogur
Sune împregiur
Viers voios, întru unire:
Spre a Moldovei mărire,
Vivat *Mihail!*

47 lumei *C, E, F:* lumii *D;* **50** amu *C, D, E:* acum *F;* apărat *C, D, E:* aparat *F;* **51—54, 59—62, 67—70** *sînt în C, D, E:*

Pe al nostru Domnitor
Mihail, Domnul mărit,
Ni-l păstrează în lucor
Şi în traiul fericit.

53 Îl *în D;* **55** al *C, D, F:* a *E;* **56** Azi *C, E, F:* Noi *D;* **57** patriei *C, E, F:* patrii *D;* **65** Tot *C, D:* şi *E, F;* **66** pre *C, D:* pe *E, F.*

p. 30

PLEIADA

În anul 1845, C. Negruzzi adună într-un elegant volum, apărut la *Cantora Foii sătești* a lui Kogălniceanu, baladele traduse din Victor Hugo şi publicate întîi în mai multe numere din „Albina românească", anul 1839. Asachi face, în „Albina românească", nr. 35, din 6 mai

1845, p. 137, următoarea prezentare volumului editat de Negruzzi: „Aceste balade, dişi cunoscute prin publicaţiile *Albinei*, înfăţoşază astăzi un nou interes, atît în privirea formei plăcute a ediţiei, cum şi pentru ideea galantă a D-sale Autorului, carele *dedică poeţilor români* acest al său ales product literar, ce se poate socoti între cele mai nemerite. Nu mai puţin ingenioasă este vigneta litografită, aflătoare în fruntea cărţei şi care prin un simvol ţine loc de dedicaţie. O liră antică, împodobită cu un bareliev, plutind în constelaţia *Taurului*, este încungiurată de stelele Pleiade, înfăţoşitoare aici prin şepte cununi poetice ce încing numele: *Negri*, *Alexandrescu*, *V. Alecsandri*, *C. Boliac*, *A*, *Donici* şi *G. Asachi*. Iar deasupra lirei luceşte numele *I. Eliad!* Dedesupt este următor epigraf dedicător:

Pleiada ce încununâ a României frunte
Ca razele Aurorei sprinceana unui munte.

C. Negruţţi

Cel ce cinsteşte meritul altora, se cinsteşte pre sine, încît numele Negruţţi, dişi subscris, cu drept de ochii tuturor se citeşte aşezat în centrul celoralalţi poeţi români!

Să ne fie iertat însă a face o observaţie. Autorul, dupre astronomia anticilor şi în asemănarea acei întâi Pleiade poetice, urzite de faimosul Ptolomeos Filadelf, riga Egipetului, au combinat numărul poeţilor români cu 7 Pleiade, dar mai în urmă astronomii au aflat că-s numai 6 de acele stele, încît, spre a se conforma cu adevărul, unul din poeţii laureaţi s-ar cuveni să deie a sa demisie din postul onorific. Preste cine altul ar cădea soarta, di nu preste cel mai *antic* dintre dînşii? Însă asta dacă *Puterea armoniei cereşti* nu-l va ţinea acolo preste complect !"

I. Eliade reproduce, în „Curier românesc", nr. 38, din 18 mai 1845, p. 154, nota lui Asachi din „Albina", la sfîrşitul căreia adaugă: „La observaţia cea justă ce face *Albina* să ne fie şi nouă iertat a adăoga că daca D. Asachi, ca cel mai antic şi decanul literaţilor noştri contimporani, şi redactor al *Albinei*, pentru multa modestie nu se va fi înţeles pe sine de cel mai *antic*, atunci soartea de a-şi da demisia cade negreşit pe jos însemnatul. Înaintea adevărului trebuie a ne pleca fruntea; observaţia e dreaptă, şi cu toată simţirea şi recunoştinţa ce am către D. Negruţţi, pentru locul ce a binevoit a-mi însemna, declar că locul meu nu este acolo. Locul fiecăruia cel adevărat este acela ce şi-l prepară el însuşi prin faptele sale."

Din „Curier românesc", nota lui Asachi cu adaosul lui Eliade este reprodusă în „Gazeta de Transilvania", nr. 44, din 31 mai 1845, p. 176.

Măgulit de „provocarea" delicată a lui Negruzzi, Asachi compune în pripă și publică în „Albina românească", nr. 48, din 21 iunie 1845, p. 189—190 (**A**), poezia *Pleiada. Cătră poeții români. Odă.* La sfîrșitul poeziei, el face următoarea însemnare cu caracter enciclopedic privitoare la pleiadă: „*Pleiada* din mitologie se zice de șepte fiice a lui Atlas și a Pleonei, numite: Alchione, Merope, Cheleno, Electra, Acterope, Taighete și Maia. Spre a le scăpa de amorul lui Orion, Gioae le prefăcu în constelație informată de șepte stele de căpitenie. Una din aceste, Electra sau Maia, au perit din ceri.

Pleiada filosofică se zice de cii șepte înțălepți ai Greciei: Solon, Bias, Hilon, Cleobulos, Pitacos, Periandru și Tales. Acea întăi *Pleiadă poetică* de Alexandria s-au întemeiet de cătră Ptolomeos Filadelf și care se compune de șepte poeți de deosebite feliuri, adecă de Calimah, Apolonius, Aratus, Omer, Licrofon, Nicandru și Teocrit.

Împăratul Carol cel Mare au format pe la 800 *Pleiada literară*, adecă un feli de Academie și în care acel împărat au luat nume de David. În timpurile mai nouă s-au făcut și în Franția două Pleiade, din care una de Dame Tulusene ce cultiveau poezia și care la 1540 au cerut și au cîștigat de la riga Fransua I drit a face concurs la prețul d-onor întemeiet de Clemans Isaur. În vecul al 17-le s-au cercat a se înființa o nouă Pleiadă. Cetitorii cunosc aceea ce s-au compus de D. Spat. C. Negruțți."

Din „Albina românească", poezia și notele respective sînt reproduse în „Foaie pentru minte, inimă și literatură", nr. 29, din 16 iulie 1845, p. 234—235, iar numai textul poeziei este reprodus de Eliade în „Curier de ambe sexe", periodul V (1844—1847), p. 193—194. Poezia este tradusă în limba germană de H. Winterhalder și publicată în „Bukurester deutsche Zeitung", nr. 63, din 6 august 1845, p. 251, fapt care îl va determina pe Asachi să fie deosebit de atent cu Winterhalder, cînd — în 1846 — îi apare volumul *Flori de scăieți culese pe malul Dîmboviței* (vezi nota la poezia *Lumea*).

A fost republicată în *Culegere I*, p. 28—29 (**B**), cu titlul *Pleiada. Odă către poeții români. La ocazia publicărei Pleiadei poetice a D. Constantin Negruțți. 1845*, în *Culegere I, partea III*, p. 64—67 (**C**), paralel cu traducerea în limba germană, de unde este reprodusă, împreună cu versiunea germană, în „Telegraful român", nr 50, din 25 iunie 1855, p. 200, în *Almanah*, 1860, p. 114—115 (**D**), în *Adaos literar pentru abonații Monitorului oficial a Moldovei*, Iași, iulie

1860, p. 10—11 (**E**), în *Culegere II*, p. 30—31 (**F**), în *Culegere II, partea III*, p. 62—65 (**G**), paralel cu traducerea în limba germană, şi în *Adaos la Almanacul „Albinei române" pe anul 1869*, p. 15—16 (**H**), unde este reprodusă din *Culegere II*.

În *Almanah*, 1860, a fost reprodusă pentru faptul că în versul 17 al poeziei Asachi omagiază pe Schiller (vezi nota la poezia *Credinţa*), iar în *Adaos literar pentru abonaţii Monitorului oficial* drept răspuns la atacurile îndreptate atunci împotriva lui de către Kogălniceanu.

Am editat varianta *F*.

1 ceriului *A, B, C, D, E, G, H:* cerului *F;* şese *A, C, E, F, G, H:* şesă *B, D: scris* şease *F;* **9** Nice poate s-înfrîneze *A:* Nice poate să-nfrîneze *B, C, D, E, G:* Nici poate să înfrîneze *F, H;* pizmătara *A, C, E, F, G:* pizmatara *B, D, H;* **10** au *A, B, C, D, E, G:* a *F, H;* **12** *scris* entusiasmul *peste tot;* **13** profita *A, B, C, D, E:* profeta *F, H:* profitul *G;* sfinte *A, H:* sînte *B, C, D, E, F, G;* **14** Au *A, B, C, D, E:* A *F, G, H;* antica *A ,B, C, D, E, F, H:* sacra ta *G;* arfă *A, C, G:* harfă *B, D, E, F, H;* **16** Virghil *în A;* **19** ce *A, B, D, E, F, H:* ci *C, G;* **20** Dişi *A:* Deş- *B, C, D, E, F, G, H;* disparte *A, B, C, D, E, G:* desparte *F, H;* va *A, B, D, E, F, H:* v-a *C, G;* **23** Ca *A, B, F, H:* Şi *C, D, E, G;* **24** Vrednică *A, B, C, D, E, G:* Deamnă chiar *F, H;* arete *A, B, C, D, E, G:* arăte *F, H;* **29** ş-în a Morişului *în A;* **32** ghintă *A, B, D:* gintă *C, E, F, G, H;* **33** i-a *A, B, C, D, E, G:* va *F, H;* **34** *tip. greşit* încinge în *F, G, dar corectat de Asachi în F (exemplarul aflat în Biblioteca centrală a Universităţii din Iaşi, cota* II—18.044).

p. 32 PROLOG ROSTIT PE TEATRUL NAŢIONAL ÎN IAŞI

A apărut întîi în suplimentul la nr. 18 al „Albinei româneşti", din 4 martie 1837, p. 83—84 (**A**), cu titlul *Prolog compus de A.G. Asachi şi rostit pe Teatrul varietăţilor din Eşi, în 23 fevruarie 1837, la acea întăi dramatică reprezentaţie moldovenească a Conservatoriului filarmonic.* Textul de aici are la sfîrşit următoarea *Însămnare* privitoare la decorul scenei respective: „Pe muntele Parnas să videa pe teatru, din vii persoane tinere, alcătuit tablo a lui Apolo şi Muzile cu ale lor atributuri, după slăvita icoană a lui Rafael, de unde răsuna o lină muzică armonioasă". În acelaşi supliment al „Albinei", p. 81—82, se află o relatare asupra reprezentaţiei date de elevii Conservatorului, „a lor întăi cercare teatrală în limba naţională", cu piesele lui Kotzebue, *La Perouse* şi *Văduva vicleană*, ambele traduse de Gh.

Asachi, în care se arată de asemenea că „reprezentația au început cu un *Prolog*, a căruia text aice să alăturează. La vederea Parnasului, pe carile să afla așăzate în tablo Apolo cu Muzele și cătră carile Zîna Moldovii, însufletită de evghenisă dorință, cu toată greutatea carierii, să înaintea, toți privitorii au mărturisit a lor urare prin aplauzuri sunătoare, în a cărora mijloc să coborea o ploaie de acele prologuri tipărite pe hîrtie cu văpsele naționale“ (p. 82). Dèci *Prologul* s-a difuzat atunci și sub formă de foaie volantă, din care nu ni s-a păstrat însă nici un exemplar.

Tot în 1837 a fost tipărit, paralel cu traducerea în limba franceză, și la începutul dramei *Lapeirus*, p. III—X (**B**), cu care Asachi începe publicarea *Repertoriului Teatrului Național în Moldova*. În *Înainte cuvînt* la această dramă, Asachi face următoarele precizări: „Acea întăi reprezentație s-au deschis cu un *Prolog*, care să află aice tipărit înaintea dramei și cătră care să alăturează traducerea în limba franțeză făcută de D. Șarlu Diurand, la Francfort, precum ea să află în *Jurnalul* nr. 130, anul 1837“ (p. II). Este vorba de „Journal de Francfort“, care avea corespondent în Iași și din care se alimenta cu știri gazeta lui Asachi.

După „Albina românească“, acest prolog a fost reprodus de către G. Bariț în „Foaie literară“, I, 1838, p. 153—154.

A fost retipărit de autor în *Culegere I*, p. 30—32 (**C**), cu titlul *Prolog rostit pe Teatru Național din Iași, la ocazia deschiderei și inaugurărei sale, în 28 fevruarie 1837*, apoi în *Culegere II*, p. 32—34 (**D**), și în *Culegere II, partea III*, p. 98—103 (**E**), unde este reprodusă paralel și traducerea franceză făcută în 1837 de Charles Durand. În *C*, *D* și *E*, data de *28* februarie, în loc de *23*, este în mod evident o eroare de tipar, pe care în textul editat a trebuit să o corectăm.

În acest prolog Asachi reia o idee a sa mai veche „picturată“ întîi în 1817. În *Notiție biografică*, ediția a doua, Iași, 1863, p. 10, el relatează că pentru scena teatrului de societate organizat în salonul casei hatmanului Constantin Ghica, pe care s-au reprezentat pastorala *Mirtil și Hloe* și alte piese românești și franceze, „cortina principală s-a picturat dupre un model adus de la Roma; ea înfățoșa pe Apolon cu Muzele, care tindea mîna Moldovei spre a o rădica“.

Am reprodus varianta *D*.

2 *și în întreaga poezie* Ghenius *A*, *B:* Geniul *C*, *D*, *E;* **3** Moldovii *A*, *B:* Moldovei *C*, *D*, *E*; **5** noapte cu depărtate fulgere *A*, tunete *B:* o prelucă, noapte, fulgere depărtate *C*, departate *D:* Scena reprezentează o prelucă, noapte, fulgere în departare *E;* **8** Vino *A*, *B:*

Vin' *C, D, E;* **9** scopos *A, B:* scopul *C, E:* scop tu *D;* **11** răpaos *A, B:* repaos *C, D, E;* **12** asemene *A:* asemine *B, C:* asemenea *D, E;* **14** ai giuruit *A, B:* mi-ai giuruit *C, D, E;* **15** nouî ș-ostenelile *A, B:* nouă ș-ostenelele *C, D:* și ostenelele *E;* **16** carierii *A,B:* carierei *C, D, E;* vîrtute *A, B, C:* virtute *D, E;* **19** către *A, B, C:* păn'la *D:* către *E;* **21** aciia *A, B, E:* aceia *C, D;* **23** calcat *în E;* **24** Jertve ale filotimii *A, B:* Orbiți de-a lor fantazie *C, D, E;* au *A, B, C:* a *D, E;* **28** sănin *A,B:* senin *C, D, E;* **29** armonie *A, B, C, E:* armonia *D;* **30** ostenelii *A,B:* ostenelei *C, D, E;* rod *A, B:* fruct *C, D, E;* **32** au *A, B, C:* a *D, E;* pierdut *A, B:* perdut *C, D, E;* **33** sfînt *A, B, C:* sînt *D, E;* au *A, B, C:* a *D, E;* **35** răvarsă *A, B:* revarsă *C, D, E;* vieții *A, B:* vieței *C, D, E;* **36** răspintene *A, B, C:* răspintenea *D: scris* respintele *E;* **37** să *A, B:* se *C, D, E;* **40** fărmăcat *A, B:* fermecat *C, E:* fărmecat *D;* **41** diștepta *A, B:* deștepta *C, D, E;* s-ar *A, B, C, E:* s-or *D;* **45** înțălept *A, B:* înțelept *C, D, E;* **46** să rănaște *A, B:* se renaște *C, D, E;* **47** să *A, B:* se *C, D, E;* descopere *A, C, D:* discopere *B, E;* depărtare *A, C, E:* dipărtare *B:* departare *D;* **51** care văd că s-au deschis *A, B:* ce văd că mi s-au menit *C, D, E;* **52** evghenis *A, B:* așa mărit *C, D, E.*

p. 34 MILIAN ȘI DINA

A fost publicată prima dată în *Poezii*, p. 20—23 (**A**), cu titlul *Milian și Dina. Epizod din istoria Moldovei. Imitație osianică*, apoi în *Culegere I*, p. 33—35 (**B**), cu același titlu, și în *Culegere II*, p. 35—37 (**C**).

Unele pasaje din Ossian, în original și, paralel, cu traducerea în limba italiană, se află în ms. 5297, f. 4^{v}-6^{r}, fiind copiate de Asachi în timpul șederii sale la Roma. El a putut cunoaște atunci traducerea poemelor lui Ossian în limba italiană făcută în 1762 de Melchiorre Cesarotti (1730—1800), care a avut un puternic ecou în Italia acelui timp.

3 nouorul *A:* nourul *B, C;* sară *A, B:* seară *C;* **4** Oari *A:* Ori *B, C;* au *A, B:* a *C;* **5** S- *A:* Să *B:* Se *C;* **6** -au *A, B:* -a *C;* **7** De a dușmanului mînă *A, B:* De-a nemicilor crud-armă *C;* au *A, B:* a *C;* **9** mîndră ceată *A:* ceată-aproadă *B, C;* încă-nvinsă *A, B:* mai învinsă *C;* **10** Réghiului *în A, B;* **13** ieroilor tineri răcnetile *A:* eroilor ageri răcnetele *B, C;* **14** Răsuna *A:* Răsunau *B, C;* preste tot *A, C:* în orice *B;* **15** tătarul *A:* tatarul *B:* tartarul *C;* apric *A, B:* barbar *C;* **18** războiuri *A:* resbeluri *B, C;* **20** Iată *A:* Iacă *B, C;* vezi *A, B:* văz *C;* să *A:* se *B, C;* **23** nopții *A:* nopței *B, C;* **25** Au *A,*

B: A *C;* **26** coifu *A:* coiful *B, C;* **30** fier *A:* fer *B, C;* au *A:* l-au *B:* l-a *C;* **31** -au *A, B:* -a *C;* **33** soață *A:* soața *B, C;* lăsa *A:* lăsa-o-n *B, C,* lasa *C;* **36** odorul *A, B:* odoare *C;* **37** ca *A, B:* că *C;* **38** mea aducerea *A:* me-aducere *B, C;* **39** raza *A, B:* ază *C;* **40** Zina *A:* Dina *B, C;* **45** d- *A:* de- *B, C;* **46** război, auz *A:* resbel, auzi *B, C;* **47** D- *A:* De- *B, C;* **51** doioasă *A:* duioasă *B, C;* **54** vieții *A:* vieței *B, C;* astizi *A:* astăzi *B, C;* **55** Ca- *A, B:* Că- *C;* primejdii *A:* fortună *B, C;* **57** sînt *A, B:* sum *C;* **58** Pretutindinea *A:* Pretutindene *B, C;* **59** păn în urmă *A:* o, Miliane, *B, C.*

În vocabularul la *Poezii*, Asachi glosează astfel numele proprii *Regiu* (v. 10): „Un munte în ținutul Putnei" (p. 167), *Arva* (v. 20): „Un loc între munți, la ținutul Putnei, pe un rîu de aseminea numire" (p. 155) și *Butu* (v. 26): „Așa să numește pe vîrful Pionului (Ceahlăului) o stîncă în forma unui turn, de la veteazul oștean și vînători Butu, ce au trăit aice în vechime, și vînînd un cerb au căzut de pe această stîncă, care poartă acum numele său" (p. 156).

p. 37 ÎNCREDEREA ÎN DUMNEZEU

A fost publicată întîi în „Albina românească", nr. 27, din 6 aprilie 1844, p. 105 (**A**), fără semnătură. Este reprodusă în *Culegere I*, p. 36—37 (**B**), în *Culegere II*, p. 38—39 (**C**), și în *Almanah*, 1870, p. 81 (**D**).

Deși are un conținut religios, această odă exaltă în fond trecutul de luptă pentru independență, este pătrunsă de un înalt sentiment patriotic. Vezi și *Odă*, precum și *Odă pindară la Dumnezeu.*

Am editat varianta *C.*

1 dușmane *A, B, C:* nemice *D;* **16** Omul *A, B, D:* Femeile *C;* **18** Gîndul *A, B, D:* Cuget *C;* **23** Curaj li-nsuflă *A, B, D,* le- *B:* Curagi le-nsuflă *C;* **26** june *A, C, D:* giune *B;* **30** Semne *A, D:* Semnal *B, C;* **31** iată *A, D:* iacă *B, C;* **32** *scris* noii *în B;* **34** eroi *A, D:* eroii *B, C;* **38** Dușmanul *A, B:* Nemicul *C, D:* **40** În zădar cearcă *A, B, D:* În van să-ncearcă *C;* **48** Cînd vra-a peri *A, B:* Cînd este-a peri *C:* Aproape de-a peri *D.*

p. 39 VASUL MOLDAVIEI

A fost publicată întîi într-o elegantă foaie volantă, intitulată *Vasul Moldovii, conducători în patrie pe Preînălțatul Domn Grigorie Alexandru Ghica VV, domn Țărei Moldovei. Odă de Gh. Asachi, Iași, 1849* (**A**), pe care autorul a difuzat-o cu prilejul venirii în țară ca

domn al Moldovei a lui Grigore Alexandru Ghica, după investitura primită la Constantinopol. A fost reprodusă apoi în *Culegere I*, p.40—41 (**B**), și în *Culegere II*, p. 40—41 (**C**).

Oda a fost reprodusă și în antologia intitulată *Buchetul poetic pentru principile domnitor Grigorie A. Ghica V.V., la onomastica sa din 25 ianuarie 1855*, cules de D. Gusti, Iași, 1855, p. 2—3.

Pe o pagină albă a unui exemplar din foaia volantă menționată mai sus, aflat în Biblioteca Academiei R.S. România, cota 423 A, unde a fost donată de V.A. Urechia, în 1883, se află o nouă variantă a acestei poezii, scrisă cu mîna de către Asachi. Întrucît această variantă, care are drept motto cinci versuri din oda I, 3 a lui Horațiu, prezintă numeroase diferențe față de textul tipărit, o reproducem aici în întregime:

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenae, lucida sidera,
Ventorumque regat pater
Obstrictis aliis praeter Iapyga
Navis, que tibi creditum.

Hor., lib. I, od. 3.

Zeilor, [cu schiptrul vostru] carii cu schiptrul preste ocean întins
[Aţiţînd dupre voinţă sau oprind] Aţîţaţi sau înfrînaţi
precum vreţi tulbure unde,
[Precum] În ce chip aţi ferit [voi] vasul de furtuni cînd fu cuprins
Ce cu sunet menințase în adînc să mi-l cufunde,
Liniștiți-i ș-acum calea preste-al apelor noian
Și conduceți-l ferice în al patriei liman.

Nu odoară peritoare [care-n] ce în Tartar s-au cules,
Căror inimi ovelite ca la idoli se închină,
Ce odor ceresc și scump, chiar de Pronie ales,
Duce vasul ce plutește lin pe Marea Euxină.
Ceriul harul său îi dede [și un suflet bun, mărit,] din milă nemărginită,
Iar Vizantul diadema, de putere însoțită.

Cest odor nepreţuit, de noi toţi prea aşteptat,
Este Ghica, domn Moldovei, plin de milă și dreptate;
Geniul nemuritor sus pe pror-au înălțat
De credință simvol vecinic prin făcliile arătate.
De aceste arme sfinte tronul tot încungiurat,
Întunericul peri-va, căci lumin-a triumfat.

O, voi rîuri mari și mici, fii românului Carpat,
Limpezele voastre ape, ca tribut chiar de iubire,

Repeziți-le din plaiuri către rîul împărat,
Întruniți-le pre toate și, legate-ntr-o unire
Cu a patriei urare, alergați spre-ntîmpinare,
Și cînd vasul va sosi, [dați-i voi] dați întăia sărutare.

Observația lui Laslo, *Horațiu*, p. 533-535, că această odă a lui Asachi se resimte de influența poeziei lui Horațiu primește, prin prezența motto-ului la varianta reprodusă mai sus, o confirmare documentară. Pentru această odă Asachi a avut deci ca model oda I, 3, *Ad navim vehentem Vergilium Athenas*, a lui Horațiu.

1 océan ați *A*, *B:* ocean l-ați *C:* **3** ați ferit voi Vasul *A*, *B:* Vasul voi ferit-ați *C;* **5** Planuiți-i și azi *A*, *B;* Plănuiți și astăzi *C*; **7** -au *A*, *B*: -a *C*; **8** li *A:* le *B*, *C*; **9** sfînt au *A*, *B;* sînt a *C;* **11** harul său *A*, *B:* grația sa *C*; **12** Vizantul *A*, *C:* Bizantul *B;* -au *A*, *B:* -a *C;* **16** simvolul *A*: simbolul *B*, *C;* **17** sfinte *A*, *B:* sînte *C*.

p. 41 OSÎNDITUL ÎN GROAPA OCNELOR

A apărut întîi, fără semnătură, în „Gazeta de Moldavia", nr. 70, din 3 septembrie 1851, p. 279—280 (**A**), cu titlul *Osînditul în groapa ocnelor. În 16 august 1851, cînd au cercetat-o Prea Î. Domn Grigorie A. Ghica VVD.* A fost republicată în *Almanah*, 1852, p. 99—101 (**B**), cu același titlu (*17* august, în loc de *16*, este desigur o greșeală de tipar), dar cu următoarea notă la titlu: „La ocazia adoptării măsurilor filantropice rînduite de Prea Î. Domn de a să îngriji de sănătatea și de îndreptarea morală a osîndiților, prin a lor petrecere în o casă înadins zidită, cu îndămînările cerute de evangelie și de omenire, și a lor deștindere în groapă numai în cursul oarelor orînduite pentru lucrarea sarniței".

A fost inclusă în *Culegere I*, p. 42—44 (**C**), și în *Culegere II*, p. 42—44 (**D**).

Este reprodusă și în antologia intitulată *Buchetul poetic pentru principile domnitor Grigorie A. Ghica V. V., la onomastica sa din 25 ianuarie 1855*, cules de D. Gusti, Iași, 1855, p. 16—17.

Călinescu, *Ist. lit. rom.*, p. 100, a văzut în această poezie influența lui Vincenzo Monti. Nu precizează însă dacă este vorba de atmosfera liricii lui Monti, sau de un anumit text.

1 farmăcul *A*, *B*, *C:* farmecul *D;* **7** Disprețuit *A*, *B:* Desprețuit *C*, *D;* **17** patrii *A*, *B:* patriei *C*, *D;* soarile *A*, *C*, *D:* soarele *B;* **18** văz *A*, *B:* văd *C*, *D;* **21** paserii *A*, *B:* paserei *C*, *D;* **24** Aice nu-mi *A*, *B*, *C:* Aici nu mai *D;* **32** mi *A*, *B:* îmi *C*, *D;* **41** glas *A*, *B*, *C:* son *D*.

p. 43 PRINȚULUI GRIGORIE GHICA,
LA OCAZIA FUNDAȚIEI INSTITUTULUI PENTRU COPII ORFANI

S-a publicat prima dată, fără semnătură, în foiletonul „Gazetei de Moldavia", nr. 7, din 31 ianuarie 1852, p. 25 (**A**), cu titlul *Prea Înălțatului Domn Grigorie Ghica VVD, la ocazia fundației Institutului pentru copii orfani*. La sfîrșit are mențiunea *Imitat*. Alături, pe coloana din dreapta a foiletonului, se află versiunea în limba franceză a acestei poezii, semnată *P. Maire*.

În antologia sa intitulată *Buchetul poetic pentru principile domnitor Grigorie A. Ghica V.V., la onomastica sa din 25 ianuarie 1855*, Iași, 1855, p. 24—26, D. Gusti publică, sub numele lui P. Maire, versiunea franceză a acestei poezii, iar textul lui Asachi, anonim, ca o simplă traducere a celui francez. Lovinescu, *Asachi*, p. 182, consideră textul lui Asachi tot o traducere a poeziei lui P. Maire. Într-adevăr, versiunea lui Asachi urmează îndeaproape pe cea franceză a lui Maire. Probabil că mențiunea *imitat* se referă tocmai la acest fapt.

Nu am putut identifica pe acest P. Maire. Probabil este un francez din anturajul domnitorului Grigore Ghica, a cărui curte — după cum se știe — era plină de francezi.

A fost republicată în *Culegere I*, p. 45—46 (**B**), cu același titlu din gazetă, apoi în *Culegere II*, p. 45—46 (**C**).

1 pre acest *A:* pre-aist *B, C;* **2** -nțălepciune *A, B:* -nțelepciune *C;* **3** Bine-zis să fie, Doamne, al tău har *A, B:* Bine-zise fie, Doamne, grația ta *C;* **5** ce-ndelung *A:* ce de-n vechi *B:* ce din vechi *C;* **7** Grigori *A:* Grigorie *B, C;* cum de mulți ani ai *A:* precum tu ai fost *B, C;* **8** țării *A:* țărei *B, C;* **11**, **13** au *A, B:* a *C;* **17** O, magnatule *A:* Patriotule *B, C;* **20** Mîngîie-te-va *A:* Mîngîie-va *B, C;* ti-a *A:* va *B, C;* **23** Harul cerului *A, B:* Grația ceriului *C*.

p. 45 PRINȚULUI GRIGORIE GHICA,
LA OCAZIA FONDAȚIEI OSPIȚIULUI LA GALATA

S-a publicat întîi, fără semnătură, în foiletonul „Gazetei de Moldavia", nr. 54, din 9 iulie 1853, p. 217—218 (**A**). Alături, pe coloana din dreapta a foiletonului, se află versiunea în limba franceză a poeziei, semnată *P. Maire*. Versiunea românească este reprodusă în „Foaia pentru minte, inimă și literatură", nr. 31, din 5 august 1853, p. 233.

Ca și în cazul odei precedente, D. Gusti a publicat, în antologia intitulată *Buchetul poetic pentru principile domnitor Grigorie A. Ghica V.V., la onomastica sa din 25 ianuarie 1855*, Iași, 1855, p. 32—34,

versiunea franceză sub numele lui P. Maire, considerînd-o operă a acestuia, iar textul lui Asachi, anonim, ca o simplă traducere a celui francez. Tot traducere a poeziei lui Maire o consideră şi Lovinescu, *Asachi*, p. 182. Într-adevăr, textul lui Asachi reprezintă o traducere mai liberă a poeziei lui P. Maire.

Cu privire la P. Maire, vezi nota precedentă.

A fost republicată în *Culegere I*, p. 47—48 (**B**), cu titlul *Pre Înălţatului Domn Grigorie Ghica VV. La ocazia fondaţiei Ospiţiului la Galata*, cu care a apărut şi în gazetă, şi în *Culegere II*, p. 47—48 (**C**).

2 Sameni numai cu virtutea *A, B:* Urmezi a virtutei voace *C;* protótip *în A;* **9** Cît-un *A, B:* Cîte-un *C;* **10**, **13**, **16** au *A, B:* a *C;* **17** Dizgropat *A:* Dezgropat *B, C;* **18** săracul *A, B:* orfanul *C;* **19** Dispoiet *A:* Despoiet *B, C;* **25** disface *A:* desface *B, C;* **29** ce *A:* ci *B, C;* **30** au *A, B:* a *C;* **35** Şi de dafinul a gloriei *A, B:* De tribut a mulţămirei *C;* o va încinge *A:* va încinge *B:* o va-ncinge *C;* **36** giudecători *A:* judecători *B, C.*

p. 47 LA MOARTEA PĂRINTELUI MEU

S-a publicat întîi în *Poezii*, p. 85—86 (**A**), cu titlul *Eleghie. La moartea părintelui meu. 1825*, apoi în *Culegere I*, p. 51—52 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 51—52 (**C**).

Pentru unele comentarii preţioase asupra acestei poezii, vezi Caracostea, *Le préromantisme*, p. 52—56.

După stabilirea sa la Iaşi, în 1803, în calitate de protopop al întregii Moldove, Lazăr Asachievici, tatăl lui Gh. Asachi, a desfăşurat o bogată activitate culturală, sub îndrumarea mitropolitului Veniamin Costache. În 1815 este trimis de Veniamin la Lemberg, pentru a aduce în ţară, cu sprijinul lui Ion Budai-Deleanu, unele documente privitoare la aşezămintele bisericeşti din Moldova şi a discuta cu învăţatul ardelean stabilit acolo posibilitatea venirii lui ca profesor la seminarul din Iaşi. În diferite ocazii, protopopul Lazăr s-a dovedit un bun orator (se păstrează unele dintre cuvîntările lui) şi un spirit întreprinzător. Pe plan literar, în 1816 a tradus, probabil din rusește, şi a publicat la Iaşi *Jucăreia norocului sau istorisire pentru prinţipul Menşcikov, carele pe vremea lui Petru cel Mare au fost slăvit în toată Evropa*, în 1819 a tradus, probabil tot din rusește, *Plîngerea sau gîndurile cele de noapte a lui Iungu, pentru viaţă, moarte şi pentru nemurire*, rămasă în manuscris (Biblioteca Academiei R.S. România, ms. 1771), iar în 1821 traduce şi publică la Iaşi *Bordeiul indienesc*, cunoscuta operă a lui Bernardin de Saint-Pierre *(La chau-*

mière indienne), în prefața căreia popularizează, probabil și sub influența mitropolitului Veniamin și a fiului său Gheorghe, ideile lingvistice ale Școlii ardelene, îndemnînd pe cărturari să cultive limba română literară prin împrumuturi din latină. În 1820 Lazăr Asachi se călugărește, primind numele de Leon, și în această calitate i se încredințează funcția de arhimandrit-vicar al Mitropoliei Moldovei. Vezi și bogatul și judiciosul studiu al lui Nestor Vornicescu, *Arhimandritul Leon Asachi*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei", XXXVIII, 1962, nr. 3—4, p. 213—242.

2 Ca să zugrăvesc durerea *A:* Să espun a mea durere *B, C;* **3** soartă *A, B:* soarta *C;* **5** au fost *A:* el fu *B, C;* **9** — **12** *lipsesc în A;* **10** au *B:* a *C;* **12** crucea îndemnîndă *B:* crucea și cuvîntul *C;* au *B:* a *C;* **15** umelite *A, C:* umilite *B;* **17** El din *A:* Din a *B, C;* au *A, B:* a *C;* **18** Împreună să lucreze *A:* Să lucreze împreună *B, C;* sfînt *A, B:* sînt *C;* **19** pe tineritul bun să fie și *A:* el pe junimea întru calea cea *B, C;* **20** Vrednic de o altă viață, plinind legea pe pămînt *în A;* **21** Hărăzea *A, B:* Consacra *C;* **22** fortuna *A:* furtuna *B, C;* pe a vieței ochean *A:* pe-al vieței ocean *B, C;* **23** fii bine s'iș *A:* fiii săi să *B, C;* **24** sîngele-ș *A, B:* propriu sînge *C;* **25** din *A, C:* de *B;* măcar *A, B:* macar *C;* **27** umelită *A, C:* umilită *B;* **28** -m *A:* -mi *B, C.*

p. 49 LACUL LUI OVID

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 86—88 (**A**), cu subtitlul *Eleghie*, apoi în *Culegere I*, p. 53—54 (**B**), și în *Culegere II*, p. 53—54 (**C**).

Caracostea, *Izvoare*, p. 69—75, și Guțu, *Traduceri*, p. 227—228, au recunoscut în această poezie unele ecouri ale *Tristelor* și *Ponticelor* lui Ovidiu. Versurile 38—40 din elegia lui Asachi reprezintă traducerea versurilor 73—76 din *Tristia*, III, 3.

2 cîmpiile *A:* cîmpii întins *B, C;* **4** să *A:* se *B, C;* **6** Ihò *A:* Ehò *B:* Eco *C;* dipărtare *A:* depărtare *B:* departare *C;* **7** Chesárului *A:* Cesarului *B, C;* **9** îi *A:* e *B, C;* lăcaș *A:* asil *B, C;* **10** pin *A, B:* prin *C;* nemurite *A:* nemurind *B:* nemurinde *C;* **11** a *A, B:* va *C;* **13** Schitiei *A:* Daciei *B, C;* varvarul *A, B:* barbarul *C;* **14** Depărtat *A, B:* Departat *C;* **15** har și agiutor *A, B,* ajutor *B:* grație-agiutor *C;* **16** Chèsar *A:* Cesar *B, C;* **17** dorul *A:* doru-i *B, C;* **18** fiică *A, B:* fiie *C;* **19** dəpărta *A, B:* dəparta *C;* **20** Dulce raza *A:* Raza dulce-a *B, C;* să *A:* se *B, C;* **21** noianu-i ținînd *A:* noian ținîndu-și *B, C;* arăta *A, B:* arata *C;* **23** sămn *A, B:* semn *C;* **24** c-un *A, B:* d-un *C;* **25** nedejdea *A:* speranța *B, C;* -au *A, B:* -a *C;* **26** lăcașul *A:* locașul *B, C;*

să *A:* se *B, C;* **28** Aducea *A:* Aduceau *B, C;* Elicona *A, B:* Elecona *C;* **29** Ş-atunce a *A:* Şi atunce -a *B, C;* răsuna *A:* răsunau *B, C;* **31** -au *A, B:* -a *C;* **32** Chesărului *A:* Cesarului *B, C;* -nsuş schitii îmblînzisă *A:* -nsuşi scitii îmblînzise *B, C;* **34** varvarilor *A, B:* barbarilor *C;* **35** Schitii *A:* Scitii *B, C;* **36** Depunea *A:* Depuneau *B, C;* pe-ntris-tata a lui *A:* pe-a sa-ntristată *B, C;* **37**-au *A, B:* -a *C;* **38** cîntătoriu aici *A:* cîntător aice *B, C;* **39** Genia care îl *A:* Geniul care-l *B, C;* -au *A, B:* -a *C;* **42** astăz *A:* astăzi *B, C.*

p. 51 ELEGIE SCRISĂ PE ŢINTERIMUL UNUI SAT

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 89—94 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 55—60 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 55—59 (**C**).

Problema modelului avut de Asachi pentru această „imitaţie" a fost îndelung şi viu discutată de istoricii literari. G. Bogdan-Duică, *Două capitole dintr-o biografie a lui Constantin Negruzzi. Cap. II. Melancolie*, în „Convorbiri literare", XXXV, 1901, nr. 10, p. 876, afirmă, fără să argumenteze în vreun fel, că „autorul după care a imitat-o Asachi este poetul rus Vasilii Andreievici Jucovschii", care — la rîndul său — a imitat pe Gray. Petre Grimm, *Traduceri şi imitaţiuni româneşti după literatura engleză*, în „Dacoromania", III, 1922—1923, p. 292—293, susţine că elegia lui Asachi este imitată după poezia similară a englezului Thomas Gray, pe care poetul nostru a cunoscut-o probabil prin intermediul a două traduceri franceze: cea în versuri, făcută de Marie-Joseph Chénier (fratele lui André Chénier), şi cea în proză, făcută de Letourneur. Grimm admite şi posibilitatea ca Asachi să fi citit elegia lui Gray şi în „traducerea rusească a lui Jukovski, care era vestită". Caracostea, *Izvoare*, p. 14, afirmă, în trecere, că poezia lui Asachi este „o traducere din preromanticul englez Gray, unul din precursorii spiritului nou în literatura europeană". Alex. Lawrence, *Observaţiuni asupra unei elegii a lui Asachi*, în „Viaţa românească", XXIV, 1932, nr. 5—6, p. 97—100, este — ca şi Grimm — de părere că Asachi a prelucrat elegia lui Gray după o versiune franceză şi, după ce stabileşte asemănările şi, mai ales, deosebirile poeziei lui Asachi faţă de cea a lui Gray, conchide că Asachi nu a vrut să dea o traducere, ci o poezie originală, inspirată doar din Gray. Caracostea, *Le préromantisme*, p. 46—52, raliindu-se la părerea că poezia lui Asachi este o imitaţie a elegiei lui Gray, combate afirmaţia că ar fi o prelucrare după Jukovski. Pentru Călinescu, *Ist. lit. rom.*, p. 100, „unele acorduri din *Elegie scrisă pe ţinterimul unui sat*, «imitaţie», duc gîndul numaidecît la *I sepolcri* de

Foscolo", însă „elegia Gray-Jucovschi este chiar baza poemului asachian" (p. 101). Valeriu Ciobanu, *Din relațiile literare româno-ruse*, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor", X, 1961, nr. 1, p. 55, crede că, pe lîngă traducerea lui Jukovski, Asachi „a cunoscut și alte intermediare ale elegiei lui Gray", iar în capitolul consacrat lui Gh. Asachi din *Istoria literaturii române*, vol. II, București, 1968 (apărut postum), p. 364, o consideră „imitație după englezul Gray prin intermediul francezului M.J. Chénier (și nu al rusului Jukovski, cum s-a crezut multă vreme)". Levit, *Asachi*, p. 168—175, polemizînd cu Caracostea, aduce o serie de argumente noi în sprijinul părerii că poezia lui Asachi este o prelucrare a elegiei lui Jukovski, fără să excludă posibilitatea folosirii paralele și a altor izvoare, mai ales franceze, pe care nu le-a putut cerceta (p. 283). În sfîrșit, Paul Cornea, *Originile romantismului românesc*, București, 1972, p. 337 și 659—660, efectuînd operația filologică elementară în asemenea cazuri: comparația textelor, stabilește că Asachi a elaborat poezia pe baza versiunii franceze a lui Marie-Joseph Chénier.

Th. Codrescu, *Amintiri despre Gheorghe Asaki*, în „Arhiva Societății științifice și literare din Iași", II, 1890—1891, p. 342, relatează că, la examenul de vară al Academiei Mihăilene, din 1838, ținut în prezența domnitorului Mihail Sturza și a mitropolitului Veniamin Costache, elevul Neculai Ionescu a recitat această poezie a lui Asachi. Cînd a ajuns la pasajul *Nobili plini de fantazie...* (versul 32 și urm.), domnitorul și mitropolitul s-au supărat și au părăsit sala, iar Asachi și Săulescu au fost ulterior mustrați.

Titlu Eleghie *A:* Elegie *B, C;* țînterimea *A:* țînterimul *B, C;* **1** sămn și sfînt *A, B:* semn și sînt *C;* **5** Au *A, B:* A *C;* frumseţe *A:* frumușeţe *B:* frumuşeţe *C;* **6** o negură duioasă *A, B:* negură misterioasă *C;* **7** -m *A:* -mi *B, C;* **8** Lumea *A, B:* Lumea-o *C;* **9** Ca-n *A, B:* Că-n *C;* **12** cu *A, B:* prin *C;* sărbează *A:* serbează *B, C;* **13** lăcuitor *A:* locuitor *B, C;* **14** soață *A, B:* soaţa *C;* **15** turbură păşirea *A, B:* lin cursul turbură *C;* d-o *A:* de-o *B, C;* **17** țărînă au *A:* țărîn-au *B, C,* -a *C;* **21** Dulce boarea *A:* Dulcea boare-a *B, C;* **26** Aducea *A:* Aduceau *B, C;* **28** primi- *A:* lua- *B, C;* tinerei *A:* tinerii *B, C;* **29** simplă *A:* simpla *B, C;* **30** să *A:* se *B, C;* vorova *A, B:* zicerea *C;* **32** rugenit *A:* ruginit *B, C;* **34** Au născut *A, B:* A produs *C;* **36** frumseţa *A:* frumușeţa *B, C;* să trec c-al *A:* trec ca al *B, C;* **37** niciodată s-au *A:* încă nu s-au *B, C,* s-a *C;* **38** nicicum s-au încungiurat *A:* nice cum s-au cungiurat *B:* nicicum s-a-ncungiurat *C;* **39** forme *A:* pompe *B, C;* fieşcare *A:* fiecare *B, C;* **40** ce *A:* ci *B, C;* sămn *A:* semn

B, C; **41** zmirnă *A, B:* smirnă *C;* cînticul *A:* cîntecul *B, C;* sfînt *A, B:* sînt *C;* **43** ni *A, C:* ne *B;* **45** minciunosul lor *A:* mincinosu-acel *B, C;* **46** Hotărîrile *A, B:* Decretările *C;* **47** să *A:* se *B, C;* **48** Dac-o dreaptă tînguire pe mormînturi *A:* Tînguire-adevărată pe mormînt de *B, C;* **50** -au *A, B:* -a *C;* **51** supt *A:* sub *B, C;* **52** îndrăzneală *A, B:* fantazie *C;* **54** un razim *A:* razim *B, C;* piept *A:* pept *B, C;* **55** nu i-au lucitu-i *A:* lui nu-i lucise *B, C;* **56** i s-au stîns în *A:* i s-au stîns de *B:* i s-a stîns din *C;* **58** -au *A, B:* -a *C;* **59** să *A:* se *B, C;* **60** veghetează *A:* vegetează *B, C;* **63** vun *A, B:* vrun *C;* **64** Poate-n mai puține ambiții vreun alt *A, B:* Cu asemene ambiție poate vreun *C;* **65** ii *A:* ei *B, C;* **66** -au *A, B:* -a *C;* ferecirea și păcate *A, B:* fericirea și pacate *C;* **67** fiéros *A:* fioros *B, C;* **68** -au *A, B:* -a *C;* **69** vrură *A:* vrut-au *B, C;* modestele lor *A, B:* a lor modestul *C;* **72** vrunui *A, B:* a lui *C;* **74** -au *A, B:* -a *C;* **75** Supt *A:* Sub *B, C;* -au *A, B:* -a *C;* **76** însămnat *A, B:* însemnat *C;* **77** lacrămă *A:* lacrimă *B, C;* **78** -au *A, B:* -a *C;* învite *A, B:* deștepte *C;* **87** veciniciei *A, B:* cel eternic *C;* **88** ne-au *A, B:* ni-a *C;* dragă *A:* dulce *B, C;* **93** atunce *A, B:* atuncea *C;* **94** să *A:* se *B, C;* pe munte *A:* la munte *B, C;* **96** au luminat *A:* au creat *B, C,* a *C;* **98** să *A:* se *B, C;* **99** Au zăcut *A:* Au căzut *B, C,* A *C;* **100** lacrămi *A:* lacrimi *B, C;* **101** mormura *A:* murmura *B, C;* **104** Să *A:* Se *B, C;* **107** Au *A, B:* A *C;* de *A, B:* din *C;* **110** țînterime *A, B:* ținterime *C;* **111** rug *A:* spin *B, C;* **112** Vez... străin nu este ție a scripturei meșteșug *în A;* **113** Epitaful *A:* Epitaf *B, C;* **114—117** *lipsesc în A;* **114** văi'florite *B:* văi-nflorite *C;* **115** -au *B:* -a *C;* **118** Supt *A:* Sub *B, C;* **119** au *A, B:* a *C;* **121** hultuiră melanhólie *A:* hultuisă melancólie *B, C,* melancolie *C;* **124** tremis *A:* trimis *B, C;* lăcrămare *A:* vindecare *B;* **127** -au *A, B:* -a *C;* **128** nădejde *A, B:* speranța *C;* îmbe *A:* ambe *B, C;* **129** ni *A, C:* ne *B.*

p. 55 IMNUL DE SARĂ

S-a publicat întîi în *Almanah*, 1852, p. 101—102 (**A**), cu subtitlul *Cătră E...*, semnată cu inițialele *A.D.* (=Alvir Dacianu), fapt care a determinat pe îngrijitorul anonim al ediției fabulelor lui A. Donici apărută în editura „Frații Șaraga", prin 1894 sau 1895, să o editeze între scrierile acestuia. Asachi, adevăratul ei autor, a inclus-o în *Culegere I*, p. 61—62 (**B**), cu subtitlul *Cătră Ermiona*, și în *Culegere II*, p. 60—61 (**C**).

Ermiona, fiica mai mare a lui Gh. Asachi, s-a născut la 16 decembrie 1821. A crescut în atmosfera culturală și artistică din casa familiei Asachi. Își începe activitatea literară cu mici traduceri publi-

cate în periodicele tatălui său. În 1839 publică traducerea poemei *Rut* a Karolinei Pichler și a nuvelei *René—Paul și Paul-René* a lui Émile Deschamps, iar în 1843 publică o traducere din Silvio Pellico, *Despre îndatoririle oamenilor*, pe care o pregătea încă din 1839. Prin 1839 se căsătorește cu Alexandru Moruzi de la Pechea, de care se desparte însă peste puțin timp. A avut cu el un fiu, pe Gheorghe Moruzi. În 1845 se stabilește, împreună cu fiul său, la Paris, unde frecventează, la Collège de France, cursurile lui Edgar Quinet și Jules Michelet. În iulie 1852 se căsătorește cu filoromânul Edgar Quinet, pe care l-a iubit, l-a stimat și l-a ajutat în activitatea sa științifică și politică. După moartea lui Quinet, în 1875, a scris lucrări foarte prețioase privitoare la activitatea lui. A purtat o interesantă corespondență cu unele personalități literare ale Franței, ca Victor Hugo, Michelet, Louis Blanc și alții. A murit la Paris, în 1900. Vezi Elena Piru, *Gh. Asachi și fiica sa, Hermiona Quinet*, în „România literară", II, 1969, nr. 45, din 6 noiembrie, p. 12—13, *Hermiona Asachi-Quinet. 150 de ani de la naștere*, în „Manuscriptum", II, 1971, nr. 2, p. 178—188, *Corespondența dintre Victor Hugo și Hermiona Asachi-Quinet* (cu *va urma*), în „Manuscriptum", 1971, nr. 4, p. 143—156.

Față de tatăl său, Ermiona a avut totdeauna o deosebită afecțiune și stimă. După căsătoria sa cu Quinet, Asachi le face o vizită și, împreună, merg la băile Spa din Belgia. De acolo, Ermiona îi scrie soției lui Michelet, la 2 septembrie 1853, următoarele: „Mă bucur de fericirea de a-l vedea pe tata, de care sînt foarte mîndră, dragă doamnă, căci nici un om n-a adus țării sale servicii mai serioase, cu o modestie, o dezinteresare pe care numai antichitatea și Revoluția noastră le-au cunoscut! Tata nu se îndoiește că a fost pentru Moldova un fel de Convenție pașnică, creînd totul, în toate ramurile civilizației, opunînd un patriotism înflăcărat dificultăților de neînvins, monștrilor care renășteau mereu." (După Elena Piru, *Gheorghe Asachi și fiica sa, Hermiona Quinet*, citat mai sus, p. 12).

Vezi și poezia *Alfons de Lamartin către o jună moldovană*, cu nota respectivă.

1 îm *A:* îmi *B, C;* **2** *scris* răspunde *C;* cerului *A, B:* ceriului *C;* **3** *scris* epochei *C;* **5** -m *A:* -mi *B, C;* melancolic *A, B:* *scris* melancholic *C;* **6** Despre a patrii *A:* Despre-a patriei *B, C;* **9** junime *A, B:* giunime *C;* **15** Pre *A:* Pe *B, C;* războiu *A:* răsbel *B:* resbel *C;* **16** patrii soarte *A:* patriei soartă *B, C;* **18** s-au *A, B:* s-a *C;* **20** ni-au *A:* ne-au *B:* ni-a *C;* **23** frumsață *A:* *scris* frumușeță *B, C;* s-au *A, B:* s-a *C;* **24** Suceava cea antică Ilionul au-nnoit *A:* Suceavă pe anticul

Iliòn au înnoit *B*, *C*, Suceava, a *C;* **25** În cel nor *A*, *B:* Între nor *C;* **31** juniei *A:* giuniei *B*, *C;* **32** aşezămu-ni *A:* aşăzămu-ne *B*, *C;* **33** de-a *A*, *B:* di-a *C;* nopţii *A:* nopţei *B*, *C;* **36** păstra *A*, *B:* pastra *C*.

Petrodava (v. 32) — numele unei cetăţi dace sau romane care ar fi existat în Moldova. Bazîndu-se pe unele indicii arheologice, Asachi credea că această cetate a fost situată în localitatea de lîngă Piatra Neamţ în care îşi avea el fabrica de hîrtie.

Cernegura (v. 33) — numele unui pisc muntos din localitatea Piatra Neamţ, în faţa Pietricicăi, şi al unor munţi din împrejurimile oraşului respectiv.

p. 57 CONVORBIRE NOPTURNĂ

A fost publicată prima dată, fără semnătură, în *Almanah*, 1851, p. 111 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 63 (**B**) (unde, în unele exemplare, este repetată din eroare la p. 183, în locul poeziei *Evlavia casnică*), şi în *Culegere II*, p. 62 (**C**).

În ciuda meritelor incontestabile pe care Gh. Asachi le-a avut ca animator al culturii româneşti, el a manifestat o poziţie conservatoare faţă de ideile înnoitoare ale revoluţiei de la 1848. O mărturie în acest sens este şi prezentul sonet.

2 privighează *A:* priveghează *B*, *C;* **5** varvara *A*, *B:* barbara *C;* **6** Au *A*, *B:* A *C;* **11** să-nformă *A:* se-nformă *B:* se înform *C*.

p. 58 HOLERA ÎN MOLDOVA

A fost publicată întîi în *Culegere I*, p. 64—66 (**A**), apoi în *Culegere II*, p. 63—65 (**B**).

Nu am putut determina modelul după care a *imitat* Asachi această elegie. Probabil însă că ea nu a fost scrisă în 1831, cum indică autorul în titlu, ci după 1848, fiind inspirată de epidemia de holeră care a lovit Moldova în acest an. În sprijinul acestei ipoteze invocăm nu numai aspectul stilistic şi lingvistic mai nou al versurilor de aici, în raport cu cele publicate de Asachi în 1836, de exemplu, ci şi faptul că elegia în discuţie a fost publicată întîi abia în ediţia din 1854.

8 discarce *A:* descarce *B;* **15** răul *A:* cel rău *B;* **16** Moldaviei *A:* Moldovei *B;* **19** ce popoarelor e *A:* ale publicului *B;* **20** au *A:* a *B;* **24** -au *A:* -a *B;* **25** lupta-ne *A:* ni lupta *B;* **27** minuta *A:* minutul *B;* **28** scăpa *A:* scapa *B;* **31** langoare *A:* lîngoare *B;* **33** *este în A:* Datorie

sîntă foarte, datorie-nfiorătoare; **43** un îndărăpnic dușman *A:* la inimă-mpetritul *B;* **47** zmintele *A:* smintele *B;* **52** ne *A:* ni *B;* **57** odineoară *A:* odinioară *B;* **64** au *A:* a *B*.

p. 61 CĂTRĂ TIBRU

A fost publicat întîi în *Culegere I*, p. 69 (**A**) și, paralel cu versiunea în limba italiană, în *Culegere I, partea II*, p. 10—11 (**B**), cu titlul *Alviru Dacicu către Tibru, 1810*, apoi în *Almanah*, 1863, p. 27 (**C**), cu titlul *La Tibru. Scris la Roma, 1809*, în *Culegere II*, p. 69 (**D**), și în *Culegere II, partea II*, p. 8—9 (**E**), cu titlul *Alviru Dacic la Tibru. Roma, 1810*, de asemenea paralel cu versiunea în limba italiană, care se află și în *Raccolta*, f. 6^{r}.

Am editat varianta *D*.

1 mărețe *A, D:* faimoase *B, C, E;* **2** faima *A, B, D, E:* gloria *C;* Auzoniei *A:* Ausoniei *B, D, E:* Ausonii *C;* vechite *A, B, D, E:* -nvechite *C;* **6** *scris* Căi *A:* Văi *B, C, D, E;* stînci, rîurele *A, B:* și rîurele *C, D, E;* **7** -mi *A, B, D, E:* -m *C;* 8 dulcea *A, D:* dulce *B, C, E;* al *A, B, D, E:* a *C;* **12** Nici *A, B, D, E:* Nice *C;* sănine *A:* senine *B, C, D, E;* **14** astizi *A, D:* astăzi *B, C, E*.

p. 62 CĂTRĂ PLANETA MEA

A fost publicat întîi în *Culegere I*, p. 70 (**A**), apoi în *Culegere I, partea II*, p. 12-13 (**B**), paralel cu versiunea în limba italiană, în *Culegere II*, p. 70 (**C**), și în *Culegere II, partea II*, p. 10-11 (**D**), de asemenea paralel cu versiunea italiană, care se găsește și în *Raccolta*, f. 6^{v}.

Am editat varianta *C*.

Titlu me *A:* mea *B, C, D;* **1** priincioasă *A,B,D:* grațioasă *C;* **4** pe *A,C:* pre *B,D*; **7** prin *A,C:* cu *B,D;* **8** Despreţuiesc *A,C:* Dispreţuiesc *B,D;* **9** a vieței *A,C:* lucindă *B,D;* **10** raza-ți *A,C:* steaua *B,D;* **11** *este în B,D:*

Cum statornic rotind lumei străluce

14 mă va încrede *A,C:* mi va conduce *B,D*.

Faptul că în ediția poeziilor lui Asachi tipărită de N. Iorga, în 1908, la Vălenii de Munte, p. 118, în versul *6* s-a strecurat o greșeală de tipar: *acrèe fintînele*, în loc de *ascree fintînele*, a dat naștere unei interpretări greșite a imaginii poetice respective, în articolul lui L. Gáldi, *Grecismele fanariote în limba poetică română*, din „Limba română", XIV, 1965, nr. 2, p. 223. Gáldi crede că cuvîntul *acreu* este neogrecesc (ἄκρεος „fără carne; imaterial"). În realitate, Asachi

se referă la fîntînile orașului antic *Ascra*, de la poalele muntelui Helicon, în Beoția, patria lui Hesiod, care erau patronate de nimfe și închinate muzelor, iar cuvîntul respectiv este de proveniență italiană (<*ascreo*).

LAURA

p. 63 (Stiamo, Amor...)

A fost publicat întîi în *Poezii*, p. 31 (**A**), cu titlul *Laura. Imitație dupre Petrarca. Sonet*, apoi în *Culegere I*, p. 71 (**B**), cu același titlu, dar fără menționarea *sonet*, și în *Culegere II*, p. 71 (**C**).

Este traducerea sonetului CXL *(Stiamo, Amor, a veder la gloria nostra)* al lui Petrarca, din ciclul *In vita di madonna Laura*, pe care Asachi îl copiase într-un carnet (ms. 3075, f. 108^r), cînd se afla la Roma.

1 ni *A, C:* ne *B;* **2** nouî ali *A:* nouă ale *B, C;* maicei *A, B:* naltei *C;* **3** Vez *A:* Vezi *B, C;* **4** Vez *A:* Vezi *B, C;* făpture *A:* făptură *B, C;* **5** ș-auru-i *A:* ș-aur e *B, C;* 8 Prin astă poartă a dîmbului pădure *în A;* **11** Ca să le atingă *A:* Să le atingă *B:* Să le-atingă *C;* **12** frumseți *A:* frumusețî *B, C;* să *A:* se *B, C;* **14** ochilori săi *A:* ochilor ei *B, C.*

LAURA

p. 64 (Lieti fiori...)

A fost publicat întîi în *Poezii*, p. 32 (**A**), cu titlul *Pentru Laura. Imitație dupre Petrarca. Sonet*, apoi în *Culegere I*, p. 72 (**B**), cu același titlu, dar fără menționarea *sonet*, și în *Culegere II*, p. 72 (**C**).

Este traducerea sonetului CXI *(Lieti fiori e felici, e ben nate erbe)* al lui Petrarca, din ciclul *In vita di madonna Laura*.

5 dulce *A:* dulce-i *B, C;* **6** viore *A:* vioară *B, C;* **7** anŭose *A, B:* anŭoase *C;* **11** har *A, B:* grație *C;* despr-a ei frumsețe *A:* despre-a ței frumŭsețe *B, C;* **13** duiosă *A:* duioasă *B, C.*

p. 65

DAFNE

Se află în *Alăuta*, p. 22 (**A**), intitulată *Sónetu*. A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 33 (**B**), cu titlul *Dafne*, apoi în *Culegere I*, p. 73 (**C**), și în *Culegere II*, p. 73 (**D**).

1 Biruind rîul a stîncelor *A:* Învingînd rîul cursului *B, C, D;* **2** să *A, B:* se *C, D;* spre *A:* la *B, C, D;* **3** [Nu-i este redu au cîmpu d-înfrînare] Cîmpuri nu-i sînt cu reduri d-înfrînare *A:* Nu-i sînt cîm-

pii nici reduri de-nfrînare *B, C, D;* **4** Măcar *A, B, C:* Macar *D;* [plini d-albini şi păsărele] mîndre acesti şi acele *A:* mîndre aceste şi acele *B, C, D;* **5** [mîndre] nouî *A:* nouî *B:* nouă *C, D;* **6** în al său grai de a-i *A:* În rostul său de a *B:* În limba sa de-a *C, D;* să *A, B:* se *C, D;* **7** [cu] prin *A:* cu *B, C, D;* murmurare *A, C, D:* mormurare *B;* **8** Sosînd la valuri *A:* Sosind la unde *B, C, D;* să pierde *A, B:* se perde *C, D;* **9** ce în *A:* care-n *B, C, D;* douî *A, B:* două *C, D;* stelelor *A, D:* stelilor *B, C;* **10** Zăresc minune *A:* Văd chiar minuni ce-s *B, C, D;* **11** [Trudind ochez numai alte] Numai trecînd ochez pe alte *A:* Numai trecînd privesc la alte *B, C, D:* **12** [La Lefca] Spre Laura *A:* Spre Dafne *B, C, D;* [toată] aprinsa a *A:* aprins-a *B, C, D;* **13** [stînd] agiungînd *A:* agiungînd *B:* ajungînd *C, D;* sănine *A:* senine *B, C, D;* **14** [Să pierd] Piere în al *A:* Pere-n a *B, C, D.*

p. 66 ÎN OCAZIA ZBORULUI AEROSTATIC A MADAME I BLANCHARD

S-a publicat întîi în *Culegere I*, p. 74 (**A**), şi — alături de versiunea în limba italiană — în *Culegere I, partea II*, p. 52—53 (**B**), apoi în *Almanah*, 1863, p. 27—28 (**C**), cu titlul *La ocazia zborului aerostatic a Madamei Blanchard, în Roma, la 1811, pe cînd se arată în cer comitul cel mare. (Publicat în Giurnal di campideglio, nr. 154)*, în *Culegere II*, p. 74 (**D**), şi în *Culegere II, partea II*, p. 50—51 (**E**), de asemenea paralel cu versiunea în limba italiană.

După cum afirmă autorul însuşi, versiunea italiană a acestui sonet a fost publicată prima dată în „Giornale del Campidoglio", nr. 154, din 26 decembrie 1811, p. 630, cu titlul *In occasione del volo aerostatico dell'illustre Donna la Signora Blanchard. Sonetto di Giorgio A. Moldavo* (vezi Claudio Isopescu, *Il poeta Giorgio Asachi in Italia*, Livorno, 1930, p. 64—65, unde este reprodus şi textul publicat în gazeta respectivă). O copie a versiunii italiene se află şi în *Raccolta*, f. 7*r*.

Citind acest sonet în *Almanah*, 1863, B.P. Hasdeu face, în articolul *Mişcarea literelor în Ieşi*, publicat în „Lumina", 1863, nr. 12, următoarele observaţii pe marginea lui şi cu privire la activitatea literară a lui Asachi în general: „Această micuţă producere poetică ne pune pe gînduri. D. Asachi trebui să fi fost atunci foarte tînăr. S-ar părea că, de l-a înzestrat pe d-lui natura cu vun dar poetic, apoi e lucrul firesc ca un asemene să se fi format, întărit, acrescut într-un înterval *semiseclar*. E cu anevoie a crede ca un barbat să nu facă nici chiar aşa cum făcea el însuşi fiind copil; ca dentr-un junel poet să

iasă un om de tot prozaic; ca dentr-un prelud plin de speranțe să se nască o urmare din ce în ce mai dezîncîntătoare. Ei bine, sonetul d-lui Asachi-copil pentru franceza Blanchar e cea mai bună și, am putea zice, este unica frumoasă poezie a pretinsului nostru *baș poet*. Să fie asfel toate cîntările d-sale, eu nu m-aș sfii nici un minut de a-l dechiara *Petrarca* al românilor, cu aceeași nepregetată francheță cu care sînt deprins a rosti opiniile și convingerile mele literare. Sonetul d-lui Asachi din 1811 e, pentru acea epocă, un cap d'operă prin fond și prin formă." Și, după ce îl reproduce și face cîteva observații critice, continuă: „Ar gîndi neștine că însuflarea poetică fu pentru d. Asachi numai ca o repede rază ce l-a fost luminat pe o clipă și apoi, despărînd pentru totdeauna, i-a lăsat o înșelătoare și vie suvenire, în puterea cărei d-lui se tot crede a fi poet" (p. 103).

Călinescu, *Ist. lit. rom.*, p. 100, observă că acest sonet „duce mai mult la *Per la machina aerostatica* de Parini și *Il globo aerostatico* de Alfieri, decît la *Al signor de Montgolfier* de Monti".

Am editat varianta *D*.

Titlu la Roma în 22 decemvrie 1811 *B, E;* **2** ră *A, C, D:* rè *B:* rea *E;* **8** încărcată *A:* încarcată *B, C, D, E;* **9** Înmîndrit-atunci natura *A, B, D, E:* Înmîndrit atunci Apolo *C;* **10** ei *A, B, D, E:* lui *C;* ce-i *A, D:* ce-s *B, C, E;* **12** de-amu nu mai *A, B, D, E:* ea de-amu nu *C;* **14** ceri *A, D:* cier *B, E:* cer *C;* ajunge *A, D:* agiunge *B, C, E;* ca să fie *A, D:* să se suie *B, C, E*.

p. 67 LA ÎNTRODUCEREA LIMBEI NAȚIONALE ÎN PUBLICA ÎNVĂȚĂTURĂ

Se află în *Alăuta*, p. 52 (**A**), fără titlu, datată *31 dec. 1820*. A fost publicată întîi la începutul (în unele exemplare la sfîrșit) volumului *Bordeiul indienesc*, Iași, 1821, traducere a lui Leon Asachi din Bernardin de Saint-Pierre, sub titlul *Sonet a lui Gh. Asachi* (**B**), apoi în *Poezii*, p. 29 (**C**), cu titlul *La întroducerea limbei naționale în publica învățătură. Sonet*, în *Culegere I*, p. 75 (**D**), cu titlul *La întroducerea limbei naționale în publica învățătură în Moldavia. La 1828*, în *Almanah*, 1863, p. 28—29 (**E**), cu titlul *La ocazia acii întăi publicări literare române în Moldova, 1821. Sonet*, în *Culegere II*, p. 75 (**F**), și în *Adaos la Almanacul „Albinei române" pe anul 1869*, p. 3 (**G**).

Deși în ultimele ediții ale autorului este datat *1828*, fiind astfel raportat la momentul înființării școlii elementare și a gimnaziului de la biserica Trei-Ierarhi din Iași, eveniment foarte important în

procesul dezvoltării învățămîntului național în Moldova, acest sonet a fost scris — după cum se vede — cu mult înainte. Este desigur inspirat de primele succese obținute de Asachi prin introducerea limbii române în învățămînt și pe scenă, în urma examenului clasei de inginerie hotarnică înființată de el în 1813 și a reprezentației din 1816 cu piesa *Mirtil și Hloe*.

Am editat varianta *F*.

1 [Fleghetonului] Aheronului *A:* Fleghetonului *B:* Aheronului *C, D, F:* Flegetonului *E, G:* **2** întinsăse preste Dachiii *A:* întinsese preste a Dachiei *B:* întinsesă prest-al Dachiei *C, D,* Daciei *D:* întinsese prest-a Daciei *E, F, G,* întinsăse *F, G;* **3** al rătăcirei *A:* al rătăcirii *B:* a nopței oarbe *C, D, F, G:* ademitoare *E;* **4** Ținè lung *A:* Ținea mult *B:* Țînea mult *C:* Țineau mult *D, E, F, G;* rumânilor [vîrtute] virtute *A:* românilor vîrtute *B, C, D:* românilor virtute *E, F, G:* **5** Muzile în nemernicie *A:* Muzele în nemernicie *B:* Muzele-n nemernicie *C, D, F, G:* Muzele esiliate *E;* îmbla *A:* umbla *B, C:* umblau *D, E, F, G;* **6** Ne-ndrăznind *A, E:* Neîndrăznind *B:* Neputînd *C, D, F, G;* idioma patrii *A:* idioma patriei *B:* a patrii limbă *C:* a patriei limbă *D, F, G:* idiomul patrii *E;* din cenușa ei s-învie *A, B, E,* lui să-nvie *E:* din uitare să învie *C, D, F:* din torpore să învie *G;* **7—11** *sînt în A:*

S-auză numai [oftării înfiorata] suspinuri ș-o-nfiorată armonie
Din scrișnire a zavistii ce-a ei limb-în sînge-ascute
[Dar luceafărul lui (?) și (?) întorc vedere] Dar luceferi
doi [în zare] deodată [răsăresc din emisfere] ne răsar din a lor sfere
Între care acum străluce adevărului idea
De atunce cînd a sale s-au sfărmat fatale fiere.

7 Numai zéfirul și rîul *B, E:* Și păstorii numai singuri *C, G:* Și păstorul numai singur *D, F;* **8** Tînguia, gemînd, a patriei strălucirile pierdute *B, E,* Tînguiau, patrii, perdute *E:* Românesc cîntec sunat-au pre cîmpoi și alăute *C, D, F, G,* Românesc răsuna cîntic *C;* **9** ne-au sfărmat *B:* au sfărmat *C, D:* a sfarmat *E, G:* a sfărmat *F;* **10** Și în zare acum răsare dulcea zorelor scînteia *B:* Ș-a doritului luceafăr ni răsare acum scînteia *C, D, F, G,* ne *D:* Și din cer amu răsare al Aurorei chiar scînteia *E;* **11** soarele *B, D, E, F, G:* soarile *C;* vestește *B:* minește *C, D, E, F, G;* **12** Ș-așteptînd [Moldavia] rumânul ziua *A:* Ș-așteptînd Moldavia ziua *B, E:* Așteptînd românii ziua *C, D, F, G,* românul *G;* cînd [a ei] pe-a ei văzu schinteia *A:* cînd văzu raza întăia *B, E, G:* cînd văzusă raza-ntăia *C, D, F,* văzură *D, F;* **13** ochii spre stele *A:* spre stele ochii *B, E:* spre ceriul ochii

C, D, F, G; **14** vieţii [învierei] mele *A:* învierii mele *B:* -nvierei noastre *C, D:* -nvierei mele *E, F, G;* -ntăi *A, C, D, E, F, G:* întîi *B.*

p. 68 PALADIUL MOLDOVENILOR

A fost publicat întîi în „Alăuta românească", nr. 2, din 15 iulie 1838, p. 22—23 (**A**), cu titlul *Paladiul moldovenilor. Pentru ziua aniversală a înaugurației Academiei Mihailene, serbată în 3 iuli 1838. Sonet.* În josul paginii respective se află următoarea notă la cuvîntul *paladiu* din titlul sonetului: „*Palladium* însămna la eleni o statuă a zînei Pallas adecă a Înţălepciunei, pre care ar fi trimes-o din cer zînul Joe şi despre care, aşăzată apoi la Troia în un templu, au prezis oracolul cum că cetatea Troia va fi nebiruită, pe cît va păstra acel paladiu. Anticii şi acii de astăz însămnează prin acest cuvînt oarecare obiecturi cărora imperiile sau politiile sînt datoare cu a lor trai şi fericire."

Din relatarea asupra examenului public al şcolilor naţionale din Iaşi, de la 3 iulie 1838, publicată în acelaşi număr din „Alăuta românească", p. 21, reţinem următoarea precizare cu privire la faptul că acest sonet a fost difuzat şi ca foaie volantă: „După sfîrşirea examenului au urmat împărţirea premiilor, făcută de luminarea-sa prinţul N. Suţu, şi totodată s-au împărţit şi următorul sonet alcătuit de d. referendar aga Gh. Asachi, care au publicat şi o relaţie istorică de lucrările cinstitei Epitropii de la aşăzarea scoalelor naţionale în prinţipatul Moldaviei, care epohă de 10 ani s-au serbat la acest prilej. Noi aflăm o adevărată plăcere de a împărtăşi cetitorilor noştri frumoasele versuri a d. aga Gh. Asachi."

A fost reprodus în *Culegere I*, p. 76 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 76 (**C**).

Vezi, în volumul al II-lea al prezentei ediţii, discursul lui Asachi la inaugurarea, în 1835, a Academiei Mihăilene şi alte cuvîntări şi relaţii ale sale privitoare la dezvoltarea învăţămîntului în Moldova.

Caracostea, *Izvoare*, p. 76—77, constată în această poezie reminiscenţe din Virgiliu şi Ovidiu.

Titlu înaugurației A: înaugurărei B, C; iuli A: iulie B, C; **1** păstrat *A, B:* pastrat *C;* **2** Joe *A:* Gioe *B, C;* din Olimpu *A:* chiar din Olimp *B, C;* **4** -ntre mii primejdii *A:* -ntre pericoli *B, C;* **5** Ahil *A:* Ahilevs *B, C;* **6** vărsa *A:* vărsau *B, C;* **7** prea înţăleptul *A, B:* înţeleptul *C;* **9** nalt scopos *A:* scop mare *B, C;* **10** Academia *A, B:* Academie *C;* **12** buna *A:* sînta *B, C;* au *A, B:* a *C;* **13** păstra *A, B:* pastra *C;* **14** Sub scutirea a doi luceferi, de la N o r d şi R ă s ă r i t *în A, B,* scutire-a *B.*

p. 69 PENTRU COMPUNERILE POETICE ÎN LIMBA NAȚIONALĂ

Se află în *Alăuta*, p. 40 (**A**), fără titlu, datat *820, 24 dec.* A fost publicat întîi în *Poezii*, p. 30 (**B**), cu subtitlul *Sonet*, apoi în *Culegere I*, p. 77 (**C**), cu menţiunea *Imitaţie*, şi în *Culegere II*, p. 77 (**D**).

Este, în bună parte, traducerea următorului sonet al poetului italian Benedetto Menzini (1646—1704), pe care l-am găsit, atît în *Il tesoretto. Hausschatz italienischer Poesie... von O.L.B. Wolff*, Viena, 1846, p. 269—270, cît şi în *Lirici del secolo XVII, con cenni biografici*, Milano, 1878, p. 288, unde este intitulat *Il lauro e la poesia:*

Dianzi io piantai un ramuscel d'alloro,
E insieme io porsi al ciel preghiera umile,
Che si crescesse l'arbore gentile
Che poi fosse ai cantor fregio e decoro;

E zefiro pregai che l'ali d'oro
Stendesse su'bei rami a mezzo aprile,
E che borea crudel stretto in servile
Catena imperio non avesse in loro.

Io so che questa pianta a Febo amica
Tardi, ahi ben tardi, ella s'innalza al segno
D'ogni altra che qui stassi in piaggia aprica:

Ma il suo lungo tardar non prendo a sdegno,
Però che tardi ancora e a gran fatica
Sorge tra noi chi di corona è degno.

1 Arbur-unui tînăr dafin am plantat eu *A:* Tinerel şi verde dafin împlîntat-am *B, C, D;* dineoare *A, B, C:* dinioare *D;* **2** rugăciuni foart-umelite *A:* cu rugi pofte umelite *B, C, D,* umilite *C;* **3** Moldavie *A:* românii *B, C, D;* **4** *este în A:* Prin a cărora vîrtute din memorie omul nu moare; **5** [pre] pe blînzii zéfiri *A:* pe blîndul zefir *B, C, D;* nor *A:* nori *B, C, D;* pogoare *A:* coboare *B, C, D;* **6** ea s-întinză *A:* el să-ntindă *B, C, D;* lor *A:* lui *B, C, D;* **7** Bòrea cel ager *A:* agera fortună *B:* aprica fortună *C:* barbara fortună *D;* în obeze strîns *A:* strînsă în obezi *B, C, D;* **8** aibe *A, B:* aibă *C, D;* bărbăţia *corectat în* sumeţia *A:* vro putere *B, C, D;* cu timpul s-o *A:* în urmă să-l *B, C, D, scris* s'il *B;* **9 -14** *sînt în A:*

Ştiu că planta ce lui Fivos est-odorul şi mărime,
Ah, tîrzîu rădăcinată ş-înălţată a să se vază
Sămănînd la cele alte [ce] care umbresc aceste clime.

Îns-aceasta întîrziere [al meu dor nu înfrînează] dorul
nu-m pun în obeze
Că văd scrisă hotărîre prin a soarţilor cruzime
Că tîrzîu va fi rumânul vrednic să s-încununează.

10 arbure *B:* arbore *C, D;* Dachia *B:* Dacia *C, D;* **12** pin *B:* prin *C, D;* ghintelor *B, C:* gintelor *D;* **14** lin-a *B:* line-a *C, D.*

p. 70 MOARTEA LUI ISUS

A fost publicat întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 23, din 20 martie 1847, p. 89 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 78 (**B**), cu menţiunea *Imitaţie*, şi în *Culegere II*, p. 78 (**C**).

G. Bogdan-Duică, *G. Asachi şi O. Minzoni*, în „Gîndirea", II, 1922, nr. 5, p. 95, a descoperit sursa italiană a acestui sonet prin intermediul colecţiei de sonete italiene traduse în limba germană şi comentate de Capetan Cerri, *Das Sonett in Italien seit einen Jahrhundert in Die Dioskuren*, Viena, 1882. În antologia lui Cerri, sonetul lui Minzoni este intitulat *Adams Erwacken*. Bogdan-Duică nu a putut găsi operele lui Onofrio Minzoni (1735—1817), spre a vedea sonetul în original. Îl reproducem mai jos, după antologia intitulată *Poeti minori del Settecento, a cura di Alessandro Donati*, Bari, 1912, p. 323, unde are titlul *Sulla morte di Gesú Cristo:*

Quando Gesú con l'ultimo lamento
schiuse le tombe e la montagna scosse,
Adamo rabbuffato e sonnolento
levò la testa e sovra i piè drizzosse.

Le torbide pupille intorno mosse
piene di meraviglia e di spavento,
e palpitando addimandò chi fosse
Lui, che pendeva insanguinato e spento.

Come lo seppe, alla rugosa fronte,
al crin canuto ed alle guance smorte
colla pentita man fe'danni ed onte.

Si volse lagrimando alla consorte,
e gridò si che rimbombonne il monte:
— Io, per te, diedi al mio Signor la morte!

Titlu 1 Iisus *A:* Isus *B, C;* **2** Au *A, B:* A *C;* cît tremură *A:* tremurat-au *B, C;* **4** giudeţ *A:* judeţ *B, C;* **6** rădicînd *A, B:* rîdecînd *C;* **10** mîntuire *A:* mîngîiere *B, C;* cap-au *A, B:* capu-au *C;* **12** -au *A, B:* -a *C;* **14** ni-au *A:* ne-au *B:* ni-a *C.*

Cu prilejul vizitei sale în Moldova, în ianuarie 1847, marele pianist şi compozitor maghiar Ferenc (Franz) Liszt a susţinut la Iaşi trei concerte, despre care relatează cronicile muzicale din „Albina românească", nr. 3, din 9 ianuarie 1847, p. 9—10, sub titlul *List în Iaşi*, nr. 4, din 12 ianuarie, p. 13—16, sub titlul *Liszt. Conţertul al doile*, şi nr. 5, din 16 ianuarie, p. 17—18, sub titlul *Conţertul al treile şi de pe urmă a lui F. Liszt.* Ultima cronică, nesemnată, aparţine — după toate aparenţele — lui Asachi. O reproducem aici în întregime, întrucît arată în ce împrejurări a fost compus sonetul dedicat de Asachi lui Liszt:

„Ştirea sosirei acestui artist în Iaşi au adunat de pe la ţînuturi un mare număr de doritori de a-l auzi. Efectul minunat ce au produs cele două conţerte au întrunit la 11 a curgătoarei în teatrul nou pe toţi acii carii au putut căpăta bilete de întrare, şi astă sală înfăţoşa o vedere interesantă în privirea feliurimei soţietăţii, toată însă însufleţită de acelaş sentiment de entuziasm.

La a sa venire Lizst s-au priimit cu o detunare de aplauze şi cu o ploaie de flori şi de cununi. După sunarea piesei înţăi, se arătă în fundul teatrului busta sa, ce fu modelată în pripă de D.A.K..., amator de scultură, care bustă se încunună de o damă în mijlocul aplauzelor şi a aclamaţiilor necontenite, pe cînd i se prezentă şi poeziile compuse pentru el, şi care mai gios le împărtăşim [sonetul lui Asachi şi o poezie a lui D. Gusti].

Uvertura cea nouă, compusă pe teme moldovene de D.A. Flehtenmaher, au produs efectul cel mai frumos; publicul, întru cunoştinţa meritului ei, au cerut-o a se suna încă o dată, care cu atîta au fost mai de laudă, că astă manifestaţie se făcu în fiinţa marelui maistru, carele de asemene au învrednicit de laude pe junele nostru compatriot.

Spre încheiere, D. Lizst au făcut împrovizaţii brilante pe tema horei şi a uverturei moldovene, şi prin asta au dat o mărturisire solenelă a recunoştinţii sale pentru priimirea cea însemnată care i s-au făcut atît în public cum şi în particular de soţietatea publicului nostru."

În continuare, p. 18, este publicat sonetul respectiv, cu titlul *Lui Liszt. La conţertul dat în Iaşi pe Teatrul nou, în 11 ianuarie 1847. Sonet.* (**A**). Atît relatarea de mai sus cît şi sonetul sînt, pe coloana

din dreapta a foiletonului, traduse în limba franceză. Traducerea sonetului este făcută în versuri albe și nu este semnată. Textul românesc este semnat.

La cuvîntul *sonet*, din titlu, Asachi face (p. 19—20) o notă (intitulată *Notă la sonet*), în care explică o serie de comparații și numele mitologice folosite în text. Reproducem din ea următoarele fragmente:

„Țintirea poeziei este prin alegorii și metafore a reprezenta patima, lauda sau defaima faptelor și entuziazmul pentru sentimente și talente mărite. Istoria și mitologia dau de agiuns materie de comparație (alăturare). Pe ist temei autorul sonetului s-au folosit de asemănarea care înfățoșază imaginațiii Orfeos și *Lizst*. Orfeos viețuia cu 40 ani înaintea războiului de Troia, el era un domnitor în Tracia, țară dincolo de Dunăre, unde după înturnarea sa din Egipet, ce vizitasă pentru a sale învățături, prin puterea armoniei, adică a înțălepciunei, au îmblînzit pe sălbaticii săi compatrioți, încît mitologia, prin iperbolă, zice că chiar fierile s-ar fi îmblînzit, și rîurile s-ar fi fermecat de a lui cîntare. Se adaoge că, murind femeia sa Euridice de mușcarea unui șerpe, Orfeos, învitat de a sa iubire, s-ar fi coborît pe altă lume, unde, prin puterea alăutii sale (adică a descînticului), au înduioșat păn și pe Pluto și pe Proserpina, domnitorii iadului, carii învoise lui Orfeos ca să-ș scoată de acolo pe Euridice, dară cu condiție a nu căuta la dînsa pănă a nu agiunge pre pămînt, însă a lui nerăbdare de a o vide mai nainte făcu că iar au perdut-o. Orfeos s-au împărtășit și de expediția cea faimoasă care eroii Eladei au întreprins-o pe vasul Argo (de unde se numiră argonauți) spre a răpi de la Kolhos (țărmul Mărei Negre, în părțile Cercasii) berbecul cel cu lînă de aur. În acea călătorie, Orfeos, prin a sa înțălepciune și cunoștința plutirei, au învins toate primejdiile ce înfățoșa Marea Neagră, încît mitologia zice în alegorie că ar fi înfrînat furia vînturilor [...] Asemănarea între Orfeos și List se pare nemerită. Unul cînta pe malul drept, altul sună pe cel stîng a Dunării; cel întăi au călătorit la Kolhos, ista de asemene s-au îndrumat spre acea parte. Au rămas numai neplinită coborîrea pe altă lume, care i-o dorim să fie cît mai tîrzie. De asemene, adevărat este că de la Orfeos n-au sunat malurile Dunărei de vers mai frumos."

Acest sonet a fost republicat în *Culegere I*, p. 79 (**B**), și în *Culegere II*, p. 79 (**C**),

3 extasul *A:* éstazul *B, C;* **4** îmblînzea şi fermeca *A:* îmblînzindu-i fermeca *B, C;* **5** sunasă *A, B:* sunase *C;* **8** *scris* ripite *A, B, C;* **11** fortuna-i *A, B: scris* furtuna ' ai *C;* **13** a tale-organe *A:* al tău-organ *B, C;* **14** cer *A:* ceri *B, C.*

p. 72 PENTRU ZIUA ANIVERSALĂ A DESCHIDEREI TEATRULUI NAŢIONAL

A apărut întîi la începutul volumului *Mirtil şi Hloe. Pastorală, prelucrată de Gh. Asachi. Cea întâi piesă dramatică reprezentată în limba română*, Iaşi, 1850, după *Procuvîntare*, cu titlul *Către Mirtil şi Hloe moldoromâni. Pentru ziua aniversală a deschiderei Teatrului Naţional, în anul 1816*, semnată Gh. Asachi (**A**). A fost retipărită în „Gazeta de Moldavia", nr. 27, din 17 aprilie 1850, p. 110 (**B**), împreună cu prefaţa la *Mirtil şi Hloe* şi cu un scurt comentariu asupra scopului filantropic pentru care s-a publicat această piesă de teatru (vezi nota la *Mirtil şi Hloe*). A fost inclusă în *Culegere I*, p. 83 (**C**), cu titlul *Pentru ziua aniversală a deschiderei Teatrului Naţional în Iaşi, la 1817. Către prinţul G... şi D-nei E.Ş..., carii au conlucrat la acea întâie reprezentaţie. 1850*, şi în *Culegere II*, p. 80 (**D**).

4 Vorbit-aţi *A, B:* Aţi vorbit *C, D;* ni *A, B, D:* ne *C;* **5** Ş-aţi vădit în astă piesă *A, B:* Şi-n idilu-acest vădit-aţi *C, D;* **7** ştenii *A, B:* scenei *C, D;* să *A:* se *B, C, D;* **8** Suvenir ea *A, B:* Amintire *C, D;* juneţelor *A:* juneţilor *B, C, D;* sănine A, B: şenine *C, D;* **9** pi *A, B:* pe *C, D.*

p. 73 FIICEI MELE EUFROSINA

Moartea neaşteptată a fiicei mai mici a lui Asachi, în iulie 1848, victimă a epidemiei de holeră, a pricinuit o profundă durere nu numai familiei sale, ci şi colegilor ei din redacţia „Albinei româneşti". În nr. 58, din 22 iulie 1848, p. 233, în foileton, sub titlul *Redacţia Albinei*, a apărut următoarea înştiinţare:

„Către lacrimile amară ce în astă epohă întristătoare a patriei varsă multe familii pe mormintele iubiţilor săi, şi Redacţia adaoge a ei plînsoare pentru perderea doritei sale conlucrătoare, domnişoara *Efrosina*, fiica mai june a proprietarului acestei foi. Răposata, crescută împreună cu *Albina*, nu arareori îi împodobea feiletoanele cu articule prelucrate şi originale, conforme cu genia unei educaţii alese, ce pre lîngă a ei cuget şi frumuseţă o făcea podoaba patriotelor române. Fugind cu familia sa de epidemie, ea au răposat la Mon. Neamţu

de lungoare, după 13 zile de pătimire, și s-au înmormîntat la biserica Sf. Ioan.

Dispoierii sale fie țărna ușoară, pace lină,
C-a ei cuget sfînt și ager zboară-n sfera cea sănină!"

În nr. 60 al „Albinei românești", din 29 iulie 1848, p. 241—243, D. Gusti publică *Stanțe la moartea Efrosinei Asachi*, iar un *A. B.* (probabil Adolf Bermann, care era pe atunci directorul tipografiei lui Asachi), poezia intitulată *Nachruf an Fräulein Euphrosine Asaky. Ueber ihre Asche blühe ein Paradies!*

Sonetul lui Asachi, intitulat *Fiicii mele Efrosina. Viziune*, a apărut în „Albina românească", nr. 61, din 1 august 1848, p. 245 (**A**). A fost republicat în *Culegere I*, p. 84 (**B**), și în *Culegere II*, p. 81 (**C**).

Caracostea, *Izvoare*, p. 13, a stabilit că această poezie este o prelucrare, o transpunere vers de vers, a sonetului XXXIV *(Levommi il mio pensier in parte, ov'era)* al lui Petrarca, din ciclul *In morte di madonna Laura* (vezi și Caracostea, *Le préromantisme*, p. 67—71).

Titlu Fiicii *A:* Fiicei *B, C;* Efrosina *A, B:* Eufrosina *C;* **1** cerului *A, B:* ceriului *C;* **2** -n zadar A, B: în darn C; **6** mi s-ascultă umelita *A:* se ascultă umelita *B:* se ascultă umelita-mi *C;* **7** sînt *A, B:* sum *C;* fia *A:* fiea *B, C;* vă *A, B:* îți *C;* **8** încheiet *A, B:* încetat *C;* **11** -nțălege *A, B:* -nțelege *C;* di ce *A, B: scris* dicea C.

p. 74 ÎN OCAZIA MORȚEI LOGOF. ALEXANDRU GHICA

S-a publicat prima oară în „Gazeta de Moldavia", nr. 26, din 13 aprilie 1850, p. 105 (**A**), logofătul Alexandru Ghica fiind tatăl domnitorului de atunci al Moldovei, Grigore Ghica. A fost reprodus în *Culegere I*, p. 85 (**B**), și în *Culegere II*, p. 82 (**C**).

1 epohă *A, B:* epocă *C;* **2, 4, 6** au *A, B:* a *C;* **5** ghintelor *A, B:* gintelor *C;* **8** căria *A:* căreia *B, C;* au *A, B:* a *C;* **11** sfîntă *A, B:* sîntă *C;* **12** iată *A, B:* iacă *C;* **13** virtuții *A:* virtuței *B, C.*

p. 75 CĂTRĂ SIGNORA L. GIORDANO

S-a publicat întîi în „Gazeta de Moldavia", nr. 9, din 7 februarie 1852, p. 33—34 (**A**), cu titlul *Cătră signora L. Giordano*, precedată de o *Hronică teatrală* intitulată *Vestala*, din care extragem pasajul citat mai jos. Trupa de operă italiană condusă de Delmari, care a susținut la Iași o serie de spectacole de mare succes în carnavalul anului 1852, avea ca primadonă pe cîntăreața Giordano. Pentru spectacolul dat în beneficiul ei a ales opera *Vestala* a compozitorului ita-

BIBLIOTECA CENTRALĂ CLUJ UNIVERSITARĂ 651

lian Mercadante, în care a interpretat cu deosebit succes, entuziasmînd sala, rolul vestalei Emilia. „Un mare număr d-esemplare a portretului ei — relatează cronica, scrisă de Asachi —, litografit prin îngrijirea amiratorilor talentelor sale, s-au răspîndit între spectatori, carii le-au priimit cu vii aplaudări; de asemene, mai multe compuneri poetice, tipărite pe hîrtii colorate, s-au împărțit în mezul salei. Noi împărtășim aice o compunere franțeză și o alta română, care, nu mai puțin linguşitoare decît celelalte, au merite că s-au improvizat chiar după reprezentația operii." Urmează pe coloana din stînga textul românesc al poeziei, semnat *X...*, iar pe cea din dreapta un text francez, care nu este altceva decît o traducere liberă a celui românesc, semnată *E de May*.

A fost republicată în *Culegere I*, p. 86—87 (**B**), cu titlul *Către Siniora L. Giordano, prima donna al Teatrului italian în Iași, reprezentînd Vestala. 1851*, și în *Culegere II*, p. 83—84 (**C**).

3, **6**, **12**, **23** au *A*, *B:* a *C;* **9** călcat *A*, *B:* calcat *C;* **10** gioc *A:* joc *B*, *C;* **17** Să pătrunde d-omenire *A:* S-au pătruns de duioșire *B*, *C*, S-a *C;* **18** lăcrăma *A:* lacrema *B:* lacrima *C;* **29** să *A:* se *B*, *C;* **30** aplauz *A:* aplaus *B*, *C*.

p. 77 COMPANIEI FILARMONICE A OPEREI ITALIENE

A fost publicat întîi în „Gazeta de Moldavia", nr. 24, din 3 aprilie 1852, p. 93 (**A**), cu titlul *Companiei alese filarmonice a operii italiene, întăia oară înființate sub direcția D. Delmari, la ocazia încheierei reprezentațiilor de iarnă 1852, dedicat*. Pe coloana din dreapta a foiletonului se află versiunea italiană a sonetului, semnată de Asachi.

A fost retipărit în *Culegere I*, p. 88 (**B**), cu titlul *Companiei filarmonice a operei italiene, întăia oară înființată pe Teatru din Iași, la 1852. La ocazia încheierei reprezentațiilor de iarnă*, în *Culegere I*, *Partea II*, p. 54—55 (**C**), paralel cu versiunea italiană, în *Culegere II*, p. 86 (**D**), și — paralel cu versiunea italiană — în *Culegere II*, *partea II*, p. 52—53 (**E**), O copie autografă a versiunii italiene se află în *Raccolta*, f. 22^r.

Textul italian din „Gazeta de Moldavia" a fost republicat de Asachi și în 1865, în cuprinsul celor două foi pe care le adaugă atunci exemplarelor încă nebroșate din *Culegere de poezii*, ediția din 1863, la partea a III-a, paginile 105—108 (vezi și nota la poezia *La Dante*, precum și Gh. Asachi, *Culegere de poezii*, Iași, 1863, exemplarul de la Biblioteca Academiei R.S. România, cota II 103399, partea a III-a, p. 107).

Am editat varianta *D*.

1 a *A,B,C:* al *D,E;* **2** mărit *A,B,D:* marit *C,E;* **3** ghinte *A,B:* ginte *C,D,E;* **5** Nice *A,C,E*: Nici *B,D*; varvarilor *A,B,C:* barbarilor *D,E*; **6** Au *A,B:* A *C,D,E*; stîrpi vrodată *A,B,D:* ca să sterpască *C,E*; dafinul *A,B,C,E*: laurul *D;* nicicum *A,B,D:* nicecum *C,E;* **8** pre *A,C,E*: pe *B,D*; au *A,B,C*: s-a *D*: a *E*; **9** Legionă *A,B:* Legioană *C,D,E;* farmicile *A,B,D*: farmecele *C,E;* **10** -ni *A,D:* -ne *B, C,E; scris* vers *A,B,C,D,E;* **12** plaiul *A,B,C,E*: ţărmul *D;* patrii *A*: patriei *B,C,D,E;* **14** Au *A:* Ai *B,C,D,E.*

p. 79 AMORUL PLAGAT

Se află în *Alăuta*, p. 7—8 (**A**), fără titlu. A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 37—38 (**B**), cu titlul *Amorul rănit*. De aici a fost reprodusă în „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", nr. 16, din 15 octombrie 1838, p. 128. A fost republicată de autor în *Culegere I*, p. 91—92 (**C**), cu titlul din *Poezii*, şi în *Culegere II*, p. 89 (**D**).

Este traducerea odei XLVI a lui Anacreon (vezi şi Anacreon, *Cîntece lirice*, text şi traducere cu note explicative de Mihai Gregoriady de Bonacchi, Galaţi, 1889, p. 166—167).

1 Amori *A:* Amor *B, C, D;* **2** Trandafiri în o *A:* Trandafiri într-o *B:* Flori de roze în *C, D;* **4** [Între] Sta [în] pin frunz [ă]e [sta] *A:* Era-n frunze *B, C, D;* **5** [său] ei *A;* cumplit *A, B:* ascuns *C, D;* **6** -au *A, B, C:* a *D;* rănit *A, B:* împuns *C, D;* **7—9** *sînt în A:*

Răsunînd atunce glasu
Au început cu plîns să ţipe
Şi înapoi trăgîndu-ş pasu

9 leac şi *B:* valsam, *C:* balsam, *D;* **10** Îl grăbie *A:* Să grăbea *B, C, D,* Se *C, D;* **11** Ca la Venere *A:* Drept la Vinera *B, C, D,* Vinerea *D;* zboare [ă] *A;* **12** să nu moară *A:* cum că moare *B, C, D;* **13** [Vai de mine], Amar mie, au zis, o, *A:* Amar mie, zis-au, *B, C, D;* **14** [Vai de mine,] Amar mie, iată mori *A:* Aleu, mamă, iată mor *B, C, D,* iacă *D;* **15** [Căci] *A;* îm *A:* -m *B, C:* -mi *D;* **17** trup *A, B, C:* corp *D;* **18** Ce ţărani *A:* Ţăranii *B, C, D;* îi *A:* -i *B, C, D;* **19** Dară Vănără *A:* Însă Vinera *B, C, D,* Vinerea *D;* îi *A:* -i *B, C, D;* **20** unei albine *A:* albinei micul *B, C, D;* **21** năcaz *A, B:* rău te *C, D;* **22** Ah! Amoriule, *A:* O, Amorule, *B, C, D;* **23** Sîmte *A:* Simte *B, C, D;* **24** rănește *A:* o-mpunge *B, C, D.*

Se află în *Alăuta*, p. 20—21 (**A**), fără titlu. A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 39—40 (**B**), cu titlul *Către zugravul*. De aici a fost reprodusă în „Foaie pentru minte, inimă și literatură", nr. 15, din 8 octombrie 1838, p. 120. A fost republicată în *Culegere I*, p. 93—94 (**C**), tot cu titlul *Către zugravul*, apoi în *Culegere II*, p. 90—91 (**D**).

Este traducerea odei XXX a lui Anacreon. Pentru a dovedi acest lucru, vom cita prima parte a poeziei lui Anacreon, în traducerea literală făcută de Mihai Gregoriady de Bonacchi și publicată la Galați, în 1889 (p. 125):

Hai, pictore, tu, măestre,
Tu, ce-n arta de la Rhodos
Ești maestrul cel mai mare,
Pe iubita-mi ce-i departe
Zugrăvește-o cum ți-oi zice!
Zugrăvește-mi întâi părul:
Moale fă-l și fă-l și negru
Și de știi vrun chip, pe ceară
Fă-l să miroase ș-a mirhă.

Începînd de lîngă tîmpe
Pe sub părul ei cel negru
Alba-i frunte fă de fildeș;
Dar sprincenele să fie
Nu-ntrerupte, nu-mbinate,
Fă-le dînsa cum le are,
Lin, ușor împreunate,
Pleoapele, cu negre gene.

1 zugrave *A*, *B*, *C:* pictore *D;* [iscusite] ghibace *A;* **2** P-a me *A:* Pe a me *B:* Pe-a mea *C*, *D;* depărtată *A*, *C:* dipărtată *B:* departată *D;* **3—4** *sînt în A:*

Că prin semne [lămurite] o voi face
[A me zicere ț-o arată] L-al tău cuget viderată.

5 [plete] coame cu [lucire] lucie *A;* **6** se încreţe d-a *A:* s-încreţă de-a *B:* se-ncreţe de-a *C*, *D;* **7** poci *A:* poţi *B*, *C*, *D;* [iscusire] maiestrie *A:* măiestrie *B*, *C*, *D;* **8** [ca mirosuri] mirezme ca *A;* ploie *A*, *B:* ploaie *C*, *D;* **10** umbroasă *A:* umbroase *B*, *C*, *D;* **11** apoi *A:* -n cerc *B*, *C*, *D;* **12** Negricioasă a ei *A:* Negricioasele *B*, *C*, *D;* **13—16** *sînt în A:*

Însă mîna așa să-m scrie
Cele gemene înărcate,
Ca nici două să nu fie,
Dar nici una să n-arate.

16 două *B:* două *C*, *D;* **17** fă-i *A:* -i fă *B*, *C*, *D;* **18** schinteoasă *A:* scînteoasă *B*, *C:* scînteioasă *D;* **19** verz-albaștri d- *A:* albaștri de *B:* albaștri fă-i de- *C*, *D;* **20** Vănără *A:* Vinera *B*, *C:* Vinerea *D;* **22** Trandafiru unit cu crinu *A:* Lîngă roză unit crinul *B*, *C*, *D;* **24** rouî îș *A:* rouî-ș *B:* rouă-și *C*, *D;* deschid *A*, *B:* deschid *C*, *D;* sînu *A:* sinul *B*, *C*, *D;* **25** gură di *A:* buze de *B*, *C*, *D;* **26** s-îmbie *A:* să-

mbie *B, C, D;* **27** Înmierită *A, C, D:* Înmerită *B;* **28** D-îngerească *A:* De-ngerească *B:* De-îngerească *C, D;* **29** Întru un ceri fără *A:* Fă ca-n aer făr de *B, C, D;* **30** Fă-împrejurul *A:* Împregiurul *B, C, D;* zbore *în B;* **32** haritele uşoare *A:* haritele surore *B, C:* pe grații surioare *D;* **33 — 36** *sînt în A:*

Să n-ascundă însă întreagă
Ei frumsață o deasă haină,
Ca prin ea să s-înțăleagă
Acè care s-află în taină.

35 gîndirea *B, C:* fantazia *D;* **36** frumseţa *B, C:* frumseţă *D; la sfîrşit, în A sînt în plus următoarele versuri:*

Destul! Văd că p-însuş fire
Ai agiuns cu meşteşugu,
C-a ei ochii şi zîmbire
Pun pe inima me în giug.

p. 83 AMORUL NEMERNIC

Se află în *Alăuta*, p. 53—55 (**A**), fără titlu, datată *24 ian.* [1821], şi în *Versuri lirice*, f. 2^{v}—4^{r} (**B**), intitulată *Anacreontică*. A fost tipărită prima dată în *Poezii*, p. 41—43 (**C**), fără menţiunea *Dupre Anacreon*, apoi în *Culegere I*, p. 95—97 (**D**), de asemenea fără menţiunea respectivă, şi în *Culegere II*, p. 92—93 (**E**).

Este traducerea odei XL a lui Anacreon. Vezi traducerea literală de mai tîrziu, în Anacreon, *Cîntece lirice*, text şi traducere cu note explicative de Mihai Gregoriady de Bonacchi, Galaţi, 1889, p. 152—155.

1 Dineoare *A, B, C, D:* Dinioare *E;* **2** Fiind tăcere *A:* [Fiind tăcere] Cînd e mulcom *B:* Cîndu-i mulcom *C:* Cîndu-i paos *D, E;* **3** Cînd în cer Ursa *A:* Cînd Ursa-n ceri *B:* Şi cînd Ursa-n ceri *C, D, E;* **4** Voot *A, B, C, D:* Boot *E;* **5** Ş-în răpaos *A, B:* Şi-n repaos *C:* Şi-n tăcere *D, E;* toată fire *A:* toată firea *corectat în* toata fire *B:* toată firea *C, D, E;* **7** [grăbire] pripire *A;* **9** or *A:* oar *B:* ori *C, D, E;* **10** Cu atît sunet *A:* Cu [atît sunet] un sunet pre *B:* Cu un sunet pre *C, D, E;* **11, 13** -m *A, B, C:* -mi *D, E;* **12** de-abiè *A:* abie *B:* abia *C, D, E;* **14** şi fii *A, B, E:* rămîi *C, D;* **15** şi discuie *A:* şi-m descuie *B, C:* ş-îmi descuie *D, E;* **16** sînt *A, B, C, D:* sum *E;* străin *A, E:* strein *B, C, D;* **17** gre *A, B, C:* grea *D, E;* **18** supt *A, B:* sup *C:* sub *D, E;* cer *A:* ceri *B, C, D, E;* **19** pele *A, C, D, E:* piele *B;* **20** brum-îs *A:* brumă-s *B, C, D, E;* **22** durere *A, B, C:* -ntristare

D, E; -au *A, B, C, D:* -a *E;* **23** cu omenie *A:* [de omenie] şi o făclie *B:* şi o făclie *C, D, E;* **24** Şi făclia *A:* [Ş-o făclie] De la vatră *B:* Din tăciune *C, D, E;* **25** Deşchizînd *A:* Deschizînd *B, C, D, E;* în pripe *A:* cu pripe *B:* în pripă *C, D, E;* **26** prunc tînăr *A, B:* frumos prunc *C, D, E;* [văzut] zărit *A;* **27** Cu faretră şi aripe *A:* [Cu faretră şi] Avînd cucură ş-aripe *B:* Avînd cucură ş-aripă *C, D, E;* **28** [mîni] mînă *A;* cumplit *A, B, C, E:* temut *D;* **30** I-am dat cel întăi *A:* [I-am îndemnat] Demnatu-i-am *B:* Dămînatu-i-am *C, D, E;* **31** Ca răpaosul să *A, B:* Şi ca răpaos să *C:* Şi răpaos ca să *D, E;* **32** Aşăzat-am *A:* [Aşezat-am] L-aşezai pre *B:* L-am aşăzat *C, D:* L-aşezăi pe *E;* **34** Între a mele *A:* În a mele *B, C, D, E;* **35** coamele *A, B:* coamele-i *C, D, E;* **36** Apa şi răceala *A:* Cu răceala, apa *B, C, D, E, scris* răceală *E;* **37** de-abiè *A:* abie *B:* abia *C, D, E;* frigoasa *A:* frigoasă *B, C, D, E;* -au *A, B, C, D:* -a *E;* depărtat *A, C, D:* dipărtat *B:* departat *E;* **39** cerc *A:* văd *B, C, D, E;* au *A, B, C, D:* a *E;* **40** stricat *A, B:* udat *C, D, E;* **41** [întinde] încoardă *A;* **42** zboară în celaş *A:* zboară în acel *corectat în* zboară-n acel *B:* zboară-n acel *C, D, E;* **43** Şi *A, C, D, E:* Iar *B;* [deodată] îndată *A;* **44** [Mi să-nfige ca un ghimp] Mii de viespe mă înghimp *A:* Mii de vespe mă înghimp *B, C, D, E;* **45** Poi ieşind cu rîs *A:* Şi cu rîs ieşind *B:* Deci cu rîs ieşind *C, D:* El cu rîs ieşind *E;* îm *A, B, C:* îmi *D, E;* **47** De-ai fi tu *A:* De ai fi [tu] *B:* De ai fi *C, D, E;* **48** Cum îi *A:* Cum e *B:* Cumu-i *C, D, E.*

p. 85 ALVIR CĂTRĂ A SA MINIATURĂ

S-a publicat întîi în *Poezii*, p. 44—46 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 98—100 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 94—95 (**C**).

Este o prelucrare a poeziei *Alla propria immagine* a lui Lodovico Savioli Fontana (1729—1804). Unul dintre volumele de versuri ale acestui poet italian, intitulat *Amori*, care a avut o foarte mare circulaţie în timpul petrecerii lui Asachi la Roma şi în care se găseşte şi poezia menţionată, a fost toată viaţa în posesia lui Asachi, fiindu-i dăruit de însăşi Bianca Milesi. Exemplarul respectiv se află astăzi în Biblioteca centrală a oraşului Turnu-Severin.

Pentru comparaţie, citǎm aici primele opt strofe ale poeziei lui Savioli, după antologia intitulată *Poeti minori del Settecento*, a cura di Alessandro Donati, Bari, 1912, p. 27—28. Menţionăm că poezia lui Savioli conţine 76 de versuri, iar a lui Asachi numai 48. În frag-

mentul pe care îl citãm sînt însă două strofe urmate îndeaproape de Asachi.

O di fanciulla tenera
prima e miglior speranza,
poi ch'altro a lei non lasciano
i tempi e lontanza;

o di pietoso artefice
felice ardita prova;
o tal, che, in te volghendosi
me stesso ognun ritrova;

te nòve sorti aspettano
in piú beato loco:
io queste a te propizie
invidiando invoco.

Tu, mentre andrai sollecita
alla fanciulla in dono,
dirai: — Nessuno offendami:
per la più bella io sono.

Vanne al richiesto uffizio
per via spedita e breve,
né in altra man ripòsati
che in quella man di neve.

Amor ti scorga: ei rapido
trapassa i monti e i fiumi:
ei regna ovunque, e il temono
temuti in terra i numi.

S'ella ricorda l'ultima
aurora e'l lungo affanno,
se i giuramenti e i gemiti
e i voti in cor le stanno,

vederai le guance rosee
d'un bel pallor velarsi,
e i cari occhi cerulei
accesi in te fissarsi.

Titlu mineatură *în A, B;* **1** O, zugrăveală *A, B:* O, tu, pictură *C;* **3** figurez *A:* figurezi *B, C;* **7** varvară *A, B:* barbară *C;* **8** dizbină *A:* dezbină *B, C;* **11** Unde al meu gînd *A:* Und-al meu cuget *B, C;* **13** supt *A, B:* sub *C;* **15** Te a apăra *A:* El te-a scuti *B, C;* **19** t-or *A:* te-or *B, C;* luminile *A, B:* luminele *C;* **24** -m *A:* -mi *B, C;* **26** De suspinări *A:* De un suspin *B, C;* **28** Ş-a tristelor *A:* De tristele *B, C;* **41** luceaferul *A, B:* luceafărul *C:* **42** *scris* s'im *A:* să-mi *B, C;* **44** -ş *A:* -şi *B, C;* **47** Căci *A, B:* Că *C;* muzile *A, B:* muzele *C;* **48** -m *A:* -mi *B, C.*

p. 87 CĂLĂTORIA DAFNEI

S-a publicat întîi în *Poezii*, p. 47 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 101—102 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 96 (**C**).

D. Caracostea, *Un izvor preromantic al lui Asaki*, în volumul omagial *Închinare lui Nicolae Iorga*, Cluj, 1931, p. 108—112, arată că este o prelucrare a idilei lui Salomon Gessner, *Die Schiffahrt* (vezi şi Caracostea, *Le préromantisme*, p. 29—40).

9 pasări *A, B:* paseri *C;* **11** s-împreune *A:* să împreune *B, C;* **13** Căci ocheanul asemine frumseaţă *A:* Că oceanul asemine frumuseaţă *B, C,* frumuseţe *C;* **15** braţă *A, B:* braţe *C;* **18** -au *A, B:* -a *C;* **20** Au *A, B:* A *C.*

A fost publicată întîi în „Alăuta românească", nr. 3, din 1 august 1838, p. 25—27 (**A**), semnată *Alviru Dacianu*, unde are la sfîrşit următoarea notă: „Această idilă este imitaţia acei antice a lui Moshos, carile au vieţuit la Siracuza, în Sicilia, pe la 270 ani înainte de Hs. *Vinerea* românește răspunde la Venus, Afrodita, Cipria ş.a. *Aheron* este în mitologie numele rîului ce curge pin iad, unde domneşte zînul Pluton."

A fost republicată în *Culegere I*, p. 103—105 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 97—98 (**C**), unde — după titlu — are menţiunea *Dupre Anacreon*.

Caracostea, *Izvoare*, p. 76, fără să cunoască menţiunea lui Asachi din 1838, arată că nu este o traducere sau prelucrare după Anacreon, cum afirmă Asachi în ediţia din 1863, ci „traducerea primei idile a bucolicului elin Moschos". M. Marinescu-Himu, *Din izvoarele poeziei lui Gh. Asachi*, în „Limbă şi literatură", vol. 10, 1965, p. 123—126, fără să cunoască — la rîndul ei — nici menţiunea lui Asachi din 1838, nici precizarea lui Caracostea, arată de asemenea că poezia este tradusă din Moschos. Totodată, M. Marinescu-Himu stabileşte că Asachi s-a servit de un intermediar italian, despre care crede că este traducerea lui Moschos în limba italiană făcută de Giacomo Leopardi. Presupunem însă că Asachi a putut cunoaşte, în timpul şederii sale la Roma, mai curînd traducerile din Moschos făcute de arcadicul Gerolamo Pompei (1731—1788).

Titlu fugari *A:* fugar *B, C;* **3** Vagabondu-acel e fiu-m *A:* Vagabond-acel e fiu-mi *B, C;* **4** fugariul *A:* fugarul *B, C;* **6** un *A, B:* ş-un *C;* **12** alte *A:* şi alte *B, C;* **14** varvară *A, B:* barbară *C;* uneltire *A, B:* artifiţii *C;* **17** giucăriei să *A:* jucăriei se *B, C;* **20** depărtare *A, B:* departare *C;* rănește *A:* împunge *B, C;* **21** depărtare *A, B:* departare *C;* uneori piste *A:* unori peste *B, C;* **24** vicleană *A:* trufaşă *B, C;* **30** să discarc *A:* se descarc *B, C;* **31** se anină *A:* s-anină *B, C;* **34** maică *A:* mamă *B, C;* **37** bordeie şi-n *A:* bordei şi în *B, C;* **39** daţ *A:* daţi *B, C;* **40** -ţ *A:* -ţi *B, C;* **41** scăpa *A, B:* scapa *C;* **43** farmăc *A, B:* farmec *C;* **44** doftorie *A:* doctorie *B, C;* **45** vi o *A:* vi-o *B, C;* giurămînt *A:* jurămînt *B, C;* **47** de un duşman *A:* de-un balaur *B, C,* d-un *C*.

p. 90

PRIMĂVARA
Anacreontică

Se află în *Alăuta*, p. 45—46 (**A**), fără titlu; strofele sînt aici numerotate cu cifre arabe. A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 76—77 (**B**), apoi în *Culegere I*, p. 106—107 (**C**), şi în *Culegere II*, p. 99—100 (**D**).

Caracostea, *Izvoare*, p. 54—57, a stabilit că este o prelucrare a odei IV, 7 a lui Horaţiu (vezi şi Laslo, *Horaţiu*, p. 533—535).

1 ascunde-să *A:* ascunsu-s-au *B, C, D;* **3** S-îmbracă iarăş *A, B:* Să-mbracă *B:* Se-nvăsc de nou iar *C, D,* din nou *D;* arburii *A:* arborii *B, C, D;* **5** tolbure *A:* tulbure *B:* turbure *C, D;* **6** stînce *A:* stînci *B, C, D;* **7** lină murmură *A:* lină murmure *B:* line murmure *D;* **8** pe-a *A:* pre-a *B, C, D;* **9** cionie (?) *A:* trainice *B, C, D;* **10** ne *A, C, D:* ni *B;* **11** Şi stele ce- *A:* Stelile *B, C, D;* ascunzîndu-să *A, B, C,* -se *C:* apuindu-se *D;* **12** cer *A:* ceri *B, C, D;* **14** Iar toate s-înnoiesc *A, B,* se-nnoiesc *B:* Toate se-nnoiesc iar *C:* Se-nnoiesc toate iar *D;* **15** cei ce- *A:* cii ci- *B:* cii ce- *C, D;* **16** [Nu să mai ivesc] Mai mult nu să ivesc *A:* Mai mult nu să ivesc *B:* Mai mult nu mai răsar *C, D;* **17** Or care dintre oamenii *A:* Cine din neamul omului *B:* Ori cine dintre oameni *C, D;* **18** A firei legi au-ntors *A:* Ursita au întors *B, C, D,* a *D;* **19** Láhesis *A, D:* Lahezis *B, C;* **20** au *A, B, C:* a *D;* **23** gînduri pre *A, B, C:* cugete *D;* **24** Fiind sigur de-a *A:* Avînd toţi a *B, C, D;* **25** Deşărte *A:* Deşerte *B, C, D;* **26** Şi trec peste *A:* Ce trec preste *B, C, D;* **27** răpede *A:* repede *B, C, D;* **28** áripe *în B;* **29** spre *A:* la *B, C, D;* răpaosul *A, B:* repaosul *C, D;* **30** Să ţintim nostrul *A:* Ţinteasc-al nostru *B, C, D;* **31** spre dulce *A:* la dulcea *B, C, D;* **32** [Un nemernic, Un sărman] Un străin călător *A:* Gîndeşte-un călător *B, C, D.*

p. 92

DORUL

Se află în *Versuri lirice*, f. 2^{r} (**A**). A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 78 (**B**), apoi, fără semnătură, în *Almanah*, 1849, p. 50—51 (**C**), în *Culegere I*, p. 108—109 (**D**), şi în *Culegere II*, p. 101 (**E**).

1 Oare-i veni *A, B, C:* Oare veni-vei *D, E;* vieţii *A:* vieţei *B, C, D, E;* **2** [rediu acesta] acest rediu *A:* acest rediu *B:* aist red *C:* acest redi *D, E;* te aştept *A:* eu te aştept *B, C:* eu te-aştept *D, E;* **4** numa zefirii ascult *A:* eu singur mi-l ascult *B:* numai eu l-ascult *D:* singur eu l-ascult *E:* Numai suspinul meu, aleu, ascult *C;* **5** Timpul a florii m-au *A:* Timpul a florei ne-au *C:* Al florei timp m-au fost

B, D, E, A florei *E;* **6** au fost sănin *A, C:* era senin *B, D, E;* **7** [Au venit] Venit-au *A;* **9** flori roua-nzădar le *A, B, C, D:* floare roua în van *E;* **11** -m *A, B:* -mi *C, D, E;* **13** [Aicea un timp întru boltire verde] Aici o zi între boltirea verde *A:* Aici o zi între boltirea verde *C:* Aici o zi sub cea boltire verde *B, D, E;* **15** Dar amu sîmt c-un ager [chin, rău] chin mă pierde *A, B:* simt c-un aspru *D, E:* Dar astiz simt c-ursita ră mă perde *C;* **16** [Că am rămas eu singur cu Amor] Căci singurel rămas-am [cu] făr-Amor *A:* Căci singurel am rămas făr' d-Amor *B, D:* C-amu rămas-am singur făr-Amor *C:* Că singurel rămas-am fără de Amor *E.*

p. 93 DORUL ÎNTÎLNIREI

Se află în *Versuri lirice*, f. 7r (**A**), fără titlu. A fost tipărită prima dată în *Poezii*, p. 79 (**B**), apoi în *Culegere I*, p. 110—111 (**C**), și în *Culegere II*, p. 102 (**D**).

1 Iată-aproape *A:* Iat-aproape *B:* Iac-aproape *C, D;* **3** A me rugă a s-audă *A:* Ruga mea va să audă *B, C, D;* **5** oftatul *A:* duiosul *B, C, D;* Săninoase *A, B, C:* Seninoase *D;* **10** cu floare *A:* cu floarea *B:* c-o floare *C, D;* **12** me *A:* mea *B, C, D;* **13** zări *A:* privi *B, C, D;* **14** Ale sufletului stare *A:* Sufletilor noastre starea *B, C, D,* sufletelor *D,* stare *C, D;* **15** lăcrămare *A, B:* lacrămare *C:* lacrîmare *D;* **17** Ea mi-a *A:* Ea-mi va *B, C, D;* al său *A:* al ei *B, C, D;* **18** al meu năcaz i-oi *A:* al meu necaz voi *B:* a mea durere-oi *C, D;* **20** Vin'să înveți vrun *A:* Vino, -nvață-un *B, C, D.*

p. 94 PĂSĂRUICA STINGHERE

Se află în *Versuri lirice*, f. 8v (**A**), intitulată *Cîntic.* A fost tipărită prima dată în *Poezii*, p. 80 (**B**), apoi în *Culegere I*, p. 112 (**C**), și în *Culegere II*, p. 103 (**D**).

Valeriu Ciobanu, *Aspecte ale operei lui G. Asachi*, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor", X, 1961, nr. 4, p. 640, crede că această poezie „își găsește corespondentul în *Scatiul* lui Jukovski".

1 Păsărelul *A,B,C:* Păsăreul *D;* pierde *A,C:* perde *B,D;* **2** [sa] lui *A;* **3** Zboară, o caută *A:* Zboar', o cată *B,C,D;* prin *A,C,D:* pin *B;* **5** Să *A,B:* Se *C,D;* [întoarce] întoarnă *A;* **6** Obosît *A, B:* Obosit *C,D;* **11** Sîngurel *A:* Singurel *B,C,D;* **12** Au *A,B,C:* A *D.*

Se află în *Alăuta*, p. 31—33 (**A**), fără titlu. A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 74—75 (**B**), apoi în *Culegere I*, p. 113—115 (**C**), și în *Culegere II*, p. 104—105 (**D**).

Caracostea, *Izvoare*, p. 44—49, a determinat în această poezie reflexe din trei ode de primăvară ale lui Horațiu: I, 4, IV, 7 și IV, 12 (vezi și Laslo, *Horațiu*, p. 533—535). Valeriu Ciobanu, *Din relațiile literare româno-ruse*, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor", X, 1961, nr. 1, p. 54, afirmă — fără să aducă probele necesare — că poezia lui Asachi are unele asemănări cu *Dimineața de mai* a lui Jukovski.

1 Iată *A, B, C:* Iacă *D;* **2** Doriul *în A;* au *A, B, C:* a *D;* **3** sănină *A, B, C:* senină *D;* **4** -au *A, B, C:* -a *D;* **5** Fivos *A:* Fivus *B:* Febus *C, D;* rază *A, B, C :* raze *D;* **6** Fiind *A:* Tot *B:* Răce- *C, D;* **7** topit șarpează *A:* spumînd șerpează *B, C, D;* **8** însățat *A:* dezghețat *B, C, D;* **9** viforoase *A:* fortunoasă *B:* fortunoase *C, D;* **10** A *A, B, D:* Al *C;* **11** ramuroase *A, B, C:* rămuroase *D;* **14** [Ce mîndria Florei sînt] Ce a ploaie fiice sînt *A:* Care-a ploaiei fiice sînt *B, C, D;* **15—16** *sînt în A:*

[De al plugului] De-al aratrului oțele
Stau ne-atinse pre pămînt.

15 Feliurite zugrăvele *B:* Amoratelor junele *C, D;* **17** [De la țărmure] Din chemările *A:* De la țările *B, C, D;* **19** zăfirii *A:* zefirii *B:* zefirul *C, D;* **20** Să dizmeardă *A:* Le să gioacă *B, C, D,* se *C, D;* **21** trista *A:* tristă *B, C, D;* **22—28** *sînt în A:*

Cătră cuibul ei duios
Să întoarce rîndunica
De la Nilul năsîpos.

Păstorașii cu grăbire
Ies cu turme păn în zor
Ș-înnoiesc făr-iscusire
Ei pe fluieri dorul lor.

31 în vremi mai fericite *A:* în timpuri învechite *B, C, D;* **32** rumâni dúce în *A:* români ducea-n *B, C, D; de la* **33** *continuă în A:*

Păstorița ca o zînă
Al-ei tîmple cununînd
[S-oglinzăște] Coama-ș drege în fîntînă
Nouî viersuri răsunînd.

Ins-amoriul să [pogoară] coboară
S-înviez[ăje a ei cîntări,
Harul său îi' da la hoară
Şi la dulce sărutări.

De-acum uită corăbieru
De turbatul oceán
Şi privind făr nori ceru
Iesă [în pripă, grabă] iute din liman.

Dar [fortunei, timpestei grăzăvie] fortunelor urgie
Cînd peire îi va găti,
De nebuna sumeţie
În zadar el s-a [căi] mustra.

Poate a firei frumusaţă
Ce-m zîmbeşte astîz sănin
Mîn-acopere o ceaţă
De durere şi de chin.

Căci a oamenilor soarte
De nădejdea lori bat joc
Ş-îi răpeşte atunce moarte,
Cînd viază în noroc.

p. 97 COPILUL VÎNĂTOR

A fost publicată întîi în „Albina românească", nr. 1, din 1 ianuarie 1839, p. 2—3 (**A**), cu titlul *Idilă. Copilul vînător*, semnată *Alviru Dacianu*. A fost retipărită în *Culegere I*, p. 116—117 (**B**), cu menţiunea, în titlu, *Dupre Bion*, şi în *Culegere II*, p. 106—107 (**C**).

G. Bogdan-Duică, *Salomon Gessner în literatura română*, în „Convorbiri literare", XXXV, 1901, p. 171, a stabilit că este „o traducere liberă a idilei a doua din Bion".

2 fără preget *A:* de plăcere *B, C;* **5** păserele *A:* păsările *B, C;* **7** vînătorului *A:* vînătoriului *B, C;* **8** venitic *A:* venetic *B, C;* **12** zădar *A, B:* zadar *C;* **14** zminteală *A, B:* sminteală *C;* **15** au *A, B:* a *C;* **19** -nţălepciune *A, B:* -nţelepciune *C;* **20** pasărea *A, B:* paserea *C;* că-n zădar vei *A, B:* că-n van o vei *C;* **21, 25** să *A:* se *B, C;* **24** paserea *A, C:* pasărea *B;* **27** natura ei au *A:* altora ea au *B:* natura sa i-a *C;* **28** *este în A:* Aşăza-să-va de sine p-al tău creştet înfocat.

p. 99 AMORUL ARĂTOR

A fost publicată întîi, semnată cu iniţiala *A.*, în *Almanah*, 1851, p. 112—113 (**A**), cu titlul *Amorul plugari*, apoi în *Culegere I*, p. 118—120 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 108—109 (**C**).

1 toamn-Amorul *A*, *B:* toamnă-Amorul *C;* **2** imperul *A:* imperiul *B*, *C;* **7** ni *A:* ne *B*, *C;* **8** brumă atunci *A:* brumă-atunci *B*, *C;* **9** gazdă *A:* uşă *B:* casă *C;* **12** -au *A*, *B:* -a *C;* **15** Ş-inimile *A*, *B:* Şi credinţa *C;* **16** -au *A*, *B:* -a *C;* **17** Că albina ca ş-Amoriul *A:* Ca albina ici ş-Amorul *B:* Ca albina şi Amorul *C;* **29** au *A*, *B:* a *C;* **30** -au *A*, *B:* -a *C;* **31** au *A*, *B:* a *C;* **34** căria *A:* căreia *B*, *C;* **37** au *A*, *B:* a *C;* **38** Zevs *A*, *B:* Zeu *C;* au *A*, *B:* a *C;* **43** şi *A:* bun *B*, *C;* **46** au *A*, *B:* a *C;* sămănat *A:* semănat *B*, *C;* **51** Amori *A*, *B:* amor *C;* **52** nemuritori *A*, *B:* nemuritor *C*.

p. 101 ASUPRA LICEI, COCHETĂ BĂTRÎNĂ

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 81—82 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 121—122 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 110—111 (**C**).

Este o prelucrare a odei IV, 13 a lui Horaţiu (vezi Caracostea, *Izvoare*, p. 60—63, Guţu, *Traduceri*, p. 226—227, Laslo, *Horaţiu*, p. 533—535). Oda respectivă a lui Horaţiu, fără ultimele 5 versuri, a fost copiată de Asachi în ms. 5297, f. 6^{v}, pe vremea cînd era la Roma; pe f. 7^{r} a manuscrisului se află şi o traducere în limba italiană a acestei ode.

2, **4** au *A*, *B:* a *C;* **5** slută *A*, *B:* hîdă *C;* ţîfnoasă *A:* ţifnoasă *B*, *C;* **10** A bătrîneţei *A*, *B:* Bătrîneţilor *C;* **11** cumpărate *A*, *B:* cumparate *C;* **12** Îţ *A:* Îţi *B*, *C;* vărgate *A:* vargate *B*, *C;* **18** pe Amor *A:* pe-Amorul *B*, *C;* **21** frunzăle *A:* frunzele *B*, *C;* **25** frumseţe *A:* frumuseţe *B*, *C;* **26** ţînea *A:* ţineau *B*, *C;* **30** diregi *A:* deregi *B:* dregi *C;* haruri *A*, *B:* graţiile *C;* **32** pin *A:* prin *B*, *C;* **33** vinetice *A:* venetice *B*, *C*.

p. 103 IARNA

Se află în *Alăuta*, p. 13—14 (**A**), cu acelaşi titlu, scris însă mai tîrziu. A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 9, din 30 ianuarie 1841, p. 33 (**B**), apoi în *Culegere I*, p. 123—124 (**C**), şi în *Culegere II*, p. 112—113 (**D**).

Caracostea, *Izvoare*, p. 57—60, a stabilit că, pentru această poezie, Asachi a avut ca model oda I, 9 a lui Horaţiu (vezi şi Laslo, *Horaţiu*, p. 533—535).

1 Zugravi *A*, *B*, *C:* Pictori *D;* **2** arătaţi *A*, *B*, *C:* aratăţi *D;* p-a iernii *A:* pe-a iernei *B*, *C*, *D;* **3** Supt figura de-o *A:* Sub figura d-o *B*, *C*, *D;* **4** Tremurat *A:* Tremuraţi *B*, *C*, *D;* **5** D-însuş *A:* De-însuş *B:* De-nsuşi *C*, *D;* Eraclis *A:* Ercules *B*, *C*, *D;* **6** zace [rîu în feară]

rîu-n feră *A:* rîul zace-n fieră *B, C, D;* **7** sîngură *A:* singură *B, C, D;* **9** spre *A:* pre *B, C, D;* **10** Pe *A:* Pre *B, C, D;* **12** [Și a] Ale *A:* Și a *B, C, D; între* **12—13** *în A este repetată strofa a doua;* **14** Ne *A, C, D:* Ni *B;* **15** Prin [odihna] răpaos care-i fică *A:* Prin odihna care-i fiică *B:* Ea prin liniștea ce-i fiică *C, D;* **16** Ne dă [o] mare *A:* Ni răvarsă *B:* Ne revarsă *C, D;* **17** d-ospeți-i [îi] *A:* d-ospețe-i *B, C, D;* **18** trebii *A:* trebei *B:* vieței *C, D;* **19** Alte vremi sînt *A, B:* Timpuri alte-s *C, D;* **20** răpaos *A, B:* repaos *C, D;* **21** [La noi] Din Olimp la noi [ni] adună *A:* Ea din Olimp ne adună *B, C, D,* ni *D;* **22** P-Amor, Vahus și pe Joc *A:* Pe-Amor, Vahus și pre gioc *B, C, D,* Bahus *D;* **24** [Ei în inimi aprind, Ei în sîn n-aprinde] Ei în inimă [ne-] aprind foc *A:* Ii ni aprind în inimi foc *B, C, D,* ne- *C;* **25** În zădar *A, B, C:* Că în van *D;* **26** s-încinge *A:* să-ncinge *B, C, D;* **27** Să [zîmbește în] zîmbește-n zădar *A:* Se zimbează-n zădar *B:* Ne surîde-n zadar *C:* Ni surîde în van *D;* **28** roade *A:* poame *B, C, D.*

p. 105 EUFROSINA

A fost publicată întîi în *Almanah*, 1849, p. 49—50 (**A**), cu titlul *Viziune. 7 iulie 1848*, apoi în *Culegere I*, p. 125—126 (**B**), cu titlul *Viziune. Pe rîpele Ozanei. 7 iulie 1843*, și în *Culegere II*, p. 114—115 (**C**), datată tot *1843*. Anul *1843*, din *Culegere I* și *II*, este o evidentă greșeală de tipar, în loc de *1848*, deoarece Eufrosina, fiica lui Asachi, în memoria căreia este scrisă această poezie, a murit în luna iulie *1848* (vezi și nota la poezia *Fiicei mele Eufrosina*).

Caracostea, *Izvoare*, p. 13, afirmă în treacăt că această poezie a lui Asachi este o prelucrare a elegiei *Euphrosyne* a lui Goethe, care i-a fost inspirată poetului german de moartea prematură a unei tinere actrițe cu acest nume, formată de el pentru teatrul din Weimar (vezi și Caracostea, *Le préromantisme*, p. 57—66, unde autorul face comparația de rigoare a celor două poezii).

Valeriu Ciobanu, *Din relațiile literare româno-ruse*, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor", X, 1961, nr. 1, p. 54, afirmă — fără să aducă proba necesară — că în această poezie Asachi reia motivul din poezia *Năluca* a lui Jukovski, iar în *Aspecte ale operei lui G. Asachi (ibidem*, nr. 4, p. 640) crede că se înrudește și cu *Apariția* lui Schiller.

1 noaptea *A:* noaptea-i *B, C;* **4** au *A, B:* a *C;* **5** Numa *A:* Numai *B, C;* **8** Schimb-acel *A, B:* Tulbura *C;* **18** I cing *A:* Încing *B, C;* **24** De har plină, de frumusață *A, B,* frumușeață *B:* De grații, de

frumŭseață *C;* **27** Că *A, B:* Ca *C;* **32** aeroasă *A:* aeroase *B:* aeroasa *C;* **33** nopții *A:* nopței *B, C.*

p. 107 ALBINA ȘI TRÎNTORUL, LA 1829

S-a publicat întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 1, din 1 iunie 1829, p. 4 (**A**), cu titlul *Albina și trîntorul.* De aici a fost reprodusă în „Curierul rumânesc", nr. 20, din 17/29 iunie 1829, p.79—82. A fost republicată de către autor în *Poezii,* p. 48—50 (**B**), cu titlul *Albina și trîntorul. La începerea gazetei „Albina românească", 1829.* De aici a fost reprodusă în „Foaie pentru minte, inimă și literatură", nr. 18, din 29 octombrie 1838, p. 137—138.

La sfîrșitul anului 1849, cînd „Albina românească" își schimbă titlul în „Gazeta de Moldavia", Asachi compune un nou dialog între albină și trîntor, pe care-l publică în suplimentul extraordinar al „Albinei românești", nr. 102, din 29 decembrie 1849 (vezi nota la poezia respectivă). Cu acest prilej republică (p. 433—434) și acest dialog de la 1829, sub titlul *Albina și trîntorul la 1829* (**C**).

A fost republicată apoi în *Culegere I,* p. 127—129 (**D**), în *Adaos literar pentru abonații Monitorului oficial a Moldovei,* Iași, iulie 1860, p. 6—8 (**E**), nesemnată, cu titlul *Albina și trîntorul la fondarea gazetei române, 1829,* în *Fabule III,* p. 8—10 (**F**), după titlu cu mențiunea *Apolog,* și în *Culegere II,* p. 116—118 (**G**).

În gazeta „Patria" (care continuă „Gazeta de Moldavia"), nr. 54, din 8 iunie 1859, p. 213—214, Asachi publică o notă intitulată *Onorabililor abonați a „Patriei"*, din care extragem pasajul următor: „Ziua de 1 iunie este aniversala de 30 ani a fondației Gazetei și totodată a jurnalisticei române; deși în ist spațiu de timp foaie au prefăcut a ei titlu, totuși mezul ei, precum vederează foiletonul, nestrămutat au conservat de *Albina* și de *Simțire română.* Împregiurările sub care s-au început lucrările sale ni va fi iertat a le rechema aice întru amintire, parte pentru că în curs îndelung de timp se vor fi uitat, parte pentru că unii din contimpuranii cetitori nici vor fi fost născuți în ziua cînd *Albina română* proclama a ei programă în fața românieі amorțite, prin următor dialog" — urmează poezia de la 1829, cu titlul *Albina și trîntorul. 1 iunie 1829* (**H**).

Am editat varianta *G.*

4 cest *A, B, C, D, F, G, H:* ist *E;* **6** prin *A, C, G:* pe *B, D, F, H:* pin *E;* rîpe *în B, C;* **8** delecatele *în C, D;* **11** ș-învălite *A, E, H:* și-nvălite *B, C, D, F, G;* **13** Di ce *A, E:* De ce *B, C, D, G, H: scris*

Dicea *F;* **14** dispică *în C;* **16** Ş-încotro *A, E:* Şi-ncotro *B, C, D, F, G, H;* **18** ostineală *în C;* **20** chivirnisală *în F, H;* **23** la altul *în A, H;* **24** *scris* merea *B, C, D, F;* **28** A mea sistemă şi *A, B, C, D, G, H,* sistimă *A:* Al meu sistem ş-al meu *E, F;* **33** sorioare *A, B, C, D, E, F, H:* surioare *G;* **34** să *A, B, C, H:* se *D, E, F, G;* **35** pîrgă *A, B, C, D, G, H:* pîrga *E, F;* **36** căra *A, B, C, H:* cărau *D, E, F, G;* **37** farmec *în H;* **42** *tip. greşit* timpuri C; **45** mea *în E, F, H;* **48** ne *în D.*

p. 109 ALBINA ŞI TRÎNTORUL, LA 1850

În „Albina românească", nr. 102, din 29 decembrie 1849, p. 432, redacţia „face cunoscut onoraţilor ei abonaţi că de la 1 ianuarie 1850 *Albina românească* se va publica sub alt titlu, format şi alte condiţii, dupre programa coprinsă în no. întăi acii gazete", iar în suplimentul extraordinar al numărului respectiv face — prin pana lui Asachi — o interesantă privire retrospectivă asupra celor două decenii de existenţă a gazetei, pe care o reproducem în volumul al II-lea al prezentei ediţii. În foiletonul suplimentului se republică *Albina şi trîntorul, la 1829,* iar pe p. 434, *Albina şi trîntorul la anul 1849* (A).

A fost republicată în *Culegere I,* p. 129—130 (B).

În *Adaos literar pentru abonaţii Monitorului oficial a Moldovei,* Iaşi, iulie 1860, p. 3—5, Asachi face un nou istoric al gazetei sale, cu prilejul apropiatei încetări a apariţiei „Monitorului oficial a Moldovei". La sfîrşitul articolului respectiv, intitulat *La onorabilii compatrioţi,* pe care de asemenea îl reproducem în volumul al II-lea al prezentei ediţii, sînt republicate, „numai pentru ştiinţa generaţiei cei nouă", poeziile *Albina şi trîntorul la fondare gazetei române, 1829,* p. 6—8, *Albina şi trîntorul la conţenirea gazetei,* p. 8 (C), *Asinul şi furul, fabulă din 1829,* p. 9, şi *Pleiada,* p. 10—11.

A fost apoi republicată în *Fabule III,* p. 10—11 (D), cu titlul *Albina şi trîntorul la 1850, cînd gazeta au încetat a se intitula „Albina românească" şi au luat nume de „Gazeta de Moldavia"*, şi în *Culegere II,* p. 118—119 (E).

5 primăvara *A, C, D:* primavara *B, E;* **7** au *A, B, C, D:* a *E.*

p. 111 VIOREAUA

A fost publicată întîi în „Albina românească", nr. 35, din 6 mai 1845, p. 138—139 (A), apoi în *Culegere I,* p. 131—133 (B), şi în *Culegere II,* p. 120—122 (C).

2, 4 au *A, B:* a *C;* **8** nu *A:* nice *B, C;* au *A, B:* a *C;* **13** iar *A:* iar i *B, C;* **19** firea au *A:* firea-u *B:* firea a *C;* **21** pănă *A:* păn- *B, C;*

23 sănin *A:* senin *B, C;* dişi *A:* deşi *B, C;* **31** supt *A:* subt *B, C;* **41** Ai mei prieteni sau a me zînă *în A, B,* prietini *B;* **44** prieteni s-aibe *A, B,* aibă *B:* amici aibe *C;* **45** li *A:* le- *B, C;* **46** Prietenia *A:* Că amiciţia *B, C.*

p. 114 PĂREREA DE RĂU

S-a publicat întîi în „Spicuitorul moldoromân", partea a IV-a, octombrie-decembrie 1841, p. 128—131 (**A**), paralel cu textul francez intitulat *Regrets* şi semnat *M. Bouquet.* Textul românesc are la sfîrşit menţiunea *Tradus A...* A fost reprodusă în *Culegere I,* p. 135—137 (**B**), şi în *Culegere II,* p. 123—124 (**C**).

M. Bouquet este, probabil, pictorul şi graficianul francez Michel Bouquet, care a stat mai multă vreme în Ţara Românească şi în Moldova, după 1840, şi a executat numeroase litografii cu peisaje şi costume de la noi.

Motto iată *A, B:* iaca *C;* **10** li *A:* le *B, C;* **15** nedejde *A, B:* speranţă *C;* **18, 20** -au *A, B:* -a *C;* **21** mea *A, B:* me *C;* **32** -au sfărmat *A, B:* -a sfarmat *C;* **35** m- *A, B:* mi- *C;* **36** Pre sîn picînd *A:* Sînu-mi arzînd *B, C;* **37** îm *A:* îmi *B, C;* **39** -m *A:* -mi *B, C.*

p. 116 MUZA CĂTRĂ POETUL „PANORAMEI MOLDOVEI"

În primăvara şi vara anului 1849, Gh. Sion publică în gazeta „Bucovina" o serie de poezii *(Cenzorului meu, Dorul ţărei, Rîndunelele, Roza, Cîntecul lui Sturza-Vodă, Muza şi poetul* şi altele), despre care spune că sînt extrase din manuscrisul intitulat *Panorama Moldovei,* „o colecţie de poezii ce se va publica peste curînd". Unele dintre ele au apărut în volumul *Din poeziile lui George Sion,* Bucureşti, 1857. Versurile respective sînt pătrunse de melancolie, de dorul de ţară al exilatului, dar şi de spirit revoluţionar. Acesta este poetul necunoscut şi la aceste versuri se referă Asachi în poezia sa, care este o replică — după cum se vede — la poezia *Muza şi poetul* a lui Gh. Sion. La rîndul său, Sion răspunde lui Asachi în poezia *Poetul şi Muza, răspuns la răspuns,* publicată tot în „Bucovina", III, 1850, p. 69. Cu prilejul retipăririi acestei poezii, în volumul *Din poeziile lui George Sion,* Bucureşti, 1857, p. 101—104, autorul face, la p. 287, următoarea precizare: „Acest vers este răspuns unei apostrofe măgulitoare ce-mi făcuse D.G. Asachi la versul *Muza şi poetul,* care se publicase în gazeta Bucovinei".

Mai tîrziu, în *Suvenire contimpurane,* Bucureşti, 1888, p. 447 — 452, G. Sion va avea păreri foarte proaste despre caracterul şi acti-

vitatea culturală şi literară a lui Asachi. În schimb, relatează cu acest prilej o vizită la Asachi acasă şi, în aceeaşi zi, participarea lui la o serată literar-artistică în familia Asachi, prin 1838—39, relatare care prezintă un deosebit interes documentar.

A fost publicată întîi în „Bucovina", nr. 38, din 11 noiembrie 1849, p. 255 (**A**), semnată *G. A...*, cu titlul *Muza către poetul „Panoramei Moldovei"*. A fost republicată în „Albina românească", nr.90, din 13 noiembrie 1849, p. 381 (**B**), fără semnătură, iar în subtitlu cu menţiunea: „din gazeta *Bucovina*, nr. 53". Evident, nr. *53* este o greşeală, în loc de *38*. A fost inclusă în *Culegere I*, p. 138—140 (**C**), cu titlul *Muza către poetul „Panoramei Moldovei". La 1850. Înturnat din străinătate*, şi în *Culegere II*, p. 125—127 (**D**).

1 furtună *A:* furtună *B, C, D;* **3** De unde-ai fost *A:* D-unde fost-ai *B, C, D;* departat *A, D:* dipărtat *B:* depărtat *C;* **6** mîine *A, C, D:* mîne *B;* **7** Sonetele *A:* Sunetile *B:* Sunetele *C, D;* **8** De-aurita *A:* D-aurită *B, C, D;* **10** Iată se deschise *A:* Iacă se deschisă *B, C, D;* **11** junime *A, B, C:* giunime *D;* **16, 18** De ce *A:* Dicea *B, C, D;* **17** De-a *A, C, D:* De *B;* **23** nutri cu *A, B, C:* nutreşti *D;* **24** *este în A:* Cînd ea cere-un gînd senin?; **26** lăsat *A:* găsit *B, C, D;* **27, 30** ţi-au *A:* ţ-au *B, C:* ţ-a *D;* **28** odoare preţioasă *A:* odoară preţuoasă *B, C, D;* **29** ghibăcie *A, C, D:* ghibacie *B;* **32** mîndră *A:* dulce *B, C, D;* **39** nu o-a *A:* n-a o *B:* n-o va *C, D;* **42** apăra *A, B, C:* apara *D;* **43** senine *A, C, D:* sănine *B;* **44** pre *A:* pe *B, C, D;* **47** Au *A, B, C:* A *D;* **49** Deci, cîntătoriule june, *A:* Deci tu, cîntătoriul june, *B, C:* Cîntătoriule deci giune, *D;* **50** Tu de-al *A:* Din al *B, C, D;* depărtează *A, C, D:* dipărtează *B;* **52** cele *A:* zile *B, C, D;* **53** Cu-a *A:* Ş-a *B, C, D;* dulce *A:* lină *B, C, D.*

p. 119 NESTATORNICIA LUCRĂRILOR LUMEI

Se găseşte în *Versuri lirice*, f. 5^r — 6^r (**A**), cu titlul *Nestatornicia lucrurilor lumeşti* şi menţiunea *Imitaţie*. A fost publicată prima dată în *Almanah*, 1849, p. 51—53 (**B**), fără semnătură, cu titlul *Nestatornicia lucrurilor lumei. Cîntec de soţietate. În emigraţia 1821.* La începutul textului se află menţiunea: „Aria după notele alăturate", iar la sfîrşitul almanahului sînt publicate notele respective. Nu se face nici o precizare cu privire la autorul muzicii. A fost inclusă apoi în *Culegere I*, p. 143—145 (**C**), cu titlul *Nestatornicia lucrărilor lumei. Cîntec de soţietate, în emigraţie, 1821*, şi în *Culegere II*, p. 131—132 (**D**).

Nu am putut determina modelul după care a *imitat* Asachi această poezie.

1 [ce sînt supt] cîte s-află sub *A:* ce s-află sub *B, C, D;* **2** Pier *A:* Per *B, C, D;* -au *A, B, C:* -a *D;* **5** [A peirei legi în lume] Ursitei legile-n lume *A:* Legea ursitei în lume *B, C, D;* **6** [Supun toate] Toate supun l-a lor giug *A:* Toate supune la giug *B, C, D;* **7** plîngeri *A:* plînsuri *B, C, D;* **9** [Tînăra] Pre tînăra anului *A:* Pe anului tînără *B, C, D;* **10** iată *A:* iacă *B, C, D;* **12** nori *A:* norii *B, C, D;* **13** Cele ce în *A:* Acele ce-n *B, C, D;* **14** schinteoase *A:* scînteoase *B, C:* scînteioase *D;* **15** [lucitoarea] lucitoarele *A;* **16** sănini *A, B, C:* senini *D;* **17** zile A: zilele *B, C, D;* **18** [Ce atît] Ce-atît *A;* iuti *A:* repezi *B, C, D;* **19** [Ah, pe totdeauna-s stînsă] Pe totdeauna sînt stînse *A;* **20** [la apus] la apusul *A:* l-apusul *B, C;* apusul l- *D;* **21** [Gîndul, inima] O cugetare *A:* Acea fantazie *B, C, D;* **23** Ca fluturii [vara] de mai zboară *A:* Ca fluturul schimbă şi zboară B, C, D; **24** [Spre a] Spre-a paşte [în] mii şi mii [de] flori *A:* Să pască plăceri din flori *B, C, D;* **25** [Dar cel ce florilor crede] Dar cela ce florei să-ncrede *A;* **27** [Ah] Pre *A:* Ah, prea *B, C, D;* **28** de amor *A:* d-amor *B, C, D;* **29** dineoare *A:* dineoară *B, C, D;* **31** Astăzi fortuna disface *A:* Dar poate fortuna-a disface *B:* Dar astăzi fortuna desface *C, D;* **32** au *A, B, C:* a *D;* **33** Voioasă *A, B, C:* Voioasa *D;* ne *A, C:* ni *B, D;* **34** al *A:* a *B, C, D;* **35** [Dar, ah] Aleu *A;* [iar] de *A;* **38** [Va veni] Veni-va *A;* **39** tulbure *A, C:* turbure *B, D;* [pururi] toate *A;* **40** Nici purure norii *A:* Nici nori în ceri tot *B, C:* Nici norii nu tot *D.*

p. 121 LUMEA

A fost publicată întîi, fără semnătură, în *Almanah*, 1847, p. 70 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 146 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 133 (**C**).

În mod surprinzător, am constatat că o poezie asemănătoare, intitulată tot *Lumea*, se găseşte şi în volumul lui Enrih Vinterhalder, *Flori de scăieţi culese pe malul Dîmboviţei*, Bucureşti, 1846, p. 37:

Lumea e o fierărie:
Noi lovim, sîntem loviţi;
Mulţi trăiesc în veselie,
Mulţi de soartă sînt striviţi.

Unul, rob fără-ndoială,
Altul iarăş e tiran:
Rabdă, de eşti nicovală,
Bate, daca eşti ciocan.

Cum se explică această coincidență? Au tradus ambii poeți același izvor străin? Pe de altă parte, știm că Asachi a cunoscut poezia lui Vinterhalder înainte de a o publica pe a sa, deoarece în „Albina românească", nr. 55, din 14 iulie 1846, p. 217, recenzează elogios volumul poetului de la București, probabil și ca răspuns la faptul că, în 1845, acesta i-a tradus în limba germană și i-a publicat poezia *Pleiada* (vezi nota la această poezie). Recenzia lui Asachi la volumul lui Vinterhalder este reprodusă în volumul al II-lea al prezentei ediții. Este totuși greu de admis că Asachi a prelucrat textul românesc al poeziei lui Vinterhalder. El va fi cunoscut, eventual, o versiune germană a acestei poezii, pe care Vinterhalder o va fi publicat, fără semnătură, în gazeta în limba germană editată la București. Problema rămîne încă nerezolvată.

3 ne *A, B:* ni *C;* **4** au *A:* și-n *B, C.*

p. 122 CÎNTECUL UNUI GIUNE ROMÂN DIN ANOVLAHIA

A fost publicat întîi în *Culegere I*, p. 147—148 (**A**), apoi în *Culegere II*, p. 134—135 (**B**).

Anovlahia (gr. Ἀνώβλαχα), adică Vlahia de Sus, este numele regiunii populate de români din munții Pindului, atestat de scrierile unor cronicari bizantini. Prin extindere, cu acest termen erau denumite în secolul trecut regiunile locuite de români din întreaga Grecie continentală. După apariția, în 1820—1822, a cărții literatului și voiajorului francez François Pouqueville, *Voyage dans la Grèce*, în care se dau relații amănunțite despre românii din regiunile respective, a început să se manifeste și la noi interesul pentru această ramură a poporului român. În „Spicuitorul moldoromân", partea a III-a, iulie-septembrie 1841, p. 1—16, Asachi publică, paralel cu traducerea în limba română făcută de el, articolul intitulat *Les romounis de l'Anovalachie. Românii din Anovlahia*, semnat Morangiés, care se bazează pe datele din cartea citată a lui Pouqueville.

Titlu Cînticul *în A;* **4** -au *A:* -a *B;* **8** Sănineză *A:* Lumineză *B;* **14** Cît har are *A:* Cîtă grație *B;* frumușeață *A, B;* **18** me *A:* mea *B;* porfir *A:* profir *B;* **22** Au *A:* A *B.*

p. 124 CÎNTECUL UNEI PĂSTORIȚE ROMÂNE DE LA MUNTE

A fost publicat întîi în „Albina românească", nr. 99, din 14 decembrie 1841, p. 399—400 (**A**), fără adaosul din titlu: *venită întăia dată în Iași*. Pe coloana din dreapta a gazetei este tipărit și cu caractere latine.

A fost republicat în *Culegere I*, p. 149—150 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 136—137 (**C**).

4 ni *A, C:* ne *B;* strai *A:* trai *B, C;* **5** Sărmana colo româncă *A:* Acolo giunea românčă *B, C;* **10** voi *A, C:* vreu *B;* **22** mulţămitor *A, B:* mulţămitori *C*.

p. 126 FILOZOFIE NATURALĂ

Se află în *Alăuta*, p. 47—48 (**A**), fără titlu. A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 2, din 4 ianuarie 1848, p. 7—8 (**B**), cu titlul *Filozofie* (sînt şi exemplare din „Albina" în care titlul este *Filozofia*, iar în text apar unele mici diferenţe, greşeli de tipar), apoi în *Culegere I*, p. 151—152 (**C**), cu titlul *Filozofie simplă*, şi în *Culegere II*, p. 138—139 (**D**).

Călinescu, *Ist. lit. rom.*, p. 101, spune că ideea acestei poezii pare a veni de la Ariosto.

1 îmi *A, B, C:* în *D;* **2** şi de *A:* sau de *B, C, D;* **4** Sau de marmor sau *A:* Orî de marmoră-au *B, C, D;* **5** —**6** *sînt în A:*

Mari palaturi sau bordeie
Gînduri buni, viaţă aleasă

7 Sînt odoare ce nici mare *A:* Este-odor ce nici o mare *B, C, D;* **8** are *A, B, C:* n-are *D;* **9** îi *A:* e *B, C, D;* **10** be apa *A:* bea apă *B, C, D;* **11** Şi [bînd] zice [viva or] vivat cine *A:* Şi a zice: vivat, cine *B, C, D;* **12** Nimăruia *A:* Nimănuia *B, C, D;* **13** streine *A, B, C:* străine *D;* **14** be *A:* bea *B, C, D;* sărac-au *A:* saracă-au *B, C, D;* **16** Tot [sclavia] şerbia-i *A:* Ciocoia-i *B, C, D;* **17** Îi *A:* E *B, C, D;* ave *A:* avea *B, C, D;* **18** -să *A, B:* -se *C, D;* fortună *A, B, C:* furtună *D;* sări peste *A:* străbat-orice *B, C, D;* **20** cale ea ne-adună *A, B, C:* calea ni s-adună *D;* **21** Cel [ce-o] ce *A:* Cel ce *B, C, D;* **22** La Olimpul *A:* Cătră Olimp *B, C, D;* să *A:* se *B, C, D;* **23** me vîrtute *A:* mea virtute *B, C, D;* **24** *este în A:* Rîd de-a sale opintele; **25** văd că săgeat-ascute *A:* săgeţile ascute *B, C, D;* **26** nu-m petrece piele *A:* nu-mi pătrund nici pele *B, C, D*, nu-m *B;* **29** De-n cumplite, grele *A:* Dacă în cumplite *B, C, D;* **30** Pe amorul nu va strînge *A:* Pe ambiţia n-a strînge *B, C, D*, nu va *D; la sfîrşit, în A sînt în plus versurile:*

Că-n alt fel a să-l vîneze
Ş-în prăpastie-l va împinge,
Că cu aripi biruitoare
Poate întuneca şi soare.

p. 128 REPEGIUNEA TIMPULUI

Se află în *Alăuta*, p. 15—16 (**A**), fără titlu. A fost publicată întîi în „Albina românească", nr. 10, din 1 februarie 1848, p. 38 (**B**), cu titlul *Cîntec*, fără semnătură, apoi în *Culegere I*, p. 153—154 (**C**), cu titlul *Timpul fuge cu iuțală*, și în *Culegere II*, p. 140—141 (**D**).

Călinescu, *Ist. lit. rom.*, p. 101, crede că „*Timpul fuge cu iuțală*, «cîntec», trebuie legat de *Quant' è bella giovinezza* al lui Lorenzo de Medici". Nu am avut posibilitatea să comparăm textele, pentru a vedea cît de mare poate fi această apropiere.

2 [peire a] peirea *A;* **3** pierdem [vre] o *A;* **4** [Să trăim zile] Zile să trăim *A;* **5** c-în *A:* că-n *B, C, D;* **6** [Că cu ziua] Dimineața *A;* **7** Să mîndrește păn-în sară *A:* Dă miroase până-n sară *B, C, D,* seară *D;* **8** Și cu ziua iarăș *A:* Și apoi cu ziua *B, C, D;* **9, 14, 19, 24** Timpul fuge cu iuțală... *A:* Timpul fuge... *B, C, D;* **11** filósofilor *A, D:* filozofică *B, C;* **12** ține *A, D:* ține *B, C;* **13** ast-învățătură *A, B, C:* astă-nvățătură *D;* **15** [Totul moare ș-înnoiește, Totul piere și iar vine] Să trec toate ce-s pe lume *A:* Un neam merge, altul vine *B, C, D;* **16** [Totu începe, totu piere] Naște, viază și-apoi peri *A:* Cu cel mare cel mic pere *B, C, D;* **17** vecinic nu [trăiește] să ține *A:* trainic nu mai ține *B, C, D;* **20** Pentru ce-i *A:* De ce-avem *B, C, D;* înțălepciune *A, B:* înțelepciune *C, D;* **21** Într-o *A:* În o *B, C, D;* **22** alt lucru *A:* ea alta *B, C, D;* ne *A, C:* ni *B, D; între* **24—25** *se află intercalate în A strofele:*

Să se ție omul de fire
Sau lui Epicur s-urmeze,
Îmbi învață ca în iubire
Ș-în ospeți să se vieze.
Timpul fuge cu iuțală...

Să iubim opritul pomu,
Să gustăm deci toate anume,
Oar' de ce să nu schimbi omu,
Cînd schimbi toate p-astă lume.
Timpul fuge cu iuțală...

26 vreme, îndată *A:* timpu, -ndată *B, C, D;* **27** Văd că acul ce *A:* Acul ce în giur *B, C, D:* **28** Ieste în loc de ceas m-arată *A:* În loc de minute-arată *B, C:* Cu minutele arată *D;* **30—32** *lipsesc în A, B.*

p. 130 LA A MEA PUNGĂ

A fost publicată întîi, fără semnătură, în *Almanah*, 1850, p. 94 (**A**), cu titlul *Cătră a mea pungă*. Atragem însă atenția asupra faptului că unele exemplare din acest almanah (cum este cel din Biblioteca

centrală „M. Eminescu" a Universității din Iași, cota X-3080), refăcute probabil la cererea cenzurei sau din alte motive, au pe p. 94 sfîrșitul articolului intitulat *Borca*, început pe p. 92, iar în continuare poezia *Să ni agiutăm unul pe altul* (vezi și nota la această poezie). Se pare că poezia *La a mea pungă* nu a fost inclusă inițial în almanahul pe 1850, ci numai după ce acesta a fost refăcut, cu care prilej s-au eliminat unele aprecieri din articolul *Borca* și textul fabulei lui N. Istrati, *Văduva și judecătorul. (Scenă din lume)*, p. 99—100, precum și poezia *Să ni agiutăm unul pe altul*.

A fost republicată în *Culegere I*, p. 155—156 (**B**), cu același titlu, și în *Culegere II*, p. 142—143 (**C**).

Levit, *Asachi*, p. 212, afirmă că este „o traducere foarte apropiată de original" a unei fabule cu același titlu a poetului polon Ignatie Krasicki.

1 odineoară *A:* odinioară *B, C;* **2** me *A, B:* mea *C;* **6** stăpînului *A, B:* domnului tău *C;* **7** dispărțirei *A:* despărțirei *B, C;* **8** În zadar *A, B:* În darn tu *C;* înlacremat *în A;* **9** mie *A:* mine *B, C;* **10** sărac *A:* sarac *B, C;* **11** me *A, B:* mea *C;* **12** o învățătură *A:* înc-o-nvățătură *B, C;* **14** au *A, B:* a *C;* **15** întra *A, B:* intra *C;* giude acela *A, B:* acel giude *C;* **16** dispoiet- *A:* despoiet- *B, C;* au-navuțit *A, B:* a înavuțit *C;* **17** zgîrcitul *A, B:* avarul *C;* **19** *tip. greșit* acestea *în A;* galbini *A, B:* galbeni *C;* **22** poci *A:* poți *B, C;* **23, 24** putè *A, B:* putea *C;* **28** poci *A:* poți *B, C;* **32** stăpînul *A, B:* al tău domn *C;* **33** mareinimă îmbină *A:* mare inimie-mbină *B, C;* **34** lingușitor *în A*.

p. 132 FRAGMENT DIN „IERUSALIMUL ELIBERAT" A LUI TASSO

În „Gazeta de Moldavia", nr. 36, din 7 mai 1853, p. 145—146, Asachi publică, fără semnătură, o recenzie la traducerea românească a *Ierusalimului liberat* făcută de A.N. Pîcleanu și apărută la București, în 1852 (vezi textul acestei recenzii în volumul al doilea al prezentei ediții). Obiectînd traducătorului faptul că a tradus celebra poemă în proză după o versiune franceză, Asachi anunță la sfîrșitul recenziei că „un abonat al nostru ne-au împărtășit la astă ocazie cîteva strofe traduse de pe original, care drept prubă le vom publica", „spre a nu lăsa — după cum spusese mai sus — în cetitorul român întipărirea cea nefavorabilă ce i-au cășunat traducerea poemului lui Tasso". Această „prubă" s-a publicat în „Gazeta de Moldavia", nr. 40, din 21 mai 1853, p. 161—163 (**A**), numai cu mențiunea *Cîntul VII*, precedat de următoarea prezentare a episodului respectiv, sub

titlul *Ierusalimul liberat:* „Unul din epizoadele interesante a poemului este acel a Erminiei. În timpul cînd cristianii apusani: franci, italieni, germani, britani, în faimoasa espediție a cruciazilor, combateau spre a mîntui Ierusalimul și Sîntul Mormînt de giugul saracenilor, precum acei întăi erau însufleţiţi de un sînt entuziazm, de asemene și mahometanii erau învitaţi de un fanatizm mare, care-i aduna de departe, spre a apăra cu imperiul și religia lor. Erminia, fiia regelui de Cossano, la suruparea acestui rigat, împreună cu alte prăzi căzu în mîna învincitorilor cristiani. Șeful lor însă, renumitul Tancredi, respectînd a ei soartă neferice, i dădu libertatea și o retrimisă cu a ei familie la Ierusalim. Erminia, pătrunsă de sentiment de recunoștință, fu cuprinsă de un amor înfocat pentru Tancredi, carile era perdut înamorat de Clorinda, eroina saracenilor. Agiungînd cristianii sub Ierusalim, Argante, șeful lor, cheamă la duel pe Tancredi, ambii combat cu mare aprozie și împizmăluire și răvarsă mult sînge; noaptea precurmă a lor duel, ce avea să reînceapă a doua zi. Erminia, împreună cu alţii, vede de pe turnul cetăţei pe Tancredi în pericolul vieţei; ea hotărăște a-i aduce pe ascuns agiutori și noaptea, învestită în costium de cavaler, se furișază din cetate spre a să întroduce în tabăra cristianilor. Poliferno, cavaler cristian, pe a căruia părinte cu o zi mai nainte ucisăse Clorinda, fiind noaptea la costudie, descoperi fuga Erminiei și, crezînd-o de Clorinda, se repezi asupră-i cu ai săi. Erminia, surprinsă în planul ei, spărietă și urmărită de cavalerii cristiani, fuge prin văi și păduri. Poeta zice apoi:" [urmează textul cîntului VII]. Prezentarea și versurile sînt semnate *Un abonat.*

A fost republicat în *Culegere I*, p. 157—159 (**B**), cu titlul *Ierusalimul liberat a lui Tasso. Cîntul VII. Erminia*, și în *Culegere II*, p. 144—146 (**C**). În varianta *C*, la sfîrșitul textului se află literele *P. A.*, a căror semnificaţie nu am putut să o determinăm. Ar putea fi prescurtarea obișnuită a cuvintelor *pînă aici?*

1 atunce *A:* atuncea *B, C;* **3** a ei mîne *A:* a ei mînă *B:* ale ei mîni *C;* **5** întunecoase *A, C:* întunecoasă *B;* **7** dipărtează *A:* depărtează *B, C;* **8** acei-ce *A:* cei-ce *B, C;* **10** să *A:* se *B, C;* **13** -nfruntarea *A, B:* -nfruntare *C;* **17** Au *A, B:* A *C;* **19** lîngoare *A:* lungoare *B, C;* **22** noian *A, B:* ocean *C;* **24** destinse *A:* destinsă *B, C;* **28** răpaos *A:* repaos *B, C;* **29** senzuri *A, B:* sensuri *C;* **30** Au *A, B:* A *C;* **33** dișteaptă *A:* deșteaptă *B, C;* paserele *A:* păserele *B, C;* **35** părîul *A:* părăul *B, C;* **cu** *A, B:* cum *C;* **38** pastorale *A, B:* păstorale *C;*

39 undă *A:* unde *B; C;* **42** depărtare *A, B:* departare *C;* **47** paner *A:* paneri *B, C;* ce cu *A, B:* şi cu *C;* **52** blîndioară *A:* blondioară *B, C;* **53** ceru-aice cu har *A:* Zeu aice cu har *B:* Zeu aice deplin *C;* **55** resbel *A, C:* rezbel *B;* **57** adause *A:* adaose *B, C;* **59** vei *A, B:* poţi *C;* **61** răspunse *A:* răspunsă *B, C;* **64** au *A, B:* a *C.*

p. 135 VAPORUL PE DUNĂREA

A fost publicată întîi în *Culegere I*, p. 160—162 (**A**), apoi în *Culegere II*, p. 147—148 (**B**).

Călinescu, *Ist. lit. rom.*, p. 100, vede în această poezie influenţa lui Vincenzo Monti.

Titlu au *A:* a *B;* **16** Cornu *A:* Cornul *B;* **23** asemene *A:* asemine *B;* **27** ne *A:* ni *B;* **28** Ci *A:* Ce *B;* **33** Ne-aduce-odoarile *A:* Ni-aduce-odoarele B.

p. 137 CÎNTECUL PLĂIEŞULUI MOLDOVAN

A fost publicat întîi în *Culegere I*, p. 163—164 (**A**), apoi în *Culegere II*, p. 149—150 (**B**).

Acest cîntec este o reluare a ariei de la sfîrşitul idilei *Înturnarea plăieşului din Anglia* (vezi textul respectiv, în acest volum).

4, 10 -au *A:* -a *B;* **21** oaia *A:* oaie *B;* **23** *scris* Cînt *în A;* fluieri şi cimpoia *A:* fluier şi cimpoaie *B.*

p. 139 ANUL NOU AL MOLDOROMÂNILOR 1830

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 63, din 1 ianuarie 1830, p. 251 (**A**). Este republicată, tot în „Albina românească", nr. 5, din 26 ianuarie 1830, p. 20 (**B**), cu precizarea: „Alunecîndu-se oarecare greşele la tipăritul versurilor cuprinse în nr. 63, redacţia se grăbeşte a le mai înfăţoşe aice după orighinal îndreptate". A fost retipărită în *Poezii*, p. 67—69 (**C**), în *Culegere I*, p. 167—168 (**D**), cu titlul *Anul Nou al moldoromânilor, 1830, în care s-au lucrat Reglementul organic*, şi în *Culegere II*, p. 153—154 (**E**).

1 raze *A, E:* rază *B, C, D;* **4** astăzi *A, B, D, E:* astizi *C;* **7** minit *A, B:* menit *C, D, E;* **9—12** *sînt în A:*

Ci românii petrecu
Toate relele-acufunde
În a tartarului unde,
Ce pre-acele ni născu.

9 au *B, C, D:* a *E;* **10** undă *B:* unde *C, D, E;* **11** rălile *B, E:* relile *C, D;* cufundă *B:* cufunde *C, D, E;* **12** -au *B, C, D:* -a *E;* **13** O armonie de pace *A:* Dulce-armonie de pace *B, C, D, E;* **14** Carea *A, B:* Care *C, D, E;* farmăcă *A, B, D, E:* farmîcă *C;* **15** Ni *A, B, C, E:* Ne *D;* **16** sferile *A, C, D, E:* sferele *B;* **17** trii *A, B, C:* trei *D, E;* **18** mănos *A, B, D, E:* mînos *C;* şi mare-ogur *A:* ferice ogur *B, C, D, E;* **19** Sfinte *A, B, C, D:* Sînte *E;* **22** La cea de-a doua figură *A:* Văd într-a doua figură *B, C:* În a doua văd figură *D, E;* **23** Văd simvol *A:* Un simvol *B, C:* Cu simbol *D, E;* **24** Ce-i a binelui *A, B, C, D,* Ci-i *B:* Ce-a luminei e *E;* **25** tria *A, B, C:* treia *D, E;* **26** ce *A, B, C:* cea *D, E;* **27** Şi în cugetul *A, B, C, D:* Şi spre scopul cel *E;* **29** Supt *A, B, C:* Sub *D, E;* **31** Golcondii *A, B:* Golcondei *C, D, E;* mănuntaie *A, B, D, E:* mînuntaie *C;* **33** Dar de cît ista *A:* De acest odor *B, C, D, E;* sfînt *A, B, C, D;* sînt *E;* **34** ştiinţe, negoţ *A:* negoţ, ştiinţe *B, C, D, E;* **35** Noi în ţară *A:* În patrie *B, C, D:* Noi în patrie *E;* **37—39** *sînt în A:*

Zînilor ce cu plăcere
Ni-aduc laudă şi avere
Orînd să dăm, adăpost,

38 Ni-aduc laudă i avere *B:* Laudă aduc şi mîngîiere *C:* Ne-aduc laudă, mîngîiere *D, E;* **40** Iar celui *A:* Celui *B, C, D, E;* **42** pin *A:* prin *B, C, D, E.*

p. 141 IMNUL MOLDOVENILOR LA ANUL NOU 1829

Ca supliment la „Albina românească", nr. 18, din 4 iunie 1831, s-a difuzat o foaie volantă intitulată *Programa examenului public în Ghimnazia Vasiliană din Ieşi, la întîia şeselunie a anului 1831.* După ce se publică aici cuvîntul rostit de vornicul Mihail Sturza, epitrop al şcolilor naţionale, şi se arată *Obiecturile ordinare a examenului,* la sfîrşit se face menţiunea: „După împărţirea premiilor la acii mai vrednici sholeri, cîntăreţii ghimnaziei vor cînta horul lui Rossini din Moisi cu următoarele versuri" [urmează textul acestei poezii, intitulat *Imn,* fără semnătură, cu strofele numerotate cu cifre arabe] (**A**). Din „Albina", imnul a fost reprodus în „Curier rumânesc", nr. 54, din 13 august 1831, p. 216.

A fost republicat în *Poezii,* p. 70—71 (**B**), cu titlul *Imnul moldovenilor la Anul Nou 1832, cînd s-au întrodus noul aşăzămînt,* apoi în *Culegere I,* p. 169—170 (**C**), cu titlul *Imnul moldovenilor la Anul Nou 1832* [tip. greşit *1823*], *cînd s-au întrodus noul aşezămînt politic. (După*

melodia horului din Moisi), și în *Culegere II*, p. 155—156 (**D**). Acest imn a fost scris, așadar, cu prilejul examenului școlar din iunie 1831, iar mai tîrziu a fost adaptat pentru ocazia intrării în vigoare a Regulamentului organic.

5—16 *sînt în A:*

Întinde sfînta mînă
Pe țările-ntristate,
Agiută-ni,-ndurate,
C-alt razem nu avem.

Prin tine inimi june
Și mintea noastră vază
Virtutei line rază
Și sfîntul adevăr.

Pre efori și părinții
Tot harul și acel bine
Ce de la ii ni vine
Răvarsă-l înmiit.

6 derază *B:* derează *C, D;* **8** ci- *B:* ce- *C, D;* **10** grindini *B, C:* grindeni *D;* **12** Nu ni le mai *B:* Nu ne mai *C, D;* **15** *scris* s'il *B:* să-l *C, D;* **17** A patriei *A:* Moldovei *B, C, D;* **21 — 24** *sînt în A:*

Cu dafini încununa
Pe al nostru *scutitoru*
Și întoarnă a lumii doru,
Iar pace pre pămînt.

21 Avgustul Protector *B:* Augustii Protectori *C, D;* **23** el ni *B:* ii ne *C:* ii ni *D;* **24** Răvarsă *B:* Revarsă *C, D.*

p. 143 IMNUL MOLDOVENILOR LA ANUL NOU 1836

A fost publicat întîi în *Poezii*, p. 72—73 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 171—172 (**B**), și în *Culegere II*, p. 157—158 (**C**).

2 repede *A, B:* răpede *C;* **4** Derază átomul *A:* Derează-atomul *B, C;* **8** -i-au A: -ne-au B: -ni-au C; **14** razilor A, B: razelor C; **16, 20, 23, 25** Au *A, B:* A *C;* **24** muzile *A:* muzele *B, C.*

p. 145 MEDITAȚIE PENTRU ZIUA ANULUI NOU

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 103, din 31 decembrie 1839, p. 417 (**A**), apoi, tot fără semnătură, în *Calendar nou pentru anul 1841*, p. 50 (**B**), în *Culegere I*, p. 175 (**C**), și în *Culegere II*, p. 161 (**D**).

2 per *A, C, D:* pier *B;* **5, 6, 9** au *A, B, C:* a *D;* **8** rodul cel *A, B, C:* productul *D.*

p. 146 ANUL NOU 1842

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 1, din 1 ianuarie 1842, p. 1 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 177 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 163 (**C**). Atît în varianta *B* cît şi în *C*, anul *1843* din titlu este greşit, pentru că poezia a apărut, după cum atestă „Albina românească", la începutul anului 1842.

2, 3 au *A, B:* a *C;* pre *A:* pe *B, C;* **4** Căci încă astăzi în viaţă sînt? *A, B:* Ca să fiu încă pre acest pămînt? *C;* **5** Fieşte *A:* Fiecare *B, C;* are un *A, B:* ar-un *C;* **8** Ca să arete c-au fost *A:* Să arăte c-au fost bun *B:* Ca s-arăte c-a fost bun *C;* **11** Nădejdea *A, B:* Speranţa *C;* sănine *A:* senine *B, C.*

p. 147 ANUL NOU 1843

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 103, din 31 decembrie 1842, p. 409 (**A**). A fost retipărită în *Culegere I*, p. 76 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 162 (**C**), în ambele ediţii avînd, în titlu, anul *1842*. Este o evidentă eroare, pentru că poezia a apărut la începutul anului *1843*.

2, 3 au *A, B:* a *C;* **5** sînt *A, B:* sum *C;* di *A:* de *B, C;* **7** haru *A, B:* graţia *C;* **8** *în A, B este:* De nu-s uitat, oare cine eu sînt?; **9** sînt *A, B:* sum *C;* **10** mînos *A;* mănos *B, C;* **12** *în A este:* Şi cu suflet laudă lui Dumnezeu; **15** ce *A, B:* care *C.*

p. 148 ANUL NOU 1847

S-a publicat întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 1, din 2 ianuarie 1847, p. 1 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 178—179 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 164—165 (**C**).

4 acest an nou *A, B:* an acesta *C;* **6** sfînt *A, B:* sînt *C;* **7** să-i *A, B:* că-i *C;* **9** lîngoarea *A:* lîngoare *B, C;* **10** ea *A:* ii *B, C;* **12** de amor, de Elicon *A, B:* de muncelul Elicon *C;* **13** -nţălege *A, B:* -nţelege *C;* **15** Mă trezii din visul *A, B:* Trezit din visul cel *C;* **17** Pretenia *A:* Prietenia *B:* Amiciţia *C;* prietenie *A, B:* cu duioşie *C;* **18** Între zîne *A, B:* De cît zîna *C;* au *A, B:* a *C;* **19** fie *A, C:* fiie *B;* **20** -au *A, B:* -a *C;* **21** Oare ce lucru dori-voi astăzi cînd anul să *A;* Oare-ce lucru dar-voi astăzi anul nou cînd se *B, C;* **23** adepe *A:* adăpe *B, C;* **25** di *A:* de *B, C;* **28** neoameni *A, B:* ne-oameni *C.*

p. 150 ROZA ŞI MORMÎNTUL

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 22, din 16 martie 1847, p. 85 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 180 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 166 (**C**).

Nu am putut determina poezia sau alt text al lui Victor Hugo după care a *imitat* Asachi această poezie.

6 Cari—*A:* Care—*B,C;* **7** cele *A,B:* mele *C;* **9** Ceriul fac mirositor *A:* Ceriul cel mirositor *B:* Ce se suie păn'la nor *C.*

p. 151 MORMÎNTUL

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 24—25 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 181—182 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 167—168 (**C**).

D. Popovici a văzut în această poezie „un reflex din *Mormintele* lui Robert Blair" (vezi cursul publicat postum, *Romantismul românesc*, Bucureşti, 1969, p. 145).

1 să *A:* se *B, C;* **2** rîpa *A, B:* noaptea *C;* armónia *în A;* **8** ră *A, B:* rea *C;* **11** în zădar *A, B:* în darn *C;* **12** ţărnile *A, B:* ţărînile *C;* **15** lineşte *A, B:* linişte *C;* **19** răpaos *A:* repaos *B, C;* **21** relighia *A:* religia *B, C.*

p. 153 EVLAVIA CASNICĂ

A fost publicată întîi în *Culegere I*, p. 183 (**A**), apoi în *Culegere II*, p. 169 (**B**).

2 estimea *A:* fiinţa *B;* **7** străluci-s-a *A:* strălucească *B;* **8** a prosforalei *A:* sacrificărei *B;* **11** mîntuitori *A:* mîntuitor *B;* **12** nemuritori *A:* nemuritor *B.*

p. 154 AMOR DE PATRIE

Primele două strofe ale acestei poezii au fost publicate întîi, fără titlu, în broşura intitulată *Dochia şi Traian, dupre zicerile populare a românilor, cu itinerarul muntelui Pionul*, Iaşi, 1840, p. 1 (**A**), sub vinieta care înfăţişează *Pionul sau Ceahlăul despre Gura-Largului.* Întregită cu ultima strofă, a fost publicată apoi în *Culegere I*, p. 184 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 170 (**C**).

4 -să *A:* -se *B, C;* **5** Aşea *A:* Aşa *B, C;* înţeleaptă *A, C:* înţăleaptă *B;* farmăc *A, B:* farmec *C;* **6** zidire *A:* făptură *B, C;* cătră un *A:* către-un *B:* către-un *C;* au *A, B:* a *C;* **8** toate-i să *A, B,* se *B:* toate i s- *C;* **9** murmurul a *B:* murmuriul *C;* **10** Ne *B:* Ni *C.*

p. 155 ÎNNOIREA ANULUI

S-a publicat întîi, fără semnătură, în *Almanah*, 1851, p. 110—111 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 185—186 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 171—172 (**C**).

2 -au *A, B:* -a *C;* **3** sănine *A:* senine *B, C;* **4, 6** ni-au *A:* ne-au *B:* ni-a *C;* **5, 17** fortună *A:* furtună *B, C;* **9** ca să nu mai vie *A:* să nu mai revie *B, C;* **16** sănin *A:* senin *B, C;* **20** ceriul te-au *A, B:* soarta te-a *C;* **21** fortuna *A:* furtuna *B, C.*

A fost publicată întîi în *Almanah*, 1854, p. 128—132 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 189—194 (**B**), și în *Culegere II*, p. 175—179 (**C**).

Eufrosina Dvoicenco, *O satiră polonă imitată de Asachi și Stamati*, în „Revista Fundațiilor regale" , V, 1938, nr. 8, p. 325—349, a stabilit că această poezie a lui Asachi este o adaptare, o localizare a celebrei satire *Żona modna* („Soția de modă") a poetului polon Ignatie Krasicki (vezi și Levit, *Asachi*, p. 210—212).

1—2 *lipsesc în A*; **2** sărută *B:* urează *C*; îi *B:* i *C*; **4** vere — vecine *A:* al meu dorite *B, C*; **6** amu *A, B:* acum *C*; **7** giugul *A:* jugul *B, C*; **9** amu *A, B:* acum *C*; **11** Suferă *A:* Sufere *B, C*; tiranul *A, B:* pe tiran *C;* **12** sa *A:* ei *B, C;* **15** alegerea *A:* alegirea *B, C;* boier *A:* boieri *B, C;* **16** ungher *A:* ungheri *B, C;* **17** mea *A:* me *B, C;* **18** răzeșie *A:* răzășie *B, C;* **20** -au *A, B:* -a *C;* **22** ca *A:* cu *B, C;* **23** Europ-au *A, B:* Europa a *C;* **25** fărmăcată *A:* fermecată *B, C;* **27** -i *A, B:* -e *C;* **28** giuram *A:* juram *B, C;* **29** vorbă dulce *A, B:* dulce vorbă *C;* **31** blăstăma *A:* blastama *B, C;* **32** me *A, B:* mea *C;* se *A, B;* să *C;* **35** -au *A, B:* -a *C;* mi-au *A:* me au *B:* me a *C;* **38** vară *A, B:* vara *C;* **39, 44** aibă *A, B:* aibe *C;* **49** me-i de ră *A, B:* mea-i de rea *C;* **51** amu *A:* acum *B, C:* -au *A, B:* -a *C;* **52** au *A, B:* a *C;* **53** cumpărat *A, B:* cumparat *C;* **54** pre *A, B:* prea *C;* **55** -au *A, B:* -a *C;* **56** așază cățălușul *A, B:* așează cățelușul *C;* **57** toaletă *A, B:* tualetă *C;* **58** găvănoase *A:* gavanoase *B, C;* **59** Cușculița cu o stancă *A, B:* Gaița, o stancă *C;* **60** șoaric *A, B:* șoarec *C;* **62** sub-suoare *A:* subsuoară *B, C;* **64** stanca *A, B:* gaița *C;* **67** acum *A, B:* acuma *C;* asemene *A:* asemine *B:* asemenea *C;* **70** Dar ea despre *A:* Însă ea de *B, C;* bucătarul *A, C:* bucătariul *B;* **71** bucătarul *A:* bucătariul *B:* bucatariul *C;* **73** leghioaiele *A:* lighioaiele *B:* ligheoaiele *C;* **74** franțez *A, B:* francez *C;* **77** Sevr', Hină *A, B:* Sevr' au China *C;* **78** Boemia *A:* Boemie *B, C;* **82** provințală *A, B:* provințială *C;* **87** asemene *A:* asemine *B, C;* sarcazme *A, B:* sarcasme *C;* -au *A, B:* -a *C;* **90** vatavul *A:* vătavul *B, C;* **91** stancă *A, B:* gaița *C;* cățel *A, C:* cățăl *B;* **94** aice *A, B:* aicea *C;* **98** Biblioteca *A:* Bibliotica *B, C;* cămară *A:* camară *B, C;* **100** aibə *A, C:* aibă *B;* **101** -au *A, B:* -a *C;* **103** aibă *A, B:* aibe *C;* **106** au *A, B:* a *C;* trimes *A:* trimis *B, C;* **108** sfărmat *A:* sfarmat *B, C;* **111** covoară *A, B:* covoare *C;* **112** fereastră *A:* fereastă *B, C;* **114** pin *A:* prin *B, C;* îm *A, B:* eu *C;* **115** -au *A, B:* -a *C;* **117** străină *A:* streină *B, C;* **119** deșartă *A:* deșeartă *B, C;* **121** me *A, B:* mea *C;* străine *A:* streine *B, C;* **123** Sara *A, C:* Sara-i *B;* -au *A, B:* -a *C;* **124** au *A, B:* a *C;* **125** mea *A, C:* me *B;* aveam *A:* avem *B, C;* cerezi *A, B:* cirezi *C;* **127** -au *A, B:* -a *C;* **128** me *A, B:* mea *C;* -au *A, B:* -a *C;* **129** trompetele *A, C:* trombetele *B;* nou iar *A:* de nou *B:* din nou *C;* **131** au *A, B:* a *C;* **132** -au *A, B:*

-a *C;* **135** ne *A, B:* ni *C;* **137** descarcă *A, B:* descarc *C;* **139** noi *A, B:* bun *C;* **140** moldovană *A, B:* moldovancă *C.*

p. 161 SATIRĂ ASUPRA OMULUI

S-a publicat întîi în *Culegere I*, p. 195—205 (**A**), apoi în *Culegere II*, p. 180—189 (**B**).

Este o localizare şi, parţial, o prelucrare a satirei a VIII-a a lui Boileau (vezi Călinescu, *Ist. lit. rom.*, p. 103, şi Levit, *Asachi*, p. 209—210).

6 Tîrîtori *A:* Tîrîitori *B;* **10** au *A:* a *B;* **11** animale *A:* pomi şi *B;* **13** au *A:* a *B;* **16** cetitorul *A:* lectorul a *B;* **21** Carile *A:* Carele *B;* naintează *A:* înaintează *B;* **22** ce-l *A:* ce s- *B;* **27, 28** au *A:* a *B;* **34** Zodie *A: scris* Zochie *B;* **38** cele ce nu vra *A:* ce nu vra el să *B;* **39** urăşte *A:* iubeşte *B;* **42** Au *A:* A *B;* **46** credinţă *A:* dorinţă *B;* **48** Străin *A:* Strein *B;* **51** să *A:* se *B;* **54** himere *A:* chimere *B;* **56, 70** -au *A:* -a *B;* **72** vei petrece *A:* petrece *B;* **73** S-aduci hină de la Peru *A:* Să duci de la China *B;* **78** suferă *A:* sufere *B;* **80** zugrume *A:* sugrume *B;* **81** *scris* L-acea *A, B;* -au întrat *A:* -a intrat *B;* **91** fortăţei *A:* forteţei *B;* **92** umpli *A:* umple *B;* **94** au *A:* a *B;* **97** străin *A:* strein *B;* **101** între *A:* într-a *B;* **104** Au *A:* A *B;* **110** puntul *A:* punctul *B;* **114** -au *A:* -a *B;* **121** *scris* s-aiu *A, B;* **122** au *A:* a *B;* **123** varvară *A:* barbară *B;* **124** -au *A:* -a *B;* **128** sămănează *A:* semănează *B;* **133** -au *A:* -a *B;* **139** pătimaş *A:* patimaş *B;* **140** zugrume *A:* sugrume *B;* **141, 142** au *A:* a *B;* **146** să *A:* se *B;* **147** încet, o, frate *A:* o, frate *B;* calumnie *A:* calomnie *B;* **148** zminte *A:* sminte *B;* **151** ghibacie *A:* ghibăcie *B;* **154** -nţălege *A:* -nţelege *B;* **158** -au *A:* -a *B;* **162** hirurg *A:* chirurg *B;* viterinar *A:* veterinar *B;* **164** preţuoasă *A:* preţuoase *B;* **173** Şesăzăci *A:* Şeasezeci *B;* **175** practicază *A:* practicează *B;* număra *A:* numera *B;* **176** *scris* Dar-avere *A, B;* evangelia *A:* evanghelia *B;* **178** tărîţă *A:* tărîţe *B;* **183** galantom *A:* galanton *B;* **184** chezăş *A:* chizeş *B;* **193** răspînde *A:* răspunde *B;* **197** Parvenitul camatar *A: scris* Pervenitul camarat *B;* **198** la milioane *A:* milioane *B;* cale-i însamnă *A:* cale îi înseamnă *B;* **205** ghinte *A:* ginte *B;* **208** hemie *A:* chemie *B;* **212** marochen *A:* marochin *B;* **214** au *A:* a *B;* **220** visază *A:* visează *B;* **221** i *A:* îi *B;* **222** Pegaz *A:* Pegas *B;* **227** -au *A:* -a *B;* **231** conţert *A:* concert *B;* **236** aici *A:* azi *B;* **245** străină *A:* streină *B;* **256** zmintele *A:* smintele *B;* **260** vară *A:* vara *B;* **261** ară *A:* are *B;* **263** dau *A:* da *B;* **264** au *A:* a *B;* **267** franţez *A:* francez *B;* **269** ne *A:* ni *B;* **274** amu *A:* acum *B;* **276** fi-n a lor *A:* să fie-n *B.*

p. 169 EPIGRAMA

S-a publicat întîi în „Alăuta românească", nr. 2, din 15 iulie 1838, p. 23 (**A**), cu titlul *Să cuvine au a împlini îndată au a refuza îndată cererea. Epigramă a lui Marţial*, apoi în *Culegere I*, p. 206 (**B**), cu titlul *Epigrama. Către unul ce juruia mult şi nu-mplinea nimică, dupre Marţial*, şi în *Culegere II*, p. 190 (**C**).

Este o prelucrare a epigramei lui Martial, *Ad Gallam*, II, 25 (vezi Caracostea, *Izvoare*, p. 76, Guţu, *Traduceri*, p. 223—224).

1, 2, 3, 4, 6 -m *A:* -mi *B, C;* **6** îm *A:* îmi *B, C.*

p. 171 ŞTEFAN CEL MARE ÎNAINTEA CETĂŢEI NEAMŢU

A fost publicată întîi, cu semnătura lui Asachi, în „Spicuitorul moldoromân", partea a IV-a, octombrie-decembrie 1841, p. 118—121 (**A**), alături de versiunea în limba franceză, intitulată *Étienne devant le château de Niamtzo. Ballade moldave*. După titlu are menţiunea *Cîntare*, iar la sfîrşit precizarea: „Această baladă se cîntă pe muzica naţională, dupre notele adăogite la capătul cărţei". Notele respective sînt litografiate pe o foaie pusă la sfîrşitul baladei, nu al volumului. De aici balada a fost reprodusă în „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", nr. 49, din 7 decembrie 1842, p. 391—392.

Versiunea franceză, cu titlul *Le berger Nicandre*, şi melodia baladei fuseseră publicate încă din 1834, într-un caiet oblong litografiat la Institutul Albinei, intitulat *Ballade tirée de la fête pastorale représentée au Théâtre des variétés à Iassy le 10 avril 1834* (un exemplar se găseşte la cabinetul de muzică al Bibliotecii Academiei R.S. România). Balada fusese cîntată deci la serbarea dată în cinstea lui Kiseleff, cu prilejul plecării sale definitive din Moldova.

Paralel cu versiunea românească publicată de Asachi în 1841, a circulat în epocă şi o traducere anonimă a textului francez, tipărită în broşura intitulată *Unele documente din Moldova* (fără autor, loc şi dată de apariţie), pe care a editat-o probabil N. Istrati la Braşov, prin 1840—1843. Singurul exemplar cunoscut din această broşură se află la Biblioteca Academiei R.S. România, legat la sfîrşitul „Daciei literare", 1840.

Pentru alcătuirea acestei balade, ca şi a tabloului cu aceeaşi temă, Asachi s-a inspirat dintr-o legendă inserată de Dimitrie Cantemir în *Istoria Imperiului otoman*. Vezi, pentru detalii, Laetitia Cartojan, *Legenda „Mama lui Ştefan cel Mare". D. Cantemir, izvorul baladelor din sec. al XIX-lea*, în „Cercetări literare", V, 1943, p. 65—98, precum şi notele la *Descriirea cadrului întăi din istoria Moldovii* şi la *Bănuţul lui Ştefan Voievod*, în volumul al doilea al prezentei ediţii.

J.A. Vaillant o traduce în limba franceză şi o publică în antologia sa, *Poésies de la langue d'or*, Paris, 1851, p. 70—71, cu menţiunea,

sub titlu: „Cette pièce est retouchée d-un Moldave dont j'ignore le nom". Vaillant a folosit probabil versiunea anonimă și a tradus-o la Sibiu, în 1843, cum afirmă în nota de la sfîrșitul poeziei: „Dans ma, prison d'Hermanstadt, 1843".

A fost republicată în *Culegere I*, p. 209—211 (**B**), în *Culegere I partea III*, p. 68—71 (**C**), alături de versiunea franceză din „Spicuitorul moldoromân", intitulată *Étienne le Grand devant le château de Neamzo. Ballade sur l'air nacional*, în *Culegere II*, p. 193—194 (**D**), și în *Culegere II, partea III*, p. 72—75 (**E**), de asemenea paralel cu versiunea franceză de la 1841.

În „Icoana lumei", nr. 10, din 29/10 iulie 1865, p. 73—74 (**F**), Asachi publică din nou această baladă, paralel cu versiunea ei franceză, determinat fiind de o notiță apărută în gazeta bucureșteană „La Voix de la Roumanie", pe care o reproduce și o comentează în următoarea *Rectificare*, care precedă textul poeziei:

„Gazeta franceză din București intitulată *La Voix de la Roumanie* conține sub rubrica de *Beaux arts* asupra muzeului de Iassy următoarele:

«Magazinul pitoresc a publicat în anul trecut două gravure foarte frumoase dupre desemnul lui Bocourt, reprezentînd două tabloane conservate în Muzeul de Iassy. Acele două tabloane sînt acompaniate de o notiție care prepunem dat de D. Ubicini. Aspectul general al acestor tabloane este plăcut. Unul recheamă acel episod eroic a viației lui Ștefan cel Mare, care a inspirat D. Bolintineanu una din cele mai frumoase a sale poezii și care poporul iubește a-l cînta în festinele sale. Asta este refuzul care face muma lui Ștefan cel Mare de a priimi pre fiul său cînd acesta, înfruntat și sfarmat, se înturna de la batalia de Neamțu. Alt tablon este testamentul acestui prinț, sau mai bine zicînd adio care el face fiului său».

După aceasta autorul critică tabloanele, ba încă derîde pe pictorul, nu dupre original, ci dupre o copie smintită. Toată astă descriere *Vocea Românieі* o face, cum la finit o zice, pe baza unui articul estras din *Buciumul*, 19 noemv. 1864. Noi declarăm că astă istorisire este un neadevăr. Muzeul de Iassy nu posedă descrise tabloane, care sînt a mele și sub a mea direcție în Roma lucrate, la 1811.

Balada, care românilor place a cînta în festinele sale, este de mine compusă și adaptată pe o arie națională, care din anticitate se cîntă. Acea baladă mai apoi am tradus-o în limba italiană, franceză

şi engleză, spre a încunoştiinţa pe streini de fapta matronei moldo-române. Balada împărtăşim mai gios în limba română şi franceză.

Noi nu cunoaştem compunerea domnului Bolintineanu, dar sîntem încredinţaţi că ea răspunde la geniul acestui poeta.

Sperăm că nepărtinirea *Vocei României* va îngădui istui articul un loc în coloanele ei.

G. Asaky"

După cît se pare, balada la care se referă autorul notei din gazeta menţionată este totuşi cea a lui Bolintineanu, nu a lui Asachi.

Am editat varianta *D*.

3—4 *sînt în A:*

Au domnit odineoară Elena vetează,
Ce în cuget şi la fapte erou semenează.

3 trecătorul *B, C, E, F:* trecătoriul *D;* **4** Au *B, C, E:* A *D, F;* odinioară *B, D:* odineoare *C, E, F;* **5** atunce *A, B, C, E, F:* atuncea *D;* păstoriul *A, D:* păstorul *B, C, E, F;* **6** -ş *A:* -şi *B, C, D, E, F;* apăra *A, B, C, D, F:* apara *E;* ca un veteaz *A:* chiar ca un bun *B, F:* chiar ca un aprod *D:* ca un bun *C, E;* **8** strălucise *A:* strălucit-au *B, C, D, E, F;* **9** laude *A:* lauda *B, C, D, E, F;* adunase *A, C, E, F:* adunasă *B, D;* **10** lăsîndu-l *A:* schimbîndă *B, C, D, E, F;* rămasă *A, B, D:* rămase *C, E, F;* **11** Pe-atuncea se lupta *A:* Deşi lupta-se atunci *B, C, D, E, F,* luptase *C, E;* păstoriul *A:* păstorul *B, C, D, E, F;* **12** -ş *A:* -şi *B, C, D, E, F;* apăra *A, B, C, E, F:* apara *D;* ca un veteaz *A:* chiar ca un bun *B, F:* chiar ca un aprod *D:* ca un bun *C, E;* **13** au *A, B, C, E:* a *D, F;* călcată *A, B, D, F:* calcată *C, E;* **14** ţărnă *A, B, D, F:* ţărînă *C, E;* **15** Mănăstiri *A, B:* Monastiri *C, D, E, F;* fumega *A:* fumegau *B, C, D, E, F;* **16** copii şi fete gemea-n lanţuri *A:* gemeau şi fete în obeze *B, C, D, E, F;* **17** *omis în E;* păstoriul *A:* păstorul *B, C, D, F;* **18** Şi *A, C, E:* Că *B, D, F;* -ş *A:* -şi *B, C, D, E, F;* apăra *A, C, E, F:* apara *B, D;* ca un veteaz *A:* chiar ca un bun *B, C, E, F:* chiar ca un aprod *D;* **20** oştenii *A, B, C:* oşteni *D, E, F;* merge să *A, B, C, D, E,* s- *D:* cheamă să-i *F;* **21** va *A, B, D, F:* vra *C, E;* s-îmbrăţoşeze *A, B:* să-mbrăţoşeze *C, D, E, F;* **22** vre *A:* vra *B, C, D, E, F;* **23** atuncea *A:* atunci *B, C, D, E, F;* au *A, B, C:* a *D, E, F;* **24** patriot *A:* barbat *B, D, F:* bărbat *C, E;* bun *A, B, C, E:* aprod *D, F;* **25** luminează *A:* luminasă *B:* luminase *C, D, E, F;* **26** întrare *A, B, C, E:* intrare *D, F;* **27** ziduri *A:* muri i *B, C, D, E, F;* **28** Biruit nu voi să *A:* Fără triumf să nu *B, C, D, E, F;* **30** Au *A, B, C:* A *D, E, F;*

barbaţi, d-oştean *A, B, C, E, F,* bărbaţi *F:* aprozi oşteni *D;* **32** biruit-ai *A:* tu învins-ai *B, C, D, E, F;* dreptate sfîntă *A, B, D:* dreptatea sîntă *C, E, F;* **33** deschide acuma *A:* astăzi deschide *B, C, D, E, F;* **34** iroi *A:* eroi *B, D, F:* erou *C, E;* triamvul *A:* glorie *B, C, D, E, F;* **36** Au *A, B, C:* A *D, E, F;* barbaţi, d-oştean *A, B, C, E, F,* bărbaţi *F:* aprozi oşteni *D;* **39** nedejde *A:* dorinţă *B, D, F:* dorinţa *C, E;* **40** Di-i cădè *A:* De-i cădea *B, C, D, E, F,* căde *C;* **42** Au *A, B, C:* A *D, E, F;* barbaţi, d-oştean *A, B, C, E, F,* bărbaţi *F:* aprozi oşteni *D;* **44** fortuna *A, B, D, F:* furtuna *C, E;* **47** păstoriul *A:* păstorul *B, C, D, E, F.*

p. 173 DOCHIA ŞI TRAIAN

A fost publicată întîi în broşura intitulată *Dochia şi Traian dupre zicerile populare a românilor, cu itinerarul muntelui Pionul,* Iaşi, 1840, p. 4—6 (**A**). Broşura aceasta, destinată să prezinte tabloul cu acelaşi titlu compus de Schiavoni şi litografiat de F. Hoffmann, a apărut însă — după unele indicii — la sfîrşitul anului 1839; pe ultima pagină a copertei se află, sub forma unei foi de titlu, textul următor: *Descriere lui Aga Gh. Asachi din istoria Moldovii, Litografia Albinei, Eşii, 1839.* Faptul că atît tabloul respectiv, care înfăţişează scena transformării în stîncă a Dochiei, urmărită de Traian, cît şi broşura explicativă au fost publicate în 1839 este confirmat şi de menţiunea *Buch., 1839* a lui J.-A. Vaillant, de la sfîrşitul traducerii în limba franceză a baladei *Dochia şi Traian,* făcută de el şi publicată în antologia sa intitulată *Poésies de la langue d'or,* Paris, 1851, p. 21—23.

În broşura lui Asachi, format in-quartto, toate textele, cu excepţia celor opt versuri (vezi nota la poezia *Amor de patrie*) de sub vinieta de pe p. 1, au paralel versiunea în limba franceză.

Balada este precedată de o descriere a muntelui Ceahlău, la sfîrşitul căreia Asachi spune următoarele:

„Pionul este încă mai faimos pentru români în privirea istorică şi în zicerile poporene. Aceste păstrează tradiţia că în vizuniile muntelui s-ar fi mistuit odineoară doamna *Dachia,* fiica lui *Decebal,* cînd după subgiugarea patriei sale şi moartea părintelui ei, spre a scăpa de prigonirea romanilor, ar fi petrecut aice în forma unei păstoriţe şi păşunînd o turmă de oi. Dupre aceste ziceri, *Dachia,* urmărită fiind de *Traian,* carile să aprinsesă de amor, cu toată turma s-au prefăcut în stîncă în minutul cînd avea să să răpească de acest biruitor.

În epoha lui Cantimir încă se vedea o asemine figură, dar timpul dărăpănători ni au păstrat numai oarecare rămăşiţe şi o istorisire fabuloasă.

În timpurile mai nouă, numele *Dachiei* s-au schimbat în *Dochia*, care este a unei sfinte a bisericei, a căria zi se serbează la începutul lui Mart, ce este şi începutul de primăvară, cînd soarele întră în semnul berbeciului. Aceste împregiurări însuşesc *Dochiei* şi turmei sale o înrîurire asupra celor întăi zile a timpului, care aice se numesc zilele *Dochiei*.

Noi împărtăşim un cîntic (baladă) naţional păstrător tradiţiei de mai sus" (p. 3—4).

La sfîrşitul broşurii se află notele muzicale ale baladei. După cît se pare, această baladă a avut oarecare circulaţie în secolul trecut, de vreme ce o aflăm publicată şi în *Culegere de cîntece poporale-naţionale*, ediţie nouă, Editura librăriei Ciurcu, Braşov, 1898, p. 99—101.

În „Icoana lumei", nr. 4, din 27 octombrie 1840, Asachi începe republicarea textelor (numai versiunea românească) din broşura intitulată *Dochia şi Traian*, pe care le va termina de publicat în primele numere din 1841. Balada este reprodusă în nr. 7, din 17 noiembrie 1840, p. 52—53 (**B**), cu menţiunea: „Se cîntă pe un viers cunoscut moldovenesc".

Textul acestei balade este reprodus şi în „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", nr. 14, din 6 aprilie 1841, p. 112.

A fost inclusă în *Culegere I*, p. 212—213 (**C**), cu titlul *Dochia şi Traian. Sub muntele Pion, în Moldova*, în *Culegere I, partea III*, p. 73—76 (**D**), paralel cu versiunea franceză a baladei, cea din broşura de la 1839, şi urmată de două note, de asemenea paralel cu versiunea lor franceză: *Sugetul baladei* (p. 78—79) şi *Notiţii asupra Pionului* (p. 80—83), şi în *Culegere II*, p. 195—197 (**E**). Probabil datorită unei greşeli, balada nu a mai fost reprodusă şi în *Culegere II, partea III*, unde se află totuşi, p. 88—91, o *Notiţie asupra muntelui Pion în Moldova*, alături de versiunea ei în limba franceză.

În „Icoana lumei", nr. 1, din 20 mai 1865, p. 4—5 (**F**), Asachi publică din nou această baladă, sub titlul *Dochia şi Traian*, precedată de nota introductivă din broşura de la 1839.

În critica pe care a făcut-o M. Kogălniceanu broşurii lui Asachi din 1839, în „Dacia literară", 1840, p. 279—296, este reprodusă în întregime balada, despre care recenzentul spune că „este una din cele mai nemerite a D-lui Aga Asachi şi că se deosebeşte atît prin idei cît şi prin uşurinţa, eleganţa şi armonia verselor. Un alt motiv şi mai

puternic trebuie să ne facă această baladă încă mai plăcută, adecă simtimentul de virtute, de slavă şi de patriotism ce domnează în ea" (p. 291). Tot în „Dacia literară", 1840, în articolul *Cîntece populare a Moldaviei*, C. Negruzzi are de asemenea cuvinte de laudă pentru baladele lui Asachi, între care şi *Dochia şi Traian*: „Sfîrşind acest articol asupra cîntecelor naţionale, nu putem lăsa a nu pomeni frumoasele balade a Mumei lui Ştefan şi a nimfei Dochia, renviate din pulberea veacurilor de D. Aga Asachi, pre care nu ne sfiim a le recomanda atît cetitorilor noştri cît şi oricărui artist străin, ca pre nişte cap d'opere de melodie" (p. 134).

Caracostea, *Izvoare*, p. 84, crede că *Viaţa sfintei Evdochia*, care se citeşte în biserică în ziua naşterii lui Asachi, a jucat şi ea un rol în alcătuirea legendei *Dochia şi Traian*. (Vezi şi comentariul lui Levit, *Asachi*, p. 183).

Am editat varianta *E*.

Titlu Moldavia *în D;* **2** săhastrului *A, B, C, D, F:* sahastrului *E;* **5** rea *A, B, D, E, F:*ră *C;* fortună *A, B, D, F:* furtună *C, E;* **8** cîntic *în F;* **9** Ace *în D;* **10** s-a ei *A, B, F:* a ei *C, D, E;* **12** păstor *A, B, C, D, F:* păstori *E;* **13** frumseţe *A, B:* frumuseţe *C, D, E, F;* **14** fată *A, B, F:* giună *C, D, E;* sămăna *A, B, C, F:* semăna *D:* samana *E;* **16** Deceval *A, B, C, E:* Decebal *D, F;* **17** Dachia *A, B, F:* Dacia *C, D, E;* **19** scăpat *A, B, C, D, F:* scapat *E;* **20** au *A, B, C, D, F:* a *E;* **22** Dişi *A:* Deşi *B, C, D, E, F;* biruitor *A, B:* învingător *C, D, E, F;* **25** -n zădar *A, B, F:* -n zadar *C, D:* -n van *E;* **26** îmblînzi *A, B:* -mblînzi *C, E, F:* a-mblînzi *D;* **28** să *A, B, C:* se *D, E, F;* **32** preste *A, B, F:* peste *C, D, E;* **34** şaiag *A, B, C, D, F:* şăiag *E;* **40** Acu *A, B, F:* Acum *C, D, E;* au *A, B, C, D, F:* a *E;* **41** ea, cu grai *A, B, C, E, F:* cu voce *D;* **44** Astizi *A, B:* Astăzi *C, D, E, F;* **47** scutita *A, B, C:* scutită *D, E, F;* **48** Să *A:* Se *B, C, D, E, F;* **51** corună *A, B:* coroană *C, D, E, F;* **57** privighează *A, B, F:* priveghează *C, D, E;* **60** ste *în D*.

p. 176 TURNUL LUI BUT

A fost publicată prima dată la sfîrşitul broşurii intitulate *Lupta moldovenilor cu cavalerii crucieri la anul 1423 şi descrierea tablonului litografit ce o înfăţoşază*, Iaşi, 1845, p. 9—12 (**A**), cu titlul *Turnul lui Butu. Baladă. Imitaţie*. Relatarea autorului despre vestita bătălie de la Marienburg, dintre cavalerii teutoni şi polonezi, alături de care a luptat şi un corp de cavalerie moldovenească, trimis în ajutor de către Alexandru cel Bun cumnatului său Vladislav Iagelo, regele

polonilor, se încheie astfel: „Între moldovenii morți în Prusia pe cîmpul de război, compatrioții plîngeau mai cu samă pe tînărul și frumosul oștean *Butu*, ce era logodit cu doamna Ana, fiica lui Alexandru, din întăia căsătorie. Una din stîncile țicloase a Pionului poartă pănă astăzi numele de *Turnul lui But*. O tradiție poporană ni au păstrat un epizod al istoriei sale, asămănată cu acele care poeții ghermani și poloni cîntă în a lor balade și despre care și noi dăm aice o imitație în versuri române" (p. 8).

A fost reprodusă în „Icoana lumei", nr. 28, din 23 aprilie 1846, p. 218—221 (**B**), cu titlul, la începutul unei note introductive, *Butu (legendă națională)*, iar la începutul versurilor, *Baladă. Imitație*. Din nota introductivă, în care este explicat tabloul publicat în „Icoana lumei", desenat de Alexandru Asachi și litografiat de Parteni Antoni, reprezentînd o scenă din această legendă, reținem următoarea observație: „Plăcute și prețuoase sînt tradițiile naționale care se păstrează în gura poporului. Plecarea a crede la tîmplări extraordinare din învechime au urzit pe la toate națiile istorisiri întărîtoare de mirare. De aceea baladele despre strigoi, balauri, zîne, rusalii se asămănează mai la toate națiile. Istorisirea lui Butu, tînăr oștean și vînător din epoha lui Alexandru cel Bun, este sugetul baladei următoare" (p. 218).

A fost inclusă în *Culegere I*, p. 215—222 (**C**), cu titlul *Turnul lui But. Pe muntele Pion. Imitație*, și în *Culegere II*, p. 198—205 (**D**).

Împreună cu întreg conținutul broșurii din 1845 și cu titlul de acolo, este republicată în *Almanah*, 1867, p. 37—44 (**E**).

În vocabularul la *Poezii*, p. 156, Asachi glosează astfel numele *Butu:* „Așa să numește pe vîrful Pionului (Ceahlăului) o stîncă în forma unui turn, de la veteazul oștean și vînători Butu, ce au trăit aice în vechime, și vînînd un cerb au căzut de pe această stîncă, care poartă acum numele său". În 1863 Asachi publică și o piesă de teatru intitulată *Turnul Butului, dramă originală în trei acte, dupre tradiții poporane*, în care dramatizează subiectul baladei: la curtea lui Alexandru cel Bun sosesc trei pețitori, Coribut — cavaler polon, Mailat — cavaler maghiar și Valter — cavaler german, care cer mîna prințesei Ana, fiica domnitorului. Ea însă este logodită cu Butu, plecat cu oastea moldoveană în Polonia, în ajutorul regelui Iagelo. Are loc apoi o dispută între pețitori pe tema genealogiei lor și, în sfîrșit, o luptă pentru mîna Anei, din care iese învingător Coribut. Între timp sosește de la război un curier, care povestește Anei vitejia moldovenilor în lupta cu cavalerii teutoni, unde a murit ca un erou și Butu.

Ana cere ajutorul vrăjitoarei Macrina ca să i-l aducă pe Butu. Vine mai întîi amorul său, sub chipul unui copil, apoi apare şi Butu, în uniformă de luptător, care o ia pe Ana în braţe şi, călare, aleargă cu ea spre muntele Ceahlău.

Lovinescu, *Asachi*, p. 104, 121 şi 139, a văzut în această baladă o localizare a *Lenorei* lui Bürger. Călinescu, *Ist. lit. rom.*, p. 101, a crezut de asemenea că „e o foarte largă interpretare în sens românesc a bürgerianei *Lenore*". Ulterior însă, Chiţimia, *Mickiewicz*, p. 125—128, a demonstrat că poezia lui Asachi este o adaptare a baladei *Ucieczka* („Fuga") a poetului polon Adam Mickiewicz (vezi şi Levit, *Asachi*, p. 184—186, precum şi Adam Mickiewicz, *Poezii*, Bucureşti, 1957, p. 126—132). Valeriu Ciobanu, *Din relaţiile literare româno-ruse*, în „Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor", X, 1961, nr. 1, p. 56, crede — fără să demonstreze — că balada lui Asachi ar fi inspirată şi din poemul *Ludmila* al lui Jukovski.

Am editat versiunea *D*.

3, 8 -au *A, B, C, E:* -a *D;* **4** Iată *A, B, E:* Iacă *C, D;* **9** război *A, B:* resbel *C, D, E;* **10** depărtat *A, B, C:* departat *D, E;* **12** Polonii *A, B:* Poloniei *C, D, E;* **19** umelinţă *A, B:* umilinţă *C, D, E;* **21** amant-a sa *A, B, E:* amantul o *C, D;* **25** străine *A, B, E:* streine *C, D;* **26** Dup-un *A, B, E:* De un *C, D;* **30** junia *A, B, E:* giunia *C, D;* păcat *A, B:* pacat *C, D, E;* **48** nunţii *A, B, E:* nunţe-i *C, D;* **49** doftorii *A, B, C, E:* doctorii *D;* **52** discînteci *A, B:* descînteci *C, D, E;* **66** suvenirul *A, B, C, D:* suveniru-l *E;* **68** Dou inele oi preuna *A, B, C, E:* Două inel-oi împreuna *D;* **70** vom *A, B, E:* voi *C, D;* **71** discînta *A, B, E:* descînta *C, D;* **77** merse *A, B, E:* mersă *C, D;* **87** Nu-s cine *A, B, C, E:* Nu-s ce *D;* închide *A, B, E:* deschide *C, D;* **88** deschide uşă *A, B, E:* închide uşe *C, D;* **96** pururea *A, B, E:* pururе *C, D;* **106** Meriu *A, B:* Mereu *C, D, E;* **109** amuş *A, B, E:* amuşi *C, D;* **123** îmbe *A, B, E:* ambe *C, D;* **132** Prăjîni *A, B:* Prăjini *C, D, E;* au săltat *A, B, C, E:* a saltat *D;* **156** Ce *A, B, C, E:* Ce-un *D;* **157** fiorate *A, B, C, E:* fioroase *D;* *între* **168—169** *se află în A, B, E intercalată următoarea strofă:*

Stă, stă, roibule, aice,
Păn cucoşul au cîntat,
Preste a multor zări, potice,
Roibul meu, tu ai zburat;
Ştiu din ce tremurăm noi:
Crucea doare p-amîndoi!

170 -au *A, B, C:* -a *D, E;* **174** mănta *A, B:* manta *C, D, E;* **179** s-ar călzi *A, B, E:* s-a-ncălzi *C, D;* **181** *tip. greşit* coloană *D;* **188** săgeată *A, B, C, E:* săgeata *D;* **184** mea *A, B:* me *C, D, E;* au *A, B, C, E:* a *D;* **188** braţe *A, B:* braţ *C, D, E;* au *A, B, C, E:* a *D;* **189** mînă i cel *A, B, C, E:* mînă, cel *D;* **190, 191, 192, 194, 196, 202, 204** au *A, B, C, E:* a *D;* **192** săltat *A, B, C:* saltat *D, E;* **196** sahastrul *A, B, E: scris* sehastrul *C, D;* **199** Dimineaţa *A, B:* Dimineaţă *C, D, E;* **204** atunce *A, B, E:* atuncea *C, D.*

p. 183 ÎNVĂŢĂTORUL ŞI URMAŞII SĂI

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 25, din 30 martie 1844, p. 100 (**A**), sub titlul *Legendă*, apoi în *Culegere I*, p. 225—226 (**B**), fără menţiunea *Alegorie* după titlu, şi în *Culegere II*, p. 209—210 (**C**).

1 dineoară *A:* dinioară *B, C;* **2** următor *A, B:* următori *C;* **5** Mare ceată *A:* Un stol mare *B, C;* **8** pustiiŭ *A, B:* pustiu *C;* **10** adepe *A, B:* adăpe *C;* **11** Că vînt *A:* Vîntul *B, C;* **12** au *A, B:* a *C;* **13** arină *A, B:* arine *C;* **14** Dişi *A:* Deşi *B, C;* li- *A:* le- *B, C;* **15** sară au *A, B:* seară a *C;* **16** -au *A, B:* -a *C;* **17** Dor-aice *A, B:* Doar-aicea *C;* **20** peste vale *A:* preste vale *B, C;* **22** Au *A, B:* A *C;* călător *A, B:* călători *C;* **23** tot suspină *A, B:* suspinau *C;* **24** se anină *A, B:* s-aninau *C;* **29** p-iarbă se întinde *A, B:* pe iarbă s-întinde *C;* **33** Pin *A:* Din *B:* În *C;* **34** li *A:* le *B, C;* **35, 36** au *A, B:* a *C;* **40** Spus- *A:* Zis- *B, C.*

p. 185 SPICUITORII

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Spicuitorul moldo-român", partea a IV-a, octombrie-decembrie 1841, p. 133 (**A**), alături de traducerea în limba franceză, tot nesemnată. De aici a fost reprodusă în „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", nr. 13, din 29 martie 1843, p. 104. A fost republicată în *Culegere I*, p. 227—228 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 211—212 (**C**).

1 secerată *A, C:* săcerată *B;* trii *A:* trei *B, C;* **2** iarba *A:* iarbă *B, C;* lega *A:* legau *B, C;* **4** Suspina *A:* Suspinau *B, C;* era *A:* erau *B, C;* **5** li au *A:* le-au *B, C;* **6** Zicea *A:* Ziceau *B, C;* **9** li ar *A:* s-ar *B, C;* **10** plîngea *A:* plîngeau *B, C;* **11** martur *A, B:* martor *C;* duioasă *A:* duioase *B, C;* **12** mănoasă *A:* mănoase *B, C;* **13** sărmani *A:* sarmani, voi *B, C;* **15** pe-aice *A:* de-aice *B:* aicea *C;*

16 -m *A:* -mi *B, C;* **19** tinerii *A:* tinereii *B, C;* **21** căpătatul *A, B:* capatatul *C;* **23** prest-a *A:* peste-a *B, C;* **25** mulţămitor *A, B:* mulţămitori *C.*

p. 187 JIJIA

A fost publicată întîi în *Almanah*, 1853, p. 114—120 (**A**), cu titlul *Jijia. Legendă imitată dupre zicerea poporană*, de unde este reprodusă în „Foaia pentru minte, inimă şi literatură", nr. 3, din 20 ianuarie 1854, p. 12, nr. 5, din 3 februarie, p. 19—20, şi nr. 6, din 10 februarie, p. 24. Asachi o include apoi în *Culegere I*, p. 229—237 (**B**), cu acelaşi titlu, dar fără menţiunea *Legendă*, şi în *Culegere II*, p. 213—220 (**C**).

Călinescu, *Ist. lit. rom.*, p. 101—102, a văzut în „*Jijia*, «imitaţie după zicerea poporană», legenda pe care o va povesti Odobescu *(Cîteva ore la Snagov)* despre clopotul sunînd în fundul lacului, asemănătoare cu *Oraşul în mare* al lui Edgar Poe şi cu cetatea bretonă Is, cufundată în mare, căreia «on entend monter de l'abîme le son de ses cloches» (de care vorbeşte Renan)", o legendă de factură schilleriană. Ulterior însă, Chiţimia, *Mickiewicz*, p. 128—130, a stabilit că poezia este o adaptare a baladei *Świtež* (numele unui lac din regiunea Novogródek) a poetului polon Adam Mickiewicz (vezi şi Levit, *Asachi*, p. 186—189, precum şi Adam Mickiewicz, *Poezii*, Bucureşti, 1957, p. 76—84).

11 Ce *A:* Ci *B, C;* **17** -au *A, B:* -a *C;* **20** Cătră *A, B:* Către *C;* **34** Milianul *A:* Milian cel *B:* Milian cela *C;* **37, 59, 63, 65, 67, 69, 72, 75, 85, 87, 90, 91, 97, 101, 102, 105, 108, 135, 171, 183, 199, 204** au *A, B:* a *C;* **41** atunce *A:* atuncea *B, C;* **76** mănăstiri *A:* monastiri *B, C;* **77** călugăr *A, C: tip. greşit* călător *B;* **78** au sfinţit *A, B:* a sînţit *C;* **90** prea *A, C:* pre *B;* **91** Nim-ar *A:* Nime-ar *B, C;* **93** i-au *A, B:* a *C;* **97** plase *A:* plasă *B, C;* **100** sănină *A, B:* senină *C;* **109** trupul *A, B:* corpul *C;* **120** Hristos s-au *A, B:* Cristos s-a *C;* **123** giurămînt *A, B:* jurămînt *C;* **125** agiuna *A, B:* giuna *C;* **130** călca *A, B:* calca *C;* **134** varvari *A, B:* barbari *C;* **137, 145, 158, 160, 162, 166, 177** ne *A, B:* ni *C;* **144** Giurămîntul *A, B:* Jurămîntul *C;* **150** înfiorător *A, B:* înfiorători *C;* **155** am căzut *A, B:* ni-am văzut *C;* **159** scăpa *A, B:* scapa *C;* **161** zi *A, B:* fă *C;* **180** giudeţ *A, B:* judeţ *C;* **182** Varvarilor seminţie *A, B:* Barbarilor semeţie *C;* **184** p-arina din pustie *A, B:* p-arină din cîmpie *C;* **186** au rămas *A, B:* -a ramas *C;* **187** furtunile *A, B:* fortunele *C.*

p. 194 SIRENA LACULUI

A fost publicată întîi în *Almanah*, 1854, p. 121—128 (**A**), apoi în *Culegere I*, p. 238—248 (**B**), şi în *Culegere II*, p. 221—228 (**C**). Călinescu, *Ist. lit. rom.*, p. 102, a văzut în această poezie, ca şi în *Jijia*, o legendă de factură schilleriană. Ulterior, Chiţimia, *Mickiewicz*, p. 130—133, a demonstrat că este o adaptare a baladei *Rybka* („Peştele") a poetului polon Adam Mickiewicz (vezi şi Levit, *Asachi*, p. 189—191).

7, 9, 11, 12 au *A, B:* a *C;* **16** mea *A, B:* me *C;* **17, 18, 21** au *A, B:* a *C;* **21** Vecinic *A:* Trainic *B, C;* jurat *A:* giurat *B, C;* **23** au călcat *A, B:* a calcat *C;* **24** -au *A, B:* -a *C;* **27** ambiţia-i-au *A:* ambiţie-au *B, C,* -a *C;* **29** amu *A, B:* acum *C;* **31, 37, 39, 41** au *A, B:* a *C;* **44** se adună *A, B:* s-adună *C;* **45** au *A, B:* a *C;* **51** mult *A, B:* mai *C;* **54, 55, 57** au *A, B:* a *C;* **61** tufar *A:* tufari *B, C;* **64** mamă *A, B:* mumă *C;* **78** Papora *A, B:* Papura *C;* **81** sugar *A, B:* sugari *C;* **82** mamă *A, B:* mumă *C;* **85, 87** -au *A, B:* -a *C;* **88** Iacă *A:* Iată *B, C;* amu *A, B:* acum *C;* **90** străin *A:* strein *B, C;* **95, 96** au *A, B:* a *C;* **100** *scris* coloană *în B;* **110** vedere *A:* videre *B, C;* **117** a *A, B:* al *C;* **123, 132, 133, 135** au *A, B:* a *C;* **137** trup *A, B:* corp *C;* **138** *scris* petic *în A, C;* **141, 144** au *A, B:* a *C;* **145** Învitat *A, B:* Prevenit *C;* **146** cărare *A, B:* carare *C;* **147, 151** -au *A, B:* -a *C;* **152** S-au ascuns *A, B:* Şi, ascuns *C;* cămară *A, B:* camară *C;* **153** Ş-aci tot i-au *A, B:* El aici i-a *C;* **157** Iesă *A, B: scris* Îse *în C;* **159** au *A, B:* a *C;* **160** amu *A, B:* acum *C;* **161, 162, 168** au *A, B:* a *C;* **181** Din adîncul cel troian *în A, B;* **186** Şi *A, B:* Ş-o *C;* **191, 192** au *A, B:* a *C;* **193** au mai *A:* iar au *B, C,* a *C;* **194** -Rino *A:* -Irino *B, C;* **195** *scris* de cea *A, B;* lăsat *A, B:* lasat *C;* **196** mamă *A, B:* mumă *C;* **201** soţi au *A, B:* soţ a *C;* **206** ia *A:* ie *B, C;* braţă *A:* braţe *B, C;* **209, 210** au *A, B:* a *C.*

p. 201 MOŞII

S-a publicat întîi în „Gazeta de Moldavia", supliment la nr. 41, din 27 mai 1854 (**A**), unde are, după titlu, menţiunea *Legendă poporană*, iar la început o litografie care reprezintă o biserică de ţară, în faţa căreia ţărance dau de pomană unor săraci şi trecători. De aici este reprodusă în „Telegraful român", nr. 46, din 12 iunie 1854, p. 182—183. Asachi o include apoi în *Culegere I*, p. 247—251 (**B**), şi în *Culegere II* , p. 229—232 (**C**). După zaţul ediţiei din 1863 (versiunea *C*), poezia a fost reprodusă şi într-o elegantă foaie volantă, datată *Iaşi, 5 iunie 1864*, şi semnată de autor. Această foaie volantă, intitulată *Moşii. Simbăta morţilor. 1864*, are

pe prima pagină, sus, o litografie similară cu cea din „Gazeta de Moldavia". Poezia a fost republicată și în „Icoana lumei", nr. 3, din 10/22 iunie 1865, p. 17—18 (**D**), cu titlul *Moșii. Sîmbăta morților. Iași, 22 mai 1865*. Aici, între versurile *46—47*, sînt intercalate 24 de versuri noi, în care autorul a creat și un tablou luminos, pilduitor, evocînd faptele virtuoase ale eroilor patriei, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și alții. Lovinescu, *Asachi*, p. 231, menționează existența poeziei și într-o foaie volantă nedatată, pe care nu am găsit-o.

Elena Niculiță Voronca, *Sărbătoarea moșilor în București. Studiu comparativ*, București, 1915, p. 99—107, reproduce poezia (după un *Adaos literar la Monitorul oficial al Moldovei* din 1861, pe care nu l-am putut găsi) și vede în ea influența *Infernului* lui Dante. D. Caracostea, în *Lenore. O problemă de literatură comparată și folclor*, București, 1929, p. 84, afirmă că poezia lui Asachi este influențată de poemul dramatic *Strămoșii* al lui Mickiewicz, iar mai tîrziu (vezi Caracostea, *Le préromantisme*, p. 25) o consideră ieșită din sfera motivelor occidentale, franceze sau germane. În ultimul timp, Ion Constantin Chițimia a stabilit că în poezia *Moșii* Asachi a prelucrat un fragment din partea a doua a poemului *Dziady* („Străbunii") al poetului polon Adam Mickiewicz (vezi Ion Constantin Chițimia, *Adam Mickiewicz et son poème Dziady*, în „Revue d'histoire littéraire", I, 1956, p. 137—138, și Levit, *Asachi*, p. 191—195).

Am editat versiunea *C*.

1 sănine *A:* senine *B, C, D;* **3, 4** au *A, B:* a *C, D;* **5** sănin *A:* senin *B, C, D;* **7** dineoară *A:* dinioare *B, C, D;* **15, 16** -au *A, B:* -a *C, D;* **18** fortună *A:* furtună *B, C, D;* **20** amu *A, B:* acum *C, D;* **22** evlavie *A, B:* pietate *C, D;* **23** pe-ai *A:* pe-a *B, C, D;* **26** dișteaptă *A:* deșteaptă *B, C, D;* **28** poporeni *A, B, C:* poporăni *D;* **30** farmici *A, B:* farmeci *C, D;* **32** arete *A, B, C:* arăte *D;* **33** să *A:* se *B, C, D;* **43** pre *A:* pe *B, C, D; între* **46—47** *sînt intercalate în D versurile:*

Întunericul dodată se preface în lucoare,
Preste românia june parcă răsare un soare,
Ca să lumineze fapte demne d-esemple a fi
Și prin tradiție la fii în etern a vieții.
Iaca buciumul d-aramă cu putere a răsunat
Și cortejul venerabil în pompă a anonșat.
Dintâi vine Alexandru, domnul țării și părinte,
Cununat de o coroană, în regalele veșminte.

După el de eroi ceată ce-n străin a combătut,
Doamna Ana suspinînda pentru amorosul But.
Sunetul de mii trompete şi marţiala cîntare
Anonsază pasul repede a lui Ştefan, erou mare,
După dînsul, fără arme, de fere grele încins,
Stol de duşmani ce de Ştefan prin triumfuri s-a învins;
Despre patru părţi a ţărei patruzeci victorii crunte
D-imortal laur încins-au glorioasa a lui frunte.
Vine-apoi cu pasul lînged, cu văl şi negre veşminte,
O matroană lăcrămioasă care-şi aducea aminte
De ceea ce-a fost odată şi la ce azi a agiuns!
Roasă-n inima duioasă de un crud venin ascuns,
Lăsînd la fii şi nepoţi o funestă eriditate
Ca să vindece a ei sagne cînd vor fi-n maturitate.
Iar sahastrul ce-n tuneric cel spectacol admira,
Renviind iar a lui voce începu a striga:

48 scăpare *A, B, C:* scapare *D;* **50** spre pildă *A, B, C:* spr-esemplu *D;* **54** fantazme *A:* fantasme *B, C, D;* **56** *scris* sin-ucidul *A, B, C, D;* **62** căreia *A, B:* căria *C, D;* **63** Se tîrea *A, B:* Să tîrîia *C, D;* **64** străin *A:* strein *B, C, D;* **65** sfîntă *A:* sîntă *B, C, D;* almozin banii *A, B:* almosin bani *C, D;* **74** beau *A:* bea *B, C, D;* **79** ş-urgia *A, B:* şi urgia *C, D;* au *A, B:* a *C, D;* **80** -au *A, B:* -a *C, D;* **88** noaptei *A, B:* noapţei *C, D;* **89** scînteoase *A:* scînteioase *B, C, D;* **91, 92** au *A, B:* a *C, D;* **93** evlavia *A, B:* pietatea *C, D;* **100** au *A, B:* a *C, D;* **108** *scris* Dumne-Zeul *A, B, C:* Domnul-Zeu *D.*

p. 205 CUCOARELE LUI IBICUS

A fost publicată numai în *Culegere II*, p. 233—236.

Este traducerea baladei lui Schiller, *Die Kraniche des Ibykus.*

p. 209 CREDINŢA

În noiembrie 1859, cu prilejul centenarului naşterii lui Schiller, Asachi a publicat o broşură omagială, într-o ediţie de lux, in-folio, intitulată *În amintirea zilei 10 noiemvri 1859, prima seculara a naşterei lui Friedrich v. Schiller, sublim cantator de* [*virtute şi patriotism (?)* Singurul exemplar din broşură avut la dispoziţie era stricat în acest loc], *tribut de admirare depune, în numele giunimei române, un veteran.* Iaşi, Tipografia lui Adolf Bermann, 1859. Pe dosul foii de titlu se află următoarea notă, intitulată *Un cuvînt:* „Geniul de oricare ram a ştiinţei sau al artei, şi în oricare gintă strălucind, este proprietatea comună a naţiilor civilizate. Omer, Virgil, Şecspir, Rasin, Michel-Angelo, Rafaele, Galileo, Nevton, Alexandru Macedon, Anibal, Cezar, Napoleon, toţi fiii geniului, sunt compatrioţi a fiecă-

ruia om apreţuitor de înalte merite. Lumea civilizată, care admiră lucrările nemuritoare, conservează cu respect numele făptuitorilor din generaţie în generaţie.

Germania serbează astăzi în un mod măreţ întâia aniversală seculară a naşterei marelui poeta *Şiller*, născut la Marbah în Virtemberg la 10 noemvri 1759. Acest autor, care au luminat, au anoblat şi au entuziazmat pe contimporani şi posteritatea dincolo de marginile patriei sale, între multe a sale compuneri cu condei de foc au zugrăvit în tragedia *Vilhelm Tell* eliberarea Sviţerii şi prin *Jan d'Arc*, a Franţiei de sub domnia străină.

După ce naţiile civilizate, prin reprezentanţi şi producte literare, contribuează la astă solemnitate, iertat fie giunei inteligenţe române a semnala a ei simpatie pentru astă măreaţă manifestaţie.

Spre ist scop, din scrierile lui Şiller s-au ales balada întitulată *Credinţa (Die Bürgschaft)*, care se reproduce în liberă traducere română, ca mic tribut de recunoştinţă către manele lui Şiller."

Mai jos urmează acelaşi text, scris însă cu caractere latine, iar dedesubt se află nota: „La scrisul cu litere s-au adoptat ortografia italiană". Pe paginile următoare se află primele două versiuni ale baladei *Credinţa:* pe coloana din stînga o versiune tipărită în chirilica de tranziţie (**A**), iar pe coloana din dreapta o altă versiune, foarte puţin deosebită de prima, tipărită cu caractere latine şi ortografie italiană (**B**). După cum rezultă din textul pe care îl reproducem mai jos, această broşură foarte frumos tipărită a fost difuzată şi în străinătate.

În *Almanah*, 1860, Asachi consacră paginile 105—119 aniversării naşterii lui Schiller. După o elegantă efigie reprezentînd chipul scriitorului german încadrat într-o coroană de spice de grîu şi frunze de stejar, el publică articolul intitulat *Apoteosul lui Schiller*, reprodus în volumul al II-lea al prezentei ediţii, în care face o interesantă cronică a serbărilor care au avut loc, atît în Germania cît şi în întreaga Europă, cu prilejul centenarului naşterii lui Schiller. La sfîrşitul articolului respectiv se află următoarea precizare:

„Acea zi solenelă nici în România nu au rămas de tot mută. Ca un mic tribut din partea inteligiţii giunimei române, am publicat în o ediţie de lux, cu portretul lui Şiler ornată, libera traducere a poemului său *Credinţa*, din care exemplare s-au trimis la fiia sa, baronesa Glaihen, şi la nepotul său Şiler, colonel în armia austriană; asemene pe la toate comitetele instituate pentru serbarea acei zile seculare" (p. 105—108). Este reprodusă apoi balada *Credinţa*, p. 108—

113 (**C**), semnată. La sfîrșitul ei (p. 113) se află nota: „Doresc ca și din sînul giunimei române să nască un geniu, care conform cu votul e spus în a mea *Pleadă* să înrîureze moralicește asupra naţiei române și să se facă demn de apoteosul lui Șiler, precum la 1845 am publicat în *Albina românească* și care cred de cuviinţă a o rechema în memoria compatrioţilor". În continuare deci, p. 114—115, este reprodusă *Pleiada. Odă către poeţii români. 1845*, în care numele lui Schiller, din versul al 17-lea, este scris cu majuscule.

În nota intitulată *Scenă din tragedia* Vilhelm Tel *a lui Șiler* (p. 115—116) este explicată vinieta intitulată *Vilhelm Tel, eliberatorul Sviţerii*, iar în nota intitulată *Scenă din tragedia* Jan d'Arc *a lui Șiler* (p. 116—118) este explicată vinieta intitulată *Jean d'Arc, eliberatoarea Franţii*. Ambele viniete sînt litografiate și introduse în volum hors-texte. Pe p. 119, sub titlul *Dionis*, sînt consemnate cîteva date despre tiranul Siracuzei la care se referă Schiller în balada sa.

A fost inclusă în *Culegere II*, p. 239—243 (**D**), fiind precedată (p. 238) de nota intitulată *Un cuvînt*, din broșura de la 1859, reprodusă aici sub titlul mai larg *Celebrarea seculară a lui Schiller. 1859*.

1 au *A, C:* a *B, D;* intrat *A, D:* întrat *B, C;* **3, 4** -au *A, C:* -a *B, D;* **5** -mi *A, C:* -m *B, D;* **7** De-i *A, C:* Dacă *B, D;* **9** Dar *A, B, C:* Ce *D;* vrei *A, C, D:* vei *B;* **10** soară *A:* soara *B:* soră *C, D;* **11** păn-atunci *A, B:* pănă-atuncea *C, D;* **15** îţi *A, C, D:* le *B:* **17** amic d-închisoare *A, C, D:* amic din închisoare *B;* **18** a voastră soartă *A, C, D:* a ta soarte *B;* **19** Cătră *A, C:* La *B, D;* au *A, B, C:* a *D;* **20** Nouă *A, B, C:* Noua *D;* **21** patrei *A, B:* patrii *C, D;* **23** soara *A, C:* sora *B, D;* **24** sa *A, C:* lui *B, D;* **25** Tăcîndu-l *A, B, C:* Tăcînd îl *D;* **27** preţuos *A, B:* preţios *C, D;* **28** sorioare *A, B, C:* surioare *D;* **29** său *A, C:* lui *B, D;* **30** îndărăpt *A, C:* îndărăt *B, D;* să *A, C:* se *B, D;* **31** îngrecat de nori *A, C:* încarcat de nor *B, D;* **32** răped *A, C:* reped *B, D;* **35** Volbora *A, B, C:* Volbura *D;* **36** hîită *A, B, C: scris* hiată *D;* **37** Sfîșiet de grea *A, C:* Cufundat în rea *B, D;* **38** Dar *A, C:* Îns' *B, D;* voace *A, C:* voce *B, D;* **39** la *A, C:* pe *B, D;* **41** Nice *în B;* **42** sălbatica *A, C:* sălbatică *B:* salbatică *D;* este-n *A, C:* e în *B, D;* **43** întărtat *A, C:* întartat *B, D;* **44** spre *A, C:* la *B, D;* **46** Oarele *A, C:* Orele *B, D;* **49** -au *A, C:* -a *B, D;* **52** să-mbarbatează *A, B, D,* se- *B, D:* să-mbărbătează *C;* pre *A, C:* pe *B, D;* **53** preste *în A;* **54** să-ndură *A:* s-îndură *B:* se-ndură *C, D;* **55** să-nchină *A, C:* s-închină *B:* se-nchină *D;* **57** iesă *A, C:* iese *B, D;* **61** mai cereţi *A, C:* se cere *B, D;* au

A, C: a *B, D;* fiori *A, C:* fior *B, D;* **64** voace *A, C:* voce *B, D;* **65** îndură *A, B, C:* îndura *D;* striga *A, B, C:* strig' *D;* şi *A, C:* apoi *B, D;* **66** cealalţi *A, B, D:* cealanţi *C;* **74** lui *A, C:* sa *B, D;* **76** vărsa *A, B, C:* varsa *D;* -a sale *A, C:* a lui *B, D;* **77** însătare *A, C:* însatare *B, D;* să *A, C:* se *B, D;* **79** Amu *A, B, C:* Acum *D;* arburi *A, C:* arbori *B, D;* a *A:* al *B, C, D;* **81** zugrăvea *în A;* **83** păşind *A, D:* păşînd *C:* pasînd *B;* **84** amu *A, B, C:* acum *D;* **88** aureau *A:* aurea *B, C, D;* rază *A, C:* raze *B, D;* **93** amu *A, B, C:* acum *D;* **94** ora *A, B, D:* oara *C;* **96** -au *A, C:* -a *B, D;* **97** De-i prea tîrziu, de n-oi putea *A, B, C:* De-i tîrziu, de n-oi putea-voi *D;* **98** rămînea *A, C:* rămîne *B, D;* **99** sălbatec *A:* salbatic *B, D:* sălbatic *C;* **100** au călcat *A, C:* a calcat *B, D;* **101** să împlinească *A, B, D:* să se plinească *C;* sa *A, C:* lui *B, D;* **103** au *A, C:* a *B, D;* **105** Curioază *A, B, C:* Curioasa *D;* au *A, C:* a *B, D;* **107** vin *A, B, C:* viu *D;* **108** -au *A, B, C:* -a *D;* viaţă *A, B, C:* viaţa *D;* **109** fiori *în A;* **110** să *A, C:* se *B, D;* **111** Nici *A, C:* Nice *B, D;* pătrunzitor *în B;* **112** repoartă *A, C:* rapoartă *B, D;* **113** Îl cuprinde *A, B, C:* Pre el prinde *D;* străină *A, B, C:* streină *D;* **115** -au *A, C:* -a *B, D;* nemerit *A, B, C:* nimerit *D;* **116** se-nvince *A, C:* s-învince *B:* se-nvinge *D;* **118** cere de la oameni *A, B, C:* de la oameni cere *D;* **119** sănine *A, C:* senine *B, D.*

p. 215 LA CUGETAREA MEA

A fost publicat întîi în *Culegere I, partea II,* p. 14—15 (**A**), paralel cu versiunea în limba italiană, apoi în *Culegere II, partea II,* p. 12—13 (**B**), de asemenea paralel cu versiunea italiană, care se află şi în *Raccolta,* f. 7v.

Titlu Cătră *A:* La *B;* **10** spirt *A:* spirit *B.*

p. 216 RĂSĂRITUL DE LEFCA

A fost publicat întîi în *Culegere I, partea II,* p. 16—17 (**A**), paralel cu versiunea în limba italiană, apoi în *Culegere II, partea II,* p. 14—15 (**B**), de asemenea paralel cu versiunea italiană, care se găseşte şi în *Raccolta,* f. 9r.

4 murmurează *A:* se repede *B.*

p. 217 PATIMA I

A fost publicat întîi în *Culegere I, partea II,* p. 18—19 (**A**), paralel cu versiunea în limba italiană, apoi în *Culegere II, partea II,*

p. 16—17 (**B**), de asemenea paralel cu versiunea italiană, care se află şi în *Raccolta*, f. 8^{v}.

3 sînguratic *A:* singuratic *B;* tunecoasă *A:* -ntunecoasă *B;* **6** ripitor *A:* stîrpitor *B;* **13** se-ncrede *A:* sperează *B;* **14** ascund numai patima în care-mplînt *A:* cerc ascunde lacrimile-n care-not *B*.

p. 217 PATIMA II

A fost publicat întîi în *Culegere I, partea II*, p. 20—21 (**A**), paralel cu versiunea în limba italiană, apoi în *Culegere II, partea II*, p. 18—19 (**B**), de asemenea paralel cu versiunea italiană, care se află şi în *Raccolta*, f. 8^{r}.

6 *scris* tumpilate *în B*.

p. 218 PATIMA III

A fost publicat întîi în *Culegere I, partea II*, p. 22—23 (**A**), paralel cu versiunea în limba italiană, apoi în *Culegere II, partea II*, p. 20—21 (**B**), de asemenea paralel cu versiunea italiană, care se află şi în *Raccolta*, f. 10^{v}.

3 mea *A:* me *B;* **9** strălucindu-va *în A*.

p. 219 PROFEŢIA

A fost publicat întîi în *Culegere I, partea II*, p. 24—25 (**A**), paralel cu versiunea în limba italiană, apoi în *Culegere II, partea II*, p. 22—23 (**B**), de asemenea paralel cu versiunea italiană, care se află şi în *Raccolta*, f. 11^{r}.

4 *scris* Depe-urma *A, B;* **7** dese-oare *A:* dese-oară *B;* **11** -nţelepciune *în A*.

p. 220 PRIMĂVARA
Anacreontică

A fost publicată întîi în *Culegere I, partea II*, p. 26—31 (**A**), paralel cu versiunea în limba italiană, apoi în *Culegere II, partea II*, p. 24—29 (**B**), de asemenea paralel cu versiunea italiană, care se găseşte şi în *Raccolta*, f. 16^{r}—17^{r}.

Caracostea, *Izvoare*, p. 49—54, a stabilit că această poezie este o prelucrare a odei I, 4 a lui Horaţiu (vezi şi Guţu, *Traduceri*, p. 224—226, Laslo, *Horaţiu*, p. 533—535). Oda respectivă a lui Horaţiu se

află copiată de Asachi, în timp ce era la Roma, în ms. 5297, f. 2r, iar pe f. 2v se află copiată şi traducerea ei în limba italiană, sub numele lui Giuseppe Pagnini.

Titlu Primavera *A, B;* **4** primavera *A:* primăvara *B;* **31** *scris* comele *A, B;* **36** de *A:* drept *B.*

p. 222 ALVIR CĂTRĂ CINTIA

A fost publicată întîi în *Culegere I, partea II*, p. 32—37 (**A**), paralel cu versiunea în limba italiană, fără menţiunea *Roma, 1811*, apoi în *Culegere II, partea II*, p. 30—35 (**B**), de asemenea paralel cu versiunea italiană, care se află şi în *Raccolta*, f. 17v—18v.

Titlu Alviro *în A;* **12** undele *A:* undele-s *B;* **20** *scris* mă-arde *A, B;* **23** *scris* Cea *A, B;* **25** în zadar *A:* 'darno eu *B;* **33** au *A:* a *B;* **42** Aŭzei *A, B;* **43** răsunè *A:* răsună *B;* **46** au *A:* a *B;* **56** Lefca *A:* Leuca *B;* **59** -au *A:* -a *B.*

Cintia din această poezie nu este alt nume arcadic dat de Asachi (Alvir) Biancăi Milesi (Leuca), cum în mod eronat au interpretat unii cercetători, la o lectură grăbită a textului (vezi Călinescu, *Ist. lit. rom.*, p. 98, şi Sorescu, *Asachi*, p. 47), ci numele poetic al femeii cîntate în versurile sale de către Properţiu, pe care Alvir o imploră să fie mesagerul dragostei lui pentru Leuca (vezi ultimele două strofe ale poeziei).

Lesbia (v. 29) este numele poetic al femeii cîntate în versurile sale de către Catul.

p. 225 LA LEUCA

A fost publicată întîi, paralel cu versiunea în limba italiană, în *Culegere I, partea II*, p. 38—43 (**A**), apoi în *Culegere II, partea II*, p. 36—41 (**B**), de asemenea paralel cu versiunea italiană, care se află şi în *Raccolta*, f. 12r—13v.

Titlu Cătră Lefca *A:* La Leuca *B;* naşterei *A:* naşterei sale *B;* Cîntic *A:* Cîntec *B;* **9** străine *A:* streine *B;* **13** dorită *A:* dorita *B;* **17** străină *A:* streină *B;* **29** giune *A:* giunea *B;* **33** ruga *A:* rugi *B;* **42** prea-înalte *A:* amoroase *B;* **52** Cătră mine să s-arete *A:* Ea duioasă ca să-m fie *B;* **60** Chiară *A: tip. greşit* Chiar *B;* **64** verzi dafini *A:* verde laur *B;* **65** Leufca *A:* Leuca *B.*

p 228 LA DOCTORUL PEZZONI

A fost publicat întîi în *Culegere I, partea II*, p. 44—45 (**A**), paralel cu versiunea în limba italiană, apoi în *Culegere II, partea II*,

p. 42—43 (**B**), de asemenea paralel cu versiunea italiană, care se află și în *Raccolta*, f. 14^{r}, unde este datată *1821* (corectat din *1817*). Sorescu, *Asachi*, p. 135, afirmă că în manuscrisul intitulat *La Leucaide d'Alviro Corintio Dacico ossia Aga Georgio Asaky*, aflat în posesia sa, acest sonet este datat *1815*.

Doctorul italian Antonio Pezzoni era, prin anii 1812—1816, consilier la consulatul rusesc din Iași (vezi *Documente privind istoria Românieĭ*, colecția Eudoxiu de Hurmuzaki, serie nouă, vol. II, București, 1967, p. 60, 344 și 361). Între el și Asachi, abia întors din Italia, se leagă o durabilă prietenie. Drept mărturie a relațiilor de prietenie întreținute de Asachi cu doctorul Pezzoni și după plecarea acestuia din Moldova stau unele pasaje din cele trei scrisori inedite, descoperite recent în Biblioteca Centrală de Stat din București (cotele Ms. A-206—38, 39, 40), pe care Asachi le adresează, din Viena, în lunile martie, aprilie și mai 1825, bancherului Hagi Constantin Popp din Sibiu. Astfel, la 10/22 martie 1825, Asachi îi scrie lui Popp următoarele, cu privire la prietenul lor comun: „Notre respectable ami Mr. Pezzoni et sa famille se trouvent depuis le commencement de l'hiver à Florence, où ils ont subis tous une maladie, causée par le changement du climat. Ils sont rétablis, et Madame Pezzoni ira au printemps à Rocquaro prendre les eaux minérales. La bruit courait ici que Mr. Pezzoni était destiné au poste du Consulat général à Livourne" (Ms. A-206—39, p. 2—3).

Titlu Cătră *A... P... în A;* **1** te-ndeamnă *A:* îndeamnă *B; scris* ale *A, B;* **3** gemînată *A:* gemănată *B;* **9** sunt *în B;* **13** Și zi că *A:* Zi că chiar *B*.

p. 229 TOT LA ACELA

A fost publicat întîi în *Culegere I, partea II*, p. 46—47 (**A**), cu titlul *Cătră tot acela*, paralel cu versiunea în limba italiană, apoi în *Culegere II, partea II*, p. 44—45 (**B**), cu titlul *Tot la acela*, de asemenea paralel cu versiunea italiană, care se află și în *Raccolta*, f. 14^{v}. (Vezi nota la sonetul precedent).

3 zînul *A:* zeul *B;* **12** vel *A, B*.

p. 230 CONSACRAT MEMORIEI DE LEUFCA

C.I. Istrati, *Din trecutul nostru (Una sută de ani de cînd G. Asaki s-a dus la Roma. O iubire adevărată și neprihănită. Amorul care naște din virtute și este nemuritor)*, București, 1909 (extras din revista

„Literatura şi arta română", XIII, 1909), p. 59, arată că Asachi a scris acest sonet, atît în românește cît şi în limba italiană, pe marginile unui portret al Biancăi Milesi, după ce a aflat de moartea ei, în 1849. Portretul respectiv se afla în 1909 în posesia lui C.I. Istrati.

A fost publicat întîi în *Culegere I, partea II*, p. 48—49 (**A**), paralel cu versiunea în limba italiană, apoi în *Culegere II, partea II*, p. 46—47 (**B**), de asemenea paralel cu versiunea italiană.

Titlu Prosforat *A:* Consacrat *B;* **6** Au urzit *A:* A sacrat *B;* **11** -au *A:* -a *B*.

p. 231 CLIRONOMII LUI EPAMENONDA

A fost publicată întîi în *Culegere I, partea II*, p. 50—51 (**A**), paralel cu versiunea în limba italiană, apoi în *Culegere II, partea II*, p. 48—49 (**B**), de asemenea paralel cu versiunea italiană, care se află şi în *Raccolta*, f. 15v.

1 aplică *A:* pleacă *B;* **4** Prin *A:* Cu *B;* **8** soarta cea rea şi pe-nvidia *A:* şi cu soarta pe invidia *B;* **9—12** *au corespondente în A versurile:*

Murindul Epamenonda temerea deşartă-nvinge
A eroilor de Teba ce-l plîngeau cu duioşie,
Crezînd că cu el se stinge şi-a seminţei lui scînteia.
Patrioţilor, el zis-au, încetaţi de a mai plînge,
Clironoame vă las astîzi două mîndre a mele fiie:

13 de Leutre *A:* Leuctre *B*.

p. 233 LA TERMELE DE KARLSBAD

În „Gazeta de Moldavia", nr. 63, 64 şi 65, din 11, 15 şi, respectiv, 18 august 1855, Asachi publică articolul intitulat *O vizită după cincizeci ani*, paralel cu versiunea în limba franceză, în care descrie pitoreasca staţiune balneo-climaterică de la Karlsbad, astăzi Karlovy Vary. Articolul se încheie cu următoarea precizare: „Multe monumente înfrumuseţează împregiurimele Karlsbadului, cu înscrisuri analoge, numite *table votive*, care de asemene sînt săpate prin stînci, în deosebite limbi, de autori renumiţi, drept mărturie a recunoştinţei acelora ce au recăpătat aice a lor sănătate. Fiind şi eu unul din ist număr şi văzînd că între acea tablă lipsea acea română, deşi mulţi moldoromâni vizitează cu succes termele de Karlsbad, am compus următoare tablă scrisă cu litere latine, dupre ortografia italiană, avînd alături traducere germană, care de magistrat s-au rînduit a se aşeza

în mezul multor altora la picioarele stîncei numite *Parnas*, față-n față cu templul cel nou protestant". Urmează, în nr. 65, p. 259, poezia respectivă (**A**), semnată și datată *Karlsbad, iulie 1855*. Alături, pe coloana din dreapta, se află traducerea ei în limba germană, făcută tot de Asachi. De aici a fost reprodusă, împreună cu versiunea germană, în „Telegraful român", nr. 68, din 27 august 1855, p. 272.

În 1861 Asachi a mers din nou pentru cură la Karlsbad. Cu acest prilej, probabil, el a difuzat acolo o frumoasă foaie volantă, intitulată *Termele de Karlsbad. Tribut de recunoștință. Gh. Asachi, 1855*, în care este republicat (p. 3) imnul *La termele de Karlsbad*, cu caractere chirilice (**B**) și, paralel, cu caractere latine și ortografie italiană (**C**), iar pe p. 4 traducerea versurilor respective în limba germană. Această foaie volantă, din care un exemplar (singurul cunoscut?) se păstra în 1932 în arhiva orașului Karlsbad, a fost reprodusă sub formă de facsimile de Gr. Graur, în „Adevărul literar și artistic", nr. 624, din 20 noiembrie 1932. Gr. Graur relatează și faptul că imnul lui Asachi a fost publicat de profesorul Karl Ludwig, arhivarul comunei Karlsbad, în volumul intitulat *Karlsbad, im Munde seiner Gäste*, apărut în 1932, p. 258—259.

Pe p. 2 a foii volante descoperite la Karlsbad se află următoarea notă privitoare la geneza poeziei, în care sînt reluate unele date din articolul de la 1855: „Apele minerale de Karlsbad, prin a lor putere minunată, din timpuri vechi, vindecă patimi grele a oamenilor; a lor recunoștință unii o mărturisesc prin dănuiri în folosul îmbunătățirei ospitalelor de aice și a înfrumusățării preumblărilor, alții prin table votive, scrise în deosebite limbi, și care sînt pe monumente și în stînci întipărite. Deși mulți români în tot anul vizitează aceste ape și află aice vindecare, pănă amu ii nu au vederat în public a lor recunoștință, decît doar dupre zisa evangeliii. Spre a îndeplini și la vedere o asemene datorie, urmînd și impulzului inimei mele pentru binefacerea ce am simțit de la aste ape, am cercat a expune în numele compatrioților și al meu sentiment prin următoare compunere, improvizată sup stînca pe care apoi ea în urmă s-au întipărit dupre ordinul onoratului magistrat."

După călătoria sa din 1861 la Karlsbad, Asachi publică în *Almanah*, 1862, p. 9—28, cu o scurtă introducere de recomandare a stațiunii, un extras dintr-o dizertație a doctorului „Rodolphe Manul" despre compoziția chimică și acțiunea curativă a apelor de la Karlsbad, la sfîrșitul căruia spune: „Împregiururile și preumblările în giurul Karlsbadului sînt pitoresce. Recomandăm între altele promenada spre Posthof, pe la stînca numită Parnas, pe care sînt sculpite în

piatră mai multe table votive, în diferite limbi, între care de la 1855 se citește următoarea în limba română." Cu această ocazie, el republică poezia, p. 29—30 (**D**), paralel cu versiunea ei în limba germană.

Atît textul românesc cît și cel german au fost incluse în *Culegere II, partea III*, p. 66—67 (**E**).

2 fără *A, B, C, E:* fără de *D;* **4** ci *A, B, C, E:* ce *D;* **5** căpătat *A, E:* capatat *B, C, D;* **8** Și-n *A, B, C, D:* În *E;* au *A, B, C, D:* a *E;* **9** Stînca *A, B, C, D:* Piatra *E;* **11** săninul *A, B, C, D:* seninul *E;* **12** -ncîntă *A, B, C:* -ncînt- *D:* -nvie *E;* vindicători *A, B:* vindecători *D, E: tip. greșit* vindcători *C;* **13** carii prin vindecare au *A, B, C, D:* ce prin a ta putere a *E;* **14** vîntă *A, B, C, D:* vînta *E;* **16** Prosforaua umelită *A, B, C, D:* Sacrificii umelite *E;* unui *A, E;* de un *B, C, D.*

p. 234 ODĂ

S-a publicat întîi în *Adaos literar pentru abonații Monitorului oficial a Moldovei*, Iași, iulie 1860, p. 17—18 (**A**), cu titlul *Odă la Dumnezeu. Pentru incolumitatea patriei române.* A fost republicată în *Almanah*, 1861, p. 144—145 (**B**), cu același titlu, apoi în *Adaos literar la Monitorul oficial a Moldovei, de Anul Nou 1861, pentru DD abonați*, p. 3—4 (**C**), avînd în titlu cuvîntul *incolumitatea* înlocuit cu *prosperitatea*, iar în continuare traducerea în limba italiană (p. 7—8) și traducerea în limba germană (p. 9—10), în *Almanah*, 1862, p. 115—116 (**D**), cu titlul întocmai ca în *A* și *B*, în foaia volantă intitulată *Pentru prosperitatea patriei române. Odă dedicată Înaltei Adunări Elective a Principatelor Unite de G. Asaki*, Iași, 1862 (**E**), și în *Culegere II, partea III*, p. 68—71 (**F**), paralel cu traducerea germană menționată mai sus.

Caracostea, *Izvoare*, p. 64—69, a demonstrat că această odă a lui Asachi este puternic influențată de oda similară, *Carmen saeculare*, a lui Horațiu (vezi și Laslo, *Horațiu*, p. 533—535).

1 Urzitorule *A, B, D:* Urzitoriule *C, E, F;* **6** triumf *A, B, D, E, F:* triomf *C;* **9** triumfat *A, B, D, E, F:* triomfat *C;* **11** pastrat *A:* păstrat *B, C, D, E, F;* **16** glorii *A:* gloriei *B, C, D, E, F;* **18** Să faci *A:* Fie *B, C, D, E, F;* grîne *A, B, C, D, E:* grîie *F;* **19** strein *A:* străin *B, C, D, E, F; între* **20—21** *se află în A (exemplarul de la*

Biblioteca Academiei R.S. România, cota P.I. 12035) următoarea strofă scrisă de mîna lui Asachi:

Pe giunimea cea română, pentru patriii [viitor] lucor,
Să îndănui cu lumina ce din sînul tău derază;
Amor patriii, virtutea şi talent folositor
Fie a creşterei ei bază.

În C strofa este tipărită cu unele modificări:

În românul giune-nsuflă princip drept, mîntuitor,
Ştiinţa şi-nţălepciunea ce din sînul tău derază;
A virtuţei cetăţane şi a patriei amor
Fie a creşterei lui bază.

23 Dupre esemplele antice *A, B,* esemplile *B:* Cum Cornelia antică *C, D, E, F;* pre *A, B, C, D:* pe *E, F;* **24** Fiică *A, B, C, D:* Fiie *E, F;* **25** braţelor *A, B, C, D, E:* braţilor *F;* **27** patrii *A, D, E, F:* patriei *B, C;* **29—32** *lipsesc în A, B, C, D;* **30** originea *E:* origine *F; în C (p. 2) se află următoarea notă referitoare la versurile* **23—24**:

„*Cornelia*, romană, fiia lui Scipione Africanu, muma duioasă a celebrilor Grahi; a vieţuit la 130 înaintea lui Hs. Însa ea a privigheat creşterea fiilor ei; ea a fost admirată pentru a ei virtute, caracter şi pentru scrierile sale. Regele Lidiii i-au peţit mîna, ea l-au refuzat, preferînd a fi văduva unui roman decît femeia unui barbar. O damă de la ţară, după ce i-au arătat toate giuvaierile sale, i-au cerut să arăte şi dînsa ale ei; Cornelia i prezentă pe fiii săi zicînd: «iată giuvaierele şi podoaba mea». Roma, încă în viaţa ei, i-au înalţat o statuie de bronz cu înscripţie: Corneliei, muma Grachilor."

p. 236 POETUL

Acest testament literar, asemănător cu cel al lui Ienăchiţă Văcărescu, a fost publicat prima oară în 1861, sub forma unei elegante foi volante editată la Institutul Albinei române, cu titlul *Poetul. D-sale D. Vasile Alecsandri, dedicat de Gh. Asachi* (**A**). În ms. 4499 de la Biblioteca Academiei R.S. România, dăruit de către Paulina Alecsandri la 25 iulie 1915, printre alte scrisori de la diferite persoane, din perioada 1847—1884, se află şi următoarea scrisoare a lui Asachi către Alecsandri, care a însoţit exemplarul din această foaie volantă trimis poetului la Paris:

„Iassy, 20 marti 1861

Domnul meu,

Ca un vechi tribut a stimei mele, acceptaţi alăturata compunere ilustrată prin onorabilul Vostru nume, împreună cu voturile sincere pentru a patriii şi a Voastră prosperitate.

Devotul serv,
G. Asachy

D-sale D.V. Alexandry Paris"

A fost retipărită, cu același titlu, în *Almanah*, 1862, p. 117 (**B**), apoi — fără semnătură — în *Almanah*, 1863, p. 35 (**C**), cu titlul *Poetul. La D.V. Alecsandri*, și în *Culegere II, partea III*, p. 78—79 (**D**).

Citind această poezie în *Almanah*, 1863, și văzînd în ea o jignire adusă de Asachi lui Alecsandri, B.P. Hasdeu, în articolul *Mișcarea literelor în Iești*, publicat în „Lumina", 1863, nr. 12, consideră că autorul „lovește *Doinele* în față și fără sfială" (p. 101). După ce persiflează pretenția lui Asachi de a fi unul dintre primii români care au scris versuri, Hasdeu termină, pe același ton: „Sărmane Costine, nefericitule Dosoteie, voi sînteți mai noi decît d. Asachi. Dezamăgitule d. Alecsandri, pleacă fruntea înaintea lui Omer român, descoperit de către el însuși, pe cînd miile de învățați, în decursul atîtor secle, n-au fost în stare a destăinui pe acel elin!" (p. 102). Evident, invectivele tînărului Hasdeu sînt lipsite de temei. Așa cum rezultă și din scrisoarea reprodusă mai sus, nu pentru a-i întuneca gloria, ci pentru a-l omagia în adevăratul înțeles al cuvîntului dedică septuagenarul Asachi această odă lui Alecsandri, care abia împlinise vîrsta de 40 de ani. Nu trebuie scăpat din vedere faptul că prin 1830—1835, cînd Alecsandri era copil, Asachi avea reputația bine statornicită de cel mai mare poet al românilor. La rîndul său, Alecsandri însuși va scrie un testament literar similar (poezia *Unor critici*), cînd pe bolta literaturii române se înalță, în toată măreția lui, Eminescu. Versurile septuagenarului Alecsandri, de data aceasta, sînt un potrivit răspuns și invectivelor lui Hasdeu la adresa lui Asachi:

Poetul care cîntă Natura-n înflorire,
Simțirea omenească, a Patriei mărire,
Chiar slab să-i fie glasul, e demn de-a fi hulit,
Cînd altul vine-n urmă-i cu glas mai nimerit?
Și oare se cuvine, și oare-i cu dreptate
De a schimba în crime a sale mici pacate?...
[.....]
E unul care cîntă mai dulce decît mine?
Cu-atît mai bine țării, și lui cu-atît mai bine.
Apuce înainte s-ajungă cît de sus,
La răsăritu-i falnic se-nchină-al meu apus.

Pentru alte legături literare ale lui Asachi cu poetul Vasile Alecsandri, vezi și nota la poezia *La Alfons de Lamartin*.

1 au *A, C:* a *B, D;* **2** au *A, B, C:* a *D;* **3** și a *A, B, C:* prin a *D;* **4** l-au *A, B:* l-a *C, D;* **11** au *A, B:* a *C, D; tip. greșit* brilant *D;* **12** n-au *A, B, C:* n-a *D;* **18** că poeta n-au *A, B, C:* c-un poeta n-a *D;* **19** au *A, B:* a *C, D;* schinteie *A, C:* scînteie *B, D;* **23** străbunilor *A, C:* românilor *B, D.*

A fost publicată prima dată, sub semnătură, cu titlul *Anul Nou 1857 în Moldova*, în *Noua Albină română, foaie literară și artistică. Adaos la „Gazeta de Moldavia"*, nr. 1, din 5 ianuarie 1857, p. 3—4 (**A**), în josul unei litografii alegorice explicată astfel: „Moldova, cungiurată de productele ogoarelor sale, șede pe malul Dunării. Între nouri se vede depărtîndu-se anul vechi, iar acel nou, sub forma de giune, aduce lumină și cheia cetății Chilia, care se arată în depărtare. Preste Moldova luminează în cer *pleiada politică*, compusă din *șepte stele*, ce reprezentează puterile care au subscris tratatul de Paris." Poezia are alături, pe coloana din dreapta a gazetei, traducerea literală în limba franceză.

A fost retipărită în broșura in-folio intitulată *Anul Nou 1857 în Moldavia. Augustilor suverani subscriitori tratatului de Paris, dedicație de Georgi Asaki, Iași, Imprimeria lui Adolf Bermann* (**B**), unde are alături o versiune scrisă cu caractere latine (**C**), cu mențiunea: „Le roumain, écrit avec lettres latines, se prononce d'après l'orthographe italienne", precum și traducerea în versuri a textului în limbile franceză, italiană și germană. Modul foarte elegant în care este tipărită broșura respectivă, la cea mai bună tipografie ieșeană de atunci, indică faptul că Asachi a difuzat-o și în străinătate.

Împreună cu cele trei traduceri, în limbile franceză, italiană și germană, a fost reprodusă în *Culegere II, partea III*, p. 80—87 (**D**). Dedicația se află numai în titlul textului românesc.

Am editat varianta *D*.

1 o măreață *A, B:* maiestoasă *C, D;* matroană *A:* matronă *B, C, D;* **2** Pre *A, C, D:* Pe *B;* sculpit un bour *A:* semnul lui Gioe *B, C, D;* **3** față *A, B, D:* fața *C;* și *A, B:* i *C, D;* un semn *A:* uric *B, C, D;* **4** e *A, B:* ea-i *C, D;* mezină de un mare *A:* mai giune a lui Traian *B, C, D;* **6** în grîu și spice *A, B:* de flori, de spice *C, D;* **7** Dar *A, B:* Ma *C, D;* **8** Ce-o *A, B, :* Ce *C, D;* triumfat *A:* combătut *B, C, D;* ș-au *A, B:* și-au *C:* și-a *D;* **9** dar *A, B:* ma *C, D: tip. greșit* Așteaptă-mă *în D;* **10** prezisăse *A, B:* prezisese *C, D;* **11** oara *A, B:* ora *C, D;* au *A, B, C:* a *D;* **13** Îngreoiat *A:* Îngreoiet *B:* Încărcat C, D; **15** -au *A, B, C:* -a *D;* **16** Din ceri preste a noastră țară *A:* Preste valul a lui Traian *B, C, D;* au *A, B, C:* a *D;* **18** Nouă *A, B:* Noua *C, D;* viață *A, B, D:* viața *C;* **19** stînce *A, B,*

petre *C, D;* au *A, B, C:* a *D;* **20** *scris greşit* Liberă-n *în D;* apa *A:* unda *B, C, D;* **21—22** *sînt în A:*

Ş-Anul Nou Moldovei aduce, de ogur bun ca să fie,
Cheia Dunării antică ş-a cetăţii de Chilie!

24 -au *A, B, C:* -a *D;* **25** ni *A, B, C:* ne *D;* s-apere d-amu *A, B:* şi o apere *C, D, tip. greşit* apără *D;* **26** acest an să ni deie *A:* ist an să ni aducă *B:* ist an să ni trimată *C, D,* ne *D;* **28** spre *A:* la *B, C, D.*

p. 240 ODĂ PINDARĂ LA DUMNEZEU

În ms. miscelaneu 3477 (nepaginat) de la Biblioteca Academiei R.S. România se află încorporate două foi rătăcite din caietul autograf cu această odă, din 1821, pe care Gh. Asachi a închinat-o atunci mitropolitului Veniamin Costache, în timp ce se afla emigrat peste Prut. Aceste două foi cuprind titlul, cu dedicaţia către mitropolit, şi ultima strofă a odei (**A**). Lipsesc, aşadar, foile de la mijlocul caietului. Iată cuprinsul primei pagini: *Oda pindarica către unul şi preputernicul Dumnezău, închinată Înalt preosfinţiii sale chirio chir Veniamin, arhiepiscop şi mitropolit al Moldaviei, de umilitul şi supus şărb a preosfinţiii sale, Gheorghie Asachi. Scris în Bessarabia, 8 noiemv. 1821.*

A fost publicată în *Culegere II, partea III,* p. 92—96 (**B**).

Nu am putut determina modelul după care a *imitat* Asachi această odă.

81 *tip.* cu *B;* **113** Doamne, [-m] *A:* Doamne *B;* **114** [Adevărul; Îndurare] Graţia *A:* Graţia *B;* [el va s-îndrepte; ea ni va aduce] el ni va trimete *A:* el ni va triimete *B;* **115** [A noastră] Dorita *A:* Dorita *B;* **116** [legi creştine] legea creştină *A:* legea creştină *B;* **117** -au *A:* -a *B;* [hotărît] decretat *A:* decretat *B;* [de lupta dreaptă] armatei cete *A:* al înarmatei cete *B;* **118** [izbînz] triumfuri *A:* triumfuri *B;* **119** [porniţ] păşiţi *A:* păşiţi *B;* ş-întru *A:* şi întru *B;* **121** s-împile *A:* se împile *B;* **124** vor *A:* o vor *B;* **125** s-îndură *A:* se-ndură *B;* **126** *este în A:*

Dischis e cîmpul învingerei sigură!

p. 244 EPILOG

A fost publicat întîi în *Culegere II, partea III,* p. 104 (**A**), apoi a fost reprodus, la sfîrşitul unei *Meditaţii de Anul Nou,* în *Almanah,* 1868, p. 4 (**B**).

Caracostea, *Izvoare*, p. 35—37, a stabilit că este o imitație, o prelucrare a odei III, 30 a lui Horațiu.

Am editat varianta *A*.

2 mult mai trainic am *A:* mai puternic l-am *B;* **3—5** *sînt în B:*

Pentru ca fortuna oarbă în torbata ei mînie
Să nu poată să-l oboare în timpul îndelungat.
Cu cel monument trăi-voi, că esența a ființei mele

6 La Cel care *A:* Către acel ce *B;* **7** d-omenești pătimiri grele *A:* de umane patimi rele *B;* **8** voace va adaoge *A:* voce va s-adaugă *B;* a *A:* al *B;* hor *A:* cor *B;* **9** Spre a lăuda Ființa care între *A:* Spr-adora acea estime ce-ntre *B;* lumele *A: scris* soarele *în B;* **10** fără *A:* făr *B*.

FABULE

p. 247

ZÎNA FABULEI

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 107 (**A**), cu subtitlul *Către cetitori*, apoi în *Fabule I*, p. 3 (**B**), cu același subtitlu, în *Fabule II*, p. 3 (**C**), cu subtitlul *Către cetitor*, și în *Fabule III*, p. 7 (**D**).

1 rostire d-adevăruri *A, B:* rostiri de adevăruri *C, D;* **2** Vă aduc întăia *A, B:* Aduc ție-ntăia *C, D;* **3** strîmbă *A, B:* strîmba *C, D;* **4** de a vorbi nici cutez *A, B:* a vorbi mă disfătez *C, D;* **5** de *A, B, D:* di *C;* îi *A, B:* e *C, D;* **7—8** *sînt în A, B:*

Mai ales c-acel ce stercul în altuia ochi privede,
După zisele Scripturei, bîrna-n ochiul său nu vede.

p. 248

GRIERUL ȘI FURNICA

Se află în *Alăuta*, p. 19 (**A**), fără titlu. A fost publicată întîi în „Albina românească", nr. 16, din 21 iulie 1829, p. 64 (**B**), fără semnătură. A fost reprodusă în *Poezii*, p. 108 (**C**), în *Fabule I*, p. 4 (**D**), în *Fabule II*, p. 4—5 (**E**), și în *Fabule III*, p. 12 (**F**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *La cigale et la fourmi* (v. și Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

În A începe astfel:

Iubitor de disfătare,
Grierul fără-încetare
Noapte, zi, la zor și sara
Șuierat-au toată vara.

1 *are în A și varianta:* [Din zor grierul și sara]; **2** toata vară *B, E, F:* toată vară *C, D;* **4** [Fără hrană] Cu nimică *A, B:* Cu nemică *C, D, E, F;* **5** Nu avea măcar *A:* Neavînd măcar *B, C, D, E, F,* macar *F;* **6** O muscă sau viermușor *A:* Muscă sau un viermișor *B, C, D, E, F,* viermușor *C, D;* **7—14** *sînt în A:*

Și căuta hrană străină
La furnica, a sa vecină,
Vrun grăunte s-împrumute
Ca să prindă la vîrtute.
Pănă [timpul] avgust va veni
[El zicea] Capitalul îț voi plăti,
[Păn la avgust cu izbîndă]
[Capitalul cu dobîndă]
Pe cinste de dobitoc,
Cu dobîndî la un loc.

12 me *B:* mea *C, D, E, F;* **13** toată soma *B, F:* toata somă *C, D, E;* **15—16** *sînt în A:*

Dar furnica nu împrumută
Precum strînge de în grabă;
[La ele asta-i de rușine]
Vara ce-i făcut trecută?
Zîmbind, pe grier întrabă.

15 iconoamă *B, C, D, E:* econoamă *F;* **17** Pin *A, B, C, D:* Prin *E, F;* **19** îm *A, B:* îmi *C, D, E, F;* **20** Gioacă dar un pic acuma *A:* Gioacă, vere, dar acuma *B, C, D, E, F.*

p. 249 CORBUL ȘI VULPEA

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 109—110 (**A**), apoi în *Fabule I*, p. 5—6 (**B**), în *Fabule II*, p. 6—7 (**C**) , și în *Fabule III*, p. 13—14 (**D**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le corbeau et le renard* (vezi și Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

2 S-așăzasă *A, B:* Se așază *C:* S-așezasă *D;* **4** ce *A, B, C:* ce-o *D;* **6** Subt *A, B:* Sub *C, D;* **7** Și în *A, B:* Și-n *C, D;* îi *A, B:* i *C:* -i *D;* **8** Bună *A, B, C:* Buna *D;* venitice *A, B:* vinetice *C:* venetice *D;* **24** pre *A, B, C:* prea *D.*

p. 251 BROASCA ȘI BOUL

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 42, din 20 octombrie 1829, p. 168 (**A**). De aici a fost reprodusă în „Curierul rumânesc", nr. 58, din 28 octombrie 1829, p. 250. A

fost republicată de autor în *Poezii*, p. 110—111 (**B**), în *Fabule I*, p. 6—7 (**C**), în *Fabule II*, p. 8—9 (**D**), şi în *Fabule III*, p. 15—16 (**E**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *La grenouille qui se veut faire aussi grosse que le boeuf* (v. şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

3 -se *A:* -să *B, C, D, E;* **4** D-o *A, B, C:* De-o *D, E;* **14** a s-umfla *A:* a să umfla *B, C, D, E,* se *D, E;* **21** broasca mititică *A, B, C:* astă broască mică *D, E;* **24** Fără a-ş *A, B, C:* Fără-a-ş *D, E,* -şi *E;* **25—28** *lipsesc în A, B, C, D;* **30** -ş *A, B, C:* -şi *D, E;* **31** Şi pe-a sa femeie-n damă *A, B, C, D:* Şi-n prinţesă pe a sa damă *E;* **34** păn şi cinstea-i vinde *A, B, C, D:* păn şi pre el vinde *E.*

p. 253 ACII DOI CAŢÎRI

A apărut întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 65, din 9 ianuarie 1830, p. 262 (**A**), apoi în *Poezii*, p. 111—113 (**B**), în *Fabule I*, p. 7—9 (**C**), în *Fabule II*, p. 10—11 (**D**), şi în *Fabule III*, p. 17—18 (**E**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Les deux mulets* (v. şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

Titlu Cii *A:* Acii *B, C, D, E;* **1** călătorea *A, B, C, D:* călătoreau *E;* **2** ducea *A, B, C, D:* duceau *E;* **7** Deşi *A, B, C:* Chiar de *D, E;* apase *A:* apasă *B, C, D, E;* **8** vre *A:* vra *B, C, D, E;* lase *A:* lasă *B, C, D, E;* **9** sunînd *A, B, C, D:* suna *E;* **11** Deodată *A, B, C, D:* Cînd deodată *E;* **12** Ies-o *A, B, C:* Iesă o *D, E;* **13** busta *A:* bustă *B, C, D, E;* **14** soamă *A, E:* somă *B, C, D;* **15** Uni-l prind d-urechi *A, B, C, D:* De urechi îl prind *E;* **16** Alţi l-împung şi-l bat cu fusta *A:* Alţi împung şi-l bat cu-o fustă *B, C, D, E;* **20** Pe-aist *A, B, C:* Pe ist *D, E;* **22** dauni *A:* daună *B, C, D, E;* **24** mori *A, B, C, D:* mor *E;* **25** celalant *A, B, C:* celalalt *D, E;* **26** totdeauna *A, D, E:* totdeaună *B, C;* **28** repede furtuna *A, D, E,* fortuna *D, E:* repedea fortună *B, C;* **32** răle *A:* rele *B, C, D, E;* **33—34** *sînt în A:*

Eu cîntînd ca-n zi de mai
Încă-n pace oi paşte scai.

34 Tot în pace oi paşte *B, C:* Voi să pasc în pace *D, E.*

p. 255 ASINUL ŞI FURUL

S-a publicat întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 29, din 5 septembrie 1829, p. 76 (**A**), apoi în *Poezii*, p. 113—114

(**B**), în *Fabule I*, p. 9—10 (**C**), în *Fabule II*, p. 12—13 (**D**), în *Adaos literar pentru abonații Monitorului oficial a Moldovei*, Iași, iulie 1860, p. 9 (**E**), și în *Fabule III*, p. 19 (**F**).

Este o adaptare a fabulei lui La Fontaine, *Les voleurs et l'âne*.

2 Se *A, D, E, F:* Să *B, C;* bate *A:* bătea *B, C, D:* băteau *E, F;* **3** să-l *A, D, E, F: scris* s'il *B, C;* aibă *A, D, E, F:* aibe *B, C;* **4** va *A, B, C:* vra *D, E, F;* să-l *A, D, E, F: scris* s'il *B, C;* vîndă *în E;* **5** să *A, B, C:* se *D, E, F;* **6** ăsin *în B, C;* **7** triile *A, B, C, D:* treile *E:* treilea *F;* talhar *în E;* **8** măgari *A, B, C:* magari *D, E, F;* **9** ăsin *în B, C;* **11** carea *în A;* **13** ci *A, B, C, D:* ce *E, F;* **15** Ia *A, B, C:* Ie *D, E, F*.

p. 256 LUPUL ȘI MIELUL

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 114—115 (**A**), apoi în *Fabule I*, p. 10—11 (**B**), în *Fabule II*, p. 14—15 (**C**), și în *Fabule III*, p. 20—21 (**D**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le loup et l'agneau* (vezi și Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

3 vedea *A, B:* vide *C:* videa *D;* **5** însătat *A, B:* însetat *C, D;* **10** di *A, B, C:* de *D;* înfruntez *A, B:* înfruntezi *C, D;* **11** tulbur *A, B:* turburi *C, D;* cutez *A, B:* cutezi *C, D;* **14** ce te-ntartă? *A, B, C:* nu te-ntartă *D;* **16** -nțălegi *A, B, C:* -nțelegi *D;* **19** tulbur *A, B:* turbur *C, D;* **21** tulburi *A, B:* turburi *C, D;* ș-acum *A, B:* și acum *C: scris* și cum *D;* **34** războiu *A, B, C:* resbel *D;* **37** făr s-îl mai *A, B:* fără să-l *C, D;* **38** ș-îl *A, B:* și-l *C, D;* mînîncă *A, B, C:* mănîncă D.

p. 258 LEUL ȘI GUZGANUL

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 116—117 (**A**), apoi în *Fabule I*, p. 12—13 (**B**), în *Fabule II*, p. 16—17 (**C**), și în *Fabule III*, p. 22—23 (**D**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le lion et le rat* (vezi și Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

1 să *A, B:* se *C, D;* **3** multeori *A, B:* multeor *C, D;* **4** agiutori *A, B, D:* agiutor *C;* **5** s-a vedea *A, B:* vei vede *C:* vei vedea *D;* **6** Prin *A, B:* Din *C, D;* **8** Să urîsă *A, B:* I s-urîsă *C, D;* **10** unghea *A, B:* brînca *C, D;* **11** acesta au *A, B:* acest-au *C, D;* **17** Să *A, B:* Se *C, D;* **23** Mugind *A, B:* Muge *C, D;* să *A, B:* se *C, D;* **25** Și acela *A, B, C:* Încît acel *D;* domnitori *A, B:* domnitor *C, D;* **26**

să-s- *A, B:* să-şi *C, D;* **27** vînători *A, B:* vînător *C, D;* **29** reţeoa *A, B, C, D;* **31** dărmat *A, B:* distrămat *C, D;* **32** leu *A, B, C:* leul *D.*

p. 260 GUZGANUL DE CETATE ŞI CEL DE CÎMP

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 5, din 13 iunie 1829, p. 20 (**A**), unde este precedată de o preţioasă notă intitulată *Despre literatură* (vezi textul acestei note în volumul al II-lea al prezentei ediţii). Din „Albina", atît nota respectivă cît şi fabula au fost reproduse de Zaharia Carcalechi în „Biblioteca românească", Buda, 1834, partea V, p. 53—54. A fost republicată în *Poezii*, p. 117—119 (**B**), în *Fabule I*, p. 13—15 (**C**), în *Fabule II*, p. 18—19 (**D**), şi în *Fabule III*, p. 24—25 (**E**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le rat de ville et le rat des champs.*

1 Dineoare *A, D, E:* Dineoară *B, C;* **3** din *A:* de *B, C, D, E;* **8** Aşăzat *în A;* **13** păn *A, B, C, D:* pănă *E;* **16** se *A:* să *B, C, D, E;* **34** *în A, B, C este:* Ni-om dopa în bună pace; **38** -m *A, B, C:* -mi *D, E.*

p. 262 CERBUL LA FÎNTÎNĂ

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 119—121 (**A**), apoi în *Fabule I*, p. 15—17 (**B**), în *Fabule II*, p. 20—22 (**C**), şi în *Fabule III*, p. 26—27 (**D**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le cerf se voyant dans l'eau* (vezi şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

1 limpede *A, B:* limpide *C, D;* **3** coarnile *A, B, C:* coarnele *D;* **4** să *A, B:* se *C, D;* **9** ramose creştete *A, B:* rămoase creştete *C:* ramosul creştetul *D;* **12** Să-nalţă *A, B:* Te înalţi *C:* Se nalţi *D;* **13** În vreme cînd picioarile *A, B:* Aleu, cum şi picioarele *C, D;* **15** fusile *A, B:* fusele *C, D;* **16** analoghie *A, B, C:* analogie *D;* **17** aceste cugetă *A, B:* aşa se critică *C, D;* **19** făr de *A, B:* fără *C, D;* **21** atunci spăimîndu-să *A, B:* de spaimă tremură *C, D;* **22** Dodată o *A, B:* C-un salt la *C, D;* **29** *scris* desa *în D;* **31** coarnile *A, B, C:* coarnele *D;* **33** ogariul *A, B:* ogarul *C, D;* **34** sărmanu *A, B, C:* sărmanul *D;* **36** anu *A, B:* anul *C, D;* **40** daună să *A, B:* daune se *C, D.*

p. 264 COCOSTÎRCUL ŞI VULPEA

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 121—122 (**A**), apoi în *Fabule I*, p. 17—18 (**B**), în *Fabule II*, p. 23—24 (**C**), şi în *Fabule III*, p. 28—

29 (**D**). În mod greşit, această fabulă a fost reprodusă, după *Carte de lectură românească*, Braşov, 1866, în ediţia fabulelor lui Alecu Donici, apărută, prin 1894—1895, în editura „Fraţii Şaraga" din Iaşi. Nu ştiu cum este semnată în cartea respectivă apărută la Braşov pentru că nu am avut posibilitatea să o consult. (Vezi şi nota la fabula *Momiţa la bal masche*.)

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le renard et la cigogne* (vezi şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

10 nimica *A, B:* nemica *C, D;* **16** Dauna *A, B:* Daună *C, D;* **21** Undi *A, B:* Unde *C, D;* **30** diparte *A, B, C:* departe *D;* **33** pi *A, B:* pe *C, D;* **34** Desori *A, B:* 'Dese *C:* Dese *D*.

p. 266 LUPUL ŞI CUCOARA

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 123 (**A**), apoi în *Fabule I*, p. 19 (**B**), în *Fabule II*, p. 25—26 (**C**), şi în *Fabule III*, p. 30 (**D**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le loup et la cigogne* (vezi şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

5 de a *A, B:* d-al *C, D*.

p. 267 GUZGANUL SĂHASTRU

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 124—125 (**A**), apoi în *Fabule I*, p. 20—21 (**B**), în *Fabule II*, p. 27—29 (**C**), şi în *Fabule III*, p. 31—32 (**D**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le rat qui s'est retiré du monde*.

18 Să *A, B:* Se *C, D;* **21** douî *A, B:* două *C, D;* **26** să adune *A, B:* s-adune *C:* ca s-adune *D;* **29** di i-ar *A, B:* de s-ar *C, D;* **32** să-i *A, B:* s-i *C, D;* **34** Cîci *A, B:* Căci *C, D;* nătreţul *A, B:* nutreţul *C, D;* **35** aibe *A, B:* aibă *C, D*.

În vocabularul de la sfîrşitul ediţiei de bază (*D*), Asachi dă următoarea explicaţie cuvîntului *Rodiseu* (v. 18): „Nume închipuit a unui motan ce roade seul" (p. 143).

p. 269 ŢĂRANUL ŞI FIII LUI

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 126—127 (**A**), apoi în *Fabule I*, p. 22—23 (**B**), în *Fabule II*, p. 30—31 (**C**), şi în *Fabule III*, p. 33—34 (**D**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le laboureur et ses enfants*.

Titlu săi *A, B, C:* lui *D;* **4** -nsă *A, B, C:* -amu *D;* **6** Şi-n acest chip i-au vorbit *A, B:* Şi aşa li-au vorovit *C, D,* vorbit *D;* **12** să *A, B:* se *C, D;* **14** lucrarea *A, B:* lucrare *C, D;* **17** de mînă un *A, B:* de-o palmă *C, D;* **21** odor ca *A, B, C:* odorul *D;* **22** începe să-l *A, B, C: tip. greşit* în giur ă'l *D;* **24** Li *A, B, C:* Le *D;* bucurie *A, B:* secerie *C, D;* **28** C-osteneala-i *A, B:* Că ostineala-i *C, D.*

p. 271 OALA DE ARAMĂ ŞI OALA DE LUT

A fost publicată întîi în „Albina românească", nr. 52, din 24 noiembrie 1829, p. 208 (**A**), fără semnătură. Este reprodusă în *Poezii*, p. 127—128 (**B**), în *Fabule I*, p. 23—24 (**C**), în *Fabule II*, p. 32—33 (**D**), în *Fabule III*, p. 35—36 (**E**), şi în „Icoana lumei", nr. 12—13, din 5 iunie 1866, p. 95 (**F**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le pot de terre et le pot de fer* (v. şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

2 P-o *A, B, C:* Pe-o *D, E, F;* **3** îmbe *A, D:* îmbi *B, C:* ambe *E, F;* **10** fel de întîmplare *A, B, C,* feli *B, C:* tot feliul de-ntîmplare *D, E, F;* **12** m-ei *A, B, C:* mi-i *D, E, F;* **14** pre *A, D, E, F:* prea *B, C;* **16** măcar *A, B, C, D:* macar *E, F;* **18** ti-oi *A:* t-oi *B, C:* te-oi *D, E, F;* **19** aseminea paroală *A:* asemine parolă *B, C:* asemene parolă *D, E, F;* **21** oală *A, E, F:* oala *B, C, D;* se *A, D, E, F:* să *B, C;* companea *A, B, C:* compania *D, E, F;* **26** Alt' *A, D, E, F:* Alta *B, C;* ş-alta-i *A:* şi alta-i *B, C, D, E, F;* **31** -n moalea *A:* în moale *B, C, D, E, F;* **33** Cît mărunte *A:* C-în mărunte *B, C:* Că-n mărunte *D, E, F,* mănunte *E, F;* **36** ce *A:* ci *B, C, D, E, F;* **37** Di *A, D:* De *B, C, E, F.*

p. 273 VULPEA ŞI ŢAPUL

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 129—130 (**A**), apoi în *Fabule I*, p. 25—26 (**B**), în *Fabule II*, p. 34—36 (**C**), în *Fabule III*, p. 37—38 (**D**), şi în „Icoana lumei", nr. 14—15, din 20 iunie 1866, p. 99—100 (**E**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le renard et le bouc* (vezi şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

Am editat varianta *D.*

1 bărbos *A, B, C:* barbos *D, E;* **3** Să dusără *A, B:* Se duseră *C:* Să dusesă *D, E;* **7** Însătaţi *A, B:* Însetaţi *C, D, E;* îmbi *A, B, C:* ambi *D, E;* **8** puţi *în D;* **9** băutură *A, B:* beutură *C, D, E;* **10** lori *în D;* s-au *A, B:* au *C, D, E;* **18** -ţ *A, B:* -ţi *C, D, E;* **25** cîtă-i

A, B: cîtu-i *C, D, E;* **26** Nu-mi agiungea *A, B:* Nu m-agiunge *C, D, E,* agiungea *D, E;* **27** să *A, B:* se *C, D, E;* **29** Ş-agiungînd *în A, B, C;* **35** cîte-n *A, B: scris* cît'n *C, D, E;* **41** ia *A, B:* ie *C, D, E.*

p. 275 CAPRA, GIUNCA ŞI OAIA, ÎN COMPANIE CU LEUL

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 131—132 (**A**), apoi în *Fabule I*, p. 27—28 (**B**), în *Fabule II*, p. 37—38 (**C**), şi în *Fabule III*, p. 39—40 (**D**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *La génisse, la chèvre et la brebis, en société avec le lion.*

7 să *A, B, C:* se *D;* **18** -ş *A, B, C:* -şi *D;* **21** să *A, B:* se *C, D;* **22** drit *A, B:* drept *C, D.*

p. 277 OAIA ŞI MIELUL

Se află în *Alăuta*, p. 27—28 (**A**), intitulată *Fabulă* şi datată 24 *ien. 1819*. Este împărţită în strofe a cîte patru versuri. A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 132—133 (**B**), apoi în *Fabule I*, p. 28—29 (**C**), în *Fabule II*, p. 39—40 (**D**), şi în *Fabule III*, p. 41—42 (**E**).

Titlu melul *B, C:* mielul *D, E;* **1** Spunè *A:* Spunea *B, C, D, E;* mielului *A, D, E:* melului *B, C;* **4** Cînd gîndesc *A:* Cugetînd *B, C, D, E;* **5** ciobanul *A:* păstoriul *B, C, D: scris* pastorul *E;* **6** D-abiè *A:* Abia *B, C, E:* Abie *D;* **7** măcelar *A, B, C, D: scris* macelar *E;* **8** altfel *A:* altfeli *B, C, D, E;* **10** Fără milă acei *A:* Acii cruzi şi răi *B, C, D, E;* **11** şi zugrumă *A, B, C:* te zugrumă *D, E;* **12** te schimb- *A:* te vînd *B, C, D, E;* **13** D-altă *A:* De-altă *B, C, D, E;* să *A, B, C:* se *D, E;* **14** ce cu dînş-îi *A:* ce-i cu dînşii *B, C, D, E;* **15** ei *A:* el *B, C, D, E;* **17** făr-îndurare *A:* fără-ndurare *B, C, D, E;* **18** Toţ *A:* Toţi *B, C, D, E;* **19** Şi viaţa abie-ţ *A:* Ş-abia traiul îţi *B, C, D, E,* abie *D,* îţ *B, C;* **20** [Cî] Ei îndată ţ-o răpesc *A:* Iată-ndată îl rîpesc *B, C, D, E,* Iacă, răpesc *E;* **21** Împrotiva *A, B, C, D:* Chiar în contra *E;* însuş *A, B, C, D:* însuşi *E;* **23** Tocma în sînul *A:* Chiar în sînul *B, C, D:* Tocma-n mezul *E;* omenirei *A, B, C, D:* omînirei *E;* **24** [Tînăr t-oi vedè] Tînărel te văd *A:* Tinerel te văd *B, C, D, E;* **25** mielul *A, E:* melul *B, C, D;* umilinţă *A, D:* umelinţă *B, C, E;* **26** l-au zis *A:* Zis-au *B, C, D, E;* **27, 29** me *A, B, C, D:* mea *E;* **30** Ar fi atunce *A:* Fi-va-tunce *B, C, D, E;* gre *A, B, C:* grea *D, E;* **31** D-aş vedè întăi eu *A:* De aş vedea întăi *B, C:* Dacă-ntăi aş vedè *D, E;* **32** me *A:* mea *B, C, D, E.*

p. 279 STOMAHUL ŞI MĂDULĂRILE

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 134—136 (**A**), apoi în *Fabule I*, p. 30—32 (**B**), în *Fabule II*, p. 41—43 (**C**), şi în *Fabule III*, p. 43—45 (**D**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Les membres et l'estomac* (vezi şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

1 astizi *în A, B;* **4** dizbinat *A, B, C:* dezbinat *D;* **10** de *A, B:* dă *C, D;* **12** -ş *A, B, C:* -şi *D;* **13** Nouî *A, B:* Nouă *C, D;* **14** să *A, B:* se *C, D;* **17** Menenul *A, B:* Menenus *C:* Menenius *D;* **18** -mblînzind *A, B, D:* -mblînzînd *C;* **28** aşa *A, B, C:* au vrut *D;* **29** Fieşcare *A, B:* Fiecare *C, D:* **31** Bîrdanile *A, B:* Bîrdăhanii *C, D;* nimic *A, B:* nemic *C, D;* **36** ne *A, B:* ni *C, D;* **38** tot *A, B:* tu *C, D;* **39** bine *A, B:* bine-i *C, D;* **42** să *A, B:* se *C, D;* **43** nimic *A, B:* nemic *C, D;* **48** Fieşcare *A, B:* Fiecarea *C:* Fiecare *D;* **55** spre obştii *A, B:* spre-a obştei *C:* spre comun *D.*

p. 281 ÎN UNIRE STĂ TĂRIA

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 70, din 11 septembrie 1830, p. 301—302 (**A**), cu titlul *Bătrînul şi fiii săi*. La versul **1** are nota: „Cimilitură asupra galbănului de Holanda, pe carele se înfăţoşază un armaşi ţiind în mînă săgeţi sau dărzi legate, iar împregiur latineşte este scris *concordia res parvae crescunt*, adecă *prin concordie (unire) se măresc lucrurile mici*. Această stemă însemnează strînsa legătură între ţinuturile cele mici a Holandei, prin carea acea ţară mărginită au agiuns la minunat grad de avuţie, putere şi cultivire." A fost reeditată în *Poezii*, p. 136—139 (**B**), în *Fabule I*, p. 32—35 (**C**), în *Fabule II*, p. 44—47 (**D**), şi în *Fabule III*, p. 46—48 (**E**).

Este o prelucrare a fabulei lui La Fontaine, *Le vieillard et ses enfants* (v. şi Lovinescu, *Asachi, p. 131*).

2 romanilor *A:* latinilor *B, C:* latinelor *D, E;* **4** pin *A, B, C, D:* prin *E;* **7** Precum pilde *A, B, C, D:* Cum esemple *E;* **8** De agiuns *A, D, E:* Îndestul *B, C;* **14** tare *A, B, C:* tînăr *D, E;* **18** *scris* fiii *D, E;* **23** Ş-acestuie *A:* Ş-acestuia *B, C:* Şi acestui *D, E;* **26** nimic *A, B, C:* nemic *D, E;* **30** li *A, D, E:* le *B, C;* **33** asemene *A, D, E:* asemine *B, C;* tîmplare *A:* -ntîmplare *B, C, D, E;* **35** iau

A, B, C: ieu *D, E;* **37** Întîi *A:* Întăi *B, C, D, E;* dizleagă *A, B, C:* dezleagă *D, E;* **44—45** *sînt în A:*

Cît trăia bătrînul Ile
Înnoiè în toate zile

50 Fiii înc- *A:* Fiii lui *B, C, D, E;* **51** aceste *A, B, C:* aceasta *D, E;* **55** se-ndeasă *A, D, E:* s-îndeasă *B, C;* **62** gre *A, B, C, D:* grea *E;* **64** spor *A, B, C, D:* spori *E;* **65** Dişi *A, D:* Deşi *B, C, E;* **66** dizbină *A:* dezbină *B, C, D, E;* **67** La împărţirea averei *A:* La-mpărţelele averii *B, C, D, E;* **68** Darmă unul pe-alalant *A:* Darm-unul pe celalant *B, C, D,* celalalt *D:* Unul darmă pe celalalt *E;* **74** Să *A, B, C:* Se *D, E;* **75** -le în *A:* -le-n *B, C:* -li-n *D, E;* **80** prea *A, B, C:* pre *D, E.*

p. 284 MUSCA ŞI CARUL

A fost publicată întîi în „Curierul rumânesc", nr. 1, din 13 martie 1830, p. 4 (**A**), cu titlul *Fabulă. Carul şi musca.* La cuvîntul *fabulă,* redactorul, I. Heliade Rădulescu, face în subsol următoarea notă: „Această fabulă mi s-a trimis de la unul din prenumeranţi, care, fiind foarte bine scrisă şi plină de moral şi de glumă, să alăturează aci". Este semnată (*P*), deci un *prenumerant.* De aici a fost reprodusă imediat în „Albina românească", nr. 22, din 27 martie 1830, p. 94 (**B**), precedată de o înştiinţare despre noul format şi noua literă cu care se tipăreşte „Curierul românesc", precum şi despre faptul că „numita gazetă din zi în zi se îndeplineşte atît prin împărtăşirea novitalelor, cît şi prin stilul limbei, ce sînt semne sporitoarei sîrguinţe a D. Eliad, redactorul gazetei". Nici aici fabula nu este semnată. A fost reeditată de autor în *Poezii,* p. 139—141 (**C**), cu titlul *Musca şi carul,* în *Fabule I,* p. 35—37 (**D**), în *Fabule II,* p. 48—50 (**E**), şi în *Fabule III,* p. 49—50 (**F**).

Precizarea din titlu, conţinutul fabulei şi faptul că a apărut întîi fără semnătura autorului arată că era vizat în ea un membru mai puţin activ, dar lăudăros, al comitetului moldovalah de elaborare a Regulamentului organic, care şi-a desfăşurat lucrările la Bucureşti, în perioada iulie 1829 — aprilie 1830. După cum se ştie, Gh. Asachi a fost secretarul acelui comitet pentru partea moldoveană.

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le coche et la mouche* (v. şi Lovinescu, *Asachi,* p. 131).

2 urca *A, C, D, E:* urcau *B, F;* **3** Şase *A:* Şasă *B, C, D:* Şese *E, F;* **4** Înhamaţi *A:* Înhămaţi *B, C, D, E, F;* **6** se *A, B, E, F:*

să *C, D;* **7** asudau *A, F:* asuda *B, C, D, E;* **8** Opintea *A, B, C, D, E:* Opinteau *F;* sta *A, B, C, D, E:* stau *F;* **10** ajute *A, B, C, D:* agiute *E, F;* **11** ei *A, C, D:* ii *B, E, F;* **12** înseamnă *A:* însamnă *B, C, D, E:* 'l însamnă *F;* **13** ajunge *A:* agiunge *B, C, D, E, F;* **15** înaintează *A, B, C, D, E:* naintează *F;* **16** c-însași *A, B:* c-însaș *C, D:* că-nsaș *E:* că-nsași *F;* -a *A:* -au *B, C, D, E, F;* **17** Și mîndrită se așază *A, B:* Și-nmîndrită apoi s-așază *C, D, E, F;* **20** se *A, B, E, F:* să *C, D;* **23** viteazul *A, B, C, D:* bătrînul *E, F;* **25** Pe ostașii săi *A, B, C, D:* Cătră un asalt *E, F;* **26** L-asaltul unui troian *A, B, C, D:* Pe un brav al său oștean *E, F,* Pe aprodu *F;* **28** ea *A, B, C, D;* nu-i *E, F;* **30** nimini *A, B:* nime *C, D, E, F;* ajutori *A, B, C, D, E:* agiutori *F;* **33** Ci *A, C, D, E, F:* Ce *B;* pîșînd *A:* pășind *B, C, D, E, F;* **35** le *A, B, C, D:* li *E, F:* **39** Le *A, C, D:* Li *B, E, F;* **40** mulțumită *A:* mulțămită *B, C, D, E, F;* **42** Se *A, E, F:* Să *B, C, D;* **43** prea *A, B:* pre *C, D, E, F;* **46** Mincinoși *A, B:* Minciunoși *C, D, E, F.*

p. 286 CÎNELE CARELE SCAPĂ LUCRUL, VÎNÎNDU-I UMBRA ÎN APĂ

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 141—142 (**A**), apoi în *Fabule I*, p. 37—38 (**B**), în *Fabule II*, p. 51—52 (**C**), și în *Fabule III*, p. 51 (**D**). Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le chien qui lâche sa proie pour l'ombre.*

Titlu Cînile *A, B, C:* Cînele *D;* carile *A, B:* carele *C, D; în A, B, C fără* în apă; **4** cînile *A, B:* cînele *C, D;* **10** asemine *A, B:* asemene *C, D.*

p. 287 MOARTEA ȘI NENOROCITUL

A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 142—144 (**A**), apoi în *Fabule I*, p. 38—40 (**B**), în *Fabule II*, p. 53—54 (**C**), și în *Fabule III*, p. 52—53 (**D**). Este o prelucrare a fabulei lui La Fontaine, *La mort et le bûcheron* (vezi și Lovinescu, *Asachi*, p. 131). Are însă și unele asemănări cu fabula *Il vecchio e la morte* a lui Pignotti.

5 Să *A, B:* Se *C, D;* **7** Obosît *A, B:* Obosit *C, D;* **9** -ș *A, B:* -și *C, D;* **13** De vipt lipsă-i *A, B:* Fără vipt de *C, D;* **14** Fără somnu-i deseori *A, B:* Fără somn adeseori *C, D;* **16** n-are *A, B:* are *C, D;* **17** vătavul *A, B, C:* vatavul *D;* **18** piste *A, B:* peste *C, D;* **21** Soț bătrîn de sfadă plin *A, B:* O soție sfăditoare *C, D;*

22 Toate-l umplă de venin *A, B:* Viaţa-i face o lungoare *C:* Viaţa-i umple cu lungoare *D;* **23** -ş *A, B, C:* -şi *D;* **25** Nesăţosa *în A, B, C;* **29** fioroasă *A, B:* fioroasa *C, D;* **35** De a suferi mii *A, B:* A suferi mii de *C, D;* **36** de-a *A, B:* a *C, D.*

p. 289 BROAŞTELE CARE CER UN ÎMPĂRAT

Se află în *Alăuta*, p. 28—30 (**A**), fără titlu. A fost publicată întîi în *Poezii*, p. 144—146 (**B**), apoi în *Fabule I*, p. 40—42 (**C**), în *Fabule II*, p. 55—57 (**D**), şi în *Fabule III*, p. 54—56 (**E**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Les grenouilles qui demandent un roi* (v. şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

Întrucît textul din *Alăuta* prezintă deosebiri însemnate faţă de versiunea tipărită, îl reproducem în întregime:

Nevrînd broaştele s-asculte
De democraticesc stat,
De la Zevs cu strigări multe
[Au cerut] Îş ceru un împărat.
Supărîndu-l multă vreme şi voind Zevs să-i împace,
Au dat [spre-a lor stăpînire] spre a lor domnie pe un iubitor de pace,
Ce căzînd din [cale] sferă înaltă
Au sunat aşa de foarte,
Că sărind din mal în baltă
S-au ascuns pin toate boarte;
Între păpor şi cosare şi al trestiilor glod
Tremurînd zăce în frică tupilat broscos norod.
Făr-a cuteza să sară
Sau s-arete capu-afară
Pe stăpînul lor să vadă,
Ce-ncep urieş să-l creadă.
Făcătoriu însă di frică [nu era] n-au fost alt, ce o grindă
La al căria povoră nu putè să se diprindă.
Broasca întăi ce cu sfială
[Au ieşit] Ieşi din glod la ivală,
Au venit şi alt în urmă
După ea şi toată turmă
Ş-într-atîta s-îmblînzîsă cu fireasca bunătate,
Că supuşi măriii sale îi săre-n sfîrşit pe spate.
Bietul crai sufere toate
De p-a lui supusă gloate,
Ce d-iznov cu împutare
Înălţa la Zevs strigare:
Dă-ne un crai ce să se miste, toţ striga, dă-ne părinte,
Iară Zevs ca să plinească lor ş-această rugăminte
Le trimete o cucoară
Ce le-mpunge şi le-omoară

Ş-arătînd a ei putere
Le înghite după vrere.
Iată o mare tînguire către Zevs de nou să suie,
Iar el zice: „a voastră voie vr-a mè lege să supuie.
Să fi păzit făr' cîrtire
Cea întăia stăpînire
[Ce neputînd să] Dar pentru că nu vă [placă] place
Să căde ca să v-împace.
Împăratul dinainte ce spr-a voastre-am dat poveţe,
Care era totdeauna mulcom, bun, plin de blîndeţe,
Îns-acum vă dau un sfat:
Păzîţ p-acest împărat,
Nu cumva prin multă iscare
Să daţ peste-un rău mai mare."

5 îndurători *B, C, D:* îndurător *E;* **9** Niciodat' s-au mai *B, C:* Niciodată s-au *D, E;* **14** borte *B, C:* boarte *D, E;* **15** Tupili toţi s-au cufundat *B, C:* Tupili s-au acufundat *D, E,* Tupil *E;* **17** capul *B, C, D:* un cap *E;* **22** Era trunchi *B, C:* Ram au fost *D, E;* **25** ieie *B, C:* iaie *D, E;* **27** trunchi încet *B, C:* ramu-ncet *D, E;* **29** Iată *B, C, D:* Iacă *E;* **37** haractir *B, C:* caractir *D, E;* **39** broaştile *B, C, D:* broaştele *E;* **42** ne *B, C:* ni *D, E;* **50** Iată *B, C, D:* Iacă *E;* **58** ţînut *B, C:* ţinut *D, E;* **59** Guvernul de mainainte *B, C:* Pe guvernul de-nainte *D, E;* **62** Bun şi *B, C:* Acel *D, E;* **65** pin *B, C:* prin *D, E.*

p. 292 ROZA ŞI SPINUL

S-a publicat întîi în *Poezii*, p. 51—56 (**A**), cu menţiunea, după titlu, *Fabulă. Imitaţie*, apoi în *Fabule I*, p. 43—48 (**B**), în *Fabule II*, p. 58—62 (**C**), cu aceeaşi menţiune ca şi în *Poezii*, şi în *Fabule III*, p. 57—61 (**D**).

Este traducerea fabulei *La rosa e lo spino* a poetului italian Lorenzo Pignotti (1739—1812). Pentru comparaţie, citäm, după ediţia intitulată *Favole di Lorenzo Pignotti e di Luigi Clasio*, Milano, 1879, p. 53—55, patru strofe de la început şi două de la sfîrşitul fabulei respective:

Cinta di spine ruvide,
In denso cespo ascosa,
Qual verginella timida
Fioria purpurea rosa.

Si folta ricoprivala
La siepe d'ogni intorno,
Che appena un raggio languido
Vi trasparia del giorno.

Già dai sottili screpoli
Del verde estremo ammanto
L'ascoso sen purpureo
Si discopriva alquanto.

Del bel cespuglio ombrifero
Entro la stanza oscura
Crescea quasi invisibile,
Ma più crescea sicura.

[.....]

„O, donzellette semplici,
Voi che sicure e liete
Di soggia madre provida
Sotto del fren vivete;
Se il giogo necessario
Mai vi sembrasse grave,
Nella rosa specchiatevi
E vi parrà soave".

5 o copere *A, B, C:* acopere *D;* **6** Tufa carea o *A, B:* O tufă ce o *C:* Tufa ce o *D;* **8** Pătrund *A, B:* Străbat *C, D;* **9** din solzii *A, B:* prin strama *C, D;* **10** să-nșiră *A, B:* ascunde *C, D;* **11** pórfiră *A:* porfiră *B, C:* purpură *D;* **12** să dezvăliră *A, B,* dizvăliră *B:* abie pătrunde *C, D;* **13** umbrindu-să *A:* umbrîndu-să *B:* scutindu-să *C, D;* **16** sigúră *în A;* **17** tînără *A, B, C:* vergură *D;* **18** Mîndră *A, B:* Mîndrită *C, D;* **19** a domni *A, B, C:* domni pe *D;* floarile *în B;* **20** Pin *A, B, C:* Prin *D;* **24** să *A, B:* se *C, D;* **25** varvare *A, B, C:* barbare *D;* **26** Tu a mea frumusață *A, B:* Fireasca-m frumuseață *C, D;* **27** foarte-n tînără *A, B:* chiar în fragedă *C, D;* **29** Ce făr de lauda harului *A, B:* Ci întunecîndu-i harul ei *C:* Că-ntunecînd tot harul ei *D;* **30** Cu nedreptate *A, B:* Necunoscută *C, D;* **33** atunce *A, B:* atuncea *C, D;* **34** Spinul întru tărie *A, B:* Acel spin, în mînie *C, D;* **35** de *A, B, C:* pre *D;* **36** vezi *A, B:* vez *C, D;* **37** zilei *A, B:* verei *C, D;* **41** -m *A, C, D:* -mi *B;* **42** turmelori *în A, B;* **49** D-o *A, B:* De-o *C, D;* **51** sîngură *A, B:* singură *C, D;* **56** P-al ei apărătoriul *A, B:* Pe-al ei apărătorul *C, D;* **57** Iat- *A, B, C:* Iac- *D;* **58** Întinde *A, B:* Și-ntinde *C, D;* **61—62** *sînt în A, B, C:*

Floarea în loc să apere
Pe păzîtor de moarte,

62 păzitor *în C;* **63** Întru nădejdi să *A, B, C,* se *C:* În speranță se *D;* **64** De *A, B, D:* Di *C;* **69** tírane *în A;* **70** mărunte *A, B:* mănunte *C, D;* **73** păserele *A, B, C:* păsărele *D;* armónia *în A;* **77** A *A, B, C:* Dar *D;* **80** Trece *A, B, C:* Pasă *D;* **81** Iată *A, B, C:* Iacă *D;* viermile *în B;* **83** verde-i *A, B:* verde *C, D;* **87** Rozîndu-le le *în A, B;* **89** -ș *A, B:* -și *C, D;* **92** Să *A, B:* Se *C, D;* **97** júnele *în A;* **99** subt *A, B:* sub *C, D;* legilori *A, C:* legelori *B:* legilor *D;* **103** Pild-astă rază *A, B:* Drept pildă roza *C:* D-esemplu roza *D.*

p. 296 PICĂTURA ȘI RÎUL

S-a publicat întîi în *Poezii*, p. 57—63 (**A**), cu mențiunea, după titlu, *Fabulă. Imitație*, apoi în *Fabule I*, p. 48—55 (**B**), în *Fabule II*, p. 63—68 (**C**), cu aceeași mențiune ca și în *Poezii*, și în *Fabule III*, p. 62—67 (**D**).

Este traducerea fabulei *La gocciola e il fiume* a poetului italian Lorenzo Pignotti (vezi şi nota la fabula precedentă). Pentru comparaţie, citãm, după ediţia intitulată *Favole di Lorenzo Pignotti e di Luigi Clasio*, Milano, 1879, p. 78—80, trei strofe de la început şi cinci de la sfîrşitul fabulei respective:

Scossa dell'alba rosea
Dal rugidoso seno
Fendea candida gocciola
Il liquido sereno.

E del lascivo zefiro
Librata sulle piume,
Ripercoteva i tremoli
Rai del nascente lume.

I tardi giri e placidi
Rotando in giù cadea,
E dià del gonfio Oceano
Sull'ampio sen pendea.

[.....]

Cade, ma quando è prossima
Al liquido elemento,
Conca Eritréa ricevela
Entro del sen d'argento,

Che coll'umor prolifico
La penetra, l'informa,
E in perla lucidissima
In breve la transforma;

Perla che dopo varie
Magnifiche vicende,
Sul diadema nobile
D'un Re dell'Asia splende;

E colla faccia timida,
E sempre umil sembiante,
I più superbi mirasi
Sempre prostrati avante.

„Dal fiume e dalla gocciola
S'impari, qual si serba
Diversa sorte a un'umile,
E a un'anima superba".

2—3 *sînt în A, B, C:*

În zori de zi, căzură
Odineoare singură

4 rouî *A, C:* roauî *B:* rouă *D;* **5** áripa *în B;* **8** De ziuî *A, B, C:* A zilei *D;* **11** apelori *în A, B;* **17** varvară *A, B, C,* várvară *B:* barbară *D;* **19** astiz *A, B:* astăzi *C, D;* **21** átome *în A, B, C;* **26** Suflare *A, B:* Suflarea *C:* Suflare a *D;* **28** áripi *în B;* **29** Five *A, B, C:* Febus *D;* **31** -m *A, B:* -mi *C, D;* **34** Povara *A, B, C:* Povoara *D;* **36** undelori *în A, B;* **44** Aerul să despică *A, B, C,* se *C,* dispică *B:* Tot aerul despică *D;* **47** Că spicile, nici arborii *A, B, C,* spicele *C:* Că arborii, nici spicile *D;* **48** Să *A, B:* Se *C, D;* **49** furioaza *A, B:* furioasa *C, D;* **54** Văzînd el *A, B, C: scris* Mirandu-le *D;* **60** ochean *A, B:* ocean *C, D;* **74** Să lupte *A, B:* Se luptă *C:* Luptă, şi *D;* **75** Posidòn *în A;* **77** Iată *A, B, C:* Iacă *D;* **78** orizòn *în A;* **80** S-închide *A:* Să-nchide *B, C:* Să-ntinde *D;* adîncă *A, B:* adînca *C, D;* **83** Rîu-ş *A, B:* Rîu-şi *C:* Rîul *D;* **89** să *A, B:* se *C, D;* **90** Să *A, B:* Se *C, D;* **91** ghiruri *A, B, C:* giururi *D;* **93** Tocma din fund să tulbură *A, B:* Chiar şi din fund se turbură

C, D; **95** rîpile *A, B:* rîpele *C, D;* **97** Nice boarea *A, B:* Pre cetele *C, D;* fortunilor *în A;* **103** turbare *A, C, D:* turburare *B;* molcomă *A, B:* -n liniște *C, D;* **104** a ei vrăjmaș *A, B:* dușmanul *C, D;* **106** Pierzînd *A, B, C:* Perzînd *D;* **108** piere *A, B, C:* pere *D;* **110** rîului *A, B, C:* unui rîu *D;* **112** va fi *A, B, C:* fi-va *D;* **115** Pică *A, B, C:* Cade *D;* **123** domnilor *A, B, C:* regelor *D;* **124** *este în A, B, C:* Puternici scînteiază; **129** astă pildă *A, B, C:* ist esemplu *D;* **130** osăbită *A, B, C:* diferită *D.*

p. 301 CASTORII

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 87, din 2 noiembrie 1839, p. 355—358 (**A**). A fost republicată în *Fabule II*, p. 71—75 (**B**), și în *Fabule III*, p. 70—74 (**C**).

4 dupre a *A:* dup-a *B, C;* **6** *a fost omis din greșeală în C;* **7** cămară *A:* camară *B, C;* **12** Trăia *A, B:* Trăiau *C;* **16** métod *în B;* **19** răpaos *A:* rapaos *B:* repaos *C;* **21** rea *A, B:* prea *C;* **23** cămară *A, B:* camară *C;* **24** de multe ori *A, B:* adeseori *C;* **32** cea *A, C:* ce *B;* **52** dea *A:* deie *B, C;* **60** așăzat *A:* așezat *B, C;* **62** aici *A:* aice *B, C;* **63** străine *A, B:* streine *C;* **71** așa *A, C:* așe *B;* **72** mentorul *A, C:* mentoriul *B;* **73** soartă ni-l *A:* soarte mi-l *B, C;* **75** pasere *A:* pasăre *B, C;* **77** se *A:* să *B, C;* **90** prințipii *A:* principii *B, C;* să adepe *A:* să-l adăpe *B, C;* **91** Guvernerul *A:* Guvernorul *B, C;* **106** Părinții au *A, B:* Cii părinți au fost *C;* **110** Știa *A, B:* Știau *C;* **111** știa *A:* știè *B:* știau *C;* **119** hambaruri *A:* hambare *B, C;* **122** scăzut *A:* scăpătat *B, C;* **123** fii-ș *A:* fiii *B, C;* **124** prefăcut *A:* înformat *B, C.*

p. 305 OCHII ȘI NASUL

A fost publicată întîi în „Albina românească", nr. 4, din 12 ianuarie 1839, p. 15—16 (**A**), semnată cu inițialele *A.D.* (În unele exemplare din „Albina" apare fără semnătură.) De aici a fost reprodusă în „Curier românesc", nr. 12, din 24 ianuarie 1839, p. 48, iar după „Curier", în „Mozaicul", nr. 20, din 13 februarie 1839, p. 318—320. Se află reprodusă și în „Foaie pentru minte, inimă și literatură", nr. 9, din 26 februarie 1839, p. 71. Este republicată de autor în *Fabule II*, p. 76—78 (**B**), și în *Fabule III*, p. 75—76 (**C**).

Faptul că această fabulă a fost semnată în „Albina românească" cu inițialele *A.D.* l-a determinat pe îngrijitorul necunoscut al ediției fabulelor lui Alecu Donici apărută la „Frații Șaraga", probabil în anii 1894—1895, să o atribuie acestuia. De acolo ea a fost reprodusă

și în edițiile mai noi ale fabulelor lui Donici. Adevărul este însă că fabula aparține lui Asachi, care a semnat uneori și cu *A.D.*, inițiale ale pseudonimului său, *Alvir Dacianu*. (Vezi nota la *Momița la bal masche* și N.A. Ursu, *Inițialele A.D. și paternitatea unor fabule*, în „Iașul literar", XII, 1961, nr. 4, p. 78—79.)

1 dinioare *A:* dineoare *B, C;* **2** să *A:* se *B, C;* **3** să *A:* se *B, C;* nasul *A:* nas îl *B, C;* **7** -ne *A:* -ni *B, C;* **10** vremea cea mai *A:* epoha cea *B:* epoca cea *C;* **13** cea *A:* ca *B, C;* **15** mazili *A:* mazîli *B, C;* **17** c-între *A:* între *B, C;* **20** Să *A:* Se *B, C;* **23** măgar *A, B:* magar *C;* **34** trii *A, B:* trei *C;* **35** ghibacea *A:* ghibace *B, C;* **36** sistemă *A:* sistimă *B, C;* **47** Mituire *A:* Mituirea *B, C;* proțes *A, B:* proces *C;* **48** Hotărîre *A:* Hotărîrea *B, C;* **50** Aibă *A, B:* Aibe *C;* **51** să *A:* se *B, C;* **52** Pre *A:* Prin *B, C.*

p. 307 VULPEA, MOMIȚA ȘI FIARELE

A fost publicată întîi în *Fabule II*, p. 79—81 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 77—79 (**B**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le renard, le singe et les animaux.*

4 domnitori *în A;* **9** prubuia *A:* probuia *B;* **11** dișî *A:* deși *B;* avea *A:* aveau *B;* **12** Purtînd *A:* Avînd *B;* **17** a lor *A:* acea *B;* **18** șăgi *A:* șegi *B;* **22** *scris* ghibacie *în B;* **25** proclămează *A:* proclamează *B;* **35** Dișî *A:* Deși *B;* **45** pre fiară *A:* pe fiare *B;* **50** distrónă *în A.*

p. 309 MINCIUNILE

S-a publicat întîi în *Fabule II*, p. 82—85 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 80—83 (**B**).

10 Însă *A:* Dar *B;* **18** crezare *A:* de crezare *B:* **19** Grîul *A:* Grînul *B;* **25** Di *A:* De *B;* **57** Dișî *A:* Deși *B;* **66** vîndă-n *A:* vînd în *B;* **81** Aruncă *în A;* **88** în veci *A:* etern *B;* **89** Inimele *A:* Mintea noastră *B.*

p. 312 MOMIȚA LA BAL MASCHE

S-a publicat întîi în „Albina românească", nr. 7, din 22 ianuarie 1839, p. 25—28 (**A**), semnată cu inițialele *A.D.* De aici a fost reprodusă în „Curier românesc", nr. 18, din 4 februarie 1839, p. 71—72. A fost republicată de autor în *Fabule II*, p. 86—90 (**B**), și în *Fabule III*, p. 84—88 (**C**).

Faptul că în „Albina românească" fabula aceasta a fost semnată cu inițialele *A.D.* a derutat și mai derutează încă pe istoricii literari neavizați. Crezînd că *A.D.* sînt inițialele lui *Alecu Donici* (multe dintre fabulele lui Donici publicate în diferite periodice sînt, într-adevăr, semnate *A.D.*) și neștiind că și Asachi a semnat astfel unele poezii (la el fiind inițialele pseudonimului său literar, *Alvir Dacianu*), îngrijitorul necunoscut al ediției fabulelor lui Donici apărută în editura librăriei „Frații Șaraga" din Iași, probabil în anii 1894—1895, a editat-o între scrierile acestuia. Dacă avem în vedere faptul că Asachi a reprodus această fabulă și în ediția sa din 1844, nu numai în cea din 1862, în timp ce Donici nu a reprodus-o în edițiile sale din 1840 și 1842, dovedind astfel că nu-i aparține, următoarea notă din ediția „Frații Șaraga", menționată mai sus, este cel puțin bizară: „Această fabulă, deși s-a publicat de Asachi în *Fabulele* lui (1862), de unde și D-nul Th. Speranță a luat-o ca a lui Asachi (vezi *Fabula în genere și fabula română*), noi o punem aci, deoarece am găsit-o în *Albina românească* (1839, nr. 7) cu iscălitura *A.D.*" (p. 75). De altfel, ediția Donici apărută la „Frații Șaraga" cuprinde și alte poezii ale lui Asachi (vezi notele la *Cocostîrcul și vulpea*, *Ochii și nasul* și *Imnul de sară*).

Cu surprindere am constatat însă că nici editorii și comentatorii mai noi ai fabulelor lui Donici nu au stabilit adevărul cu privire la paternitatea textelor respective (vezi ediția fabulelor lui Donici din 1950, apărută la Editura tineretului, cu prefață de Emil Boldan, cea din 1956, reeditată în 1958, apărută la ESPLA, sub îngrijirea lui Valeriu Ciobanu și prefațată tot de Emil Boldan, și cea din 1960, apărută la Editura tineretului, îngrijită și prefațată de Cornelia Mosora). Noi am atras atenția asupra acestei confuzii, atît în 1957 (*Asachi, nu Donici*, în „Iașul literar", nr. 11/1957, p. 120—121) cît și în 1961 (*Inițialele A.D. și paternitatea unor fabule*, în „Iașul literar", nr. 4/1961, p. 78—79). Ca urmare, ediția din 1963 a fabulelor lui Donici, apărută la Editura tineretului, îngrijită și prefațată de Cornelia Mosora, nu mai cuprinde textele menționate ale lui Asachi. Perseverînd însă în eroare, Emil Boldan consideră *Momița la bal masche* drept operă a lui Donici și în capitolul consacrat acestui scriitor, din *Istoria literaturii române*, vol. II, București, 1968, p. 403. O dovadă în plus că fabula aceasta, ca și celelalte două menționate mai sus, nu aparțin lui Donici o constituie faptul că acesta nu le-a inclus nici în culegerea sa de fabule din 1858, pregătită pentru tipar ca o „ediție completă a lui Aleco Donici", dar rămasă în manu-

scris (Biblioteca Academiei R. S. România, ms. rom. 22).

În prefața ediției Gh. Asachi, *Scrieri literare*, București, 1957, p. 12, am emis ipoteza că pentru alcătuirea acestei fabule Asachi a avut ca model povestirea lui Wilhelm Hauff, *Der junge Engländer*, dar nici atunci și nici pînă acum nu am prezentat argumentele pe care se întemeiază ipoteza mea. Voi face acest lucru aici.

Atît povestirea lui Hauff cît și fabula lui Asachi au ca scop ridiculizarea străinomaniei, care la ambii scriitori este făcută prin intermediul unui urangutan deghizat. Iată, pe scurt, subiectul povestirii lui Hauff:

În orășelul Grünwiesel din Germania de sud apăru un străin cam ciudat, care — instalat într-o casă întreagă — trăia în absolută singurătate. Societatea bună a orășelului, obișnuită să știe și să comenteze tot ce se petrece în casa fiecărui locuitor din localitate, era din ce în ce mai intrigată de viața retrasă a străinului. Acestuia însă îi veni ideea să se amuze pe seama credulității concetățenilor săi și să se răzbune astfel pentru atitudinea lor indiscretă față de el. Văzînd într-o zi la o mică trupă de circ care trecea prin acel oraș un pui de urangutan, străinul îl cumpără, îl dresează, îl deghizează și, prezentîndu-l drept nepotul său, îl introduce în societatea bună a orășelului, unde este luat drept un tînăr „englez" educat. În scurt timp lumea din oraș nu mai vorbea decît despre calitățile tînărului englez, care devine pentru ceilalți tineri un model de educație și inteligență. Era prezent la petrecerile organizate în oraș, la concerte, la jocurile de șah, de cărți, de popice, unde ieșirile lui animalice erau luate drept dovezi de originalitate, de distincție. După o serie de întîmplări asupra cărora nu este cazul să ne oprim, primarul, doctorul și ceilalți admiratori ai tînărului descopăr însă adevărul, cu prilejul scandalului făcut de maimuță la un concert, și se duc la casa străinului să-i ceară explicații. Aici găsesc doar următorul bilet lăsat de străin, care plecase din oraș: „Scumpii mei concetățeni, cînd veți citi aceste rînduri, nu voi mai fi printre voi și veți fi aflat de mult cine e și de unde vine iubitul meu nepot. Aș dori ca gluma pe care mi-am permis-o să vă servească drept învățătură; pe viitor, lăsați în pace un străin care vrea să trăiască după bunul lui plac. În ce mă privește, eu mă simțeam mult prea bine singur, ca să mă asociez veșnicelor voastre palavre, obiceiurilor voastre stupide, caraghioslîcurilor voastre. De aceea, am crescut un tînăr urangutan, pe care l-am oferit în locul meu afecțiunii voastre. Rămîneți cu bine și însu-

ştiţi-vă, dacă puteţi, această învăţătură" (vezi Wilhelm Hauff, *Tînărul englez*, în româneşte de Lili Soare, Bucureşti, 1954).

După cum vedem, multe elemente din povestirea lui Hauff se găsesc şi în fabula lui Asachi. Atrage atenţia îndeosebi sfîrşitul moralizator al ambelor scrieri, sub forma unei apostrofe adresate concetăţenilor de către străin, şi modul caricatural în care sînt tratate temele respective.

Povestirea lui Hauff a apărut în volumul său intitulat *Märchenalmanach auf das Jahr 1826 für Söhne und Töchter gebildeter Stände*, Stuttgart, noiembrie 1825. Presupunem deci că Asachi, care se găsea atunci la Viena şi care era interesat de problemele educaţiei morale a societăţii prin literatură, va fi cunoscut şi-i vor fi plăcut povestirile lui Hauff, iar mai tîrziu, cînd se angajează într-o dîrză luptă împotriva cosmopolitismului şi a străinomaniei (vezi şi fabula *Castorii*, scrisă în acelaşi timp), va fi scris fabula *Momiţa la bal mısche* sub influenţa directă a povestirii *Der junge Engländer*.

2 ştiinţilor *A:* ştiinţelor *B, C;* **3** pe-n *A, B:* pe *C;* **4** gabinet *A:* cabinet *B, C;* **5** După *A, B:* Dupre *C;* **6** ochean *A:* ocean *B, C;* **9** Crocodiluri de la *A:* Crocodili de pe la *B, C;* **11** În sfîrşit *A, B:* Iar apoi *C;* **18** negreală *A:* negrală *B, C;* **24** să *A:* se *B, C;* **26** carneval *A:* carnaval *B, C;* **30** Mascuită *A, C:* Măscuită *B;* **36** fionc *A:* fiong *B, C;* **40** piperuş *A:* pipăruş *B, C;* **41** nu *A:* nu-l *B, C;* **52** Haruri *A, B:* Graţii *C;* **53** Fieşcare *A:* Fiecare *B, C;* **56** şi-n ureche *A:* la ureche *B, C;* **59** vez *A:* vezi *B, C;* **62** Lătineşte *A, B:* Latineşte *C;* **63** Vez *A:* Vezi *B, C;* shoală *A, B:* scoală *C;* **66** Vez *A:* Vezi *B, C;* **68** irou *A, B:* 'erou *C;* **71** acesta *A:* astfel *B:* astfeli *C;* **72** îş *A:* îşi *B, C;* **75** momiţii *A:* momiţei *B, C;* **77** tot au *A, B:* au *C;* **78** Adunării *A:* Adunărei *B, C;* **79** fieşcare *A:* fiecare *B, C;* **87** acea *A:* cea *B, C;* **89** să *A:* se *B, C;* **90** graf *A:* prinţ *B, C;* **94** A *A, B:* Al *C;* Ungarii *A:* Ungariei *B, C;* **95** vez *A, B:* vezi *C;* **98** Hina *A, B:* China *C;* **99** Fieşcine *A:* Fiecare *B, C;* **101** urează *A, B:* urmează *C;* **102** să *A, B:* se *C;* **105** actrisa *A:* actriţa *B, C;* **105** bancherul *A, B:* bancheriul *C;* **108** Toţ *A:* Toţi *B, C;* **110** protector să ş-o *A, B:* protectoră s-o *C;* **116** momiţii *A:* momiţei *B, C;* **119** care-i străin *A:* ce îi strein *B:* ce e strein *C;* **120** Vez *A:* Vezi *B, C.*

p. 316 IEPURILE ŞI AMICII SĂI CEI MULŢI

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 25, din 28 martie 1843, p. 97—98 (**A**), apoi în *Fabule II*, p. 91—94 (**B**), şi în *Fabule III*, p. 89—92 (**C**).

Lovinescu, *Asachi*, p. 131, a crezut că este traducerea fabulei lui Florian, *Le lièvre, ses amis et les deux chevreuils*. Într-adevăr, fabula lui Asachi are unele asemănări cu cea a lui Florian, dar nu este traducerea acesteia; ar putea fi cel mult o prelucrare. Levit, *Asachi*, p. 218, afirmă că are la bază fabula *Przyaciele* (Prietenii) a poetului polon Ignatie Krasicki.

Titlu prietinii *A, B:* amicii *C;* **2** un bun prietin *A, B:* amic de suflet *C;* **3** De *A, C:* Di *B;* **4** afli la *A:* afle-n *B:* afli în *C;* **13** Iat- *A, B:* Iac- *C;* **16** I *A:* Îi *B, C;* **19** minut *A, B:* minunt *C;* **40** vecin ca să agiute *A, B:* vecinul său s-agiute *C;* **49** Cornuraticul *A:* Cornoraticul *B, C;* **56** căproi *A: scris* caproi *B, C;* **60** Vine *A:* Vinea *B, C;* **61** Ci *A, B:* Ce *C;* **62** povară *A:* povoară *B, C;* **70** aşa *A:* aşe *B, C;* **74** amestecă *A:* amestică *B, C;* **79** dispart *A, B:* despart *C*.

p. 319 SOARELE ŞI NEGURA

A fost publicată întîi în *Fabule II*, p. 95—96 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 93—94 (**B**).

26 iarăş *A:* iarăşi *B*.

p. 321 LUPUL PREFĂCUT ÎN PĂSTOR

A fost publicată întîi în *Fabule II*, p. 97—98 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 95—96 (**B**).

Este traducerea fabulei lui La Fonatine, *Le loup devenu berger* (vezi şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

11 -ş *A:* -şi *B;* **14** îş *A:* îşi *B;* **16** *scris* sub-soară *A, B;* **20** păstoriul dormita *A:* la umbră repoza *B;* **21** cînii *A:* cînd *B;* **38** măcar *A:* macar *B;* **39** de-ascuns *A:* d-ascuns *B*.

p. 323 STÎNCA CARE FATĂ

A fost publicată întîi în *Fabule II*, p. 99 (**A**), cu titlul *Stînca ce fată*, apoi în *Fabule III*, p. 97 (**B**).

Este o adaptare a fabulei lui La Fontaine, *La montagne qui accouche*.

p. 324 DOUĂ SPICE

A fost publicată întîi în „Albina românească", nr. 46, din 13 iunie 1840, p. 187 (**A**), fără semnătură, cu titlul *Două spicuri*. De aici a fost reprodusă în „Dacia literară", 1840, p. 474, şi în „Foaie pentru

minte, inimă și literatură", nr. 7, din 16 februarie 1841, p. 56. J.-A. Vaillant o reproduce, paralel cu traducerea în limba franceză, în lucrarea sa *La Romanie*, tomul III, Paris, 1844, p. 188, pentru a demonstra că fabulele lui Asachi „sont aussi spirituellement écrites et d'un laconisme qui leur donne un charme de plus". Versiunea franceză este reprodusă de Vaillant, alături de alte poezii ale lui Asachi, și în antologia sa intitulată *Poésies de la langue d'or*, Paris, 1851, p. 14. (Vezi și nota următoare, la fabula *Ursul, pasărea, șerpele și momița*).

A fost republicată de autor în *Fabule II*, p. 100 (**B**), cu titlul *Două spice*, apoi în *Fabule III*, p. 98 (**C**).

2 deșărt *A, B:* deșert *C;* **5** Zise *A:* Zisă *B, C;* **11** ridica *A:* rădica *B, C;* **12** de tot *A, B:* c-a ta *C*.

p. 325 URSUL, PASĂREA, ȘERPELE ȘI MOMIȚA

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 51, din 30 iunie 1840, p. 210 (**A**). De aici a fost reprodusă în „Dacia literară", 1840, p. 474, și în „Foaie pentru minte, inimă și literatură", nr. 7, din 16 februarie 1841, p. 56. A fost tradusă în limba franceză de J.-A. Vaillant și reprodusă în antologia sa, *Poésies de la langue d'or*, Paris, 1851, p. 14 (vezi și nota la fabula precedentă, *Două spice*). La sfîrșitul ei, Vaillant menționează data și împrejurările în care a tradus cele două fabule ale lui Asachi: „Dans ma prison d'Hermanstadt, 1843".

A fost republicată de autor în *Fabule II*, p. 101 (**B**), și în *Fabule III*, p. 99 (**C**).

3 -și *A, C:* -ș *B;* **8** la-mpărat *A, B:* la palat *C;* **10** Paserea *A:* Pasărea *B, C*.

p. 326 ALBINA, ȚÎNȚARIUL ȘI MUSCA

A fost publicată întîi în *Fabule II*, p. 102—103 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 100—101 (**B**).

Această fabulă pare a fi un răspuns al lui Asachi la adresa acelora care criticau activitatea „Albinei românești".

Este o prelucrare a fabulei *L'ape, la cicala e la mosca* a poetului italian Lorenzo Pignotti (vezi și notele la fabulele *Roza și spinul* și *Picătura și rîul*). Pentru comparație, cităm, după ediția intitulată

Favole di Lorenzo Pignotti e di Luigi Clasio, Milano, 1879, p. 142—143, următoarele fragmente din fabula respectivă:

Cratilo, tu che con arcigno aspetto
Correggi Omero, e insegni anche a Marone,
Poss'io, qual specchio, questo apologhetto
Di presentarti aver la permissione?
Sullo spuntar d'una mattina estiva
Dalla chioma odorata e rugiadosa
De' più soavi fior succhiando giva
Il nettare gentile ape ingegnosa.
Una cicala ed una mosca accanto
Vennero a quella, e incominciar tra loro
A disputare acutamente intanto
Del miel sopra il mirabile lavoro.
Merita inver, diceva la cicala,
Assai lodi quel miel che tu componi,
Ma troppo acuto odor, credimi, esala,
Che a' delicati eccita convulsioni.
V'è troppo ramerino e troppa menta;
Se un po'di zucca o citriol vi metti
L'acuto odor non fia che più si senta,
E un liquor tu farai de' più perfetti.
Anche la cera, soggiungea la mosca,
È un mirabil composto, io non tel niego;
Ma il più perfetto impasto ch'io conosca
È quello infine che s'appella sego.
[.....]
Durarono i due savj lungamente
Sul miele e sulla cera a disputare:
Tacquesi sempre, come chi non sente,
L'ape, e seguitò sempre a lavorare.
[.....]

13 se *A:* să *B;* **17** trăia *A:* trăiau *B;* **29** aşi *A, B;* **42** Di *A:* De *B.*

p. 328 CONSULTUL

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 90, din 14 noiembrie 1843, p. 360 (**A**), apoi în *Fabule II*, p. 104—105 (**B**), şi în *Fabule III*, p. 102—103 (**C**).

Este o adaptare a fabulei lui La Fontaine, *Les médecins*.

11 Vor *A, B:* Va *C;* **24** ar fi *A:* era *B, C.*

p. 329 LUPII ŞI OILE

A fost publicată întîi în *Fabule II*, p. 106—107 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 104—105 (**B**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Les loups et les brebis* (vezi şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

7 *scris* şi se *în B: în A lipseşte versul;* 8 dizbîrna *A:* i dizbîrna *B;*, 10 Făcea *A:* Făceau *B;* 17 îmbe *A:* ambe *B;* 22 *scris* leguită *în B;* 27 avea *A:* aveau *B;* 30 lupişor ieşi *A:* lupşor ieşit-au *B;* 40 Iar *A:* Tot *B.*

p. 331 ASINUL ŞI FLUIERUL

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Albina românească" nr. 57, din 22 iulie 1843, p. 225 (**A**), apoi în *Fabule II*, p. 108—109 (**B**), şi în *Fabule III*, p. 106 (**C**).

Este o adaptare a fabulei lui Florian, *L'âne et la flûte* (v. şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

1 secerată *A:* săcerată *B, C;* 6 treabă *A, B:* lucru *C;* 12, 20 *scris* vers *A, B, C;* 17 -m *A:* -mi *B, C.*

p. 332 EROSTRAT

S-a publicat întîi în *Fabule II*, p. 110—112 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 107—109 (**B**).

12 Cu a focului *A:* Prin chintelor (*probabil tip. greşit, în loc de* scînteielor) *B;* 34 varvar *A:* barbar *B;* 52 nemic *A:* nimic *B;* 53 alţii *A:* alţîi *B;* 55 nu-mi *A:* nu îm *B;* 64 epóha *A:* epoca *B.*

p. 334 CĂRĂRILE ŞI CALEA DREAPTĂ

S-a publicat întîi în „Albina românească", nr. 3, din 10 ianuarie 1843, p. 9 (**A**), apoi în *Fabule II*, p. 113—115 (**B**), şi în *Fabule III*, p. 110—111 (**C**).

3 Dişi *A, B:* Deşi *C;* avea *A, B:* aveau *C;* 4 de tot deosebit *A, B:* cu totul diferit *C;* 6 Unuie *A:* Unuia *B, C;* 14 Pe drum drept pururе *A:* Tot pe drumul drept *B, C;* 30 trebui să apuce *A:* trebuie s-apuce *B, C;* 34 în glod înoată *A:* în tină-noată *B, C;* 35 povară *A:* povoară *B, C;* 36 Dişi *A, B:* Deşi *C;* 39 defăima *A, B:* defăimau *C;* 40 Şi cu deget l-arăta *A:* Cu degetu l-arăta *B:* Cu degetu-l arătau *C.*

p. 336 SĂLBATICUL ŞI CĂLĂTORIUL

A fost publicată întîi în *Fabule II*, p. 116—117 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 112—113 (**B**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le satyre et le passant.*

În *Almanah*, 1869, p. 47, a apărut, fără semnătură, o nouă versiune a acestei fabule, cu titlul *Satirul și trecătorul*. Fiind, după toate semnele, tot o traducere a lui Asachi, o reproducem aici în întregime:

Un satir în fundul grotei cu copiii s-a întrunit,
Fără șervet, fără masă, dar cu un bun apetit.
Spre a se feri de ploaie, un trecător într-a-n grotă
Și salută astă gloată.
Satirul pe oaspe cheamă
Ca să guste a lui zeamă;
Ist, fără complimente,
Suflă în degeți mai nainte,
Cu aburi încălzește,
Iar apoi pe astă zeamă
Suflă și o răcorește.
„Doamne, de ce faci tu aceste?"
„Unul zeama-m răcorește,
Altul mîna-mi încălzește".
„De-i așa, satirul zice,
Te poți duce de aice;
Zei din ceri să mă ferească
Ca copiii mei să crească
Cu un om a cărui gură
Suflă frigul și căldură".

5 ședea *A:* ședeau *B;* **8** sorbea *A:* sorbeau *B;* **9** *scris* servet *în B;* **12** călător *A:* călători *B;* **17** Dișî *A:* Deși *B;* **24** Un pic *A:* Boare *B;* **34** lăcui *A:* locui *B*.

p. 338 PEȘTILE ȘI PĂSCARIUL

A fost publicată întîi în *Fabule II*, p. 118—119 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 114—115 (**B**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le petit poisson et le pêcheur*.

12 *scris* bunu-mi 'nceput *A*, *B*.

p. 340 GIUDECATĂ NOUĂ A LUI PARIS

S-a publicat întîi în *Fabule II*, p. 120—123 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 116—118 (**B**).

2 osăbire *A:* diferire *B;* **15** la acel *A:* l-acela *B;* **22** frumsețĂ *A:* frumusețĂ *B;* **26** înțălepciune *A:* înțelepciune *B;* **27** frumseței *A:* frumuseței *B;* **48** ea să s-arete *A:* să apare *B;* **60** *scris* ded'ie *A:* -i dedu *B*.

p. 343 CĂLĂTORIUL ŞI CÎNII

S-a publicat întîi în „Albina românească", nr. 6, din 21 ianuarie 1843, p. 21 (**A**), apoi în *Fabule II*, p. 124—125 (**B**), şi în *Fabule III*, p. 119—120 (**C**).

Este traducerea fabulei lui Krîlov, *Prohojie i sobaki* („Trecătorii şi cîinii"). Vezi şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131.

2 lîng-un *A:* de un *B, C;* **6** lor toată pregiurimea răsuna *A, B:* sălbatic toţi muncei răsunau *C;* 8 -m *A:* -mi *B, C;* **10** căţăii *A:* căţeii *B, C;* **11** de *A, C:* di *B;* **13** icoană *A, B:* icoana *C;* **22** dizbinat *A, B:* dezbinat *C.*

p. 345 AURUL ŞI FIERUL

A fost publicată întîi în *Fabule II*, p. 126 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 121 (**B**).

p. 346 CUVÎNTUL LUI SOCRAT

S-a publicat întîi în *Fabule II*, p. 127—128 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 122—123 (**B**).

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Parole de Socrate* (vezi şi Lovinescu, *Asachi*, p. 131).

2 vecinii *A:* vecini *B;* **13** prietini *A:* amicii *B;* **16** asemene prietini *A:* cii ce amici se cheamă *B;* **19** prietin *A:* amic prea *B.*

p. 347 DIOGENES

S-a publicat întîi în *Fabule II*, p. 129—131 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 124—125 (**B**).

Titlu, 1 Dioghenes *A:* Diogenes *B;* **13** După sistema *A:* Cu sistemul *B;* **17** zicea *A:* ziceau *B;* **20** măcar *A:* macar *B;* **25** Lăcuia *A:* Locuia *B;* **28** bînd el *A:* băund *B;* **43** Dioghen *A:* Diogen *B.*

p. 349 CLOPOTUL ŞI LIMBA LUI

A fost publicată întîi în *Fabule II*, p. 132—133 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 126—127 (**B**).

3 lové *A:* lovea *B;* **4** să *A:* se *B;* **24** popă *A:* popa *B;* **30** Făr *A:* Fără *B;* măcar *A:* macar *B.*

p. 351 OILE

Apolog

A fost publicat întîi, fără semnătură, în *Almanah*, 1862, p. 126—130 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 128—133 (**B**).

Deşi în *Almanah*, ca şi în ediţie, acest apolog are la sfîrşit menţiunea *a se urma*, Asachi nu a mai publicat (şi nici nu s-a păstrat în vreun manuscris) continuarea lui.

După cît se pare, în acest apolog Asachi face aluzie la evenimentele petrecute în timpul luptei pentru unirea Principatelor şi alegerea lui Al.I. Cuza ca domn, cînd *M*intios-*K*ornul (= *M*ihail *K*ogălniceanu) a jucat un rol deosebit de însemnat.

1 *scris* di cea *A, B;* **22** *scris* instictul *A, B;* **41** obştească *A;* obştească *B;* **51** răspectul *A:* respectul *B;* **55** Aşa *A:* Încît *B;* colegi *A:* colegŭ *B;* **56** *lipsă* toţi *în A;* **90** folos *A:* foloase *B;* **92** *tip. greşit* rugăm *în B;* **108** bune *A:* antice *B;* deci *A:* ni *B;* **118** *scris* s'il *A, B.*

p. 356 ESOP ŞI ŞTRENGARUL

A fost publicată întîi, fără semnătură, în *Almanah*, 1861, p. 147—148 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 134—135 (**B**).

Este o adaptare a fabulei lui Fedru, *Aesopus et petulans* (III, 5). Iată textul lui Fedru:

Successus ad perniciem multos devocat.
Aesopo quidam petulans lapidem impegerat.
Tanto, inquit, melior. Assem deinde illi dedit,
Sic prosecutus: Plus non habeo mehercule,
Sed unde accipere possis, monstrabo tibi.
Venit ecce dives et potens; huic similiter
Impinge lapidem, et dignum accipies praemium.
Persuasus ille, fecit quod monitus fuit;
Sed spes fefellit impudentem audaciam:
Comprensus namque poenas persolvit cruce.

Titlu, 1, 19, 24, 33 strengar *A, B;* 8 schiop *A, B;* **27** să-ţi *A;* să *B.*

p. 358 MOMIŢA

A fost publicată întîi, fără semnătură, în *Almanah*, 1862, p. 131—133 (**A**), apoi în *Fabule III*, p. 136—138 (**B**).

Asachi critică aici, de pe poziţii conservatoare, evident, demagogia liberală, pe acei politicieni care, făcînd declaraţii şi promisiuni dintre cele mai frumoase, nu urmăreau în fond decît propriile lor interese.

5 bune sau *A:* bune, de *B;* **13** va trece *A:* trece *B;* **16** *scris* facu *A*, *B;* **62** gre *A:* grea *B;* **67** ploaie *A:* ploaia *B*.

p. 361 FRUNZA

A fost publicată întîi, fără semnătură, în „Spicuitorul moldoromân", partea a III-a, iulie-septembrie 1841, p. 81 (**A**), paralel cu versiunea în limba franceză; este intitulată aici *Frunza de stejar*. A fost apoi retipărită în *Fabule III*, p. 145 (**B**), pe o foaie adăugată la sfîrşitul volumului, după ce acesta fusese încheiat.

6 a mă nălţa *A:* a-mi înalţa *B;* **9** să nalţă *A:* se-nalţă *B;* **10** zefiru-au *A:* zefirii au *B;* **11** abie *A:* abia *B;* **13** cădé *A:* cădea *B;* **16** vă *A:* vi *B*.

DIN MANUSCRISE

p. 365 [AH, VIAŢĂ PLIN' DE JELE]

Se află în *Alăuta*, p. 1 (**A**), fără titlu, şi în *Versuri lirice*, f. 11^{r} (**B**), tot fără titlu, însă numai cu primele 12 versuri, aranjate sub formă de madrigal.

Am editat versiunea *A*.

1 [Ah, viaţă plin' de jele] A vieţîi zile grele; Zilelor vieţîi mele; Triste zile vieţei mele *A:* Ah, viaţă plin' de jele *B;* **2** [Ci păşeşti cu linivire] Ce păşiţi aşa tîrzie *A:* Ce păşeşti cu lenevire *B;* **4** jurat *A:* giurat *B;* [a me peire] peire mie *A:* a me peire *B;* **5** tiranul *A:* tinărul *B;* [Amori] Amor *A:* Amor *B;* **6** [Îm rîpeşte al] Mi-au rîpit p-al *A:* Îm răpeşte al *B;* [odori] odor *A:* odor *B;* **7** clipală *A:* clipeală *B;* **10** *în A este tăiat în întregime, fără să fie propus alt vers în loc, iar la sfîrşit este scris numai* piere; **11** Ah *A:* Au *B;* **12** stînge şi al *A:* stinge ş-al *B;* **13** [chinuire] osîndire; **15** *subliniat* în toată fire *şi scris alături, în paranteză*, de nicăire; **16** [A nădejdii] Mîngîierii, Sperarei; [nici] vre; **17** [amori] amor; **18** [măcar di] în urmă; [mori] mor; *pentru* **17—18** *sînt propuse şi variantele:*

Ah, acest chin foarte viu
[Ci nu mor mai timpuriu] Mă ucide timpuriu.

p. 366 [IATĂ CEASUL CEL CUMPLIT]

Se află în *Alăuta*, p. 2—5, fără titlu.

Este traducerea cançonetei lui Metastasio, *La partenza*, pe care Asachi o copiase, în timpul şederii la Roma, într-unul din caietele sale (ms. 3075, f. 111^{v}). Pentru edificare, vom cita aici primele strofe ale poeziei lui Metastasio:

Ecco quel fiero istante;
Nice, mia Nice, addio.
Come vivrò, ben mio,
Così lontan da te?
Io vivrò sempre in pene;
Io non avrò più bene,
E tu chi sa se mai
Ti sovverrai di me!

Soffri che in traccia almeno
Di mia perduta pace
Venga il pensier seguace
Su l'orme del tuo piè.
Sempre nel tuo cammino,
Sempre m'avrai vicino;
E tu chi sa se mai
Ti sovverrai di me!

1—4 *au, pe p. 2, următoarele variante, precedate de menţiunea* Cosmeşti, septemvrie 1819:

[Iacă timpul înfiorat] Iată ziua înfiorată
[Trista dispărţire vine] Nice, a me Nice vine
Cum pot, Filie, făr de tine
Să treiesc eu dipărtat

2 [ziua bună] răzleţire; **5** [chinuire] osîndire; *între* **5** *şi* **6** *se află, scrise marginal, următoarele versuri, desigur variante pentru* **7—8**:

Dar tu poate niciodată
La mine nu-i gîndi

10 [întru osîndire] în tînguiri; **13—14** *au, scrise marginal, variantele:*

De la una l-altă avroră
Suspina-vei, inimioră

18 [întru grele] în grele ş-aspre; **20** [Gîndul meu] Cugetul; **23—24** *sînt tăiate, fără să fie propuse altele în loc;* **25—28** *au, scrise între rînduri, următoarele variante:*

Voi vedea eu totdeauna
Cele locuri unde, o, Nice,
Am [trăit zile] petrecut pre ferice
Cînd cu tine am trăit

29 [Aspra melei sorţ] Dar amu (?) sorţîlor; **30** [Au schimbat lume în pustie] Mi-au stîns toată bucurie; **35** [Ş-al tău nume Iho] Iho, Nice, Nice; **38** [A ta] Dulce (?); **39—40** *sînt tăiate, fără să fie propuse altele în loc;* **41** [În străină lăcuinţă] În lăcaşul cel străin; **44** [Ţ-or] Vor; [a lor crădinţă] amor deplin; **47—48** *sînt tăiate, fără să fie propuse altele în loc;* **53** [Ah, gîndeşte] Cugetează; **54** [duioasa] cumplita; **55—56** *sînt tăiate, fără să fie propuse altele în loc.*

p. 369 [AH, DE-ACUMA N-A SĂ VIE]

Se află în *Alăuta*, f. 9—10, fără titlu, datată *28 noiemv. 1918.*

1 [dulceaţă] junei File; **3** [me viaţă] mele zile; **4** [otrăvit] amărît; *după* **8** *se află textul:* Şi ţînere ei de minte n-am pierdut; **9** [această apă frumoasă] ast-apă lămuroasă; **10** [Care naşte din izvor] Ca cristalu curgător; **11** [Silvia] Filia; *între* **13—14** *se află versurile:*

În fîntîna lămuroasă
Cununată de mii flori

15 [vîntul să tăce] luna-n cer domnè; **21** [Iar s-] Să; **22** [Îi da Amori] Da Amori, Amori da; **24** [Făce] Făcea; [o]; **25** [Păsărelelor] Paserelelor; **26** [Graiul ei de măgulie] A zăfirilor trizvie; **28** *în locul obişnuitului refren, este propusă, marginal, strofa:*

Ah, di-acu n-or să răsară
Vieţii mele disfătări;
Ce nu pot din gînd să piară
Ş-a lor dulce cugetări!

30 [numel-i-am] numeli am; **31** [mele] nostru.

p. 371 [D-ESTE NICICACUM NU-M PASĂ]

Se află în *Alăuta*, p. 11—12, fără titlu.

4 [Peste zare şi] Preste mări şi pre, Preste a mărilor; **5, 7, 13, 15, 21, 23, 29, 31, 37, 39** [nicicacum] nicidecum; **11** [lupii] lupul; **17—20** *au propusă, marginal, următoarea ordine:*

Către modă şi iubire
Cînd a damei văd văpaie,
Ca să-ş schimosască fire
Cînd dă aur pentru paie,

19 [Cînd dă] Dîndu-ş; **27** [rătundă] înflată; **28** [Că] Ce; **33** [domneză] s-aşază; **37, 39** [D-astă] D-este.

p. 373 [MĂ IUBESC DOUÎ JUNELE]

Se află în *Alăuta*, p. 17, fără titlu.

11 [Și] Iar.

p. 374 [LĂCRĂMEZ DE DIMINEAȚĂ]

Se află în *Alăuta*, p. 18, fără titlu.

2 [De amor Nicon ardè] Un păstor să tînguiè; **4** [poftorè] răspundè.

p. 375 [FIIND PASĂREA LOVITĂ]

Se află în *Alăuta*, p. 23, fără titlu.

7 [Vînătoare făr] Omule fără; **10** [Care p-al meu neam să] Ce pre neamul meu a să-m; **13** [voi o] oameni.

p. 376 [DISFĂTARE NU SĂ CURMĂ]

Se află în *Alăuta*, p. 24—25, fără titlu.

1 [să] mai; **2** [D-a] De-a; [d-a] de-a; **4** [p-o d-osăbită] pe-o de-osăbită; **7—8** *marginal, sînt propuse următoarele variante ale acestor versuri:*

Gustul cel mai bun din fire
Omu gustu-ntăi din fire
Cel mai bun gust omu în fire
Crede că-ș alege sie.

Omul gustu-ntăi din fire
Crede că-ș alege sie.

C-omu alesul gust din fire
Crede că-ș alege sie.

8 [Omul unu] Crede că; **10** [Numai cauzălor] A pricinilor; **31** [gustu întăi din] mai bun gust în; **34** [svîrșît] urmă; **35** [sale] sa; **44** [Lui noroc toț împutează] Soartei toate s-împutează; **45** [Ș-în această] Ș c-această.

p. 378 [UMELITĂ ALĂUTĂ]

Se află în *Alăuta*, p. 34—35, fără titlu.

p. 380 [DULCE APE CRISTALINE]

Se află în *Alăuta*, p. 36—38, fără titlu.

2 [pe acea făptura] dumnezăire; **4** [oglinzè natura] oglinzește fire; **1—4** *au propuse și variantele:*

Dulce ape [și răcoare] răcoroasă
Ce-aț udat [făptura] pe dorita acee
Care singură frumoasă
Mie-m pare [pare-m, singură] și femeie

9 [aur (?)] zăfiri; **12** [ei] me; **23** [să] pre; **34** [(?)] șîdeam; **37** [Parcă] Încă; **38** [De p-a zăfirilor voie] [În] Prin mămorie vioaie; **42** [fire] alte; **62** [mai nu] nu mai; **64** [bună] lină; **67** [Ș-o-mpetrit-inimă] Ș-împetrit inima; **68** [grai] foc.

p. 383 [ÎN ADÎNCI GÎNDURI]

Se află în *Alăuta*, p. 39, fără titlu.

Este traducerea sonetului XXII *(Solo e pensoso i più deserti campi)* al lui Petrarca, din ciclul *In vita di madonna Laura*, pe care Asachi îl copiase, pe cînd se afla la Roma, într-unul din caietele sale (ms. 5297, f. 26r). Pentru edificare, citãm în întregime sonetul lui Petrarca:

Solo e pensoso i più deserti campi
Vo misurando a passi tardi e lenti;
E gli occhi porto, per fuggir, intenti
Dove vestigio uman l'arena stampi.

Altro schermo non trovo che mi scampi
Dal manifesto accorger delle genti:
Perchè negli atti d'allegrezza spenti
Di fuor si legge com'io dentro avvampi:

Sì ch'io mi credo omai, che monti e piagge,
E fiumi e selve sappian di che tempre
Sia la mia vita, ch' è celata altrui.

Ma pur sì aspre vie, nè sì selvagge
Cercar non so, ch'Amor non venga sempre
Ragionando con meco, ed io con lui.

7 [făr] stîns; **9** [sfîrșît] urmă; **10** [grele chinuri] chinuri zile-m; [țăsute] urzite; **11** [ascunsă-altóra] altora ascunse; Ascunsă altor, știute mie-m însu; **12** [nu pot s-afl' vizunii tît de-adînce] vizunii nu afl-atît de-adînce; *pe aceeași pagină, mai jos, sînt încercate următoarele versuri:* [Ca să m-asculte (?)]; Unde amorul să nu vie iute; Vorbind cu mine (?) și el vorbind cu (?) dînsu; Ce [numai mie] sînt știute numai mie-m însu.

p. 384 [M-AU LOVIT AMOR CU DARDE]

Se află în *Alăuta*, p. 41, fără titlu.

1 [Amor vra] Cu săgeţ Amor mă piarde *este scris deasupra;* **2** [Ş-ochii varsă amare unde] De-amar ochi-m lăcrămează, *iar dedesubt* Şi ochi varsă lacrimi [grele] multe; **4** [pătrunde] înfocază; m-aprinde; răpune; **7** *scris* S-au; **9** [Dar] Ah; **15** [a me] acea.

p. 385 ANACREONTICĂ

Se află în *Alăuta*, p. 42—44.

Este traducerea poeziei *All'amica lontana* a lui Lodovico Savioli Fontana (1729—1804), din volumul acestuia intitulat *Amori* (vezi şi nota la poezia *Alvir către a sa miniatură*). Pentru edificare, citãm trei strofe de la început şi trei de la sfîrşitul poeziei lui Savioli, după antologia *Poeti minori del Settecento*, a cura di Alessandro Donati, Bari, 1912, p. 25—26:

Così per lidi inospiti,
scherno alle dèe funeste,
alto chiedea d'Ermione
il disperato Oreste.

Te chiamo, e i boschi rendono
mesti la nuda voce:
lenti i miei giorni passano
vola il pensier veloce.

Tutto perí: memoria
d'ésca al desio soccorre:
ed io potei colpevole
l'addio funesto imporre.

[.....]

Tu scrivi intanto, e all'animo
la speme sua mantieni.
Oh i cupid'occhi trovino
scritto una volta: — Vieni!

Impetuozo Eridano
stendi la torbid'onda,
e minacciando vietami,
se sai, l'opposta sponda.

Fanciulla accesa i talami
offria dal tracio lido,
e al sordo mar fidavasi
il notator d'Abido.

9 [memorie] dar cugetul; **10** [Îi iască la] Îm aprinde a me; [dorinţă] dorire; **20** [Ce de Amor nu-s] Ce nu-s d-Amorul; **22** [Să-ţ fie al tău onor] Sfiala, Sfielii s-aib-odor; **23** [tu sclava glorii], *tăiat, fără să fie propus ceva în loc;* **25** [îns-Arcanul] dar (?) secretile; **26** [(?)] pază; **27** [ei] el; **29** [iacă] iată; **30** [c-Amor d-o samă] cu-Amor de-o samă; **31** [Precum tu cu-a lui] Ca tu cu a sa; **33** [d-apurure] de-apurure; **42** [O, dulce] Ferice; **43** [unde măgulindu-mă] încotro, o, ceriule; **45** [ageră] amarnică; **49** [ş-în inimă] şi inima, *apoi scris deasupra* Ferice fii şi inima; **50** [amantul] Alvirul; **54** *tăiat, fără să fie propus altul în loc;* **56** *scris dedesubt* În cale cea dorită; **57** [Junica] Ero; [talamul] de Leandru; **58** [maluri], *tăiat, fără să se propună alt cuvînt în loc;* **60** [valuri] spume.

p. 388 MINCIUNE OCHILOR

Se află în *Alăuta*, p. 49—51.

Titlu [Minciune] Minciunea; **2** [scrupuloasă] credincioasă; **4** [ş-în] şi-n; **7** [Car-] Ce; **8** [Dar pe car-ochiul] Car-ochiul însă; **12** [figură] făptură; **14** [gura] buza; **15** [Făcute au zise] Făcută au zisă; **18** [numai] poate; **19** [încet înamorate] încete-namorate (?); **22** [sperare] nădejde; **23** [s-aprind în] s-aprinde-n; **25** [minciune a] minciunea; **27** [Cînd de faţ-] Cîndu-i faţ-; **32** [Al-] Ard-; **37** [vedere] durere; **41** [-nfocată] însătată; **43** *scris* Si-l; **46** [ochii în] ochi-n; **48** [scrupuloasă] credincioasă; **53** [ager] aspru; **56** [Minciune] Minciunea.

p. 391 TÎNGUIRE UNEI MAICE PENTRU MOARTE FIULUI SĂU

Se află în *Alăuta*, p. 56—57, datată *25 ghen.*, probabil *1821*, pentru că urmează după o poezie datată *31 dec. 1820*.

6 [preţul] pîrga; **17** [de-a lui] cîtă.

p. 393 CĂTRĂ UN ARBURE

Se află în *Alăuta*, p. 58.

Pe aceeaşi pagină, poezia este rescrisă de Asachi, mai tîrziu, în felul următor:

Arbure, ce ai fost martor
De iubire me duioasă,
Las-în tinera ta coajă
Mîna Dafnei ca să sepe
Giurămîntul cel ferice
Că mi-a fi ea credincioasă.

p. 399 [AH, CINE ȘTIE CÎND O-I MAI VEDÈ]

Se află în *Versuri lirice*, f. 7^{v}, fără titlu.

p. 400 ADIO, AMOR!

Se află în *Versuri lirice*, f. 8^{r}—8^{v}.

p. 402 RUGĂ CĂTRĂ AMOR

Se află în *Versuri lirice*, f. 9^{r}—9^{v}.

p. 404 [ORI AMORU-I VRO URGIE?]

Se află în *Versuri lirice*, f. 9^{v}—10^{r}, fără titlu.

p. 406 [ZIUA, CEASUL DISPĂRȚIRII]

Se află în *Versuri lirice*, f. 10^{v}, fără titlu.

Această poezie a devenit un foarte răspîndit „cîntec de lume", fiind — în mod firesc — modificată mult în procesul circulației orale. Variante ale ei se găsesc în colecția de *Poezii deosebite* a lui Anton Pann, apărută la București, în 1831, p. 20—21, precum și în manuscrisele 3153, f. 36^{v}—37^{v}, 3206, f. 72^{v}—73^{r}, și 3244, f. 27^{r}—27^{v}, de la Biblioteca Academiei R.S. România. În ms. 3244 se află și melodia respectivă, în notație psaltică. Notele și cuvintele acestui „cîntec de lume" le cere M. Kogălniceanu, în 1836, de la Berlin, printr-o scrisoare adresată surorilor sale (vezi M. Kogălniceanu, *Scrisori*, București, 1913, p. 155).

p. 407 SAFO CĂTRĂ FAON

Se află în *Versuri lirice*, f. 11^{r}—11^{v}.

p. 408 ADIO

Se află în *Alăuta*, p. 66 (**A**), fără titlu, cu mențiunea: *Călăraș, 28/10 iulie*. Anul este probabil *1821*, căci o poezie anterioară din manuscrisul respectiv poartă această dată. A fost transcrisă în *Versuri lirice*, f. 11^{v}—12^{r} (**B**).

Am editat textul din *Versuri lirice*.

1 Depărtat d-aceste *A:* Părăsînd aceste *B;* **2** amoriului *A:* amorului *B;* **3** Întristare și cruzime *A:* Îns-a soartei agerime *B;* **4** Pasului mieu vor *A:* Pretutindeni a *B;* **11** [stînca întristată] grota-ntunecată *A:* groapa întunecată *B;* **14** d-Ileonoră *A:* de cîntă Floră *B;* **16** [cu a voastre] țăsute în *A:* țăsute în *B;* **17** Frunte-a-ncingeț *A:* Frunte încingeți *B;* **19** -aț *A:* -ați *B*.

p. 411 ZIUA DE 26 AVGUST 1834

A apărut, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 76, din 2 septembrie 1834, p. 293, în cuprinsul unei relatări despre serbările care au avut loc în Iaşi cu prilejul urcării lui Mihail Sturza pe tronul Moldovei. Pasajul care precedă aceste versuri arată că ele au fost difuzate în cadrul serbărilor respective sub formă de foaie volantă: „Dintăi s-au slobozit un mare glob aerostaticesc, din carile, după ce s-au rădicat la oarecare înălţime, au plouat asupra privitorilor o mulţime de hîrtiuţe cu următoare versuri".

p. 412 CÎNELE ORBULUI

Această traducere a fost publicată, fără semnătură, paralel cu textul francez semnat *Hélène Sévérine, née Stourdza*, în „Spicuitorul moldoromân", partea a IV-a, octombrie-decembrie 1841, p. 114—116. Versiunea franceză a acestei poezii, cu aceeaşi semnătură, se află şi în *La Quêteuse. Almanach littéraire pour l'année* 1834, *publié par la société des Dames de la Nouvelle Russie*, Odesa, 1834, p. 138—139, de unde, probabil, a reprodus-o Asachi.

p. 414 VIOREAUA DE MARTIE

A fost publicată întîi în „Spicuitorul moldoromân", partea a IV-a, octombrie-decembrie 1841, p. 127 (**A**), semnată *G.A...* Pe p. 126 se află versiunea franceză a poeziei, fără semnătură, iar sub titlu menţiunea: *Traduit du danois.*

A fost reprodusă în *Culegere I*, p. 134 (**B**).

Am editat varianta *B*.

1 nori *A:* nouri *B;* **2** pre *A:* pe *B;* **4** ochii în *A:* ochii-n *B;* **7** asemene *A:* asemine *B;* **8** iată *A:* iacă *B;* de *A:* de-o *B;* **10** -li *A:* -le *B*.

p. 415 GÎSCA ŞI CACOMUL

A fost publicată, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 1, din 1 ianuarie 1842, p. 4.

p. 416 BOUL ŞI VIŢEII

A fost publicată, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 21, din 15 martie 1845, p. 84.

În ms. miscelaneu 21 de la Biblioteca Academiei R.S. România, f. 40^{v}—41^{v}, se află un *Răspuns la fabula „Boul și viței" făcută de Gh. Asachi și publicată în „Albină", 1846, nr.* Acest răspuns, în 64 de versuri pline de insinuări și jigniri aduse lui Asachi, nu este semnat și nici nu putem deocamdată ști cine este sau cine ar putea fi „viţelul" care s-a simțit vizat în fabula respectivă. Pentru a se vedea în ce manieră grosolană este alcătuit răspunsul anonim, vom cita aici doar ultima strofă:

Ho, cocîrlă, bou bătrîn,
Nu strica degeaba fîn,
Că pe cît ai tot mîncat
Îndestul te-ai îngrășat!...
Vreme este la Galați
Cu soții tăi să cătați
A da carnea la fabrică
Și piele-vă pe nimică,
Iar leucașile picioare
Și botul cel de curcan
Vor spune cu încredințare
Că boul îi soi de-arman!

p. 417 CĂTRĂ UN PATRIOT FILANTROP

A fost publicat întîi în „Albina românească", nr. 17, din 27 februarie 1847, p. 65 (**A**), cu titlul *Lui P... F... Sonet,* semnat *Incognita.* A fost reprodus în *Culegere I* de două ori: la p. 80 (**B**), cu titlul *Lui P.F...,* și la p. 82 (**C**).

Am editat varianta *C.*

14 agiute *A, C:* ajute *B.*

p. 418 JUNELE ȘI BĂTRÎNUL

A apărut, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 19, din 6 martie 1847, p. 75—76. Levit, *Asachi,* p. 221, a ajuns de asemenea la concluzia că această fabulă aparține lui Asachi.

p. 420 CAMINUL

A apărut, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 21, din 13 martie 1847, p. 81—82 (**A**), apoi, tot fără semnătură, în *Almanah,* 1868, p. 131—132 (**B**).

Am editat varianta *A.*

8 mame *A:* mume *B;* **22** secretar *A:* secritar *B;* **26** canape *A* canapea *B.*

p. 422 RÎNDUNEAUA ŞI PASERILE

A apărut, fără semnătură, în „Albina românească", nr. 83, din 19 octombrie 1847, p. 343—344.

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *L'hirondelle et les petits oiseaux*.

p. 425 SĂ NI AGIUTĂM UNUL PE ALTUL

A fost publicată, fără semnătură, în *Almanah*, 1850, p. 94. Atragem însă atenţia asupra faptului că numai în unele exemplare din almanahul respectiv se găseşte această poezie. (Vezi nota la poezia intitulată *La a mea pungă*.)

p. 425 EPILOG LA O COLECŢIE DE FABULE

A fost publicat, fără semnătură, în *Almanah*, 1850, p. 100—103.

p. 429 PAINGINII

A apărut, fără semnătură, în *Almanah*, 1851, p. 114—115. În sumarul almanahului este menţionată însă cu numele lui Gh. Asachi.

p. 430 VULPEA CU COADA TĂIETĂ

A apărut, fără semnătură, în *Almanah*, 1852, p. 106—108.

Este o prelucrare a fabulei lui La Fontaine, *Le renard ayant la queue coupée*.

În *Almanah*, 1868, p. 130, este publicată, sub acelaşi titlu, o nouă versiune a acestei fabule, mai apropiată de textul francez, care — după toate semnele — aparţine tot lui Asachi. O reproducem aici în întregime:

O vulpe şereată, vînătoare,
Faimoasă mîncătoare
De pui şi de curcani,
Fu prinsă în capcani.
Dar învîrtindu-se, se diznoadă,
De zălog lăsînd a ei coadă.
Într-o zi s-a adunat
De vulpi consiliu de stat.
Şirata, ferindu-se de scandal,
Fără acel lat semnal,
Cerînd cuvînt, a zis: „Ce mi-i bună o coadă,
Ce-i un nou lucru de modă
Ce port damele junele
Cele care mătură pavele".
„Vorba ta, atunce sfatul zise,
E-nţeleaptă c-a lui Ulise,

Dar en caută la dos,
Vei vedea că coada nu-i de prisos."
Toți prorupseră-n hohot.
Vulpea de rușine pleacă a ei bot.
Să pretinzi să schimbi a firii dar,
Mult vei cerca, însă-n zadar.

p. 432 ȚIGARA

A fost publicată, fără semnătură, în *Almanah*, 1855, p. 174—175. Primele trei strofe sînt reproduse în „Telegraful român", nr. 7, din 22 ianuarie 1855, p. 28. Pe marginea lor, redactorul (dr. Pavel Vasici) face un scurt comentariu privitor la relele provocate de fumat.

p. 434 LA MOLDOVA,
ÎN OCAZIA EMANCIPAȚIII ȚIGANILOR

A apărut, fără semnătură, în *Almanah*, 1856, p. 101. Lovinescu, *Asachi*, p. 204, o atribuie lui N. Istrati, care semnează în același almanah (p. 103—104) o pretinsă „traducere din țigănește" a poeziei intitulate *Espresiile țiganilor pentru emanciparea lor*. Anumite particularități lingvistice și stilul acestei ode arată în mod neîndoielnic că ea este opera lui Asachi, nu a lui Istrati.

Cu același prilej, Asachi a scris și piesa de teatru *Țiganii*. Vezi și nota la această piesă.

p. 435 LA OCAZIA REDESCHIDEREI TEATRULUI
NAȚIONAL ÎN IAȘII

A apărut în *Almanah*, 1856, p. 105, semnată *A.*

Asachi face în primele versuri aluzie la evenimentele războiului Crimeii și-și exprimă speranța că încheierea lui va favoriza soarta principatelor române. Din *Hronica teatrală* publicată în „Gazeta de Moldavia", nr. 1, din 2 ianuarie 1856, p. 2, semnată *Aliquid Omnibus* [= Al. Obreja], aflăm că acest imn s-a cîntat cu prilejul redeschiderii teatrului din Iași, muzica fiind compusă de Al. Flechtenmacher.

p. 438 VULPEA TÎNĂRĂ ȘI CEA BĂTRÎNĂ

A fost publicată, fără semnătură, în *Almanah*, 1856, p. 106.

p. 438 URARE LA ANUL NOU

A fost publicată, fără semnătură, în *Almanah*, 1856, p. 109. Tema acestei poezii și chiar unele versuri de la început au fost reluate în poezia intitulată *Asupra corupției secolului*, din *Almanah*, 1861, p. 145—146.

p. 440 IMNUL MOLDOROMÂNILOR PENTRU 25 IANUARIE 1856

A apărut, fără semnătură, în „Gazeta de Moldavia", nr. 8, din 26 ianuarie 1856, p. 29. S-a difuzat şi sub formă de foaie volantă. Este reprodus şi în „Foaia pentru minte, inimă şi literatură", nr. 7, din 15 februarie 1856, p. 22.

p. 441 SÎNTUL GHEORGHIE

A apărut, fără semnătură, în „Gazeta de Moldavia", nr. 32, din 23 aprilie 1856, p. 128. Se referă la evenimentele războiului Crimeii.

p. 442 SOARELE, LUNA ŞI VÎNTUL

A fost publicată, fără semnătură, în *Almanah*, 1857, p. 134—137.

p. 446 PREUMBLAREA CEA NOUĂ A DAMELOR ÎN IAŞI

A fost publicată, fără semnătură, în *Almanah*, 1857, p. 138. Alături se află o litografie care reprezintă în desen conţinutul satiric al acestei poezii.

p. 447 DESACII

A fost publicată, fără semnătură, în „Noua albină română. Foaie literară şi artistică. Adaos la «Gazeta de Moldavia»", nr. 2, din 24 ianuarie 1857, p. 8.

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *La besace*.

p. 450 IEPURILE ŞI BROASCA ŢĂSTOASĂ

A apărut, cu semnătura lui Asachi, în *Almanah*, 1858, p. 132—133.

Este traducerea fabulei lui La Fontaine, *Le lièvre et la tortue*

p. 452 VOT LA COMETUL DIN 1858

A apărut, cu semnătura lui Gh. Asachi, în *Almanah*, 1859, p. 140.

Cu toate că Asachi se afiliase formal partidei antiunioniste din Moldova, poezia aceasta, ca şi alte manifestări literare ale sale (vezi, de exemplu, meditaţia *Concordia sau unirea cetăţană* şi poezia intitulată *Odă*), arată că de fapt el a crezut toată viaţa în visul său din tinereţe de a vedea poporul român unit într-un singur stat.

p. 453 CÎNT SECULAR

A fost publicat în *Suplementul* gazetei „Patria", nr. 18, din 29 ianuarie 1859. Pe prima pagină, sus, este litografiat bustul lui Vasile

Lupu, dedesubtul căruia se află scris textul: *Vasili Lupu, Domn a Moldovei, fundatorul Academiei din Iași și restauratorul literaturei române 1634.* Urmează poezia, iar în continuare o meditație în proză pe aceeași temă, cu semnătura lui Asachi, pe care o reproducem în volumul al II-lea al prezentei ediții.

La sfîrșitul meditației se află traducerea literală în limba franceză a acestei poezii.

Lovinescu, *Asachi*, p. 231, menționează existența unei foi volante din 1868, cu același conținut ca și al suplimentului gazetei „Patria" din 1859, pe care însă nu am găsit-o. Presupunem că în 1868 Asachi reeditează întocmai textele din 1859.

Vezi și sonetul intitulat *În amintirea de 30 ianuarie.*

p. 454 DEDICAT MANELOR LUI ALEXANDRU HUMBOLD

A fost publicată, cu semnătura lui Gh. Asachi, în „Patria", nr. 47, din 14 mai 1859, p. 185. În nr. 44 al gazetei „Patria", din 4 mai 1859, p. 173, Asachi publică și un interesant necrolog despre savantul german, pe care îl reproducem în volumul al II-lea al prezentei ediții.

Nu am putut determina modelul după care a *imitat* Asachi această poezie.

p. 456 LA ITALIA

A fost publicat întîi în „Patria", nr. 55, din 11 iunie 1859, p. 217 (**A**), la sfîrșitul articolului intitulat *Literatură italiană*, pe care îl reproducem în volumul al II-lea al prezentei ediții. Următorul pasaj din articolul respectiv explică geneza sonetului și motivul pentru care îl traduce Asachi în 1859: „Dar toate aceste daruri a naturei și a geniului de care se stolește Italia nu fac de cincisprezece seculi decît a atrage asupra ei nenumărate rezbele. La ocazia unui din aceste, cînd la 1680 o armie franțeză trecuse Alpii spre a combate în Lombardia trupele germeno-italiene, poeta fiorentin Vincențo da Filicaia, întristat a vedea patria sa sfara intereselor străine, au compus un sonet care au ajuns a fi clasic și care pentru a sa analogie cu timpul prezent îl reproducem împreună cu o liberă traducere română."

A fost republicat în *Adaos literar la Monitorul oficial a Moldovei. Fevruarie*, Iași, 1861, p. 6—7 (**B**), în cuprinsul unei cronici politice intitulată *Roma.*

Sonetul lui Filicaia se află copiat de Asachi în ms. 3075, f. 54r.

Am editat varianta *A*.

2 frumseţe *A:* frumuseţe *B;* **3** c-un *A:* că-un *B;* **6** sau nu fie *A:* au să nu fie *B*.

p. 457 CELE DOUĂ PĂRÎIE

A fost publicată, fără semnătură, în *Almanah*, 1859, p. 139 (**A**), apoi, tot fără semnătură, în *Almanah*, 1860, p. 123—124 (**B**).

Am editat varianta *B*.

3 mai sus avea *A:* avea mai de sus *B;* **4** Stîrpea tot *A:* Toate stîrpea *B;* **9—14** *sînt în A:*

O zi rîul furios,
După ce malul ş-au ros,
Repede s-apropiet
De cel ce curgea pe-ncet
Şi cu vorbe-l înfrunta,
Ce nu ştie alerga

15 Abia te tîrîi *A:* Zicînd: te tîrîi *B;* **18** ţaranii te-aud în *A:* sătenii te aud din *B;* **19** Atuncea altul i-au *A:* Blîndul atuncea au *B;* **20** Văd că-ntre noi *A:* Între noi văd c- *B;* **21** Fiecare avem altă menire *A:* Ţie-ţi plac salturi ce duc la peire *B;* **22** Eu în urmă *A:* În urma mea *B*.

p. 458 ÎN AMINTIREA DE 30 IANUARIE

A apărut, cu semnătura lui Asachi, în *Adaos literar pentru prenumeranţii Monitorului*, [ianuarie] 1860, p. 3—4.

Este surprinzătoare asemănarea între cadenţa acestui sonet şi a sonetelor lui Eminescu, *Veneţia*, *Trecut-au anii* ... şi *Iubind în taină*...

Vezi şi poezia *Cînt secular*, închinată de Asachi tot memoriei lui Vasile Lupu.

p. 459 ASUPRA CORUPŢIEI SECOLULUI

A fost publicată, fără semnătură, în *Almanah*, 1861, p. 145—146. Asachi reia aici tema poeziei *Urare la Anul Nou*, din *Almanah*, 1856, p. 109.

p. 461 PELEGRINUL

A apărut, fără semnătură, în *Almanah*, 1861, p. 149—150.

BIBLIOTECA CENTRALĂ 151 CLUJ UNIVERSITARĂ

p. 463 ÎMPĂRȚALA PĂMÎNTULUI

A apărut întîi, fără semnătură, în *Adaos literar la Monitorul oficial a Moldovei, pentru DD. abonați. Fevruarie*, Iași, 1861, p. 12—13 (**A**), cu mențiunea *Imitație, cu ortografia italiană*, apoi în *Almanah*, 1863, p. 33—34 (**B**), tot fără semnătură.

Este traducerea poeziei lui Schiller, *Die Theilung der Erde*.

Am editat varianta *B*.

1 Joe *A:* Gioe *B;* au *A:* a *B;* **3** în *A:* de *B;* **5** să *A:* să-ș *B;* **8** aduse *A:* adus-au *B;* **10** Ale-ndustriei *A:* A industriii *B;* **11** Bariere *A:* Bariera *B;* **12** A mea, zice, -i zeciuiala *A:* A mea-i, zice, zeciuială *B;* **13** lîngid *A:* lînged *B;* **15** au *A:* a *B;* **19** Au *A:* A *B;* **20** Joe *A:* Gioe *B;* **23** s-au *A:* am *B;* **24** pre *A:* pe *B;* **25** au *A:* a *B;* **29** Joe au *A:* Gioe a *B;* **32** poete *A:* poeta *B*.

p. 465 UNUI AMIC

A apărut, fără semnătură, în *Almanah*, 1863, p. 33.

Motto-ul reprezintă începutul odei I, 9 a lui Horațiu.

p. 466 EPILOG

A fost publicat, fără semnătură, în *Almanah*, 1863, p. 44.

Acest epilog este o mărturie a intenției lui Asachi de a înceta, cu volumul pe 1863, apariția *Calendarului pentru români* și a suplimentului literar intitulat *Almanah de învățătură și petrecere*. Incluzînd în calcul și seria editată la început (1842—1846) de M. Kogălniceanu, *Calendarul pentru români* și suplimentul respectiv împlineau în 1863 douăzeci și doi de ani de apariție. Pe coperta volumului pe anul 1865, de exemplu (pe cea a volumului pe 1863 nu am putut să o vedem), se află mențiunea: „anul al XXIV al Albinei Române", iar pe coperta volumului pe 1866, „anul al XXV". (Vezi, pentru comparație, și poezia *Albina și trîntorul, la 1849*.)

p. 467 VIITORUL

A fost publicată întîi, cu semnătura autorului, în *Almanah*, 1865, partea I, p. XXXVIII (**A**), cu titlul *Epilog. Dupre oda lui Oratius la patrioți*, apoi în *Almanah*, 1870, p. 82 (**B**), cu titlul *Viitorul. Scris la Roma, 1812*, de asemenea cu semnătura autorului.

Sofia Ciora, *Gheorghe Asachi în Roma (O poezie inedită din acest oraș)*, în „Luceafărul", XIII, 1914, nr. 5, din 1 martie, p. 150—151,

vorbind, după cele spuse deja de C.I. Istrati, despre şederea lui Asachi la Roma, semnalează existenţa în ms. 1668 de la Biblioteca Academiei Române, f. 345, a unei copii a acestei poezii, intitulată *Viitorul*, pe care ea a considerat-o inedită şi, ca atare, a publicat-o. Foaia respectivă din ms. 1668 se află acum în ms. miscelaneu 3477 (nepaginat) de la Biblioteca Academiei R.S. România. Textul publicat de Sofia Ciora este însă versiunea acestei poezii apărută în *Almanah*, 1870.

După cît se pare, această poezie — intitulată iniţial *Epilog* — este una din formele încercate de Asachi pentru epilogul pe care l-a pus la culegerea de poezii din 1863. Ulterior, el a adaptat poezia pentru momentul întoarcerii sale de la Roma şi a datat-o ca atare.

Este o prelucrare a primelor cinci strofe ale odei II, 20 a lui Horaţiu (vezi Lovinescu, *Asachi*, p. 30, N.I. Herescu, recenzie la Caracostea, *Izvoare*, în „Revista clasică", VI, 1930, nr. 1, p. 70—72, şi Laslo, *Horaţiu*, p. 533—535).

Am editat varianta *B*.

1 aripi ce-mi dă Apolo *A:* aripele fantazii *B;* înalţ *A:* înalţi *B;* **2** ş-a *A:* şi a *B;* rămîn mai mult *A:* mai mult rămîn *B;* **4** de rea invidie *A:* decît invidia *B;* **5** nice *A:* nici *B;* **6** Iaca, iaca *A:* Iaca, iacă *B;* -mi *A:* -m *B;* **7** Preste Adria *A:* Adria *B;* **9** revede-voi ale Dacii *A:* meu veni-voi în a Daciei *B;* **10** restaurator *A:* restorator *B;* să vie *A:* să învie *B;* **11** juni plini de vigor *A:* june plin d-ardor *B;* **12** amu-n *A:* în un *B;* triumfător *A:* triumfători *B;* **13** mortal giulger azi *A:* frunză cipresă să *B*.

p. 4 8 LA DANTE

A fost publicată, cu semnătura lui Asachi, în „Icoana lumei", nr. 2, din 3/15 iunie 1865, p. 9. După aceste versuri, Asachi publică articolul intitulat *Serbarea seculară a lui Dante* (reprodus în volumul al II-lea al prezentei ediţii), în care comunică unele date privitoare la viaţa şi opera marelui poet italian şi o relatare asupra serbărilor din 1865, de la Florenţa, organizate pentru cinstirea memoriei lui Dante. În continuare el publică traducerea în versuri nerimate, de 16 silabe, a fragmentului din *Infernul* cunoscut sub numele de *Ugolino* (cîntul XXXII, versurile 124—139, şi cîntul XXXIII, versurile 1—50). Pentru deosebitul lor interes istorico-literar, reproducem aici versurile respective, care sînt precedate de următoarea observaţie a lui Asachi:

„Operile lui Dante s-a tradus în toate limbele europee, dar trist lucru este că între cinci milioane de români nu s-a aflat unul carele să ni fi dat macar o cercare al acestui poem.

În neputința artistică la care sîntem reduși de a ilustra cu stampe monumentul nou ce s-a înalțat la Fiorența lui Dante, depunem cu umelință tributul de admirare și a cultului ce consacrăm divinului poeta.

Dante imaginează că Virgilie îl conduce prin iad și i arată pe diferiți celebri păcătuitori. După ce observară pe un asemene, Dante zice:

Purcesesem de la dînsul, cînd văzurăm deodată
Doi culcați așa în groapă c-unul fu capac altuia,
Și cum pînea se mănîncă cînd pre om foamea răzbate,
Așa dinții înfipsese în cel de gios cel d-asupra,
Unde crierii cu ceafa se unesc cu a lor vine.
Nu almintere Tideus la Menalip ros-au tîmpla
Cum ista făcea pe tidva cu carnea și a ei sînge.
„O, tu, ce prin cruda foame areți ura ce te-ndeamnă,
Di ce, zis-am, spune-mi mie, pentru de cu drept te vaiți,
Știind eu cine voi sînteți, și acestuia pacate,
Înturnîndu-mă în lume să le pot altora spune,
Dacă cea cu care vorbesc pănă atunce nu se seacă."
Atunci gura rădicat-au de la sîngeros nutrețul
Încruntatul, păcătosul, ștergînd-o de coama ceafii
Capului ce-l dișerasă, el așa-ncepu a zice:
„Tu vrei să-nnoiesc eu iar disperata mea durere,
Numai gîndind mai nainte de a spun-a ei cruzie;
Dacă însă a mele zise au să fie o sămînță
D-infamie la traditorul pe carele rod acuma,
Vorbind și revărsînd lacrimi tu m-ei vedea împreună!
Eu nu știu cineești, nice cum tu ai venit aicea,
Fiorentin însă tu-mi sameni cînd aud a tale vorbe.
Să știi că-s conte Ugolino, ist-episcopul Rugieri,
Și voi spune în scurt cauza di ce sum așa aproape.
Nu mai e nevoie a spune cum din a lui rea voința
M-arestă prin tradimentu și m-a osîndit la moarte,
Dar acea ce nu aflat-ai cum era așa de crudă
S-auzi pentru ca să judeci în ce mod el m-afrontat-au.
Aruncat în închisoare ce d-acuma s-a numi-s-a
Turnul de foame în care și alții au să se închidă,
Mi-aratase prin o bortă multe luni, cînd eu făcui
Un rău vis ce viitorimei îmi rupsesă tristul văl.
Ista mi se prezentează că e domnul meu și maistru,
Mînînd lupi și lupușorii spre acela manin munte
Pentru care cii de Pisa nu văd pe acii din Luca.
Cu sirape trii cățele Cvalandi și cu Lafrunchi
După cursul ce lung fost-au mi se păreau ostenite,
Atît tata cum și fiii și cu ghearele ascuțite

Mi se păreau că deșira pîntecele și a lor coaste.
Cînd mă trezii dimineață, după o noapte turburată,
Auzii prin somn plîngînd pe ai mei fii plini de durere,
Ce erau cu mine aice și-m cereau mîncare, pîne.
Crud la inimă ești dacă tu nu plîngi acum cu mine,
Cugetînd la cele patimi ce-mi preziceau viitorimea;
Și de nu plîngi împreună, ori di ce alta poți plînge?
Treji erau acuma fiii și aproape era ora
Cînd avea să se aducă cel de toate zile prînzul,
Dar fiecare se-ndoi-se după tristul vis de noapte;
Eu simții întorcîndu-se cheia ușei cei fatale,
Ce-ncuieți ni ținea în turn, încît eu plin de înfiorare
Catai la fiii în față care tremurau de spaimă.
Eu nu plîngeam că inima mea așa foarte se-mpetrise;
Ii plîngeau, și Anselmucio, fiul mic, zise: părinte,
Ce ai? dar eu nu lacrîmai, nici un cuvînt am răspuns lor.
Toată ziua acea urmîndă și a doua trista noapte,
Pănă cînd un alt trist soare nu răsări iar pe lume,
Și atunci cum ceva raza luminează închisoarea,
Și eu prin fiilor față recunoscui a mea proprie;
Ambe a mele mîni dodată le mușcai de durere.
Iar ii crezînd c-o făcui de nevoia al mîncării,
Sculînd repede-mi ziseră: mai puțină, o, părinte,
Vom simți aspra durere de vei mînca tu pe noi;
Tu ni-ai învăscut cu carne, tu de dînsa ni dispoaie!
Spre a nu-i turbura, cea zi și alte două petrecut-am
Viu, dar suferind o moarte care nu-mi stîngea durerea.
Ah, pămîntule-mpetrite, ce nu ai deschis tu sînul!" etc., etc.

În mod firesc, interesul lui Asachi pentru opera lui Dante s-a manifestat încă din timpul studiilor sale în Italia. Ne stă mărturie ms. 5297, în care, pe f. 27^{v}—28^{v}, se află copiate din *Infernul* versurile 124—139 din cîntul XXXII și 1—90 din cîntul XXXIII, deci puțin mai multe decît cele pe care le-a tradus în 1865, iar pe foile 24^{v}—26^{r}, versurile 1—138 din cîntul V.

După cît se pare, episodul *Ugolino* din *Infernul* lui Dante era în mod obișnuit reprodus în antologii, căci, de exemplu, în *Il tesoretto. Hausschatz italienischer Poesie...* von O.L.B. Wolff, Viena, 1846, p. 43—44, se află aceleași versuri 124—139 din cîntul XXXII și versurile 1—87 din cîntul XXXIII.

În „Icoana lumei", nr. 11, din 8/20 august 1865, p. 73, Asachi publică și versiunea italiană a acestei poezii închinate lui Dante, precedată de următoarea precizare: „După ce în *Icoana lumei*, nr. 2, s-a publicat strofele române la ocazia aniversalei secolare a marelui poeta Dante, astăzi se repetă acele care în limba italiană am adresat la Ravena, unde răposează oasele acestui poeta". Versiunea italiană

se mai află, copiată de autor, la sfîrşitul volumului *Amori* al lui Lodovico Savioli, pe care Asachi îl avea în dar de la Bianca Milesi şi care se găseşte astăzi la Biblioteca centrală din Turnu-Severin, precum şi tipărită pe una din foile adăugate în 1865 la exemplarele încă nebroşate din *Culegere de poezii*, ediţia din 1863, la partea a III-a, p. 106 (vezi exemplarul din *Culegere de poezii*, Iaşi, 1863, de la Biblioteca Academiei R.S. România, cota II 103399, şi nota la poezia *Companiei filarmonice a operei italiene*).

Claudio Isopescu, *Sconosciute traduzioni della „Divina commedia"*, [Roma], 1935, p. 4—7, publică, după „Icoana lumei" din 1865, versiunea italiană a poeziei lui Asachi închinată lui Dante şi cîteva din cele 66 de versuri traduse din *Infernul*.

p. 469 ANUL NOU 1866.

La români

Ultimele şase versuri ale acestei poezii se află în ms. 4021 de la Biblioteca Academiei R.S. România, f. 109^{r} (**A**), care cuprinde însemnări de-ale lui Asachi din anii 1862—1869. Sînt intitulate *Urarea pentru Anul Nou 1866*. Aceste şase versuri au fost publicate întîi în *Almanah*, 1866, p. 109 (**B**), cu titlul *Urarea adresată României pe Anul Nou 1866*, fiind semnate de autor.

În forma editată de noi, poezia a fost publicată în „Icoana lumei", nr. 1, din 1 ianuarie 1866, p. 1 (**C**), cu semnătura autorului.

9 Pe *A, B:* Că p- *C;* **12** popoare *A:* popor *B, C;* **13** deci *A:* dar *B, C*.

SERBAREA ANULUI NOU 1866.

p. 470 La Apollo

A fost publicată, cu semnătura autorului, în „Icoana lumei", nr. 2, din 4 februarie 1866, p. 9.

Motto-ul reprezintă începutul odei I, 31 a lui Horaţiu.

p. 471 CÎNTUL CIGNULUI

A fost publicată, fără semnătură, în *Almanah*, 1870, p. 83.

p. 475

ÎNAINTE CUVÎNT

[La *Lapeirus*, Iași, 1837]

Nu am considerat potrivit să reeditãm între scrierile lui Asachi această „dramă serie cu cîntice prelucrată de pe a lui Koțebue", a cărei prefață am reprodus-o totuși, pentru interesul ei istorico-literar. În cuprinsul acestei note vom reproduce, pentru acelaşi motiv, şi cronicile dramatice consacrate, atît la Iași cît și la București, spectacolului de la 23 februarie 1837 cu această piesă, deoarece este vorba de prima reprezentație dată de elevii Conservatorului filarmonic înființat de Gh. Asachi la Iași, în 1836.

În *Suplement* la nr. 18 al „Albinei românești", din 4 martie 1837, p. 81—82, se află următoarea relatare despre spectacol, datorată desigur lui Asachi:

„Elevii Conservatoriului filarmonic au dat marți, în 23 fevruari, a lor întăi cercare teatrală în limba națională. *La-Peruz*, dramă de pe a lui Koțebue, şi *Văduva vicleană*, tot de acel autor, s-au prelucrat pentru aceasta de D. Aga Asachi. Dorința de a fi față la acea întăi reprezentație dramatică în idioma patriii au fost așa de mare, încît cu patru zile mai nainte nu să afla nici un bilet de întrare, şi în sara aceea teatrul să părea pre mic spre a cuprinde pe toți doritorii. Orhestra, direguită de D.P. Cervati, profesor Conservatoriului, şi alcătuită din acii întăi artişti a Capitalii, au fost deplin, asemine şi decorațiile, zugrăvite de D. Valeri, au vădit talentul acestui artist favorit.

Reprezentația au început cu un Prolog, a căruia text aice să alătureazã. La vederea Parnasului, pe carile să afla așăzate în tablo Apolo

cu Muzele şi către carile Zîna Moldovii, însufleţită de evghenisă dorinţă, cu toată greutatea carierii, să înaintea, toţi privitorii au mărturisit a lor urare prin aplauzuri sunătoare, în a cărora mijloc să coborea o ploaie de acele prologuri tipărite pe hîrtie cu văpsele naţionale.

Piesa *Laperuz*, întrunită cu cele mai alese cîntice de a lui Rosini, Belini ş.a., s-au giucat cu *nemerire*. Cuprinderea ei cea întristătoare, înfăţoşată cu sentiment şi adevăr, viersurile cele armonioase a dilitanţilor, mai ales a damelor, au înduioşit adeseori pe privitori păn la lacrimi şi i-au îndemnat de a mărturisi a lor mulţămire prin înnoite aplauzuri. Asemine şi *Văduva* s-au giucat cu mulţămire. Din această cercare, cunoscătorii nepărtinători minesc un fericit rezultat pentru înformarea unui teatru naţional, şi străinii au avut prilej a giudeca despre energhia limbei noastre în declamaţie şi despre a ei armonie în cîntice, ce să apropie mult de acea italiană.

Înfăţoşată cu asemine bun ogur, această reprezentaţie s-au poftorit în 26 fevr. după obştească cerere. Îmbulzirea au fost încă mai mare, şi mulţi carii n-au putut întra s-au înscris pe viitoare reprezentaţii.

Noi nădăjduim că direcţia Conservatoriului, îndemnată de îngăduinţa şi interesul public, ce l-au mărturisit în un chip atît de mare, va îndoi a ei sîrguinţă pentru de a aduce la îndeplinire un aşăzămînt menit a dizvăli deosăbite talenturi şi potrivit a înrîuri asupra literaturii, civilizaţiii şi petrecerii publice."

În Bucureşti, „Gazeta Teatrului Naţional", nr. 13, din 1836 [de fapt, din primăvara anului 1837], publică, sub titlul *Corispondenţă*, p. 105—108, următoarele relatări despre acelaşi spectacol de la Iaşi:

„Unul din abonaţii gazetei noastre ne-a trimis o scrisoare de la un prieten al său de la Iaşi asupra reprezentaţiilor teatrale în limba naţională ce s-au început acolo. Totodată, noi am mai primit o scrisoare asupra aceluiaşi sujet de la un soţ al Comitetului soţietăţii noastre filarmonice. Şi fiindcă amîndouă scrisorile să împotrivesc una altiia, socotim că vom face plăcere cititorilor noştri a le arăta.

Domnul meu,

Ştiţi că noi păşim cu paşi mari către luminare? Literatura noastră din zi în zi sporeşte. Un comitet filarmonic s-a înfiinţat la noi şi acum avem un teatru naţional. Din el are să izvorască multe foloase pentru limba noastră. Opereta *Laperuz* şi vodevilul *Temperamentele* sau *Văduva vicleană* (prin care s-a deschis teatrul nostru) au fost priimite de public cu încîntare. Ne cunoaştem datori pentru aranja-

mentul și frumoasa traducere a piesilor a mulțămi D. Aga Asachi, care au binevoit a priimi să fie director la acest conservatoriu. Socotința mea este însă că în vodevil ar fi fost mult mai bine să se întrebuințeze arii naționale, care ar fi plăcut mult mai mult, dar pentru cea întîi dată toate au fost peste nădejdea privitorilor.

Mă recomand, ș.c.l.

Domnul meu,

Mă întrebi ce fac de o lună de zile la Iași? Mă voi mărgini a-ți răspunde în două cuvinte franțozești: je m'ennuis. Văz însă că nu te mulțămești cu atîta și vrei să-ți fac o descriire mai pre larg a petrecirilor capitaliei Moldovei, de vreme ce m-am aflat tocmai în carnaval; însă fiindcă aceasta este o materie pentru mai multe scrisori, în această întîie îți voi vorbi numai de reprezentațiile teatrului ce au urmat aicea. [*După ce vorbește puțin despre spectacolele teatrului francez, continuă*].

În sfîrșit, în trecutele zile am văzut afișe că o să se deie o operă și un vodevil în limba națională, care o să fie jucate de școlarii Conservatorului filarmonic. Ideea unei opere românești m-a încîntat. Visam acum operă italiană (vai, sînt 12 ani de cînd n-am văzut Roma, de cînd n-am fost la teatrul Argintinii!). De 12 ani de cînd sînt în țările aceste, limba română mi s-au făcut familiară, o cunosc bine și poci aprețui frumseța ei. De la 6 1/2 ceasuri seara eu am fost cel [în]tîi la teatru în parter. La 7 au fost tot plin și perdeaua s-a ridicat. Deschidere s-a făcut prin un prolog, în care figura Geniul și Moldova; tot ce am înțeles dintr-o declamație schimonosită au fost că Geniul îndemna pe Moldova să să suie pe Parnas, și ea mai întîi se temea a să urca p-acel faimos munte, văzînd că mulți s-au făcut jărtva *filotimiei*, dar în sfîrșit se pleacă a suferi toate pentru lucru *evghenis*. Zicînd aceste, se răpede — povățuită de Geniul — spre Parnas, adecă spre perdeaua din fund, care se ridicase și lăsase să se vadă Apolo și Muzile în peruci pudruite. Perdeaua s-a lăsat într-un clocot de aplauzuri. S-a început uvertura, alcătuită de D. Cervati, dascal de cîntare, și subt direcția sa. Aceea ce am putut judeca din ea este că era un popuri din bucăți furate din Belini, Rosini ș.a., fără nici o legătură între ele, toate instrumentile mergea crescendo, și sfîrșitul s-au încheiat cu un șarivari mai spărios decît trîmbița îngerului judecății de pe urmă. S-au mîntuit. Perdeaua se rădică. Ne aflăm într-un ostrov. *La Perouse*, capitanul vasului franțez *La boussole*, ce s-au sfărmat de colțurile stîncilor acelui ostrov, este aicea de opt

ani. El plînge neîncetat patria sa și pe Adelaida, soția sa, pe care cînd au plecat au lăsat-o grea. Însă desperația și starea lui cea ticăloasă nu-l oprește de a se lega de Malvina, tînără sălbatică pe care o înșală (bărbantul!) și cu care mai face un fiu. În vremea aceasta o corabie sosește; ea aduce pe Adelaida cu fiul său, ce umblă căutînd prin toate ostroavele pe iubitul său soț. Se întîlnește cu Malvina; află de la ea că în acel loc trăiește un om, și din vorbele ei pricepe că acela este La Perouse. Vine și el, vin și copiii lui, șene de gelozie, sfezi și ocări între amîndouă femeile. Îi cer să aleagă dintre ele, și el (bărbantul) le alege pe amîndouă. În sfîrșit, Malvina, mai mărinimoasă decît europeana, scăpă viața aceștia cînd era să mănînce un rod veninos și, văzînd sărmana nestatornicia bărbatului ei, mănîncă ea rodul între culise și vine de moare dinaintea lor. La Perouse, bucuros că a scăpat de ea, se îmbarcă cu Adelaida și se-ntoarce în patria sa. Iată intriga.

Să venim acum la muzică și la actori. Actrițile giuruiesc mult. Aceea ce a jucat pe Adelaida are un plăcut glas de contralto; păcat că accentul ei nemțesc ciuntează limba, care în gura ei n-are nici pic de armonie. Actrița ce au jucat pe Malvina, pe lîngă o figură plăcută și un glas ce făgăduiește, are mult naturel. Șena în care vine otrăvită era prea bine e[xecutată]. Însă șena cea mai frumoasă este aceea cînd copiii îngenuncheți dinaintea tatălui lor îl roagă să-i fie milă de ei și de mumele lor. Horul marinerilor este de nimic, jocul lui La Perouse de nebun, și aceasta vine din învățătura cea rea ce i-au dat acei care l-au învățat, căci, pe lîngă necontenitele slute gesturi, pufnea în loc să ohteze, făcea sermon în loc să declame, și dintr-un glas de unde abia să auzea din parter să suia la un diapazon care spărgea urechile.

Vodevilul *Văduva vicleană*, imitată din Koțebu, au plăcut. Arietile din *Zampa*, *Italianna*, *La Fiancée* etc. au fost bine priimite de public, însă șena D. Boureanu, șena asesorului Della este de un comic *sale; șterge-mi sudoarea din spate, pune-mi mîna la gură să casc* — astea sînt vorbe de uliță, iar nu de teatru.

Piesile amîndouă au fost într-o limbă aleasă, dacă ar fi lipsit zicerile eterogene, precum *evghenis*, *filotimia*, *evlavie* ș.c.l. Și dacă frazele ar fi fost rumânite, iar nu pe nemție, căci (pare-mi-să) că a schimonosi frazul și a zice, în loc de *nu mai pot asculta, nu pot mai asculta* este un barbarism neiertat.

Despre opinia publicului nu voi putea nimic a-ți spune, căci de vom judeca după aplauzuri este greșală, căci ele purcedea din culise

și era de rîs, zău, a auzi bătînd în palme între culise, în vreme ce parterul contenise.

Am uitat că ți-am vorbit că aceste piese au fost jucate de elevii Conservatorului filarmonic, fără a-ți spune ce este acest conservatoriu. Pre cît mi-au spus unul din mădulări, este numai un abonament în care au iscălit că dă fieștecare cîte 2 galbeni. Banii ce s-au adunat, aproape 1500 galbeni (precum am auzit), de la antre și după la soți, ce s-au făcut cu ei nu să știe, seamă nu să dă nimărui, ba încă și actorii n-au primit nici un ban mulțămită.

Pe niște așa temeiuri statornicit, judecă de să poate face ceva. Priimiți, ș.c.l."

Nu știm cine este autorul celei de a doua scrisori. Prima însă pare a fi alcătuită anume de Eliade, redactorul gazetei, pentru a mai îndulci puțin asprimea criticii din scrisoarea străinului care a asistat la spectacol.

Ecoul pe care l-a avut în societatea românească a timpului succesul primei reprezentații a elevilor Conservatorului filarmonic din Iași i-a adus lui Asachi și recunoașterea oficială a meritelor sale deosebite în această întreprindere, prin următoarea scrisoare adresată lui de către marele logofăt Iordache Catargiu, ministrul de interne al Moldovei, publicată în „Albina românească", nr. 20, din 11 martie 1837, p. 89—90:

„Iubite fiule simpatriote, arhon agă Gh. Asachi,

Nimică de la mine, ce de la filopatria D-tale, care, înzăstrată de știință și cunoștință, aduce roduri ce-ț învrednicesc a obștii mulțămire. Iscălitul, însărcinat astăz cu tot aceea ce poate fi de îndestulare, liniște, bunapetrecere și mulțămirea publică din lăuntrul Principatului, mă cunosc datori, cînd aflu cel mai mic prilej, a îmbărbăta pe acii din simpatrioți carii prin fapte și împăcătoare închipuiri moralicești urzesc acele ce pot spori o înțăleaptă țivilizație, către care sîntem datori a păși. Asemene țintire au avut alcătuirea Conservatorului filarmonic, la a căruia întemeitori să cuvine toată mulțămire și a căruia rod ni s-au înfățoșat în public prin reprezentația din 23 fevr. Eu nu voi vorbi despre simțirile de care, împreună cu toată noblesa și publicul, m-am împărtășit în cursul acestei plăcute petreceri, în care întăiaș dată limba patriei au răsunat cu armonie pe viersul muzichii italiane, de la a căriia maică să trage și al nostru dialect, nici voi însămna cuvintele de moral care, cu plăcere întrunite, s-au sămănat de pe stenă între privitori; voi mărturisi numai vrednicia

ideii acelui, la începutul reprezentației, rostit Prolog, în care să cuprinde oglindită dorința a fieșcăruia bun simpatriot. Acolo am văzut pe Zîna Moldovei, de închipuitul duh a științelor povățuită, păsind cu sfiire pre calea cea gre care duce către lăcașul Muzilor; am auzit vrednice de laudă rostiri, prin care a ei călăuz i înfățoșa statornica fericire, cîștigată prin jărtfe și fapte înbunătățite, o privem agiunsă la răspintene, unde ar fi putut alege o altă cale mai ușoară, pe care fără osteneală ar petrece a ei viață, dar nicicum eram la îndoială despre nemerita ei alegere. În această strălucită epohă a reformii sale, Moldova poartă în sînul ei obștească dorință a îmbunătățirilor în toate ramurile, și inima mi-au săltat de bucurie cînd am văzut-o înaintindu-să către Parnas, nu numai prin închipuita reprezentație, ce chiar aeve prin ai săi fii, fii însuflețiți de minunatele D-tale pilduiri, care prin stihuri, zugrăvituri patriotice și reprezentații teatrale cu energhie vorbesc la toate simțiri, la toate vrîste și stări! Asemene îndeletniciri, aducătoare de folosuri adevărate și lauda patriei, ca unul ce socotesc binele Moldovei acel mai înalt al meu bine, prețuindu-le după toată măsura, mărturisăsc în scris acea din partea obștiei aeve vădită mulțămire prin îndesitul număr de privitori, prin a lor necurmate semne de plăcere, cît și prin obștească cerire a să mai face în altă sară tot ace reprezentație, cu care s-au poftorit și covîrșitoarea mulțămire a privitorilor.

Pre lîngă aceste, doresc ca în priința lăudatelor D-tale îndeletniciri să te întărească D-zeu cu putere și să aibi întru aceasta vrednici urmași și rîvnitori.

Al D-tale iubitor patrioticesc părinte, Ministrul trebilor din lăuntru, a multor Ordine Cavaler, Iord. Catargiu Vel Log.

Ieșii, 1 mart 1837."

Expresie a mulțumirii pentru reușita acestui spectacol este și donația de cărți făcută Conservatorului filarmonic din Iași de către comisul Rasti din București, despre care aflăm din „Albina românească", nr. 24, din 25 martie 1837, p. 109, următoarele: „D. Comisul Rasti de la București, prin adresul său din 20 mart, arată direcției Conservatoriului filarmonic din Ieși deplina mulțămire care au simțit la reprezentația dramatică ce s-au făcut aice în limba națională și, dorind a îndămîna asemine plăcută îndeletnicire, hărăzăște bibliotecii acestui Conservatori 17 piese dramatice în limba românească tălmăcite la București de pe deosăbite limbi și tipărite sub nume de *Repertoriu Teatrului Național*, care piese să reprezentează pe teatrul

acii Capitalii. Direcţia acestui Conservatoriu, pătrunsă de cunoştinţă, vede din asemine împărtăşire o interesuire a obştii românilor pentru o lucrare care va însufleţi literatura naţională şi i va deschide o lăudată carieră."

Despre ajutorul bănesc acordat Conservatorului de către poetul Costache Conachi, aflăm din „Albina românească", nr. 35, din 6 mai 1837, p. 153, următoarele: „D. Logofătul şi Cavaler C. Conachi, preţuind lucrările Conservatoriului filarmonic, au hărăzit casei, afară de soma hotărîtă pentru subscriitori, şi 36 galbini agiutori".

Prologul lui Asachi la această primă reprezentaţie dată de elevii Conservatorului filarmonic a fost reprodus în *Culegere de poezii*, cu titlul *Prolog rostit pe Teatrul Naţional în Iaşi de o companie de amatori a Conservatorului filarmonic, la ocazia deschiderei şi înaugurărei sale, în 28 fevruarie 1837* (vezi şi nota la această poezie).

p. 477

ÎNAINTE CUVÎNTARE

[la *Norma*, Iaşi, 1838]

Nu am considerat necesar să edităm şi libretul acestei opere, publicat cu titlul *Norma, tragedie lirică compusă de F. Romani, iar muzica de pre lăudatul V. Belini, tradusă de A. Gh. Asachi. Reprezentată întăia oară la Ieşi, 29 fevr. 1838, de elevii Conservatorului filarmonic*, Ieşii, 1838. Din prefaţa lui Asachi se deduce subiectul, iar din următoarea relatare asupra spectacolului, publicată în „Albina românească", nr. 16, din 24 februarie 1838, p. 66—68, se poate vedea de cît succes s-a bucurat, cu toate neajunsurile ei, această primă reprezentaţie de operă în limba română:

„Duminică în 20 fevruarie elevii Conservatoriului filarmonic au reprezentat în limba patriii mult lăudata operă *Norma*. Acest singur nume arată greutatea întreprinderii, şi dacă nepărtinitoriul public, prin vie îmbrăţoşare şi aplauz, au arătat a sa vie îndestulare, apoi aceasta este acea mai bună dovadă de talantul muzical a moldovenilor, de sîrguinţa profesorului, D. Cervati, şi a elevilor săi, precum şi de stăruirea Direcţiii de a înainti un aşezămînt atît de folositor. Noi împărtăşim întru aceasta articulul unei persoane nepărtinitoare:

«Acea mai sigură şi mai preţuită dovadă a mărirei sufleteşti şi al adevăratului patriotizm este plecarea de a lăuda şi din curăţie a să mira de talentul şi de sîrguinţa cătră înaintire. Astăz mă fac organul compatrioţilor celor buni, spre a împărtăşi următoarile despre elevii Conservatorului filarmonic, carii au dat nouî dovezi de cercările lor cele dramatice reprezentînd în limba patriii opera *Norma*.

Întru adevăr, cu deopotrivă mirare și mulțămire am văzut pe dumneaei Lanj, care abia au început dramatica, înfățoșînd atît de bine haractirul particular a rolei sale cii grele, pătrunzîndu-să de patima Normei, de a ei suferiri, de duioșia părintească, de a ei nehotărîre, de urgia și de a ei diznădăjduire, precum și de mustrările care o îndeamnă a dizvăli cumplitul ei secret înaintea giudecătoriului cugetului ei. Cuprins de acest farmăc, nu i-am ținut în samă oarecare neîndepliniri la viers, din care o parte să cuvine a să împuta răgușelii gîtului ei, iar alte la măreața, melodioasa muzica cea foarte gre ce avea să cînte.

Dumnealui Cervati, în rolul său de Polion, au încîntat prin aplicația metodului său și prin dulce și armonioasă plecare a glasului, precum și prin înfocata însuflețire ce o dizvălește cu atîta nemerire în giocul său. Asemene dreptate să cuvine a să da tinerimei care înforma horurile cu atîta rînduială, exacteță și armonie.

Potrivirea costiumurilor, frumseța decorațiilor, alegerea amatorilor carii au binevoit a îndeplini orhestra și mulțîmea privitorilor au dat acestei reprezentații un haractir care, cu oarecare modificații, parcă m-au fost transportat la locurile unde această măreață operă s-au fost încununat de o deplină nemerire.

Adresuind aceste laude tinerilor elevi a Conservatoriului, să nu mi să împută cum că aș fi hotărît că ii le-au agonisit ca actori. Fieșcare giudecător competent și nepărtinitor nezmintit va fi adunat din a sale luări aminte cum că nimerirea teatrală este rodul unei îndelungate ostenele și practisiri de mulți ani, a unei adînce cunoștințe de giocul patimilor, că ea să cîștigă prin o necurmată opintire a talentului de a potrivi bine rostirile unei limbi străine cu acele naționale, de o deprinsă delicateță de a potrivi treptăluirea sunetului în cuvinte și a împărți cu armonie măsura și prozodia frazurilor. Asemene însușiri Conservatoriul numai cît au început a le cîștiga și, cu toate aceste, socotindu-să din adivărata sa poziție, el are drepturi a să bucura de îngăduința și mulțămirea publicului, care prin aceasta va însufleți începutul unei asemene plăcute întreprinderi.

De dorit este ca să poată urma Conservatoriul îndeletnicirilor sale cu statornicie, pentru a sa și a țării cinste, și a să încredința că talentul carile poate agiunge la *bine* nu este departe de la *mai bine*, la care au agiuns meșterii în dramatică.

Camil Baroțți»"

În ms. 3579 de la Biblioteca Academiei R.S. România, cumpărat de la anticarul Ihel Șaraga din Iași, la 24 mai 1908, se află o copie

a operei *Norma*. Pe foaia de titlu, în colțul din dreapta sus, are viza de imprimare a cenzurii: *Vu. Camille de Barozzi*, iar în colțul din dreapta jos se află, imprimat sec, cu parafa, numele *G. Asaki*. La sfîrșitul manuscrisului, pe f. 31^{r}, în colțul din dreapta jos, se află însemnarea: *S-au scris de Samuil Botezatul med*[*elnicer*]. *1838, ghenar*. Acesta este textul pregătit de Asachi pentru tipar. Ici și colo se află cîte o corectură autografă, cîte un cuvînt schimbat de el.

p. 479 ÎNAINTE-CUVÎNT

[la *Pedagogul*, Iași, 1839]

Deși a fost reprezentată cu deosebit succes în 1837, această comedie s-a tipărit abia în 1839, cu titlul *Pedagogul, comedie-vodevil a lui A. de Kotzebue, prelucrată pentru Teatrul Național de Aga Gh. Asachi și întăia oară reprezentată în 12 noiemvrie 1837 de elevii Conservatoriului*, Ieșii, în Tipografia Albinei.

Nicolae V. Bidnei, *Activitatea dramatică a lui Gheorghe Asachi*, Botoșani, 1941, p. 18, a stabilit că această comedie, prelucrată după *Edukationsrath* a lui Kotzebue, este „adaptată în mare parte la viața și moravurile poporului nostru din acele vremuri".

În ms. miscelaneu 3926 de la Biblioteca Academiei R.S. România, f. 37^{r}—44^{r}, se află un caiet, dăruit Academiei de către Iosif Naniescu, mitropolitul Moldovei. În acest caiet, fost proprietatea lui Asachi (pe foaia de titlu are imprimat sec, cu parafa, numele *G. Asaki*), se află copiate, de către Samuil Botezatu, ariile comediei *Pedagogul*, cu indicații scrise de mîna lui Asachi privitoare la melodiile din diferite opere străine după care urmau să fie cîntate ariile respective.

p. 480 PROCUVÎNTARE

[la *Mirtil și Hloe*, Iași, 1850]

Vezi nota la piesa *Mirtil și Hloe*.

p. 482 PREFAȚĂ

[la *Petru Rareș*, partea I, Iași, 1853]

Petru Rareș, dramă originală din istoria Moldovei, publicată de Asachi în 1853 (partea I) și în 1863 (partea a II-a), reprezintă dramatizarea acelorași episoade din viața și istoria domniei lui Petru Rareș, pe care autorul le tratează și în primele două părți, intitulate *Lacul* și *Direptatea*, ale nuvelei istorice cu același nume, publicată întîi

în *Almanah*, 1854, 1857 și 1861. (Vezi și nota la drama *Petru Rareș* editată în acest volum.)

Prin anii 1856—1857, ea s-a reprezentat de mai multe ori pe scena Teatrului Național din Iași, cu deosebit succes (vezi „Gazeta de Moldavia", nr. 28, din 5 aprilie 1856, p. 109, și nr. 7, din 24 ianuarie 1857, p. 25, și „Zimbrul", nr. 77, din 6 aprilie 1856, p. 4). Autorul notiței din „Zimbrul", semnată *C*, este însă nemulțumit de jocul actorilor: „Asară s-au giucat pe scena română drama lui Petru Rareș, pe care au agiutat-o numai focurile bengalice. Bine ar fi ca actorii noștri să-și cunoască putința lor și să nu se încumătează a giuca piese peste puterea lor. Piese numai de comedii, în care-s văzuți cu plăcere de public, ce vine totdeauna să-i privească. A giuca drame, se cere acția și întonarea frazelor după mărimea sugetului, iară nu o *procitire de rost din bucoavnă*. Publicul au aplaudat mult, însă pe autor, în bucățile cele frumoase și naționale."

În ms. miscelaneu 3476 de la Biblioteca Academiei R.S. România, f. 48^r—55^v, se află textul autograf al primei părți a acestei piese, cu numeroase ștersături și îndreptări făcute de Asachi. O copie a primei părți se află și în ms. 261 de la Arhivele Statului din Iași.

În 1863, Asachi publică în același volum atît partea a doua a dramei, cît și partea întîi, textul din 1853, tirajul care nu fusese difuzat pînă atunci. Cu acest prilej, B.P. Hasdeu, în articolul intitulat *Mișcarea literelor în Iești*, publicat în „Lumina", 1863, nr. 12, face întregii drame a lui Asachi următoarea critică: „D. Asachi n-are nici o idee despre ceea ce-i drama ca arte; d. Asachi se arată lipsit de orice gust și de orice imăginăciune; d. Asachi nu cunoaște cît de puțin timpul lui Petru Rareș. Așadar, producerea d-sale nu este *dramă istorică;* ce-i dară? Un *x*, o cîtime necunoscută, în care începutul e un monolog din 117 rînduri cu litere mărunte; neologismele cele mai proaspete sînt puse alături cu arcaismele cele mai uitate, cu *aprozia* (vitejia), cu *vinceala* (biruința) etc.; țăranii vorbesc lătinește; țara se află sub o caimacamie interimară de trei; răzeșii discută despre republica romană; rutenii «huțulii» din Bucovina sînt metamorfozați în români; se citează *machiavelismul* și *utopia*, deși cartea lui Macchiavelli se tipări deja după întronarea lui Petru Rareș și măcar că *Utopia* lui Toma More, apărută atunci abia de cîțiva ani, nu se prea răspîndise încă nici în apusul Europei; soldații fac clasificarea crimelor în private și publice; se prezintă un dentist din Moldova din începutul sutei XVI care pune dinți arteficiali la cucoane bătrîne; se agită cestia averilor monăstirești; moartea domnilor se

numește «un evenement rar în istoria Moldovei»; se descrie *sufragiul universal* și *drepturile de alegător;* toți boierii moldoveni se laudă a fi *filosofi stoici;* logofătul Trotușean strigă: «Apelez la regulamentul Adunărei de a păși la ordinul zilei...». Din toate aceste, fără vro altă analiză (le jeu ne vaut pas la chandelle!), vă puteți încredința că scena se petrece în anul 1863, iar nu în 1529; că principarul personaj e d. Asachi, iar nu Petru Rareș; că drama e tipografică, iar nu istorică" (p. 104).

p. 484 PREFAȚĂ

[la *Țiganii*, Iași, 1856]

Vezi nota la piesa *Țiganii*.

p. 485 MIRTIL ȘI HLOE

A fost publicată în 1850, cu titlul *Mirtil și Hloe. Pastorală prelucrată de Gh. Asachi. Cea întâi piesă dramatică reprezentată în limba română.* După *Procuvîntare* (editată în prezentul volum), are o dedicație în versuri intitulată *Către Mirtil și Hloe moldoromâni. Pentru ziua aniversală a deschiderei Teatrului Național, în anul 1816*, cu semnătura lui Gh. Asachi. Publicarea acestei piese abia în 1850, deși fusese reprezentată în 1816, se explică prin faptul că Asachi a vrut să omagieze cu ea pe domnitorul Grigore Ghica și pe doamna Elena Schubin, născută Ghica, „carii a conlucrat la acea întâia reprezentație română" (vezi subtitlul poeziei *Pentru ziua aniversală a deschiderei Teatrului Național în Iași la 1817*).

G. Bogdan-Duică, *Salomon Gessner în literatura română*, în „Convorbiri literare", XXXV, 1901, p. 168, a stabilit că Asachi a *tradus* piesa *Mirtil și Hloe* după Florian, „fără să schimbe ceva". „Această constatare — continuă autorul — nu se poate face însă din prefața lui, care citează pur și simplu pe nemuritorii idiliști Gessner și Florian și lasă impresia că pastorala românească ar fi o imitație ori o prelucrare, nu o simplă traducere." Același lucru a fost spus mai tîrziu de D. Popovici, *La littérature roumaine à l' époque des lumières*, Sibiu, 1945, p. 131, și de G. Călinescu, *Cavalerul de Florian, Salomon Gessner, Bernardin de Saint-Pierre*, în „Jurnalul literar", 1948, nr. 3. Pentru că afirmația lui Asachi circula totuși nestingherită, prin diferite articole, prefețe sau chiar prin manuale, Georgeta Antonescu, *Adevăratul autor al piesei „Mirtil și Hloe" (1816)*, în „Tribuna", V, 1961, nr. 3, din 19 ianuarie, p. 8, își propune să rezolve în mod definitiv lucrurile, punînd mai multe pasaje pe două coloane. Spre a se vedea

și mai clar care este raportul dintre pastorala lui Florian și idila cu același nume a lui Gessner, reproducem aici, după *Théâtre de M. de Florian*, ediția a 3-a, vol. I, Paris, 1790, p. 361—362, următoarea scrisoare de dedicație a lui Florian către Gessner:

„A M. Gessner.

Mon maître et mon ami,

Je desirois depuis long-temps de vous dédier un ouvrage. Pour être sûr qu'il eût un mérite, j'en ai pris le sujet dans les vôtres: j'ai fait un petit drame d'une de vos idylles. Je n'ai pu y mettre votre grace ni votre douceur; mais que m'importent des défauts que votre indulgence ne verra point? Le public, qui n'est pas bon comme vous, les verra: pour le dédommager, je lui fais relire votre idylle, en la plaçant à la tête de mon petit drame. Elle y gagnera; tant mieux. N'ai-je pas assez gagné, moi, en vous donnant un témoignage de mon respect, en osant vous appeler mon ami? D'ailleurs, puis-je égaler mon maître?

Je suis, avec un attachement égal à mon admiration, votre très humble et très obéissant serviteur,

Florian"

La sfîrșitul idilei lui Gessner, tipărită pe p. 363—368, se află următoarea notă: „N.B. C'est de cette charmante idylle qu'on a tiré le sujet de la pastorale suivante. Mais, comme il n'est jamais permis de copier, on y a fait plusieurs changements, dont le plus considérable est de n-avoir pas rendu Myrtil et Chloé frère et soeur" (p. 369). Pastorala lui Florian, pe care o traduce Asachi, se află pe p. 370—400 ale volumului respectiv.

Textul românesc al pastoralei *Mirtil și Hloe* se află și în două manuscrise de epocă, unul aflat în biblioteca Arhivelor Statului din Iași (ms. 219), iar celălalt în Biblioteca Academiei R.S. România (ms. 2364). Deși nu este menționat nicăieri numele traducătorului, o comparație atentă a textului aflat în cele două manuscrise arată că nu este vorba de o altă traducere, ci de copii ale traducerii făcute de Asachi în 1816. Bineînțeles, textul publicat de Asachi are, sub raport lingvistic, un aspect mai modern decît cel din manuscrisele respective, iar acestea poartă în mod vizibil semnele intervențiilor inerente ale copiștilor.

Manuscrisul 219 de la Arhivele Statului din Iași este o copie făcută de Costache Carp, în 1827. Pe foaia de titlu are următorul text:

„*Mirtil și Hloi*, pastoraiă a lui Florian, tălmăcită la anul 1817 și parastisită la 27 apr. în casile dums. Vornicului Vasilie Roset".

Manuscrisul 2364 de la Biblioteca Academiei nu este datat. În schimb, are pe foaia de titlu un text aproape similar cu cel din manuscrisul de la Iași: „*Mirtil și Hloe*, pastorală a lui Florian, tălmăcită în limba moldovinească la anul 1819, cari s-au parastisît în 27 apr. 1820 în casîle d. logf. Vasîli Rosăt".

Informația pe care ne-o oferă însemnările de pe aceste două manuscrise că, probabil în 1820, s-a *parastisit* (adică s-a „reprezentat") în casa logofătului Vasile Rosetti din Iași pastorala *Mirtil și Hloe*, tradusă de Asachi și reprezentată cu cîțiva ani mai înainte în casa hatmanului Constantin Ghica, are o deosebită importanță pentru istoria teatrului românesc în Moldova. Ea arată că cea dintîi reprezentație dramatică în limba română, de la 27 decembrie 1816, la care a participat chiar și mitropolitul Veniamin Costache, a avut un larg ecou în rîndul contemporanilor patrioți (vezi și Teodor T. Burada, *Istoria teatrului în Moldova*, vol. I, Iași, 1915, p. 99—103). Îmbrățișînd ideea creării unui teatru românesc, și alți boieri luminați din Iași au înlesnit reprezentarea în casele lor a pastoralei traduse de Gh. Asachi.

În „Gazeta de Moldavia", nr. 27, din 17 aprilie 1850, p. 109—110, sub titlul *Acea întăie reprezentație dramatică în limba romănă*, Asachi prezintă broșura cu piesa *Mirtil și Hloe*, reproduce *procuvîntarea* și dedicația în versuri, iar la sfîrșit face următoarea precizare cu privire la destinația filantropică a fondurilor obținute din vînzarea unei părți din tirajul broșurii respective:

„La anul 1816, sătenii moldoveni au fost atras simpatia societăței nobile prin o tîmplare închipuită în astă piesă. Astăzi, după 34 ani, o nenorocire adevărată, de care s-au certat locuitorii Țării de Gios, răcheamă a ei filantropie. Ca atunce, acest mic product literar se pune sub protecția publică și, în privire că prin el s-au deschis șirul reprezentațiilor dramatice în limba română, cred că o va merita. Drept care, s-au tipărit în număr de una mie exemplare, ce de Institutul tipo-litografic a Albinei s-au hărăzit în agiutoriul acelor săteni nevoiești.

Onoratul departament din năuntru au împărțit acele exemplare atît aice în Iași, cum și pe la ținuturi, pe la DD. dregători, spre a se vinde cu 2½ lei exemplariul, care bani se vor întrebuința după hotărîrea filantropică a Preaînălțatului Domn."

p. 501 PIATRA TEIULUI

A fost publicată în *Poezii*, p. 95—103. Fiind o scenetă ocazională, prilejuită de călătoria domnitorului Mihail Sturza, în primul său an de domnie, prin mai multe ţinuturi din nordul Moldovei, ea nu a mai putut fi reprodusă în volumele ulterioare ale lui Asachi, apărute după înlăturarea lui Mihail Sturza de pe tronul Moldovei.

Teodor T. Burada, în „Convorbiri literare", XXI, 1887—1888, p. 639—640, relatează, după spusele contemporanilor, următoarele cu privire la reprezentarea acestei scenete: „Cu ocaziunea unei serbări dată în 25 septemvrie 1835, de logofătul Neculai Canta, la moşia sa Horodnicenii, s-a reprezentat într-un parc, unde scena era splendid iluminată şi decorată cu brazi şi flori, piesa *Piatra Teiului*, în care Matei Millo, vechiul artist dramatic, făcea pe un bătrîn prisacari, Alexandru Asaki pe plăieşul Codrat, şi tînărul Nicu Canta, pe Cimbru. Pentru acea serbare, Elena Asaki a transcris aria *De cîte ori în cursul vieţii* pe melodia franceză *Te souviens tu, disait un Capitaine*, care s-a cîntat de Matei Millo înaintea lui Mihail Sturza-Vodă şi a mitropolitului Veniamin cu atîta expresie, încît a stors lacrimi de la un numeros public."

Caracostea, *Izvoare*, p. 75—76, vede în această idilă influenţa primei bucolice a lui Virgiliu.

p. 507 PETRU RAREŞ

În seara zilei de 8 aprilie 1837 a avut loc la Iaşi cea de a treia reprezentaţie a elevilor Conservatorului filarmonic înfiinţat de Gh. Asachi în 1836. „Albina românească", nr. 29, din 11 aprilie 1837, p. 129—130, publică — prin pana lui Asachi — următoarea relatare privitoare la spectacol:

„Gioi în 8 a curgătoarii, elevii Conservatoriului filarmonic au dat a treia lor reprezentaţie dramatică, alcătuită din două piese: I. *Petru Rareş-Vodă*, dramă serie în 2 acturi, imitarisită pentru stena moldovinească, şi II. *Contrabantul* sau *Întunecimea de lună*, comedie în 2 acturi, asemine slobod prelucrată de pe cea ghermană, îmbe prin D. Aga Gh. Asachi. Drama, care înfăţoşa un istoric epizod din epoha 1538, acea plină de făptuiri şi de haractir nobil a moldovenilor, să deosăbea prin a ei ţîntire morală şi patriotică. Portul cel adevărat a strămoşilor noştri şi nemerita a elevilor reprezentaţie, ca prin o maghie înfăţoşînd înainte ochilor o întîmplare de trii veacuri, au pătruns pe privitorii de nobile sentimenturi. Iar comedia,

care era adaptarisită la întunecime de lună ce aevea urma în acea sară în ceri, au adus mare plăcere prin intriga cea curioza a siujetului (cuprindere), care de asemine cu nimerire s-au reprezentat. Deşi urma o ploaie mare, teatrul era plin, şi de mulţămirea obştii au vădit nu numai aplauzurile nepregătite, ce şi cerirea de a să reprezenta aceste piese încă o dată".

„Albina românească", nr. 34, din 2 mai 1837, p. 149, informează că, într-adevăr, „vineri în 30 april s-au făcut a patra reprezentaţie a elevilor Conservatoriului filarmonic. [Drama *Petru Rareş-Vodă* s-au giucat a doua oare".

Lovinescu, *Asachi*, p. 103, a afirmat că drama *Petru Rareş* publicată de Asachi în 1853 (partea I) şi 1863 (partea a II-a) este cea care s-a reprezentat în 1837. După cum vom vedea imediat, afirmaţia lui Lovinescu nu corespunde însă adevărului. În mod surprinzător, el nu a observat că drama *Petru Rareş-Vodă* din manuscrisele Asachi de sub cotele 3569, 3577 şi 3578 de la Biblioteca Academiei R.S. România, toate trei copiate în 1837 de către Samuil Botezatu, profesor în Iaşi şi secretarul Conservatorului, pe care presupunem că Lovinescu le va fi văzut, deoarece fuseseră achiziţionate de Biblioteca Academiei încă de la 24 mai 1908, de la anticarul ieşean Ihel Şaraga, reprezintă *alt text* decît cel publicat în 1853 şi 1863. Aşadar, Asachi a scris *două* drame istorice cu subiecte din viaţa lui Petru Rareş. Cea reprezentată în 1837 şi păstrată în manuscrisele menţionate mai sus, pe care o editäm acum întîia oară, are ca subiect un episod din 1538, cînd lua sfîrşit tragic prima domnie a lui Petru Rareş, în timp ce drama omonimă publicată mai tîrziu are un subiect inspirat de legenda alegerii lui Petru Rareş ca domn al Moldovei, în 1527, subiect pe care Asachi l-a reluat şi în primele două părţi ale nuvelei sale istorice cu acelaşi titlu. Datorită faptului că manuscrisele lui Asachi nu au prea fost cercetate după apariţia monografiei lui Lovinescu, textul dramei din 1837 a rămas pînă astăzi necunoscut. Valeriu Ciobanu, în tratatul de *Istorie a literaturii române*, vol. II, Bucureşti, 1968, p. 358, îl considera chiar pierdut.

Spre deosebire de drama publicată, aceasta rămasă în manuscris are parcă mai multă substanţă dramatică, un conflict mai bine motivat. Firește, valoarea artistică a acestei piese, care este una dintre primele producţii dramatice româneşti, nu este prea mare. Ca şi în celelalte drame istorice ale lui Asachi, abundă şi aici naraţiunea, iar personajele sînt cam schematice, convenţionale. În schimb, ea are o deosebită valoare documentară, atît prin faptul că este *prima*

dramă istorică românească cunoscută pînă acum, cît și prin mesajul său patriotic, capabil să entuziasmeze, la 1837, un public spectator dornic să guste *în limba română* o piesă de teatru inspirată din istoria națională. Alte două drame istorice scrise de Asachi înaintea acesteia *(Mihail, domnul și iroul românilor*, pînă la 1827, și *Dragoș, întîiul domn suveran al Moldovii*, în 1834) s-au pierdut ori sînt încă nedescoperite. (Vezi și N.A. Ursu, *O dramă istorică necunoscută a lui Gheorghe Asachi*, în „Cronica", IV, 1969, nr. 24, din 14 iunie, p. 4).

Nu am putut determina modelul după care a fost „imitarisită" această piesă.

Am editat textul din ms. 3577 de la Biblioteca Academiei R.S. România, care are pe f. 29^{v}, jos, însemnarea: *S-au scris de Samuil Botezat, med* [*elnicer*], *secretarul Conservatoriului filarmonic. 1837*, iar pe dosul primei coperți interioare mențiunea: *Avec approbation du Comité théâtral. C-lle de Barozzi*, precum și sigiliul cenzurii. Manuscrisul a aparținut lui Asachi. Pe f. 1^{r}, unde sînt indicate personajele piesei, se află, în colțul din dreapta, jos, imprimat sec, cu parafa, numele *G. Asaki*. După cît se pare, este o copie a textului păstrat în ms. 3578 de la Biblioteca Academiei, care a aparținut de asemenea lui Asachi (pe f. 1^{r}, jos, are imprimat sec, cu aceeași parafă, numele *G. Asaki*) și care are unele corecturi făcute de mîna autorului, cum sînt, de exemplu, la numele personajelor, *Ileana*, în loc de *Maria*, și *Cavalerul maltez*, în loc de *Cavalerul ioanit*.

În ms. 3569 de la Biblioteca Academiei se păstrează textul cel mai apropiat de prima redacție dată de Asachi acestei piese, în care soția lui Petru Rareș este *Maria*, nu *Ileana*, iar cavalerul este *ioanit*, nu *maltez*. De asemenea, la sfîrșitul listei personajelor, în acest manuscris se află indicația: *Știena urmează în munți, la 1540*, iar vîrsta copiilor Ilieș și Rocsanda (care în ms. 3577 nu este menționată) este aici indicată astfel: *copii de 8—10 ani*.

În lumina celor arătate mai sus, informațiile lui Teodor T. Burada, *Istoria teatrului în Moldova*, vol. I, Iași, 1915, p. 181, preluate de la bătrînul M. Cerchez, cu privire la persoanele care au interpretat, *la 1837*, această piesă nu pot fi adevărate, pentru că personajele menționate sînt ale piesei publicate în *1853*, nu ale celei reprezentate în 1837 și rămasă în manuscris. Este desigur vorba de o confuzie, fie a bătrînului care i-a oferit lui Burada informațiile respective, fie a lui Burada însuși, care nu cunoștea textul rămas în manuscris.

„Albina românească", nr. 84, din 23 octombrie 1847, anunțînd deschiderea stagiunii 1847—1848 a Teatrului Național și a celui francez din Iași, publică *Repertoriul Teatrului Național* pentru stagiunea respectivă; în seria *dramelor* este menționată și *Petru Rareș, în două acte* (p. 350). Este vorba, probabil, tot de piesa reprezentată în 1837.

p. 547 ÎNTURNAREA PLĂIEȘULUI DIN ANGLIA

A fost publicată, fără semnătură, în *Almanah*, 1851, p. 64—80. La sfîrșitul piesei, pe o foaie litografiată, se află notele muzicale ale dansului *Tarantela română sau danț ardelean*.

În „Gazeta de Moldavia", nr. 23, din 19 martie 1851, p. 97, sub titlul *Înturnarea plăieșului*, se află următoarea cronică dramatică, nesemnată, dar scrisă desigur de Asachi, asupra reprezentației acestei piese pe scena Teatrului Național din Iași:

„Astă idilă munteană, reprezentată pe Teatrul Național gioi în 15 martie, figura o demonstrație morală de recunoștință a sătenilor Moldovei cătră binefăcătorii boieri și locuitori de toată clasa ce cu filantropie și marinimie au agiutat pe locuitorii Țării de Gios în lipsa cea grea în care îi aruncase nerodirea și iarna cumplită al anului 1849—1850. Înfățoșarea cea pitorească a muntenilor au produs o vie simpatie, D. Directorul Millo, ce în piesa de mai nainte a *Muzei de la Burdujeni* au învitat ilaritatea (voia bună) a publicului, în astă idilă, ca un Proteu transformat în bătrînul Galian, au știut să dișteptе în public duioase sentimente patriotice, prin maiestroasă expresie și cînticul ariii *De cîte ori în cursul vieții mele*. Nu mai puțin s-au aplaudat strofa păstoriului june Cimbru:

Între munți și codrul verde,
De fortuni surpat,
Plăieș-român nu s-a perde
Cît va fi Carpat,
Cît pe miel iubi-va oaia,
Rîul cît n-a sta,
Cît pe fluier și cimpoia
Doina a răsuna!

Plăieșul Codrat (D. Teodorini), prin vioșia giocului, și Irina (D-na Sterian), mai ales în execuția danțului *Tarantela română*, au atras repetate aplauzuri a publicului. Dar cea care mai mult au caracterizat astă stenă este că reprezentanții junimei nobile de boieri și dame deplin au prețuit astă sinceră demonstrație de recunoștință a

locuitorilor, aruncînd la încheiere, din lojă, între plăieși o cunună de flori și un brățar de aur, zestre pentru Irina."

După cum se poate cu ușurință constata, Asachi reia în această piesă idila *Piatra Teiului* (unele personaje și chiar pasaje întregi sînt identice), pe care o adaptează la împrejurarea respectivă, lăudînd de data aceasta, aproape cu aceleași cuvinte, pe domnitorul Grigore Ghica.

p. 563 ȚIGANII

A fost publicată în broșura intitulată *Țiganii. Idil cu cîntece de Gh. Asachi. Reprezentat în 24 ianuarie 1856 pe Teatru Național*, Iași, 1856.

În „Gazeta de Moldavia", nr. 8, din 26 ianuarie 1856, p. 30—31, într-o *Hronică teatrală* consacrată mai multor spectacole care avuseseră loc în ultimul timp la Iași, semnată *Aliquid Omnibus* (probabil pseudonimul lui *Al. Obreja*, pe atunci tînăr foarte activ în cercul literar și publicistic al lui Asachi), este prezentat și spectacolul cu *Țiganii*, care — în împrejurările respective — s-a bucurat de un deosebit succes. Reproducem din această cronică doar pasajul următor: „Cînd priveleghetul, în sunetul dobei, cetea ofisul prin care țiganii se dezrobesc, strigările *Ura! Să trăiască Domnitorul!* nu se mai înțeleg de unde vin. Sentimentul de pe scenă se strămută în tot teatru și atunce, în adevăr, avurăm mărturia, fără esepție, că binele făcut în inima românului este prețuit și că încuviințarea generală a publicului, deodată și în toată puterea ei, e glasul adevărat a recunoștinței ce-și depune tributul către acii meniți de Providenție a fi mîngîierea neamului ominesc, prin nencetata voință să facă tot ce se crede bine". *Hronica teatrală* respectivă este reprodusă și în „Foaia pentru minte, inimă și literatură", nr. 7, din 15 februarie 1856, p. 22—24.

O apreciere similară asupra succesului de care s-a bucurat spectacolul respectiv publică și gazeta ieșeană „Zimbrul", nr. 19, din 26 ianuarie 1856, p. 2: „Spectacolul acesta s-a deschis cu imnul național și a fost unul din cele mai măreție ce s-au dat pînă acuma".

În „Gazeta de Moldavia", nr. 30, din 12 aprilie 1856, p. 117, se află următorul anunț al Institutului tipo-litografic al Albinei Române cu privire la destinația fondurilor rezultate din vînzarea întregului tiraj al broșurii cu piesa *Țiganii:*

„Acest institut, fundator de întăia foaie periodică în limba română și întăiul întroducător a artei litografice în patrie, au avut

ocazie a publica în colonele gazetei sale atît documentul cel măreț a definitivei oborîri de sclăvie în Moldova, cît și actele numeroase a patrioților carii, urmînd unei prochemări ce li s-au adresat în numele religiei, a luminilor secolului și a înțelepciunei Statului, au răspuns nu numai prin marinimoase declarații și lepădări de orice dezdăunare ce promitea Statul foștilor posesori de țigani, ce mai ales cu toții au mai rugat a fi aceștia scutiți pe un termin de sarcinile care, ca oameni liberi, ar fi datori a purta, ca și alții a lor conlocuitori, încă și un mare număr de vechii stăpîni a sclavilor li au îndănuit cu bani și vite pentru a lor nouă economie.

În asemine împregiurări, Institutul, care ca o ființă intelectuală nu au putut nici poseda, nici moșteni țigani, nu poate rămînea pasiv în mezul de atîte mărturii publice de filantropie. Luînd aminte că la romani mulți din emancipații numiți *liberti* se dedau la frumoasele arte și la literatură, încît unii să făcură și autori renumiți, și cunoscînd cît geniu și talent au emancipații noștri, prin a cărora cultură se vor putea face membri folositori a societății, au hotărît a le deschide o pîrtie în sfera artistică prin formarea unui mic stipendiu pentru un giune emancipat ce ar voi a se deda la învățarea artei litografiei.

Drept aceea, *Idilul* compus și reprezentat cu succes la ocazia serbării emancipației lor, Institutul tipărindu-l în număr de una mie exemplare, au prosforat toată ediția ca prin a ei vînzare să se fondeze un stipendiu. Astă prosfora umelită *Prea Î. Domn* au binevoit a recomenda Departamentului Cultului și a Școalelor, ordonînd a să vinde acele exemplare, și productul lor a se întrebuința dupre programa prezentată de Institut și care îl publicăm în coloanele gazetei."

Acest anunț este redactat de către Asachi.

În ms. 3743 de la Biblioteca Academiei R.S. România, f. 23—34, se află o copie a acestei idile, făcută de altcineva, dar cu corecturi și adaosuri de mîna lui Asachi. După cum se poate lesne constata, este copia unei prime forme a piesei, pe care autorul a continuat să o îmbunătățească, în vederea reprezentației sau pentru tipar. Caietul respectiv a aparținut lui Asachi. Pe foaia de titlu, scrisă de mîna lui, se află imprimat sec, cu parafa, în colțul din dreapta jos, numele *G. Asaki*.

Nu am considerat însă necesar să menționăm în aparatul critic deosebirile pe care le prezintă acest text (care nu este în întregime

scris de Asachi) față de cel tipărit de autor și reprodus în prezenta ediție.

O altă copie a acestei piese, cu ultimele arii scrise de mîna lui Asachi și cu viza de cenzor a lui Alecu Donici, se află la Arhivele Statului din Iași, ms. 244.

Vezi și oda *La Moldova, în ocazia emancipației țiganilor*, pe care Asachi a scris-o cu același prilej.

p. 538 VOICHIȚA DE ROMÂNIE

A fost publicată întîi în 1863, într-o broșură apărută la Iași, în tipografia lui Asachi, apoi în *Almanah*, 1866, p. 71—92. În broșură, pe copertă are mențiunea: *melodramă istorică cu cîntece*.

Între cele două ediții ale acestei piese deosebirile sînt foarte mici.

Am editat textul publicat în 1863.

INDICE

alfabetic al poeziilor
(după titlu)

A

Acii doi catîri: 253
Adio: 408
Adio, amor: 400
[Ah, cine ştie cînd o-i mai vedè]: 399
[Ah, de-acuma n-a să vie]: 369
[Ah, viaţă plin' de jele]: 365
Albina şi trîntorul, la 1829: 107
Albina şi trîntorul, la 1850: 109
Albina, ţînţariul şi musca: 326
Alfons de Lamartin cătră o jună moldovană: 22
Alvir cătră a sa miniatură: 85
Alvir cătră Cintia: 222
Amor de patrie: 154
Amorul arător: 99
Amorul fugar: 88
Amorul nemernic: 83
Amorul plagat: 79
Anacreontică: 385
Anul Nou al moldoromânilor 1830: 139
Anul Nou 1842: 146
Anul Nou 1843: 147
Anul Nou 1847: 148
Anul Nou 1857 în Moldova: 238
Anul Nou 1866. La români: 469
Asinul şi fluierul: 331
Asinul şi furul: 255
Asupra corupţiei secolului: 459
Asupra Licei, cochetă bătrînă: 101
Aurul şi fierul: 345

B

Boul şi viţeii: 416
Broasca şi boul: 251
Broaştele care cer un împărat: 289

C

Caminul: 420
Capra, giunca şi oaia, în companie cu leul: 275
Castorii: 301
Călătoria Dafnei: 87
Călătoriul şi cînii: 343

Cărările şi calea dreaptă: 334
Către planeta mea: 62
Către signora L. Giordano: 75
Către Tibru: 61
Către un arbure: 393
Către un patriot filantrop: 417
Cele două părîie: 457
Cerbul la fîntînă: 262
Cînele care scăpă lucrul, vînîndu-i umbra în apă: 286
Cînele orbului: 412
Cîntec [O, suspine arzător]: 397
Cîntec [Ştii di ce în toate zile]: 398
Cîntecul plăieşului moldovan: 137
Cîntecul unei păstorițe române de la munte: 124
Cîntecul unui giune român din Anovlahia: 122
Cînt secular: 453
Cîntul cignului: 471
Cleronomii lui Epamenonda: 231
Clopotul şi limba lui: 349
Cocostîrcul şi vulpea: 264
Companiei filarmonice a operei italiene: 77
Consacrat memoriei de Leufca: 230
Consultul: 328
Convorbire nopturnă: 57
Copilul vînător: 97
Corbul şi vulpea: 249
Credința: 209
Cucoarele lui Ibicus: 205
Cuvîntul lui Socrat: 346

D

Dafne: 65
Dedicat manelor lui Alexandru Humbold: 454
Desacii: 447
[D-este nicicacum nu-m pasă]: 371
Diogenes: 347
[Disfătare nu să curmă]: 376
Dochia şi Traian: 173
Dorul: 92
Dorul întîlnirei: 93
Două spice: 324
[Dulce ape cristaline]: 380

E

Elegie scrisă pe ţinterimul unui sat: 51
Epigrama: 169
Epilog: 244
Epilog, II: 466
Epilog la o colecţie de fabule: 426
Erostrat: 332
Esop şi ştrengarul: 356
Eufrosina: 105
Evlavia casnică: 153

F

Fiicei mele Eufrosina: 73
[Fiind pasărea lovită]: 375
Filozofie naturală: 126
Fragment din „Ierusalimul eliberat“ a lui Tasso: 132
Frunza: 361

G

Giudecată nouă a lui Paris: 340
Gîsca şi cacomul: 415
Grierul şi furnica: 248
Guzganul de cetate şi cel de cîmp: 260
Guzganul săhastru: 267

H

Holera în Moldova: 58

I

Iarna: 103
[Iată ceasul cel cumplit]: 366
Iepurile şi amicii săi cei mulţi: 316
Iepurile şi broasca ţăstoasă: 450
Imnul de sară: 55
Imnul moldoromânilor pentru 25 ianuarie 1856: 440
Imnul moldovenilor la Anul Nou 1829: 141
Imnul moldovenilor la Anul Nou 1836: 143

Î

Împărţala pămîntului: 463
[În adînci gînduri]: 383
În amintirea de 30 ianuarie: 458
Încrederea în Dumnezeu: 37
Înnoirea anului: 155
În ocazia morţei logof. Alexandru Ghica: 74
În ocazia zborului aerostatic a madamei Blanchard: 66
În unire stă tăria: 281
Învăţătorul şi urmaşii săi: 183

J

Jijia: 187
Junele şi bătrînul: 418

L

La Alfons de Lamartin: 24
La a mea pungă: 130
La cugetarea mea: 215
Lacul lui Ovid: 49
La Dante: 468
La doctorul Pezzoni: 228
[La doctorul Pezzoni, II] Tot la acela: 229
La Italia: 13
La Italia (traducere din Filicaia): 456
La introducerea limbei naţionale în publica învăţătură: 67
La Leuca: 225
La moartea părintelui meu: 47
La Moldova, în ocazia emancipaţiii ţiganilor: 434
La moldoveni. La restatornicirea domnilor pămînteni: 15
La ocazia redeschiderei Teatrului Naţional în Iaşii: 435
La pictor: 81

La termele de Karlsbad: 233
Laura (Lieti fiori...): 64
Laura (Stiamo, Amor...): 63
La vasul lui Virgilius: 20
[Lăcrămez de dimineaţă]: 374
Leul şi guzganul: 258
List: 71
Lumea: 121
Lupul prefăcut în păstor: 321
Lupul şi cucoara: 266
Lupul şi mielul: 256
Lupii şi oile: 329

M

[M-au lovit Amor cu darde]: 384
[Mă iubesc douî junele]: 373
Meditaţie: 394
Meditaţie pentru ziua Anului Nou: 145
Milian şi Dina: 34
Minciune ochilor: 388
Minciunile: 309
Moartea lui Isus: 70
Moartea şi nenorocitul: 287
Momiţa: 358
Momiţa la bal masche: 312
Mormîntul: 151
Moşii: 201
Musca şi carul: 284
Muza către poetul „Panoramei Moldovei“: 116

N

Nestatornicia lucrărilor lumei: 119

O

Oaia şi mielul: 277
Oala de aramă şi oala de lut: 271
Ochii şi nasul: 305
Odă: 234
Odă pindară la Dumnezeu: 240
Oile: 351
[Ori amoru-i vro urgie?]: 404
Osînditul în groapa ocnelor: 41

P

Painginii: 429
Paladiul moldovenilor: 68
Patima I: 217
Patima II: 217
Patima III: 218
Părerea de rău: 114
Păsăruica stinghere: 49
Pelegrinul: 461
Pentru compunerile poetice în limba naţională: 69
Pentru ziua aniversală a deschiderei Teatrului Naţional: 72
Peştile şi păscariul: 338
Picătura şi rîul: 296
Pleiada: 30
Poetul: 236
Prepus: 396
Preumblarea cea nouă a damelor în Iaşi: 446
Primăvara: 95
Primăvara. Anacreontică: 90
Primăvara. Anacreontică, II: 220

Prinţului Grigorie Ghica, la ocazia fondaţiei Ospiţiului la Galata: 45
Prinţului Grigorie Ghica, la ocazia fundaţiei Institutului pentru copii orfani: 43
Privegherea ostaşului moldovan: 27
Profeţia: 219
Prolog. La patrie: 11
Prolog rostit pe Teatrul Naţional în Iaşi: 32

R

Răsăritul de Lefca: 216
Repegiunea timpului: 128
Restaurarea şcoalelor naţionale în Moldova: 18
Rînduneaua şi paserile: 422
Roza şi mormîntul: 150
Roza şi spinul: 292
Rugă către Amor: 402

S

Safo către Faon: 407
Satiră asupra omului: 161
Sălbaticul şi călătoriul: 336
Să ni agiutăm unul pe altul: 425
Serbarea Anului Nou 1866. La Apollo: 470
Sirena lacului: 194
Sîntul Gheorghie: 441
Soarele, luna şi vîntul: 442
Soarele şi negura: 319
Soţia de modă: 157
Spicuitorii: 185
Stînca care fată: 323
Stomahul şi mădulările: 279

Ş

Ştefan cel Mare înaintea cetăţei Neamţu: 171

T

Tînguire unei maice pentru moarte fiului său: 391
Turnul lui But: 176

Ţ

Ţăranul şi fiii lui: 269
Ţigara: 432

U

[Umelită alăută]: 378
Unui amic: 465
Urare la Anul Nou: 438
Ursul, pasărea, şerpele şi momiţa: 325

V

Vaporul pe Dunărea: 135
Vasul Moldaviei: 39
Viitorul: 467
Vioreaua: 111
Vioreaua de martie: 414
Vot la cometul din 1858: 452
Vulpea cu coada tăietă: 430
Vulpea, momiţa şi fiarele: 307
Vulpea şi ţapul: 273
Vulpea tînără şi cea bătrînă: 437

Z

[Ziua, ceasul dispărţirii]: 406
Ziua de 26 avgust 1834: 411
Zîna fabulei: 247

TABLA ILUSTRAȚIILOR

Portretul lui Gh. Asachi (după fotografia din 1863 aflată la Arhivele Statului din Iași, colecția de stampe, nr. 299). ..... IV—V

Foaia de titlu a manuscrisului autograf *Alăuta a lui Alvir Dachienu, poeta Arcadiii din Roma. 1820* (Arhivele Statului din Iași, ms. 1901) ..... XXXII—XXXIII

Pagină din *Versuri lirice*, manuscris autograf din 1822 (Biblioteca Academiei R.S. România, ms. 3059, f. 2^{r}.) ..... XXXII—XXXIII

Pagină din *Rimario moldavo*, dicționarul de rime al lui Gh. Asachi (Biblioteca Academiei R.S. România, ms. 3825, f. 6^{r}) ..... XXXII—XXXIII

Portretul lui Gh. Asachi din 1826, executat de Iosif Bayer și păstrat în Muzeul de artă din Ploiești (după Remus Niculescu, *Gheorghe Asachi și începuturile litografiei în Moldova*, în „Studii și cercetări de bibliologie", I, 1955, p. 72) ..... XXXII—XXXIII

Fabule alese, pe românie aduse de Aga Gh. Asachi, Iași, 1836 (foaia de titlu) ..... 106—107

„Esop zicînd fabule“ (litografie, în ediția de fabule din 1836) ..... 106—107
Poezii a lui Aga Gh. Asachi, Iași, 1836 (foaia de titlu) ..... 106—107
Portretul lui Gh. Asachi executat de Giovanni Schiavoni și păstrat în Muzeul de artă al R.S. România ..... 106—107
Notele muzicale ale baladei *Dochia și Traian*, de la sfîrșitul broșurii *Dochia și Traian dupre zicerile populare a românilor*, Iași, 1840.... 266—267
Notele muzicale ale baladei *Ștefan cel Mare înaintea cetății Neamțu*, din „Spicuitorul moldoromân“, 1841, partea a IV-a, p. 122.. 266—267
Fabule versuite de Gh. Asachi, Iași, 1844 (foaia de titlu) ..... 266—267
Mirtil și Hloe, Iași, 1850 (foaia de titlu).... 266—267
Culegere de poezii a lui Gh. Asachi, Iași, 1854 (foaia de titlu) ..... 458—459
Țiganii, Iași, 1856 (foaia de titlu) ..... 458—459
Culegere de poezii a lui Gh. Asachi, Iași, 1863 (foaia de titlu) ..... 458—459
Casa în care a locuit Gh. Asachi la Iași (fotografie din 1968, după Gh. Ungureanu și colab., *Figuri de arhiviști români: Gheorghe Asachi*, București, 1969) ..... 458—459

CUPRINS

Prefață VII
Notă asupra ediției XLI

VERSURI

Înainte-cuvînt [la *Poezii*, Iași, 1836] 3 (609)
Prefață [la *Culegere de poezii*, Iași, 1854] 4 (610)
Proimiu [la *Culegere de poezii*, partea a II-a, Iași, 1854] 5 (610)
Prefacia [la *Culegere de poezii*, Iași, 1863] 7 (610)

CULEGERE DE POEZII

Ode
Prolog. La patrie 11 (611)
La Italia 13 (611)
La moldoveni. La restatornicirea domnilor pămînteni 15 (614)
Restaurarea școalelor naționale în Moldova 18 (616)
La vasul lui Virgilius 20 (617)
Alfons de Lamartin către o jună moldovană 22 (618)
La Alfons de Lamartin 24 (620)
Privegherea ostașului moldovan 27 (621)
Pleiada 30 (623)
Prolog rostit pe Teatrul Național în Iași 32 (626)
Milian și Dina 34 (628)
Încrederea în Dumnezeu 37 (629)

Vasul Moldaviei 39 (629)
Osînditul în groapa ocnelor 41 (631)
Prinţului Grigorie Ghica, la ocazia fundaţiei Institutului pentru copii orfani 43 (632)
Prinţului Grigorie Ghica, la ocazia fondaţiei Ospiţiului la Galata 45 (632)

E l e g i i

La moartea părintelui meu 47 (633)
Lacul lui Ovid 49 (634)
Elegie scrisă pe ţinterimul unui sat 51 (635)
Imnul de sară 55 (637)
Convorbire nopturnă 57 (639)
Holera în Moldova 58 (639)

S o n e t e

Cătră Tibru 61 (640)
Cătră planeta mea 62 (640)
Laura (Stiamo, Amor...) 63 (641)
Laura (Lieti fiori...) 64 (641)
Dafne 65 (641)
În ocazia zborului aerostatic a madamei Blanchard 66 (642)
La introducerea limbei naţionale în publica învăţătură 67 (643)
Paladiul moldovenilor 68 (645)
Pentru compunerile poetice în limba naţională.. 69 (646)
Moartea lui Isus 70 (647)
List 71 (648)
Pentru ziua aniversală a deschiderei Teatrului Naţional 72 (650)
Fiicei mele Eufrosina 73 (650)
În ocazia morţei logof. Alexandru Ghica..... 74 (651)
Cătră signora L. Giordano 75 (651)
Companiei filarmonice a operei italiene 77 (652)

A n a c r e o n t i c e

Amorul plagat 79 (653)
La pictor 81 (654)
Amorul nemernic 83 (655)
Alvir cătră a sa miniatură 85 (656)
Călătoria Dafnei 87 (657)
Amorul fugar 88 (658)
Primăvara. Anacreontică 90 (659)

Dorul	92	(659)
Dorul întîlnirei	93	(660)
Păsărnica stinghere	94	(660)
Primăvara	95	(661)
Copilul vînător	97	(662)
Amorul arător	99	(662)
Asupra Licei, cochetă bătrînă	101	(663)
Iarna	103	(663)
Eufrosina	105	(664)
Albina şi trîntorul, la 1829	107	(665)
Albina şi trîntorul, la 1850	109	(666)
Vioreaua	111	(666)
Părerea de rău	114	(667)
Muza către poetul „Panoramei Moldovei“	116	(667)
Cîntece		
Nestatornicia lucrărilor lumei	119	(668)
Lumea	121	(669)
Cîntecul unui giune român din Anovlahia	122	(670)
Cîntecul unei păstoriţe române de la munte	124	(670)
Filozofie naturală	126	(671)
Repegiunea timpului	128	(672)
La a mea pungă	130	(672)
Fragment din „Ierusalimul eliberat“ a lui Tasso	132	(673)
Vaporul pe Dunărea	135	(675)
Cîntecul plăieşului moldovan	137	(675)
Imne		
Anul Nou al moldoromânilor 1830	139	(675)
Imnul moldovenilor la Anul Nou 1829	141	(676)
Imnul moldovenilor la Anul Nou 1836	143	(677)
Meditaţii		
Meditaţie pentru ziua Anului Nou	145	(677)
Anul Nou 1842	146	(678)
Anul Nou 1843	147	(678)
Anul Nou 1847	148	(678)
Roza şi mormîntul	150	(678)
Mormîntul	151	(679)
Evlavia casnică	153	(679)
Amor de patrie	154	(679)
Înnoirea anului	155	(679)

Satire

Soţia de modă 157 (680)
Satiră asupra omului 161 (681)
Epigrama 169 (682)

Balade

Ştefan cel Mare înaintea cetăţei Neamţu 171 (682)
Dochia şi Traian 173 (685)
Turnul lui But 176 (687)

Legende

Învăţătorul şi urmaşii săi 183 (690)
Spicuitorii 185 (690)
Jijia 187 (691)
Sirena lacului 194 (692)
Moşii 201 (692)
Cucoarele lui Ibicus 205 (694)
Credinţa 209 (694)

[Din partea a II-a]

La cugetarea mea 215 (697)
Răsăritul de Lefca 216 (697)
Patima I 217 (697)
Patima II 217 (698)
Patima III 218 (698)
Profeţia 219 (698)
Primăvara. Anacreontică 220 (698)
Alvir către Cintia 222 (699)
La Leuca 225 (699)
La doctorul Pezzoni 228 (699)
Tot la acela 229 (700)
Consacrat memoriei de Leufca 230 (700)
Clironomii lui Epamenonda 231 (701)

[Din partea a III-a]

La termele de Karlsbad 233 (701)
Odă 234 (703)
Poetul 236 (704)
Anul Nou 1857 în Moldova 238 (706)
Odă pindară la Dumnezeu 240 (707)
Epilog 244 (707)

FABULE

Partea I

Zîna fabulei 247 (708)
Grierul şi furnica 248 (708)

Corbul şi vulpea 249 (709)
Broasca şi boul 251 (709)
Acii doi catîri 253 (710)
Asinul şi furul 255 (710)
Lupul şi mielul 256 (711)
Leul şi guzganul 258 (711)
Guzganul de cetate şi cel de cîmp 260 (712)
Cerbul la fîntînă 262 (712)
Cocostîrcul şi vulpea 264 (712)
Lupul şi cucoara 266 (713)
Guzganul săhastru 267 (713)
Ţăranul şi fiii lui 269 (713)
Oala de aramă şi oala de lut 271 (714)
Vulpea şi ţapul 273 (714)
Capra, giunca şi oaia, în companie cu leul 275 (715)
Oaia şi mielul 277 (715)
Stomahul şi mădulările 279 (716)
În unire stă tăria 281 (716)
Musca şi carul 284 (717)
Cînele carele scapă lucrul, vînîndu-i umbra în apă 286 (718)
Moartea şi nenorocitul 287 (718)
Broaştele care cer un împărat 289 (719)
Roza şi spinul 292 (720)
Picătura şi rîul 296 (721)

Partea II

Castorii 301 (723)
Ochii şi nasul 305 (723)
Vulpea, momiţa şi fiarele 307 (724)
Minciunile 309 (724)
Momiţa la bal masche 312 (724)
Iepurile şi amicii săi cei mulţi 316 (727)
Soarele şi negura 319 (728)
Lupul prefăcut în păstor 321 (728)
Stînca care fată 323 (728)
Două spice 324 (728)
Ursul, pasărea, şerpele şi momiţa 325 (729)
Albina, ţînţariul şi musca 326 (729)
Consultul 328 (730)
Lupii şi oile 329 (730)

Asinul şi fluierul 331 (731)
Erostrat 332 (731)
Cărările şi calea dreaptă 334 (731)
Sălbaticul şi călătoriul 336 (731)
Peştile şi păscariul 338 (732)
Giudecată nouă a lui Paris 340 (732)
Călătoriul şi cînii 343 (733)
Aurul şi fierul! 345 (733)
Cuvîntul lui Socrat 346 (733)
Diogenes 347 (733)
Clopotul şi limba lui 349 (733)
Oile 351 (734)
Esop şi ştrengarul 356 (734)
Momiţa 358 (734)
Frunza 361 (735)

DIN MANUSCRISE

[Ah, viaţă plin' de jele] 365 (735)
[Iată ceasul cel cumplit] 366 (736)
[Ah, de-acuma n-a să vie] 369 (737)
[D-este nicicacum nu-m pasă] 371 (737)
[Mă iubesc două junele] 373 (738)
[Lăcrămez de dimineaţă] 374 (738)
[Fiind pasărea lovită] 375 (738)
[Disfătare nu să curmă] 376 (738)
[Umelită alăută] 378 (738)
[Dulce ape cristaline] 380 (738)
[În adînci gînduri] 383 (739)
[M-au lovit Amor cu darde] 384 (740)
Anacreontică 385 (740)
Minciune ochilor 388 (741)
Tînguire unei maice pentru moarte fiului său 391 (741)
Cătră un arbure 393 (741)
Meditaţie 394 (742)
Prepus 396 (743)
Cîntec [O, suspine arzător] 397 (743)
Cîntec [Ştii di ce în toate zile] 398 (743)
[Ah, cine ştie cînd o-i mai vedè!] 399 (744)
Adio, amor! 400 (744)
Rugă cătră Amor 402 (744)
[Ori amoru-i vro urgie?] 404 (744)

[Ziua, ceasul dispărţirii] 406 (744)
Safo către Faon 407 (744)
Adio 408 (744)

DIN PERIODICE

Ziua de 26 avgust 1834 ..... 411 (745)
Cînele orbului 412 (745)
Vioreaua de martie 414 (745)
Gîsca şi cacomul 415 (745)
Boul şi viţeii 416 (745)
Către un patriot filantrop 417 (746)
Junele şi bătrînul 418 (746)
Caminul 420 (746)
Rîndunelele şi paserile 422 (747)
Să ni agiutăm unul pe altul 425 (747)
Epilog la o colecţie de fabule 426 (747)
Paînginii 429 (747)
Vulpea cu coada tăietă 430 (747)
Ţigara 432 (748)
La Moldova, în ocazia emancipaţiii ţiganilor .. 434 (748)
La ocazia redeschiderei Teatrului Naţional în Iaşii 435 (748)
Vulpea tînără şi cea bătrînă 437 (748)
Urare la Anul Nou 438 (748)
Imnul moldoromânilor pentru 25 ianuarie 1856 .. 440 (749)
Sîntul Gheorghie 441 (749)
Soarele, luna şi vîntul 442 (749)
Preumblarea cea nouă a damelor în Iaşi 446 (749)
Desacii 447 (749)
Iepurile şi broasca ţăstoasă 450 (749)
Vot la cometul din 1858 ..... 452 (749)
Cînt secular 453 (749)
Dedicat manelor lui Alexandru Humbold 454 (750)
La Italia 456 (750)
Cele două părîie 457 (751)
În amintirea de 30 ianuarie 458 (751)
Asupra corupţiei secolului 459 (751)
Pelegrinul 461 (751)
Împărţala pămîntului 463 (752)
Unui amic 465 (752)
Epilog 466 (752)

Viitorul 467 (752)
La Dante 468 (753)
Anul Nou 1866. La români 469 (756)
Serbarea Anului Nou 1866. La Apollo 470 (756)
Cîntul cignului 471 (756)

TEATRU

Înainte cuvînt [la *Lapeirus*, Iaşi, 1837] 475 (757)
Înainte cuvîntare [la *Norma*, Iaşi, 1838] 477 (763)
Înainte-cuvînt [la *Pedagogul*, Iaşi, 1839] 479 (765)
Procuvîntare [la *Mirtil şi Hloe*, Iaşi, 1850] 480 (765)
Prefaţă [la *Petru Rareş*, partea I, Iaşi, 1853] 482 (765)
Prefaţă [la *Ţiganii*, Iaşi, 1856] 484 (767)
Mirtil şi Hloe 485 (767)
Piatra Teiului 501 (770)
Petru Rareş 507 (770)
Înturnarea plăieşului din Anglia 547 (773)
Ţiganii 563 (774)
Voichiţa de Românie 588 (776)

Note şi variante 607
Indice alfabetic al poeziilor (după titlu) 777
Tabla ilustraţiilor 785

BIBL. UNIV. (L.O.)
Nr. 6416-1973

Lector : ANDREI RUSU
Tehnoredactor : MINA CANTEMIR

Tiraj 2 660 ex. legate 1/1. Coli tipar 53. Planşe 9 tipo.

Tiparul executat sub comanda nr. 20 459 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti
Republica Socialistă România